

EDICIÓ CRÍTICA I ESTUDI INTRODUCTORI
DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*
DE RAMON LLULL

Tesi doctoral

Autora: Maria Isabel Ripoll Perelló

Director: Gabriel Ensenyat Pujol

Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

Universitat de les Illes Balears

2012

ÍNDEX

Presentació	2
PART I	
1. Descripció de les fonts manuscrites	5
1.1. Manuscrit 102-V2-1 de la Biblioteca Bartolomé March (<i>M</i>)	9
1.2. Manuscrit 1025 de la Biblioteca Pública de Palma (<i>D</i>)	26
1.3. Manuscrit 61 (605) de la Bayerische Staatsbibliothek de Munic (<i>U</i>)	39
1.4. Manuscrit III de l'Ateneu de Barcelona (<i>T</i>)	54
1.5. Manuscrit 7 de la Societat Arqueològica de Palma (<i>A</i>)	62
1.6. Manuscrit 159 de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (<i>R</i>)	70
1.7. Manuscrit 1/18 de l'Arxiu de la Cúria General dels OFM (<i>I</i>)	77
1.8. Manuscrit Hisp.Qu.63 de la Bib. Jagiellonska de Cracòvia (<i>C</i>)	87
1.9. Manuscrit 16432 de la British Library de Londres (<i>B</i>)	101
1.10. Manuscrit Ll. 27 de l'Arxiu Municipal de Palma (<i>E</i>)	110
1.11. Manuscrit Vat.Lat.10036 de la Biblioteca Vaticana (<i>V</i>)	119
1.12. Manuscrit 1001 de la Biblioteca Pública de Palma (<i>L</i>)	126
1.13. Manuscrit M 283 de la Biblioteca Menéndez Pelayo (<i>P</i>)	135
1.14. Manuscrit Yc 8° 9 de la Universitäts-und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt de Halle (<i>H</i>)	143
1.15. Manuscrit Clm. 10589 de la Bayerische Staatsbibliothek de Munic (<i>N</i>)	150
1.16. Una mostra de transmissió indirecta: el ms. Vat.lat. 9443 de la Biblioteca Vaticana (<i>Q</i>)	159
1.17. Manuscrits actualment desapareguts	160
1.17.1. Manuscrit 1257 de la Biblioteca Capitular de Saragossa (<i>K</i>)	160
1.17.2. Manuscrit de l'any 1502 de la Biblioteca Pública de Palma(<i>X</i>)	161
Conclusions generals	164
I. Característiques generals de les fonts manuscrites	164
II. Característiques específiques dels còdexs de la branca β	167

2. Les edicions catalanes del <i>Llibre d'intenció</i>: antecedents, història i caracterització	171
2.1. Antecedents	172
2.2. L'edició de Jeroni Rosselló, <i>j</i> (Palma, 1886/1901)	176
2.2.1. Marc contextual	176
2.2.2. L'edició	179
2.3. L'edició de Mn. Salvador Galmés, <i>g</i> (Palma, 1935)	184
2.4. La transcripció del manuscrit H, de Pere Barnils	187
Conclusions	188
3. <i>Recensio</i>	189
3.1. La branca α (<i>MDUTRA</i>)	191
3.1.1. Relacions entre <i>MDUTRA</i>	191
3.1.2. Relacions entre <i>MUTRA</i>	191
3.1.3. Relacions entre <i>MUTR</i>	192
3.1.4. Relacions entre <i>MTR</i>	193
3.1.5. Relacions entre <i>MDT</i>	194
3.1.6. Relacions entre <i>MDA</i>	195
3.1.7. Relacions entre <i>MD</i>	195
3.1.8. Relacions entre <i>MT</i>	197
3.1.9. Relacions entre <i>DUTRA</i>	198
3.1.10. Relacions entre <i>DUTR</i>	198
3.1.11. Relacions entre <i>DUR</i>	199
3.1.12. Relacions entre <i>UTRA</i>	199
3.1.13. Relacions entre <i>UTR</i>	200
3.1.14. Relacions entre <i>TRA</i>	202
3.1.15. Relacions entre <i>UT</i>	203
3.1.16. Relacions entre <i>TR</i>	203
3.1.17. Relacions entre <i>UA</i>	204
3.1.18. Relacions entre <i>AR</i>	205
3.2. La branca β (<i>ICBE VLPHN</i>)	206
3.2.1. Relacions entre <i>ICBE VLPHN</i>	206
3.2.2. Relacions entre <i>CB VLPN</i>	210

3.2.3. Relacions entre <i>IC</i>	210
3.2.4. Relacions entre <i>CB</i>	210
3.2.5. Relacions entre <i>I VLPHN</i>	211
3.2.6. Relacions entre <i>IN</i> i <i>I'N</i>	213
3.2.7. Relacions entre <i>VLPH</i>	215
3.2.8. Relacions entre <i>VLP</i>	219
3.2.9. Relacions entre <i>LPH</i>	220
3.2.10. Relacions entre <i>LP</i>	322
3.2.11. Relacions entre <i>LH</i>	223
3.2.12. Relacions de $\beta+D$	224
Conclusions de la <i>recensio</i> i <i>stemma codicum</i>	227
3.3. Correccions al manuscrit base	231
3.4. Canvis respecte de l'edició de Mn. Galmés (<i>g</i>)	240
3.5. Quadre-resum	242
4. Edició crítica	244
4.1. Criteris d'edició	244
4.1.1. La selecció del manuscrit base	244
4.1.2. Criteris de transcripció i disposició de l'aparat crític	245
4.1.3. Disposició del text	246
4.1.4. Aparat crític	247
4.2. L'edició del <i>Llibre d'intenció</i>	250
PART II	
1. Autenticitat de l'obra, datació i lloc de composició	368
1.1. Autenticitat de l'obra	368
1.2. Marc cronològic	371
1.3. Localització	373
2. <i>Llibre d'intenció</i> i <i>Llibre de la primera i segona intenció</i>: variants del títol	375
2.1. Títols tradicionals	372
2.1. El títol en catàlegs i inventaris: variants alternatives	375
3. Història de la transmissió i difusió del <i>Llibre d'intenció</i>	380
3.1. Els orígens	380
3.2. El segle d'or del <i>Llibre d'intenció</i>	384

3.3. Els segles XVI-XX	390
4. La dedicatòria a l'amable fill: de la realitat immediata al recurs literari	392
4.1. Estat de la qüestió	392
4.2. El pare que educa el fill, l'ermità que adoctrina el deixeble i la figura de l'amable fill	394
Conclusió	399
5. Contingut i estructura del <i>Llibre d'intenció</i>	400
5.1. Estat de la qüestió	401
5.2. La teoria de la doble intencionalitat al <i>Llibre de contemplació</i>	409
5.3. El llibre d'intenció. Anàlisi de contingut i estructura	416
5.3.1. La definició del terme. Divisió de les intencions	418
5.3.2. Divinitat i intenció: Déu-creació-Encarnació	422
5.3.3. La inversió de les intencions: temptació	429
5.3.3.1. Sobre les virtuts i els vicis	432
5.3.3.2. Sobre l'oració i els sagraments	437
5.3.3.3. Les rúbriques de transició	441
5.3.3.4. La intenció dels oficis i el poble	448
5.3.4. Les conclusions finals del <i>Llibre d'intenció</i>	455
Conclusions	457
6. L'aplicació pràctica del <i>Llibre d'intenció</i>: el <i>Romanç d'Evast e Blaquerna</i>	458
6.1. L'aplicació pràctica de la teoria de la doble intencionalitat	459
6.2. El « <i>reformatore mundi</i> » i la suposada utopia	464
Conclusions	471
7. Conclusions finals	472
Referències bibliogràfiques	476
Apèndixs	
I. Il·lustracions de les fonts manuscrites	501
II. Descripció dels manuscrits llatins	525
1. Bibliothèque Nationale, lat. 16119	526
2. Bibliothèque Nationale, lat.15450	527
3. Bayerische Staatsbibliothek de Munic Clm. 10519	528
4. San Candido, BC, VIII.C.3	528

5. Biblioteca de Montserrat, BM, 842	529
6. Bibliothèqie de l'École de Médecine, H165	529
7. San Candido, BC, VIII. B.8	530
8. Biblioteca Pública de Palma 1008	531
9. Bayerische Staatsbibliothek Clm. 10655	531
10. Bibliothèque Mazarine, 3501	532
11. Bayerische Staatsbibliothek, Clm. 10565	533
12. Arxiu Municipal, Bibl. 43	533
13. Arxiu Diocesà, Causa Pia Lul·liana 49	534
14. Sant Francesc, 10	535
15. Sant Francesc, 1	535
16. Biblioteca Nacional de España, 17714	536
III. Apèndix a la <i>recensio</i>	
1. Errors conjuntius i omissions de rellevància menor	537
2. lliçons singulars	566
3. Lliçons equipol·lents	618
IV. Sobre els senys espirituals, les virtuts teologals i el <i>Consectari de les quatre virtuts</i>	638
V. Els dos estudis monogràfics del <i>Llibre d'intenció</i>	646
Treball de Llorenç Bonnín	650
Treball de Bartomeu Bennàssar	720
VI. Descripció mecanoscrita del ms. <i>M</i>, de Pring-Mill	755
VII. Informe sobre el topònim de Vilafranca	760
Làmina VII del <i>Breviculum</i>	763

PRESENTACIÓ*

L'any 1935 Mn. Salvador Galmés editava, per segona vegada la versió catalana del *Llibre d'intenció*, una obra lul·liana primerenca, dirigida suposadament al fill, i en la qual el jo narrador explica què vol dir «intenció» i aconsella el receptor perquè n'apliqui correctament la doctrina que se'n deriva. Una doctrina o teoria indispensable per entendre el pensament lul·lià i que en recorre transversalment tot l'opus. Aquella edició, que apareixia en el tom XVIII de les *Obres de Ramon Llull*, havia de suplir les mancances de la primera edició catalana de l'obra. Es tractava de l'edició al primer volum de les *Obras de Ramon Lull* de Jeroni Rosselló, edició que aparegué per primer cop el 1886 i que es reedità el 1901. Aquesta primera edició s'havia fet amb uns criteris molt poc fiables, per la qual cosa Mn. Galmés qüestionà la validesa del text i n'emprengué una nova edició. Malgrat que l'edició del 1935 resolva part de les mancances de la inicial, tampoc era una edició estrictament filològica. Es tenien en compte tan sols tres manuscrits dels set que ja es coneixien en aquell moment i, en cap cas, s'analitzava la relació genètica entre els diferents testimonis. Una edició, per tant, que resultava parcial i que calia completar amb una anàlisi més aprofundida de tota la tradició manuscrita coneguda del *Llibre d'intenció*.

Aquest ha estat l'objectiu principal, o primera intenció en termes lul·lístics, de la investigació que hem dut a terme i que constitueix la present tesi doctoral. Els resultats d'aquesta investigació es presenten en dues parts. La primera és constituïda per la descripció de les fonts manuscrites i de les dues edicions existents, la *recensio* (a partir dels diferents llocs crítics pels quals s'ha pogut establir la filiació genètica dels testimonis manuscrits) i l'establiment del text a partir dels resultats de la *recensio*. La segona part abraça tots aquells aspectes que afecten la història i el contingut del *Llibre d'intenció*: cronologia, localització, intitulacions, història de la transmissió manuscrita i de la difusió de l'obra, i un últim capítol dedicat al contingut.

La primera passa que es va dur a terme va ser l'arreglada de les fonts manuscrites. Obtinguérem una còpia de cada una de les quinze fonts manuscrites catalanes, a més de les dues llatines de major autoritat que hem tingut en compte en la *recensio* i establiment del text. Això no obstant, i com explicarem al capítol pertinent, hem pogut consultar dotze dels quinze manuscrits originals, en un periple que ens ha

* Aquest treball ha estat possible en el marc del Grup de Recerca CODITECAM II, FFI 2008-05556-C03-01 del Ministeri de Ciència i Innovació del Govern d'Espanya, dirigit per la Dra. Lola Badia.

portat des de Palma mateix fins a Cracòvia. L'anàlisi exhaustiva de les fonts donà una quantitat ingent de variants que haguérem de valorar i classificar i a partir de les quals es va establir la nova edició que presentam. Sens dubte, aquesta és l'aportació més novedosa del treball: una edició crítica que té en compte tota la tradició catalana de l'obra.

La teoria de la doble intenció és recurrent en tota l'obra lul·liana. Analitzar-ne el funcionament i obrir la recerca a tot l'opus lul·lià era una tasca que superava amb escreix els límits de la investigació, prou complexa quant a la descripció de les fonts i relacions textuais. Per aquest motiu l'estudi introductor i s'ha limitat estrictament al contingut del *Llibre d'intenció* i a aquells aspectes necessaris per a la comprensió del text. Necessàriament hem hagut de recórrer a la citació d'altres obres, especialment de les obres més properes cronològicament.

Per dur a terme aquesta investigació, laboriosa per naturalesa, no hem estat sols, acompanyament que volem agrair públicament. Ha estat inestimable l'ajuda i el suport del nostre director, el Dr. Gabriel Ensenyat Pujol, que setmanalment ha tingut la paciència de llegir, anotar i corregir tot el treball. Sobretot, ens ha encoratjat en els moments de defallença. També el Dr. Joan Mas i Vives ha vetlat i ens ha esperonat perquè acabàssim la feina en els terminis prevists. El Dr. Albert Soler ha estat generós en les observacions i correccions del capítol de la *recensio*. Silenciosament, entre bambolines, Anthony Bonner ha revisat tot el treball, ha resolt dubtes i ha fet observacions valuosíssimes que han millorat (i molt!) el resultat final. Sense la seva motivació i el seu suport aquesta tesi, senzillament, no hauria estat.

Han estat també indispensables tots els treballadors de les biblioteques que hem recorregut. Molt especialment, Jaume Gomila i Maria Jesús Manzano, del Servei de Documentació de la UIB, han estat autèntics Reis de l'Orient, que no han escatimat esforços per fer-nos arribar tota la documentació bibliogràfica que els hem sol·licitat. L'equip de la biblioteca Bartolomé March de Palma ha estat, simplement, imprescindible. I sens dubte, el P. Pedro Gil ens ha facilitat la labor d'investigació a la ciutat eterna. A tots ells, les gràcies més sinceres.

Ens han animat tots els companys del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General. El suport dels nostres alumnes ha estat fonamental, com ho ha estat també el suport dels companys Miquel Gomila i Xesc Perelló. Els dos becaris de la Càtedra Ramon Llull (na Margalida Tortella i en Xavier Ordinas) ens han ajudat molt més del que es pensen.

En Joan, n'Isa i en Miquel hi han estat sempre, incondicionalment i sense recança. El nostre agraïment: hi estam en deute.

Volem dedicar especialment aquesta tesi a en Jaume Martí, que ha hagut d'assistir un dels infantaments més complicats de la seva vida. Sense la seva intervenció, les malifetes de Titivil haurien estat molt més abundoses.

PART I

Porém, o mal das fontes, ainda que verazes de intenção, está na imprecisão dos dados, na propagação alucinada das notícias, agora nos referíamos a uma espécie de faculdade interna de germinação contraditória que opera no interior dos factos ou da versão que deles se oferece, propõe ou vende, e, decorrente desta como que multiplicação de esporos, dá-se a proliferação das próprias fontes segundas e terceiras, as que copiaram, as que o fizeram mal, as que repetiram por ouvir dizer, as que alteraram de boa-fé, as que de má-fé alteraram, as que interpretaram, as que rectificaram, as que tanto lhes fazia, e também as que se proclamaram única, eterna e insubstituível verdade, suspeitas, estas, acima de todas as outras.

José Saramago, *História do Cerco de Lisboa*

1. DESCRIPCIÓ DE LES FONTS MANUSCRITES

El *Llibre d'intenció* fa part del conjunt d'obres amb una tradició complexa, com ho avalen els 15 testimonis catalans i els 16 testimonis llatins.¹ Hem col·lacionat tots els manuscrits catalans, tant medievals com moderns. Dels llatins, tan sols n'hem tingut en compte els dos de major autoritat, mentre que la resta només ha estat tinguda en compte en la confirmació del títol original de l'obra.

Malgrat la dispersió de les fonts catalanes arreu d'Europa, hem pogut treballar amb la gairebé totalitat dels originals manuscrits medievals. Així mateix, hem tengut al davant una còpia en paper o en format digital d'aquests testimonis, consegüentment de tota la tradició catalana, en dur a terme la *collatio codicum*, la *recensio* i la *constitutio textus*.² No hem pogut accedir als originals de *VPH*, bé per les condicions d'accés a la biblioteca (com la Vaticana, que ha romàs tancada una partida d'anys), bé perquè la consulta s'havia de fer exclusivament mitjançant la reproducció, a causa de l'estat precari de conservació (*H*) o de les normes de consulta (*P*). Això no obstant, els tres còdexs esmentats són moderns (s. XVII) i n'hem pogut fer servir còpies prou bones, encara que hàgim hagut de deixar sense resoldre alguna lliçó il·legible per mor de la qualitat de la reproducció.

Són nombrosos els estudis que han remarcat la necessitat d'analitzar el còdex manuscrit en conjunt a l'hora d'emprendre l'estudi crític d'una obra, atès que les característiques morfològiques n'ofereixen dades valuoses sobre la voluntat de l'autor en la tasca de propagació de l'obra. Igualment, aporten dades cabdals per establir-ne les pautes principals sobre la història de la transmissió i controlar així les variants textuais.³ Com expressava Hillgarth sobre l'edició de l'obra lul·liana llatina,

«[...] Es necessita també algun criteri extern que permeti controlar les variants identificades pels editors. Això s'aconsegueix mitjançant l'estudi de la història dels manuscrits utilitzats i de les relacions que s'estableixen entre ells. En un *stemma* es tracta d'anar més enllà de la sigla, fins als manuscrits mateixos; i més enllà d'aquests, fins als centres on van ser copiats, fins als individus que se'n van encarregar» (1998: 171.)

¹ D'aquesta trentena, deu en català i vuit en llatí són anteriors a 1500. Cf. BONNER (2003: 88).

² Encara que parcialment amb les còpies, hem complert, així, un dels ideals de tot editor, segons Alberto Bleuca: «A través de las distintas fuentes bibliográficas, el editor debe acceder directamente a todos los testimonios. El ideal sería tener siempre a la vista todos ellos durante el proceso de la edición. Este ideal crítico, salvo casos excepcionales, no puede realizarse porque la dispersión de los testimonios en distintas bibliotecas lo impide» (1983: 39).

³ Vegeu BLECUA (1983), PERARNAU (1983), HILLGARTH (1998), MARTINES (1999). Per a l'obra de Lull, en aquest camp són indispensables els estudis de SOLER (2004), (2005a), (2005b), (2006a), (2006b), (2006c), i BONNER & SOLER (2007).

Amb aquestes premisses, hem procedit a dur a terme la descripció sistemàtica de cada un dels manuscrits catalans transmissors del *Llibre d'intenció*, còdexs que, en menor o major grau, havien estat descrits amb anterioritat. En qualsevol cas, les descripcions precedents ha constituït el nostre punt de partida, que hem ampliat (o corregit en més d'un cas) a partir de les dades obtingudes en la nostra prospecció dels originals, duta a terme entre setembre de 2003 i agost de 2011.

Hem establert el següent esquema de treball: en primer lloc, les dades d'identificació bàsica (sigles, biblioteca on es conserva, procedència, datació, data de la prospecció de l'original, suport de la reproducció emprada, observacions generals, obres constituents del còdex, bibliografia). En segon terme, descrivim codicològicament i paleogràfica el manuscrit (estat de conservació, suport, mides, disposició de la pàgina, enquadernació, nombre de quaderns, foliació, reclams, filigranes, il·lustracions, lletra, observacions textuais).⁴ El tercer apartat l'ocupa la història del manuscrit (època, possessors, desplaçaments). Finalment, i en quart lloc, hem introduït un apartat específic, força succint però innovador, sobre els usos gràfics de cada testimoni (braquigrafia, grafies i elements fonètics, remarques lexicomorfològiques), per definir-ne l'*scripta*.⁵ Aquest apartat, fruit dels darrers estudis sobre transmissió manuscrita, aporta dades rellevants sobre la difusió textual de l'obra i permet completar, i de vegades confirmar, les informacions obtingudes dels apartats anteriors. La mínima informació lingüística que aportam amb aquesta anàlisi supleix l'estudi lingüístic complet del *Llibre d'intenció*, que no hem dut estrictament a la pràctica per dos motius: d'una banda, perquè el text del *Llibre d'intenció* no s'allunya dels models sintàctics característics d'altres obres lul·lianes ja analitzades des d'aquest punt de vista com el *Llibre de l'ordre de cavalleria*, el *Llibre del gentil i dels tres savis* o el *Llibre dels articles de la fe*.⁶ D'altra banda, les característiques sintàctiques del *Llibre d'intenció* poden ser originals de l'autor i transmeses sense variació, mentre que les grafies dels manuscrits, així com alguns fenòmens lèxics o morfològics, depenen en major mesura del copista, per la qual cosa són aspectes que també cal tenir en compte en l'anàlisi del manuscrit.

⁴ Hem seguit la terminologia paleogràfica establerta per ARNALL (2002).

⁵ S'entén per *scripta* el «conjunt de les tradicions gràfiques i escripturals vigents en un àmbit o un territori que regulen per convenció la transcripció dels textos vulgars quan manquen unes normes constituïdes» (BADIA & AL 2009b: 61, citant ASPERTI 2006: 25).

⁶ Cf. SOLER (1988: 106-128), PONS (1996: 16-18), BONNER (2001: xlvii-li). L'anàlisi més exhaustiva segueix sent la de BADIA & MOLL (1960: 1299-1358). Quant a morfologia i sintaxi és encara vàlida l'anàlisi de NADAL & PRATS (1982: 301-355).

Sempre que ha estat possible hem il·lustrat les descripcions amb imatges del manuscrit, amb el benentès que tan sols han estat un recurs per exemplificar les observacions i que, en cap cas, es podran incloure en la publicació d'aquest treball. Hem reservat les il·lustracions per a l'apèndix, degudament indicades, en aquells casos que la qualitat de la reproducció no facilitava l'exemplificació en format reduït.

Cal fer un darrer advertiment, sobre l'ordenació dels manuscrits: n'hem ordenat la descripció segons l'agrupació per famílies α i β segons els resultats de la *recensio*. Especialment per a la branca β , són força rellevants algunes divisions textuais, i especialment significatives les obres transmeses, la qual cosa s'ha de tenir en compte en l'anàlisi en conjunt dels testimonis. Som del tot conscients que la disposició per famílies trenca la consecució cronològica que, per ventura, hauria estat més pràctica per a la consulta. Això no obstant, hem cregut que calia sacrificar-la en benefici de la cohesió en l'anàlisi global de la tradició manuscrita. Tot seguit presentam les fonts del *Llibre d'intenció* i les sigles que s'han atorgat a cada manuscrit i edició.⁷

⁷ Quant a l'ús de les sigles per a la denominació dels manuscrits, només hem mantingut la *D* de l'edició de Galmés per referir-nos al ms. 1025 de la Biblioteca Pública de Palma, procedent del convent de St. Domingo de Palma. En la resta de casos, hem establert els següents criteris: prendre la lletra inicial (o la segona, per evitar coincidències) del primer o del segon mot de la biblioteca on es conserva (*MATIBVP*), del fons (*R*), o de la ciutat (*CUH*). En el cas de *N* hem pres la tercera lletra del nom de la ciutat (*Munic*), per evitar la coincidència amb *M* i *U*. Per a *E* i *L* hem pres alguna de les lletres del fons o de la biblioteca (Llabrés, Pública). Hem indicat amb *K* i *X* els dos manuscrits catalans considerats com a perduts, dels quals n'hem pogut reconstruir les descripcions en base a la bibliografia existent. Per als dos manuscrits llatins consultats, hem adjudicat la lletra *Z* a la lliçó concordant d'ambdós.

QUADRE I. MANUSCRITS CATALANS: SIGLES I DATACIÓ

SEGLE	MANUSCRITS	
	<i>Família α</i>	<i>Família β</i>
XIV (final)	<i>M</i> = Palma, B. March 102-V2-1 <i>D</i> = Palma, BP 1025	
XV	<i>U</i> = Munic, Staatsbib. Hisp. Qu. 61 (605) <i>T</i> = Barcelona, Ateneu, ms. 3 <i>A</i> = Palma, SAL, ms. 7 (1458) <i>R</i> = Barcelona, Arxiu Corona Aragó. ms. 159	<i>I</i> = Roma, St. Isidor, ms. 1/18 <i>C</i> = Cracòvia, Jagiellonska, ms. Hisp. Quart. 63 <i>B</i> = Londres, British Library, ms. Add. 16432 <i>E</i> = Palma, Bib. Llabrés, ms. 27
XVI		
XVII		<i>V</i> = Roma, Vaticana, ms. Vat. Lat. 10036 (1615) <i>L</i> = Palma, BP 1001 (1623) <i>P</i> = Santander, Menéndez Pelayo. ms. M.283 (1644) <i>H</i> = Halle, Universität, Yc 8° 9
XVIII		<i>N</i> = Munic, Staatsbib. Clm. 10589
XIX	<i>j</i> = Ed. Rosselló, 1886/1901, <i>Obras de Ramon Llull</i> , vol. I. Palma	
XX	<i>g</i> = Ed. Galmés, 1935, <i>Obres de Ramon Llull</i> , vol. XVIII. Palma	

1.1. MANUSCRIT 102-V2-1 DE LA BIBLIOTECA BARTOLOMÉ MARCH (M)

1. Dades d'identificació⁸

Sigla d'identificació: *M*

Localització geogràfica: Palma

Biblioteca: Bartolomé March

Manuscrit: 102-V2-1.⁹ Conservat juntament amb els manuscrits 102-V2-2 i 102-V2-3 en una caps de pell blava, amb l'interior folrat de vellut blau.

Procedència: el comprà Bartomeu March a l'editor Joan Gili, posteriorment al 1954.

Datació: *A quo* 1336, per la data del colofó de l'*Art de confessió*.

Data de la consulta de l'original: juny de 2003 – març de 2011.

Suport de la reproducció utilitzada: fotografies digitals en color, de la Biblioteca Bartolomé March, facilitades pel director de la biblioteca el juny de 2003.

És el manuscrit base de la nostra edició.

Bibliografia: GAYÀ (1996: 77-79); PRING-MILL (*Descriptive notes on three Lullian MSS*, inèdit); AA. VV. (2007: 140-141).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?694>); BITECA (MANID 2291).

Observacions: sembla força evident, com exposarem en els diferents apartats d'aquesta anàlisi, que els tres còdexs actualment independents constituïen antigament una sola unitat librària. La combinació de paper i pergamí i el fet que és escrit d'una sola mà, a part d'altres raons que dilucidarem més endavant, són indicis d'aquesta característica. És per això que el descriurem en conjunt, especialment quant a les obres que transmet.

⁸ Prenem com a punt de referència descriptiva el document elaborat per Pring-Mill, que es conserva a la Biblioteca March juntament amb els tres còdexs. En la documentació privada de la Biblioteca s'hi custodia un altre document *gairebé* idèntic a aquest, també mecanografiat, però amb algunes correccions marginals manuscrites, que no s'inclouren en la descripció «oficial». El canvi més significatiu entre les dues versions és el títol: en el text privat s'especifica, a continuació de «MSS» que «*recentely purchased by Joan Gili*», indicació que ha desaparegut en la descripció que acompanya els tres còdexs. Les dues descripcions resten inèdites. Ambdós textos han de ser posteriors a 1954 (veg. l'apartat sobre la història del manuscrit). Agraïm al director de la biblioteca, Fausto Roldan, que ens el deixàs consultar per a la present investigació.

⁹ A la descripció de GAYÀ (1996) hi consta la signatura 102-V3-2, que és la signatura, en llapis, que figura en la contracoberta. Ha estat cancel·lada també a llapis i corregida per la signatura actual.

Pel conjunt d'obres lul·lianes que el constitueixen, cal pensar que es tractava d'un còdex miscel·lani. Cada part codicològica conté les obres següents:

a) 102-V2-1:

Obres lul·lianes: fragment dels *Proverbis de Ramon* (f. 1-2); fragment del *Llibre de Santa Maria* (2^v);¹⁰ *Llibre d'intenció* (f. 2^v-40); fragment de l'*Art de contemplació* (40^v-42^v); fragments del *Llibre d'Ave Maria* (42^v-44^r); *Llibre què deu hom creure de Déu* (46-62^v).

b) 102-V2-2:

Obres lul·lianes: *Mil proverbis* (f. 1-24).

c) 102-V2-3:

Obres pseudolul·lianes: *Art de confessió* (f. 1-17).

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Excepcionalment bo. L'únic aspecte remarcable és l'oxidació de la tinta, que afecta els volums 102-V2-2 i 102-V2-3, però no el còdex del *Llibre d'intenció*. Algunes marques poc importants d'humitat en alguns del folis de paper, així com també alguns forats de corc, sobretot als fulls de guarda. Les escapçades dels angles drets dels folis 21 i 26, de pergami, responen a l'origen animal del suport.

Suport

Combinació de paper *in quarto* i pergami (vegeu la disposició dels quaderns per a la combinació del paper i el pergami).

¹⁰ Tant aquest fragment com l'anterior dels *Proverbis de Ramon* tracten d'«intenció». El primer fragment és de la mateixa mà, mentre que el fragment del *Llibre de Santa Maria* és d'una mà posterior i de tinta diferent, segons Pring-Mill «*added in a late fourteenth century*» (*Descriptive notes*). Ambdós fragments s'intercalen entre la taula de rúbriques i la invocació del *Llibre d'intenció*. Tot i que siguin fragments d'obres diferents, s'ha de considerar que constitueixen una sola unitat temàtica amb el *Llibre d'intenció* pel fet que els fragments seleccionats tracten de la definició d'«intenció» tant als *Proverbis de Ramon* com al *Llibre de Santa Maria*.

Mides

Com ja indicava Pring-Mill, les dimensions externes són de 245 x 175 mm. Els folis fan uns 240 x 170 mm, però s'observa una lleugera variació al còdex 102-V2-3, en què els folis fan 236 x 166 mm. La mida de la caixa és uniforme, de 160 x 107 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. El nombre de línies oscil·la entre els 25 i els 27, amb un màxim de 29 línies i un mínim de 24 per foli. Les taules de rúbriques són a doble columna. A tot el còdex s'observen clarament les marques de les línies mestres de la caixa, en mina de plom, detectables fins i tot en els folis de guarda de paper dels mss. 102-V2-2/3, així com als folis en blanc 44^v i 45^r del còdex 102-V2-1.

Enquadernació

Moderna, en pergamí sobre cartó. Al teixell de la capsa de pell on es conserva, RAMON | LLULL | MSS. S XIV.

Quaderns

Al còdex 102-V2-1, un full de guarda de paper i un de pergamí. Deu plecs de sis fulls, dels quals els dos exteriors són de pergamí i els quatre interiors de paper. Aquesta distribució alternant de pergamí i paper es manté als altres dos còdexs de la manera següent:

102-V2-2: dos plecs de 2 + 4 (pergamí i paper) i un plec de 1 + 2 (pergamí i paper).

102-V2-3: un plec de 2 + 1 (paper i pergamí), tres plecs de 2 + 4 (pergamí i paper) i un plec de 1 + 4 (de pergamí i paper).

La disposició dels quaderns pot ser un indicatiu clar que originàriament constituïa una sola unitat codicològica.

Foliació

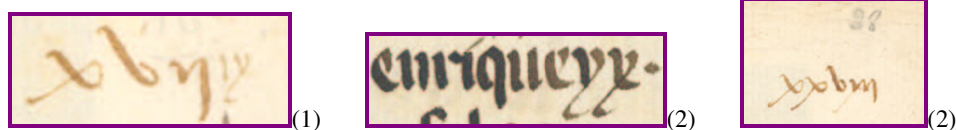
Tres foliacions al marge superior dret del *recto*. Correlativa de l'1 al 62 al còdex 102-V2-1:

(a) Numeració en xifres romanes, en tinta clara, de color sípia, de mida molt petita i perceptible en molts pocs folis, perquè s'hi ha superposat la numeració (b). Aparentment podria tractar-se de la foliació original.

(b) Numeració en xifres romanes, en tinta clara, de mida més grossa que l'anterior i molt més basta, especialment al ms. 102-V2-2/3. En la part del *Llibre d'intenció* hi ha algunes mostres d'aquesta foliació que se superposa a l'anterior (a). Sembla que és una numeració moderna, que intenta imitar una numeració medieval, si es compara amb la que sembla original. No coincideix amb la numeració antiga.

(c) Numeració en xifres àrabis, moderna. Aquesta numeració coincideix normalment amb la segona (b), i s'observa només en alguns folis: en resten algunes mostres però majoritàriament aquesta foliació s'ha intentat esborrar (com s'observa als folis 27, 31, 33, 36, 37 i 40). Tot fa pensar que és una numeració orientativa per a l'enquadrador o per a la persona que ha fet la nova numeració (b).

Als còdexs 102-V2/3 és força evident que s'han fet raspadures al marge superior dret, per eliminar-ne una numeració. En aquest sentit, les imatges següents poden resultar en aquest sentit il·lustratives:

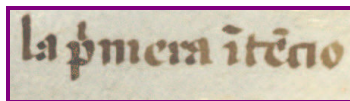
En la imatge (1) s'observen les dues numeracions en xifres romanes. En el manuscrit original és del tot visible que, a sobre de la xifra més grossa, hi resten marques del traç del nombre 16 (fet amb mina de plom), que s'ha esborrat. En la segona imatge es pot apreciar que el traç original de la y coincideix perfectament amb el traç de la y de la numeració suposadament antiga. En canvi, divergeixen força els traços de la x. En la tercera imatge és del tot clara la xifra en llapis, que coincideix exactament amb la numeració romana.

Aquestes informacions no són balderes, perquè constitueixen el fonament per considerar que els tres còdexs actuals han estat manipulats a partir d'un únic original, que s'ha dividit en tres parts aparentment independents, i amb foliació nova i també independent per a cada còdex. La traça amb què foren fetes totes aquestes intervencions fan que, a simple vista, hom no detecti cap anomalia en la foliació. Tant és així que a Pring-Mill li passaren per alt tots aquests detalls en les seves notes descriptives:

«Apart from one later interpolation in the Libre de intenció, all the correction are by the original scribe. He would also seem to have been responsible for numbering the leaves, and his foliation is correct in all three cases; certain apparently by the same hand but written with a finer nib (like the marginal indications of chapter-numbers made to ensure accuracy when the rubrics were subsequently entered in red)» (pàg. 2).

Reclams

A la part del *Llibre d'intenció*, de la mateixa mà i tinta, quatre reclams horitzontals centrats al marge inferior, tots quatre al *verso* del primer foli de pergami de cada plec: f. 2^v: «servir»; f. 14^v: «ritat»;¹¹ f. 26^v: «la primera intencio»; f. 38^v: «en ciutat».

(f. 26^v)

Filigranes

Al darrer foli en paper dels còdexs 102-V2-2/3 s'hi pot apreciar la silueta d'un cercle en un quadrat, impossible de classificar per mor de la relligadura. Segons la descripció de la BITECA, les marques d'aigua no són visibles per mor de l'enquadernació. En canvi, en la descripció que acompanya els manuscrits, Robert Pring-Mill indicava, entre parèntesis, l'existència d'una marca d'aigua: una corona semblant a la de Valls i Subirà 1438, datable a Catalunya entre 1323 i 1343. Aquesta referència no apareixia en la versió inicial de la descripció: en el mateix parèntesis d'aquell document, Pring-Mill feia una consideració sobre la necessitat que un expert en codicologia medieval catalana determinàs fiablement la cronologia de la lletra.¹²

La corona descrita és classificada per Valls i Subirà, que localitza a Barcelona el 1323 i el 1343, i a Mallorca també en aquesta darrera data. La corona tipificada per Briquet amb el número 4595 és exactament igual que la descrita per Valls i Subirà, de tres puntes, emperò sense determinació dels corondells i pontillons, i és datada de 1313.

Com a simple curiositat, aquesta mateixa filigrana s'ha trobat en documents de la primera meitat del s. XIV, a Arras.¹³ Una curiositat, si més no, tenint en compte la procedència geogràfica del deixeble lul·lià per antonomàsia, Tomàs le Myésier.

¹¹ Realment no constitueix un reclam, sinó que és el final de la paraula «caritat», que no ha cabut en el cos de la caixa.

¹² La diferència és més que evident: 1) «*this dating, however, requires further confirmation by a paleographer thoroughly familiar with Catalan vernacular MSS of this period in book hand*». En la segona descripció, el mateix parèntesi és substituït pel que segueix: «*the water-mark confirms this, see No. 1438 Valls i Subirà Paper and Watermarks in Catalonia, dating it between 1323-1343*». Resta per saber qui determinà que la filigrana era una corona, si Pring-Mill mateix o el paleògraf expert.

¹³ RICHARD (1888) «*Filigranes de papiers de la première moitié du xiv siècle conserves au trésor des Chartes d'Artois à Arras; avec le report de Mode Montagnion, Filigranes de papiers du XIV siècle*».

Il·lustracions

No n'hi ha. A la part corresponent al *Llibre d'intenció*, una única manícula al foli 6^v:

(f. 6^v)

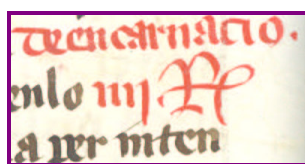
Lletra

Una única mà gòtica, regular, del primer terç del segle XIV. Encaixa perfectament en la definició d'escriptura librària.¹⁴ És escrit en tinta negra, de diferent intensitat, més forta en la part del *Llibre d'intenció*. Per semblança es pot relacionar amb la cal·ligrafia principal del manuscrit BP 1021, còpia catalana de la primera meitat del s. XV del *Llibre de demostracions*.

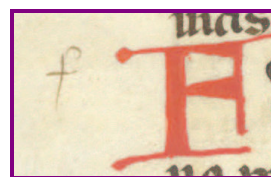
Són en tinta vermella els *initia*, les caplletres (a) i els epígrafs dels capítols (b). Les indicacions per al rubricador es detecten al costat d'algunes caplletres (c). Normalment es detecta una numeració marginal, corresponent als capítols, sobre la qual no es pot afirmar que sigui original. Pel traç i per la tinta més clara hom pot pensar en una intervenció d'una mà posterior.

(a)

(b)

(c)

En la taula de rúbriques, la *D* inicial és marcada amb un toc de vermell, tant a la taula del *Llibre d'intenció* com a la del *Llibre de mil proverbis*. Així mateix, totes les inicials majúscules del text interpolat dels *Proverbis de Ramon* porten un toc de vermell. També són en vermell tots els calderons (imatge **d**). A més a més, algunes majúscules i moltes de les inicials posteriors a les caplletres i als calderons són safranades (imatges **d** i **e**). No hi ha cap inicial filigranada.

¹⁴ Vol dir, «escriptura cal·ligràfica usada especialment en els còdexs, que parteix de la usual i tendeix a la claredat, la regularitat, l'estètica i la simetria, mitjançant una acurada disposició de les lletres, l'harmonia en les dimensions, les proporcions dels traços i la simplicitat en els signes» (ARNALL 2002: 104).

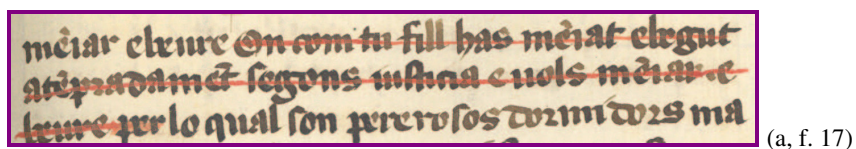

(d)

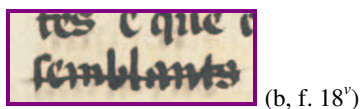

(e)

A banda de la interpolació del fragment del *Llibre de Santa Maria*, no s'observa la intervenció de cap altra mà. Les addicions i les esmenes són fetes pel mateix copista, que normalment cancel·la amb una ratlla vermella (a) o negra (b) i col·loca entre dues creus el fragment a corregir. En alguna ocasió, com al foli 35^v, s'expuntua amb tinta negra el fragment que es vol cancel·lar (c).

(a, f. 17)

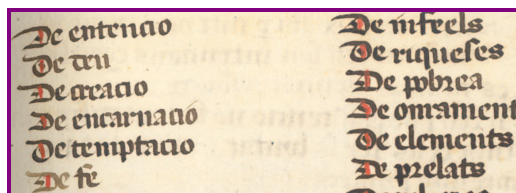

(b, f. 18^v)

(c, f. 35^v)

Una particularitat força remarcable és la combinació, a la taula de rúbriques, de la lletra majúscula *D*, de diferents traços: una *D* clarament gòtica, amb una altra de traços uncials, que alterna rítmicament amb la primera. Aquest traç es mantindrà al llarg del cos del text per a la diferenciació de majúscules i minúscules.

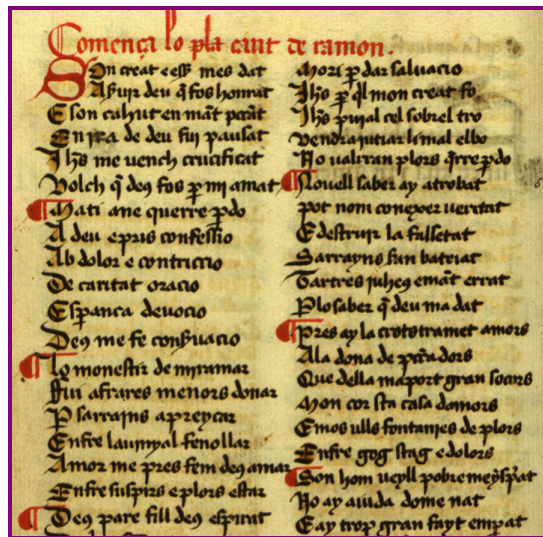

A més dels calderons, marquen les pauses, indistintament, un punt, una inicial majúscula safranada i una barra simple (/).

Per evitar la confusió gràfica en contextos *iu*, *in*, *ir/ri*, s'indica amb una titlla inclinada cap a la dreta la grafia que representa la *i*:

Aquest manuscrit és de factura força semblant a la del ms. 2017 de la Biblioteca de Catalunya,¹⁵ de característiques similars: de la segona meitat del s. XIV, combina paper i pergamí. De lletra semitextual, més arrodonida que la de *M*, destaquen especialment els traços per als dos tipus de lletra D, un dels quals de tendència clarament uncial, similar al traç del manuscrit *M*. També comparteixen el traç de la *l* sobresortint de la caixa (clarament als folis 53 dels mss. 102-V2-1 i f. 2 de 102-V2-3). Calderons i caplletres en vermell, toc daurat a les inicials majúscules. En reproduïm una mostra a continuació.

¹⁵ Per a la descripció d'aquest còdex vegeu la fitxa de la Llull DB, <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?731>. La fotografia reproduïda és de la pàgina web de la Biblioteca de Catalunya.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. El colofó, «*Ffinito libro sit laus et gloria XPO Amen*», és de caixa més grossa que la resta del text. Les astes del colofó sobresurten força de l'interlineat.

3. Història del manuscrit

La història d'aquest manuscrit és, a diferència de la resta de testimonis manuscrits, força complexa i, fins a un cert punt, difícil de determinar-la amb total fiabilitat. Això no obstant, a partir de les dades obtingudes en la recerca podrem remuntar-nos cronològicament almenys des del segle XVI fins a principis del s. XX.

La primera dada fiable i segura que consta a la Biblioteca March és de dia 8 de maig de 1972, data de l'informe, de tres fulls, que s'encarregà al Gabinet Tècnic del «Servicio Nacional de Restauración de libros y documentos» del carrer Serrano de Madrid.¹⁶ És una descripció senzilla, signada pel cap del gabinet Vicente Viñas, que no aporta cap conclusió i que es limita a observar les diferents foliacions i les raspades diverses dels folis. S'hi diu que «[...] *se han obtenido muestras de los diferentes pigmentos con el fin de realizar los oportunos análisis para su identificación*» (pàg. 3), identificació que desconeixem si es va dur a terme o no. Malgrat que no s'arribi a cap conclusió, l'existència de l'informe és significativa, perquè vol dir, d'una banda, que el conjunt dels tres còdexs ja feia part, l'any 1972, del fons bibliogràfic de la biblioteca Bartolomé March. I de l'altra, que hi havia algunes dades sobre el còdex que calia comprovar. En una consulta directa a l'actual director de l'entitat, el Sr. Fausto Roldan, ens comentà que no resta cap constància documental de l'acte de compra-venda del conjunt manuscrit.

Una altra pista segura que ens permet retrocedir en el temps es remunta a l'any 1954, concretament a una carta de dia 2 de setembre que Pring-Mill escrivia a l'editor Joan Gili (Barcelona, 1907 – Oxford, 1998), segurament a requesta d'una consulta que li realitzà l'editor mateix de la Dolphin Book Company. En aquesta missiva, l'autor del *Microcosmos lul·lià* identificava correctament totes les obres del nostre manuscrit *M* i dels altres dos còdexs, així com comentava el fet que l'*Art de confessió* que s'hi inclou sigui datat de 1336 —i no de 1317, data de l'altre testimoni conegut d'aquesta obra

¹⁶ Aquest informe, la carta que citarem de Pring-Mill a Joan Gili i les dues «*Descriptive notes*» són tota la documentació custodiada a la Biblioteca March sobre aquest manuscrit.

pseudolul·liana.¹⁷ Advertia que no coneixa cap conjunt similar de tres còdexs com el que descrivia, però que tant per la data com especialment per les obres contingudes, s'havia de relacionar amb el manuscrit 1257 de la Biblioteca Capítular de Saragossa, descrit pel P. March l'any 1923 i al qual ens referirem tot seguit. Es pronunciava així Pring-Mill:

«[...] *But there is apparently only one codex which contains precisely the same four works: Ms. 1257 of the Biblioteca Capítular, in Zaragoza. It looks at present as though your group of MSS were definitely connected with this codex: apart from the coincidence in contents, there is the fact that both texts of the Art de confessió give the date of its composition as 1336, whereas the published text gives none at all & the MS in Rome is said to give 1317 (which must be what led the brothers Carreras y Artau to place it in that year)*» (carta del 2 de setembre de 1954).

Davant d'aquesta situació, Pring-Mill li recomanava, a Gili, que comparàs els seus manuscrits (*your MSS*) amb el de Saragossa, bé directament o bé per mitjà d'un microfilm, i que si tenia problemes per realitzar-ne la consulta, que li ho fes coneixedor per tal de cercar la intervenció de Blecua en l'afer.

Ja hem indicat que en la capsa on es guarden els tres còdexs s'hi inclou una descripció mecanoscrita i inèdita, sense signar però original de Pring-Mill, que anomenarem **B** a partir d'ara. Aquest document difereix del que es conserva a part, amb la resta de la documentació escrita sobre el conjunt de manuscrits, a partir d'ara **A**. Ens hem referit anteriorment al fragment del títol i al parèntesi amb la descripció de la marca d'aigua. Una darrera diferència és que la descripció **B** conté una comparació final d'alguns capítols del *Llibre d'intenció* amb l'edició de Mn. Galmés de 1935. En l'original mecanoscrit es marquen amb colors diferents les variants de *M* amb *D O U*, és a dir, els testimonis que es confronten amb aquella edició.

Entre 1954 i 1972 hi ha un lapsus de temps en què no coneixem res més sobre el manuscrit. Ateses les informacions documentals, és del tot probable que Joan Gili vengués aquest conjunt de còdexs medievals a Bartomeu March, en una data indeterminada i sempre anterior a 1972. Així, resta definit com és que el venerable còdex arribà a Palma. És possible d'esbrinar com va anar a parar a mans del que fou fundador i president de l'*Anglo-Catalan Society*? Sembla que, salvant alguns esculls, la resposta és afirmativa. Per això cal ara reprendre la vinculació que Pring-Mill havia establert entre aquests còdexs i el ms. 1275 de la Biblioteca Capítular de Saragossa.

¹⁷ Cf. PERARNAU (1985b).

El manuscrit 1257 no era desconegut bibliogràficament perquè el P. Josep M. March l'havia descrit el 1923 en l'article «Còdexs catalans i altres llibres manuscrits d'especial interès de la Biblioteca Capítular de Saragossa». En l'edició de 1935 Mn. Galmés s'hi referia, en la relació de manuscrits transmissors del *Llibre d'intenció*, situant-lo al segle XIV i lamentant-se de no haver-lo pogut consultar.¹⁸ L'editor Galmés i Pring-Mill havien de tenir-ne referències segures, d'aquesta descripció, sobre la qual cal fer-ne algunes valoracions. En primer lloc, el P. March feia esment de l'estat de caos imperant en la prestigiosa biblioteca i de la descurança absoluta amb què s'havien elaborat els dos catàlegs de l'arxiu, un primer de 1875 i un altre de més modern, sense concretar-ne la data. En segon lloc, feia una nota breu sobre la procedència de la major part dels documents constitutius de l'arxiu, que en aquells anys constava entre manuscrits i incunables, d'uns 4.500 exemplars. Quant al manuscrit 1257 el relacionava amb la figura del canonge humanista Bartomeu Llorente (1540 – 1614), qui durant una estada a Roma entre 1583-87 adquirí un nombre considerable de manuscrits i «comanà la còpia d'altres als preus i en les dates que ell mateix en cascun llibre anota».¹⁹ Efectivament, segons consta en la descripció de 1923, el ms. 1257 tenia la nota del possessor en la part interior de la coberta: «Est D. B. Laurentii can.^{ci} S.^{ae} M.^{ae} de Pilari, Caes. Idibus Oct. 1593. 6 Rs.» (pàg. 361). Afegia March a continuació que «En el primer full de pergamí de guarda hi ha una taula en llatí del contingut de mà del mateix canonge Llorente». Talment com es lamentava Mn. Galmés pel fet de no poder haver consultat aquest còdex, el P. March també es queixava de no haver-lo pogut fotografiar, amb una frase que actualment esdevé dramàtica pel que relatarem tot seguit.²⁰

La descripció del ms. 1257 és força succinta: se n'ofereixen les dades bàsiques (morfologia codicològica fonamental) i les obres que el formen (*incipits* i *explicitis* i la bibliografia de referència per a cada obra).²¹ Això no obstant, tan sols amb aquestes dades podem veure la relació estreta d'aquest manuscrit amb el nostre *M*. El ms. 1257 era escrit en paper i pergamí «barrejats», del s. XIV i, significativament, a ratlla tirada,

¹⁸ «Per a la nostra edició només hem emprat els tres primers: DOU. En els passatges difícils hem consultat el ms.16 [és el ms. llatí St. Fc. 1] i l'edició de Magúncia, i ens hem trobat que sempre coincidien amb algun d'aquells tres. Això ens ha fet prescindir de tots els altres que tenim a mà. Llàstima, però, de no haver pogut veure el de Çaragoça» (*ORL* XVIII, xiv).

¹⁹ MARCH (1923: 361).

²⁰ Diu el P. March que «Llàstima que, per causes no gaire avinents de contar, no em fou possible de prendre fotografies» (pàg. 358).

²¹ El còdex transmetia les obres següents: *Què deu hom creure de Déu* (f. 1-15^v), *Art de confessió* (f. 16-32), *Mil proverbis* (f. 33-56) i *Llibre d'intenció* (f. 57, no numerats). Del *Llibre d'intenció* només se'n reporta l'*incipit*, la qual cosa no ens permet de saber quants de folis ocupava exactament la còpia.

per una sola mà, amb rúbriques i caplletres en vermell. Tampoc ens poden passar per alt les mides: 240 x 175 mm. Uns trets «casualment» coincidents amb les característiques dels tres còdexs 102-V2-1, 102-V2-2 i 102-V2-3. I les coincidències no acaben aquí: Pring-Mill ja advertia de la coincidència absoluta de les obres que el conformen, i de la data de 1336 present al colofó de l'obra pseudolul·liana. Cal afegir que tant al dit colofó del manuscrit *M* com al de Saragossa s'indica que l'*Art de confessió* era «començada e finida» a València. Entre tanta casualitat, l'únic punt dissonant entre ambdós manuscrits era la constitució física: una sola unitat librària, amb foliació de l'1 al 50 per al ms. 1257, en contrast amb les tres unitats foliades independentment i amb numeració correlativa en cada cas, a més de la distribució diferent de les obres.

Una dada significativa sobre el ms. 1257: en el full 57 hi figurava la taula de rúbriques del *Llibre d'intenció*, obra que començava al foli 58^v —no oblidem la disposició *recto verso* de la taula de rúbriques i de l'inici del *Llibre d'intenció* al ms. *M*. Recordem que aquests folis, segons la descripció en qüestió, no presentaven foliació. No sabem, perquè el P. March no ho indica, què ocupava els folis 57^v i 58, incògnita que sembla fàcil de resoldre si observam el ms. *M*: molt probablement en aquests dos folis hi havia els fragments dels *Proverbis de Ramon* i del *Llibre de Santa Maria*, que March no identificà perquè degué creure, pel contingut, que eren una part més del *Llibre d'intenció*.

Deixem totes aquestes observacions de banda, que reprendrem posteriorment, per introduir ara una nova dada: aquest manuscrit 1257 actualment no es conserva a la Biblioteca del Pilar i consta com a desaparegut. Mn. Perarnau ja ho havia indicat en la dècada dels vuitantes.²² Per això, el mes de febrer de 2006 sol·licitàrem, per correu electrònic, informació sobre aquest manuscrit a l'*Archivo Capitular de Zaragoza*. Isidoro Miguel, Canonge Arxiver-Bibliotecari, ens contestà molt amablement que

«Consultando nuestro fichero de la Biblioteca Capitular no figura la obra que usted nos solicita. Consultados los catálogos de la década de los cincuenta del siglo XX encontramos una referencia a dicha obra que le copiamos textualmente: “Raymundus Lullius. –opuscula. 1) de eo quod homo credere debet... 2)-confitendi composita..., 1326;²³ 3) op. proverbiorum... a. 1302, 4) de intentione ad filium...1 vol.-pa. y perg.^o- letra catalana-s. XIV - inics. y corch. rojos- 25 x 17'5-p s/t.” [P. Galindo] Manuscritos incunables raros (1501-1753 Zaragoza. Librería General. 1961. pag 10 n°37). En dicha obra se indica que el códice de Ramón Llull no se encontraba en esas fechas en esta Biblioteca».

²² Cf. PERARNAU (1984: 9).

²³ Sembla un error per 1336.

Les informacions del Canonge Miguel eren molt més valuoses del que podien semblar en un primer moment, perquè veladament ens ofería prou indicis per pensar que la desaparició d'aquest manuscrit s'hauria d'haver produït, almenys, entre 1923 (data en què el P. March publicà l'article) i el 1961 (data de la publicació de *Manuscritos raros*). Una desaparició que, malauradament, no era excepcional en la història de la biblioteca.

Que de la biblioteca de la Seu en desapareixien manuscrits i incunables a balquena no era cap novetat, perquè el cas havia trascendit prou i fins i tot la premsa internacional se n'havia fet ressò. La història tenia noms i cognoms que afectaven l'alta jerarquia política i eclesiàstica de l'Espanya profundament franquista. Quina relació poden tenir totes aquestes dades amb el manuscrit de la biblioteca March i l'editor Joan Gili? Doncs amb un alt grau de probabilitat, és en l'espoliació dels còdexs de Saragossa que cal cercar «l'origen», per dir-ho d'alguna manera, del nostre ms. *M*.

L'afer de les desaparicions és d'una complexitat considerable, i l'intentarem resumir en poques línies. Seguint les explicacions de Fernández Clemente (1985), totes les dades indiquen que des de la segona meitat del s. XIX fins a la dècada dels anys cinquantes del s. XX, la biblioteca de la Seu de Saragossa va patir una espoliació constant, primer per part dels canonges mateixos de la Seu, i després per l'italià Enzo Ferrajoli de Ry (1913 –1967), acompanyat de gent molt propera a la Seu. Ferrajoli era un personatge molt culte, fascinat pels llibres i documents antics, que, després de ser voluntari en el bàndol legionari en la Guerra Civil d'Espanya i en haver-se casat amb Margarita Maristany (filla del president de la Cambra de Comerç de Barcelona), va saber guanyar-se l'absoluta confiança dels canonges i del porter de la biblioteca saragossana. D'aquesta manera pogué accedir a tot el fons bibliogràfic, que començà a buidar a partir de 1940 fins que les sospites dels investigadors internacionals feren donar la veu d'alarma,²⁴ quan l'espoliació era més que evident i ja no es podia fer res per evitar la pèrdua d'un nombre extraordinari d'obres (al voltant de les 580). Ferrajoli carregava caixes plenes amb manuscrits i incunables sense aixecar sospites, destruint i amagant les fitxes per evitar que en quedàs cap rastre i que ningú pogués demanar per consultar un document «no existent» al catàleg. Un cop en poder seu, i com es concloué de les restes materials trobades en els escorcolls que la Guàrdia Civil va dur a

²⁴ Investigadors entre els quals destaquen Rodríguez Adrados o el canonge Goñi, arxiver de la Catedral de Pamplona, qui el mes de juliol de 1957 havia anat a Saragossa per fotografiar un manuscrit per a Friedrich Stegmüller: la sorpresa d'aquest canonge degué ser majúscula quan hi tornà al mes següent i el manuscrit ja havia desaparegut.

terme a casa de l'italià, els devia desenquadrarnar i enquadrarnar novellament,²⁵ per vendre'ls a biblioteques i llibreters, llibreters que es posaren a favor de Ferrajoli quan es desencadenadà l'afer. És en aquest punt que la relació amb Joan Gili es pot fer evident: bona part de l'espoliació anà a parar a Londres.²⁶ Gili emigrà a Anglaterra l'any 1934 i pogué ser a Londres mateix que trobà el conjunt dels tres còdexs, ja separats, reenquadrarnats i amb noves foliacions. La pista del manuscrit saragossà s'hauria esvanit definitivament per donar pas a un nou manuscrit, sense història i de procedència incerta.

L'any 1961 s'obrí la causa contra els lladres de la biblioteca. Hi hagué penes de presó civil i de reclusió religiosa per als implicats, però tant des del Govern de Madrid com des del Vaticà s'intentà silenciar l'afer, per la xarxa d'implicacions que suposava, i, sobretot, per la voluntat d'exculpar la cúria eclesiàstica. La història va tenir un ressò ampli en la premsa internacional, però no en la censurada premsa del règim franquista. Els còdexs clarament identificats com a procedents de Saragossa eren del tot irrecuperables per la manca de proves sobre llur origen.²⁷ El cas de la desaparició, per tant, restava tancat sense possibilitat de resolució.

Recapitulació

Sembla factible, amb les dades aportades, identificar el manuscrit base de la nostra edició amb el ms. 1257 de la Biblioteca Capitular de Saragossa. Les dades morfològiques i textuals tendeixen a posar-ho de manifest, com ja ho apuntà Pring-Mill en els informes que elaborà per a la biblioteca mallorquina. Malgrat la reconstrucció que hem pogut dur a terme amb la informació arplegada, és possible que els còdexs implicats siguin, realment, dos còdexs amb una estreta relació textual (un l'antígraf de l'altre?) i que se'ns escapi alguna dada en la història, difícilment controlable. Les hipòtesis presentades permeten d'afinar tan sols fins aquí aquesta pretesa identificació entre *M* i el perdut manuscrit 1257 de la biblioteca de Saragossa.

²⁵ La qual cosa hauria facilitat eliminar, en el cas que ens ocupa, les marques del possessor Llorente.

²⁶ Des de Londres els còdexs es distribuïren arreu del món, per mitjà de diferents compradors. Cf. FERNÁNDEZ-CLEMENTE (1985: 44).

²⁷ Únicament se'n recuperaren sis, entre els quals el tom de la Bíblia Polígota Complutense, únics volums que pertanyien a un mateix comprador, Enrique Aubà. En altres casos en què clarament se n'identificà l'origen (com en el conjunt de manuscrits identificats el novembre de 1964 pel catedràtic de grec Francisco Rodríguez Adrados a la Beinecke Library) era impossible retornar-los a la Seu: els actes de compra-venda, sovint amb nombrosos intermediaris, es feien pels procediments habituals i amb les garanties corresponents.

4. Usos gràfics

a) Braquiografia

Les abreviatures del *Llibre d'intenció* són les pròpies del moment: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, per als grups vocàlics dels monosíl·labs *que/qui*.

El nombre d'abreviatures utilitzades és escàs en relació amb la tendència general de la resta de manuscrits i es redueix a l'abreviació, altrament habitual, de les síl·labes –*re/–er*, –*ir/–ri*–, –*ser*– i la preposició *per*. L'abreviació de *Jesu crist* és «Ihu Xpist».²⁸

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

En l'edició del *Llibre que deu hom creure de Déu* Jordi Gayà ja apuntava com a característica d'aquest còdex la forta homogeneïtat «de la llengua i dels usos lingüístics lèxics estandarditzats en el català cortesà medieval»²⁹ similar a la descrita per Bonner quant al *Llibre del gentil*: «model de llengua homogeni, coherent gràficament i amb una presència de solucions lèxiques, sintàctiques i morfològiques pròpies del català àulic i literari de la baixa edat mitjana».³⁰

No s'hi detecta gaire fluctuació gràfica en la representació vocàlica i les solucions són del tot apropiades a l'etimologia. Tan sols s'aprecia una certa vacil·lació en alguns plurals femenins: «maneras» (f. 3^v, 9^v), «rubricas» (f. 9^v), «confusas» (f. 28^v), «bonas obras» (f. 34^v) i «vilas» (f. 38^v). També es constata una relativa variació a l'hora de grafiar el morfema de segona persona del singular del present d'indicatiu: «usas» (f. 12), «speras» (f. 12^v), «contrastas», «amas» (f. 13).³¹ La conjunció adversativa és grafiada, sistemàticament, amb *a*: «mas».

No es detecta vacil·lació en la representació de les vocals *o/u* en posició àtona. Les variants arcaïques «entenció», «eximpli» (f. 4), «mellor» (f. 4^v), «egual» (f. 5^v), «temable» (f. 6) són del tot habituals. La forma dissimilada «desordonen» (f. 5) és recurrent.

²⁸ Vegeu l'apartat dedicat als criteris d'edició per a la regularització ortogràfica.

²⁹ GAYÀ (1996: 80).

³⁰ BONNER (2001: xlvi).

³¹ Però «ames» a la mateixa línia i amb el mateix temps verbal.

La iod semivocàlica dels diftongs decreixents és representada sistemàticament amb una *y*: «ay»³² (f. 4), «no y» (ff. 5^v i 6), «aytant» (f. 7), «preycar», «cuyden», «rey» (f. 7^v), «oyras» (f. 9^v), «almoynes» (f. 30), «traycions» (f. 31^v), «aygua» (f. 33). Aquesta grafia és extensiva, segurament per analogia amb els casos esmentats, en contenxtos actualment hiàtics: «raylls» (f. 13^v), «posseydes» (f. 30), «destroyr» (f. 33), «oyr» (f. 35^v), «obeyr» (f. 27).

La consonant lateral palatal és representada normalment amb el dígraf *ll*, en posició inicial intervocàlica i final. Tan sols són destacables alguns casos (pocs) en què apareix la grafia *l* en posició inicial absoluta: «lit» (f. 2^v), «libre» (ff. 2^v i 3^v), «licencia» (f. 15). Cal destacar un cas de *ill* i uns pocs casos de representació *yll*: «trebaill» (f. 22), «vuyll» (f. 4^v), «vasayll» (f. 12), «trebaylls» (ff. 13^v, 37), «erguyll» (f. 20), «toyll» (f. 22). L'ús del dígraf *ll* també es manté per raons etimològiques: «intelligible» (f. 6), «illumina» (f. 7).

Alguns casos de *h* antihàtica: «rahó» (ff. 7 i 7^v), «trahidor» (f. 32). S'observa un únic cas de «habundós» (f. 7^v).

Es manté la *-n* etimològica final d'alguns mots oxítons: «human» (f. 3), «sobiran» (f. 5^v). És sistemàtic el plural «homens».

Cal destacar un únic cas de pèrdua de la *-r* final seguida del morfema de plural. Es produeix en quatre ocasions amb el mot «dines» (ff. 3^v i 4), que conviu en una mateixa línia amb «diners» (f. 4). En la resta de casos és del tot sistemàtica la conservació de la *-r* («peccadors», «servidors»).

La nasal palatal apareix majoritàriament amb el dígraf *ny*. Això no obstant, es dóna algun cas de *yn* i de *y*: «seynor» (f. 31^v), «playner» (f. 40), «luy» (f. 22), «meysprea» (f. 20).

La consonant palatal fricativa sorda és representada amb el dígraf *ix* en posició final absoluta: «restitueix» (f. 7), «mateix» (ff. 9, 26^v), «enflaqueix» (f. 14^v), «coneix» (f. 19^v), «neix» (f. 22^v), «creix» (f. 22^v). Destaca un únic cas de *yx*: «enriqueyx» (f. 7). En posició intervocàlica es representa amb la grafia *x*: «conexer» (sistem.), «conexença» (sistem.), «seguexen» (f. 8^v, 32^v, 37^v), «crexer» (f. 16^v), «enpobrexen» (f. 16^v), «servexen» (f. 18), «naxer» (f. 22), «posseexen» (f. 29^v), «conexent» (f. 40).

Un dels trets gràfics més destacats és el referit a la representació freqüent de la consonant sibil·lant sorda davant les vocals *a*, *o*, *u* amb *c*: «aco» (f. 2^v), «co» (f. 25^v),

³² Com a forma verbal auxiliar, que representa un estadi anterior a la monoftongació en *he*.

«tempranca» (força sistemàtic), «faca» (f. 10^v), «speranca» (sistem.), «comenca» (f. 15^v), «s'esforca», «exalcada» (f. 16^v), «conexenca» (f. 19^v), «vencut» «forca» (f. 20). Això no obstant, són nombrosos els casos d'alternança amb la ç: «sperança» (f. 1^v), «temprança» (f. 1^v), «açò», «conexença» (f. 2^v, 3^v), «remembrança» (f. 2^v), «esforça» (f. 2^v), «ço», «començament» (f. 3^v), «faça» (f. 10^v), «vença» (f. 13^v).³³

c) Remarques lexicomorfològiques

Es documenta un cas del pronom *ti*: «ti fa enbargament» (f. 24^v). Es donen cinc casos de cultismes femenins acabats en *-ion*, dos dels quals són repetits: «intencion» (f. 4) i «entencion» (f. 39), «possession» (ff. 22 i 40) i «consolacion» (f. 7). Així mateix, resten encara unes poques mostres de substantius masculins amb morfema de plural *-es*, que representa un estadi anterior a la substitució pel morfema *-os*.³⁴

³³ En l'edició, hem regularitzat aquests usos segons les normes d'edició de les *NEORL*, que s'adequen a la convenció gràfica normativa actual.

³⁴ Cf. BADIA I MARGARIT (1994: 275).

1.2. MANUSCRIT 1025 DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA DE PALMA (D)

1. Dades d'identificació³⁵

Sigla d'identificació: *D*

Localització geogràfica: Palma.

Biblioteca: Biblioteca Pública de Palma.

Manuscrit: 1025 (*olim* R. L. 40)

Procedència: Biblioteca del convent de St. Domingo (Palma).

Datació: segona meitat del s. XIV- principis del s. XV.³⁶

Data de la consulta de l'original: juliol de 2004.

Suport de la reproducció utilitzada: Reproducció digital de la Biblioteca Virtual del Patrimoni Bibliogràfic (<http://bvpb.mcu.es/ca/consulta/registro.cmd?id=397919>).

És el manuscrit base de l'edició de 1935.

Bibliografia: OBRADOR (1901: I, lxi n.1); MASSÓ I TORRENTS (1913: 209 [d1]); OBRADOR (1932: 172); GALMÉS (1935: x); GALMÉS (1938: 303); GARCÍA & AL. (1965: 39-42); SOLER (1991: 54-59).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?30>); BITECA (manid 1631). Descripció de la reproducció digital de la Biblioteca Virtual del Patrimoni Bibliogràfic (*vid. supra*).

³⁵ Aquest còdex ha estat descrit en nombroses ocasions. Seguim les descripcions de GARCÍA & AL (1965: 39-42), de SOLER (1991: 54) i de la LLULL DB, que completam amb les dades obtingudes en la nostra consulta directa.

³⁶ La majoria dels còdexs lul·lians d'aquesta biblioteca són medievals: «[...] *La gran mayoría de estos 45 manuscritos son del siglo XV. Hay unos diez del siglo XIV o XIV-XV, de los cuales sólo uno (1.012, II) fechable en la primera mitad del siglo XIV*» GARCÍA & AL. (1965: 39). SOLER (1991: 59) considera que el còdex 1025 pot datar-se paleogràficament del s. XIV, però que per totes les dades relatives a la confecció (il·lustracions, mans, intervencions, etc.) cal situar-lo després de les campanyes antilul·lianes d'Eimeric i, per tant, en el trànsit del s. XIV al XV.

Manuscrit factici que conté les obres següents:

a) Obres lul·lianes: *Quinque arbores symbolici de virtutes et vicis* (ff. 1-4); *Llibre del gentil* (ff. 4-72); *Desconhort* (ff. 74- 85^v); Taula de rúbriques dels *Cent noms de Déu* (ff. 85^v-86); *Llibre de consolació d'ermità* (ff. 86^v-94); *Llibre d'intenció* (ff. 94^v-117); *Mil Proverbis* (ff. 117^v-138^v); Taula de l'*Ars amativa* (ff. 139-142^v); fragment de l'*Arbre de sciencia* (ff. 143-144); fragment del *Liber Proverbiorum* (f.144-144^v); *Lo quint de vida hermitana* (Llibre V del *Blaquerna*, ff. 147-192).

b) Obres pseudolul·lianes: *Cantilena* (ff. 86-86^v).³⁷

c) Obres anònimes o d'altres autors: Innocenci III, *De miseria humanæ condicionis editus a domino Lotario diachono* (lib. I-II, ff. 193^v-212^v).

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Greument deteriorat, especialment per la humitat (força evident als f. 1-13), com ja ho indicava Albert Soler l'any 1991. A més de l'acció de la humitat, el f. 3 està mutilat i aferrat amb cinta adhesiva; en la resta del còdex s'hi detecten alguns forats de corc (f. 7). A la part del *Llibre d'intenció* s'ha aferrat amb cinta adhesiva una estripada al marge lateral esquerre del foli 103. També hi ha una forta estripada, no aferrada, al marge del foli 106.

L'estat de conservació és tan deplorable que actualment no se'n permet la consulta directa, atenent al fet que el còdex està íntegrament digitalitzat i que es pot consultar en xarxa.

Suport

Paper. «Papel *verjurat*» segons Obrador i «paper pastós» segons Mn. Galmés.³⁸

Mides

275 x 211 mm. Mida de la caixa: 210-220 x 150 mm.

³⁷ Per a l'estudi complet d'aquesta obra apòcrifa vegeu PEREIRA & SPAGGIARI (1999).

³⁸ OBRADOR (1901: lxi), GALMÉS (1938: 303).

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. El nombre de línies és, en el conjunt del còdex, força variable. En general, oscil·la entre les 26 i les 40 línies. En el cas del *Llibre d'intenció* oscil·la entre les 29 línies (majoritàriament) i les 31. Són en blanc els fulls 72^v, 73, 73^v, 145, 145^v, 146, 146^v, 192^v i 193^r.

Línies mestres de la caixa en llapis i a punta seca, que pot observar-se en alguns folis (f. 95).

Enquadernació

No original. En pergamí flexible, força deteriorada. Al llom, «Q.I.1» i d'una altra mà «Ramon Llull». Segons la descripció de Mateu Obrador, «a lo largo del lomo, en grandes letras góticas: Raymundi Lulli, y transversalmente, de letra moderna: Ramon Lull M. S.». ³⁹

Quaderns

La mala conservació del manuscrit en dificulta enormement la determinació, com ja observava Soler, perquè «el volum és força deteriorat i ha estat relligat més d'una vegada; sembla que n'hi ha 10 de composició desigual». ⁴⁰ En canvi, segons la descripció de la LLULL DB, el nombre de quaderns és «potser onze, de composició desigual».

Foliació

217 folis, més dos en blanc al principi. Tres foliacions, en xifres aràbigues, al marge superior dret del recto. La més antiga i que sembla original **(a)**, és en tinta i va ser escapçada en relligar el volum. Això no obstant, encara es pot veure en alguns folis, com en l'actual f. 95 (f. 92 en la primera foliació). Les altres dues numeracions són modernes. D'aquestes dues, la més antiga **(b)** és en tinta i la més recent **(c)** és en llapis, ⁴¹ que corregeix i completa les dues anteriors. En el cas del *Llibre d'intenció* s'ha cancel·lat la numeració **(b)**, corregida per **(c)**.

³⁹ OBRADOR (1901: lxi, n.1)

⁴⁰ SOLER (1991: 55).

⁴¹ García & Al. no observen aquesta característica i només especifiquen «Numeración en tinta. (Hay restos de otra numeración más antigua, degollada por el encuadernador)» (1965: 41).

S'observa clarament, i així s'ha destacat en les altres descripcions, que els folis 42, 103, 166 i 169 han estat numerats dues vegades. El darrer numerador ho ha detectat amb un *bis*.

Un relligador descurat ha desordenat, en la part del *Llibre d'intenció*, els folis 97 i 99, la numeració dels quals ha estat corregida pels dos numeradors moderns. Aquest desordre ha provocat una manca de cohesió dels capítols i les rúbriques. Així, les rúbriques «de riquesa», «de pobresa» i «de honrament» (5.21, 5.22 i 5.23 de la nostra edició) s'han desplaçat entre el capítol «de Déu» (II), i el «de creació» (III) entre «de fe» (5.1) i «de esperansa» (5.2).

Reclams

Dos reclams simples, en tinta negra i de la mateixa mà al *Llibre d'intenció*: al foli 99^v («fill») i al foli 112^v («prelat»).

Filigranes

Les fotografies en betaradios permeten detectar-hi cinc filigranes diferents, una de les quals no havia estat encara identificada. No permeten, en canvi, de detectar-hi la filigrana que Garcia & Al descriuen en forma d'arc (corresponent a Briquet 827).⁴²

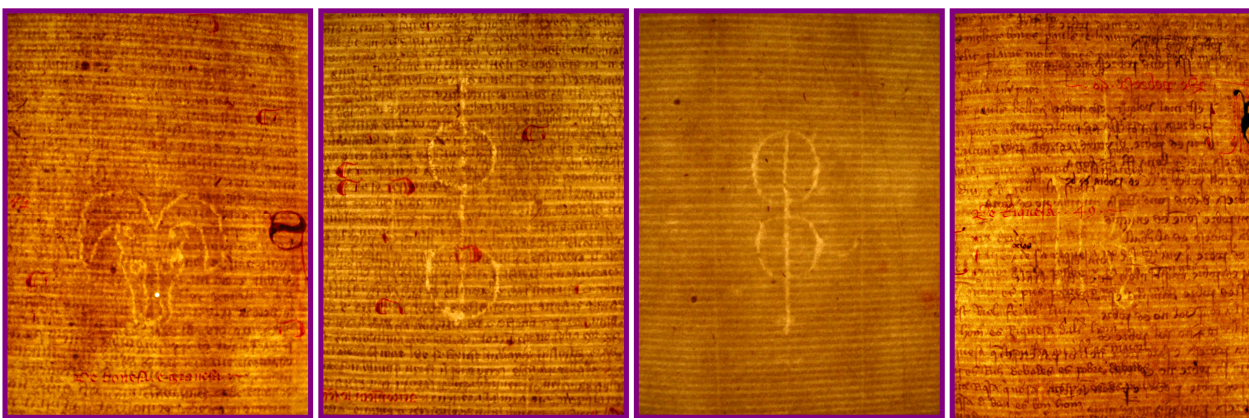
1. Cap de boc, idèntica a la filigrana 1318 de Valls i Subirà (Vic, 1354).
2. Dos cercles units amb una línia ascendent, que en alguns casos pareix rematada amb una creu petita a l'extrem superior, semblant a la 1369 de Valls i Subirà (datada de 1315) i Briquet 3195.
3. Dos cercles units amb una línia descendent, similar a la de Briquet 3191 però invertida.⁴³ No és identificable amb l'anterior: el nombre de pontillons de separació entre els cercles és diferent, menor en aquesta segona.⁴⁴
4. R inicial majúscula amb una línia superior rematada amb una creu, semblant a Briquet 8945 (Troyes, 1393).

⁴² Cf. GARCÍA & AL (1965: 41). Consideram la possibilitat que es tracti d'una confusió en la identificació de la filigrana 3 de la nostra descripció, per la semblança de la part de la dreta de la R amb un arc.

⁴³ Filigrana datada a Holanda l'any 1359.

⁴⁴ És la filigrana que apareix en la part del *Llibre d'intenció*, concretament als folis 98, 103bis, 105, 107, 110 i 111. En aquests folis no s'hi observa la creu superior.

5. Flor de vuit pètals, amb centre remarcat i tija. No l'hem pogut identificar amb cap de les filigranes de Briquet o de Valls i Subirà.⁴⁵

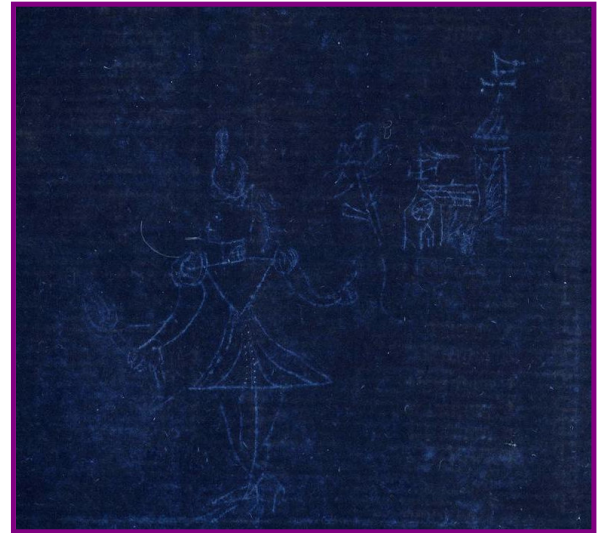
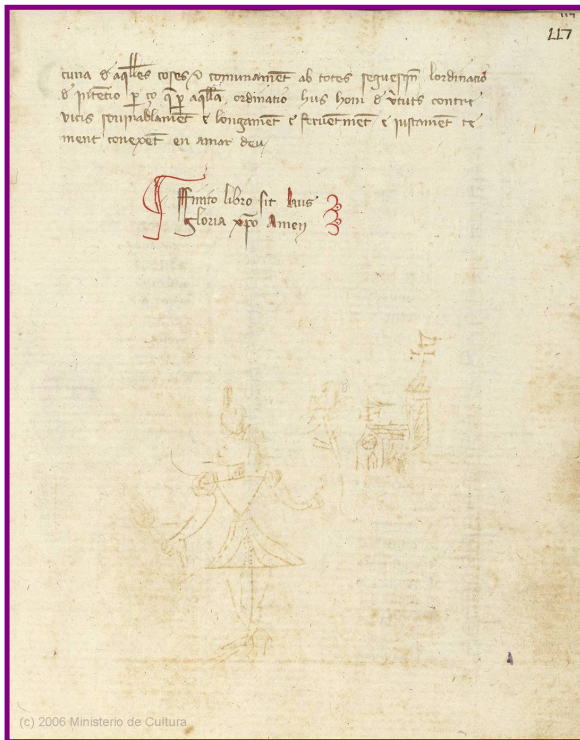
Il·lustracions

A més dels arbres simbòlics representats a l'inici del còdex i de les figures policromades del *Llibre del Gentil*,⁴⁶ cal observar una representació que no s'ha descrit encara. Després del colofó del foli 117, en l'espai buit que resta al final del *Llibre d'intenció*, s'hi detecta un dibuix fet en punta seca: representa una figura masculina, engalanada i en actitud dansaire, amb flors a les mans, davant d'una església. És una representació que estèticament pot relacionar-se amb l'arcaica dansa dels *cossiers* illencs,⁴⁷ especialment pel detall de les flors, de l'església i de la morfologia de la falda (ratllada de tal manera que recorda les cintes de colors amb què van engalanats aquests dansaires). Ens és impossible datar-ne el moment de la factura. Reproduïm la làmina del foli complet amb el dibuix, i a continuació en feim una reproducció augmentada i amb els colors invertits, que permet d'observar-ne els detalls més clarament.

⁴⁵ La reproduïm completament als apèndixs, perquè no és visible clarament en format reduït. De la resta de filigranes en feim (també en els apèndixs) una reproducció amb els colors invertits, que permeten d'observar-les més clarament.

⁴⁶ Remetem a GARCÍA&AL (1965) i a SOLER (1991) per a la descripció detallada.

⁴⁷ Una de les fonts més completes sobre el món dels *cossiers* és encara ara l'entrada del *DCVB*, a la qual remetem. Una actualització sobre la història i el simbolisme dels *cossiers* es pot trobar al número monogràfic de la revista *Es Saig* (Algaida, juliol de 1998). Segons les informacions recollides, la primera ressenya documental d'aquestes danses es remunta a l'any 1544.

Lletra

Lletra cursiva gòtica d'una sola mà al *Llibre d'intenció*. Sembla que aquesta mà és la mateixa de l'obra precedent (*Llibre de consolació d'ermità*) i de les dues immediatament posteriors (*Mil proverbis* i *Taula d'esta Art*), de manera que seria l'artífex dels folis 87-142^v. Cal·ligràficament és característic el desenvolupament de les astes, tant ascendent com descendent. Galmés i García & Al. descriuen, en el conjunt del còdex, tres mans. Segons Albert Soler se'n distingeixen un total de quatre, totes de la mateixa època, per a la complexa descripció de les quals remetem directament a la descripció que en fa l'autor.⁴⁸

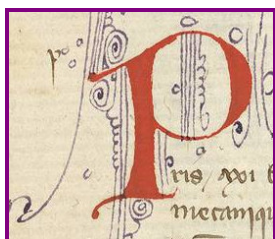
En la part del *Llibre d'intenció* s'observa la intervenció d'una mà moderna, amb tota probabilitat corresponent a Jeroni Rosselló. Es detecta als folis 98^v («antes de 14 fulles está lo que seguex»), f. 99^v («després de catorze fulles se trobará lo que se seguex»), f. 111^v («en la pagina 110 está lo que se seguex») i f. 112^v («despues de 15

⁴⁸ Cf. SOLER (1991: 56).

fulles está lo que se seguex»), intervencions que clarament es relacionen amb el canvi d'ordre que afecta els folis a què ja ens hem referit anteriorment.⁴⁹

S'han realitzat totes les caplletres, filigranades completament. En la part corresponent al *Llibre d'intenció* s'alternen les caplletres en vermell (filigranades en tinta blava o lila) i en blau (filigranades en vermell). En algun cas (f. 109^v) la tinta de la filigrana és gairebé imperceptible, segurament per l'esvaïment causat per la humitat, la qualitat de la tinta i pel pas del temps. També es dóna el cas en alguna caplletra, que s'ha descolorit.

A la part superior de les caplletres s'hi observen lletres d'espera en tinta negra, indicatives per al rubricador. És destacable que qui féu les inicials filigranades s'equivocà en començar el capítol de «ira»: en comptes d'una *I* féu una *Q* (f. 106^v).

(f. 115^v)

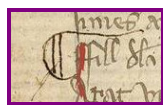
(f. 109)

Tots els capítols del *Llibre d'intenció* tenen epígrafs rubricats per la mateixa mà.

(f. 115^v)

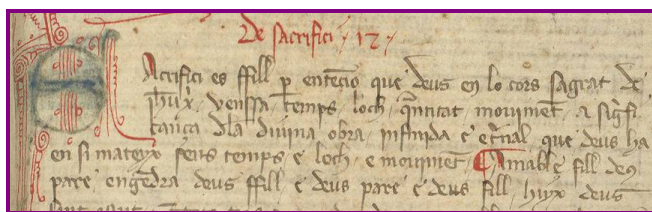
Calderons en vermell, amb un toc de vermell a la majúscula següent. S'hi observa alguna mostra de calderó no rubricat:

(f. 95^v)

Són marques de pausa la barra inclinada (per a la pausa feble) i la doble barra inclinada (per a la pausa forta), anterior als calderons, els quals s'hi superposen en nombroses ocasions.

⁴⁹ Aquestes intervencions eren destinades molt probablement per al transcriptor del text, com a guia per a l'ordre que calia seguir.

(f. 109)

Observacions textuais

Presenta una taula de rúbriques al f. 94^v, que conté la glossa següent:

«Aquest libre qui apres se segueyx es de primera e de segona intenció lo qual feu maestre Ramon Luyl⁵⁰ de mallorques lo qual libre es departit en .v. parts ço es assaber Divisió, Déu, Creació, Incarnació, Temptació. En la qual part de temptació ha .xxx. robriques ho .xxx. capitols los quals son aquests».

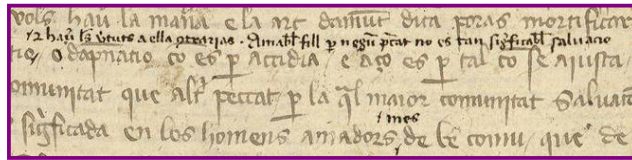
Cal prendre en consideració el fet que les tres obres copiades per la mateixa mà del *Llibre d'intenció* presenten una mateixa estructuració: una taula de rúbriques que comença al verso del full, amb la identificació de l'obra i de l'autor, amb un text força similar al transcrit en les altres dues obres restants. En la taula de rúbriques, les inicials majúscules són molt allunyades de la lletra següent. Ambdues lletres inicials presenten, al llarg de tota la taula, toc de vermell.

El text del *Llibre d'intenció* és complet, malgrat que, com s'ha dit, ha estat desordenat per un enquadernador descurat. La numeració dels capítols és correlativa de l'1 al 30, llevat de les rúbriques «de religió» i «de clergue», que no han estat numerades. Això no obstant, no ha afectat la numeració de la resta de rúbriques.

S'hi observen, en la part que ens interessa, cancel·lacions (amb un ratllat simple, un expuntuat inferior o superior o la combinació de ratllat i expuntuat), correccions a la interlínia i addicions marginals, algunes de les quals són fetes amb tinta diferent, més obscura. En són exemples clars la del marge lateral dret del f. 96, la del marge superior del f. 100^v, la del marge lateral dret del f. 102, de la interlínia del f. 105^v (fig. 1) i del foli 112. És difícil determinar-ne l'autoria, malgrat que, aparentment, sembla diferent de la resta del text per tres motius: primer, per la tinta (molt més fosca); segon, per l'arrodoniment de la grafia i, sobretot, pels traços característics de les *a*, de les *h* i de les *n*; i tercer, perquè és exclusivament en aquestes intervencions que es manifesta una certa vacil·lació per a la representació gràfica de la vocal neutra àtona en els plurals femenins.

⁵⁰ «Luyl de malorques» es pot llegir clarament en la reproducció digital, però no en la consulta directa del manuscrit, per mor d'una taca de tinta a sobre força considerable.

L'única intervenció que sembla genuïna de la mateixa mà i de la mateixa tinta de la resta de la còpia és la del f. 112, en què s'han advertit dos petits salts de lectura, restituïts immediatament. És per aquests motius que en la nostra edició hem marcat la intervenció original com a *D*¹ i la resta d'addicions, que es valoraran en la *recensio*, com a *D*². Amb *D*² hem indicat les notes de la mà del s. XIX.

Invocació en tinta vermella. Colofó: «*ffinito libro sit laus/gloria XPO Amen*», amb tocs de vermell en algunes lletres.

3. Història del manuscrit

Les dades sobre la procedència d'aquest còdex són del tot escasses. El primer que cal destacar és que feia part de la biblioteca del convent St. Domingo de Palma, a tenor dels dos ex-libris del s. XVIII: «*Ex libris Bibliothecae Regalis Conventum Sti. Dominici Majoricarum*» (a la part interior de la coberta), i «*De la librería del Real Convento de S. Domingo*» (2n full de guarda). Aquesta procedència és confirmada per GARCÍA & AL (1965: 42), pel fet que el còdex era a la biblioteca de l'esmentat convent l'any 1746, perquè consta que va ser utilitzat per a l'edició, en aquell mateix any, del *Liber de mille Proverbiis*. Probablement passà del convent a la Biblioteca Provincial de Palma arran de la desamortització de 1835, institució en la qual el bibliotecari Bartomeu Muntaner el localitzà a finals de novembre o principis de desembre de l'any 1853.⁵¹ Resta des d'aleshores ençà en aquesta biblioteca.

⁵¹ Cf. RIPOLL (2009: 93).

4. Usos gràfics⁵²

a) Brauigrafiat

Les abreviatures de la part del *Llibre d'intenció* són les habituals del moment: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, als diftongs del grup *que/qui*. Abreviació habitual de les síl·labes *pro-*, *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ser-* i la preposició *per*. És constant l'abreviació de Jesucrist «Jhux», amb titlla sobre *hu* i abreviatura habitual de *-ri-*. També s'observa «Xpist», amb titlla damunt *pi*.

b) Grafiat i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

No s'aprecia cap particularitat sobre aquest punt, excepte que és totalment regular i sense fluctuació la representació de la vocal neutra en posició àtona, fortament influïda per l'etimologia. És destacable el cas de concordança «altra cosa» (f. 116^v), en què l'adjectiu es flexiona amb el morfema *-a*. Divergeixen d'aquesta consideració la forma «contre» (f. 103^v, f. 111^v) i un únic cas de «laugerament» (f. 116).

És sistemàtic el plural amb morfema *-es* dels mots femenins («estes paraules» (95^v), «coses» (f. 96), «obres» (f. 96), «maneres» (f. 96), «viles» (f. 97^v), «vies» (f. 98^v), «vegades» (f. 103^v), «les fembres» (f. 109^v). No es manifesta, tampoc, cap cas de dubte en la transcripció de la *o/u* en posició àtona (tan sols hi hem observat «robriques» (f. 94^v), «pruysme», f. 102^v, ambdós casos per influència de la *i* tònica anterior).

Són fluctuants les variants formals «intenció» i «entenció», «afferables» i «afirmables» o «volentat» i «voluntat», «ordonat» i «ordenat».

La iod semiconsonàntica dels diftongs decreixents sol representar-se amb una *y*: «si *y*» (f. 95^v) «multiplica *y*» (f. 104), «que *y*» (f. 111) i «no *y*» (f. 116);⁵³ «fuy» (f. 95), «aytals» (f. 100^v), «faysons» (f. 103^v), «cuyden» (f. 111), «preycació» (f. 113), «leyal» (f. 116); segurament per analogia a aquests casos apareix també en contextos actualment hiàtics, com s'ha vist també al ms. *M*: «parays» (f. 95^v), «produyr» (ff. 99^v),⁵⁴ «induyr» (f. 105^v), «obeyr» (f. 109^v), «destroyr» (f. 112),⁵⁵ «pruysme» (f. 113 i 106).

La lateral palatal es representa amb *l* a principi de mot i en algun cas en posició final: «libre» (ff. 95, 95^v, 96), «loguer» (f. 99), «libertat» (f. 103), «lurs» (f. 114), «lança» (f. 115^v), «loat», (f. 116); «mils» (f. 97^v). Això no obstant, a final de mot és

⁵² Per la complexitat de tot el còdex ens referim exclusivament als fenòmens detectats al *Llibre d'intenció*.

⁵³ Cal tenir en compte que es tracta de l'aglutinació del pronom feble *y* (hi).

⁵⁴ Però «produir» al foli següent.

⁵⁵ Exemple que contrasta amb el del foli 95, «benehir» amb *h* antihiàtica.

habitual el dígraf *ll* i *yll*: «fill» (f. 95), «bell» (f. 96), «castells» (f. 97^v), «aquell» (f.98^v), «cavaller» i «cavall» (f. 99), però «beyll» (f. 96), «aqueyll» (f. 98), «trebaylls» (f. 102), «erguyll» (f. 105), «huylls» (f. 113). Aquesta vacil·lació gràfica també és habitual en posició intervocàlica: «valla» (f. 96), «horelles» (f. 116^v), «felló» (f. 107), «muller» (f. 114), «cavaller» i «batalla» (f. 116) però «meyllor» (f. 96), «cayllar» (102^v).⁵⁶

Hi ha mostres de vacil·lació en la grafia de la lateral velar, representada també pel dígraf *ll* en posició postvocàlica i a final de mot: «angell» (f. 104), «infeells» (f. 110^v). És sistemàtic en els cultismes: «intellectual» (f. 95), «intelligible» i «intelligibilitat» (f. 96^v), «intellectualment» (f. 109).

On es produeix una major vacil·lació gràfica és en la representació de la fricativa palatal, tant sorda com sonora. Això no obstant, és possible establir una certa regularitat a partir dels exemples següents:

1) La fricativa palatal sorda intervocàlica és grafiada normalment *x* i puntualment *yx*: «conexer» (f. 95), «matexa» (102^v), «conexença» (f. 104), «possesexen» (f. 106^v), «gaurexen» (f. 106^v), «exida» (f. 111), «lixats» (f. 111^v), «segexen» (f. 112), «enaxi» (f. 112^v), «conexensa» (116^v); «coneyxen» (f. 104^v).

2) En posició final, apareix el dígraf *yx*: «meteyx» (f. 96^v), «neyx» (f. 104), «hiyx» (f. 109), «quayx» (f. 111), «segeyx» (f. 116^v); singularment, són representades amb *yg* les actuals africades finals «miyg» (f. 102^v), «desiyg» (f. 113).

3) La fricativa palatal sonora intervocàlica és representada per quatre grafies *gy*, *i*, *j*, *g*: «mengyant» (f. 113); «deius» (f. 98), «maior» (f. 106^v), «saius» (f. 112); «menjar» (f. 104), «desijar» (ff. 114, 116^v), «justicia» (f. 114^v), «desijants» (f. 116), «fabregegar» (f. 116); «religios» (f. 113), «contrariegen» (f. 116).

Poden ser mostres d'africació «envetgya» (f. 95, 103^v, 106^v), «jutgyada» (f. 97), «envetgyos» (f. 103^v), «coratge» (f. 102), «heretges» (f. 114), «volpelatge» (f. 111), «dampnatge» (ff. 115 i 115^v).

La fricativa labiodental sorda es representa indistintament amb *f* però també amb *ff*, tant en posició inicial com medial: «ffill» (ff. 95, 110), «ffer» (96^v), «ffa» (f. 109), «ffoch» (f. 112), «fferrer» (f. 116); «naffres»(f. 95^v), «afferables» (f. 109^v), «inffinit» (f. 105), «deffalliment» i «offici» (f. 116).

⁵⁶ En l'edició de Jeroni Rosselló s'optà per transcriure amb la forma *-yll* totes les laterals palatals, independentment que fossin o no originals del manuscrit, segurament per donar a l'edició un aspecte medievalitzant.

S'observen dues grafies per a la representació de la consonant nasal palatal: *y*, *ny*, com als mots «guayant» (f. 104^v); «seny» (f. 103^v), «senyors» (f. 111); en alguns casos hi apareix la titlla d'abreviació, encara que no s'elideixi cap grafia.

Es conserva la grafia *cc* d'origen etimològic en mots com «peccat» (sistemàtic), «occupat» (f. 113^v), «ocasió» (f. 116).

És força freqüent l'aparició de la *h* en contextos no etimològics: «helements» (f. 94^v), «hordonat» (f. 95), «hobres» (f. 95^v), «hoblidant» (103^v), «hiyx» (f. 109), «hon» (f. 111), «haer» (f. 112), «huylls» (f. 113), «horelles» (f. 116^v). Apareix algun cas de *h* antihiàtica: «benehir» (f. 95), «rahó» (f. 99). És sistemàtica l'aparició de la *h* en la conjunció disjuntiva *o* i en la preposició *on*, al manuscrit «ho» i «hon».

També és freqüent, juntament amb la grafia *c*, l'aparició del dígraf *ch* per a la representació de la consonant oclusiva velar sorda en posició intervocàlia, postvocàlica i final: «puscha» (f. 98), «pocha» (102^v), «nischa» (f. 198^v); «amichs» i «pochs» (f. 95), «donchs» (f. 107), «lochs» (f. 109); «franch» (f. 95), «fructifich» (f. 97^v), «convench» (f. 99^v), «prech» (f. 108).

Es conserva la grafia *t* en la terminació *-tio* procedent de mots cultes: «oratio» (f. 94^v), «creatio» (f. 98^v), «recreatio» (f. 98^v), «temptatio» (f. 111), «ordinatio» (f. 115^v).

Hi ha molt poques mostres de vacil·lació en la representació de la sibil·lant, tant sorda com sonora. És sistemàtica la grafia «ço» i «açó». Només cal destacar alguns casos de fluctuació com «açi» (f. 98), «çell» (f. 99), «traçons» (f.111); «viçi» (f. 103) i «vici» (f. 107^v); «falça» o «falçament» (f.116) i «falsa» (més sistemàtic).

S'observa un únic cas de representació de *-m* final amb la grafia *ʒ* («hom», f. 113), grafia que també es donarà a altres manuscrits, com *A*.

Una única mostra de geminació del grup oclusiu *bl* en posició intervocàlica és «pobble» (f. 115^v).⁵⁷

Són sistemàtics en un nombre elevat d'ocurrències els fenòmens següents: la grafia «abre», amb reducció de la primera consonant.⁵⁸ Es conserva la *-n* etimològica en els plurals paroxítons («homens»). Es conserva la sibil·lant sonora en mots acabats amb el sufix *-esa*: «pobresa», «nedesa», «bellesa» (f. 103^v).

⁵⁷ Veurem com al ms. V, copiat a Mallorca el 1615, aquesta geminació és representada gairebé sistemàticament. Per a l'explicació d'aquest fenomen fonètic vegeu DOLS (2002: 340)

⁵⁸ Fenomen altrament habitual en diferents dialectes catalans (MOLL 2006: 134).

c) *Remarques lexicomorfològiques*

Una característica que afecta el lèxic d'aquest manuscrit és que en dues ocasions s'introdueixen sinònims d'algun terme: «sanen ho guarexen» (f. 106^v), «felló ho irat» (f. 107). En el primer cas, tota la tradició catalana (a excepció de les dues edicions contemporànies) tramet «sanen». Quant al segon cas, l'únic que introdueix la forma més popular «felló» és *D*.⁵⁹ Un cas similar és el que es produeix en la frase «*matant* homens injuriosament», únic testimoni que transmet aquesta lliçó en contra de tota la tradició catalana, que ofereix «aucient».⁶⁰ Aquesta mateixa tendència a evitar mots cultes s'observa en les formes «dicipol» (f. 99), «immoable» (f. 109), «fabregar» i «fabreguegar» (f. 116).

Cal destacar l'abundor de polisíndeton, especialment en l'enumeració de les virtuts i dels vicis, freqüents especialment al cinquè capítol dedicat a la «temptació». També és remarcable la repetició de la preposició «de» en enumeracions. Igualment, en nombroses ocasions s'escurça una sèrie completa de virtuts mitjançant el sintagma «e les altres virtuts». En prendre *D* com a manuscrit bàsic de l'edició, Mn. Galmés reproduí fidedignament tots aquests recursos suara comentats.

⁵⁹ La sinonímia entre «ira» i «fellonia» en l'opus lul·lià ha estat analitzada per FRIEDLEIN (2004: 171-175). Segons aquest autor, encara que són termes del tot equivalents, en algunes obres es detecta la relació de la ira amb la tristesa, la qual cosa s'hauria de vincular amb la poesia trobadoresca.

⁶⁰ En el cas de *L*, manuscrit mallorquí de 1623, el mot «aucient» ja devia sonar estrany i necessitava d'una glossa marginal per aclarir-ne el sentit.

1.3. MANUSCRIT 61 (605) DE LA BAYERISCHE STAATSBIBLIOTHEK DE MUNIC (U)

1. Dades d'identificació⁶¹

Sigla d'identificació: *U*

Localització geogràfica: Alemanya.

Biblioteca: Bayerische Staatsbibliothek München.

Manuscrit: Cod. Hisp. 61 (605).

Procedència: escola lul·liana de Barcelona; Biblioteca Palatina de Mannheim.

Datació: finals del s. XIV/principis del s. XV.

Data de la consulta de l'original: setembre de 2009.

Suport de la reproducció utilitzada: Reproducció digital del Raimundus-Lullus-Institut de Freiburg, còpia del Centre de Documentació Ramon Llull de Barcelona.

Bibliografia: OBRADOR (1908: 599);⁶² PERARNAU (1982: 65-71); SCHIB (1972a: 28 i 1972b:113); SANTANACH (2005: liv); BADIA & AL (2009a: 369-408); AMENGUAL (2010: 21-22).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?198>); BITECA (Manid 1683).

Volum factici que conté les obres lul·lianes següents:

I part: *Llibre de Déu* (parcial, ff. 1-31^v); *Llibre de coneixença de Déu* (ff. 31^v-57); *Llibre de l'és de Déu* (ff. 58-77^v).

II part: *Doctrina pueril* (ff. 78-82^v, 99-151).

III part: *Llibre d'intenció* (ff. 83-98^v).

Divisió en tres parts establerta per PERARNAU (1982: 65-71) atenent a la constitució física del còdex i a les diferents cal·ligrafies que s'hi observen.

⁶¹ Seguim la descripció de la Llull DB i de PERARNAU (1982: 65-71). Per la complexitat del manuscrit i pel fet que ha estat minuciosament descrit per Mn. Perarnau, aquí només completarem la descripció de la part corresponent al *Llibre d'intenció*. No il·lustram tampoc els diferents apartats per la poca qualitat de les reproduccions de què disposam, sinó que n'inclourem algunes mostres en l'apèndix final.

⁶² En la identificació que Obrador va fer de les obres que formen part del còdex no contemplava el *Llibre d'intenció*. Segurament es deu al fet que el *Llibre d'intenció* està intercalat entre els folis corresponents a la *Doctrina pueril*, com es pot comprovar en l'apartat referit a la foliació, cosa que degué passar per alt a l'investigador en fer-ne la descripció.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Bo en general. En la part tercera, la del *Llibre d'intenció*, hi ha alguns petits forats, que semblen de corc. Alguns folis estan tacats d'humitat. El paper està clivellat a l'intercolumni del f. 95. El marge esquerre del mateix foli s'ha apedeçat amb un pegat. És escantonat el f. 97.

Suport

Paper. En total, 151 folis més dos en blanc de guarda inicials i dos finals (II + 151 + II).

Mides

269 x 200 mm.⁶³ Mides de la caixa: 212 x 170 mm. En les altres parts la mida de la caixa oscil·la entre els 204/208 x 142/160 mm.

Disposició de la pàgina

A dues columnes. La separació entre els dos corondells és de 180 mm. El nombre de línies, en la tercera part, oscil·la entre 40/42. En la resta del còdex varia entre les 23/26 (I part) i 37/46 (II part). Són visibles les marques de les línies mestres de la caixa, fetes a llapis. En general, no s'observen restes del pautat de la caixa.

Enquadració

L'habitual de la Biblioteca Palatina de Mannheim,⁶⁴ com puntualitza Mn. Perarnau. Sense escut d'armes. El llom, molt apedaçat, es divideix en sis parts: etiqueta blanca *Cod.hisp. (i)/61*; etiqueta antiga *0(i)/161*. A la cara interior de la portada, a l'angle superior esquerre, etiqueta blanca *Cod.hisp. (i)/61*; part inferior de la pàgina, llapis *Ex Bibl. Mannh./N.ºX.1632*. Al segon foli de guarda inicial, verso, part superior, en llapis *0.101* (divergent, per tant, de la signatura antiga del llom *0.161*).

⁶³ Cal entendre aquestes mides aproximadament, perquè alguns folis fan 266 x 189 mm.

⁶⁴ Això vol dir: «tapes de llom i pell rossa sense discontinuïtat, amb l'única diferència que els volums de més superfície, a partir, més o menys, de 30 cm. d'alçària, porten l'escut d'armes del príncep elector Karl Theodor (1724-1799) tant al centre de la portada com en el de la contraportada. [...] Entre les cobertes i el cos del volum solia haver-hi dos folis de paper, de guarda, per banda» (PERARNAU 1982: 11).

Quaderns

A la part del *Llibre d'intenció*, dos folis escadussers (ff. 83-84) i un plec de 7 x 2. El relligat del plec és protegit amb una franja de vitel·la. És estripat i apedaçat el foli 95, i escantonat el f. 97.

Foliació

En tinta i xifres aràbigues, del s. XIX. A la primera part també hi ha una foliació primitiva en xifres romanes, que presenta diverses alteracions d'ordre. Per a la complexa foliació de la *Doctrina pueril* remetem directament a la descripció de la Lull DB. Al *Llibre d'intenció* la foliació, exclusivament en xifres aràbigues, és correlativa, del 83 fins al 98.

Reclams

No n'hi ha a la III part. En la resta del còdex, reclams horitzontals al centre del marge inferior.

Filigranes

Sis filigranes diferents al conjunt del volum:

A la primera part: 1) cèrvol de cos sencer, rampant; Briquet 3294 (1386).

2) flor amb les lletres majúscules MT, semblant a Briquet 6609 (1392).

3) Tres turons surmontats de creu; Briquet 11719 (1401-1409).

4) flor diferent de la primera, semblant a Valls i Subirà 1537 (1398).

A la segona part: 5) àncora, que no es troba ni al recull de Briquet ni al de Piccard. Segons Perarnau, les més semblants d'aquests dos volums es daten entre 1425 i 1443.

6) Cap d'unicorn, idèntica a la de Briquet 15803 (1406-1408) i semblant a la de Bofarull 657 (1400). És la mateixa (i l'única) que s'observa en la tercera part. És perfectament visible en els folis 97 i 98, corresponents a la part del *Llibre d'intenció*.

Lletra

Diverses mans. Com observa Perarnau, als folis 1, 2 i 36-52 són diverses, però totes del tipus *notula fere bastarda*. Als folis 3-35 i 53-77, una sola mà del tipus nòtula cursiva recta. Al primer plec de la *Doctrina pueril* (ff. 78-82 i 99), cursiva de principi del s. XV, i a la resta, lletra híbrida bastarda i cursiva, que sembla anterior a la del primer plec. A la tercera part, una única mà cursiva amb influència bastarda, de final del s. XIV o principis del XV. Segons Perarnau, «Lletra *notula gallica bastarda cursiva*, que accentua l'agudesesa dels angles».⁶⁵

No hi ha caplletres rubricades. A les arracades per a les rúbriques s'observen les inicials de guia per al rubricador. Al foli 84 hi ha una taca de tinta vermella. Calderons en tinta negra, de la mateixa tinta que la resta del text, que serveixen per separar els paràgrafs. La barra simple (/) és el signe convencional de pausa feble.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* no és complet: en falten les darreres línies i l'*explicit*, per mor de la pèrdua d'un full, desaparegut.⁶⁶ Òbviament, i pel mateix motiu, no hi ha colofó. No hi ha tampoc taula de rúbriques.

Les cancel·lacions són fetes pel mateix copista, que ratlla i expuntua el que s'ha d'oblitar.

No s'enumeren els capítols ni les rúbriques, a excepció del pròleg, que és considerat, com en el nostre ms. A, el primer capítol.

⁶⁵ A partir de les diferents mans observades, Perarnau arriba a la conclusió que «el primer conjunt sembla de darreries del s. XIV; els altres dos, de les primeres dècades del s. XV» (1982: 71).

⁶⁶ Concretament, hi falta aquest fragment del text: «mon a ordonament de intenció. Car per ço, fill, ha lo ferrer, fuster, çabater e han los altres menestrals tantes coses en lurs oficis que singularment ab cascuna de aquelles coses, e comunament ab totes, seguissen la ordinació de intenció, per ço que per aquella ordinació us hom de virtuts contra vicis sovinablement, longament, ferventment, justament, tement, conexent e amant Deu et cætera».

3. Història del manuscrit

Que aquest còdex sigui enquadrat segons l'ús habitual de la biblioteca palatina de Mannheim i que es conservi actualment a la Bayerische Staatsbibliothek de Munic ja són dades del tot significatives per a la reconstrucció de la història, fins a un límit, i de la seva procedència. Com és ben sabut, els manuscrits que constitueixen part d'aquest fons procedien de l'escola lul·liana de Barcelona, «recollits de la seva clausura en el palau dels marquesos de la Manresana»⁶⁷ per a l'empresa de l'edició llatina del s. XVIII.⁶⁸ Que el nostre manuscrit *U* procedeix de l'escola lul·liana ho confirma també el fet que apareix a l'inventari, de dia 19 de desembre de 1718, dels llibres lul·lians en possessió de l'editor Iu Salzinger.⁶⁹ En l'apartat dedicat als *Libri barcinonenses* destaca el volum núm. 25, compost per les obres següents: *liber de cognitione Dei, vel de Deo inveniendo. Item Liber de esse Dei. Item de doctrina puerili. Item Liber de intentionibus ad filium*, que tant pel contingut com per la disposició de l'obres al còdex s'ha de correspondre amb el manuscrit *U*. Els inventaris de l'escola lul·liana no ofereixen cap pista sobre la procedència d'aquest manuscrit, la història anterior del qual no pot ser, ara per ara, concretada amb més exactitud.

4. Usos gràfics

Un dels primers aspectes que cal matisar és que per a establir els usos gràfics de la part referida al *Llibre d'intenció* d'aquest manuscrit se'n fa del tot indispensable la consulta directa. La lectura feta a partir de la reduïda reproducció digital pot induir a errors greus en la determinació de l'ús de les grafies *a/e*, perquè es fa impossible d'escatir la diferència entre ambdues grafies. La consulta directa, en canvi, permet aclarir dubtes sobre aquesta confusió i permet de copsar-ne la sistematicitat.

El manuscrit que ara ens ocupa requereix una anàlisi més minuciosa de les que s'han fet fins ara: es tracta d'un manuscrit amb una pàtina occitanitzant, aspecte sobre el qual s'ha cridat l'atenció però no se n'ha fet un estudi més o menys exhaustiu.⁷⁰

⁶⁷ PERARNAU (1982: I, 8).

⁶⁸ Cf. BOFARULL (1896) i BONNER (1992: 241-242).

⁶⁹ Per a la història de l'edició maguntina i la càtedra lul·liana de Magúncia, a càrrec de Salzinger, cf. CARRERAS ARTAU (1939: 323-353), BRÜCK (1955: 1-32) i SANTANACH (2007: 141-174).

⁷⁰ PERARNAU (1982), BADIA&AL. (2009a).

a) Braquigrafia

Com en la resta de manuscrits descrits, les abreviatures són les habituals del moment: *com-*, *pro-*, *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ser-* i la preposició *per*. És rellevant el fet que per l'abreviació de «primera» es fa servir l'abreviació de la síl·laba «re» i no de «ri», de manera que s'hauria de llegir «premera». Aquest fet s'observa sistemàticament entre els folis 83^a i 87^a i del 88vb fins al final de la còpia de *LI*. Sembla que del foli 87ª fins al 88vb hi ha una treva, corresponent a l'abreviatura «p[ri]mera». Cal advertir també que en alguna ocasió apareix la forma, igualment abreujada, «p[ri]ma» (f. 93va, 96^a, 97vb).

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

La variació en la representació de les vocals *a/e* i *o/u* en posició àtona es redueix a unes poques paraules: «saglar» (97^a), «huffici» (f. 97^a) i «hufisis» (f. 95va),⁷¹ «borgesos» (f. 98va).

És sistemàtica la grafia *a* per al morfema de plural femení. En són exemples «maneras» (f. 83^b), «doas» (f. 83^b i 90^a), «vegadas», «cosas» (f. 83vb), «enversadas» (f. 84^a), «viandas» (f. 84vb), «plantas», «comunas», «creadas», (f. 85^a), «impossibles» (f. 85^b), «moltas d'altras maneras» (f. 85vb), «las ditas intencions» (f. 89va), «riquesas», «cosas», «las intencions», «contrarias», «allas paraulas», «cosas vanas», «fembras» (f. 91vb), «filhas» (93^b), «delicadas viandas» (f. 95va), «contrarias cosas», «las riquezas», (f. 96^b), «bonas hobras» (f. 96va), «benabenturansas», «paraullas», «moltas cosas» (f. 97vb), «arts mechanicas» (f. 98^a), «bonas costumaz» (f. 98^b).

Són formes dissimilades «disiderada» (f. 83^b), «disigas» (f. 83va), «intras» (f. 83va), «inteniment» (f. 85va), «viritat» (ff. 86^a, 91^a, 93^a, 98vb), «enjuria» (f. 87^a), «siguescan» (f. 87va), «inteniment» (f. 85va), «devina» (f. 86^a), «dibillitat» i «deballitat» (f. 88^a), «intrar» (f. 88^a), «lialtat» (f. 89^{ab}, 98^a), «enrequir» (f. 89va), «infenit» (f. 90^a), «mesericordia» (ff. 91^b, 94^b), «vollontat» (f. 93^b), «conoysensa» (f. 93va), «lialment» (f. 93vb), «crestians» (94^b), «vistiments» (f. 95^b, 95va), «composecion» (f. 96^a), «relegios» (f. 96va), «relegion» (96va), «hireges» (f. 97^a), «medesina», «prevaleges» (f. 98^b).

La iod dels diftongs decreixents apareix grafiada amb *y*: «sobeyran» (f. 84^a), «rey» (f. 84vb), «cuydas» (f. 86^a, 87^b), «fayson» (f. 89^a). Com ja s'ha vist en els

⁷¹ Però «offici» (f. 97vb).

manuscrits precedents, aquesta grafia també afecta contextos hiàtics des d'un punt de vista actual: «produyr» (f. 86^a), «rayls» (f. 87^a).

S'observen dues grafies en la representació de la consonant lateral palatal:

a) en posició inicial és sistemàtica la grafia *l*: «libre» (f. 83^a, 83va), «loguer» (f. 84vb), «libertat» (f. 89^b, 91^b), «lum» (f. 92^a), «lur» (f. 92vb), «linage» (96^a). També apareix ocasionalment en posició final i en posició intervocàlica: «bel» (f. 84^a), «caval» (f. 84vb), «ausels» (f. 85^a), «aquela» (f. 86^a).

b) En posició intervocàlica i final és del tot freqüent el dígraf *lh*: «filh» (f. 83^a, sistemàtic), «deffalhiment» (f. 83^a), «trebalha» (f. 83^b), «trebalhs» (f. 87^b), «milhor» (f. 83va, 83vb, 85va), «valha» (f. 83vb), «vulh» (f. 83vb), «conselh» (f. 84^b), «hergulh» (f. 89^a), «perilh» (f. 84va), «vulhas» (f. 85vb), «vasalh» (f. 86va), «companhia» (f. 87^a), «ffalhiments» (f. 88^a), «perilhosa» (f. 88^b), «humilhament» (f. 90^a), «hergulhos» (f. 90^b), «nulh» (f. 91vb), «filhs e filhas» (f. 93^b), «molher» (f. 95va, 96vb, 97^a), «battalha» (f. 98^a).

c) Algun cas espars de *ll* en posició intervocàlica o final: «novellament» (f. 83^a), «bellesa» (f. 87va, 89^a, 90^a), «aquella» (ff. 90^b, 90vb, 91^a), «sadollable» (f. 90vb), «davalla» (f. 91), «haurelles» (f. 98vb), «huells» (f. 98vb). El mot «cavaller» apareix de tres maneres diferents, en un mateix foli (f. 98^a): «cavaller», «cavallier»⁷² i «cavalher».

S'ha d'advertir la sistematicitat gràfica que presenten els mots «complhir», «complhit» i «complhiment» (ff. 83^a, 84^b, 89va, 98va), amb el dígraf *plh* davant d'una única ocasió de «complit» (f. 90^a). El fenomen no hauria de tenir més transcendència si no fos pel fet que segons Louis Alibert,⁷³ la palatalització d'aquest grup *plh* és normal a la regió d'Haute-Ariège, les Quercorbes, al Pays de Sault i les Fenouillèdes. Si certament la grafia d'aquest mot reflecteix una palatalització, caldria valorar aquest fenomen com a possible mostra de la procedència geogràfica del copista d'aquest testimoni.

La consonant lateral velar és representada normalment amb *l* però s'observa una alta freqüència de *ll*, no només en cultismes, sinó fins i tot en posició postconsonàntica: «intelligible» (f. 83^a, 84^b), «voller» (f. 83^{ab}), «vallon» (f. 83^b), «intellectuals» (f. 83va), «parllaras» (f. 83vb), «intelligibillitat» (f. 84^a), «amabillitat» (f. 84^a), «hutillitat» (f. 84^{ab}), «excellencia» (f. 84^b), «ortollan» (f. 84va), «disiplle» (f. 84vb), «cellestials» (f.

⁷² També al foli 97^{vab}, en què s'hi repeteix tres cops. Aquesta grafia «cavalliers» és totalment clara a l'original, però no en les reproduccions.

⁷³ Cf. ALIBERT (1966: 19).

85^a), «elementals» (f. 85^a), «malla nansa» (f. 86^b), «sollias», «dibillitat», «dellicaments», «parllar» (f. 87va), «diabollicals» (f. 88^a), «golla» (ff. 88va, 89va, 90^b), «gollositat» (ff. 89^a, 90vb, 97vb), «multiplica»⁷⁴ (f. 89^b), «ellegidora» (f. 89^b), «allegria» (f. 90vb), «malla» (f. 91^b), «vollontat»⁷⁵ (f. 93^b), «collors» (f. 93^a), «dellit»⁷⁶ (f. 93^b), «thellogia» i «tellogia» (f. 93va), «fillosoffia» (f. 93va, 98^a), «illuminament», «cathollica» (f. 94^a), «llegitima» (f. 95^a), «callor» (95vb), «prellat», «dellicat» (96^a), «relligios» i «relligiosos»⁷⁷ (f. 96^b i 96va), «paraullas» (f. 97vb).

Així mateix, la representació de la lateral velar amb el dígraf *ll* és sistemàtica en les contraccions de conjuncions i articles («ello», «ellas») i de preposicions i articles («allas», «allos»).

És destacable un únic cas de representació de la lateral palatal amb una *l* simple: «ffolia» (f. 87va).

La consonant nasal palatal és representada amb cinc grafies diferents: *ny*, *yn*, *n*, *y* i *nh*: «menys preats» (f. 84va), «guanyat» (f. 86va), «senyor» (f. 86vb, 93^a), «seyn» (f. 88vb), «mens» (f. 91va), «sens» (f. 93^a),⁷⁸ «guayant» (f. 89va), «senhor» (f. 83^a), «companhia» (f. 87^a).

La consonant fricativa labiodental sorda és representada en nombroses ocasions amb el dígraf *ff*, en qualsevol posició: «deffalhiment» (f. 83^a, 84va), «artifficial» (f. 83vb), «inffinitat» (f. 84^b), «signifficansa» (f. 85va), «ffe» (f. 86^a), «ffolia» (f. 87va), «ffalhiments» (f. 88^a), «letiffica» (f. 90vb), «mortifficar» (95vb), «huffici» (f. 97^a), «offici» (f. 97vb).

Són força nombroses les *h* no etimològiques: «hor» (f. 83), «hobras» i «hobra» (f. 83^a, 85va, 89^a),⁷⁹ «hus» (f. 83^a), «hactu» (f. 83^b), «hutil» (f. 83^b), «haccidentalment» (f. 83vb), «hutillitat» (f. 84^a, 84vb), «hulls» (f. 84va), «habondos» (f. 84vb), «horde» (f. 85^a), «hunion» (f. 85va), «hoyras» (f. 85vb), «haccidents» (f. 88va), «hergulh» (f. 88^a), «hordinacio» (f. 89va), «haccidia» (f. 89vb),⁸⁰ «hoccioses» (f. 89vb), «hobliguat» (f. 90^a), «hon» (f. 90va), «haccidios» (f. 90va), «hobesir» (f. 93^a), «husar» (f. 93vb), «herrors», «hafectuós» (f. 95va), «horacion» (f. 97vb), «huniversal» (f. 98^a), «ho»⁸¹ (f. 98va),

⁷⁴ Però també «multiplicar» (f. 89va).

⁷⁵ Juntament amb «volontat» (f. 93^b).

⁷⁶ Però «delit» (93vb).

⁷⁷ Grafia que contrasta amb «religion» (f. 96va).

⁷⁸ «menys» i «senys» respectivament.

⁷⁹ Però també «obra» (f. 83va).

⁸⁰ Però «accidia» (f. 90^b).

⁸¹ Conjunció disjuntiva.

«haurelles» (f. 98vb). Cal advertir la fluctuació que presenta el verb *haver*, grafiat tant amb *h* com sense, «aver»,⁸² aquesta darrera molt més freqüent.

Es manté la *-n* etimològica de mots monosíl·labs i polisíl·labs oxítons: «ven» (f. 83^a),⁸³ «bon» (f. 84^b), «ortollan» (f. 84va), «rason», «fin» (f. 84^{vab}), «ben» (f. 84va, 90^a, 90va),⁸⁴ «mejan» (f. 88^a),⁸⁵ «fayson» (f. 89^a), «sobeyran» (f. 90^b), «comun» (f. 90va, 92^a), «ven» (f. 90^{vab}), «capellan» (f. 92^b). És sistemàtica la forma «ren» per «res» (f. 90^a, 90^{vab}).⁸⁶

S'observen alguns casos de duplicació de la consonant dental sorda: «capittols» (f. 83^a), «devotta» (f. 83^b), «apattit» (f. 83^b), «fetta» i «fettas» (ff. 91^a, 94^b), «pobrettat» (f. 93va), «drettament» (f. 98vb).

Hi ha algunes mostres de grafia *ch* per a la consonant oclusiva velar sorda, en qualsevol posició: «pechats» (f. 83^a), «pochs» (f. 83^a), «puschas» (f. 84va), «conoschas» (f. 84va), «conech» (f. 84vb), «volch» (f. 85va), «achusant» (f. 92^b), «foch», «sech» (95vb), «merchaders»⁸⁷ (f. 98^a).

Són remarcables algunes formes com «corage» i «coraje» (f. 84vb, 88^a, 89^a, 90^a, 90vb, 91^a, 94va, 97vb),⁸⁸ «mege» (f. 93vb), «juja» (en contraposició a «jutge»), «volpellage» (97va), sense constatació gràfica d'africació.

Cal advertir la presència de la forma «savisa», en comptes de «saviesa» (f. 84vb, 85^a, 85va, 87^a, 87va, 91^b, 92vb, 95^b).

Són abundoses, però no sistemàtiques, les mostres de substantius femenins acabats en *-ion*: «intencion» (sistemàtic en tot el text), «entencion» (f. 97vb),⁸⁹ «perfeccion» (f. 83^b, 96^b), «division» (f. 84^b), «trebollation» (f. 84va), «perfeccion» (f. 84vb), «hunion» (f. 85va), «temptacion» (f. 86^a, 88^a, 89^b, 91^a), «privacion» (f. 87^a), «pacion» (f. 88^b, 90vb), «afliccion» (f. 89^b), «horacion» (f. 89^b, 91va, 97vb), «pocession», «fornicacion» (f. 89vb), «creacion» (f. 90^a), «exsitacion» (f. 90va), «confecion» (f. 92^a, 92va), «possession» (f. 94), «hordenacion» (f. 96^a), «religion» (f. 96va), «comparacion» (f. 98^a).

⁸² La combinació «aver»/«haver» es dona en un mateix foli, per exemple al f. 83^{ab}.

⁸³ «per lo qual *ven* pasion» (f. 90vb).

⁸⁴ Com a substantiu i no adjectiu.

⁸⁵ Per «mitjà».

⁸⁶ Es tracta d'un fenomen habitual del català medieval. Cf. BADIA I MARGARIT (1994: 239, II)

⁸⁷ Però «mercader» (f. 98va).

⁸⁸ S'adverteix, això no obstant, «coratge» (f. 87va, 89^a).

⁸⁹ Però també «entenció» (f. 84b).

Morfologia verbal

És habitual el morfema –as en la segona persona del singular del present (encara que no sistemàtic), de l'imperfect d'indicatiu i del present de subjuntiu: «sapias» (f. 84^{ab}), «membres e ames entendas» (f. 83^b), «vulhas» (f. 85vb), «cuydas» (f. 86^a i 87^b), «sollias» (f. 88^a), «podias» (f. 92^b), «neguas» (f. 91^a), «dejas penre»⁹⁰ (f. 96^a).

En la tercera persona del plural de l'imperfect d'indicatiu sol aparèixer el morfema –an: «farian» (f. 91^a), «hordonavan» (f. 91^b), «sollian» (f. 96^b).

És sistemàtic el morfema –on per a la tercera persona del plural del present d'indicatiu: «vallon» (f. 83^b), «conservon» (f. 87vb), «villon» (f. 88^a, 89va), «moron» (f. 89vb), «aporton» (f. 90^a, 98^b), «tenon-lo» i «lo tenon» (f. 90^b), «hajon» (f. 91va), «sabon» (f. 93vb), «aprenon» (f. 93va), «covenon» (f. 94^a), «ignoron» (f. 94^b), «prenon» (f. 94va), «honron» (f. 94vb), «defalhon» (f. 92^b), «seguisson» (f. 95vb), «sabon» (f. 96^b), «covenon» (f. 96^b, 97vb, 98va), «donon» (f. 97^a), «puschon» (f. 98vb).

Morfologia pronominal

Són sistemàtics els pronoms *mi*, *ti* i *si*: «tem-mi» (f. 83^a), «mi fa amar» (f. 83^a), «ti forssa» (f. 83^a), «mi coven» (f. 83^b), «que ti fa» (f. 83va), «ti ay parlat» (f. 83va), «ti vulh» (f. 83^{vab}), «ti hay parlat» (f. 83vb), «ti ay dada» (f. 83vb), «pregua ti» (f. 83vb), «tu ti apoders» (f. 84va), «no ti poria dir» (f. 84va), «si conech» (f. 85^a), «e seguiria si» (f. 85^b), «encarna si» (f. 85va), «si coven» (f. 85va), «ajudar ti» (f. 86^a), «conselh ti» (f. 86^a), «desesperas ti» (f. 86^b), «es ti» (f. 86^b), «ti donen» (f. 86^a), «ti guardonaran» (f. 88^a), «no ti son» (f. 89^b), «si combatta» (f. 90^a), «ti fa desirar» (f. 90vb).

⁹⁰ És un fenomen normal en occità la desaparició d'un dels elements en els grups *r-r*, com en aquest cas. A tall d'exemple també s'observa en el ms. Vat.Lat 9443 del *Fèlix* (CORONEDI 1933: 417), de factura occitanitzant.

Sistematització de variants formals occitanes

A part de les mostres gràfiques, amb una anàlisi mínimament detallada del text surten a la llum altres trets que permeten de titllar la llengua d'aquesta part del manuscrit com a «occitanitzada». A continuació en presentam els casos més destacats:

1. Preposicions:

an: «an premer e an segona intencion» (f. 84vb), «ajuda ti an la intenció» (f. 86va), «an ses sorres»⁹¹ (f. 87^a), «que an paciencia» (f. 88^a), «an tempransa (f. 88^b)», «an las autras» (88^b), «an ignorancia» (f. 89^a), «an las autras virtuts» (90^b), «qui an injuria e crueltat si covenon» (94^b).

ambe: «ambe aquella» (f. 84^v, f. 89va), «ambella» (f. 90^b)

ab: «qui ab injuria» (f. 87^a). Per analogia, el mot *abstinencia* és escrit *an stinencia* (f. 86va, 88^a, 90vb).

2. Manteniment de la –s– intervocàlica provinent dels grups D, C^{El} i –TI– llatins:

«jasent» (f. 83^a), «rason» (f. 84^{vab}, 86va, 92^a, 95^{vab}), «plasers» (f. 88^a), «menyspresament» (f. 90^a), «rasons» (f. 92^a). La grafia «gleysa» és sistemàtica. Apareix a partir del f. 97^b. És l'evolució normal en occità d'un mot amb radical llatí s + i (< ECCLESSIAM).

3. Casos puntuals de formes diftongades:

AU: «pauc» (f. 84va, f. 88^a), «pauca» (f. 88^a, 92va), «paucs» (97va), «hausir» (98vb), «haurelhas» (98vb), «pausar» (< posar, f. 92^b, 98va), «supausiest» (f. 86^a), «paures» (< pobres, f. 94^b), «lausat» (f. 98^a però «loats» f. 89va).

UE: «huelhs» (f. 97^a, 98vb, 98vb), «herguelh» (f. 90^a).

IE: «cavalliers» (97vb), «fustiers» (98^a).

UO: «luoc» i «luocs» (f. 88^a, 92vb, 98^b)

AY: «laysats» (f. 95va)

EY: «sobeyran» (f. 84^a)

Pseudodiftong OA:⁹² «doas» (f. 83^b), «doas intencions» (f. 90^a).

⁹¹ «Sorres» sembla un error per «sors».

⁹² Cf. ANGLADE (1977: 86).

4. Velars vocalitzades:

«altra» (f. 84^a, 84vb, 89^b, 92^b), «autras» (f. 88^a, 89va, 90^b); «autres» (f. 92vb); «autar» (< altar; f. 93^a); «malaut», «malautia» (f. 88va, f. 89va). En canvi, cal destacar la variació amb les formes no vocalitzades «altras» (85^a), «malaltia», «malalts» (88vb).

5. Manteniment del grup –ND:

«entendas» (ff. 84^a, 88^a), «demandar» (f. 91^v), «vendent» (f. 98va). En dues ocasions apareix el numeral «segonda» (f. 83^b, f. 83vb).⁹³

6. Lèxic:

Són freqüents les formes amb vocalització de *l* implosiva: «mot», «mota»⁹⁴ (f. 84vb, f. 88^{vab}, 89^{vab}, 91vb, 92^b, 92va, 98vb) però també «moltas d'altras maneres» (f. 85vb), «molts pecats» (f. 86^b), «moltas vanas cogitacions» (f. 91vb), «molt hom» (f. 92^a, 95^b), «molts homens» (f. 93va).⁹⁵

Apareix regularment l'adverbi «plus» (f. 85^b, 89va, 98vb).

«Dieus» apareix puntualment (f. 84^b, 93^b) i conviu amb *Déu*, gairebé sistemàtic.

És sistemàtic «conoysser», «conoyssensa» (f. 83^a, f. 83va, 90^b, 94^b).

La forma «molher» és habitual (ff. 95va, 96vb, 97^a).

Dos casos de «payre» (f. 92^a i 92vb) que conviu amb el majortitari «pare».

«mayre»: un únic cas, «mayre gleysa» (f. 92va).

«maystre» (f. 84vb, 93va).

«creyser» i «creyre» (= creure): f. 85vb, f. 87^a; «cresent» (f. 93^a).

És sistemàtica la paraula «destróvir», amb *v* antihiàtica (ff. 87^b, 87va, 88vb, 89^{ab}, 97^a).

Apareix regularment l'adverbi «mays» (f. 83va, 84^a, 88^a, 95va, 98vb).

«aysi», «aysins», «ayso» (f. 83^a, 84va, 88va, 89^{ab}, 89^{vab}, 91^a, 91^{vab}, 92va, 93^{vab}, 94^b).

«meteys», «meteysa» (ff. 83vb, 84, 85^b, 86^a, 89va, 90^a, 91^a, 92vb, 93vb, 95va, 96^b).

«davant»⁹⁶ (ff. 88^a, 88va, 90vb).

«milhor» (ff. 83, 83^{vab}, 87vb, 90vb) i «mielhs» (ff. 88vb, 89^b, 90va, 93vb, 94va, 96^b).

«segont» (f. 83^b); «segon» (ff. 86va, 90vb, 91^b, 91vb, 94^a, 95^a); en canvi «segons» (ff. 95vb, 97va).

«degun» (ff. 89vb, 90^{ab})

⁹³ A partir del foli 83vb és sistemàtic *segona*.

⁹⁴ I flexió en plural.

⁹⁵ Per a aquest fenomen cf. COMPAGNA (2007: 184).

⁹⁶ Per *d'abans*.

«remedi» (f. 89vb)

«deniers» (f. 95va), juntament amb el sistemàtic «diners».

«naysen» (f. 91^a).

«fisels, infisels» (f. 94^a).

«digs» (< DICTUS, f. 85vb) i «fags» (< FACTUS, f. 87va).

«albres»⁹⁷ (f. 83vb, 84^v)

És sistemàtica la forma assimilada «vollontat/volontat».

«ayser» (f. 95vb, sistemàtic)

«almornas» (f. 94va), forma dissimilada freqüent en occità.

«aquays», equivalent a «aquells» (f. 94vb).

«caegut» (f. 85va) i «casegut» (f. 95^b), «hausisent» (f. 98^a), «hobesir» (f. 93^a)

En definitiva, la relació d'exemples arplegats permet de veure que són sistemàtics els mots «gleysa», «rason», «maystre» i «molher». No serveixen de mostra «mayre», «almornas» ni «plasers», pel fet que només apareixen en una ocasió. L'evolució del grup –TR– llatí en *ir* només es manifesta en «payre» i «mayre». «Payre» només apareix en dues ocasions, mentre que «pare» apareix almenys en tres ocasions. És la mateixa vacil·lació que s'observa amb la parella *Dieus/Deu*. Els numerals *doas/duas* i *segondas/segona* són variants igualment destacables.

És sistemàtica la presència de «davant» per «d'abans». També ho és la grafia *aysí, aysins, ayso, meteys, meteysa*, sense mostra de palatalització.

Tot i que es donen mostres evidents de diftongació, no són gens sistemàtiques, i fins i tot conviuen en una mateixa línia les formes diftongades amb les monoftongades. Esdevé el mateix fenomen en la vocalització en –u procedent d'una lateral velar. És variable l'adverbi i adjectiu *mot*, que apareix juntament amb *molt* (en tots els casos flectius). *Segon, segons* i *segont* han de ser considerades variants formals. També varia l'ús de la preposició *amb*, que apareix *an, ab* i *ambe*. No hi ha mostres de declinació romànica, llevat de la diferenciació *mielhs* (<MELIUS) i *milhor* (<MELIOREM).

Es conserva la –n etimològica de mots oxítons i paroxítons, però no sistemàticament. També és fluctuant la terminació –ion dels mots femenins i el morfema de tercera persona del plural del present d'indicatiu (–on/–an). En canvi, –as

⁹⁷ Forma dissimilada que no és exclusiva, en cap cas, de l'occità, i que esdevé igualment en català.

és el morfema habitual per al femení plural. S'ha de considerar com un occitanisme l'evolució en *g* del grup –CT– llatí.

No hi ha cap mostra del pronom personal fort *eu*, ans al contrari, totes les formes de primera persona singular recollides són sistemàticament *jo*.

Totes les formes gràfiques posen de manifest l'enorme variació que es dona en aquest camp. Cal destacar que no hi ha cap mostra d'evolució del grup C + A en *ch*. Tampoc es detecta cap mostra del grup –*it* procedent d'un radical llatí CT.⁹⁸

En definitiva, cal parlar d'una «coloració» occitana que no permet anar més enllà en la consideració d'una diferenciació evident entre català i occità.⁹⁹

Conclusions sobre la llengua del manuscrit U

L'any 1982, Mn. Perarnau feia un toc d'avís sobre la llengua del *Llibre d'intenció* d'aquest còdex, que titllava de «versió acostada al provençal» (pàg. 70). A partir de la transcripció del pròleg que aportava Perarnau, Badia, Santanach i Soler (2009a) apuntaven cap a la mateixa direcció «*dans une langue qui alterne les traits catalans et ceux occitans*» (pàg. 399), sense entrar en més detalls i posant en relleu la necessitat de fer-ne una anàlisi més minuciosa. Altrament, la qüestió sobre la influència occitana en manuscrits catalans no era nova. L'any 1988 Lola Badia advertia que «continua essent incontestable l'existència de manuscrits en prosa que ofereixen una llengua híbrida o barrejada».¹⁰⁰ Recentment, l'equip format pels tres investigadors esmentats ha demostrat que la presència de rastres occitans en manuscrits catalans és un fet normal en els còdexs transmissors de l'obra lul·liana, característica que es remunta al *Llibre de contemplació* mateix i a la còpia que en féu Guillem Pagès en 1282. La tria d'elements occitans respon, segons aquests autors, a una voluntat directa de Ramon Llull d'adaptar l'*scripta* a l'estil, i no a una marca lingüística pròpia del copista.¹⁰¹

Amb el manuscrit *U*, el *Llibre d'intenció* passa a compartir escena amb altres obres de la mateixa època —o relativament properes cronològicament— que presenten, en la tradició manuscrita, mostres occitanes o occitanitzants, com són la *Doctrina pueril*, el *Blaquerna* i el *Fèlix*. Les restes graficomorfològiques del manuscrit *U*

⁹⁸ Hom pot contrastar els resultats d'aquesta anàlisi amb els de CORONEDI (1933) per a la caracterització lingüística del manuscrit Vat.Lat. 9443 del *Fèlix*.

⁹⁹ RUBIO (1957: 89) parlava de «coloratura occitana» per a l'aprovençalament lèxic i morfològic. Cf. BADIA-SANTANACH-SOLER (2009b).

¹⁰⁰ BONNER & BADIA (1988: 159)

¹⁰¹ BADIA-SANTANACH-SOLER (2009a), BADIA-SANTANACH-SOLER (2009b) i BADIA-SANTANACH-SOLER (2009c). Cal tenir especialment en compte l'estudi de les relacions entre Ramon Llull, Catalunya i Occitània a BADIA (1992: 141-171).

demostrin que el copista que el duagué a terme no controlava gens aquestes solucions occitanes, hipotèticament procedents de l'antígraf. Que la pàtina occitana es redueixi a aquestes variants formals, i que no n'afecti cap altre aspecte com ara la sintaxi,¹⁰² permet d'arribar a la mateixa conclusió que a l'observada en l'estudi de BADIA & AL (2009a) per a les altres obres esmentades: la manca de sistematicitat en les solucions adoptades i la mescla de trets occitanocatalans respon a un accident de còpia derivat directament de l'*scriptorium* lul·lià, en el qual se suposa l'existència d'un exemplar català preparat específicament per a l'elaboració d'una versió occitana, versió decididament diferenciada i conseqüència de la voluntat explícitament lul·liana de difusió de l'obra pròpia.¹⁰³ No es pot perdre de vista que el *Llibre d'intenció* se situa cronològicament entre 1276 i 1283, en una època en què les preocupacions didàctiques i enciclopèdiques es consoliden en un conjunt d'obres dedicades a un públic essencialment laic, per la qual cosa la necessitat de fer-ne versions en altres llengües romàniques esdevé una estratègia més del treball d'elaboració. No es pot perdre de vista que *U* representa, per tant, l'única resta de variació occitanitzant en la tradició del *Llibre d'intenció*.

¹⁰² L'explicació de BADIA & AL (2009a: 10) és del tot aplicable per al cas present: «[...] *une extrême fidélité littérale (surtout syntaxique), qui s'explique tant par le procédé médiéval de traduction verbum verbo que par la proximité entre les deux variantes romanes*». En canvi, la solució del P. Tarré es relacionava amb el fet que les obres «aprovençalades» haguessin estat escrites a Montpeller, amb la conseqüent influència gramatical dels copistes provençals, que considerarien com a «*faltas de gramática*» les solucions estrictament catalanes (1941: 182). Per a la producció lul·liana en altres llengües romàniques diferents del català i del llatí, cf. PISTOLESI (2008) i (2009).

¹⁰³ És així que podria explicar-se, segons SOLER & SANTANACH (2009: 31), la dependència de la versió francesa del *Blaquerna* i de la versió llatina del «Llibre d'Amic e Amat» envers la traducció occitana de l'obra, traducció feta immediatament després de la versió catalana, durant l'estada de Llull a Montpeller.

1.4. MANUSCRIT III DE L' ATENEU DE BARCELONA (T)

1. Dades d'identificació¹⁰⁴

Sigla d'identificació: T

Localització geogràfica: Barcelona.

Biblioteca: Ateneu Barcelonès.

Manuscrit: III (*olim* 84-V-3)

Procedència: biblioteca de Miquel Victorià Amer.

Datació: s. XV (*a quo* 1399, per la presència de *Lo somni*).

Data de la consulta de l'original: octubre de 2005.

Suport de la reproducció utilitzada: fotografia digital en CD-Rom facilitada per la cap de manuscrits de la biblioteca l'octubre de 2005.

Bibliografia: MASSÓ I TORRENTS (1901: 159-161); GAYÀ (1979: 117); SOLER (1988: 74-76); MASSÓ & RUBIÓ (1989: 63); PONS (1996: 12); CINGOLANI (2006: 105); *ORL* I, 438.

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?551>); BITECA (MANID 1655).

Volum miscel·lani que conté:

a) Obres lul·lianes: *Llibre d'intenció* (ff. 1-38^v), *Llibre de l'orde de cavalleria* (ff. 40-65), *Llibre dels articles de la fe* (ff. 66-103), *Mil proverbis* (205-131^v).

b) Obres d'altres autors: Bernat Metge, *Lo somni* (133-204^v).¹⁰⁵

¹⁰⁴ Seguim les descripcions de MASSÓ I TORRENTS (1901: 159-161) i de SOLER (1988: 74-76), que completam.

¹⁰⁵ És el manuscrit base per a l'edició crítica de *Lo somni*. Vegeu CINGOLANI (2006: 105).

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Parcialment bo. Els quatre primers folis (especialment els dos primers) estan molt deteriorats per mor de la humitat, amb clapes que en dificulten força la lectura. La fotografia a alta resolució permet de resseguir els traços de les grafies, la qual cosa facilita, parcialment, la lectura d'aquests folis. Així mateix, alguns folis del *Llibre d'intenció* tenen petits forats de corc (f.29va, per exemple).

Suport

Paper i pergami. En total, 202 folis. Del *Llibre d'intenció* són en pergami els folis 1, 8, 9, 16, 17, 18, 25, 26, 33.

Mides

298 x 220 mm aprox.¹⁰⁶ Mida de la caixa: 187/190 x 135/136 mm. Separació de 17/18 mm entre els corondells.¹⁰⁷

Disposició de la pàgina

Tot el còdex és disposat en dues columnes de 23-26 línies. A la part del *Llibre d'intenció* oscil·len entre les 23 i les 25 (per exemple, el foli 3 en té 24). Resten marques de pautat, sobretot de les línies mestres (ben clares, a tall d'exemple, als folis 3, 4 o 18^v), molt especialment en els folis de paper.

Enquadració

Moderna, en pergami. Al teixell, «*Obres de Ramon Lull i de Bernat Metge*», «*Manuscrit n° III*». A la guarda anterior, de pergami, al marge superior i en llapis s'hi llegeixen les inicials *PM*. Posteriorment, entre dos gargots «no separar voluntat/de claramunt». A continuació, «libre de intencio/libre de cavalarija/libre dels articles de la fe/los proverbis de mestre ramon/los quatre llibres del sompni den bernat metge».

¹⁰⁶ La mida que donava Massó i Torrents diferia en dos centímetres, 296 x 222 mm.

¹⁰⁷ SOLER (1988: 74)

Quaderns

Indeterminable per la manca de folis. Segons Soler «Sembla que els complets contenen 15 folis, però això és també irregular».¹⁰⁸ En canvi, segons Massó i Torrents estava format per «plecs de 6 fulls de 4 pp. cada un de paper i pergamí».¹⁰⁹ Cal notar, com fa aquest autor, que se supliren alguns dels darrers folis «am [sic] lletra i paper d'ara fa poc, perquè mancaven».¹¹⁰

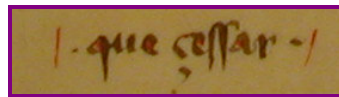
Foliació

Numeració àrabica moderna i en llaips. Correlativa de l'1 al 199. Sembla tota de la mateixa mà, la qual cosa fa pensar que ha de ser simultània o posterior a l'afegit dels folis moderns esmentat anteriorment. Seguint la descripció de Soler, «[...] Compta els folis que hi ha actualment (també un foli en blanc col·locat abans de començar el *Llibre de l'orde de cavalleria*), però no el primer foli del volum, que és un pergamí en blanc».¹¹¹

A l'angle inferior dret del recto d'alguns folis hi ha restes de numeració en tinta vermella, segurament per a indicació de l'enquadernació. També es detecta una numeració àrabica, a llaips, al marge superior del verso d'alguns folis.

Reclams

A la part del *Llibre d'intenció* només se'n detecten dos, d'horizontals. El primer és al marge inferior dret del foli 17^v, ornat amb vermell: «caritat». El segon és al marge inferior dret del foli 33^v, també decorat en vermell, «que çessar», reclam que permet detectar una llacuna per pèrdua de folis.

(f. 33^v)

¹⁰⁸ Cf. SOLER (1988: 74).

¹⁰⁹ Cf. MASSÓ I TORRENTS (1901: 159).

¹¹⁰ *ibidem* (1901: 163).

¹¹¹ SOLER (1988: 74-5).

Llacunes per causes materials

El text del *Llibre d'intenció*, com el del *Llibre de l'orde de cavalleria*,¹¹² no és complet, cosa no observable directament per la foliació correlativa. El reclam original del foli 33^v («que çessar») permet d'identificar immediatament la manca de relació textual entre el f. 33^v i el f. 34. Sembla que s'hauria perdut un foli, molt probablement de pergamí, atenent la distribució alternant de pergamí i paper indicada anteriorment i, sobretot, partint de l'observació d'Albert Soler per als folis perduts del *Llibre de l'orde de cavalleria*:

«Com es pot observar, les llacunes es produeixen cada cinc o sis folis; a les altres parts del còdex trobem un, dos o tres folis de pergamí cada cinc o sis folis de paper i això fa pensar que els folis que falten al *Llibre de l'orde de cavalleria* són precisament els de pergamí, que devien ser destinats a d'altres usos (enquadernacions...) com ha passat tantes vegades» (1988: 76).¹¹³

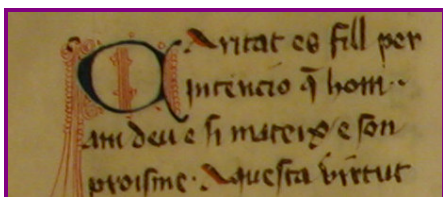
Filigranes

Pujol de tres turons dins cercle surmuntat amb una creu. Situades al bell mig dels fulls de paper. Són semblants a les filigranes corresponents de Briquet 11852-11854, datades de finals de s. XIV, i a les de Valls i Subirà 1686-1687, datades a la segona meitat del s. XIV.

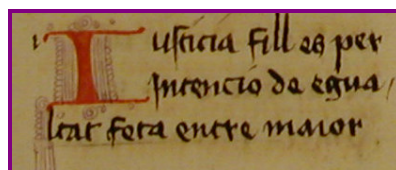
Lletra

Lletra gòtica cursiva del s. XV. Sembla tot d'una mateixa mà, a excepció dels folis de la part final, de mà moderna.

En la part corresponent al *Llibre d'intenció* s'alternen sistemàticament les caplletres en vermell (filigranades amb lila) i en blau (filigranades amb tinta vermella). A la part superior de les caplletres s'hi observen lletres d'espera en tinta negra com a guia per al rubricador.

(f. 9va)

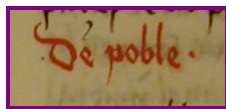

(f. 10va)

¹¹² Per a les llacunes d'aquesta part del còdex vegeu SOLER (1988: 75-76).

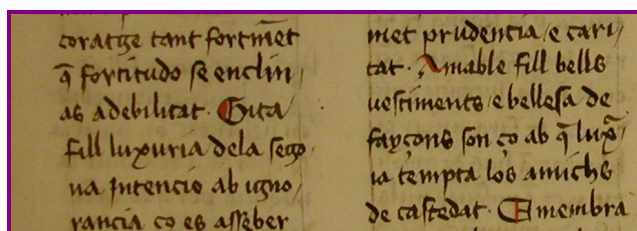
¹¹³ Remetem a la font bibliogràfica anterior per al full escadusser que d'aquest manuscrit es conserva al Museu Episcopal de Vic.

Tots els capítols del *Llibre d'intenció* presenten epígrafs rubricats.

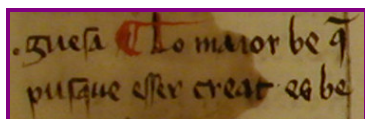

(f. 36vb)

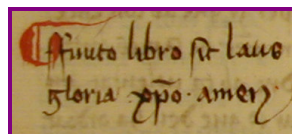
Les majúscules inicials estan decorades amb tocs de tinta vermella. Tan sols s'hi detecten dos calderons: al foli 6va i al foli 38va.

(f.17vb)

(f. 6va)

(f. 38va)

Com es pot apreciar en les il·lustracions anteriors, a més dels calderons són signes de pausa la barra simple (/) i el punt volat (·) anterior a la majúscula. S'adverteix que la barra simple també serveix per enllaçar mots fragmentats pel final de línia.

Observacions textuais

No hi ha taula de rúbriques. Llevat de la llacuna per motius materials, la resta del text del *Llibre d'intenció* és complet, des de la invocació al colofó. No s'hi detecten, en aquesta part, cancel·lacions o ratllats ni anotacions o correccions marginals. Els capítols no estan numerats. Colofó: «ffinito libro sit laus/gloria XPO amen».

3. Història del manuscrit

Les dades sobre la història d'aquest còdex són pràcticament inexistentes fins a principis del s. XX, moment en què Massó i Torrents el descrigué com a part integrant del fons que es constituí en la biblioteca de l'Ateneu barcelonès, procedent de la notable biblioteca del poeta i bibliòfil Miquel Victorià Amer (Palma, 1824 – Barcelona, 1912). El fons degué integrar-se a l'Ateneu en data molt propera a 1901 (data del catàleg de Massó i Torrents). Malauradament, aquestes són les úniques dades que fins ara permeten d'esbossar el periple històric del còdex.

4. Usos gràfics

a) Braquigrafia

Abreviatures habituals dels còdexs catalans de l'època: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, o per als diftongs dels grups *que/qui*. Abreviació habitual de les síl·labes *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ser-* i la preposició *per*. S'abrevia *Jesucrist* «Jhuxst», amb titlla sobre la *hu* i sobre la *r*.

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

Els usos gràfics d'aquest manuscrit són força homogenis i molt apropiats a l'etimologia llatina. Destaca especialment la manca de vacil·lació en les grafies *a/e* per a la representació de la vocal neutra àtona. Els únics exemples mínimament significatius són els dels mots «simpla» (f.3^v),¹¹⁴ «espacificat» (f.10), «devalla» (f.20^v), «demenar» (f.22), «maravellosa» (f.25^v), «elaments» (f.31 i f.31^v), «manestrals» (f. 37). Cal advertir algunes formes verbals representades amb una grafia *-e* en posició final: «multiplicave» (f. 15^v), «done» (f. 17), «puxe» (f. 18^v), «isque» (f. 23^v), «fore» (f.34va).

Així mateix, és sistemàtica la representació dels femenins plurals amb *-es* («coses», «nobles», «persones», «paraules», «confuses», «sciencies», «riqueses», «vanes e vilanes paraules», només a tall d'exemple). Resten mostres de plurals masculins també amb *-es*: «sos sotsmeses» (f. 17).

No hi ha casos de vacil·lació entre *o/u* àtones. Són formes dissimilades «gelositat» (f. 15), «ergullós» i «ergull» (f. 18^v i 30^v).

És sistemàtica la grafia *y* en els diftongs decreixents:¹¹⁵ «fruyt», «noy», «ay» (f. 3^v), «aytal», «aygua», (f.4), «servey» (f. 5), «rey» (f. 5^v), «caygue» (f. 7), «obeyras» (f.

¹¹⁴ Significativament, és un adjectiu que acompanya un substantiu femení: «una substancia simpla».

¹¹⁵ No s'observa la representació analògica en contextos hiàtics, com s'ha vist als manuscrits anteriors.

8^v), «cuydes», «aytals», «cuyda» (f. 15), «arraygar» (f.16), «cayguts» (f. 26^v), «preycar» (f. 33^v). També serveix per representar la fricativa palatal sonora en els mots «desiyar» (f. 19^v) i «desiyadora» (f. 29) o «miya» (f. 13^v). La palatal africada sonora és representada ocasionalment amb el dígraf *tg*, «jutgada» (f. 13^v).

La fricativa palatal sorda apareix grafiada *x* (majoritàriament) o *ix* (puntualment) entre vocals: «conexença», «conexer», «axí» (f. 4^v), «puxes» (f. 5), «seguexen» (f. 6), i «matexa» (f. 6^v), «crexer» (f. 10^v). En posició final predomina el dígraf *ix*: «mateix» (ff. 3^v, 6^v, 10, 31^v), «coneix» (f. 5), «neix» (f. 11^v), «enflaqueix» (f. 13), «enforteix» (f. 19), «creix» (f. 20^v), encara que també «matex» (f. 31^v).

Lateral palatal: *l* en posició inicial, com en els casos «lur», «libre», «libertat» (f.16), «lurs» (f.29^v); *ll* en posició medial i final («millor», «defalliments», «aquella», «ergullos», «fill», «bell», «aquell», «consell», «meravells», «perills», «null», «ergull»). S'apropa a l'etimologia llatina en casos com «intelligibilitat» (f. 3^v), «intelligible» i «excellència» (f. 4), «illumina», «delliberacio» (f. 20^v) i «delliberat» (f. 21).

Quant a la sibil·lant, en posició inicial es detecten algunes mostres amb *ç*, especialment davant la vocal *e*: «çessar» (f. 4), «çertificat» (f. 9), «çelestials» (f. 10), «çajus», «çel» (f. 24^v), «çensuals». Davant *eli* és manifesta la vacil·lació entre *c/ç* per a la representació de la consonant sibil·lant sorda: «sacrifici» i «sacrifici» (en un mateix foli, en deu línies de diferència, f. 24, 24^v, 25 i 25^v), «prinçep» i «princep» (f. 36, també en poques línies de diferència). En canvi, sembla més freqüent la grafia «viçis» (f. 11^v f. 13, f. 20^v, f 28^v).

Són sistemàtics els sufixos *-ança* i *-ença*. Es detecta un únic cas de representació de la sibil·lant sonora intervocàlica amb *z*: «trezors» (f. 29). En aquest mateix sentit cal observar la representació, en un sol cas, de la sibil·lant sorda amb la grafia *x* al mot «vaxall» (f. 9^v).¹¹⁶

ff inicials escasses («ffill», f. 5) i alguns casos puntuals en situació intervocàlica («officis», «offiçials» f. 30^v).

ch en posició final o preconsonàntica («poch», «sech», «foch» (f. 31^v), «donchs», «duch», «larch» (f. 5^v)) i algun cas aïllat en posició intervocàlica («pocha», possiblement per influència del masculí).

La nasal palatal és representada normalment amb el dígraf *ny*: «senys» (f. 25), «senyors» (f. 30), «pertany» (f. 30^v).

¹¹⁶ Es tracta del mot «vassall».

Té una presència remarcable la *h* antihiàtica: «ahirant» (f.15), «trahicions» (f.30), «rahó» (f. 31), «possehint» (f. 32^v).

Cal destacar un únic cas de *-r* en posició final en mot oxíton: «poguer haver» (f. 7).

c) Remarques lexicomorfològiques

És constatable la sistematicitat de la grafia *spleya* (ff. 24^v, 34^v). Destaca el llatanisme «fortitudo» (ff. 18^v, 20^v, 29^v, 32^v), que quan es catalanitza és grafiat amb *-t* o *-d* indistintament (per exemple ff. 11^v i 13). Es conserva la *-n* etimològica en plurals paroxítons («homens» sistemàticament).

1.5. MANUSCRIT 7 DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LUL·LIANA DE PALMA (A)

1. Dades d'identificació¹¹⁷

Sigla d'identificació: A

Localització geogràfica: Palma

Biblioteca: Societat Arqueològica Lul·liana, però actualment en dipòsit a la seu de l'Arxiu del Regne de Mallorca, al Parc Bit de Palma.

Manuscrit: 7

Procedència: Biblioteca de Jeroni Rosselló.

Datació: 1458.

Data de la consulta de l'original: juny de 2004 i maig de 2011.

Suport de la reproducció utilitzada: Reproducció digital del Raimundus-Lullus-Institut de Freiburg (http://freimore.uni-freiburg.de/receive/DocPortal_document_17184)

És el testimoni O de l'edició de 1935.

Bibliografia: SANXO (1901: 347); OBRADOR (1901: xxi); OBRADOR (1932: 177); ALÒS (1935); GALMÉS (1935: x); BONILLO (2006: 4) i (2008: 137).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?708>); BITECA (MANID 1693).

Còdex manuscrit miscel·lani que conté les obres següents:

- a) Obres lul·lianes: *Llibre de meravelles* (ff. 1-128) i *Llibre d'intenció* (ff. 128-139).
- b) Obres anònimes: anònim, *recepta per fer bona tinta* (3r full de guarda).

¹¹⁷ Seguim essencialment la descripció de la Llull DB i de la BITECA, que completam amb els resultats de la nostra inspecció personal. No il·lustrem els diferents apartats per mor de la poca qualitat de la reproducció, en blanc i negre i d'escassa resolució. Per tant, d'aquest manuscrit només n'oferirem algunes mostres en l'apèndix final.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Còdex en molt bon estat de conservació. S'hi detecten algunes taques poc importants d'humitat. Als quatre primers folis són nombrosos els forats de corc.

Suport

Paper *in folio*.

Mides

275 x 202 mm. Mides de la caixa: 180 x 135/140 mm. Mides de les columnes: 174 x 59 mm. L'intercolumni és de 20 mm.

Disposició de la pàgina

A dues columnes de 45 línies cada una. Són visibles les marques de les línies mestres de la caixa, en llapis, al llarg de tot el còdex

Enquadrernació

No original. Moderna, en pergamí sobre cartó fort, ben conservada. Al llom, en lletra negra impresa: «R. Lull/Felix/de les marevelles/del mon/Mss. del any 1458».

Quaderns

142 folis de 9 quaderns irregulars, d'uns 14 folis més o menys cadascun. (1 + I + i + cxxxix +1). El primer és 6+6, el segon i el tercer són 7+7, el quart i el cinquè són 5+5. El darrer és de 6+6. La resta és indeterminable per mor de la relligadura moderna.

Foliació

139 folis més 3 en blanc sense numerar al principi. Dues foliacions correlatives, al marge superior dret: una d'antiga, en xifres romanes i en tinta vermella. La segona, moderna, en xifres aràbigues i en llapis, que numera bàsicament cada deu fulls, situada a sota de l'antiga. Els folis 10, 20 i 30 són numerats per duplicat en els mateixos folis.

Reclams

Tots són al verso dels folis. Força reclams a la part del *Llibre de meravelles* (ff. 23^v, 35^v, 47^v, 58^v, 82^v, 106^v i 118^v). Un sol reclam a la part del *Llibre d'intenció* (f. 130^v). Tots els reclams són horitzontals centrats, molt propers del tall.

Filigranes

Dues sagetes creuades en diagonal, amb la punta cap amunt, visible en un bon nombre de folis. Als folis del *Llibre d'intenció* queda completament centrada en l'intercolumni. És força semblant a la de Briquet 6269 (i també a Briquet 6270-71),¹¹⁸ datada de la segona meitat del s. XV.

Il·lustracions

No n'hi ha. Són destacables, emperò, les nombroses manícules repartides al llarg de tot el text, especialment al *Llibre de meravelles* (ff. 14, 37^v, 38^v, 41^v, 50, 62^v, 63, 96^v). Al *Llibre d'intenció* només se n'hi localitza una (f. 129).

Lletra

Una sola mà cursiva gòtica, de cos petit, del s. XV. La invocació rubricada, com *M*, del *Llibre d'intenció* és feta amb un cos de lletra més gros que el de la resta del text. Al llarg de tot el còdex s'observen intervencions de mans diferents, posteriors, especialment al *Llibre de meravelles*. Sembla que són de la mateixa mà, de lletra humanística, les anotacions en tinta del *Llibre de meravelles*, «segons se conve» (f. 85^v) i del *Llibre d'intenció*, «minoritas» (f. 131) i «virtud» (131^v). Al marge esquerre del foli 129, d'una mà impossible de determinar i en mina de plom, s'ha escrit una *e* amb un punt a sota i a sobre i, a sota de la vocal, una *k* amb un punt a sota.

Rúbriques, epígrafs, caplletres, calderons i foliació antiga en tinta vermella, molt intensa i llampant, molt ben conservada. Algunes lletres són safranades. A les caplletres hi ha les inicials de guia per al rubricador. Llevat dels calderons que marquen l'inici d'un nou paràgraf, no s'hi detecten altres signes de pausa.

¹¹⁸ En canvi, no hi notam la semblança amb la de Briquet 6275 proposada a la BITECA.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. No té taula de rúbriques, a diferència del *Llibre de meravelles*: la d'aquesta obra apareix posteriorment al *Llibre d'intenció* (ff. 139^v-140).

Quant a la numeració dels capítols, el fet de considerar el pròleg com a capítol primer provoca un trastocament de la divisió interna de l'obra, que tanmateix és correlativa de l'1 al 36, conseqüència d'enumerar totes les rúbriques com si fossin capítols independents.

Colofons:

1) *Llibre de meravelles*: «beneyt loat glorificat exalsat e santificat sia lo nom de jesuchrist e de la sua beneyta mare madona sancta maria ara e tostemp sens fi amen *qui scripsit scribat semper cum domino vivat amen* aquest libre es apellat libre de meravelles fo scrit e acabat en vilaffrancha dimecres a .xxv. dies de janer any .m. .cccc. lviii.».

2) *Llibre d'intenció*: «*Sit laus et gloria Xpo Amen, ffuit perfectus ano M CCCC LVIII. Deo gratias*».

És si més no remarcable la diferència entre els dos colofons: el primer és molt més concret quant a la localització, tant espacial com temporal (25 de gener de 1458, a Vilafranca). En canvi, el del *Llibre d'intenció* només serveix per corroborar que la còpia d'aquest darrer text es féu l'any 1458. Cal advertir, altrament, l'interès per deixar clarament datat i identificat el *Llibre d'intenció*, fet que es desprèn de la nota, de mà posterior, que es troba al segon full de guarda: «Llibre de intencio finit 1458¹¹⁹ /Llibre de maravelles de Lull/Jm lo llibre de Intencio comença en fol. 128 tambe de Lull».¹²⁰

En la part del *Llibre d'intenció* s'observen intervencions marginals de la mateixa mà, per restituir fragments que s'han saltat o per rectificar lectures errònies, que el copista ha obliterat amb una ratlla. Concretament, aquestes addicions, en tinta més fosca, són als folis 128^v, 132^v, 136^v i 137^v.

Tant al segon full de guarda, abans del ratllat, com en el primer full en què s'hi copia la «recepta per fer bona tinta» hi figura l'encapçalament «es de la llibreria», sense especificar-ne res pus: no s'ha raspat ni obliterat, senzillament no hi consta de quina llibreria es tracta.

¹¹⁹ Aquesta frase és obliterada amb llapis.

¹²⁰ Els tres darrers mots han estat escrits amb una tinta més intensa, diferent de la resta del text.

3. Història del manuscrit

A partir de les dades del colofó, la factura del manuscrit se situa clarament en la segona meitat del s. XV. L'interrogant s'obre, això no obstant, amb la localització geogràfica. Mateu Obrador donava la veu d'alarma sobre quina era la Vilfranca en qüestió, «¿de Catalunya o de Mallorca?»¹²¹. La consulta al Gabinet d'Onomàstica de la Universitat de les Illes Balears sobre l'aparició documental del topònim de la vila mallorquina, permet resoldre definitivament aquest dubte.¹²² Segons l'informe concloent emès per la Comissió Tècnica d'Assessorament Lingüístic, la fundació de la *vila francha* obeeix a raons d'exempció fiscal i el primer cop que es registra documentalment la dita denominació (*Vilafranca*) és l'any 1630:

«Trobam la denominació de *Vilafranca* en diversos documents de principis del segle XVII quan tot just havia esta fundada la nova pobla en terres de la cavalleria de Sant Martí Lanzell, de Pau Sureda de Sant Martí, amb diversos llocs, en el terme municipal de Petra. Que sapiguem el primer document amb el nom de *Vilafranca* és datat el 23 d'octubre de 1630: "... ubi noviter erecta et fundata est popula nuncupata *Vila Francha*».

La forma contemporània *de Bonany* (referit a l'ermita homònima) fou una imposició per Reial Decret de 1916 per diferenciar la població d'altres homònims de la geografia peninsular.

Que el topònim no es documenti abans del primer terç segle XVII pot constituir un indicatiu evident que el còdex no té orígens mallorquins: abans d'aquest segle no existia a Mallorca cap nucli de població anomenat així, la qual cosa descarta qualsevol procedència illenca del manuscrit que ens ocupa. Les característiques lingüístiques, almenys les referides a la part del *Llibre d'intenció*, confirmarien aquest punt. El manuscrit *B*, també de la segona meitat d'aquest segle i de procedència illenca, presenta mostres, encara que fluctuants, de monoftongació del diftong –au– en els grups GUA i QUA, cosa que no s'adverteix en el ms. *A*, totalment «inocuu» en aquest sentit i en el qual no s'hi aprecia cap marca dialectal representativa. Consegüentment, caldria situar geogràficament aquest còdex en terres de Catalunya. Una ubicació geogràficament peninsular gens estrident en relació amb les dades recopilades per Hillgarth sobre la presència de possessors beguins de manuscrits lul·lians a Vilafranca del Penedès.¹²³

¹²¹ OBRADOR (1901: xxi).

¹²² Agraïm a Francesca Latorre, del Gabinet d'Onomàstica de la UIB, tota l'ajuda i les gestions que va dur a terme per resoldre la nostra petició. L'informe emès per la Comissió Tècnica d'Assessorament Lingüístic és firmat pel Dr. Joan Miralles. N'adjuntam una còpia als apèndixs documentals.

¹²³ La presència beguina a Vilafranca del Penedès ha estat analitzada per PERARNAU (1983: 133-134), (2009: 7-210) i CUSCÓ (2005: 51-61).

«The only non-royal fourteenth-century documents I know of that mention works by Lull are those of Arnau de Vilanova, the Hospital in Valencia, that of a surgeon in Barcelona named Bernat Serra (1338), who owned an unspecified work by Lull (the rest of his books were on medicine and surgery), and that of Beguin in Vilafranca del Penedès before 1345» (1991: I, 204 [nota 91]).

A banda de la datació i localització, d'aquest manuscrit no en consten més notícies fins al 1902, quan els hereus de Jeroni Rosselló el cediren com a llegat a la Societat Arqueològica Lul·liana de Palma.¹²⁴ Tot fa pensar que el manuscrit passà a formar part de la col·lecció particular de Jeroni Rosselló en una data posterior al 1861, perquè no apareix en l'inventari *Biblioteca lulliana* d'aquell any.¹²⁵

La comparació de l'edició de Rosselló amb aquest còdex fa evident que l'editor el degué prendre com un dels manuscrits principals en l'establiment del text. Així mateix el tengué en compte Mn. Salvador Galmés per a l'edició de 1935, encara que, com s'ha dit, *D* en fou el manuscrit base i *A* serví per a controlar-lo.

Des de 1902, per tant, el còdex fa part del fons de la Societat Arqueològica Lul·liana. Arran de l'intent de robatori i venda, l'any 2007, d'un dels còdexs lul·lians més valuosos d'aquesta institució,¹²⁶ la junta directiva prengué la decisió que tot el fons manuscrit lul·lià fos custodiat a la seu de l'Arxiu del Regne de Mallorca, dotat d'unes majors mesures de seguretat, on es pot consultar actualment.¹²⁷

4. Usos gràfics

a) Braquigrafia

Les abreviatures de la part del *Llibre d'intenció* són les habituals del moment: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, o el diftong dels grups *que/qui*. Abreviació habitual de les síl·labes *com-*, *pro-*, *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ser-* i la preposició *per*.

La grafia 3 representa la consonant nasal bilabial sorda en dos monosíl·labs: «com» (ff. 128vb i 129vb), «lum» (137vb).

¹²⁴ SANXO (1901: 347).

¹²⁵ ALÒS (1935: 71).

¹²⁶ És el ms. 4, de finals del s. XIV i principis del XV, que conté la magnífica còpia de l'*Arbre de Filosofia d'Amor*.

¹²⁷ Per al robatori del còdex vegeu DURAN «Nuestro Club Dumas» i VICENS «Un códice contra el silencio» (*Diario de Mallorca*, 13.03.07 i 18.03.07).

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

És destacada la fluctuació en la representació de la vocal neutra en posició àtona: «elaments» (f. 129vb, 137^a), «meravellas» (f. 129), «elamentats» (f. 129vb), «bistias» (ff. 129vb, 130^a), «contrarias» (130^a), «beura» (f. 132^a), «ramey» (f. 133^a), «tamor» (f. 133vb), «contrarias paraules» (f. 134va), «exelçat» (134va), «conaxença» (f. 136^a), «injurias» (f. 136va), «envajos» (f. 136vb), «desigabla» (f. 137^a), «davot» (137va), «farvent» (137va), «altra ofici» (137va), «manestral» (f. 137vb), «homa» (f. 138^b); «clerga» (f. 137vb, 138^a) però contrastat amb «clergues» (f. 138^a), «pobla» (f. 138vb) en contraposició a «poble» (138vb).

També es manifesta una relativa vacil·lació en la representació de la *o/u*: «pussibla cosa» (f. 130va) però «possible obra» (f. 133^a). Un altre exemple d'aquesta vacil·lació és la forma «puguesses» (f. 130va).

Són variants freqüents «entenció» (f. 128^b), «temable» (f. 128^b), i les formes dissimilades «ergull» (f. 133^b), «ergullos» (f. 133^b).

És sistemàtica la grafia *y* per semivocal dels diftongs decreixents: «fuy» (f. 128), «fruyt» (f. 128^v), «no y» (f. 129^a), «aytal» (f. 129^b), «preycar» (ff. 129va, 138^a), «rey» (f. 129va), «aytant» (f. 129vb), «cuydes» (f. 130va), «arreygar» (f. 132va), «ramey» (f. 133^a), «preycació» (f. 136^a), «volpeyatge» (f. 136va), «que y» (f. 136va), «aygua» (f. 137^a). Com hem vist en altres manuscrits, és freqüent la grafia en infinitius de la tercera conjugació: «proceyr» (f. 129vb), «obeyr» (f. 135^b).

La palatal lateral és grafiada sistemàticament *l* en posició inicial: «libre» (f. 128), «lurs» (ff. 133va, 135va), «lur» (ff. 133vb, 136va), «libertat» (f. 134^a), «longament» (f. 134va). En posició intervocàlica o a final de paraula és recurrent l'aparició del dígraf *ll*: «novellament» (f. 128^b), «fill» (f. 128^b), «vull» (f. 128), «treballs» (f. 128^v), «meravellas» (f. 129), «perill» (f. 129^b), «consell» (f. 132^a), «ergull» (f. 133^b). Es conserva el dígraf *ll* per raons etimològiques: «entellegible» (f. 128^b), «delliberacio» (f. 128^b), «entellectuals» (f. 135^b), «illuminat» (f. 135vb).

Igualment, és sistemàtica la representació amb el dígraf *ny* de la consonant nasal palatal: «ensenyen» (f. 130va), «almenys» (f. 133^b), «vergonya» (f. 134^{ab}), «senyor» (f. 135^a), «senys» (f. 135^b), «destrenyia» (f. 135vb), «guanyar» (f. 137^a).

La consonant fricativa palatal sorda es representa normalment amb la grafia *x* entre vocals i amb el dígraf *ix* en posició final: «conexer» (f. 128), «puxa» (ff. 128^b, 130^b), «conaxensa» (f. 128vb), «axí» (f. 129^b), «seguexen» (f. 129vb), «empobrexen» (f.

132^b), «mateixa» (f. 137^a); «segueix» (f. 129va), «mateix» (ff. 129vb, 130^b, 139^a, 135^a), «coneix» (f. 133^a), «segueix» (f. 133^b).

És sistemàtic el dígraf *ch* per a l'oclusiva velar sorda en posició final: «amichs» (f. 128^b), «prolech» (f. 128^b), «franch» (f. 128^b), «donchs» (f. 129^b), «covench» (f. 129va), «larch» (f. 129va), «enemichs» (f. 130vb), «fortifich» (f. 133va), «carrech» (f. 133vb), «loch» (f. 135^a). És fluctuant, en canvi, l'aparició d'aquest dígraf en posició intervocàlica: «pocha» (ff. 132^a, 134vb), «multiplicha» (f. 132vb) «vischa» (f. 134vb), «enriquescha» (f. 135va) però «multiplicar» (f. 132vb).

La consonant palatal fricativa sonora és grafiada amb *g* i també amb *j* davant la vocal *a*: «envega» (f. 132va, 133va, 136^b), «desigar» (f. 136^a), «desigabla» (f. 137^a), «pujar» (f. 128va). Cal advertir la sistematicitat de la grafia «maior».

Només s'usa la *ff* inicial quan el mot en qüestió apareix després d'un calderó: «ffill» (f. 135^a, 135^b, 137^a).¹²⁸ És manté el grup culte *ph* per representar la fricativa labiodental sorda en un únic mot: «Philosophia» (f. 135^{vab}).

Apareix alguna *h* no etimològica, no sistemàtica: «hun» (f. 128^b).

c) *Remarques lexicomorfològiques*

Es conserva la *-n* etimològica en alguns plurals paroxítons, especialment en el mot «homens» (f. 129vb).

Desapareix la *-s-* intervocàlica del sufix *-esa*: «largea» (f. 129vb), «granea» (f. 130^a), «fortalea» (f. 133vb), «bonea» (f. 135^b), «pobrea» (f. 136va).

El cultisme «fortitudo» (f. 130va) conviu amb el majoritari «fortitut» (ff. 132va, 134^a, 133^b, 136^a, 136^b, 136vb). És sistemàtic el cultisme *aer*.

És l'únic testimoni de tota la tradició que presenta variació en la terminació dels gerundis, vacil·lant en la presència o caiguda de la *-t* final.¹²⁹

¹²⁸ Característica anàloga a *M*.

¹²⁹ Per a l'evolució d'aquest fenomen en textos medievals catalans i específicament lul·lians cf. MIRALLES I MONTSERRAT (1984) i PONS (1996: 16).

1.6. MANUSCRIT 159 DE L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ (R)

1. Dades d'identificació¹³⁰

Sigla d'identificació: R

Localització geogràfica: Barcelona.

Biblioteca: Arxiu de la Corona d'Aragó.

Fons: Ripoll.

Manuscrit: 159

Procedència: Biblioteca del monestir de Ripoll (*Olim Estante 2º, cajón 3º. nº moderno 12, antiguo 196*).

Datació: final del s. XV

Data de la consulta de l'original: novembre de 2010.¹³¹

Suport de la reproducció utilitzada: fotografia digitalitzada, Portal de Archivos Españoles (PARES, <http://pares.mcu.es/>)

Bibliografia: BEER (1909: 516); GARCÍA VILLADA (1915: 73); DURAN & AL. (2003: 211-212); VALLS I TABERNER (1931: 19).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?934>); BITECA (MANID 1337).

Obres que conté:

a) Obres lul·lianes: *Llibre d'intenció* (ff. 1-49^v).

b) Obres anònimes o d'altres autors: *Tractat del art de ben morir* (ff. 50-78^v); comentari de Nicolau de Lira al psalm 118, part en català (ff. 83-86^v), part en llatí (ff. 87-108). Anotacions diverses a partir del foli 110: oracions en llatí, català i castellà, i visió de sant Agustí en llatí (f.110-110^v); apunts de gramàtica en llatí (f. 111-111^v); *notanda* sobre algunes festes litúrgiques, en llatí (f. 112-120); «*Tituli psalmodum secundum*

¹³⁰ Seguim la descripció de DURAN & AL. (2003: 211-212).

¹³¹ Hem d'agrair als Srs. Carlos López Garrido (director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó) i Jaume Riera (cap del departament de referències de l'Arxiu) que ens permetessin la consulta directa d'aquest manuscrit, ara que els còdexs digitalitzats s'han de consultar en format digital. Feim públic també el nostre agraïment a Lluís Cifuentes, per facilitar-nos-en la consulta.

Nicholaum de Lira secundum sensum litterale» (f. 120^v-124); breu doctrina cristiana en llatí (f.125).¹³²

Volum factici, dividit en quatre grans unitats: I: f.1-49 bis; II: f.50-82; III: f. 83-109; IV: 110-125.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Bo en general, llevat de la part final, força deteriorada. Algunes taques d'humitat han fet malbé el marge dret dels primers fulls. El primer full està malmès i és apedeçat: s'han aferrat dues estripades amb cinta adhesiva. Algun forat petit de corc. La darrera part del còdex està força malmesa: sembla d'un paper molt més bast que el de les altres parts, cosa que ha afavorit la influència de la humitat.

Suport

Paper de cotó. 128 fulls.

Mides

210 x 145 mm aprox.¹³³ Mida de la caixa: 130 x 750 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. La part del *Llibre d'intenció* té 24 línies per foli, llevat del primer que només en té 12. El nombre de línies és variable en les altres parts del còdex. Són força visibles les marques del pautat, sobretot de les línies mestres de la caixa. Són en blanc els folis 16^v bis, 32^r bis, 49^v bis, 79, 80, 81, 82^r (amb *pobationes pennae*), 82^v, 108^v, 109 i 124^v.

Enquadernació

En pergami, característica del s. XIX. Al llom, «*Llibre de la intencion etc.*»

¹³² Descripció de contingut que correspon a DURAN & AL (2003: 222). La descripció de PARES resol aquesta darrera part amb el títol genèric de *Breviarum parvum*.

¹³³ Difereix en mig centímetre (150 mm) segons la descripció de DURAN & AL (2003: 221).

Quaderns

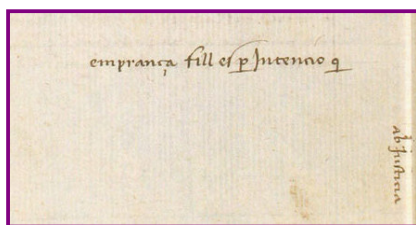
Tres quaderns de 17 fulls al *Llibre d'intenció*, amb un full de guarda (tres en total) sense numerar originalment, entre els folis 16/17 [= 16 bis], 32/33 [= 32 bis] i 49/50 [= 49 bis]. Al f.16 bis hi ha dues inscripcions: a dalt de tot, el símbol Ω seguit a sota de la *nomina sacra* XPS. Just al centre de la pàgina, «Segon», de la mateix mà, segurament per indicar el segon quadern. Aquesta disposició en quaderns és confirmada pel fet que al final de cada quadern, abans del full de guarda, hi apareix un reclam.

Foliació

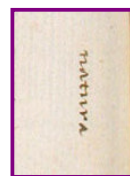
Per al *Llibre d'intenció*, original, en tinta negra i en xifres romanes, de l'1 al 49. La numeració dels folis en blanc «16 bis», «32 bis» i «49 bis» és posterior, en llapis i en xifres aràbigues, d'una mà moderna (del s. XIX). És la mateixa mà que enumera correlativament del 50 fins al 125 la resta del còdex.

Reclams

Al final del primer i segon quadern, anterior al full de guarda. Verticals i als marges inferiors drets: f.16^v, «ab justicia». Al f.32^v, «natura».

(f. 16^v)

(f. 32^v)

Filigranes

L'apartat de les marques d'aigua és el més complex d'aquesta descripció, perquè no s'havien determinat amb anterioritat. En la descripció de la BITECA es fa una única referència a un «carro i drac», que cal matisar.¹³⁴

En primer lloc, cal observar que la disposició del paper *in quarto* fa que les filigranes quedin just en el plec central del quadern, cosa que en dificulta extraordinàriament la identificació.¹³⁵

¹³⁴ La filigrana del carro, semblant a la de Briquet 3532 (1450-52) i Valls i Subirà 1477 (1419) es troba molt posteriorment als fulls que ocupen el *Llibre d'intenció*, concretament als folis 81, 85, 90, 95, 97, 99 i 109.

¹³⁵ Cf. RUIZ GARCIA (2002: 74).

En la part I, per tant la corresponent al *Llibre d'intenció*, s'hi detecten diferents filigranes, de les quals cap és descrita als reculls de Bofarull, Briquet, Piccard o Valls i Subirà. La dels folis 4, 5 i 7 semblen tres semicercles, el central més alt que els altres dos, inserits en un cercle més gran. La dels folis 10 i 49bis és un quadrat inserit dins d'un cercle. La dels folis 12, 13, 15, 17, 20, 23, 27 i 32, són dues línies paral·leles al corondell que seccionen horitzontalment un cercle. És la mateixa figura dels folis 22, 26 28 i 32, però amb una diferència: la part superior del cercle d'aquesta darrera filigrana està emmarcada en un quadrat, a l'angle superior del qual hi ha un altre cercle petit.

Al foli 33, dos semicercles concèntrics. Un semicercle al foli 43. Al foli 40, un quadrat.

Als folis 34, 38 i 46 s'hi detecta el cap no d'un drac, sinó d'un lleó. El cap de lleó es pot comparar al de Briquet 15846 (Florència 1431). No n'hi ha cap de semblant a Piccard. En l'aplec de Bofarull, és semblant la filigrana 189 (pàg. 36) [(1438-58) Castellón (Arx. Municipal de Bcn)]. Segons aquest mateix autor,

«[...] *En el siguiente siglo (xv) la marca de la cabeza del león figura también en los documentos provenientes de Italia; la calidad del papel es superior, de menos cuerpo y los corondeles, puntizones y filigranas están fabricados con mucha limpieza y corrección. [...] 189 se halla en el papel venido de Italia, de consumo en los dominios de Aragón en 1438-1458*» (1910: 149).

Finalment, als folis 37, 44, 45 i 48 s'hi localitza una filigrana força peculiar, que no hem trobat documentada en cap dels reculls específics consultats. Es tracta d'una figura que sembla la representació de la part superior d'un mapa de la península Ibèrica, amb un gargot just al mig.

Lletra

A la part I, la del *Llibre d'intenció*, una sola mà. En el conjunt del còdex, un total de quatre mans, dels segles XIV i XV. Lletra cursiva gòtica tardana per al *Llibre d'intenció*, semblant a la del copista Pere Ripoll, de Cervera, que l'any 1492 copiava l'*Ars Brevis*.¹³⁶

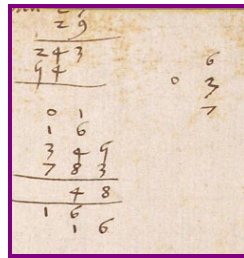
La part del *Llibre d'intenció* no presenta rúbriques, caplletres ni calderons. És escrita completament en tinta negra. Arracades per a les caplletres, que no s'han realitzat. La majoria de les inicials, però no totes, estan indicades per al rubricador a l'extrem del marge esquerre, en minúscula i tinta negra. En les altres parts del còdex hi

¹³⁶ Ms. 17 del fons del convent de St. Francesc, en dipòsit a la biblioteca March.

ha caplletres i rúbriques. Són signes de pausa la barra simple (/) i la doble barra (//). No presenta correccions marginals. Dues cancel·lacions puntuals i alguns raspats són indicis de rectificacions fetes pel copista mateix durant el procés de còpia del *Llibre d'intenció*.

Observacions textuais

El *Llibre d'intenció* no presenta taula de rúbriques. Hi manca tota la invocació i no presenta colofó. Els capítols no han estat titulats ni numerats i no sembla que hagués estat previst de fer-ho, pel poc espai que hi ha entre els diferents paràgrafs. El foli 32^v bis té la següent inscripció, seguida d'operacions matemàtiques: «Si 10 son 29 que seran»:

3. Història

Procedent del monestir benedictí de Sta. Maria de Ripoll. La història de la biblioteca de Ripoll ha estat objecte d'estudi i de documentació.¹³⁷ Val a dir, sobre el manuscrit que ens ocupa, que la seva supervivència va lligada inexorablement al nom de Pròsper de Bofarull (Reus, 1777 – Barcelona, 1859), director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó entre 1814 i 1849 i comissionat, el 1822, per a recollir documents, còdexs i llibres dels ordes religiosos extingits. En el cas de Ripoll, en començà la catalogació i l'enquadernació, fins que l'any 1824 fou obligat a tornar-los al monestir. Aleshores, amb el pretext de la feina i el temps que hi esmerçava, va aconseguir convèncer els monjos perquè deixassin els còdexs al monestir de St. Pau de Barcelona, a canvi que s'emportassin a Ripoll alguns dels còdexs que ja havia enquadrat. Conta textualment Bofarull que el mateix dia de la crema dels convents de Barcelona a l'estiu de 1835 recuperà tots els còdexs i els tornà a dipositar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, on romanen des d'aquell moment.¹³⁸ La resta de còdexs que els monjos tornaren a Ripoll es perderen definitivament amb la crema del monestir l'agost del mateix any 1835. Des

¹³⁷ Cf. BEER (1909) i CARRERAS ARTAU (1939), com a referències indispensables.

¹³⁸ VALLS I TABERNER (1931: 6).

d'aleshores ençà, el manuscrit fa part del fons Ripoll de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona. Pròsper de Bofarull el descrigué al catàleg de 1822 publicat el 1931 per Ferran Valls i Taberner. Bofarull, emperò, no identificà l'autor del *Llibre d'intenció* i el deixà com «anónimo del siglo 14».¹³⁹

4. Usos gràfics

a) Brauigrafià

Les habituals dels còdexs manuscrits catalans: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, o per als diftongs dels grups *qua*, *que*, *qui*. Abreviació habitual de les síl·labes *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ra-*, *-ser-*, *con-*, *ser-*, i la preposició *per*. S'abrevia Jesucrist «Jhuxst», amb titlla sobre la *hu* i sobre la *r*.

b) Grafiès i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

Cal fer la mateixa observació que caracteritza el ms. *T*: usos gràfics força tendents a l'etimologia. Resten algunes mostres fluctuants en la representació de la vocal neutra en posició àtona: «consagüents» (f. 1^v, f. 27), «are-t» (f. 2^v), «repreñador» (f. 6^v), «obayries» (f. 10^v), «tamor» (f. 11), «balleça» (f. 16), «manjar» (f. 18^v, f. 27^v),¹⁴⁰ «simplament» (f. 21), «argullós» i «argull» (f. 23), «envege» (f. 24^v, f. 25), «vagades» (f. 26^v), «suspirs» (f. 27), «peraules» (f. 28), «panident» (f. 29^v), «obadiencia» (f. 30), «obadients» (f. 32), «contrestar» (f. 34^v), «amabla» (f. 35), «sentedat» (f. 35^v), «venitats» (f. 41), «clarecia» (f. 40), «bellas»¹⁴¹ (f. 43), farvent (f. 42^v).

És destacable, encara que no sistemàtica, la grafia *-e* com a morfema del present d'indicatiu i de subjuntiu: «pusque»¹⁴² (f. 3^v, f. 18^v) «ho jutge» (f. 10, f. 29^v), «demonstre» (f. 10), «hage» (f. 26, f. 43).

Es detecten dos únics casos de representació de la lateral velar amb la grafia *ll*: «voll» (f. 23) i «infells» (f. 34^v).¹⁴³

La lateral palatal és representada amb una *l* en posició inicial: «lur» (f. 1), «libre» (f. 3), «lochs» (f. 31); *ll* en posició intervocàlica: «deffalliment» (f. 1), «vulla» (f. 1^v), «nulla» (f. 7), «aquella» (f. 10), «millor» (f. 10); també en posició final o seguida de consonant «aquells» i «castells» (f.1^v), «perills» (f. 22), «ergull» (f. 23). Cal destacar

¹³⁹ VALLS I TABERNER (1931: 19).

¹⁴⁰ Però «menjars» (f. 41).

¹⁴¹ Cal observar que aquest és l'únic femení plural que presenta la terminació *-as*. En la resta de casos és sistemàtic la grafia *-es*.

¹⁴² Clarament com a present de subjuntiu i no com a conjunció.

¹⁴³ Juntament amb «infels» (f. 35).

un cas de *yll*, «trebayll» i «trabaylls» (f. 46^v), que coexisteix al mateix foli amb «treballs» (f. 14^v).

És força sistemàtica la grafia *ff* en posició intervocàlica: «deffalliment» (f. 1, f. 6^v), «fortifficada» (f. 1^v), «specifficat» (f. 12^v), «exemplifficat» (f. 12^v), «mortifficar» (f. 24), «signifficada» (f. 22), «fortifficació» (f. 26), «sacriffici» (f. 33), «offici» i «mortiffich» (f. 40), «deffendre» (f. 46).

La palatal fricativa sorda es representa amb *x*: «enflaquex» (f. 16), «nex» (f. 26), «mateixa» (f. 40), «en axi» (f. 44^v). En un cas és representat per *ys* «mateys» (f. 39).

Es duplica la *c* en mots com «peccat» per influència etimològica. En posició final és constant la representació amb el dígraf *ch* de l'oclusiva velar sorda, també present en algunes mostres en posició intervocàlica: «covench» (f. 7), «pocha» (f. 23^v), «richs» (f. 44^v), «pochs» (f. 45).

Algunes mostres d'africació: *retgla* (f. 3^v), *coratge* (f. 13), *volpelatge* (f. 16).

És sistemàtica la grafia *fortitud*, amb *-d* final, i *karitat*, amb *k*.¹⁴⁴ També són sistemàtics els sufixos cultes *-ança* i *-ença* amb *ç*. Al f. 33 es compulsa la grafia culta *philosophia*. Conviuen indistintament *sgleya* (f. 30^v) i *esgleya* (f. 44^v).

c) *Remarques lexicomorfològiques*

S'observa una tendència clara a col·locar els pronoms febles en posició enclítica, tendència que contrasta amb la resta de manuscrits medievals, de clara tendència proclítica.

Es detecten vacil·lacions en els grups *-nr-* i *-ndr-*: «engrenrar» (f. 39^v), per reducció consonàntica.

Són remarcables alguns masculins plurals, tant adjectius com substantius, amb morfema *-es*: «diverses lochs (f. 31)». També hi ha traces puntuals de restitució de *-n* etimològica: «human» (f. 2^v).

¹⁴⁴ Aquesta és l'única mostra en tota la tradició catalana de representació de la consonant velar amb la grafia *k*.

1.7. MANUSCRIT 1/18 DE L'ARXIU DE LA CÚRIA GENERAL DELS FRARES MENORS (**I**)¹⁴⁵

1. Dades d'identificació¹⁴⁶

Sigla d'identificació: *I*

Localització geogràfica: Roma.

Biblioteca: Arxiu de la Cúria General dels Frares Menors (*OFM*).

Manuscrit: AGOFM 1/18, fons del col·legi de St. Isidor.¹⁴⁷

Procedència: Col·legi de St. Isidor (Roma).

Datació: s. XV

Data de la consulta de l'original: novembre de 2007.

Suport de la reproducció utilitzada: fotografia digital. Pot consultar-se a http://freimore.uni-freiburg.de/receive/DocPortal_document_15220

Bibliografia: MASSÓ I TORRENS (1913: 212, d6); MASSÓ I TORRENTS (1932: 28); GALMÉS (1935: xiii); GALMÉS (1938: 107); PÉREZ MARTÍNEZ (1961: 98, 93); HILLGARTH (1988: 176); HILLGARTH (1991: II, 548); MILLETT (1985: 9); FENNESSY (2001: 70); POMARO & SARI (2010).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?226>); BITECA (MANID 1414).

Obres que conté:

1) Obres lul·lianes: *Llibre d'intenció* (f. 1-34^v), *Lo peccat d'Adam* (f. 35-38^v), *Llibre de consolació d'ermità* (f. 38^v-50).

2) Obres pseudolul·lianes: *consectari de quatre virtuts* (50-50^v).

3) Obres anònimes: *Meditationes* (en català, pseudo S. Bernat; f. 51-104^v); *interrogació de sant Bernat* (f. 105).¹⁴⁸

¹⁴⁵ És aquest el lloc idoni per agrair a l'arxiver de la Cúria General, el P. Pedro Gil Muñoz, tota l'ajuda (i l'amistat) que ens ha oferit, des de juliol de 2007, per tenir accés al fons de l'arxiu i, en especial, a aquest manuscrit.

¹⁴⁶ Partim de les descripcions de MASSÓ I TORRENTS (1913), GALMÉS (1938), PÉREZ MARTÍNEZ (1961) i de la Llull DB, que completam amb les observacions resultants de la inspecció personal.

¹⁴⁷ Pérez Martínez posa entre interrogants la signatura antiga *arm. 5, núm.86*, que és la que apareix al catàleg de Galmés, segurament per les poques dades que puguin validar la identificació d'aquest còdex amb la que dona Galmés. Aquesta qüestió queda resolta amb l'article recent de POMARO & SARI (2010). Cal advertir que la signatura que oferim aquí és la darrera que se li ha atorgat, en ser dipositat el fons a la Cúria General de l'orde dels franciscans.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Excel·lent. Són excepcionals alguns petits forats de corc, que s'han tractat convenientment i que no suposen cap amenaça per a la bona conservació del còdex.

Suport

Paper *in quarto*.

Mides

210 x 145 mm.¹⁴⁹ La mida de la caixa és de 142 x 86 mm.

Disposició de la pàgina

Esriptura a ratlla tirada. Entre 29 i 31 línies per foli. La taula de rúbriques inicial és a doble columna. S'observen les marques de les línies mestres de la caixa, a llapis. Són en blanc els folis 105^v i 106^r.

Enquadrernació

L'enquadrernació és moderna, habitual de la biblioteca, en pergami i cartó. Al llom, de pell vermella, teixell amb la signatura de volum. Segons Massó i Torrents (1913: 212) i Galmés (1938: 315) l'enquadrernació antiga era de posts de fusta força malmeses, amb indicis de pell verda.

Quaderns

108 folis distribuïts en 9 quaderns de 6 + 6. Dos fulls de guarda.

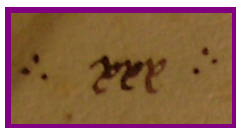
Foliació

Dues foliacions. Una d'original, antiga, al verso dels folis, al marge superior esquerre. Correlativa de l'1 al 105. És en tinta i en xifres romanes, centrada entre dos grupets de tres punts col·locats piramidalment. L'altra foliació, que arriba

¹⁴⁸ L'únic autor que distingeix el *consectari de les quatre virtuts* com a obra no lul·liana diferenciada de la resta és Pérez Martínez. Massó i Galmés la inclouen en el conjunt d'obres de sant Bernat, sota el lema «obres de Sant Bernat de Claresvalls».

¹⁴⁹ 213 x 148 mm. segons la descripció de MASSÓ (1913: 212) i de GALMÉS (1938: 315).

correlativament fins al foli 57, és al marge superior dret del recto. És moderna, en xifres aràbigues i en llapis.¹⁵⁰

(f.30)

Reclams

Al *Llibre d'intenció*, dos reclams horitzontals al centre del marge inferior: f. 10^v, «que cove els temps» i al f. 23^v, «fill los demes». Després del *Llibre d'intenció*, al f. 35^v, «poder per». Al f. 47^v, «deus entendre»; al foli 59^v, «quin manament». Al foli 83^v, «no entrera». Al foli 95^v, «malals».

Probationes pennae

Al recto del full inicial de guarda i al verso del foli 106, diverses *probationes pennae*. Les del full inicial de guarda tenen una particularitat que cal remarcar: es repeteix, en nombre considerable, l'expressió «almolt». Aquesta *probatio* no tendria més transcendència si no fos que és la mateixa del manuscrit 1052 de la Biblioteca Pública de Palma, manuscrit que fou copiat per un dels posseïdors del ms. I, Antoni Serra.

Filigranes

Dues marques d'aigua que representen ambdues, però amb lleugeres diferències, l'escut de Catalunya, coronat amb tiara de tres i quatre puntes.¹⁵¹ No les hem pogut identificar amb cap de les recopilades per Valls i Subirà.¹⁵² Segons aquest autor, la filigrana de l'escut de Catalunya començà a fer-se servir «*justo al terminar el siglo XIV*» i fou abundantíssima i força escampada pel territori català.¹⁵³ Aquesta puntualització

¹⁵⁰ Per coherència amb tota la resta de la tradició manuscrita, hem pres aquesta foliació tant en els comentaris codicològics com en la *recensio* i en la nostra edició.

¹⁵¹ Devem aquesta puntualització a l'arxiver P. Gil.

¹⁵² Tan sols podem indicar una semblança relativa a Valls i Subirà 242 (1473) i 246 (1475). Sobre l'escut català, Valls i Subirà critica durament Briquet per no haver-lo inclòs en l'inventari de *Les filigranes*.

¹⁵³ Cf. VALLS I SUBIRÀ (1970: 153).

cronològica confirmaria la hipòtesi de Hillgarth sobre la datació del manuscrit, posterior a la data de 1325, que apareix a l'explicit del *Llibre de consolació d'ermità*.¹⁵⁴

Il·lustracions

No n'hi ha. Cal destacar, emperò, el dibuix de la creu de St. Jordi de la contracoberta anterior (vegeu l'apartat sobre la història del manuscrit) i un dibuix geomètric, a la part central inferior del recto del full de guarda, que representa un calvari, amb una creu de Lorena, de dos braços horitzontals.

Lletra

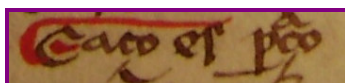
Lletra gòtica semihíbrida, amb atracció a la bastarda i inclinació cap a la dreta. Encara que el conjunt del text és d'una única mà, cal tenir en compte una segona mà posterior, que fa correccions i afegitons als marges (amb tinta diferent, més obscura), les quals modificacions afecten únicament el *Llibre d'intenció*. S'observen marques diferents com a reclams per a les intervencions: dues creus petites si són originals (*I'*) i dues cometes en el cas de *I'*. S'observa clarament que en determinats casos aquesta mà és l'artífex de cancel·lacions textuais, que fa amb una ratlla negra horitzontal. Cal tenir ben present aquesta intervenció, que hem distingit amb la sigla *I'*, perquè es veurà en la *recensio* que la major part de les modificacions d'aquesta mà són tengudes en compte i incorporades pel testimoni *N*. El fet que les esmenes i addicions introduïdes per *I'* no s'observin en cap altre testimoni (diferent de *N*), no permet parlar d'una autèntica *editio variorum*, com la que descriu Soler per al *Llibre d'Amic e Amat* del manuscrit *D*.¹⁵⁵ En tot cas, podem pensar en esmenes d'un lector posterior.¹⁵⁶

Initia, caplletres, algun epígraf i calderons en vermell (fig. a). S'observa algun toc de vermell en les majúscules posteriors als calderons. A la taula de rúbriques del *Llibre d'intenció* totes les inicials presenten calderó i toc de vermell, com també els epígrafs divisoris (fig. b).

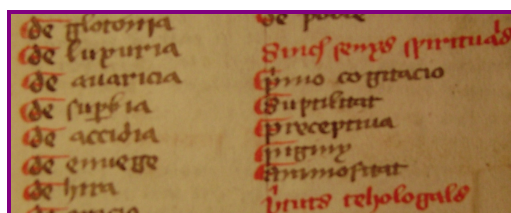
¹⁵⁴ HILLGARTH (1998: 176, nota 32). Reprendrem aquestes consideracions en l'apartat dedicat a les observacions generals sobre el manuscrit.

¹⁵⁵ SOLER (1991: I, 57) i SOLER & SANTANACH (2009: 39).

¹⁵⁶ Aquestes esmenes pogueren ser fetes per un dels quatre possessors coneguts. Això no obstant, la hipòtesi, certament temptadora, de pensar que foren realitzades per Mn. Antoni Serra, queda del tot anulada si es comparen cal·ligràficament les dites intervencions amb la nota autògrafa de possessió del ms. BP 1052, copiat per ell mateix.

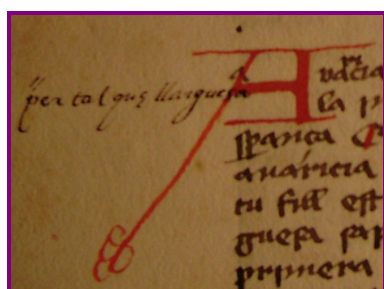

(fig. a, f. 16^v)

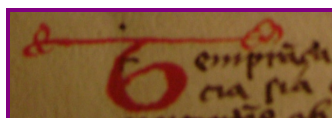

(fig. b, f. 1^v)

Les caplletres rubricades presenten una decoració rudimentària, consistent en l'extensió de l'asta esquerra de la lletra i que queda al marge (o fins i tot d'ambdues astes), rematada amb una flor o un garbuix. En qualsevol cas s'hi detecten perfectament les lletres d'espera.

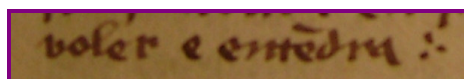

(f. 14^v)

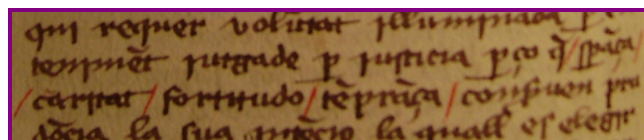
(f. 11^v)

El calderó és el signe de pausa. Al final absolut de paràgraf, i tan sols als primers folis, es fa servir el mateix grupet de tres punts en posició piramidal observada en la foliació original del verso.

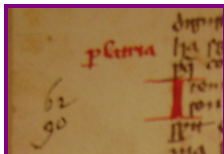
(f. 2)

Es detecta, en dos cops (ff. 10^v i 50), una barra simple inclinada com a signe de pausa en una enumeració, que a més té la particularitat de ser feta en tinta vermella:

(f. 10^v)

Cal destacar en aquest punt una numeració, en aràbiga, que apareix ocasionalment. Sempre és fora de la caixa, als marges exteriors. Aparentment sembla feta per la mateixa mà que la que fa la foliació del recto. I sembla, també, que és una numeració que correlaciona aquesta còpia amb una altra, tenint en compte que apareix exactament igual (encara que en llocs diferents) en altres manuscrits pertanyents a la mateixa família de manuscrits (β).

(f. 1^v)

Així, aquesta numeració, que a falta de més dades hem de qualificar-la com a estranya, es troba als folis 1^v (62/90),¹⁵⁷ f. 2^v (81/81), f. 3 (80), f. 3^v (81), f. 4 (71 / 1), f. 4^v (81), f. 5 (81), f. 6 (96), f. 7^v (98), f. 8^v (98), f. 9 (81), f. 20 (63), f. 23^v (92), f. 25 (99), f. 25^v (56), f. 26 (56/56). Veurem que *VL* fan una numeració marginal similar a la que hem acabat de descriure, malgrat que no em puguem extreure una conclusió clara sobre què indica o amb què es relaciona.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. Com ja s'ha dit, compta amb una taula de rúbriques. No hi ha colofó.

La taula de rúbriques és introduïda per un text coincident amb el text que presentava *D*, encara que en difereix en un punt cabdal, atès que se n'omet l'autoria lul·liana: «Aquest libre qui primer se seguex es de primere e segona intenció¹⁵⁸ lo quall es departit en .v. parts co es asaber divisio deu creacio encarnacio temptacio en la quall part de temptacio ha .xxx. robricas o .xxx. capitols los quals son aquests quis seguexen».

Sens dubte, el que crida l'atenció de l'investigador, a primer cop d'ull, és el text sobre els cinc senys espirituals i les virtuts teologals, que s'intercala entre la taula de rúbriques i la invocació i que, com veurem, apareix també en altres testimonis de β , com són els manuscrits *CB VN*.

¹⁵⁷ Donam entre parèntesis tots els nombres que apareixen als marges del folis.

¹⁵⁸ Recordem que en aquest punt apareixia, a *D* l'autoria: «lo qual feu maestre Ramon Luy de mallorques».

Una altra dada que cal presentar aquí és la referida a la datació del còdex. El colofó del *Llibre de consolació d'ermità* es presenta, als ulls investigadors, com una autèntica llepolia: «ffou acabat de scriura divendres lo primer degost a xii ores del die any mccccxxv». Pel fet de ser de la mateixa mà original de tot el còdex, hom podria pensar, a partir d'aquest terme *a quo*, que es tracta d'un manuscrit molt proper (no més d'una dècada) a la mort del Doctor Il·luminat. Segurament ha estat aquest el motiu que ha servit per datar-lo del s. XIV, en les descripcions modernes.¹⁵⁹ Això no obstant, hi ha prou dades codicològiques que fan inviable aquesta datació: la cal·ligrafia, que és més avançada en el temps, i la marca d'aigua, sobre la qual ja n'hem explicat la situació cronològica. Hillgarth creu que és el colofó de l'antígraf del *Llibre de consolació d'ermità* que s'ha copiat igualment en aquest còdex,¹⁶⁰ i que ha de ser de factura posterior a la data de 1325. El fet que aquest colofó es repeteixi al final d'altres testimonis que transmeten la *Consolació d'ermità* corrobora la hipòtesi de Hillgarth.¹⁶¹

Finalment, cal destacar l'aparició de l'obra pseudolul·liana (FD II.411 de la Llull DB) sobre el *Consectari de les quatre virtuts*, una obra compartida per altres testimonis de la mateixa família com *ICE L* i que editam en aquest mateix treball.

3. Història del manuscrit

Una de les característiques més atractives d'aquest còdex és la presència de les notes dels posseïdors. La del foli final de guarda ofereix una informació força valuosa. En canvi, la il·legibilitat de la nota de la contracoberta no permet d'extreure'n dades concloents.

La inscripció de la contracoberta anterior és un fragment de pergami, segurament procedent de l'original, que conté una anotació dividida en dos paràgrafs. És en llatí, de lletra bastarda. La primera part és il·legible. La segona apareix després d'un dibuix que representa una creu de St. Jordi. L'anotació és molt mala de desxifrar i només se'n poden llegir clarament els primers mots, com es recullen a la Llull DB: «*Et ego Robertus le Moel clericus Trecorensis dioc....*».¹⁶²

¹⁵⁹ Hi coincideixen Massó i Torrents i Llorenç Pérez. En l'edició de 1935 Galmés ja el data del s. XV. En canvi, en la descripció de 1938 no se n'indica la datació.

¹⁶⁰ HILLGARTH (1998: 176).

¹⁶¹ POMARO & SARI (2010) plantegen, per a la descripció de la Llull DB, la possibilitat que es tracti d'una errada per 1425.

¹⁶² Segons les dades aportades a la Llull DB, Robert le Moel era un clergue de la província de Tréguier, a la Bretanya.

Al verso del full de guarda inicial hi ha una nota de posseïdor cancel·lada en tinta, que tanmateix es pot desxifrar: «Est Ant. Serra, pbri. filii Gabrielis Serra.¹⁶³/Johannes Moix». ¹⁶⁴ La referència a Gabriel Serra és confirmada amb la nota del full de guarda final: «Memoria sia ha mi Gabriel Sera que xii de abril compri de Mossen Bersalo pervere lo present libra per preu de xxviii @ en l'any MCCCCLXXXV». A continuació, «Est Ant. Serra, pbri. filii predicti Gab. Serra» (f. 107). Per tant, és del tot clar que el manuscrit pertanyia inicialment a un desconegut Mn. Barceló, que en data de 12 d'abril de 1485 el vengué a Gabriel Serra, pare del prevere Antoni Serra, que degué heretar el còdex. Antoni Serra (1507-1567), conegut també com Antoni Seguí, era Doctor en Teologia i successor de Joan Cabaspre en la càtedra lul·liana de Palma.¹⁶⁵ No és estrany, conseqüentment, que fos possessor i copista d'altres còdexs lul·lians.¹⁶⁶

Aquestes dades permeten concloure que la còpia del còdex ha de situar-se en una data anterior a dia 12 d'abril de 1485 i que l'exemplar era a Mallorca, almenys, des d'aquella data. Tenint en compte el destí final al col·legi de St. Isidor i St. Patrici dels Observants Irlandesos, aquest còdex degué fer part del conjunt de manuscrits que durant el s. XVII foren enviats a Roma, requerits per al procés de la Causa de canonització lul·liana. Fra Joan Riera, postulator de la Causa a la ciutat eterna, va ser superior temporal del col·legi, entre 1625 i 1627.¹⁶⁷ Successor del postulator Fra Antoni Busquets, Riera arribà a Roma el 1616 amb una dotzena de còdexs lul·lians.¹⁶⁸ Amb la mort de Mn. Riera allà, dia 1 de juny de 1633, els seus documents (entre els quals els manuscrits procedents de l'illa per a la Causa i concretament el nostre manuscrit V) passaren a formar part de l'arxiu.¹⁶⁹ Com adverteix Llorenç Pérez els postuladors de la

¹⁶³ Aquests quatre primers mots són ratllats, dels quals només la *E* inicial no ha estat cancel·lada.

¹⁶⁴ També ratllats els dos darrers mots. MIRALLES I MONTSERAT (2006: 258-262) documenta l'existència d'un mallorquí Joan Moix, que el 8 de gener de 1444, juntament amb Nicolau Vivot, reportava un fet d'armes a Nàpols entre un cavaller de Barcelona i un altre de Mallorca.

¹⁶⁵ Cf. HILLGARTH (1991: I, 227-228). Per a la labor realitzada per Antoni Serra, veg. CARRERAS ARTAU (1939: 253) i PÉREZ MARTÍNEZ (2004: núm. 357).

¹⁶⁶ És el copista dels còdexs de la Biblioteca Pública de Palma 1068 i 1052 i el possessor de ms. BP 1002, 1012, 1042 i 1048. Sembla que també fou possessor d'un exemplar de l'edició de l'any 1505 del *Liber contemplationum* (Llull DB).

¹⁶⁷ L'any 1625 el Ministre General dels Frares Menors Observants havia cridat fra Luke Wadding perquè s'encarregàs d'acabar la construcció de l'església i del petit monestir que els frares espanyols havien començat en honor de la canonització de sant Isidor de Madrid i s'hi establís una comunitat de frares franciscans irlandesos. Wadding, postulator de la Causa Lul·liana durant set anys, no en va ser oficialment el superior fins dia 2 de maig de 1627. Cf. MILLETT (1985).

¹⁶⁸ BATLLORI (1943: 286), PÉREZ MARTÍNEZ (1961: 18), TRIAS MERCANT (2009) i POMARO & SARI (2010: 22).

¹⁶⁹ Cf. GALMÉS (1933), PÉREZ MARTÍNEZ (1961) i MILLETT (1985).

Causa de Beatificació, menors observants (amb poques interrupcions) des de 1610, residien a St. Isidor i també al convent de Aracœli (al s. XVIII).

A diferència d'altres còdexs, el manuscrit *I* restà en la biblioteca del col·legi fins que, per motius de restructuració espacial de l'ordre, el fons passà a la Cúria General dels Franciscans, a la Via Santa Maria Mediatrice de Roma, on es conserva i es pot consultar des de l'any 2007.

4. Usos gràfics

a) Braquigrafia

Les habituals del moment, tot i que no són tan diverses com en altres manuscrits i es redueixen a les següents: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, o el diftong del grup *que/qui*. Les generals *-re/-er*, *-ir/-ri*, *-us*, *-ur*, *-ser*, *-pro*

b) Grafies i elements fonètics

A diferència del que havia estat la tònica general dels manuscrits descrits fins ara, el manuscrit *I* es caracteritza per una considerable variació gràfica —més pronunciada en els primers folis— molt especialment en la representació vocàlica, força allunyada de l'etimologia. Tan sols amb algunes mostres escadusseres es pot constatar l'extremada variació ortogràfica. Aquest fet, juntament amb la descurança que s'observa amb els nombrosos errors de còpia i salts de lectura, són indicis d'un copista amb escassa preparació i, sobretot, desacrediten absolutament aquest testimoni com a base per a l'edició.

Vocalisme i consonantisme

Confusió de les vocals *a/e* i *o/u* en posició àtona: «primere», «roblicas», «envege», «clergua»¹⁷⁰ (f. 1), «clare», «baptisma», «reho», «mara» (f. 1^v), «defeliment», «naffras», «bestans», «perleras», «faras», «hordonade», «intancio», «arbitra»,¹⁷¹ «entendra», «neturall», «neturalment» (f. 2), «aret»,¹⁷² «dues maneras» (f. 2^v), «libra», «desigas», «hajas» (f. 3), «bestantment», «naturall» (f. 3^v), «libre», «una simpla substancia», «amave», «aguall», «merevells» (f. 4), «plenetas» (f. 5^v), «pendra» (f. 6),

¹⁷⁰ Que contrasta amb altres exemples de «clergue».

¹⁷¹ En canvi, «arbitre» (f. 6^v).

¹⁷² Vol dir, «ara et».

«creura» (f. 7), «argulls» (f. 12^v), «desemats» (f. 18), «sacret» (f. 21), «dequestes» (f. 23^v), «agredable» (f. 24), «metga», «madacina» (f. 24^v), «acabade» (f. 32), «ahoma», «marcadors», «metengut», «ffarres» (f. 33), «veura» (f. 34^v). És habitual l'assimilació «domostrar» (f. 6).

És sistemàtica la *y* per a la semivocal dels diftongs decreixents: «fruyt», «aygua», «servey» (f. 4^v), «hoyrets» (f. 6^v), «cuydes» (f. 10^v), «ayre» (f. 11). En canvi, «beneyr» (f. 1^v), «reyls» (f. 11) demostren l'ús d'aquesta grafia en contextos actualment hiàtics.

Destaca especialment la confusió en l'ús de la grafia *l* i *ll*, grafies que representen indistintament la lateral velar i la lateral palatal, en qualsevol posició. Tanmateix, s'observa una tendència clara a la representació de la lateral velar final amb la grafia *ll*: «neturall» (f. 2), «quall»,¹⁷³ «eternall» (ff. 3, 5), «celestiall» (f. 3^v), «mall» (f. 4), «diabollcall» (f. 6^v), «terrenall» (f. 9^v), «aytall» (f. 10^v) «oficiall» (f. 21); vegeu, emperò, la poca sistematicitat del fenomen: «trebal» (f. 11), «eternalment» (f. 16^v), «devala» (f. 19), «aquels» (f. 23^v).

És sistemàtica la representació de la consonant fricativa palatal sorda amb la grafia *x*, en qualsevol posició.

Teologia és grafiat sistemàticament «theolagio» (f. 24). En un cas apareix la grafia *z* per a la representació de la *-n* final («tempten», f. 30).

Són destacables algunes mostres de *h* antihiàtica: la conjunció copulativa «he» (força sistemàtica), «hordenada» (f. 2), «hira» (f. 27^v). És sistemàtica en el mot «reho».

c) Remarques lexicomorfològiques

Destaquen algunes mostres, no sistemàtiques, de manca d'aglutinació del prefix negatiu *in* al lexema: «in justícia» (f. 12^v), «in juria» (ff. 15^v, 20). Aquesta separació és extensiva a altres casos derivatius: «home net» (f. 1^v). El fet que *C* comparteixi aquesta característica morfològica pot ser indicatiu d'una característica que es remunta al subarquetip comú.

Finalment, és remarcable l'aglutinació de la preposició *a* davant d'un mot començat per vocal: «analgun» (f. 17^v), «anaquella» (f. 33^v).

¹⁷³ Però «qual» al mateix foli, dues línies més avall.

1.8. MANUSCRIT HISP. QU. 63 DE LA BIBLIOTECA JAGIELLONSKA DE CRACÒVIA (C)

1. Dades d'identificació

Sigla d'identificació: C

Localització geogràfica: Cracòvia, Polònia.

Biblioteca: Jagiellonska.

Manuscrit: Hisp. Quart. 63.

Procedència: Staatsbibliothek de Berlín (Ms. Hisp. Quart. 63).

Datació: segona meitat del s. XV.

Data de la consulta de l'original: agost de 2011.¹⁷⁴

Suport de la reproducció utilitzada: fotografies digitals d'excel·lent qualitat, facilitades en CD des de la biblioteca mateixa l'any 2006.

Bibliografia: MASSÓ I TORRENTS (1913: 739, d²⁸); Galmés (1938: 330); YSERN LAGARDA (1992: 243-44).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?809>); BITECA (MANID 1691).

Descripció de la biblioteca: <http://info.filg.uj.edu.pl/fibula/es/content/hisp-quart-63>.¹⁷⁵

Volum miscel·lani que conté:

1) Obres lul·lianes: *Llibre d'intenció* (f. 1-28^v), *Llibre de consolació d'ermità* (29-37^v), *Lo peccat d'Adam* (f. 39-42^v).

2) Obres pseudolul·lianes: *Consectari de quatre virtuts* (38^{rv}).¹⁷⁶

¹⁷⁴ També és de rigor agrair aquí a la Sra. Monika Jaglarz, cap del departament de manuscrits de la biblioteca, que ens permetés l'accés directe al manuscrit, malgrat estar-ne restringida la consulta. Albert Soler i Antoni Bonner ens ajudaren a aconseguir-ne el permís.

¹⁷⁵ Es tracta d'una descripció interna de la biblioteca, que recull la informació d'YSERN LAGARDA (1992) i de la Llull DB.

¹⁷⁶ Ysern Lagarda descriu aquesta obra com «un text fragmentari» (1992: 243) i l'atribueix a Ramon Llull.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Excel·lent. Destaquen únicament alguns forats de corc. Així mateix, el foli 23 presenta una taca de tinta que ha fet malbé el paper. S'ha d'advertir la raspadura d'uns mots del full de guarda, raspadura que l'ha foradat. Es repeteix al marge superior del foli 1: s'ha raspat una frase que començava per «Bibliotheca», mot encara llegible. La continuació és il·legible perquè el paper resta foradat. El full de guarda darrer està força malmès, afectat per l'acció d'algun insecte.

Suport

Paper *in quarto*. El paper dels dos primers quaderns és molt més gruixut que el de la resta de quaderns, molt més fi.

Mides

205 x 145 mm. La mida de la caixa és de 150/155 x 105 mm. Coberta de 250 x 147 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. 30/32 línies per foli. Són en blanc els folis 43 i 44. No hi ha marques de línies mestres ni del payout. La marca de la caixa s'insinua al foli 43, feta amb mina de plom.

Enquadernació

En pergami sobre cartó, amb forats d'antigues tanques, amb restes de corda als dos forats de les cobertes posteriors. Al llom, mig esborrat, «Raim. Lulli Opuscula», a penes llegible. Teixell vermell a la coberta anterior, en daurat «Ms. hisp. Quart. 63».

Quaderns

I + 43 + I. Quatre quaderns: 1(VII-1)¹³+1VI²⁵+1V³⁵+1IV⁴³

Foliació

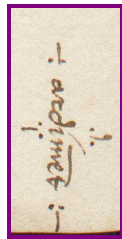
Dues foliacions modernes, en xifres aràbigues i en llapis, al cantó superior del marge dret del recto. La primera enumera correlativament de l'1 al 43, a partir del primer full de guarda. És la numeració que s'observa en la còpia digital. Posteriorment a

l'any 2006, data en què ens fou tramesa l'esmentada còpia, es dugué a terme una segona foliació, que cancel·la i corregeix la primera, perquè el full de guarda és numerat com a tal amb una xifra romana I, i la resta de folis són numerats correlativament de l'1 al 44.

L'afirmació d'Ysern Lagarda «malgrat la numeració original en els marges» ha de considerar-se errònia:¹⁷⁷ no hi ha foliació original als marges, perquè els nombres que s'hi detecten es corresponen realment amb la numeració dels capítols.

Reclams

S'observen 3 reclams verticals, decorats, a l'angle dret del marge inferior del verso: «ardiment» (f. 14^v), «cossas los» (f. 26^v) i «fa sciencia» (f. 36^v).

(f. 14^v)

Filigranes

Segons Ysern Lagarda «no es veuen bé al costat de la relligadura».¹⁷⁸ En canvi, com ja s'advertia a la descripció de BITECA, s'hi aprecien tres «mans» diferents. L'estudi directe del còdex permet concloure que són «mans» rematades per una flor, sempre a sobre del tercer dit. Segons la nostra prospecció personal, el còmput de «mans» ascendeix a quatre, atenent el fet que n'hi ha una, gairebé imperceptible, que sembla distorsionada, probablement en haver-se mogut el motle del paper. En disposar-se el paper *in quarto*, les filigranes resten xapades per la relligadura, la qual cosa fa que el puny sembli una altra filigrana, en forma de gerra o càntir.

La distribució de les filigranes és la següent:

- 1) Mà de dits molt junts. El dit gros a la dreta, més obert. Flor de sis pètals sense centre. Folis 5, 13.
- 2) Mà igual que l'anterior però amb el dit gros cap a l'esquerra. Folis 9, 12, 19, 20, 23.

¹⁷⁷ Cf. YSERN LAGARDA (1992: 243).

¹⁷⁸ YSERN LAGARDA (1992: 244).

3) Mà molt dispersa, amb dit gros força llarg, orientat cap a la dreta, central més llarg. La flor és molt abstracta, no dibuixa pètals, només punts. Tota la filigrana és més ampla que les anteriors. Com si se n'hagués mogut el motlle. Folis. 31, 32, 34.

4) Mà molt estilitzada, de dits molts punxeguts, simètrics (primer amb darrer, segon amb quart, central més llarg). Flor molt ben definida, de sis pètals i amb centre. Sembla que el que hauria de ser el dit gros és a la dreta. f. 35, 39.

Llevat de la filigrana 1, les altres tres poden identificar-se amb les de Briquet 10715 i 10718, datades entre 1495 i 1500.

Il·lustracions

Una mànica al f. 7. Dues caplletres, una al f. 1^v i l'altra al f. 14^v, a més de ser filigranades en tinta negra, presenten una decoració força peculiar: el traç de la filigrana és rematat per una màscara.¹⁷⁹

(f. 1^v)

(f. 14^v)

Lletra

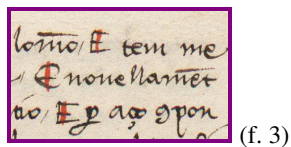
Una única mà, de lletra semigòtica cursiva tardana. És semblant a la cal·ligrafia de l'índex inclòs en els dos fulls de guarda inicials del ms. BP 1021.¹⁸⁰ És d'una mà també molt semblant a la que s'observa al manuscrit 44.A.3 de la Biblioteca dell'Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana de Roma, del s. xv, que transmet

¹⁷⁹ Entenem per *màscara* la «representació d'un rostre de persona o d'animal, generalment deformat» (ARNALL 2002: 166). Tot i que no són habituals, les màscares apareixen com a element decoratiu en altres manuscrits lul·lians, com ara al f. 6 del ms. Clm. 10546, de la Bayerische Staatsbibliothek de Munic.

¹⁸⁰ Com ja s'ha dit, és una còpia catalana del *Llibre de demostracions*. Sembla que la mateixa mà que fa l'índex és la que fa les tres notes de possessió al full de guarda final, a manera de *probatio penae*, atribuïda amb certesa a Pere Florença, de final del s. xv. Les tres notes diuen el mateix, però difereixen en l'ordre. En transcrivim la darrera: «a xx de març any 1491 comprí yo Pere Florença lo present libre de ma del coredor de la cort venies fora cort al canto del apotacari que sta al canto de les cors de la governacio». En la segona el mateix Pere Florença indica la quantitat que n'ha pagat i en reafirma l'autoria de la còpia: «[...] per tres ducats ? es den Pere Florença est de propia mà».

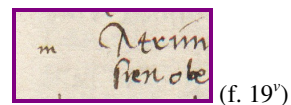
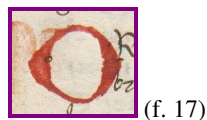
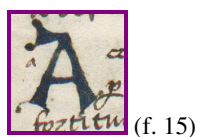
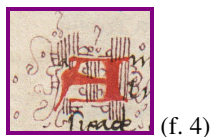
quatre obres lul-lianes.¹⁸¹ Aquestes semblances i l'atribució de còpia que se n'han fet ens obligaran, en l'apartat següent, a analitzar els punts de contacte i de divergència entre aquests còdexs esmentats, per determinar si certament es pot atribuir-ne la factura a algun copista conegut.

La taula de rúbriques del *Llibre d'intenció* (f. 1) i les *initia* de tot el còdex són en vermell, tinta de millor qualitat i major intensitat en la part del *Llibre d'intenció*. Fins al foli 13 s'observen tocs també de vermell en gairebé totes les majúscules, tocs que desapareixen completament a partir del f. 13^v. Manquen les caplletres de tots els *initia*. No hi ha calderons.

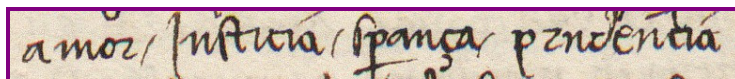
Les caplletres mereixen una anàlisi especial, perquè si bé en general són en vermell, exclusivament en els folis del *Llibre d'intenció* combinen la tinta vermella amb la blava. Així, les dels quinze folis primers són en vermell i afilligranades amb tinta negra. Les filigranes desapareixen a partir del f. 15. Entre els folis 15 i 18^v alterna una caplletra en blau (amb restes de pigment daurat, únicament visible sobre el manuscrit) i una en vermell, consecutivament. Entre els folis 19 i 27 no hi ha caplletres, només s'hi observen les arracades amb les inicials per al rubricador —lletres d'espera que, altrament, són clares en tot el manuscrit. La presència de caplletres es reprèn al foli 27: són en vermell fins al final del còdex.

El canvi de tintes i, sobretot, el canvi de traç que s'aprecia en algunes caplletres poden constituir un indicatiu que en la factura de la decoració hi intervingué més d'un rubricador.

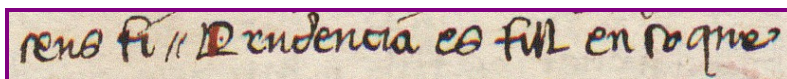

¹⁸¹ Concretament, el *Llibre de meravelles*, *Llibre contra Anticrist*, *Lògica del Gatzell* i l'*Arbre de filosofia desiderat*.

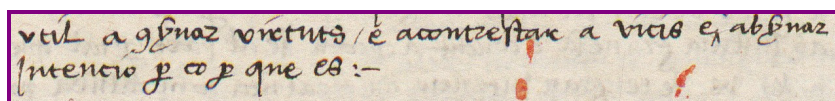
S'aprecien dos signes de pausa: la barra inclinada (/), especialment en les enumeracions (fig. a), la doble barra (//) per indicar pausa forta (fig. b), i dos punts verticals seguits d'un guió com a signe de pausa en final absolut, que s'utilitza tan sols en alguns paràgrafs (fig. c).¹⁸²

(fig. a, f. 3^v)

(fig. b, f. 9^v)

(fig. c, f. 9^v)

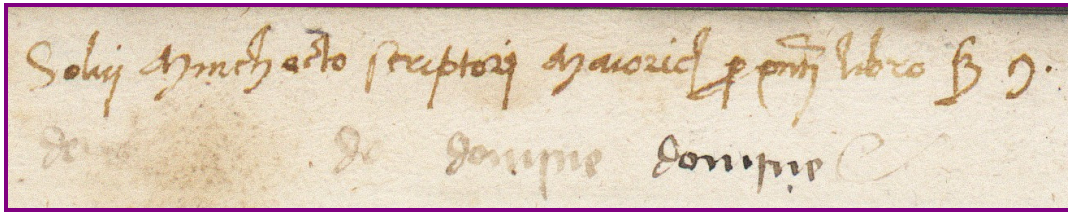
(fig. c, f. 14^v)

Al primer foli, amb lletra del s. XVIII, s'hi pot llegir «OPERA RAYMUNDI LULII *Quorum materia sequens pagina indicat*». En lletra molt posterior, al marge superior dret, hi apareix la signatura «acc. 11389/Ms. hisp. qu. 63».

Al verso del foli 44, centrada al marge superior, hi figura una inscripció de lletra posterior, del s. XVI segons Massó i Torrents (1913: 739, d²⁸) i Galmés (1938: 330): «Soluj Minch acto (?) scriptorij Maioric. pro presenti libro B 9».¹⁸³ A sota hi ha tres *probationes pennae* (una de les quals s'ha raspat), que repeteixen «*de domine*». Sens dubte, la informació més rellevant d'aquesta nota és que ens situa la còpia d'aquest manuscrit a un escriptori de Mallorca.

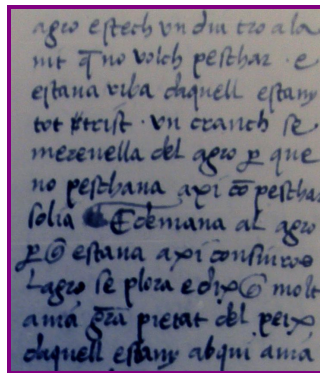
¹⁸² És un signe que recorda els tres punts piramidals que s'han descrit a *I*.

¹⁸³ En totes les transcripcions que s'han fet fins ara d'aquesta inscripció hom ha tendit a llegir «Minchecto», lectura que ha originat la identificació d'aquest nom amb *Minchectus* i *Minguet*, com a possible antropònim del copista, a la descripció de la Lull DB. Cal observar que la separació entre els dos mots (Minch / acto) és força evident i que cal recórrer a la prudència més absoluta davant d'una lliçó molt poc clara paleogràficament: el traç de la *c*, com és apreciable en la reproducció fotogràfica, no és clar (per la qual cosa el marcam amb un interrogant) i no seria gens difícil que es tractàs d'una abreviatura. El Sr. Antoni Mut, exdirector de l'Arxiu del Regne de Mallorca i expert en paleografia illenca, no pogué determinar-ne exactament el significat. Li agraïm totes les observacions fetes sobre aquesta nota.

Sobre la (possible) identificació del copista

En l'apartat anterior hem assenyalat que la cal·ligrafia d'aquest còdex és de factura semblant a la del ms. 44.A.3 (antigament 1362) de la Biblioteca dell'Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana de Roma,¹⁸⁴ com es pot apreciar en la imatge següent:¹⁸⁵

(f. 70)

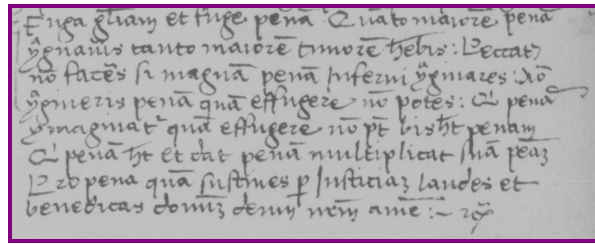
El traç de la *e* majúscula, de l'abreviació de la conjunció *que* o el traç de les astes descendents de la *g* són força coincidents. També en són, de coincidents en els traços, les *i* inicials, les *p* i *q* majúscules, la *x*, l'abreviació del mot «anima» i, especialment, de la conjunció «que». Segons el que es recull a la Llull DB caldria atribuir la factura d'aquest còdex a un copista italià, Leonardo d'Ortigia, establert a Mallorca a mitjan s. XV, personatge força conegut que presentarem tot seguit.

Reprenem el ms. *C*, la cal·ligrafia del qual és així mateix equiparable a la cal·ligrafia d'un altre manuscrit lul·lià de la mateixa biblioteca romana: el ms. 36.E.34 (antigament 342),¹⁸⁶ que conté una còpia del *Liber proverbiorum*.

¹⁸⁴ A partir d'ara (1).

¹⁸⁵ Agraïm a Lola Badia aquesta reproducció, intercalada fortuïtament en la còpia del ms. Vat.Lat. 10036.

¹⁸⁶ A partir d'ara (2)

(f. 200^v)

En aquest cas, la semblança amb el ms. *C* és més que notable, sobretot si consideram els traços de les inicials majúscules, l'abreviatura de *etcetera* i, molt especialment, el signe de pausa forta en final absolut de paràgraf, com el que hem exemplificat a *C*. Tot i que cal prendre aquestes consideracions amb molta precaució (sobretot perquè hem fet feina sobre reproduccions, no sempre de qualitat excel·lent) la connexió entre els dos còdexs sembla força estreta i hom pot aventurar-se a identificar una mateixa mà en la seva factura, identificació que ens obliga ara a aportar algunes reflexions sobre la qüestió.

Aquestes observacions parteixen de l'atribució que J. N. Hillgarth feia de **(2)** suara comentat, l'execució del qual atribuïa a Leonardus Orteganensis,¹⁸⁷ o sigui, un dels italians documentats del cercle de Pere Deguí, que a partir de la segona meitat del s. XV recalaren a Mallorca per estudiar l'Art lul·liana. A més de la identificació d'aquest còdex **(2)**, i a partir de sengles colofons, Hillgarth li atribuïa, a l'italià, l'autoria de les còpies següents: 1) Roma – Bibl. Naz., fonsi minori 472¹⁸⁸ i 2) MS. Ambrosiana, N 101 sup.¹⁸⁹ Tant aquest darrer manuscrit com el **(2)** porten la data de 1484. L'altre **(1)** és de 1485. Fins aquí tot sembla aparentment clar. Aparentment, perquè una consulta laxa de les reproduccions d'aquests còdexs obre un interrogant: per què Hillgarth atorga a Leonardus Orteganensis l'autoria del ms. **(2)**? En què es fonamenta, si no hi ha cap colofó en què hi aparegui el nom de l'italià? Hom estaria temptat de pensar que tal atribució ha estat feta segons criteris cal·ligràfics, per evidència entre cal·ligrafies. Des d'aquest punt de vista l'atribució és encara més arriscada: basta una comparació no gaire prim-mirada per adornar-se que els manuscrits realitzats per Leonardus disten força del manuscrit **(2)**. El traç de la lletra de Leonardus és força allargat i tendeix molt més a la cursiva. És evident, en canvi, que al ms. **(2)** hi pogué intervenir el d'Ortígia amb anotacions marginals (f. 99^v, 114^v), cal·ligràficament semblant al colofó del

¹⁸⁷ *Orteganensis* en les primeres informacions al *Readers and books* de 1991. Cf. HILLGARTH (1991: I, 214) i (1995: 564).

¹⁸⁸ A partir d'ara **(3)**.

¹⁸⁹ A partir d'ara **(4)**.

manuscrit (4). En cap cas, emperò, sembla probable la factura del còdex complet. Per tant, és possible d'afirmar, primer, que no hi ha dubte en l'autoria de les còpies dels manuscrits (3) i (4) atribuïdesl al d'Ortígia i, segon, que el ms. (2) no va ser obra de Leonardus. Les notes marginals poden ser indicatiu que el còdex li pertangué com a llibre de treball en algun moment de la seva estada illenca.

Aquestes conclusions ens fan reprendre el fil de l'atribució del manuscrit C: si hem decidit que (2) no és de la mà del d'Ortígia, tampoc no ho és el còdex de la biblioteca de Cracòvia. L'evidència entre ambdós còdexs és innegable. Per notes marginals sabem que ambdós foren copiats a Mallorca, la qual cosa estreny encara més la relació paleogràfica.

Toca, finalment, resoldre l'atribució del ms. (1). Segons la informació de la Lull DB l'execució d'aquest còdex també ha de recaure en Leonardus. Creiem, amb les dades aportades, que aquesta identificació no es pot mantenir. És evident la semblança amb C i amb (2) i pot relacionar-s'hi. Però per la manca de dades, pel fet que es tracta d'una cal·ligrafia molt comuna de la segona meitat del s. XV en els territoris catalans i,¹⁹⁰ sobretot, a falta d'una inspecció acurada dels originals, no es pot perfilar amb exactitud l'atribució de la còpia.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. Presenta taula de rúbriques i colofó: «*Deo gratias*» (f. 28^v). L'*initia* de la taula de rúbriques coincideix exactament amb el de I, amb la manca d'informació sobre l'autoria que ja s'ha posat de manifest.

En la taula de rúbriques s'han inclòs, posteriorment i en tinta negra, dues distincions més: «de intencio» i «de mercaders», que en l'interior del text són disposats com a capítols diferents. Perquè la numeració en la taula de rúbriques no s'alterà amb la incorporació «de intenció», s'ha indexat amb la lletra A. En canvi, en afegir en darrer lloc la rúbrica «de mercader» s'ha numerat com a 31. Aquestes addicions són fetes per la mateixa mà, com també la correcció «poble» per «pobre», correcció feta igualment en tinta negra.

Aquesta taula conté la mateixa interpolació sobre les virtuts teològals que presenten els testimonis *IB VN*. També comparteix l'obra pseudolul·liana sobre les

¹⁹⁰ A banda de la semblança esmentada amb la lletra de Pere Florença, de finals de s. XV, a tall d'exemple és relativament semblant a la lletra de les notes marginals del foli 307 de la *Col·lecció de franqueses, privilegis y cartas reals*, R-416, datat a Girona entre 1510 i 1513 (ARNALL & PONS 1993).

virtuts cardinals o *consectari de les quatre virtuts* (f.38^{rv}). El *Llibre de consolació d'ermità* no presenta, al colofó, la datació que s'ha vist a la còpia del ms. I.

A la part del *Llibre d'intenció* s'observen diverses cancel·lacions fetes en tinta negra per la mateixa mà, que corregeix a continuació. N'és un exemple la del foli 7, que ratlla «creatura», o la del foli 26, que oblitera «espanya» i corregeix a continuació per «espasa».

3. Història del manuscrit

El manuscrit presenta dos segells que permeten esbossar el periple que ha seguit des de la segona meitat del s. XVIII ençà. Cal destacar en primer lloc, i no per ordre d'aparició, l'ex-libris estampat «Di Casa Minutoli Tegrimi» que trobam verticalment al marge esquerre del f. 1 i horitzontalment al f. 42^v. Desconeixem quan i com va ser que aquest manuscrit passà a fer part del patrimoni d'aquesta ben posicionada família de Lucca (Itàlia),¹⁹¹ coneguda per ser posseïdora d'una col·lecció nombrosa d'exemplars manuscrits, el catàleg de la qual comptava, el 1871, amb uns 196 títols. La col·lecció del comte Eugenio Minutoli Tegrimi de Lucca fou venuda el 1871.¹⁹² En aquest catàleg eren atribuïts a Ramon Llull dos títols:¹⁹³ un primer manuscrit en paper (8.¹), atribuït amb interrogant a «Raimondo Lullo» i titulat *Libro delle virtù e de' vizi*. L'altre (11), en pergami, era un tractat d'alquímia.¹⁹⁴ Ens interessa el primer, descrit de la següent manera:

«*Cart. in 4. Sec xv. È in lingua catalana, ed ha in fine altre scritture dello steso idioma, fra le quali alcune poesie. Nel volume si aggiungono i due opuscoli seguenti a stampa. –D. Joannis Jacobi Canis, “Pro iurisconsultorum collegio, in adventu D. Petri Barocii Episcopi Patavini, et Antonii Ursatti patavini, Orationes (in fine) Anno salutis 1487, Sexto Kal. Julii, ad populum in templo katedrali. 4. got. fogli 10 n. num”. –Dive Cassandre Fedelis “ec. Pro Bertuccio Lamberto Canonico Concordiensi ec. Oratio. (in fine) Anno salutis 1498. Kal. XIII. Februarii. Venetiis c. 4”*» (1871: 8).

El fet que el títol italià d'aquest còdex sigui coincident amb el títol present al còdex B, com veurem més endavant, fa pensar en la possibilitat que la present

¹⁹¹ La família Minutoli era originària de Nàpols, però es desplaçà a Florència a la primera meitat del s. XIII. Fou exiliada a Lucca en temps de Carles de Valois (1301-1302). Amb l'extinció de la il·lustre família dels Tegrimi el 1761, amb qui els Minutoli estaven emparentats, es fusionaren en un dels dos llinatges (Sapere.it i *Catalogo*). D'aquí el segell *Minutoli Tegrimi* que trobam al còdex.

¹⁹² *Guide To Medieval and Renaissance Manuscripts in the Huntington Library*, consultable en xarxa: <http://sunsite3.berkeley.edu/hehweb/HM56.html>

¹⁹³ *Catalogo dei codici manoscritti posseduti dal nobile signore Conte Eugenio Minutoli Tegrimi*, de 1871. La major part dels còdexs que registra són del segle XV.

¹⁹⁴ «*Lulli Raimundi et aliorum auctorum, Tractatus varii de Philosophia et de transmutatione metallica*» (*Catalogo* 1871: 8-9).

descripció es refereixi realment al manuscrit C. La pregunta és obligada: com passà el còdex des de Mallorca (recordem-ne la nota sobre l'escriptorium mallorquí del darrer full de guarda) a Lucca. La resposta es pot esbossar a partir de la història documentada d'alguns membres destacats d'aquesta família, concretament de Bernardino i d'Antonio Minutoli. Ambdós foren ambaixadors de Lucca a Espanya, durant el segle XVII. Concretament, Bernardino Minutoli era poeta, i exercí el càrrec de diplomàtic a Espanya entre 1610 i 1615. El segon, Antonio, va ser secretari del cardenal Barberini i nomenat ambaixador a Espanya el 1650. Segons la informació del catàleg de 1871, va ser amb aquests dos membres quan la biblioteca familiar aconseguí el moment de màxima esplendor.¹⁹⁵ L'estada dels dos Minutoli a Espanya coincideix, durant la primera meitat del s. XVII, amb el moment àlgid de la Causa lul·liana a Roma i, per tant, amb el moment de major sortida de manuscrits lul·lians des de Mallorca. La vinculació del manuscrit, de procedència illenca clara, amb la família Minutoli Tegrimi podria ser conseqüència de la labor diplomàtica dels seus membres.

L'altra referència important per a la història del còdex és el segell vermell de la *Biblioteca Regia Berolinensi*, que apareix al primer full de guarda i al foli 40^v. Segons la descripció interna de la biblioteca cracovesa, el manuscrit fou adquirit en subhasta per la *Königliche Bibliothek* de Berlín al llibreter florentí Ulisse Franchi, el febrer de 1885. Dia 28 de juny d'aquell mateix any era registrat en la col·lecció berlinesa, on restà segurament fins a l'any 1941, data en la qual les forces aliades en la II Guerra Mundial bombardejaven la ciutat de Berlín. Davant de la catàstrofe, els documents més valuosos de la biblioteca foren amagats arreu, en coves, castells i monestirs. El fons es dispersà sobretot per la baixa Silèsia. Com a conseqüència de la contesa bèl·lica i dels acords posteriors, la col·lecció berlinesa anà a parar a la Biblioteca Jagiellonska de Cracòvia, com a botí de guerra, el retorn del qual és encara ara reclamat diplomàticament per Alemanya.¹⁹⁶

¹⁹⁵ *Catalogo* (1871: 3-5).

¹⁹⁶ Cf. TYLUS (2008: 7).

4. Usos gràfics

a) Braquiografia

L'habitual dels còdexs manuscrits catalans de l'època: *pro-*, *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ser-*, la preposició *per*, i els grups vocàlics dels monosíl·labs *que* i *qui*.

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

Talment com al ms. *I*, el que més destaca d'aquesta còpia és la variació en les solucions gràfiques de la vocal neutra en posició àtona, especialment en final absolut. La vacil·lació és constant en tota la part del *Llibre d'intenció*. Les mostres en són nombrosíssimes, i tan sols en presentarem un tast: «batisma» i «baptisme», «reho», «mara», «absentade», «estement» (f. 3^v), «vide», «cose desigade», «depertide» (f. 4), «ertificials», «aret», «aximpli», «scriura», «hobre», «peradis» (f. 4^v), «ere», «anaxi», «obligade», «bestant ment», «entendra», «conexensa» i «conaxensa» (f. 5), «entendra», «an»¹⁹⁷ (f. 5^v), «adversade», «merevells», «ten»,¹⁹⁸ «reho» i «raho», «rapranadora», «segone» (f. 6), «lo mestra», «deuta», «rapranadora» i «reprenadore», «saviese», «infinide lergese» (f. 6^v), «elaments», «ningune cose», «saguexen», «ambla fill» (f. 7), «te»¹⁹⁹ memoria», «manere», «Deu para», «creura» (f. 7^v), «antendre», «agude» (f. 8^v), «sperança», «juste cose» (f. 9), «anemichs», «axemplificat», «compènyia» (f. 9^v), «axir» (f. 10), «justicie», «temptade», «desviade», «atemprade» (f. 10^v), «ambla», «anamichs» (f. 11^v), «vaguades», «molte» (f. 12), «creaturas», «manjar», «beura» (f. 12^v), «sedollar» (f. 14), «riqueuse», «forçe», «bellese» (f. 14^v), «obadient» (f. 16^v). En canvi, aquesta variació no s'observa en les vocals àtones *o/u*, cosa que pot ser indicatiu de dos fenòmens força importants des d'un punt de vista geogràfic: la neutralització de *a/e* en posició àtona i la no neutralització en *u* de les vocals velars.

Com en la resta de manuscrits medievals, és sistemàtica la grafia *y* per a la iod dels diftongs decreixents: «fruyts», «aygua», «servey» (f. 6), «remey» (f. 14^v), «maleyta» (f. 15^v).

Queda enrere la vacil·lació gràfica que fins ara havia predominat quant a consonantisme. Les solucions són més homogènies, i els dubtes gràfics solen afectar les consonants palatals. Així, comença a fer acte d'aparició el dígraf *ll* per a representar la

¹⁹⁷ Per la preposició *en*.

¹⁹⁸ Per l'adverbi *tan*.

¹⁹⁹ Per al possessiu femení.

lateral palatal a principi de seqüència: «llit», «llus» (f. 3^v), «lloch» (f. 12), «llur» (f. 16). Això no obstant, el pas cap a *ll* no és sistemàtic: «libre» (f. 4^v), «leyaltat» (f. 13), «libertat» (f. 13^v). També mostra fluctuació en posició medial i final: «milor» (f. 5), «bel», «consel» (f. 5^v),²⁰⁰ «aquels» (f. 6), «fil» (f. 7), «mils» (f. 15^v), «sadolabla» (f. 16). Resta inalterable la *ll* etimològica: «excellencia» (f. 5^v), «illuminat» (f. 16^v).

Són nombroses les mostres de *h* no etimològica: «hun» (f. 4^v), «hamar» (f. 7), «hon» (f. 7^v), «he» (f. 8), «hanar» (f. 11^v), «hama» (f. 12^v), «ahirrar» [*sic*] (f. 12^v), «hart» (f. 13^v), «ho»²⁰¹ (f. 16), «huna», «hira» (f. 16^v).

Mostra una fluctuació considerable la palatal fricativa sorda, en posició final, que tant és representada pel dígraf *-ix* com *-x*: «matex» (f. 5^v), «seguex», «enriqueix», «restituex» (f. 6), «mateix» (f. 7^v), «segueix» (f. 8), «quaix» (f. 10^v), «afflequeix» (f. 11), «enforteix» (f. 12), «neix» (f. 16^v).

La fricativa palatal sonora presenta forta vacil·lació en el mot *enveja*, que apareix representat de quatre maneres distintes: «envege» i «enveie» (f. 15^v), «enveja» (f. 13) i «enveia» (f. 16).

Cal destacar la conservació del grup *-ti-* en alguns cultismes, encara que no sistemàticament: «influentia» (f. 7), «presentia», «absentia» (f. 13^v), «prudencia» (f. 14^v), «salvatio» i «salvacio» (f. 15^v).

Tot i que no sempre, desapareix la *-r* final en afegir-s'hi el morfema de plural: «dines» (f. 4^v), «dormidos» (f. 12^v).

S'ha de remarcar la vacil·lació en la representació de la sibilant per *-s-* o *-c-*: «intencio» normalment, davant d'alguns casos d'«intensio» (f. 4^v).

És sistemàtic el dígraf *ch* per representar l'oclusiva velar sorda en posició final. També ho és la grafia *gu* per a la velar sonora davant de vocal *-a*. Finalment cal fer esment a algun cas de grafia *-rr-* per a la vibrant simple: «alterrar» (f. 11), «ahirrar» (f. 12).

²⁰⁰ Però «consell» (f. 5).

²⁰¹ Per a la conjunció adversativa.

c) *Remarques lexicomorfològiques*

Encara hi resten mostres de *-n* final etimològica en alguns adjectius masculins singulars: «bon» (f. 6). Cal advertir que és sistemàtic el plural «homens».

És remarcable la separació dels prefixos i sufixos respecte dels lexemes, com hem vist també en el cas del manuscrit *I*: «fort ment» (ff. 7, 14), «in temprança» (f. 12). Aquesta separació es fa extensiva, analògicament, a arrels etimològiques: «in juria» (f. 14).

Per contra, sol ser freqüent l'aglutinació de l'adverbi *ten* al costat de l'adjectiu *poc* i *poca*. Com en el ms. *I*, s'observen uns pocs casos d'aglutinació preposicional com «anaquell» (f. 14^v).

1.9. MANUSCRIT 16432 DE LA BRITISH LIBRARY DE LONDRES (**B**)

1. Dades d'identificació²⁰²

Sigla d'identificació: *B*

Localització geogràfica: Londres

Biblioteca: British Library

Manuscrit: Add. 16432

Procedència: Biblioteca del duc d'Altaemps.

Datació: s. XV

Data de la consulta de l'original: agost de 2010.

Suport de la reproducció utilitzada: fotografies negatives en paper del fons de St. Francesc (SF, 38, 2), custodiat a la biblioteca March de Palma.

És el ms. *U* de l'edició de Galmés 1935.

Bibliografia: GAYANGOS (1875-93: 98); MASSÓ I TORRENTS (1932: d¹⁴ 217-218); MOLL (1933); GALMÉS (1935: xii); GALMÉS (1938: 326); BATLLORI & HILLGARTH (1982: 11-12); TRIAS MERCANT (1996: 21-23).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?609>); BITECA (manid 1692; bioid 5845; bioid 2728).

Còdex miscel·lani que conté les obres lul·lianes següents:

Llibre d'intenció (f. 2-16); *Lo peccat d'Adam* (f. 16^v-18); *Llibre de consolació d'ermità* (f. 18-24); *Vida coetània* (f. 24^v-31).

²⁰² Prenem com a referent la descripció de BITECA, que completam amb les nostres observacions personals. Com hem fet amb els ms. *A* i *U*, dels quals només en tenim reproducció en blanc i negre, deixam per a l'apèndix les mostres il·lustratives.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Bo, per la restauració que se'n féu. És evident la restauració del foli 14, el marge del qual s'ha apedeçat amb cinta adhesiva. Són visibles, això no obstant, algunes taques d'humitat, com per exemple al folis 2 (bastant malmès) i 15. El foli 27 està molt deteriorat. Destaca, igualment, un forat de corc que va fer malbé el foli 30, la qual cosa afecta la lectura tant del recto com del verso. El segell del British Museum es repeteix profusament.²⁰³

Suport

Paper *in folio*.

Mides

282 x 205 mm. La mida de la caixa és de 175 x 136 mm. Les cobertes fan 300 x 220 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. El nombre de línies per foli és oscil·lant al *Llibre d'intenció*, entre les 35 i les 43. Són visibles les marques de les línies mestres del payout, fetes a punta seca. Sovint se sobrepassen les línies marginals del payout. Són en blanc els folis 31^v i 32^{rv}.

Enquadrernació

Relligadura original força sumptuosa, de fusta, amb pell marró i decoració daurada de l'escut d'armes del Duc d'Altaemps, gravat en ambudes cobertes.²⁰⁴ Al teixell, gravat en daurat, «DE/VITII/ET/VIRTUT/PORTV/GHESE //188. MUS./BRIT/JURE/EMPT./16.432/PLUT./CLXXXVIII. 0. C.9». És conservat dins una capsa de cartó.

²⁰³ Concretament als folis 3^v, 4^v, 11^v, 16^v, 17^v, 19^v, 22^v, 25^v, 28^v i 31^v.

²⁰⁴ L'escut representa un boc coronat.

Quaderns

Trenta-quatre folis més tres de guarda (I + i + 2-32 + I). És impossible de fer la col·locació dels quaderns, per la presència de reforços en la majoria de fulls. Indicacions originals per al relligador (*veg. infra*).

Foliació

Moderna, de la biblioteca, a llapis i en xifres aràbigues. Foliació correlativa del 2 al 32, al recto. Entre el foli 2 i 3 s'hi ha col·locat un full en blanc no numerat (*veg. l'apartat dedicat a les llacunes materials*).

Són clares les indicacions per al relligador als folis inicials: A1 (f. 3), A2 (f. 4), A3 (f. 5), A4 (f. 6), B1 (f. 11), B2 (però ratllat, f. 12), B3 (ratllat)/C1 (f. 13), C2 (f. 14). Al marge inferior dret d'alguns folis (f. 18, 19, 25, 26), gairebé a l'extrem, s'observa una numeració en aràbiga, antiga i en tinta: probablement es tracta de restes de la foliació original.

Reclams

No n'hi ha.

Llacunes per causes materials

Pel salt en el contingut, és evident que s'ha d'haver perdut un full sencer, que equivaldria al foli 3. Entre el foli 2 i l'actual foli 3 s'hi ha intercalat un full en blanc sense numerar. Gayangos ja observava aquesta llacuna: «*It is, however, deficient, the greater part of the first four chapters having been turn out*».²⁰⁵

Filigranes

Dues marques d'aigua diferents:

- 1) Flor tulipa, amb fulla angulosa i punxeguda a la dreta, al f. 16. És idèntica a la de Valls i Subirà 1548, datada entre 1430 i 1435, i semblant a Briquet 6666 (1444-48).
- 2) Tisores de tonedor, ff. 24 i 31, similars a Valls i Subirà 1796 (1454) i Briquet 3769 (1432).

Trias Mercant advertia de la presència de cinc filigranes, que havia aconseguit identificar per mitjà de fotografies en betarradís:

²⁰⁵ Cf. GAYANGOS (1875: 98).

«Además tenemos betarradiografías de 5 marcas de agua del manuscrito de Londres, las cuales se hallan exactamente iguales en documentos del Archivo del Reino de Mallorca, pero solamente en documentos datados entre 1426 i 1448. Por lo tanto, el manuscrito de Londres debe datarse entre dichos años. Lo mismo nos confirma en una carta el Dr. A. J. Prescott, técnico de la British Library, el cual opina que el manuscrito es de principios del siglo XV» (1996: 22).²⁰⁶

No ens ha estat possible aconseguir aquestes reproduccions ni identificar més filigranes de les que hem indicat. Suposant que Trias comptàs, entre les cinc, les filigranes repetides, encara ens en faltarien dues per determinar. Desconeixem, també, si aquestes fotografies inclouen una figura, gairebé invisible, d'un homenet força peculiar, togat i amb les faccions facials allargades, que sembla mirar, increpant, el lector. Hom pot trobar-lo al marge inferior dret del foli 27.

Il·lustracions

No n'hi ha.

Probationes pennæ

Al foli 32, al marge superior s'ha ratllat «Jhs». A sota d'aquesta *nomina sacra*, un abecedari: «Aabccdeffghij». Després, diverses *probationes pennæ*. Al foli 32^v es repeteix el monograma «Jhs».

Lletra

Una sola mà cursiva humanística, la mateixa en tot el còdex. Caplletres embotides i historiades al principi de cada obra (excepte al *Peccat d'Adam*), en vermell i en blau, amb decoració filigranada en vermell. Són destacadament grosses: la primera (f. 2) fa set unitats de pautat (d'uns quatre centímetres) i les dues següents (ff. 18^v i 24^v) en fan deu.

Caplletres simples i calderons en vermell. També són rubricats els tres únics epígrafs del *Llibre d'intenció*: «Del preambol» (f. 2), «Dels .vij. peccats mortals» (f. 6) i «De oracio» (f. 9).

La barra inclinada (/) exerceix la funció de signe de pausa.

²⁰⁶ D'aquesta manera, Trias Mercant no n'oferia únicament una possible datació, sinó la pista per a la localització geogràfica de la factura del manuscrit.

Observacions textuais

El contingut del *Llibre d'intenció* no és complet per mor de la pèrdua del foli que ja s'ha indicat. La taula de rúbriques dels altres manuscrits s'ha convertit, a *B*, en la continuació de l'*initia*, similar al que ja s'ha vist a *IC* (també sense la referència a l'autoria lul·liana manifestada a *D*). A més a més s'hi ha encabit, després de l'enumeració de les rúbriques, la interpolació sobre els senys espirituals i les virtuts teologals (f. 2).

Colofó decorat al foli 16: «*Ffinito libro sit semper laus gloria Xpo Amen qui scripsit scribat semper cum domino vivat.*²⁰⁷ Amen Amen Amen//*Super se omnia opera*». Entre l'allargament del traç de la darrera -n del mot «Amen» i la darrera inscripció hi figura un mot difícil de resoldre, que llegim «amino» (?).

Cal destacar, finalment, el mot «dog» al marge dret del foli 15, en lletra minúscula i en tinta, que sembla de factura original.

3. Història del manuscrit

Resten prou dades, al manuscrit mateix, per poder reconstruir-ne la història, la qual es remunta documentalment fins al s. XVI i s'estén fins als nostres dies. Per refer-la, hem de partir de les notes del primer full de guarda, la informació de les quals ens desvelen bona part de la història més immediata: «*Ex codicibus Joannis Angeli//Ducis ab Altaemps [ratllats aquests tres mots] Carbona*». A continuació, després de dos espais de separació, «*De vitij et virtù/idioma Portughisi*». En darrer lloc, i a la part final, «*Purch[...] of Payne & Ffos/Jan. 7 1847/(Rezzi Collection)*».

La primera nota, juntament amb l'escut d'armes de la relligadura, permet de situar el manuscrit a la Itàlia humanista i de vincular-lo amb un possessor destacat de manuscrits lul·lians: Roberto Giovanni Angelo, duc d'Altaemps (1566 – 1620). Era possessor de diferents còdexs, que havia aconseguit en adquirir l'any 1611 la biblioteca del cardenal Ascanio de Colonna. Alguns dels còdexs del duc d'Altaemps foren comprats pel cardenal Pietro Vito Ottoboni (1610 – 1691), còdexs que constituïren el fons Ottobonià de la Biblioteca Vaticana (1748). En canvi, una part de la col·lecció del Duc se segregà, per causes desconegudes,²⁰⁸ i acabà dispersada arreu, per mor de les

²⁰⁷ «*Qui scripsit scribat semper cum Domino vivat*» és un colofó força freqüent als manuscrits catalans de l'època. Sense anar gaire lluny, és el mateix del *Llibre del Gentil* que es troba al ms. BP 1071 de Palma.

²⁰⁸ Cf. PÉREZ MARTÍNEZ (1961: 18).

diferents subhastes realitzades els anys 1907 i 1908.²⁰⁹ Això no obstant, el 1847 ja se n'havia venut una part, la que constituïa la «Rezzi Collection»,²¹⁰ adquirida el mes de juny de 1847 pel British Museum als llibreters Payne & Foss, els quals n'havien comprat la col·lecció dia 7 de gener d'aquell mateix any.²¹¹ Queden del tot resoltes, així, les notes del full de guarda. Ens cal ara reprendre la referència a Ascanio Colonna, per esbossar el periple anterior a l'adquisició del Duc d'Altaemps. El cardenal Colonna (1560 – 1608) era un dels defensors italians de la Causa lul·liana, a qui recorregueren els consellers de Mallorca i de Barcelona perquè intervengués davant del Papa a favor de la doctrina lul·liana. Per a aquest motiu, li foren enviats des de Mallorca —concretament des de l'Arxiu de la Universitat— un nombre considerable de manuscrits lul·lians, una part dels quals figuren inventariats en una relació, conservada a l'Arxiu Diocesà de Mallorca, de dia 4 de juliol de 1591.²¹² El cardenal morí a Palestrina l'any 1608; tres anys després, el 1611 com ja s'ha dit, el Duc d'Altaemps en comprava la biblioteca. Les dades referides al cardenal ens permeten, col·lateralment, situar el manuscrit a Mallorca abans d'acabar el segle XVI. A partir d'aquí, la cronologia i localització que se'n pot esbossar de manera segura és la següent: abans de 1591, Mallorca. 1591, Roma, Ascanio de Colonna. 1611, Roma, Duc d'Altaemps. 1847, Londres: Rezzi Collection i British Museum.

A més d'aquesta reconstrucció històrica és possible, a partir dels trets lingüístics del manuscrit, donar-ne indicis sobre la factura illenca i l'autoria, aspectes que desenvoluparem tot seguit.

4. Usos gràfics

L'única traducció en català de la *Vida coetània* que ens ha arribat és precisament la que transmet aquest manuscrit add. 16432 de la British Library. En editar-la el 1982, Batllori i Hillgarth cridaren l'atenció sobre els aspectes lingüístics que permetien esbossar alguns dels trets característics del traductor. Aleshores posaven en relleu, d'una banda, l'aparició dels vulgarismes «llengo», «guordats-vos» (Formes que clarament presenten una monoftongació en *-o-* procedent del diftong *-au-*) i «ley» (per la forma

²⁰⁹ La British Library se n'endugué la major part. D'altres manuscrits ducals anaren a parar a la Biblioteca Nacional de Madrid, a la Biblioteca Nacional de París i a Oxford. Cf. TARRÉ (1941: 25); BATLLORI (1943: 285).

²¹⁰ La «Rezzi Collection» era constituïda pels manuscrits de la British Library Add. 16428 – 16434. Provenien de la biblioteca de Luigi Maria Rezzi, bibliòfil nascut a Piacenza l'any 1785 i mort a Roma el 1857 segons les dades reportades per la BITECA.

²¹¹ Són dades recollides per la BITECA i la Lull DB.

²¹² Cf. PÉREZ MARTÍNEZ (1962).

pronominal *li*), l'aparició de la primera persona del present d'indicatiu sense desinència o la forma assimilada «nostro» del possessiu, formes que consideraven pròpies de la parla mallorquina. Ultra aquestes consideracions, altres aspectes podien confirmar l'autoria mallorquina de la traducció, com ara les referències toponímiques a la Real o a Randa. Deien els dos investigadors que el traductor «no coneixia pas millor la llengua llatina»²¹³ i, sobretot, feien èmfasi en el fet que el copista traductor era un «fervent lul·lista» força proper als cercles lul·lians, com es deriva d'alguns detalls en la traducció (per exemple, transladar un original llatí *Raimundus* per *lo reverend mestre*). Així mateix, indicaven la possibilitat, més difícil de provar, que es tractàs d'un lul·lista de l'ordre franciscà, proper als ambients espirituals. Finalment, Batllori & Hillgarth consideraven força arriscat atribuir aquesta traducció a fra Bartomeu Catany (†1462), fundador del convent de Jesús, per concloure que «hom té la sensació que la llengua d'aquesta versió ha de ser posterior a la data de la mort de fra Catany» (pàg. 12).

Des del moment que la còpia del *Llibre d'intenció* és de la mateixa mà que la de la *Vida coetània* totes aquestes consideracions tenen un pes més que fonamental, perquè les dades resultants de l'anàlisi lingüística del llibre que ens ocupa tendeixen a confirmar-ne aquestes hipòtesis, independentment que la *vida coetània* transmesa sigui efectivament la traducció directa del llatí o ja en sigui una còpia d'un antígraf català perdut.

a) Brauigrafià

Les abreviatures segueixen sent les convencionals del moment: titlla per a l'abreviació general, per a les consonants nasals, o per al grup vocàlic de *que/qui*. Abreviació habitual de les síl·labes *pro-*, *-us*, *-re/-er*, *-ir/-ri-*, *-ur-*, *-ser-* i la preposició *per*.

b) Grafiès i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

Sens dubte, la qüestió més rellevant és la referida a la representació de la vocal neutra àtona en qualsevol posició, del tot vacil·lant. Els exemples en són abundosos: «sagux», «rubricas», «conagut» (f. 2), «sagona» (gairebé sistemàtic, només hem detectat dos casos de «segona»), «conaxensa», «libra» i «libre», «amas», «scriura», «antendre», «entendra» i «entendre»²¹⁴ (f. 2^v), «l'orda», «la retgle»,²¹⁵ «conaguda» (f.

²¹³ Cf. BATLLORI & HILLGARTH (1982: 12).

²¹⁴ Les tres formes en una mateixa frase.

3), «creura», «axelsar» (f. 3^v), «enamichs», «perdra», «pararos» (f. 4), «laugerament», «donade» (f. 4^v), «ugement»,²¹⁶ «guardet», «saguesquen», «raquer» (f. 5), «mangar», «mengar» i «menjar», «bagut» (f. 6), «ergull» i «argull», «envege», (f. 6^v),²¹⁷ «cosas»,²¹⁸ «aquestes cosas», «altres cosas», «cosas males», «ajuste» (f. 7), «ballesa», «argullos», (f. 7^v), «dite», «mambransa» (f. 8^v), «veguades» (f. 9), «cosas vanes», «demenar», «amabla fill», «sacret» (f. 9^v), «fembre» (f. 10^v), «theologia» i «tahologia», «altres ciencias» i «sciencies», «asseber», «riquesas» (f. 11),²¹⁹ «amabla», «duas temptacions» (f. 11^v), «sanctadat» (f. 11^v), «metra», «embergament» (f.12), «elaments», «sachor», «pendra» (f. 13), «sian» (f. 13^v), «clergua», «manestral», «preguar», «emberguada», «clarecia» (f. 14), «enamichs» (f. 14^v), «libra», «vertederament» (f. 15^v) «veura», «orellas» (f. 16).

Una de les característiques que confirma les observacions de BATLLORI & HILLGARTH (1982) és la monoftongació de la –a en els segments velars –QUA i –GUA característica del català a Mallorca:²²⁰ «guonyar» (f. 4^v, 14^v), «gonyar» (f. 15), «ayguo» i «aygo» (f. 13).

La forma documentada «oucell» (f. 3) pot ser representativa del pas intermedi entre la forma diftongada i la monoftongada.

Una altra peculiaritat que podem constatar en el *Llibre d'intenció* és el tancament de la vocal *o* en *u* per la influència d'una *i* tònica en la síl·laba posterior: «destruhir» (f. 6, 6^v), «nudrits» (f. 11).

És assimilada la forma «dibilitat» (f. 5^v). Conviuen en una mateixa línia el cultisme «aer» i el mot hereditari «ayre» (f. 13).

És sistemàtica la grafia *y* per a representar la iod dels diftongs decreixents: «fuy» (f. 2), «fruyt» (f. 2^v), «servey» (f. 3), «aytant» (f. 3), «rey» (f. 4), «cuydes» (f. 4^v). També apareix en el mot «rayls» (f. 5).

La característica més evident és la reducció de la variació en la representació consonàntica. El dígraf *ny* ja ha esdevingut totalment sistemàtic. En canvi, el dígraf *ch* apareix tant en posició intervocàlica com final, amb alguna esporàdica *c* final («flac», f. 10). S'observa així mateix la representació fluctuant de la lateral palatal inicial, tant

²¹⁵ Sistemàtic, conviu amb un únic cas de «regla» al foli 14^v.

²¹⁶ Que contrasta amb «hujament» (f. 9^v).

²¹⁷ Forma d'aparició més freqüent.

²¹⁸ Del tot sistemàtic. Només hem comptat un cas de «coses» (f. 10^v).

²¹⁹ Però «riqueses» just al foli següent.

²²⁰ La monoftongació hauria conegut un estadi intermedi **-kwo* i **-gwo*, i, com es percep amb els exemples, no només afecta el grup –qua i –gua en posició final, sinó també medial. Cf. MOLL (1990: 84) i VENEY (1998: 64).

amb *l* («libra» f. 2, 2^v, «libertat» f. 6^v, «linatge» f. 13^v) com amb *ll* («llur», «lluny» f. 6^v). Tant en posició intervocàlica com final és sistemàtica la grafia *ll*, grafia que es conserva per raons etimològiques en formes com «intelligible» (f. 2^v), «illuminada» (f. 5), «intelligencia» (f. 9^v).

Són nombrosos els casos de *h* antihiàtica («procehir» i «cahut» f. 3, «raho» f. 6, «prehicar» f. 13^v), encara que també es detecten mostres de desaparició («creent», f. 10^v). S'adverteixen casos de *h* no etimològica: «hun» (f. 2, 2^v), «ham» (f. 4), «hulls» (f. 14),²²¹ «hoir» (f. 16).

Només hem localitzat una mostra de representació de la palatal fricativa amb el dígraf *ix* en posició final: «quaix» (f. 12^v). En tota la resta de casos, així com en posició intervocàlica, aquesta consonant és grafiada amb *x*.

c) Remarques lexicomorfològiques

No desapareix la *-s-* dels sufixos *-esa*, com tampoc la *-r* final en afegir el morfema *-s* del plural («diners» f. 2^v; «altars», «cors» f. 10^v). La forma «clerguers» (f. 13), pot explicar-se a partir de l'analogia amb altres plurals amb *-rs*.

Cal fer esment a la grafia sistemàtica de «retgle» en comptes de «regla» (un únic cas, f. 14^v), la qual cosa pot ser un indicatiu clar de la transcripció gràfica d'un fenomen fonètic particular del parlar català illenc: la geminació dels grups *bl* i *gl* en posició intervocàlica.²²²

Una metàtesi consonàntica freqüent és la del mot «trempana» per «temprança» (f. 31^v), fenomen que es detecta freqüentment en altres còpies de textos lul·lians.

²²¹ Però «ulls» (f. 9).

²²² Cf. DOLS (2002).

1.10. MANUSCRIT. LL. 27 DE L' ARXIU MUNICIPAL DE PALMA (E)

1. DADES D'IDENTIFICACIÓ²²³

Sigla d'identificació: *E*

Localització geogràfica: Palma.

Biblioteca: Arxiu Municipal de Palma.

Manuscrit: Ms. Ll. 27.

Procedència: Biblioteca de l'historiador Gabriel Llabrés Quintana.

Datació: s. XV – s. XVII

Data de la consulta de l'original: novembre de 2010

Suport de la reproducció utilitzada: fotografies digitals en format PDF, facilitades l'any 2005 pel P. Gabriel Seguí Trobat, editor del manuscrit.

Bibliografia: SEGUÍ TROBAT (2008).

Bibliografia electrònica: Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?973>); BITECA (manid 2737).

Volum factici sense títol que conté una quinzena de d'obres i fragments d'obres, majoritàriament devocionàries i anònimes. Quant a obres lul·lianes i pseudolul·lianes, conté les següents:

1) obres lul·lianes: fragments del *Llibre d'intenció* (f. 55-61^v), *Llibre què deu hom creure de Déu* (f. 61^v-73^v, incomplet).

2) obres pseudolul·lianes: *Consectari de quatre virtuts* (f. 74).

²²³ Prenem fidedignament la descripció de SEGUÍ TROBAT (2008), que completam amb les dades resultants de la nostra prospecció. Essent un volum força complex, i tenint en compte que la part estrictament lul·liana és proporcionalment reduïda (tan sols una vintena de folis, envers els 90 del total), en recollim les informacions codicològiques imprescindibles i centram la nostra descripció especialment en aquests folis de contingut lul·lià.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Relativament bo. S'hi observen algunes marques d'humitat i forats de corc, especialment al darrer quadern. Està malmesa la relligadura, que queda al descobert en la part central del còdex. Alguns folis presenten un tall longitudinal al marge esquerre, que sembla haver-se fet amb un estri punxant.

Suport

Paper en octau. Els folis 1, 7-8, 14, 73, 82-83 i 90 són de pergamí.

Mides

145 x 115 mm. La mida de la caixa és variable: la dels fragments lul-lians és de 116 x 80 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. També és variable el nombre de línies. En el cas dels fragments lul-lians, comptam 28/29 línies per foli. No s'hi observen marques de caixa ni del pautat.

Enquadernació

En pergamí gruixat, no original. La coberta anterior és del s. XVII, «com el llom i els seus reforços exteriors de cuir, amb fils creuats en forma romboïdal sobre la coberta, típics de l'època. Aquesta coberta duia dos tancadors de tires de cuir, que no s'han conservat».²²⁴ La coberta posterior és de pergamí més clar i prim.

Aquest tipus de relligadura és indicatiu, segons la descripció de la BITECA, que les quatre parts independents que constitueixen aquest còdex factici foren relligades posteriorment, «juntades en un arxiu (el tipus de relligadura ho denuncia) en tenir totes una mida semblant i tractar de matèries similars».

²²⁴ SEGUÍ TROBAT (2008: 19).

Quaderns

Segons la descripció codicològica de Gabriel Llabrés, en notes manuscrites aferrades al còdex com a apèndix, estava compost per un total de nou quaderns, de composició irregular, amb manca de 16 folis. Nosaltres hem comptat un total de set quaderns, amb la següent distribució: I 7+7; II 10+10; III 9+9; IV 5+5; V 5+5; VI 9+9; VII 9+9.

Foliació

No s'hi observa foliació original. La foliació és moderna. Actualment compta 90 folis numerats correlativament (amb un numerador d'oficina) i un foli final sense numerar.

Reclams

Coincidim amb la descripció de BITECA i hi observem un únic reclam, al foli 73^v. Seguí Trobat en situa un, inexplicablement, al foli 34.²²⁵

Filigranes

En les notes finals de Gabriel Llabrés, que acompanyen el manuscrit, se'n recullen tres de diferents. Nosaltres n'hem observada una més, diferent de les ja establertes:

- 1) Escut català, de tres barres longitudinals, f. 24 (no n'és visible la part superior).
- 2) Carro de dues rodes, ff. 18, 19, 20, 56, 59, 60, 63, 76, 77.
- 3) Carro de dues rodes, diferent de l'anterior i no observada fins ara: f. 75.
- 4) Balança dins d'un cercle, ff. 42, 43, 45, 46, 49, 50, 51.

Totes les filigranes són pròpies de la producció paperera a la Catalunya del s. xv. Les dues filigranes del carro poden relacionar-se amb les de Valls i Subirà 1330-1333, d'entre 1409-1416. Les de la balança, amb les de Valls i Subirà 1159 (1469) i 1160 (1460).

La disposició del paper fa que les filigranes se situïn al marge superior esquerre del paper i que, consegüentment, quedin escapçades.

²²⁵ Aquest foli és en blanc. Al verso hi ha diverses *probationes pennae* però no hi ha cap reclam. Cf. SEGUÍ TROBAT (2008: 22).

Llacunes per causes material

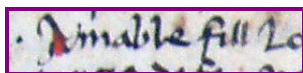
La còpia del *Llibre d'intenció* ocupa els folis 55-61^v. El bifoli exterior és de pergamí i se n'ha perdut la meitat inicial, corresponent al començament del *Llibre d'intenció*. S'han perdut dos fulls entre els actuals folis 63-64, la qual cosa afecta el contigut del *Llibre què deu hom creure de Déu*. El reclam del foli 74 (també en pergamí) fa evident que es perdé no només el foli, sinó el quadern següent, que devia contenir el final de la còpia del *Llibre què deu hom creure de Déu*, incompleta.

Il·lustracions

No n'hi ha de medievals i segons l'editor Seguí les decoracions diverses són del s. XVII.²²⁶ A la part lul·liana i pseudolul·liana no n'hi figuren. Tan sols hi podem distingir una manícula, al marge superior esquerre del foli 55, gairebé esborrada.

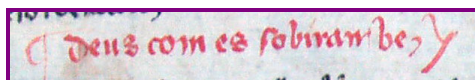
Lletra

La part lul·liana, entre els folis 55 i 74, és clarament d'una única mà gòtica del s. XV, força angulosa i propera a la bastarda, semblant però no idèntica a la del ms. *I*. En tinta negra al cos del text, i vermella per als epígrafs, així com algun toc de vermell per a algunes majúscules.

(f. 61^v)

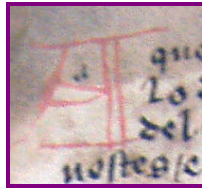
Els epígrafs són decorats amb calderons i traços cal·ligràfics.

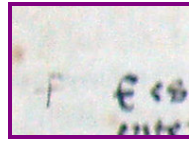
(f. 55^v)

No presenta caplletres, només arracades amb lletra d'espera. L'única caplletra, de factura molt basta i poc acurada, es localitza a l'obra pseudolul·liana *Consectari de quatre virtuts*.

²²⁶ SEGUÍ TROBAT (2008: 23).

(f. 75)

(f. 58^v)

No hi ha calderons en el cos del text, només als epígrafs. Juntament amb el punt, són signes de pausa la barra i la doble barra inclinada (/ i //), signes que s'empren indistintament.

No es detecten, en la còpia del *Llibre d'intenció*, cancel·lacions, però sí alguna addició marginal, de la mateixa mà (f. 56).

Observacions textuais

Els fragments recopilats del *Llibre d'intenció* són els següents: els quatre darrers paràgrafs del capítol de «intenció»; els capítols de «Déu», de «creació», de «incarnació», de «fe», de «oració», i de «sacrifici». S'ha perdut el full inicial, que deuria ser el començament del capítol del *Llibre d'intenció*: ho delata el truncament del mot inicial *intelligible* per *llegible* del foli 55 i l'estripada lateral del pergamí. Per mor d'aquesta mancança i probablement pel tema de les primeres línies del text, Gabriel Llabrés l'identificà, en les seves notes, com a *Libre de conixer e amar Deu*.

La part del *Llibre què deu hom creure de Déu* també és incompleta per una llacuna material. Clarament hi manca, com s'observa pel reclam, el darrer foli de la còpia, que deuria de contenir el final de l'obra. Les rúbriques de «bonesa», «granesa», «eternitat», «poder», «saviesa», «justícia» i «misericòrdia» devien ocupar els folis perduts entre els actual 63-64.²²⁷ La rúbrica de «voluntat» s'ha convertit, en *E*, en «amor». La de «creació» ha passat a «creador»²²⁸ i la d'«encarnació» ha estat titulada «de natura humana». Finalment, la rúbrica destinada als sacraments de l'Església porta per títol «de la Sancta Ecc[le]sia».

Segons l'editor del còdex, la selecció d'aquests passatges, tant dels del *Llibre d'intenció* com dels del *Llibre què deu hom creure de Déu*, fou feta expressament i no desdiu gens del contingut general de les altres obres recopilades al devocionari, la qual cosa apuntaria cap a un lector/usuari laic, relacionat amb l'espiritualisme reformador

²²⁷ Al marge inferior del foli 64 s'hi llegeix, de mà i tinta completament diferent de la del cos del text «*Gaspar me duca Baltasar me conduca Omiql ut dey Grabriel [sic] virtus*».

²²⁸ Inicialment «creacio», raspat –cio i rectificat, encara visible.

franciscà del s. XIV i XV. La triadella voluntària de textos lul-lians, per interessos concrets, no és un fenomen estrany en la transmissió de l'opus lul-lià. Sense moure'ns del mateix cicle artístic del llibre que ens ocupa, la tradició del *Blaquerna* compta amb alguns testimonis que recullen tan sols parts específiques de l'obra:

«Un altre aspecte de la transmissió del *Blaquerna* que cal remarcar fa referència a l'existència de diversos testimonis en els quals es van recollir únicament algunes parts determinades de l'obra, de manera que la fragmentarietat dels textos conservats no és producte de cap pèrdua material sinó que respon a una opció deliberada del copista –o del patró que va encarregar el còdex» (SOLER & SANTANACH 2009: 35).

3. Història del manuscrit

Malgrat la minuciositat de les informacions aportades per Seguí Trobat (2008), és difícil, sinó impossible, traçar el periple històric pel qual ha passat aquest còdex. El fet de ser un volum factici, amb un ventall cronològic que abraça des de principis del s. XV fins al s. XVII, relligat en diferents moments i amb pèrdues evidents de folis, en complica notablement l'establiment de la procedència. Sembla clar, com ho indica l'editor, que el «cos principal del manuscrit data de mitjans s. xv, i està escrit en lletra gòtica i humanística, amb un rotund predomini de la primera».²²⁹ Aquesta observació és aplicable a la part específicament lul-liana.

Sobre la procedència geogràfica, Seguí aporta prou dades per situar-lo a València, almenys pel que fa a algunes de les parts configuratives del còdex. Posa en relleu, en aquest sentit cinc aspectes de contingut:

- 1) la inserció de la referència a St. Vicenç Ferrer al calendari del foli 5.
- 2) L'aparició del topònim «Biar» entre les proves d'escriptura (f. 79^v).
- 3) La inclusió d'una crònica sobre l'aparició d'un cometa a Castelló (f. 85^v).
- 4) El formulari de la missa de les cinc nafres de Crist, que segons Seguí apareix només en un incunable valencià de 1492.
- 5) Citam textualment «l'ambient lul-lista franciscà i beguí reformador que suggereixen alguns dels textos que s'hi inclouen» i que Seguí infereix de la presència de l'apòcrif lul-lià.²³⁰

Certament, aquestes dades són prou significatives però cal fer-ne algunes consideracions, sobretot quant als textos lul-lians. En primer lloc, en relació amb la datació del quadern, que amb força garanties és de la primera meitat del s. xv. En segon lloc, la sola presència de l'apòcrif lul-lià no basta per decidir-ne la procedència

²²⁹ SEGUÍ TROBAT (2008: 19).

²³⁰ SEGUÍ TROBAT (2008: 18).

valenciana i la connexió amb moviments espirituals, almenys de la part estrictament lul·liana, perquè aquest mateix apòcrif és comú a totes les còpies catalanes del *Llibre d'intenció* fetes a Mallorca durant el s. xv. És més, el tractament de «doctor» que s'hi detecta, com veurem en la nostra edició del *consectari*, és exclusiu d'aquesta còpia i podria tractar-se s'un error, atès que la resta de testimonis transmet clarament «los doctors».²³¹ Des d'un punt de vista estrictament ecdòctic, les mostres de *E* posen en evidència alguns errors comuns que el relacionen genèticament amb la resta de testimonis de la família *β*.

En tercer lloc, gràcies als inventaris i catàlegs tant del segle XIV com del XV, sabem de l'existència, a Barcelona i a Mallorca, de diversos *coerns* que incloïen, encara que sense especificar, fragments d'obres lul·lianes,²³² la qual cosa seria indicatiu de la difusió de peces soltes, que es podrien afegir i relligar successivament en còdexs facticis. El bifoli exterior de pergamí del *Llibre d'intenció* en podria ser un indicatiu morfològic clar.

Finalment caldria tenir ben en compte la procedència diversa, i sovint desconeguda, de tot el fons Llabrés,²³³ la qual cosa impossibilita de certificar la història, en darrer extrem, d'aquest testimoni fragmentari del *Llibre d'intenció*. Per tots aquests motius, no es pot descartar la hipòtesi que el fragment lul·lià sigui de factura illenca i s'hagi afegit al devocionari en una època posterior.

4. Usos gràfics

a) Braquiografia

Les abreviatures són les convencionals dels manuscrits catalans del moment. Registren una major presència l'abreviació de la síl·laba *per* i la titlla de nasal. També és recurrent la de la síl·laba *-us-*.

²³¹ Vegeu el capítol sobre el *Consectari de les quatre virtuts*.

²³² Ens referim als inventaris de béns que arplega HERNANDO I DELGADO (1995) i (2006) i HILLGARTH (1991).

²³³ Cf. MOREY & AL. (1991: 19-21). Per a la trajectòria vital de Gabriel Llabrés (1858-1928) i les múltiples destinacions geogràfiques per raons professionals vegeu PONS I MARQUÈS (1935: 225-246).

b) *Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme*

És constatable la variació mínima en la representació vocàlica en posició àtona, tant de la parella *a/e* com de *o/u*. Tan sols és remarcable algun cas de masculí acabat en *-a*, que es manifesta al mot «noblas» o en el demostratiu «aqualls» (f. 56).²³⁴

És sistemàtica la representació amb la *y* de la iod dels diftongs decreixents: «fruyt» (f. 55), «servey» (f. 57^v), «caygut» (f. 58), «hoyras» (f. 58^v), «cuydes», «creyes» (f. 59). Se'n dóna un cas en context actualment hiàtic: «hoyt» (f. 59^v).

La fluctuació gràfica en aquest camp és més destacada que la variació vocàlica, encara que es manifesten alguns usos gràfics del tot sistemàtics, que resumim a continuació.

La consonant lateral palatal és representada sistemàticament amb *l* en posició inicial absoluta: «lurs», «libre» (f. 55), «lagremes» (f. 56^v), «lur», «lochs», «lum» (f. 60^v), «loc», (f. 61). En posició medial i final és variable: «milor» (ff. 55, 58^v) i «millor», «bell» (f. 55), «trebals», «consell», «aqualls» (f. 56), «vulls», «maravells», «perill», «deffalliment» (f. 56^v), «null» (f. 57), «auzells» (f. 57^v). Són sistemàtiques les *ll* etimològiques: «excellencia», «intelligible» (f. 56), «illumina» (f. 56^v).

Alguns casos de lateral velar es representen amb *ll*: «entendrell» (f. 55), «utillitat» (f. 57).

La consonant fricativa palatal sorda té dues representacions del tot sistemàtiques: *ix* a final de mot i *x* en posició medial: «mateix» (f. 55, 60, 60^v, 61), «segueix» (f. 55), «coneix» (f. 56^v, 58), «enrequix», «restitueix» (f. 56^v); contrastau-los amb els casos següents: «enaxi» (f. 56^v), «conexer», «seguexen» (f. 57^v), «axi» (f. 60).

És variable la representació de la consonant fricativa i africada palatal sonora intervocàlica i postconsonàntica: «haies» (f. 56) però «jutgara» (f. 55).

Hi ha mostres de *h* antihàtiques («raho», «procehir», «fahent») i d'altres no etimològiques («hon», «hoyras»).

En una sola ocasió apareix la grafia *z* per a la representació d'un so sibil·lant, encara que en aquest cas, i a diferència del que esdevé en els manuscrits anteriors, representa un so actualment sord: «auzells» (f. 57^v). Igualment s'ha de destacar un cas manifest de representació de geminació de l'oclusiva en el grup *gl*, «retgla» (f. 57^v).

²³⁴ Aquesta representació vocàlica, especialment en el demostratiu «aqualls», podria constituir una darrera evidència de la procedència no valència del copista, atenant el fet que seria simptomàtica la tonicitat de la vocal neutra, com la que encara es produeix en alguns parlars de Mallorca i de Menorca.

Algun cas de caiguda de la *-r* en el grup *-rs* final: «dines» (f. 56^v). La consonant nasal palatal presenta el dígraf *ny* i *n* abreujada, sistemàticament.

c) Remarques lexicomorfològiques

La *-n* subjacent reapareix constantment en els plurals dels mots paroxítons: «homens». És fluctuant l'epèntesi de *d* en els grups *-nr*: «engenra» i «engendra» (f. 69^v).

1.11. MANUSCRIT VAT. LAT. 10036 DE LA BIBLIOTECA VATICANA (V)

1. Dades d'identificació

Sigla d'identificació: V

Localització geogràfica: Estat del Vaticà.

Biblioteca: Biblioteca Apostòlica Vaticana.

Manuscrit: Vat. Lat. 10036

Procedència: Mallorca.

Datació: 1615

Suport de la reproducció utilitzada: reproduccions en microfilm del Centre de Documentació Ramon Llull de Barcelona, procedents del Raymundus-Lullus-Institut de Freiburg.

Entre els anys 2006 i 2010 la Biblioteca Vaticana romangué tancada al públic per reforma. Actualment l'accés encara és restringit, i no ens ha estat possible d'accedir-hi personalment. Per aquest motiu seguim estrictament les descripcions de VATTASSO (1914), BITECA i de la Llull DB, que hem completat mínimament a partir de la consulta del microfilm.²³⁵

Bibliografia: MASSÓ I TORRENTS (1913: 55 D⁶), VATTASSO (1914: 394-95), PÉREZ MARTÍNEZ (1961: 19).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?299>); BITECA (manid 1694).

Volum miscel·lani que conté les obres lul·lianes següents:

Desconhort (f. 2-16^v); *Oracions de Ramon* (f. 18-45^v); *Llibre d'intenció* (f. 48^v-70); *Pecat d'Adam* (f. 70-73^v); *Llibre de Santa Maria* (f. 76-195); *Arbre de filosofia d'amor* (f. 198-275^v); *Cant de Ramon* (f. 275^v-276^v); *Cent noms de Déu* (f. 279^v-305); *Plant de nostra dona Santa Maria* (f. 306-309).²³⁶

²³⁵ Agraïm novament a Lola Badia i a Albert Soler la reproducció del microfilm de Freiburg. Pel fet que aquesta còpia és d'escassa qualitat, només n'oferirem algunes mostres en l'apèndix.

²³⁶ Aquesta foliació es correspon a la moderna, que no apareix en les reproduccions. Per qüestions pràctiques, només a la part dedicada als usos gràfics i a l'edició hem fet servir la foliació original, que s'observa al marge dret superior de cada foli.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Bo.

Suport

Paper *in folio*.

Mides

314 x 217 mm. La caixa és de mida variable, segons la descripció de la BITECA: oscil·la entre els 260 x 110 i els 270 x 180 mm.

Disposició de la pàgina

La part corresponent al *Llibre d'intenció* és a ratlla tirada. La part final del manuscrit és a doble columna. Els folis 16^v-17^v, 46-48, 73^v-75, 195-197^v i 276-279 de la foliació moderna són en blanc o parcialment en blanc i han estat cancel·lats amb dues línies creuades en diagonal. A cada un dels quatre angles s'hi ha fet constar la paraula «*vaccat*».

Enquadernació

«En pergamí flexible, amb tires per lligar-lo; enquadernació reforçada amb un foli de pergamí procedent d'un manuscrit llatí». Al llom, «Raymundus Lullus» (BITECA).

Quaderns

1⁴ 2¹⁴ 3-7¹⁰ 8⁶ 9¹ 10-21¹⁰ 22¹⁶ 23⁸ 24¹⁶ 25⁸ 26¹⁸ 27¹⁰ 28⁸ 29-30¹² 31⁸ 32³ (BITECA).

Foliació

313 folis més tres de guarda inicials i un de final. Doble foliació: una d'antiga, en xifres aràbigues, al marge superior dret. La moderna, també en xifres aràbigues, és al marge inferior dret i fou feta amb caràcters tipogràfics.

Reclams

Reclams horitzontals en alguns folis (p.e. f. 54^v), al marge inferior dret i a sota de la darrera paraula de la línia. En la reproducció no s'aprecien els reclams a cada pàgina com s'afirma a la BITECA.

Filigranes

Quatre tipus diferents segons BITECA:

- 1) creu llatina dins d'una llàgrima.
- 2) creu llatina dins d'una llàgrima, a sota les inicials A M i dins de la llàgrima, al costat dret de la creu, la lletra C.
- 3) creu llatina dins d'una llàgrima, a sota les inicials A D i dins de la llàgrima, al costat dret de la creu, la lletra C.
- 4) creu llatina dins de llàgrima, a sota les inicials I i una sigma.

Il·lustracions

No n'hi ha.

Lletra

Una única mà cursiva itàlica. Almenys al *Llibre d'intenció* les correccions interlineals, obliterations, subratllats i notes marginals d'addició semblen fetes per la mateixa mà. Les caplletres inicials són majúscules simples. És freqüent la tendència a escriure «intenció» amb una majúscula inicial.

No hi ha epígrafs divisoris dels capítols. Els capítols, no numerats, se separen per dues línies en blanc. El text és puntuat convencionalment amb els signes corresponents. Una particularitat són els dos punts que es col·loquen a sobre d'alguns mots: la col·lació del manuscrit amb la resta de testimonis posa en evidència que aquestes marques indiquen lectures dubtoses o incorrectes, sobre les quals el copista crida l'atenció: cal pensar en copista poc o gens innovador, que segueix l'antígraf encara que en detecti la manca de sentit textual.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. Fins i tot presenta una taula de rúbriques, amb un *initia* que inclou una sorpresa agradable: la inscripció, al marge superior, de la llegenda «*Jhs. Xps. Maria Salus Any 1502*». Vol dir, la mateixa llegenda que, segons totes les descripcions, encapçalava el manuscrit perdut de 1502 (*X*). Semblaria factible que *X* fos l'apògraf perdut de *V*. Tanmateix, hem de ser cauts en aquest consideració: cal advertir que *V* és còpia d'un manuscrit existent l'any 1615 a la Casa dels Jurats, com es veurà a continuació. S'ha de remarcar igualment el fet que després de la taula de rúbriques reapareix l'esquema sobre els cinc senys espirituals i les virtuts teològals que es detecta en la taula de *ICB N*.

Cal fer constar, així mateix, la numeració lateral que apareix al llarg del *Llibre d'intenció*, de la qual en desconeixem l'origen, com hem apuntat a *I*. Les marques numèriques són molt més profuses que les consignades a *I L*. És significatiu que al foli 48, al marge dret, hi aparegui també «art. 81», semblant al «pro. ar. 81» del foli 3 de *L*, que descriurem posteriorment.

3. Història del manuscrit

La història d'aquest còdex es remunta al primer quart del s. XVII i coincideix amb l'època de major activitat dels procuradors de la Causa de Beatificació a Roma. Més concretament, és un dels dotze còdexs que el 1616 recalaren a Roma procedents de Mallorca per mitjà del postulant Fra Joan Riera.²³⁷ Amb aquesta data es pot perfilar força el moment de factura del còdex si es té en compte la certificació final del manuscrit: el notari Mateu Nebot, arxiver de l'Arxiu inferior de la Casa dels Jurats de Mallorca, segella la certificació que el còdex és còpia fidedigna d'un exemplar que es conservava l'any 1615 a l'Arxiu de la Junta, certificació que ratifica el notari Joan Baptista Mulet. Ens sembla llegir, en la reproducció del microfilm, que la certificació és de dia 2 de gener («*die videlicet secunda mensis Januarii*») i la ratificació de dia 7 de gener de 1615.

²³⁷ PÉREZ MARTÍNEZ (1961: 19). Vegeu *supra* la història referida al postulant Fra Joan Riera i els manuscrits de St. Isidor.

4. Usos gràfics

a) Brauigrafi

S'ha reduït considerablement el nombre d'abreviatures, així com la freqüència d'aparició. En una ocasió és abreviada, convencionalment, la síl·laba *-ri-* i en un nombre poc considerable d'ocurrències apareix la titlla horitzontal per a l'abreviació de la consonant nasal. És remarcable, en aquest sentit, l'ús de la grafia *ñ* en un nombre relativament elevat de casos.

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

La vacil·lació en la representació de la vocal neutra en posició àtona segueix sent la tònica dominant. Els exemples en són nombrosos: «baptisma», «naffras» (f. 46), «parill» (f. 46^v), «digna», «conagut», «entendra», «cosas», «perllar» (f. 47), «duas», «desordonade», «se inffinitat», «aternal» (f. 47^v), «jutgera», «scriura» (f. 48), «manor» (f. 48^v), «cose» (f. 48^v),²³⁸ «ventra», «alementats» (f. 49), «arbitra», «obre» (f. 49^v), «sagux», «peraros», «reho» (f. 51), «donade» (f. 51^v), «adversade», «temptade», «remambredores», «membrade» (f. 52), «manassat» (f. 52^v), «jo-t parla» (f. 52^v), «exemplifficade» (f. 53), «bagut», «culpe» (f. 53^v), «parill» (f. 56^v).

Aquesta vacil·lació també és normal en la distinció *o/u* en contextos propers a la vocal *i*: «minuritat» (f. 47^v), «impossiblle» (f. 48^v, 49), «pusiblle» (f. 50); en canvi, «obligada» (f. 47). Fins i tot s'adverteix un possible cas d'ultracorrecció: «omilitat» (f. 54), «omiliar» (f. 55^v).

La monofonagió del grup GUA i QUA, en qualsevol posició, és vacil·lant: «aygo» (f. 48), «gordade» (f. 50^v), «gonyat» (f. 51), «egoltat» (f. 51^v), «gonyant» (f. 55), però «guardet» (f. 52), «guardaran» (f. 52^v), «guardo» (f. 53).

És sistemàtica la grafia *y* en els diftongs decreixents: «fruyt» (f. 47), «servey» (f. 48), «cuyden» (f. 53^v). Són formes dissimilades «eluminada» (f. 52), «verginitat» (f. 54).

S'adverteix la duplicació gràfica de la vocal *i*, sense que puguem apuntar-ne cap explicació coherent: «iinffinit», «infiniide» (f. 50).

Sens dubte la característica més remarcable és la representació de la geminació en els grups *gl* i *bl*.²³⁹ Així, en són exemples «entelligiblle» (f. 46, 47, 47^v), «amabble»

²³⁸ Que contrasta amb «cosa» dues paraules després, en la mateixa línia.

²³⁹ Vegeu la descripció consonàntica del ms. *B*.

i «amabla» (f. 46, 46^v, 47, 47^v, 48, 50 *etc.*),²⁴⁰ «impossible» (f. 48^v, 49), «noble», «possible» (f. 50), «diable» (f. 51), «double» (f. 54), «nobles» (f. 57^v). En un únic cas aquesta duplicació ha provocat la desaparició de la *l*: «agradabbe» (f. 50^v).

La representació de la consonant lateral palatal és un dels elements més variants: sol ser representada amb *l* en posició inicial i medial i amb *ll* en posició final, però en cap cas és un criteri sistemàtic: «libre» (f. 46, 46^v), «defaliment» (f. 46), «luny», «milor», «trebal», «sedolable» (f. 46^v), «bel» (f. 47), «trebalats», «caval», «maravels» (f. 48), «defaliment» (f. 48^v), «calar» (f. 52), «libertat» (f. 52^v), «perils e trebals», «aquels» (f. 55), «novelas» (f. 57^v); «llur» (f. 46), «millor» (f. 47), «aquells» (f. 48); «fill» (f. 46^v), «bell» (f. 47).

En canvi, la consonant lateral final és representada amb *ll* en un nombre més que considerable d'ocasions: «proamboll» (f. 46), «utill», «diabolicall» (f. 49^v), «mall» (f. 52), «all»²⁴¹ (f. 52), «angell» (f. 53^v, 56), «speciall» (f. 56).

És sistemàtica, com en la resta de testimonis, la *ll* etimològica: «accellencia» (f. 47^v), «illuminat» (f. 56^v), «intelligencia» (f. 58).

És sistemàtica la grafia *ch* en posició final «enemichs», «adonchs», (f. 51).

És vacil·lant la representació gràfica de l'africació: «desitges» (f. 46^v), «jutge» (f. 53), «desitgar» (f. 54), però «desijade» (f. 52), «desijar» (f. 55^v).

La consonant fricativa palatal sonora davant de la vocal *a* és representada de tres formes diferents, indistintament: «mengar» (f. 53^v), «envega» i «enveja» (f. 56), «enveia» (f. 56^v).

Són considerables algunes mostres de vacil·lació en la representació de la fricativa sonora en posició inicial: «iutjada» (f. 52), però «justicia» (f. 53). S'ha de remarcar la sistematicitat de la grafia «maior».

La vacil·lació afecta la grafia *h* en tres casos:

- 1) absència de *h* etimològica: «auria» (f. 47^v), «ome» (f. 49^v), «as» (f. 50), «avem» (f. 52), «umilitat», «onrament», «desonor» (f. 55^v).
- 2) Presència de *h* no etimològica: «hobrar», «hon» (f. 52^v), «hobra» (f. 54).
- 3) Resten alguns casos de *h* antihiàtica: «raho» (f. 48).

La fricativa palatal sorda en posició final coneix les grafies *x* i *ix*: «matex» (f. 47^v, 49^v) però «mateix» (f. 50, 51); «restituex» (f. 48), «saguex» (f. 51), «enfortex» (f.

²⁴⁰ Alternant indistintament amb «amabla» i «amable».

²⁴¹ Tot representant la contracció *al*.

55^v). El dígraf *ix* també apareix escadusserament en posició intervocàlica: «conèixer» (f. 52).

Hi ha una tendència notable a la duplicació, en qualsevol posició, de la grafia *ff*: «comffassar», «ffets», «ffas», «certifficat», «ffill» (f. 50^v), «ffinal» (f. 51), «ffortitudo» (f. 52), «ffratura» (f. 52^v), «conffus» (f. 55^v), «ffortificar», «mortifficar» (f. 56^v), «inffinida» (f. 57^v).

c) Remarques lexicomorfològiques

Bona part dels mots de procedència culta apareixen amb el sufix *-tio*: «tribulatio» «consolatio» (f. 48), «perfectio» (f. 48^v, f. 49), «pretentio» (f. 52), «constructio» (f. 58^v)

Són perceptibles algunes mostres de grafia *z* per a la representació de la sibil·lant sonora intervocàlica: «coza» (f. 52), «riqueza», «baleza» (f. 52^v).

La consonant nasal palatal coneix el dígraf *ny* («ensenyen» (f. 50^v), «gonyat» (f. 51), «luny» (f. 56^v), «vergonya» (f. 57^v)), encara que abunda la *ñ*, especialment en la grafia del mot «señor»(f. 49^v, 51).

La grafia «circustancies» (f. 54), allunyada de l'etimologia llatina, reflecteix la reducció consonàntica que es produeix fonèticament en un context de tres consonants seguides. És freqüent el reforç dental en el monosíl·lab *on*: «ont» (f. 52^v).

1.12. MANUSCRIT 1001 DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA DE PALMA (L)

1. Dades d'identificació

Sigla d'identificació: L

Localització geogràfica: Palma

Biblioteca: Biblioteca Pública de Palma.

Manuscrit: 1001 (*olim* L. 135).

Procedència: Biblioteca del convent de St. Francesc de Palma.

Datació: 11 – 16 de gener de 1623.²⁴²

Data de la consulta de l'original: març de 2007.

Suport de la reproducció utilitzada: Reproducció digital del microfilm de la Biblioteca Pública, de febrer de 2006. Reproducció digital de la Biblioteca Virtual del Patrimoni Bibliogràfic (<http://bvpb.mcu.es/ca/consulta/registro.cmd?id=397953>) [abril de 2011].

Bibliografia: MASSÓ (1913: 223-4, D24), GALMÉS (1938: 341-42), GARCÍA & AL. (1965: 105, 99).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?13>); BITECA (manid 2163).

Conté les obres següents:

1) Obres lul·lianes:

Part I: *Llibre d'intenció* (f. 1-46^v); *Lo peccat d'Adam* (f. 47-51).

Part II: *Llibre de consolació d'ermità* (f.1-18^v).

2) Obres pseudolul·lianes:

Part II: *Consectari de quatre virtuts* (f. 19-19^v)

²⁴² El *Llibre d'intenció* porta la data d'11 de gener. La resta de la còpia data del 16 de gener de 1623.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Molt deteriorat en la relligadura, per la qual cosa, juntament amb el fet que és digitalitzat en xarxa, és exclòs de consulta. Alguns folis tenen forats de corc a l'interior del marge superior.

Suport

Paper en octau.

Mides

165 x 115 mm. La caixa fa 131 x 75 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. Entre 26 i 27 línies per foli. No s'hi observen restes del pautat ni de la caixa. Folis de guarda inicials i 22 folis en blanc.

Enquadernació

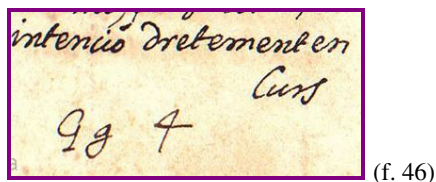
En pergami flexible, amb el llom molt deteriorat, que impedeix de llegir-ne el títol antic.

Quaderns

A⁴ B-C⁸ D⁶ E-G⁸ H^{3/4} I⁸ J-K⁸ L¹⁰ (BITECA)

Foliació

Doble foliació: original en tinta, i moderna a llapis, ambdues al marge superior dret. Al primer full de guarda, al marge superior dret i en tinta blavosa, «VI 3». Al recto, foliació original a ploma, en xifres aràbigues. Correlativa de l'1 al 51 a la primera part, que inclou el *Llibre d'intenció*, *Pecat d'Adam* i la taula de rúbriques. Reinicia la numeració en 1 a partir de *Consolació d'ermità*, que arriba fins al foli 19. A partir d'aleshores només hi figura la foliació moderna en llapis, que numera correlativament fins al foli 92. El còdex és, per tant, format per dues unitats codicològiques, amb foliació independent per a cada una d'elles. Només en la primera part hi consten signatures de quadern alfanumèriques, al marge inferior dret:

(f. 46)

Aquestes signatures es distribueixen de la manera següent: f.1 (Aa), f. 5 (Bb), f. 6 (Bb2), f. 7 (Bb3), f. 8 (Bb4), f. 13 (Cc), f. 14 (Cc2), f. 15 (Cc3), f. 16 (Cc4), f. 21 (Dd), f. 22 (Dd2), f. 23 (Dd3), f. 27 (Ee), f. 28 (Ee2), f. 29 (Ee3), f. 30 (Ee4), f. 35 (Ff), f. 36 (Ee2), f. 37 (Ee3), f. 38 (Ee4), f. 43 (Gg), f. 44 (Gg2), f. 45 (Gg3), f. 46 (Gg4).

Reclams

A cada foli, a sota de la darrera línia de text, a la part del marge inferior dret. Es pot apreciar clarament en la imatge anterior del f. 46.

Filigranes

No n'hi hem detectada cap, ni tan sols als fulls en blanc, en què són clarament visibles els corondells i pontillons del paper. Segons la descripció de la BITECA, al foli 87 hi ha una marca d'aigua: «cercle amb croissant insert amb una creu rematada amb flors». Repetim que hem estat incapaços de detectar-la-hi.

Il·lustracions

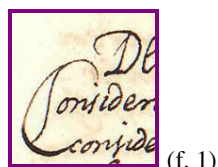
No presenta decoració ni il·lustracions. Només s'observen algunes manícules en els marges laterals (p.e. f. 3).

Probationes pennaë

Al foli 92^v, diverses *probationes pennaë*.

Lletra

Una sola mà cursiva itàlica. Tinta única, negra. Sense calderons ni rúbriques. Els epígrafs són de mida més grossa, com les majúscules inicials o caplletres. Tots els epígrafs del *Llibre d'intenció* són numerats amb xifres aràbigues.

(f. 1)

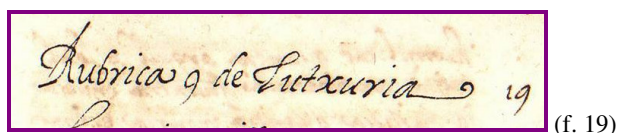

(f. 29)

Algunes lletres dels epígrafs acaben amb un traç recargolat, com a element decoratiu.

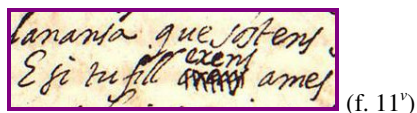

(f. 44)

(f. 19)

El text ja es divideix amb els signes de puntuació convencionals. Alguns fragments del text han estat subratllats originalment per la mateixa mà (f. 5^v, 10^v). També presenta correccions originals, amb obliteracions i ratllades amb dues línies horitzontals (f. 10^v) o petites línies inclinades (f. 11^v).

(f. 11^v)

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. La taula de rúbriques d'aquesta obra s'ha copiat després del *Pecat d'Adam*, a partir de la meitat del foli 51 i fins al final del f. 51^v. Colofó del *Llibre d'intenció*: «Finis 11 Jan./1623». L'inicia del *Llibre d'intenció* destaca per l'atribució lul·liana de l'obra: «*Liber celeberrimi, ac/doctissimi viri martyris ... Beati Raymundy Lulli. de Ma./eiusde vulgari sermone/scriptus*» (f. 1).²⁴³

A banda de les nombroses notes marginals, algunes de les quals en llatí i que devien ser per a l'ús del lector possessor, l'aspecte sens dubte més destacable és el

²⁴³ El mot *Beati* ha estat cancel·lat, però encara pot llegir-s'hi. En canvi, el mot anterior que hem deixat amb punts suspensius ha estat del tot obliterat i és impossible reconstruir-lo. La cancel·lació de la paraula *beati* podria relacionar-se amb les lluites antil·ulianes del s. XVIII.

referit a la numeració aràbiga marginal, feta per la mateixa mà, que ens relaciona la còpia del *Llibre d'intenció* amb les còpies de *I V* i que alhora les relacionaria amb un mateix antecedent. Així, a *L* apareix aquesta numeració amb la següent distribució: f. 3 (pro.ar 81), f. 5^v (ar.81), f. 27 (art. 1).

També és remarcable el colofó de *Consolació d'ermità*, que permet de relacionar aquesta còpia amb els nostres manuscrits *I* i *H*: «Fonch acabat de escriu/ra divendres lo primer de agost à 12 hores del dia any MCCCXXX» (f. 18^v).

3. Història del manuscrit

Són dues les notes que permeten copsar l'evolució històrica d'aquest còdex, des del seu origen l'any 1623. Si bé la primera, que hom localitza a la coberta i al foli 1, es refereix al fet que va pertànyer al fons de la biblioteca conventual de St. Francesc de Palma,²⁴⁴ la segona aporta una major informació sobre la procedència. Al marge inferior del foli esmentat apareix la inscripció «*Est hugonis berardi presbiter*». El nom és corroborat amb el colofó de *Consolació d'ermità*: «*Finis die 16 Januarij/1623 ab hugone/Berardo/presbitero*». Aquesta dada confirma que el manuscrit no només pertangué a Hug Berard, sinó que fou l'artífex de la còpia. Aquest Hug Berard havia estat identificat amb el fill d'Hug Berard Palou (1553 – 1616), aquest darrer procurador reial de Mallorca, lul·lista fervent que escrigué un *Informe* favorable a Ramon Llull, i que aconseguí el suport de Felip II per a la Causa lul·liana.²⁴⁵ El fill, Hug Berard i Nunyis, era jesuïta, fundador del col·legi de la Companyia de Jesús a Pollença.²⁴⁶ Tant la cronologia (mort del pare el 1616, datació dels colofons de 1623) com especialment l'aparició del títol «*presbiter*» en totes les notes, són indicis prou sòlids per considerar que aquest còdex pertanyia a Hug Berard Nunyis, i no al procurador reial.

La darrera referència documentada sobre el manuscrit és que l'any 1805 apareixia en l'inventari del convent de St. Francesc.²⁴⁷ Arran de les obres que s'hi recullen i pel tipus de lletra (*character modernus*), és possible identificar aquest manuscrit amb el núm. 99 del catàleg publicat per Gottron (220). Com la resta del fons,

²⁴⁴ És l'ex-libris habitual: «És de la Llibreria del Convent de St. Francesc de Palma».

²⁴⁵ TRIAS MERCANT (2009: 64). Per a la història de la Causa en l'època de Felip II, veg. PÉREZ MARTÍNEZ (1962).

²⁴⁶ GARCÍA & AL. (1965: 106).

²⁴⁷ *Inventario de los libros de la Bibliotheca de N.P.S. Francisco de Assis de la Ciudad de Palma nuevamente ordenado en 1805 por orden de N.M.R.P.F. Antonio Arbona..., A diligencia del R.P.F. Ramón Strauch..., escrito por el P.F. Ramón Lledó*. Ms. Palma BP, 875 [consultable en xarxa].

passà a la Biblioteca de l'Institut Balear amb la desamortització de 1835, per la qual cosa s'hi custodia encara, en l'actual Biblioteca Pública de Palma.

4. Usos gràfics

a) Braquigrafia

El catàleg d'abreviatures d'aquest manuscrit s'ha reduït considerablement respecte de la resta de còdexs descrits fins ara. És així que s'hi detecten dos tipus d'abreviatures: la titlla per a la nasal i l'abreviació de la preposició *per*. «Jesucrist» és abreujat «Jesu C.» (f. 1^v).

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

La variació gràfica en la representació de la vocal neutra àtona segueix essent la tònica dominant. Hi ha una forta tendència a representar el morfema final del femení amb la grafia *-e*. Tot en conjunt, les mostres en són prou abundoses: «nouvellement», «consaguents», «amabla», «sias» (f. 1^v), «arbitra», «aparallament», «conaxensa», «entendra» (f. 2, 3), «conexensa» (f. 2^v), «amable» (f. 3), «bestantment», «valgue» (f. 3^v), «sustencials» (f. 4), «tamable», «tamor» (f. 5), «adversade», «aje» (f. 5^v), «se gloria»²⁴⁸ (f. 5^v), «conagut», «te intencio» (f. 6), «reho»²⁴⁹ (f. 6), «cuydan» (f. 6^v), «alementats», «are», «oma»²⁵⁰ (f. 7^v), «conegude», «axelsar» (f. 8), «apropiade», «arbitre», «na donas»²⁵¹ (f. 9), «cregua», «garde», «pusque», «donade» (f. 9^v), «cose» (f. 10^v), «donade» (f. 11^v), «se intenció» (f. 12), «trampansa» (f. 14), «temptade» (f. 14^v), «alegir» (f. 15), «masurat», «temptade», «encare», «manasat» (f. 15^v), «metra», «concorde», «amade», «jutjade», «quantre» (f. 16^v), «are», «desamade» (f. 17^v), «beura», «culpe» (f. 18), «cuyde» (f. 18^v), «pense»²⁵² (f. 19), «balesa», «te anima» (f. 19^v), «enraquair» (f. 20), «ramey» (f. 20^v), «balesa», «argull», «argullós» (f. 21), «ellas» (f. 22), «manjar», «beura» (f. 26), «aparallada» (f. 27), «aparallament» (f. 28), «perelament» (f. 33^v), «sebut», «effactuos» (f. 36^v), «alament» (f. 38), «clerga» (f. 41), «vejas», «aximpli» (f. 41^v), «demnatge», «veras» (f. 42^v), «farrer», «macanicas» (f. 44), «manastrals» (f. 45^v), «guerras» (f. 46).

²⁴⁸ En canvi, el possessiu femení també apareix *sa*: «sa justicia» (f. 6^v).

²⁴⁹ Però «raho» al foli següent.

²⁵⁰ «Home», com apareix representat en altres folis, com ara el 8^v.

²⁵¹ Per al proclític «ne».

²⁵² Forma imperativa, «pensa».

També és fluctuant la parella *o/u* en posició àtona, especialment en els casos que precedeixen una síl·laba amb nucli sil·làbic *i*, tant si és tònic com àton: «subiran», «minuritat» (f. 4^v), «impossible» (f. 8^v), «pusible» (f. 10), «sucietat» (f. 13),²⁵³ «cugitar» (f. 15), «pusibilitat» (f. 20), «pussible», «cumplit» (f. 20^v), «subiran» (f. 21), «impossible» (f. 25).²⁵⁴

La conjunció copulativa apareix, en general, sota la forma *e* però comença a haver-hi mostres de *y*.

És altament freqüent la monoftongació del diftong –AU– en gups QUA i GUA tant finals com medials: «aygo» (f. 6, 37^v), «gordada» (f. 11), «gonyat» (f. 12, 20), «desgoltat»²⁵⁵ (f. 13^v), «gonyar» (f. 41, 45). En canvi, es conserva la forma diftongada «aur» (f. 1^v).

Cal destacar un cas de caiguda de la vocal final del gup –ia en el mot «cimoni» (f. 38^v), que contrasta clarament amb mots similars com «ignorancia» (f. 13^v), «primicies» (f. 40^v).²⁵⁶

La iod dels diftongs decreixents es grafia amb una *y*: «aytal» (f. 4, 5^v), «servey» (f. 6), «caygut» (f. 8^v), «maleyta» (f. 23^v), «cuyda» (f. 40^v).

La grafia per a la consonant lateral palatal en posició inicial sol ser *l*: «libre» (f. 1), «lur» (f. 5^v), «lagremes», «loguer» (f. 6), «libertat», «licencia» (f. 16). Això no obstant, el possessiu «llur» és grafiat indistintament amb *l* i *ll*.

En posició medial i final hi predomina la *l*, encara que la *ll* també hi té una relativa freqüència: «aquels» (f. 1), «defaliment»,²⁵⁷ «castels» (f. 1^v), «vul» (f. 2^v, 9), «bel» (f. 4^v), «aconsel», «trebals» (f. 5, 14), «defaliment», (f. 6), «aquela», «aquella» (f. 8^v), «milor» (f. 9),²⁵⁸ «consell te» (f. 10^v), «folia» (f. 13^v), «faliments» (f. 16), «bels» (f. 19^v), «uls» (f. 26), «muller» (f. 37), «cavaller» (f. 43), «batalla» (f. 43^v). Sí que es mostren sistemàtics «null» i «fill». Un cas exclusiu de *ll* final per representar el so lateral velar: «angell» (f. 23^v).

Són sistemàtics els casos de *ll* etimològica: «intellectuals» (f. 2^v), «intelligible», «intelligibilitat» (f. 4^v), «accellencia» (f. 5), «illuminant» (f. 25).

El so velar sord en posició final és sistemàticament representat per *ch*.

²⁵³ Que contrasta amb «societat» (f. 30^v)

²⁵⁴ Cf. MOLL (1991: 81).

²⁵⁵ Per «desigualtat».

²⁵⁶ És un fenomen encara ara normal en bona part del català mallorquí. Per a la caiguda de la –a final en mots proparoxítons quan és precedida per una *i*, veg. VENY (1998: 63).

²⁵⁷ Però «defalliment» (f. 6^v).

²⁵⁸ Contrastava amb la forma majoritàriament recurrent «millor».

Són força destacades les grafies que representen una pronúncia africada: «desitjade» (f. 37), «linatge» (f. 38^v), «desitgen» (sistemàtic), «contrarietgen» (f. 43^v). Es detecta una mostra de pèrdua de *s* etimològica: «ciencia»/«sciencia» (f. 2^v).

La fricativa palatal sorda en posició final coneix algun cas esporàdic de representació amb el dígraf *-ix*: «segueix» (f. 5^v), «mateix» (f. 8). Sistemàticament es fa servir la grafia *-x-*, tant en posició medial com final: «restituex», «enriqueix», «conex» (f. 6), «conexer» (f. 6^v), «matex» (f. 8^v, 14^v), «enprobexen» (f. 18^v), «conaxensa», «infortex» (f. 22), «crex» (f. 25).

Es mostren alguns casos de sibil·lant sonora intervocàlica representada amb *z*: «riquezes», «largueza» (f. 7), «graneza» (f. 7^v). Val a dir que «infinida largueza» serà una forma comuna entre *L* i *P*. És majoritària l'ocurrència de la grafia *ss* per a la sibil·lant sorda intervocàlica, encara que també es detecten alguns casos de *s* simple: «cosos» (f. 7^v), «esencia», «pusible» (f. 10), «fasas» (f. 13), «hagueses» (f. 17^v), «masa» (f. 18). Això no obstant és majoritària l'ocurrència *ss*.

Casos de geminació en el grup *gl*: «retgle» (f. 7^v), «setglas» (f. 41), «retgla» (f. 42^v), talment com hem vist al manuscrit *B*. La forma «setglas» (per «seglars») exemplifica, a més, la caiguda de la *-r* en el plural, com també s'observa a «particulas» (f. 33^v).

És majoritari el dígraf *ny* amb abreviació de nasal, però també *n* sense abreviació: «senor» (f. 8^v, 12^v), «vergonna» (f. 27^v), «senors» (f. 36).

El mot «comfassar» (f.11) demostra el punt d'articulació de la consonant nasal per assimilació de la fricativa bilabial sorda.

Són remarcables alguns casos de *h* no etimològica: «hont» (f. 13^v),²⁵⁹ «hon» (f. 16, 26^v, 45), «hans» (f. 25^v). Malgrat la tendència marcada a la desaparició de les *h* antihiàtiques, encara se n'observa alguna resta: «crahent» (f. 30^v). És elevadament freqüent la forma «aver», que conviu amb algun cas de «haver» (f. 39) i «havent» (f. 21^v).

Són formes consonànticament dissimilades «muntiplichs», «muntiplicar» (f. 19^v), «muntiplica», «muntiplicament» (f. 20, 20^v).

²⁵⁹ Que conviu amb «ont» (f. 16^v)

Diverses metàtesis: «enprobexen» (f. 18^v), «amons» (f. 23), ²⁶⁰ «pervera» (f. 28), «perladies» (f. 33).

c) *Remarques lexicomorfològiques*

És remarcable l'ús d'un accent greu que afecta només dos monosíl·labs: la conjunció *e* i la preposició *a*.

El tret més rellevant de la llengua en aquest manuscrit és la presència d'alguns mots que delaten la prematura interferència del castellà en la llengua catalana a Mallorca. És el cas del mot *cegos*, encreuament entre el *cec* català i el *ciegos* castellà,²⁶¹ forma que apareix al foli 6 i que es repetirà en els testimonis *P* i *H*. Amb aquest darrer testimoni *L* comparteix la forma (encreuada també amb el castellà) *Iglesia*.

És significativa la substitució dels verbs *membrar* i *remembrar* per *recordar*, canvi també compartit amb els dos testimonis esmentats. En aquest mateix sentit cal destacar la nota marginal del foli 43^v, en la qual el mateix copista glossa que el significat de «aucient» és «matant».

El possessiu *nostro* (f. 8^v) pot ser delator de la procedència illenca del copista, com també ho pot ser el tancament de la *u* semivocàlica en *v* en posició intervocàlica: «creven» (f. 33^v).

Aquest manuscrit comparteix amb *P* i *H* el numeral *dos* concordant amb un substantiu femení: «dos vegades».

Finalment cal posar en relleu les formes «enlolina» (f. 6) i «enlominada» (f. 15), formes vulgars i dissimilades de «il·lumina» i «il·luminada». La variant arcaica «pricar» és normal en aquest testimoni, com ho serà a *PH*.

²⁶⁰ Sembla que aquí s'incorre en un error de còpia, perquè la resta de testimonis (a excepció de *P*, que segueix la lliçó de *L*) llegeixen «homens». És l'única explicació que podem oferir mínimament coherent quant a la presència d'aquest mot «amons».

²⁶¹ Una forma, altrament, encara del tot viva en registres orals informals del mallorquí.

1.13. MANUSCRIT M 283 DE LA BIBLIOTECA MENÉNDEZ PELAYO (*P*)

1. Dades d'identificació

Sigla d'identificació: *P*

Localització geogràfica: Santander.

Biblioteca: Biblioteca Menéndez Pelayo.

Manuscrit: M 283 (*olim* 42; I-4-12)

Procedència: Biblioteca del convent de St. Francesc de Palma. Biblioteca de Josep M. Quadrado.

Datació: 1644

Suport de la reproducció utilitzada: fotografies digitals en CD, trameses per la biblioteca el mes de febrer de 2006. Aquesta reproducció es pot consultar, amb lleugres diferències, en xarxa a

<http://www.bibliotecademenendezpelayo.org/Visor.aspx?op=6&Admin=TRUE&IdLibro=40&codigo=M283> [abril de 2011].²⁶²

Bibliografia: ARTIGAS (1930: 75-76); GALMÉS (1931: 19); LLINARÈS (1964); PERARNAU (1982: I, 188-9); BONILLO (2006: 13), (2008: 20).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?743>); BITECA (manid 2127).

Volum miscel·lani que conté les obres lul·lianes següents: *Llibre de meravelles* (f. 1-376) i *Llibre d'intenció* (379-403^v, incomplet).

²⁶² És remarcable que en aquesta reproducció digital hi falten els quatre fulls darrers, de manera que en comptes d'acabar a la rúbrica de «infaels» (f. 403^v) la reproducció en xarxa acaba a la rúbrica de «matrimoni» (f. 402). La reproducció que en posseïm acaba al foli 403^v, que coincideix amb la descripció que els encarregats de la biblioteca ens detallaven per correu electrònic dia 3 de febrer de 2006.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Aparentment bo, encara que s'hi detecten algunes taques d'humitat.

Suport

403 folis de paper en octau, més dos folis que fan de guarda inicial i final.

Mides

Les mides de la pàgina són de 150 x 110 mm.²⁶³ Segons la descripció de la BITECA s'observen dues mides de caixa diferents: 130 x 80 mm i 126 x 80 mm. Artigas només n'indica la primera.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. 24/25 línies per pàgina. No s'hi detecten, en la reproducció, marques de pauta. Els folis 376^v-378^v són en blanc.

Enquadernació

«Cobertes de paper fi despreses, tall tintat en vermell» (BITECA).

Quaderns

No és possible de fer-ne la col·lació per mor de l'enquadernació.

Foliació

En tinta, en xifres aràbigues, al marge superior dret. Numera tots els folis correlativament a partir del foli 2, fins al 403.

Llacunes per causes materials

Pel reclam del foli 403^v sembla evident que el còdex no és complet i que se n'han perdut els fulls finals, segurament un quadern complet.²⁶⁴

²⁶³ 130 x 104 mm segons la descripció d'Artigas.

²⁶⁴ Perarnau (1982: I, 188) no n'adverteix aquesta peculiaritat.

Reclams

Horitzontals, al marge inferior dret de cada foli (recto i verso).

Filigranes

Cap de les fonts consultades en descriuen les marques d'aigua.

Il·lustracions

No n'hi ha.

Lletra

Una única mà cursiva humanística. Els epígrafs, com en els casos de *LH*, són de mida més gran que la resta de lletres i estan tots numerats. Les caplletres són inicials majúscules simples. No presenta calderons: la divisió textual ja és feta amb signes de puntuació convencional. Les notes marginals correctives i didàctiques escampades al llarg del text són de la mateixa mà artífex de la còpia. Al *Llibre d'intenció* només se'n troben dues («nota») als folis 392 i 394^v. S'hi detecten cancel·lacions originals, amb una línia simple horitzontal (p.e. f. 386). Alguns fragments apareixen subratllats, sembla que originalment (ff. 402, 402^v).

A part d'aquesta mà cursiva pròpia de tot el text, es contempen altres mans en les anotacions marginals. A la *Lull DB* se'n distingeixen cinc grups: 1) antigues signatures i l'actual, al verso del full guarda. Són de mans posteriors al s. XVII. 2) Al primer foli, i de lletra diferent però contemporània a la del còdex, després del títol s'hi localitza una nota de possessió: «Del Dr. ?? Pou». 3) Al mateix primer foli però de mà més recent «Año de 1829», escrit en vertical al marge dret. 4) Al marge inferior del foli 43^v, de mà contemporània però diferent de la del copista s'adverteix «faltan tres paràgrafos». 5) Les notes marginals de la mà del copista comentades anteriorment.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* no és complet: a banda de la inexistència de taula de rúbriques, el text acaba abruptament al segon paràgraf de la rúbrica «De infaels» (f. 403^v) per mor de la llacuna material, la qual cosa ja era advertida per Artigas al catàleg de 1930.

Entre la invocació i el pròleg se n'ha intercalat l'autoria: «Compost per lo Doctor illuminat y/martyr Ramon Lull» (f. 329).

Per la manca dels últims fulls no es pot discernir si presentava o no colofó. L'altra obra del manuscrit, el *Llibre de meravelles*, presenta un colofó destacat, que permet datar el còdex, localitzar-ne geogràficament la factura i identificar-ne el copista:

«Aquest llibre anomenat Felix o de Merevelles fo escrit, e acabat en lo convent de Sant Francesc de la Ciutat de Mallorca, dimars lo primer del mes de Mars Any del Señor 1644. De ma de mi Fra Juan Guardia sacrista de dit convent. He trasladat de un llibre de ploma qui es del Col·legi del señor Canonge Lull, el qual ere escrit en Barcelona disapta a 9 dies del mes de janer del any del senyor 1467» (f. 376).

Deixant de banda la qüestió sobre la datació de l'apògraf del *Llibre de meravelles*,²⁶⁵ aquest colofó és d'importància cabdal tant per la data com per la localització geogràfica, atenent el fet que la còpia del *Llibre d'intenció* és de la mateixa mà.

3. Història del manuscrit

Totes les dades que hem aportat en els paràgrafs precedents permeten esbossar la trajectòria històrica d'aquest còdex. Per començar, cal remarcar-ne l'autoria de Fra Joan Guàrdia, i la ubicació de la factura del còdex a Mallorca, concretament al convent de St. Francesc de la ciutat, durant la primera meitat del s. XVII. Seguint les dades de la Lull DB, entre 1644 i 1646 el sagristà del convent copià, a més del manuscrit que ens ocupa, els següents: Madrid BNE, 185; Palma BP, 1046; Palma BP, 1047 i Palma AM, Bibl. 44.

Sabem del cert com en va anar la història almenys des de 1861. D'aquesta data és la inèdita *Bibliografia Luliana* de Jeroni Rosselló,²⁶⁶ en la qual l'editor es referia a l'existència d'aquest còdex, que sabia en poder de Josep M. Quadrado (1819 – 1896) però que no havia pogut consultar per a la seva edició del *Fèlix*. Aquesta informació és completada per Mateu Obrador, al pròleg de l'edició de 1901, tot indicant que el còdex passà a Marcelino Menéndez Pelayo (1856 – 1912) arran del llegat testamentari a favor seu que en féu Quadrado, motiu pel qual es conserva actualment a la biblioteca de Santander.

No hem pogut resoldre, en canvi, a qui es refereix exactament la nota de possessió del primer foli, ni hem pogut identificar qui era aquest Dr. Pou.²⁶⁷ A la Lull

²⁶⁵ Cf. BONILLO (2006: 13).

²⁶⁶ El borrador manuscrit d'aquesta obra, premiada per la mateixa Biblioteca, es conserva a la Biblioteca Nacional de Madrid, amb la signatura Ms. 13595. En donava notícia ALÒS (1935). L'any 2006 n'aconseguírem una còpia en microfilm per a la present investigació.

²⁶⁷ Al catàleg d'Artigas s'especifica «Ex libris del Dr. Pou. Año 1828» (1930: 75).

DB s'interpreta el nom «Johannes», mentre que la descripció de BITECA recull «Francisco». En el cas que realment es tractàs del segon antropònim, per la data de 1829 seria difícil, sinó insostenible, de relacionar-lo amb el prior del convent del Carme de Palma, Fra Francesc Pou, membre de la comissió coneguda posteriorment amb el nom de *Causa Pia Lul·liana*, constituïda el quinze de juliol de 1610.²⁶⁸

Per tant, i en conclusió, el còdex data de 1644. Desconeixem quin periple seguí des d'aquella data fins l'any 1861, ja en possessió de Quadrado. A partir del 1896 passà a ser de Menéndez Pelayo. No hem pogut esbrinar res sobre el «Dr. Pou», a qui devia pertànyer el 1829.

4. Usos gràfics

a) Brauigrafià

Desaparició de bona part de les abreviatures. Resta la titlla convencional per a l'abreviació de qualsevol síl·laba o lletra, especialment a partir del f. 388.

b) Grafiès i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

Són patents encara les mostres de vacil·lació gràfica en la representació de la vocal neutra àtona: «parleras», «entendra» (f. 379^v), «duas cosas», «te intenció» (f. 380), «valgue» (f. 381), «creade», «se gloria» (f. 382), «adversade» (f. 382^v), «merevelles», «porie» (f. 383), «altras cosas», «cuydan» (f. 383^v), «unas creaturas» (f. 384), «ventra» (f. 384^v), «ere» (f. 385), «ajustade» (f. 386), «guardade» (f. 386^v), «donade» (f. 387), «desitjade», «seguescan» (f. 389^v), «tentade», «ballea», «aquestas» (f. 390), «duas extremitats» (f. 391^v), «criade» (f. 391^v), «aman» (f. 394), «done» (f. 395), «obre» (f. 395), «hage conexense» (f. 395), «argullos» (f. 395^v), «perese» (f. 396), «exemplificade» (f. 398), «aquestes rubricas» (f. 398^v), «aperellat» (f. 399), «segone» (f. 400), «divina obre» (f. 401), «las fembres», «la fembre», «bellas fayçons», «encare» (f. 402), «les ciencias» (f. 403).

En canvi, s'ha reduït considerablement la variació respecte de la representació de la *o/u* en posició àtona, i les mostres de vacil·lació són escasses: «subiran» (f. 381^v, 395), «sustener» (f. 384^v).

²⁶⁸ PÉREZ MARTÍNEZ (1991: 15).

Sembla força recurrent la forma dissimilada «entenció», encara que hi ha algunes bones mostres d'«intenció» (f. 380) i fins i tot un cas de «intencione» (f. 380). «Eximpli» (f. 380) o «infaels» són formes també dissimilades.

La conjunció copulativa és *e*, però amb mostres més que abundants de *y*.

Segueix essent constant la *y* per a la iod dels diftongs decreixents: «fruyt», «aytal» (f. 381), «aygua» (f. 383), «rey» (f. 383^v), «servey» (f. 384), «caygut» (f. 385), «obeyries» (f. 386), «cuydes» (f. 386^v), «maleyta» (f. 396). Sovint és la grafia (*y*) que apareix en el morfema de l'infinitiu en verbs de la tercera conjugació: «beneyr» (f. 379), «destruyr» (f. 385^v, 391^v). No s'hi aprecia cap mostra de monoftongació del grup GUA i QUA, però sí una mostra de diftongació analògica: «quantre» (f. 391).

La representació de la lateral palatal es du a terme amb el dígraf *ll*. Això no obstant, s'observa vacil·lació en posició inicial i final: «libre» (f. 379), «libertat» (f. 391, f. 397^v), «lur», «loat» (f. 404^v) però «llibre» (f. 379), «llicencia» (f. 390^v), «llibertat» (f. 398), «llum» (f. 399^v). És sistemàtica en posició medial («follia» f. 389^v, «sadollar» f. 394) i a final de paraula («castell», «bell», «aquell», «perillosa»), encara que «nul» i «null» apareixen indistintament.

ll etimologica: «intellectuals» (f. 380), «intelligible» (f. 380^v, 381^v), «illuminat» (f. 403)

És sistemàtica la *ch* en posició final.

Són del tot sistemàtiques les grafies *ss* i *ç* per a la sibil·lant sorda intervocàlica: «açó» (f. 380), «necessitat», «esser» (f. 381^v), «possessions» (f. 383). És sistemàtic «ço». Alguna *ç* després de consonant: «començament» (f. 382), «sperança» (f. 388), «vençuda» (f. 389), «vençudes» (f. 390^v), «comença», «menbranças» (f. 397^v).

Com a *L*, alguna sibil·lant sonora intervocàlica és representada amb *-z*: «largueza» (f. 383^v).

Són mostres d'africació: «desitges» (f. 380^v), «jutgera» (f. 382^v), «coratge» (sistemàtic).

La *y* representa la pronúncia de la fricativa sonora medial: «mayor» (f. 381^v, 384, 385, 388^v), però «majorment» (f. 388).

Per a la representació de la fricativa palatal sorda és sistemàtica la *x* en posició medial i final: «matex» (f. 381^v, 389), «seguex» (f. 382^v), «conex», «enriquex», «restituex» (f. 383), «crexer» (f. 388), «nax», «conexer» (f. 389), «matexa» (f. 396^v), «naxer» (f. 397). Tanmateix, són destacables alguns casos amb el dígraf *ix*: «destrueix» (f. 389), «enflaqueix» (f. 390), «enforteix» (f. 396), «mateix» (f. 397^v).

Cal fer esment a alguns casos de desaparició de *h* etimològica: «agen» (f. 382), «o»²⁶⁹ (f. 383). En canvi, són mostres de *h* antihiàtica «raho» (f. 383^v), «prohisme» (f. 387), i d'altres no etimològiques: «hunit» (f. 395), «hisque» (f. 400^v).

Un cas de sonorització intervocàlica del so oclusiu dental: «infinida» (f. 383^v), sonorització que també es produeix a *L*.

Encara que és recurrent la *-t* per representar l'oclusiva dental sorda en posició final, són remarcables les mostres de *d* en aquesta posició: «virtud» (f. 384^v, 389^v) i «utilidad» (f. 387^v).

Cal notar la dissimilació consonàntica en el mot «albitre» (f. 385).

La grafia allunyada de l'etimologia en els mots «tentacio» (f. 385^v, 388^v), «tentacio» (f. 387^v), «tentar» (f. 391), «tenta» (sistemàtic) pot ser indicatiu de reducció fonètica. Això no obstant, s'ha d'indicar el contrast amb algun cas de «temptat» (f. 388^v).

La grafia *ñ* és emprada esporàdicament per a la representació de la nasal palatal: «señor» (f. 387^v), «guañar» (f. 388), «vergoña» (f. 400). Això no obstant, el dígraf *ny* és abundant: «engany» (f. 390), «engany» (f. 392), «menys» (f. 399).

No s'hi observen mostres de geminació en el grup *gl*: «regla» (f. 396^v).

La metàtesi «perladies» (f. 403) és habitual en aquesta còpia, com ho és a *LH*. Cal destacar la sonorització d'algunes consonants oclusives sordes en mots cultes, com ara «subèrbia» (f. 400^v).

c) Remarques lexicomorfològiques

D'una banda, *recordar* ha substituït «membrar» i «remembrar», com passa a *LH*. De l'altra, comparteix amb els dos testimonis esmentats l'expressió «dos vegades», amb manca de concordança entre el numeral i el substantiu.

És clara la tendència de fer com a masculí el mot «amor»: «lo amor» (f. 380^v).

Apareixen conjuntament els pronoms «nostro» (f. 385) i «nostre» (f. 397^v, 401^v). Des d'aquest punt de vista cal fer esment a la forma assimilada «homo» (f. 392^v), que apareix tan sols un cop.

Les mostres d'interferència castellana es reflecteixen amb el mot «segos» (com a *LH*) i, a més, per mitjà de la preposició «antes» (f. 397).

²⁶⁹ Com a pronom feble «ho».

És destacable la presència de la forma flexiva «aquestos» (f. 385^v). Igualment com a *LH* l'adverbi *on* presenta vacil·lacions: «hon» (f. 392^v, 398^v), «hont» (f. 394, 395, 401^v). La mateixa vacil·lació s'observa en la convivència dels adjectius «neguna» i «ninguna».

També com a *LH* hi són presents les formes dissimilades «eluminada» (f. 389) i la variant formal antiga «pricar» (f. 383^v).

Cal tenir en compte l'única mostra analògica, en tota la tradició manuscrita, de «vinguda» (f. 391^v).²⁷⁰

²⁷⁰ Segons Badia i Margarit s'ha d'entendre com a forma analògica a partir del singular *vinc* i no com a tancament per mor del grup NG (1994: 161).

1.14. MANUSCRIT Yc 8° 9 DE LA UNIVERSITÄTS- UND LANDESBIBLIOTHEK SACHSEN-ANHALT DE HALLE (H)

1. Dades d'identificació²⁷¹

Sigla d'identificació: H

Localització geogràfica: Halle, Alemanya

Biblioteca: Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen- Anhalt

Manuscrit: Yc 8° 9

Procedència: Biblioteca del convent de St. Francisc de Palma.

Datació: s. XVII

Suport de la reproducció utilitzada: microfilm de la biblioteca de Halle, rebuda el mes de febrer de 2006.

Bibliografia: HÄNEL (1847: 78-80); BARNILS (1909: 128); SPONER (1935: 25); TARRÉ (1941: 181), HILLGARTH (1965: 4).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?608>); BITECA (manid 2115).

Obres que conté:

1) Obres lul·lianes: *Llibre d'intenció* (f. 1-47), *Lo pecat d'Adam* (f. 47^v-51^v) i *Llibre de consolació d'ermità* (f. 52-68).²⁷²

²⁷¹ No hem inspeccionat directament aquest manuscrit, i tan sols n'hem consultat la reproducció. És per això que, a més de la descripció de BARNILS (1909: 128) hem pres com a punt de referència la descripció de la BITECA. Així mateix, deixam per a l'apèndix documental les mostres il·lustratives d'aquest còdex, per l'escassa qualitat de la reproducció microfilmada.

²⁷² En l'edició crítica de la *Lògica nova* Anthony Bonner aclaria el misteri sobre la suposada presència, al còdex que descrivim, de l'obra esmentada (*NEORL IV*: xxxii-xxxiii).

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Força malmès en alguns folis, que són del tot il·legibles perquè la corrosió de la tinta els ha foradat completament. Aquesta característica contrasta amb el «bon estat de conservació» que n'advertia Barnils.²⁷³ Per tant, l'efecte de l'oxidació ha d'haver-se produït durant els darrers cent anys.

Suport

Paper en octau.

Mides

148 x 100 mm. La caixa és de 132 x 72 mm.

Disposició de la pàgina

A ratlla tirada. 25 línies per foli. En la reproducció de microfilm no s'hi observen restes del pautat ni línies mestres de la caixa.

Enquadrernació

En pergamí, amb forat de les antigues tanques. Al llom, a ploma, «B. Lul de intencio [...]».

Quaderns

78 folis. 1-3¹⁶ 4¹⁴ 5⁸ (BITECA); el darrer foli del cinquè quadern és la segona guarda posterior. Els quaderns no estan numerats ni tenen signatures alfanumèriques. Barnils indicava que els quatre primers i els quatre darrers eren fulls de guarda en blanc.

Foliació

A llapis, en xifres aràbigues. Segons la descripció de BITECA, «les guardes anteriors estan numerades a llapis amb xifres romanes, i les dues darreres guardes posteriors inclouen fotografies del volum abans de la restauració i un “Instandsetzungs-Bericht” mecanografiat».

²⁷³ BARNILS (1909: 128).

Reclams

Horitzontals, al marge inferior dret de cada foli, just a sota del darrer mot de la línia.

Llacunes per causes materials

Els folis 30-34^v són gairebé il·legibles per mor de la corrosió de la tinta.

Filigranes

Segons la descripció de BITECA, no se n'hi veuen.

Il·lustracions

No presenta cap tipus d'il·lustració ni de decoració.

Lletra

Una sola mà, cursiva, de finals del s. XVI segons la descripció de BITECA. Compartim el parer de Hänel, Barnils, Sponer i Hillgarth, que la perfilen entre finals del s. XVI i principis del s. XVII. És la mateixa mà que subratlla, cancel·la i corregeix obliterated algunes paraules (per exemple, f. 41^v). Ho són també, de la mateixa mà, les notes marginals per les quals s'afegeix o es rectifica el text (f. 37^v). Alguns dels subratllats deuriem constituir indicacions per a marcar canvis de paràgrafs (f. 8, 21^v).

Els epígrafs són de mida més gran i tots presenten numeració, en aràbiga, similar a la del manuscrit *L*. Les caplletres no són gaire més grosses que la resta de les grafies. És destacable que el mot *intenció* és sovint escrit amb majúscula. La divisió del text és feta amb la puntuació convencional. Comença a ser freqüent, com veurem en l'apartat lingüístic, l'ús de l'accent.

Observacions textuais

El text del *Llibre d'intenció* és complet. No té taula de rúbriques ni colofó. El títol del foli 1 remet a l'autoria lul·liana: «Llibre en el qual se tracte de la Intencio./Compost en vulgar per lo illuminat doctor Ramon Lull».

Segons l'edició de la *Consolació d'ermità*, de Margot Sponer (1935), el colofó d'aquesta obra al manuscrit *H* és exactament el mateix que el colofó present al nostre manuscrit *L*. Això no obstant, consta a la descripció de la BITECA que «les darreres xifres que apareixen al final del colofó no es llegeixen bé, perquè hi ha una taca de

tinta». Per tant, l'any d'aquest colofó segons la descripció de la BITECA, ha de ser M.CCC.XXX[iij].

3. Història del manuscrit

L'ex-libris de St. Francesc apareix, al còdex, en dues ocasions: «Es de la llibreria del Con[vent] de St. Fran[ces]ch de Palma». Segons Hillgarth aquest manuscrit passà a Halle l'any 1847,²⁷⁴ arran de la visita del Dr. G. Heine a l'illa, el qual adquirí el còdex juntament amb l'actual Y. c. 7.²⁷⁵

L'any 1941 Tarré identificava el manuscrit *H* amb el número 50 del catàleg de 1715 de Barceló, editat per Gottron. En canvi, Hillgarth considerava més probable que es tractàs del núm. 99 d'aquell catàleg. Creiem que la descripció del manuscrit 100 del catàleg suara indicat coincideix, en canvi, amb la disposició de les obres del manuscrit *H*: «*Est aliud exemplar voluminis 99, sed deficit liber quartus*», cosa que vol dir que hi mancava el *consectari de les quatre virtuts*, talment com passa a *H*.

4. Usos gràfics

a) Brauigrafià

El nombre d'abreviatures s'ha simplificat dràsticament, tant en nombre com en freqüència d'aparició. Així, només se'n detecten dues: la titlla habitual per a l'abreviació de nasal i l'abreviació de la síl·laba *que* (f. 13^v, 17, 22, 23).

b) Grafiès i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

El tret sens dubte més destacat és l'aparició d'un accent, sempre greu, per marcar la tonicitat d'algunes vocals: «auràs» (f. 2^v), «convè» (f. 3), «çò» (f. 3^v), «açò» (f. 4^v), «creà» (f. 6^v) i en algunes conjuncions *e*.

La vacil·lació gràfica en la representació de la vocal neutra àtona és del tot reduïda, encara que en resten algunes mostres escadusseres: «haje» (f. 1^v), «treballe», «mostre», «ame», «are» (f. 2), «bestantment» (f. 3), «tembra» (f. 5), «homa» (f. 7, 7^v, 8^v), «exalsar» (f. 7^v), «saguires» (f. 8), «manor» (f. 14^v), «balesa» (f. 19, 21^v), «manjar»

²⁷⁴ HILLGARTH (1965: 4).

²⁷⁵ La nota referida als manuscrits que el Dr. Heine arplegà d'Espanya, apareguda a *Serapeum* 8 (1847), no aporta més dades identificatives que el plegat del paper (sota la classificació *Octav.*), la llengua i la possible datació: «*Raymundi Lulli opuscula varia in lingua vernacula. Kopien aus dem 16. bis 17. Jahrh. verschiedener Werke in Prosa und Versen des Raymundus*» (pàg. 80).

(f. 20), «ramey» (f. 20^v), «servescan» (f. 21), «negas» (f. 25), «alaments» (f. 37), «infaels» (f. 46), «clerga» (f. 41).

La *o* tanca en *u* sempre en presència d'una *i*, tant tònica com àtona: «subiran» (f. 4, 21^v), «cumplit» (f. 5), «sustenir» (f. 8), «pussible» (f. 10, 21), «pussibilitat» (f. 19^v), «cumplir» (f. 20^v), «impossible» (f. 25^v).

La conjunció copulativa encara és *e* sistemàticament, de vegades amb accent greu. Això no obstant ja es fa palesa alguna mostra de *y* conjuntiva: «primera y segona intenció» (f. 4^v). És freqüent la forma dissimilada «enfinida» (f. 1).

La semivocal dels diftongs decreixents és grafiada *y*: «fruyt» (f. 3), «aytal» (f. 5), «aygua» (f. 5^v), «servey» (f. 7), «caygut» (f. 8^v), «rey» (f. 11^v), «maleyta» (f. 23).

La monoftongació en els grups GUA i QUA és vacil·lant: «aygua» (f. 3) però «aygo» (f. 38); «goñar» (f. 12^v), «goñant» (f. 20^v).

Es detecta la *ll* per a representar la lateral palatal, en qualsevol posició: «llibre», «deffalliment», «vulla» (f. 1), «bell» (f. 3^v), «llagremes» (f. 5^v), «llarguesa» (f. 6^v), «null» (f. 6^v), «perillosa», «lloch» (f. 16^v), «aparell» (f. 23), «perill», «millor», «treball» (f. 24), «llibertat» (f. 25). Això no obstant, s'hi detecta alguna mostra esparsa de *l* en qualsevol posició: «folia» (f. 13), «libertat» (f. 19, 25), «perils», «trebals» (f. 20^v), «dur», «luny» (f. 24), «devala»²⁷⁶ (f. 24^v). Responen a raons etimològiques «intelligibilitat» (f. 4), «excellèntia» (f. 4^v), «illuminant» (f. 24^v).

La nasal palatal presenta dues grafies, *ñ* i *ny*: «señor» (f. 8^v, 11^v), «vergoña» (f. 27^v), «enseny» (f. 11).

S'adverteixen alguns grups finals *-tia* i *-tio* en mots cultes: «gratia» (f. 1), «intentio», «creatio», «encarnatio», «abstinentia», «prudèntia» (f. 16^v), «avaritia» (f. 20^v), «negligèntia» (f. 23), «tristitia» (f. 24), «essèntia» (f. 27), «presentia» (f. 27^v), «gratia» (f. 28).

És força recurrent la *ç* en el sufix *-ença*. «Aço» i «ço» són formes del tot freqüents. S'adverteix una major abundor de la *ç* per a representar la sibil·lant sorda: «vençudes», «esperança» (f. 5^v), «vença» (f. 13^v), «temprança» (f. 14^v), «fermança» (f. 24). Alguna grafia *z* sonora intervocàlica: «sutzeza» (f. 19).

És sistemàtica la *ch* en posició final, però vacil·lant en interior de mot.

²⁷⁶ Que contrasta amb «devalla» en la línia anterior.

La consonant palatal fricativa sonora en posició inicial i medial és representada amb la grafia *i*: «iutgera» (f. 5), «iustitia» (f. 6^v, 8^v, 9), «maior» (f. 6^v), «iusta» (f. 11^v), «maioritat» (f. 12^v), «iorn», «iniuriosa» (f. 20^v), «iniurosament» (f. 27).

Són mostres d'africació «desitjada» (f. 2), «desitges» (f. 10), «contrarietgen» (f. 43^v), «damnatge» (f. 46^v). Una mostra de *-tg* en posició final: «desitg» (f. 39).

La fricativa palatal sorda és grafiada amb *x* a l'interior del mot i en alguns contextos finals: «conexença» (f. 3^v), «conexer» (f. 6), «matexa» (f. 14, 25), «matex» (f. 27^v). Cal advertir un cas de «mateys» (f. 35). En posició final absolut sol ser freqüent, però no sistemàtic, el dígraf *ix*: «mateix» (f. 4, 8, 9^v), «restitueix» (f. 5^v).

Manquen algunes *h* etimològiques, com ocorre per exemple en la forma verbal «as» (f. 2^v). Per contra, destaquen algunes mostres de *h* antihiàtica: «raho» (f. 6, 17^v), «dehuen» (f. 26), «rahons» (f. 27^v).

Com passa amb el ms. *L* es detecten algunes mostres de geminació en el grup *gl*: «regla» (f. 7), però «setglars» (f. 41^v), «retgla» (f. 43).

Encara que «temptat» i «temptacio» són formes habituals, també són recurrents «tentacio» (f. 9^v, 16^v) i «tentat» (f. 10^v), amb indicis de reducció consonàntica. Aquest mateix fenomen es manifesta en la caiguda de la *t* en els plurals: «accidens» (f. 14^v), «gens» (f. 27^v).

«Comfus» (f. 22) pot constituir la representació gràfica de l'assimilació regressiva en el punt d'articulació de la nasal.

Comparteix amb *LP* la metàtesi «pervera» (f. 28) per «prevera».

c) Remarques lexicomorfològiques

Algunes de les observacions morfològiques d'aquest manuscrit són compartides majoritàriament amb el testimoni *L* i *P*. Així, i no hi insistirem, es detecta la substitució sistemàtica de «membra» i «remembra» per «recordar» i «recordació». Apareixen les formes encreuades «cegos» (f. 5^v) i «Isglesia» (f. 29) i la concordança «una y dos vegades» (f. 2). També comparteix amb *L* la variant formal «nostro» (f. 8^v). «Enlolina» (f. 5^v) és també present en aquest testimoni. La variant arcaica «pricar» és normal en aquest testimoni, com a *LP*. L'adverbi *on* presenta diferents variants: «hont» (f. 4^v), «ont» (f. 15^v), «hon» (f. 23).

En general, fa la impressió que el copista d'aquest còdex és més culte, o almenys té una major preparació lingüística que els copistes de *LP*. A tall d'exemple, grafia etimològicament tots els pronoms febles i converteix un «aret» comú a tota la tradició

en «are et» (f. 2). Això no obstant, encara hi ha alguna mostra de separació entre lexema adjectival i el morfema adverbial –ment, com els casos reportats especialment a *IC*.

1.15. MANUSCRIT CLM. 10589 DE LA BAYERISCHE STAATSBIBLIOTHEK DE MUNIC (N)

1. Dades d'identificació²⁷⁷

Sigla d'identificació: N

Localització geogràfica: Munic.

Biblioteca: Bayerische Staatsbibliothek München.

Manuscrit: Clm. 10589 (*Olim* O.119).

Procedència: Biblioteca Palatina de Mannheim.

Datació: segona meitat del s. XVII – s. XVIII.

Data de la consulta de l'original: setembre de 2009.

Suport de la reproducció utilitzada: fotocòpies de la biblioteca muniquesa, rebudes el febrer de 2006.

Bibliografia: OBRADOR (1908: 602); PERARNAU (1982: 148-153); PÉREZ MARTÍNEZ (2004: 142).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?159>); BITECA (manid 2293).

Volum factici que conté les obres següents:

1) Obres lul·lianes: *Oracions de Ramon* (f. 1-40^v); *Liber de efficiente et effectu* (f. 41-53); *Llibre d'intenció* (f. 54-85^v); *Liber qui continet confessionem* (f. 87-91); *Liber de est Dei* (f. 121-141^v); *Liber propositionum secundum Artem demonstrativam compilatus* (f. 142-173^v); *Ars inveniendi particularia in universalibus* (f. 174-249^v); *Liber propositionum secundum Artem demonstrativam compilatus* (f. 250-268); *De virtute veniali et vitali et de peccatis venialibus et mortalibus* (f. 279-288); *Vita coetanea* (f. 289-302^v).

2) Obres pseudolul·lianes: *Compendium libri Apostrophe* (f. 92-120^v) i *Introductorium magnae Artis generalis* (f. 269-277).

Segons Perarnau, el còdex és dividit en 12 conjunts diferents.

²⁷⁷ El conjunt del còdex ha estat descrit exhaustivament per PERARNAU (1982). En conseqüència, nosaltres ens centrarem únicament en la descripció de la part del *Llibre d'intenció*. En aquest sentit, ampliarem la descripció de Mn. Perarnau amb algunes dades mínimes resultants de la nostra inspecció personal. Reservam les mostres reproduïdes per a l'apèndix.

2. Descripció codicològica

Estat de conservació

Ben conservat. Estat malmès del llom, «força separat de les tapes i estripat en la part inferior».²⁷⁸

Suport

Paper *in folio*.

Mides

281 x 203 mm (mida de la relligadura). Mida de la pàgina: 261 x 191 mm. Mida de la caixa variable. En el cas del *Llibre d'intenció* és de 220 x 160 mm.

Disposició de la pàgina

Al *Llibre d'intenció*, a doble columna, amb separació de 130 mm entre els corondells. El nombre de línies és oscil·lant, entre 24 i 26 per foli. Aquesta disposició coincideix amb la del *Llibre d'oracions*, de la mateixa mà que la còpia de *LI*. No s'hi observen restes de les línies mestres de la caixa ni del pautat. La lletra sobresurt dels marges laterals.

Enquadernació

L'habitual de la Biblioteca Palatina de Mannheim, amb escut d'armes, com s'ha explicat en la descripció del ms. *U*. El llom és dividit en cinc parts: a la primera part, etiqueta blanca *Cod. lat(i)/10589*; a la segona i tercera, teixell de pell vermella, amb la inscripció R. LULLI LIBER/ORATIONIBUS/LINGUA MAJORC./ET ALIA/PHILOSOPHICA/LAT. A la quarta part, etiqueta marró espatllada, *Cod. lat(i)/[10589]*. Finalment, a la cinquena part, etiqueta blanca antiga 0(i)/119.

A la coberta interior, a l'angle superior esquerre, hi figura una etiqueta blanca amb la signatura *Cod. hisp. (i)* i a sobre una altra etiqueta amb la signatura *Cod. lat(i)/10589*. Al peu de pàgina, en llapis, ex-libris *Ex Bibl. Palatina Mannh./Nº./VI. 1321*.

²⁷⁸ PERARNAU (1982: 148).

Quaderns

Nombre de quaderns variable. Segons Perarnau, se'n distingeixen els següents:

- I) f. 1-40. Quatre plecs: el primer, tercer i quart 6 x 2, mentre que el plec segon és de 5 x 2.
- II) f. 41-53. Un plec 7 x 2.
- III) f. 54-85. Tres plecs: «coix el primer, 5/6 (manca, doncs, la primera meitat o foli del primer full); segon 6 x 2 (ff. 65-75); tercer 6 x 2 (ff. 77-85 més tres en blanc). 26'1 x 19'2 cm.».²⁷⁹
- IV) f. 86 x 91. Un plec 4 x 2.
- V) f. 92-120^v. Tres plecs: primer i segon 6 x 2; tercer 3 x 2.
- VI) f. 121-141 més dos en blanc. Un foli escadusser (f. 121) i dos plecs de paper: el primer de 5 x 2 i el segon de 6 x 2.
- VII) f. 142-173. Tres plecs de paper: primer 6 x 2, segon i tercer 5 x 2.
- VIII) f. 174-249. Set plecs de paper. Els tres primers, 6 x 2; els altres quatre, de 5 x 2.
- IX) f. 250-268. Tres plecs de paper. Primer, 2 x 2; segon, 5 x 2; tercer, 3 x 2.
- X) f. 269-277 més un de blanc. Un plec de paper de 5 x 2.
- XI) f. 278-288 més un de blanc. Un plec de paper de 6 x 2.
- XII) f. 289-302 més dos folis en blanc. Un plec de paper de 8 x 2.

Foliació

308 folis més tres folis de guarda inicials i finals. Foliació original, en tinta i en xifres aràbigues, al marge superior del recto al *Llibre d'intenció*. Al foli 54 és visible el nombre 16, al peu de pàgina i en llapis vermellós. Aquesta numeració sembla ser indicativa per al relligador, ja que es troba al llarg de tot el còdex. Algunes parts (per exemple la setena, vuitena i novena) no presenten cap numeració.

Reclams

A la part del *Llibre d'intenció* se'n localitza un al foli 64^v: «te fara amar».

Filigranes

Al manuscrit s'hi detecten, almenys, tres filigranes diferents:

²⁷⁹ (PERARNAU 1982: 150).

1) Àncora en cercle, surmontada d'estrella de sis puntes; sota, F majúscula (Piccard, *Anker*, V, 423-Roma, 1662). Clarament identificable al foli 85, al final del *Llibre d'intenció*.

2) Estrella de sis puntes entre dos cercles concèntrics surmontats de creu, i amb F majúscula sota el cercle exterior. Segons Perarnau és «semblant a la del Briquet-Stevenson 6089, 1587-1588, a la qual, però, manca la F» (pàg. 150). En la inspecció personal ens hi semblà veure la mateixa F majúscula dins el cercle inserit en l'estrella. És clarament identificable al foli 54, en el qual s'inicia el *Llibre d'intenció*.

3) Tres turons, el central més alt que els dos laterals. Ocellet a sobre del més alt, dins d'un cercle surmontat amb una F majúscula. És una filigrana clarament identificable al foli 53.

Il·lustracions

No n'hi ha.

Lletra

Les *Oracions de Ramon* (f. 1-40^v) i el *Llibre d'intenció* (f. 54-85^v) són clarament de la mateixa mà, de cal·ligrafia cursiva, amb forta inclinació cap a la dreta, de finals del s. XVII o ja del s. XVIII. Una sola tinta, negra, tant en l'*initia* com en el cos del text. Majúscules inicials simples, més desenvolupades al foli 55. La part del *Llibre d'intenció* només presenta dos epígrafs divisoris: «Del Preambol» (f. 55) i «De matrimoni» (f. 74). S'ha puntuat convencionalment el text. Cal destacar l'ús del signe igual (=) per reforçar el punt de la pausa forta. Així mateix és destacable l'ús de la dièresi a sobre de la grafia y. No presenta anotacions marginals. Les correccions i addicions interlineades són de la mateixa mà.

Observacions textuais

Encara que no hi ha cap llacuna per causes materials, s'observa una omisió textual considerable, consistent en un gran salt d'igual a igual entre el final del capítol de «encarnació» i el principi del capítol de «fe» (f. 60^b). Significativament, aquesta llacuna de contingut coincideix exactament amb el contingut transmès al ms. *I* entre els folis 7^v i 8^v, manuscrit amb el qual *N* manifesta una relació textual estreta.

La taula de rúbriques s'ha copiat al final del *Llibre d'intenció*, al foli 85^v. Després de les rúbriques, no numerades, s'hi inclou l'esquema sobre els cinc senys espirituals i les virtuts teològiques, compartit amb *ICB V*.

3. Història del manuscrit

Com en el cas del manuscrit Cod. Hisp. 61 (605) de la mateixa biblioteca (que hem denominat *U*) el fet de ser-hi custodiat també *N* ens permet d'esbossar algunes dades per reconstruir-ne la història. La relligadura, pròpia de la Biblioteca Palatina, en confirma relativament la procedència, més enllà de la qual no en tenim més informacions. Segons Perarnau, part del fons de les còpies modernes de la biblioteca bavaresa procedien de la Causa Lul·liana de Mallorca, arreplegats per Salzinger per a l'edició maguntina.²⁸⁰ Seria vàlida, per tant, la hipòtesi que el manuscrit arribàs a Magúncia per mitjà d'algun dels deixebles mallorquins de l'editor alemany.²⁸¹ En aquest cas, hauríem de situar la factura d'aquest còdex a Mallorca,²⁸² no més enllà dels darrers anys del s. XVII o dels primers anys del s. XVIII. La cal·ligrafia en permet perfectament aquesta datació. El caràcter miscel·lani del volum podria ser indicatiu, també, de la procedència de la Causa Lul·liana, talment com s'ha vist per al manuscrit *V*. La relació ecdòtica entre *I N* restaria justificada: abans de sortir cap a Roma el 1616, *I* hauria estat objecte d'una còpia, possiblement dipositada a la Causa Pia, la qual fou, alhora, l'antígraf de *N*.

Això no obstant, cal considerar una altra dada que, malgrat no ser conclouent, pot oferir algun indicatiu de possible procedència romana, i no mallorquina, d'aquest còdex. És així que cal remuntar-se a l'inventari de les obres en poder d'Iu Salzinger mateix, de 1718.²⁸³ Al primer apartat de la llista, «*Manuscriptae Romae copiatæ in quarto*», després d'un «*De orationibus*» hi apareix un «*Liber de prima et secunda intentione linguae Catalanicae*». El succeeix el «*Liber de efficiente et effectu*». Si hi param esment, són exactament les mateixes tres obres inicials del nostre superfatici manuscrit *N*. El fet que sigui *in quarto*, quan *N* és *in folio*, podria ser una prova que no es tracta del mateix manuscrit, com també ho seria la dislocació de les obres i el fet que el *Llibre d'oracions*

²⁸⁰ «[...] una quantitat considerable de volums amb còpies modernes d'obres de Lluïl, les quals, si no m'erro, procedeixen de la "Causa Lul·liana", tan activa a Mallorca i a Roma durant el s. XVII i començament del s. XVIII» (PERARNAU (1982: I, 8). Per a la història dels manuscrits de la biblioteca muniquesa, cf. BATLLORI (1964).

²⁸¹ Cf. especialment SANTANACH (2007). Remetem a la bibliografia citada en la descripció del manuscrit *U* per als aspectes relatius a l'edició maguntina i a la càtedra lul·liana de Magúncia.

²⁸² Almenys la referida al *Llibre d'oracions* i al *Llibre d'intenció*, per ser clarament de la mateixa mà.

²⁸³ BRÜCK (1955).

no tengui especificació de la llengua (a diferència del d'*intenció*). Aquesta obra en *linguae catalinae* en poder de Salzinger podria ser, en darrera instància, l'apògraf de *N*, la qual cosa es reforçaria amb els resultats de la *recensio*. Això no obstant, si bé no són suficients les dades per considerar *N* com a *descriptus* de *I*, la relació entre ambdós testimonis és significativament estreta. Una hipòtesi vàlida seria considerar un *descriptus* perdut de *I* que fos a l'hora apògraf de *N*. La darrera peça del *puzzle* per argumentar aquesta relació amb l'obra que figura a l'inventari de Salzinger és, precisament, Roma. El nostre testimoni *I* roman a la ciutat eterna des de 1616, quan Fra Joan Riera hi recalà amb la col·lecció de dotze testimonis. A Roma, a partir de *I*, se n'hauria fet una còpia, en què s'incorporarien totes les esmenes marginals, còpia, aquesta darrera que s'hauria convertit en antígraf de *N* i que permetria d'explicar, també, les lliçons singulars de *I* i de *N*.

4. Usos gràfics

a) Braquiografia

La reducció en nombre i en freqüència en l'ús d'abreviatures resta ben palesa: s'usa la titlla horitzontal per a l'abreviació de les consonants nasals i per a la representació de la consonant palatal. Només en un cas apareix l'abreviació de la síl·laba *-per-*: «comparació» (f. 66va).

b) Grafies i elements fonètics: vocalisme i consonantisme

Són significatives i abundoses les mostres de variació en la representació de la vocal neutra en posició àtona. N'ofereim un petit percentatge: «troban» (f. 55^v), «nafras», «perlaras», «faras» (f. 55^b), «duas maneras», «paraulas», «moltas» (f. 55va), «conagut» (f. 56^b), «bestant» (f. 56va), «bonas obras», «feras» (f. 56vb), «san seguis» (f. 57^b), «entendra», «penas» (f. 57vb), «veura», «sobra todas cosas», «conegas», «pobras» (f. 58^b), «lagrimas», «viandas» (f. 58va), «creaturas» (f. 59^a), «aquellas cosas» (f. 60vb), «defendra» (f. 61va), «cuidas» (f. 62^b), «cosas», «ditas» (f. 64vb), «aquestas cosas» (f. 66va), «argullos» (f. 68^a), «obras» (f. 68va), «homa», «envege» (f. 69), «farmança» (f. 69va), «fenbras» (f. 74^b), «bellas», «fillas» (f. 74va), «vegadas» (f. 74vb), «delicadas viandas» (f. 78va), «clergas» (f. 79va), «lletge cosa» (f. 79va), «primicias» (f. 80vb), «clerga» i «clergue» (f. 81^a), «aretges» (f. 81^b), «mentenga» (f. 81vb).

En canvi, és del tot reduïda la variació en la representació de la *o/u* en posició àtona. La confusió esdevé, a diferència dels altres testimonis, en qualsevol context fonètic: «nudrits» (f. 74va), «moller» (f. 81^a), «guberna» (f. 81vb).

La iod dels diftongs decreixents ja no és representada exclusivament amb la *y*, sinó amb una *i* ocasionalment: «fruit» (f. 56va). En altres mostres la *y* és reforçada amb una dièresi: «reÿ» (f. 60^a), «maleÿta» (f. 69^a). Cal destacar algunes mostres que aquesta grafia ÿ serveix per a representar la vocal plena *i* en posició final: «contrarÿ» (f. 56^a).

Apareix la forma dissimilada «deabolical» (f. 60^b).

S'observa una mostra puntual de monoftongació del grup GUA: «gonyat» (f. 61^b). La resta de casos són manifestament diftongats: «aigua» (f. 58va), «guardo», «guañÿar» (f. 61vb), «desagualtat» (f. 62^a), «guarda» (f. 68va).

La conjunció copulativa és vacil·lant entre *e* i *y*.

S'ha de remarcar, encara que sigui molt escassa, la presència de la forma «Dieu» (f. 55^b, 58^a, f. 59), que conviu en una mateixa línia amb la forma recurrentment majoritària «Déu».

És sistemàtica la *ch* en posició final. En posició inicial és d'aparició sistemàtica tan sols en un cas: «Charitat» (f. 60vb, f. 61^a, etc.).

És vacil·lant la representació de la consonant lateral palatal, en qualsevol posició: «libre», «defalliment» (f. 55^{ab}), «castells» (f. 55va), «pereÿllament» (f. 55va), «treballa» (f. 55vb), «llibre» (f. 56vb), «caval» (f. 58va), «aconsell» (f. 67^b), «belesa» (f. 67vb), «legut» (f. 81^a). Comparteixen posicions «nul» i «null». En canvi, el dígraf *ll* és sistemàtic en formes etimològiques com «intellectuals» (f. 56^a), «intelligible» (f. 57), «excellensia» (f. 57vb).

La fricativa palatal sorda presenta diferents variants. Així, *x* en posició intervocàlica i *x* o *ix* indistintament en posició final: «conexer», «conoxensa» (f. 55vb, 56^a, 67vb), «dexeble» (f. 58^a), «enpobrexen», «crexer» (f. 66va); «creix» (f. 61vb), «neix» (f. 62vb) però «conex» (f. 58^b), «enfortex» (f. 68va). És indiferent la grafia «matex» (f. 56vb) i «mateix» (f. 71^a).

La consonant fricativa palatal sonora és representada normalment amb *j* encara que cal destacar alguns casos amb *i*: «iusticia» (f. 58vb, 62^{ab}), «iutge» (f. 62^a), «iutiava» (f. 68^a), «iniusticia» (f. 75^b).

La nasal palatal presenta diferents grafies. És normal la *ñ*, que conviu amb dos dígrafs més, *ñÿ*, *nÿ*, que hi apareixen sense criteri: «compañÿia» (f. 61va), «menÿs» (f.

71vb), «senys» (f. 74^a). *ñ* és freqüent per al mot «señor» (f. 61va). En són exemples «engañs» (f. 65va), «guañyant» (f. 67^b), «vergoña» f. 72^a, «guañar» (f. 81vb).

És destacable la caiguda la consonant dental *-t-* en el grup *-nts* final: «parens», «delicamens» (f. 55va), «semblans» (f. 64va), «accidens» (f. 65^a), «diligens» (f. 69vb), «pensamens» (f. 71vb), «gens» (f. 73^b), «sagramens» (f. 73^a), «movimens» (f. 73^b), «parens», «hornamens» (f. 77vb), «elamens» (f. 78va).

Aquest mateix fenomen s'observa en el grup *-rs* final: «dines» (f. 58va). També constitueixen una prova de les reduccions fonètiques consonàntiques «tentasio» i «circunstancias» (f. 66^a).

Els femenins acabats en *-cio* són sistemàticament grafiats amb *s*: «intensio», «encarnasio», «tentasio».

Són nombrosos els casos de *h* no etimològica: «hordenat» (f. 55^a), «hutilitat» (f. 55vb, 61^b), «hamen» (f. 57vb), «hun» (f. 58^a), «hamar» (f. 58vb, f. 63vb), «huses» (f. 61va), «hon», «hordonament», «havaricia» (f. 66vb), «hunit» (f. 67vb), «hargull» (f. 68^a), «horacio» (f. 71^b, 71vb), «hunitat» (f. 71vb), «hinluminat» (f. 75^a).

Resten vestigis de *h* antihiàtica, però amb clara tendència a la desaparició: «raho» (f. 58va) en oposició a «rao» (f. 58va).

La sibil·lant sorda postconsonàntica sovint és representada amb el dígraf *ss*: «venssuda» (f. 62vb), «perssonas» (f. 72^a). Cal destacar la grafia del mot «misericordia» (f. 60vb). En una mateixa línia conviuen «força» i «forssa» (f. 67vb).

La grafia «confessió» (f. 72^b) posa de manifest l'assimilació regressiva consonàntica.

La variant formal «infael» és la general, encara que cal destacar com a llatanisme «infedels» (f. 80va).

Són remarcables dos casos que apareixen en una sola ocasió: «amabil» (f. 69va) i «batallia» (f. 83^b).

La variant dissimilada «albitre» (f. 55va) també té presència en el present manuscrit.

c) *Remarques lexicomorfològiques*

És destacable la separació entre el lexema i el sufix derivatiu, com ja s'havia vist a *I*: «home net» (f. 55), «bestant ment» (f. 56va).

Cal destacar un únic cas, (l'únic entre tots els testimonis transmissors del *Llibre d'intenció*) de desinència *-o* en la primera persona del present d'indicatiu: «dono consell» (f. 65vb). Tot i que és una dada a tenir en compte, no la considerem prou significativa per ser orientativa de la procedència geogràfica del copista, pel fet que es troba tan sols en una ocasió.

«Lo hamor» (f. 56^a), com ja s'havia detectat al ms. *P*, és prova del canvi de gènere del mot.²⁸⁴

Cal considerar la influència clarament castellana en els mots «segos» (f. 58^b) i «numero» (f. 82^b).

Finalment, quant a morfologia verbal són destacables les dues formes «deffenda» i «engenda» en comptes de l'infinitiu, i els subjuntius «meravellias» (f. 58^b) i «fassian/facian» (f. 80va).

²⁸⁴ Cf. BADIA I MARGARIT (1994: 276-278).

1.16. UNA MOSTRA DE TRANSMISSIÓ INDIRECTA: EL MS. VAT. LAT. 9443 DE LA BIBLIOTECA VATICANA (Q)²⁸⁵

El manuscrit Vat. lat. 9443 transmet íntegrament la còpia occitana del *Llibre de meravelles*, còpia que cal situar a l'inici del segle XIV.²⁸⁶ Morfològicament, el còdex és constituït per 128 folis més un de guarda inicial i un de final, de pergamí gruixat i en paper els de guarda. Fan una mida de 295 x 208 mm. Consta de 13 plec de 5+5, llevat del darrer que és de 4+4. Té reclams, decorats i emmarcats.

És escrit a doble columna, amb una separació entre corondells de 13 mm. D'una sola mà, amb lletra, segons la descripció de la Llull DB «textual, arrodonida i força contrastada, de modul mitjà; força regular. Lletres i paraules ben separades. Inicials filigranades, alternant en blau i vermell, de vegades amb extensions en bande d'I. Calderons alternant en blau i vermell; inicials amb tocs de vermell. Títols en rúbrica».

Segons la descripció de la mateixa font, s'hi detecten restes d'una antiga foliació en tinta i xifres aràbigues, «que no compta el foli 1, amb la taula de rúbriques». La foliació moderna, a llapis, compta a partir d'aquesta taula de rúbriques. La relligadura és moderna, en pergamí i cartó.

En relació amb el present estudi és rellevant perquè conté un fragment, en català, del *Llibre d'intenció*. Es tracta del contingut del foli 128^r, que transmet, en lletra de mà cursiva força més propera al s. XV, el paràgraf setè del segon capítol («De Déu»). Amb les dades conegudes, és del tot impossible, ara per ara, definir la procedència de la còpia d'aquest fragment, a qui pertany i, fins i tot, de quin testimoni, suposadament perdut, podria procedir. Únicament l'hem tenguda en compte com a testimoni indirecte en la història de la tradició manuscrita.²⁸⁷

²⁸⁵ Excepcionalment, per a aquesta descripció no hem seguit l'esquema preestablert que hem aplicat en la resta de casos. Ho justifica que el fragment copiat és tan breu i tan diferent de la resta del còdex que només es pot veure com una mostra de la tradició indirecta. En reproduïm la imatge als apèndixs finals.

²⁸⁶ Per a la descripció i estudi del contingut vegeu CORONEDI (1933), TARRÉ (1941), PÉREZ MARTÍNEZ (1961), COMPAGNA (1992) i SOLER (2010).

²⁸⁷ Per a la presència d'aquest còdex a la biblioteca Vaticana, cf. COMPAGNA (1992: 71).

1.17. MANUSCRITS ACTUALMENT DESAPAREGUTS

1.17.1. MANUSCRIT 1257 DE LA BIBLIOTECA CAPITULAR DE SARAGOSSA (*K*)

1. Dades d'identificació²⁸⁸

Biblioteca: Capitular de Saragossa

Manuscrit: 1257

Datació: s. XIV

Desaparegut en data incerta, posterior a 1923 i abans de 1961.

Bibliografia: MARCH (1923: 360-61); TARRÉ (1956: 28); PERARNAU (1984: 8); HILLGARTH (1998: 180, nota 50).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?637>); BITECA (MANID 1627).

Obres que contenia

a) Obres lul·lianes: *Què deu hom creure de Déu* (f. 1-15^v), *Mil proverbis* (f. 33-56) i *Llibre d'intenció* (f. 57-?).

b) Obres anònimes: *Art de confessió* (f. 16-32).

2. Descripció

Còdex manuscrit d'una mateixa mà, en paper i pergamí barrejats. Escrit a ratlla tirada. Rúbriques i caplletres en vermell. Numeració fins al full 50. Mides: 240 x 175 mm. Tapes de fusta i cobertes de pell. En la part interior de la coberta, nota del possessor, Bartomeu Llorente, canonge de la Seu: «Est D. B. Laurentii can. ^{ci} S. ^{ae} M. ^{ae} de Pilari, Caes. Idibus Oct. 1593. 6 Rs.»

Per les obres que transmetia i per les dades codicològiques, és possible relacionar aquest manuscrit amb el conjunt de tres còdexs 102-V2-1/2/3 de la biblioteca March de Palma (el nostre manuscrit *M*), a la descripció del qual remetem.

²⁸⁸ El descrivim a partir de l'article «Còdexs catalans i altres llibres manuscrits d'especial interès de la Biblioteca Capitular de Saragossa», del P. Josep M. March (1923).

1.17.2. MANUSCRIT DE L'ANY 1502 DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA DE PALMA (X)

1. Dades d'identificació²⁸⁹

Sigla d'identificació: X

Biblioteca: Biblioteca Pública de Palma

Manuscrit: La signatura no consta en cap de les descripcions.

Datació: 1502

Desaparegut entre 1913-14 i 1932: el primer en descriure'l fou Massó i Torrents el 1913. L'any 1932 Francesc de Borja Moll constata que no l'havia pogut localitzar ni al catàleg ni al fons de la biblioteca.²⁹⁰ Com és sabut, la desaparició de còdexs manuscrits no era, malauradament, cap fet excepcional.²⁹¹

Bibliografia: MASSÓ I TORRENTS (1913: 220), OBRADOR (1932: 174 [núm. xxvi]); MOLL (1932: 297), SPONER (1935: 26), GALMÉS (1938: 334); HILLGARTH (1965: 7).

Bibliografia electrònica:

Llull DB (<http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?1253>); BITECA (MANID 2158).

Obres que contenia

1) Obres lul·lianes: *Llibre d'intenció* (f. 1-64), *Peccat d'Adam* (f. 65-70) i *Consolació d'ermità* (f. 70v-89v).

2) Obres pseudolul·lianes: *Consectari de les quatre virtuts* (f. 90).

²⁸⁹ És possible fer-ne una semblança a partir de les descripcions que resten de Massó i Torrents, qui sortadament encara el pogué consultar. A la dècada dels anys trenta del s. XX el còdex ja hauria desaparegut, com constaten Moll, Galmés i Sponer. En aquest context, és si més no curiós que en el pròleg per a la reedició de Jeroni Rosselló, Mateu Obrador parlàs únicament de dos manuscrits transmissors del *Llibre d'intenció* custodiats a la Biblioteca Pública: el «dominicà» (D) i un altre del segle XVII, que ha de ser L.

²⁹⁰ Així mateix es manifestava Margot Sponer a la introducció de l'edició del *Llibre de consolació d'ermità*: «*Ich habe den Kodex in der Bibl. Provincial in Palma nicht gefunden*» (1935: 26).

²⁹¹ Hillgarth (1965: 7-8) cridava l'atenció sobre la desaparició dels manuscrits medievals catalogats per Jeroni Rosselló i Mateu Obrador: «*Es curioso que todos los mss. registrados por Rosselló y Obrador y que han desaparecido eran medievales. Todos los modernos, que catalogaron, se encuentran todavía en la Bibl. Pública. Había que pensar en unos ladrones inteligentes*». Per als grans moviments de manuscrits a Mallorca, vegeu BONNER (1992).

2. Descripció²⁹²

Suport

Paper *in quarto*.

Mides

220 x 156 mm.

Enquadernació

En pergamí flexible.

Lletra

«Escritura corriente, sin adornos» (HILLGARTH 1965: 7).

Observacions

Segons les fonts bibliogràfiques, el *Llibre d'intenció* «comença al fol 1^v amb la invocació del copista *Jhesus xps. Maria salus any 1502* i tot seguit: *Aquest libra qui primer sa saguex es de primera e segona intenció...*».²⁹³

Després de tot el que s'ha vist sobre el colofó de *Consolació d'ermità* dels manuscrits *I LH*, és destacable la datació del mateix colofó a *X*: «...fonch acabat de scriura diuendres lo primer de Agost a xij hores dia any del MCCCXXX» (f. 89^v).

Aquesta dada, juntament amb el lema de la invocació del *Llibre d'intenció*, són del tot significatives. La primera perquè ens relaciona directament aquest manuscrit amb el testimoni *V*, que presenta aquesta mateixa invocació en la taula de rúbriques. La segona, perquè ens el relaciona amb els nostres testimonis *LH*, que reproduïxen exactament la mateixa data. Paral·lelament, aquest colofó s'ha de vincular amb el que apareix al ms. *I*.

Així mateix, és del tot significatiu el títol de l'obra pseudolul·liana, *consectari de les quatre virtuts*, perquè l'únic testimoni actualment conservat que ofereix aquest mateix títol és *L*, la qual cosa, juntament amb la mateixa disposició de les obres contingudes, relaciona estretament aquests dos testimonis.

²⁹² Adequam aquesta descripció a les dades oferides per MASSÓ I TORRENTS (1913) i GALMÉS (1938: 334 [31]).

²⁹³ Ja s'ha indicat que aquesta dada és del tot rellevant, atès que ens permet relacionar aquest manuscrit perdut amb el nostre manuscrit *V*.

La data de 1502 és també destacada: es tracta del mateix any del certamen poètic celebrat a St. Francesc de Palma, que tenia per objectiu celebrar el triomf de Pere Deguí a Roma.²⁹⁴ Així mateix, cal tenir en compte que a l'inventari de dia 1 de desembre de 1502, del prevere Joan Domènec (de la parròquia de St. Jaume) s'hi recull un llibre «*de primera e sagona intenció*» de «Mestre Ramon», sobre el qual parlarem en la història de la difusió de l'obra.²⁹⁵

Per la disposició de les obres transmeses i pel nombre de fulls, és possible relacionar aquest manuscrit perdut amb el manuscrit XXVI descrit per Mateu Obrador a «Notes per a un catàleg d'alguns còdexs lul·lians».²⁹⁶ Segons aquesta descripció, l'estat de conservació del còdex era bastant bo. D'altra banda, la datació que en feia Obrador era del tot imprecisa («*de fines del siglo XV o comienzos del XVI*»), malgrat la data concreta, de 1502, en què coincideixen la resta de descripcions. No és significatiu, en canvi, que no s'hi fes cap referència al *consectari de les quatre virtuts*: en el conjunt de les notes Obrador només identificava les obres lul·lianes de cada còdex —com es pot comprovar amb la descripció de *D*, a tall d'exemple. Pressuposant la presència d'aquesta obreta al còdex, és probable que Obrador l'obviàs en no considerar-la originalment lul·liana, tant per contingut com per autoria.

Pel mateix motiu de l'ordre d'aparició de les obres i segurament per la disposició *in quarto* del paper, Hillgarth creia possible identificar aquest còdex amb el vol. 50 del catàleg de 1715 de Rafel Barceló, publicat per Gottron (1923).²⁹⁷ En tot cas, el professor del Wartburg Institute no ultrapassava els límits de la prudència: «*Es posible que este ms. sea idéntico con el vol. 50 del catálogo de 1715*».²⁹⁸ El fet que el manuscrit pertangués a la biblioteca del convent de St. Francesc de Palma és evident: amb la desamortització de 1835 passà a la Biblioteca Provincial de Palma, d'on degué desaparèixer durant el primer quart del s. XX. Altrament, és ben possible que aquest fos un dels còdexs que, estant al seu abast, Jeroni Rosselló confrontàs per a l'edició de 1886/1901.

²⁹⁴ Cf. PÉREZ MARTÍNEZ (1991: 10) i ROSSELLÓ LLITERAS (2002).

²⁹⁵ Cf. HILLGARTH (1991: II, 611).

²⁹⁶ Cf. OBRADOR (1932: 174).

²⁹⁷ Cf. HILLGARTH (1965: 8).

²⁹⁸ La descripció del volum 50 d'aquest catàleg és la següent: «*Manuscriptum in quarto papireo, caractere antiquo, idioma lemovicensi; continet tres libros diversos. Liber primus: De prima et secunda intentione ad Filium. De quo volumine 17, libro nono. Liber secundus: Cur Deus precepit Adamo ne comederet fructum etc., de quo volumine primo, libro 10*» (195).

CONCLUSIONS GENERALS

Resumim a continuació les característiques principals que defineixen els còdexs que configuren la tradició manuscrita del *Llibre d'intenció*. A més dels testimonis col·locacionats tenim en compte, sempre que les dades ho permeten, els dos manuscrits medievals actualment tinguts per perduts (*K* i *X*), que representam entre parèntesis.

Descrivim en primer lloc els principals trets de tot el conjunt de manuscrits, per centrar-nos posteriorment en les característiques que afecten específicament els testimonis de la branca β .

I. Característiques generals de les fonts manuscrites

1. Cap dels manuscrits catalans transmissors del *Llibre d'intenció* és dels que Albert Soler ha qualificat, per les característiques morfològiques, de primera generació.²⁹⁹
2. El manuscrit més antic és *M*: el colofó de l'*Art de confessió* l'ubica a València el 1336, encara que no es descarta que sigui la còpia del colofó de l'antígraf. Tant la cal·ligrafia com la factura del còdex tendeixen a situar-lo durant la segona meitat del s. XIV. Les dades contrastades no permeten considerar *I* com *antiquor* a partir de la data «1 d'agost de 1325» del colofó del *Llibre de consolació d'ermità*. És provat que es tracta, en tot cas, de la data de l'apògraf, transmès també, amb lleugeres diferències, per manuscrits molt posteriors com *LH* (*X*).
3. Dels quinze manuscrits col·locacionats, *MD* daten de la segona meitat del s. XIV. *UT* han de situar-se al tombant del s. XIV i principis del XV. El conjunt més nombrós de testimonis se situa plenament al s. XV. Pertanyen a aquest període *AR* i *ICBE*. L'únic manuscrit datat d'aquest conjunt és *A*, de 1458. *CB* han de situar-se, per la cal·ligrafia i per les marques d'aigua, ja en la segona meitat del s. XV. El ms. *R* marcaria la transició entre el s. XV i el XVI. D'aquest darrer segle és el manuscrit perdut (*X*), datat de 1502. Cal situar la resta de testimonis a partir del segle XVII: *V* és de 1615, *L* de 1623 i *P* de 1644. *H* no està datat, però s'ha de situar també al s. XVII. El darrer testimoni, *N*, és del pas entre el s. XVII i el s. XVIII. Per tant, dels 15 manuscrits que ens han arribat fins avui, deu són medievals i només cinc són moderns. Si consideram els dos manuscrits perduts,

²⁹⁹ En resum, són manuscrits en pergamí, a doble columna i de lletra textual, amb caplletres filigranades i, circumstancialment, *bandes d'I*, que no sobrepassen el primer terç del s. XIV. Cf. SOLER (2010: 179-211). En canvi, els dos manuscrits llatins de major rellevància es relacionen directament amb els contactes del nostre autor amb Pere de Llemotges i Tomàs Le Myésier.

el còmput de testimonis medievals ascendeix fins a 12. Aquesta *ratio* pot resultar indicativa de l'abast que tengué el *Llibre d'intenció* durant l'edat mitjana.

4. Ofereixen completament el text del *Llibre d'intenció MDARIC VLH*. *U* i *P* manquen dels folis finals. *TB* també presenten sengles llacunes materials, per absència de fulls que es deuen haver perdut. *N* fa un salt destacat de lectura, que segurament té l'origen en el seu antígraf. *E* és fragmentari perquè s'han seleccionat paràgrafs de contingut molt concret. *R* no presenta invocació. *H* transmet el text complet, si bé és en part il·legible pels efectes de la corrosió de la tinta.

5. *MD* i *ICB VLN* són els testimonis que presenten taula de rúbriques. No en tenen *UTRA PH*.

6. En els manuscrits medievals, l'autoria lul·liana del *Llibre d'intenció* apareix en una sola ocasió, concretament a *D*. Llull hi és tractat amb el qualificatiu de «maestre», i se n'especifica la procedència «de malorques». *ICB* i *V* presenten una *initia* similar a *D*, però obviant el nom de Ramon Llull.

7. Els tres manuscrits moderns que n'especifiquen l'autoria són *LPH*. En tots tres casos es fan servir els tractaments característics del s. XVII: «Doctor illuminat», «illuminat Doctor» i «Màrtir». Sembla que *L* recollia la forma *Beati*, que fou obliterada completament.

8. *MT* (i *E* parcialment) combinen paper i pergami. En la resta de casos el suport per excel·lència és el paper.

9. Són a doble columna *UTA N*. La resta de còpies són a ratlla tirada. La majoria dels manuscrits medievals combinen dues o tres tintes (negra, vermella i blava) i fan caplletres inicials (o, en defecte, marquen les arracades amb lletra d'espera). *DUCB* presenten inicials filigranades. En la part corresponent del *Llibre d'intenció* no s'hi troben, en cap dels còdexs, il·lustracions.

10. Són volums miscel·lanis *MDATICB LPH* i els desapareguts *(X)(K)*. Són facticis *DURE VN*. L'únic testimoni de tota la tradició catalana que transmet exclusivament el *Llibre d'intenció* és *R*. Així mateix, *MDICBE LN (K)(X)* inclouen alguna obra pseudolul·liana.³⁰⁰

11. Dels quinze còdexs transmissors del *Llibre d'intenció*, cinc resten actualment a Palma (*MDAE L*). Es localitzen a la península ibèrica *TR* (Barcelona) i *P* (Santander).

³⁰⁰ Vegeu-ne el quadre II.

La resta es distribueixen arreu d'Europa: Roma (*I*), Vaticà (*V*), Cracòvia (*C*), Londres (*B*), Munic (*U N*) i Halle (*H*).

12. Queda constància descriptiva de dos manuscrits que actualment s'han de considerar perduts. Són els testimonis que hem identificat com *K* (Saragossa, 1336) i *X* (Palma, 1502). El primer va ser descrit pel P. March el 1923 i el segon per Massó i Torrents el 1913. El primer ja no figurava al catàleg de la Biblioteca Capitular de Saragossa de 1961 i l'any 1932 Francesc de Borja Moll advertia de la desaparició del segon. Sobre aquest darrer manuscrit sembla que se n'ha perdut definitivament la pista. En canvi, s'ha vist que el primer manuscrit presenta unes característiques morfològiques similars a les del nostre manuscrit base *M*.

13. Lingüísticament, cal posar en relleu tres aspectes. En primer lloc, *U* és l'únic manuscrit que mostra una tendència occitanitzant sobretot en els usos gràfics i molt parcialment en el lèxic. En segon lloc, l'anàlisi succinta dels usos gràfics analitzats demostra una tendència fortament unitària en la representació vocàlica en els manuscrits *MDUTRA*. En canvi, *ICBE VLP HN* exemplifiquen la vacil·lació en la representació de les vocals en posició àtona. Una característica notable és la monoftongació del grup *GUA* i *QUA*, en qualsevol posició, que es manifesta a partir de la segona meitat del s. XV, però no consolidada encara al s. XVII, en les còpies elaborades a Mallorca. La vacil·lació en la representació consonàntica és més acusada en els manuscrits més primerencs i tendeix a simplificar-se amb el temps. En tercer lloc, la influència del castellà s'aprecia lèxicament a partir del s. XVII i també en les mostres de còpies mallorquines.

II. Característiques específiques dels còdexs de la branca β (ICBE VLPHN)

Els manuscrits que constitueixen la família β segons els resultats de la *recensio* comparteixen un seguit de característiques morfològiques constitutives que cal resumir aïlladament de la resta de testimonis, perquè són trets codicològics que poden servir, en darrer extrem, per confirmar els resultats de la *recensio* mateixa. Els resumim a continuació.

1. Vuit manuscrits, *ICB VLPHN*, ofereixen indicis clars de procedir de Mallorca. És probable que la part lul·liana de *E* sigui també de factura illenca, afegida al volum posteriorment. El marc cronològic abraça des del s. XV fins al s. XVIII.
2. La majoria dels còdexs són volums miscel·lanis, d'una mateixa mà (a excepció de *E N*, que són facticis).
3. A excepció de *E VPN*, la resta de manuscrits transmeten exactament les mateixes obres lul·lianes: *Llibre d'intenció*, *Pecat d'Adam* i *Consolació d'ermità*. No només en comparteixen els títols, sinó també l'ordre en la disposició del còdex:

Llibre d'intenció – Pecat d'Adam – Consolació d'ermità: IB LH (X)

Llibre d'intenció – Consolació d'ermità – Pecat d'Adam: C

Llibre d'intenció – Pecat d'Adam: V³⁰¹

4. *ICB VN* comparteixen un text innovador sobre els senys espirituals i les virtuts teològals, intercalat just després de la taula de rúbriques i abans de la invocació del *Llibre d'intenció*. Cal advertir que *B* desenvolupa la taula de rúbriques i la innovació en un sol paràgraf. Les descripcions de (*X*) no permeten de saber si aquest testimoni compartia o no el text a què ens referim.
5. Després de *Consolació d'ermità*, *IC L (X)* presenten la mateixa obra pseudolul·liana, el *consectari de les quatre virtuts*. Aquesta obra apòcrifa també és present a *E* just després de la còpia del *Llibre què deu hom creure de Déu*. És possible que tant la primera interpolació sobre les virtuts teològals (punt anterior) com aquesta sobre les virtuts cardinals constituïssin una sola unitat textual.
6. Compten amb taula de rúbriques *ICB VLN. L* la presenta després de *Pecat d'Adam*, obra que inclou immediatament a continuació de la taula sota el títol «versos de Remon», després de la darrera rúbrica del *Llibre d'intenció*.

³⁰¹ Potser excepcional per tractar-se d'una recopilació selectiva.

7. *ICB N* comparteixen una mateixa característica morfològica en la disposició dels capítols: a la rúbrica de «justícia» fan una caplletra a l'inici del segon paràgraf, com si iniciassin una nova rúbrica, que comença amb «intenció i justícia». És una disposició que clarament ha de remuntar-se a un antecedent comú, que ja en feia aquesta divisió.

8. Un tret comú a tota la branca, llevat de *E* (per la selecció) i de *P* (pel fet de no tenir-ne els fulls darrers) és la presentació del paràgraf de «mercaders» com si fos una rúbrica independent, o diferent, de la rúbrica de «poble», de la qual en fa part des d'un punt de vista de contingut. Així, tots els testimonis d'aquesta família presenten la rúbrica de «mercaders» com si fos el capítol final que tanca el llibre, fet que transtoca la divisió interna de l'obra. Dels manuscrits que compten amb taula de rúbriques, només *C* i *L* inclogueren aquesta innovació a la taula. En el cas de *C*, la disposició espacial i el fet d'incloure-la al marge lateral dret demostra clarament que el capítol es va afegir a la taula de rúbriques posteriorment, encara que per la mateixa mà, un cop que la taula ja estava enllestida.

9. *I VL* presenten una numeració marginal que sembla relacionar aquestes còpies amb altres obres o còpies. Tot i que coincideixen en la numeració, no hi ha correspondència amb els fragments textuais marcats amb aquestes xifres.

10. *LP* comparteixen una mateixa disposició textual: inclouen els cinc primers capítols sota l'epígraf *Que cosa sia Entenció*, sense cap divisió. Inicien posteriorment la divisió en rúbriques a partir de *fe*, que numeren a partir de 1. Tots dos testimonis inicien la invocació «Deu intelligible e amable infinidament» amb lletres de cos més gros que la resta del text.

11. Cal destacar la connexió entre els colofons de *I LH* de *Consolació d'ermità*. El primer ofereix la data «divendres lo primer degost a xii ores del die any mcccxxv» mentre que els altres dos presenten «divendres lo primer degost a xii ores del die any mcccxxx». Sembla que el manuscrit perdut (*X*) de 1502 també oferia, segons les descripcions que en resten, aquest darrer colofó.

12. *ICB V* sortiren de l'illa entre 1591 i 1616 cap a Roma, en relació amb la Causa Pia (per al cas de *IB V*). De *C* en desconeixem les causes de l'exili i exactament quan se n'esdevingué l'eixida. Tanmateix, és constatable la relació amb la família italiana Minutoli Tegrimi també durant la primera meitat del segle XVII. *B* va fer part de les biblioteques del cardenal Ascanio de Colonna i del duc d'Altaemps. Així mateix, *PH* sortiren de l'illa durant el segle XIX.

II. QUADRE DE LES OBRES QUE APAREIXEN A LES FONTS MANUSCRITES DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*³⁰²

OBRES LUL·LIANES	<i>Catàleg Bonner i cronologia</i>	<i>Obres</i>	<i>Manuscrits</i>
		Obres catalanes	
	II.A.5 (1274-76)	<i>Llibre de l'orde de cavalleria</i>	<i>T</i>
	II.A.6 (1274-76)	<i>Doctrina pueril</i>	<i>U</i>
	II.A.9 (1274-76)	<i>Llibre del gentil</i>	<i>D (frag)</i>
	II.A.19 (1276-83)	<i>Lo quint de la vida hermitana (Blaquerna)</i>	<i>D</i>
	II.A.19f (1276-83)	<i>Art de contemplació</i>	<i>M (frag)</i>
	II.A.19c (1276-83)	<i>Llibre d'Ave Maria</i>	<i>M (frag)</i>
	II.A.21 (1276-83?)	<i>Peccat d'Adam</i>	<i>ICB VLH (X)</i>
	II.B.15 (1287-89)	<i>Llibre de meravelles</i>	<i>AP</i>
	III.2 (1290)	<i>Taula de l'Ars Amativa</i>	<i>D</i>
	III.7 (1290-92?)	<i>Llibre de Santa Maria</i>	<i>M (frag);V</i>
	III.9 (1290-93)	<i>Plant de nostra Dona</i>	<i>V</i>
	III.9.bis (1292?)	<i>Cent noms de Déu</i>	<i>D V</i>
	III.22 (1295)	<i>Desconhort</i>	<i>V</i>
	III.23 (1295-96)	<i>Arbre de ciència</i>	<i>D</i>
	III.24.b (6/1296)	<i>Articles de la fe</i>	<i>T</i>
	III. 26 (1296?)	<i>Proverbis de Ramon</i>	<i>M (frag)</i>
	III.32 (10/1298)	<i>Arbre de filosofia d'amor</i>	<i>V</i>
	III.42 (1299)	<i>Oracions de Ramon</i>	<i>V N</i>
	III.43.bis (1300)	<i>Cant de Ramon</i>	<i>V</i>
	III.45 (9/1300)	<i>Llibre de l'és de Déu</i>	<i>U</i>
	III.46 (10/1300)	<i>Llibre de coneixença de Déu</i>	<i>U</i>
	III.48 (12/1300)	<i>Llibre de Déu</i>	<i>U</i>
	III.52 (1302)	<i>Llibre què deu hom creure de Déu</i>	<i>ME (K)</i>
	III.53 (1302)	<i>Mil proverbis</i>	<i>MDT (K)</i>
	IV.47 (8-9/1311)	<i>Vida coetània</i>	<i>B</i>
	IV.73 (1313)	<i>Llibre de consolació d'ermità</i>	<i>DICB LH (X)</i>
		Obres llatines	
		<i>Quinque arbores symbolici de virtutes et vicis</i>	<i>D</i>
	II.B.3 (1283-87?)	<i>Ars inveniendi particularia in universalibus</i>	<i>N</i>
	II.B.4 (1283-7?)	<i>Liber propositionum secundum Artem demonstrativam</i>	<i>N (frag)</i>
	III.26 (1296?)	<i>Liber proverbiorum</i>	<i>D</i>
	III.45 (9/1300)	<i>Liber de est Dei</i>	<i>N</i>

³⁰² Pel caràcter selectiu i devocionari de *E*, no n'inclouem totes les obres.

	IV.40 (5/1311)	<i>Liber de efficient</i>	<i>N</i>
	IV.47 (1311)	<i>Vita coetanea</i>	<i>N</i>
	IV.58 (9/1312)	<i>Liber qui continet confessionem</i>	<i>N</i>
	IV.70 (4/1313)	<i>De virtuti veniale</i>	<i>N</i>
OBRES PSEUDOLUL·LIANES		<i>Virtuts teologals i senys espirituals</i>	<i>ICB VN</i>
	MP I.7	<i>Cantilena</i>	<i>D</i>
	FD I.13	<i>Introductorium magnae Artis generalis</i>	<i>N</i>
	FD II.15	<i>Art de confessió (1336)</i>	<i>M (K)</i>
	FD II.411 -Notae	<i>Consectari de les quatre virtuts</i>	<i>ICE L (X)</i>
	FD II.224	<i>Compendium libri Apostrophe</i>	<i>N</i>
OBRES D' ALTRES AUTORS		Innocenci III: <i>De miseria humanæ condicionis editus a domino Lotario diacono</i>	<i>D</i>
		Bernat Metge: <i>Lo somni</i>	<i>T</i>
		Nicolau de Lira, comentari al psalm 118	<i>R</i>
OBRES ANÒNIMES		<i>Tractat de ben morir</i>	<i>R</i>
		Oracions en català i llatí	<i>R</i>
		<i>Doctrina cristiana, llatí</i>	<i>R</i>
		<i>Visió de St. Agustí, llatí</i>	<i>R</i>
		Recepta per fer bona tinta	<i>A</i>
		<i>Meditacions pseudobernat</i>	<i>I</i>
		<i>Interrogació de sant Bernat</i>	<i>I</i>

2. LES EDICIONS CATALANES DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*. ANTECEDENTS, HISTÒRIA I CARACTERITZACIÓ.

La versió catalana del *Llibre d'intenció* ha estat editada i publicada en dues ocasions. La primera edició catalana de l'obra que ens ocupa es remunta, com ha descobert recentment Bonner, al 1886 (i no al 1901), l'any en què començaren a circular els fascicles que havien de donar lloc als tres volums de les *Obras de Ramon Llull*, l'editor del qual era Jeroni Rosselló. Aquell primer volum incloïa l'edició del *Llibre de Gentil e los tres savis*, del *Llibre d'intenció* i del *Llibre de mil proverbis*. Entre el 1901 i el 1903 (pòstumament a l'editor), davant del fracàs de l'entrega fulletonesca, apareguren els tres volums reeditats, el primer del qual prenem de referència per al nostre estudi. Trenta-quatre anys més tard, l'any 1935, Mn. Salvador Galmés tornava a editar el text, al volum XVIII de la col·lecció de les *Obres de Ramon Llull*. Ambdues publicacions, prou acostades temporalment, eren fruit del context cultural i intel·lectual de l'època i necessàriament estaven limitades per tres factors: la urgència en la recuperació de les obres lul·lianes, el nombre reduït de còdexs coneguts i la possibilitat de consultar tan sols parcialment la tradició coneguda (és a dir, els manuscrits custodiats en les biblioteques de Palma).

Refer-ne la història editorial no és tan senzill com pot semblar inicialment, atesos els interrogants que s'obren i que resten sense resposta. I és que, per començar, en aquest procés d'edició, aparentment engegat a les acaballes del segle XIX, és possible establir-ne uns antecedents, que es remunten a mitjan s. XIX i que afecten col·lateralment la història de la transmissió del *Llibre d'intenció*.

Analitzarem a continuació el precedent de les dues edicions catalanes i farem esment, igualment, a la transcripció parcial del manuscrit *H* que Pere Barnils va dur a terme entre l'edició de Rosselló i la de Galmés.³⁰³

³⁰³ Pel fet de ser una còpia fragmentària, referida a uns quants capítols d'un mateix manuscrit, no tindrem en compte l'edició del manuscrit 27 del fons Llabrés, de SEGÚI TROBAT (2008).

2.1. ANTECEDENTS

Els testimonis documentals que permeten parlar d'uns antecedents immediats en el procés editorial del *Llibre d'intenció* procedeixen de l'epistolari entre Marià Aguiló (Palma, 1825-1897) i Bartomeu Muntaner (Palma, 1826-1897), conservat a la Biblioteca de Catalunya i donat a conèixer per MAS I VIVES (1991). Com s'indicava a RIPOLL (2009), l'epistolari no només reflecteix l'amistat entre els dos intel·lectuals bibliotecaris, sinó que dóna compte de la gestació d'un ambiciós projecte d'edició de l'obra catalana de Ramon Llull. El buidatge dels documents epistolars referits a Ramon Llull revelen que Bartomeu Muntaner esbossà un primer projecte d'edició que degué suposar la pedra angular sobre la qual es construí la bastida editorial posterior de l'obra en prosa, de la qual en fou fruit immediat l'edició de Rosselló.

Bartomeu Muntaner i Bordoï hauria de ser considerat com un dels primers intel·lectuals illencs que projectaren i definiren la tasca d'edició esmentada, empresa que, malauradament i per motius molt diversos, no pogué concloure personalment. La feina com a bibliotecari de la Biblioteca Provincial de Palma i de l'Institut Balear,³⁰⁴ d'una banda, i l'amistat amb l'erudit Marià Aguiló, de l'altra, li serviren de plataforma per delimitar unes línies de treball, que tanmateix no arribaren a veure la llum pública. La història d'aquest procés s'iniciava a principis de desembre de 1853, quan el jove Bartomeu Muntaner comunicava al col·lega Marià Aguiló la troballa d'un important manuscrit lul·lià a la biblioteca on feia feina, còdex que amb força garanties es pot identificar amb l'actual ms. 1025 de la Biblioteca Pública de Palma, ms. *D* i base de l'edició de Mn. Galmés. Va ser una troballa que colpí profundament el bibliotecari i que l'animà a emprendre la recerca d'altres documents antics:

«Días pasados topé en la Biblioteca con un grueso códice del siglo 15: piensa cual sería mi júbilo al ver que estaba en lemosín y que todo pertenecía a nuestro Llull: hay el Desconhort, unos versos sobre alquímia y algunos otros; y además el libro 5º de Blanquerna; un razonamiento entre tres sabios, cristiano, judío y sarraceno; y otras cosas que no he tenido tiempo todavía de recorrer, tal es la prisa que me doy en recoger todos los manuscritos, que quiero ver pronto reunidos» (RIPOLL 2009: 105).

Set anys més tard, dia 30 de gener de 1860 —i per tant immediatament després de l'aparició de les *Obras rimadas* de Jeroni Rosselló—, Muntaner manifestava a Aguiló la voluntat d'engegar, per motius estrictament professionals, l'edició de l'obra

³⁰⁴ Ara Biblioteca Pública de Palma. Muntaner entrava a treballar-hi l'any 1851, i en fou el director entre 1860 i 1895. Cf. MAS I VIVES (1991).

lul·liana. En aquella carta apareixia explícitament la primera de les sis referències al *Llibre d'intenció*:

«[...] *Mi plan es publicar lo tratado según lo aconseje el tamaño de los tomos, haciéndolo primero de aquéllos que ofrezcan más condiciones ventajosas por la antigüedad de los códices que pueda consultar. Empezaría por el libro Del orde de cavayleria, que he encontrado hace muy poco y que ha sido un feliz hallazgo pues se consideraba ya como perdido: seguiría el libro Del gentil e dels tres savis &... después quizá el de primera e segona intenció y el de los mill proverbis & [sic] hasta completar el primer tomo, formando el 2º el Félix o libre de les maravelles, el 3º el libro de demostracions &. y enseguida ya veríamos. Al frente de cada tratado iría una noticia preliminar sobre la historia del mismo, códices consultados y fundamentos sobre la genuidad del texto» (RIPOLL 2009: 109).³⁰⁵*

El *Llibre d'intenció*, que formava part del còdex manuscrit trobat a la Biblioteca Provincial anys abans, entrava directament en els plans de l'editor i, consegüentment, havia de ser estudiat per Muntaner. Així les coses, el 14 d'agost de l'any següent (1861) el bibliotecari informava Aguiló que havia iniciat la tasca editora, però que la feina no avançava com ell voldria:

«[...] *¿Como quieres que traduzca Lull? Por ahora todo descansa. Ni he empezado ninguna traducción: sólo he hecho una copia del Libre de primera e segona intenció, que me ha costado no poco trabajo a pesar de tener tres códices, por lo imperfectos de estos. Tengo también empezada la del Libre de gentil e dels 3 savis».* (RIPOLL 2009: 113)

La citació d'aquest paràgraf obre un interrogant difícil de respondre sobre els manuscrits que degué consultar i copiar. És del tot probable que un d'aquests còdexs fos el ms. *D*, al qual Muntaner podia accedir fàcilment. Quins foren, emperò, els altres dos manuscrits? Eren tots en català? O podria ser que n'hi hagués cap en llatí, tenint en compte que al text parla de «*traducción*»? És més: què volia dir Muntaner quan comentava que aquests còdexs eren «imperfectes»? Deuria referir-se a l'estat de conservació dels manuscrits, que no eren complets? A una dificultat seva, de no entendre'n la cal·ligrafia? o cal pensar en dificultats de caràcter interpretatiu? La qüestió no es resol amb la informació de l'epistolari, ans es complica encara més quan Muntaner passa a parlar, en la dècada dels setantes d'aquella centúria,³⁰⁶ de quatre manuscrits confrontats i no de tres:

a) «[...] *Hace años que copié con cuatro códices a la vista el Libre de intenció de Ramon Lull. No he hecho aún lo mismo con el Libre de Cavayleria, porque como sabes el único Ms. que ahora se conoce es el de últimos del siglo pasado que tuve la fortuna de desenterrar en esta Biblioteca»* (RIPOLL 2009: 125).

³⁰⁵ A partir d'aquí, totes les negretes dels textos citats literalment són nostres.

³⁰⁶ Concretament, en les cartes de dia 21 de maig de 1872 (a) i de dia 7 de juliol de 1874 (b).

b) «[...] *Dius molt bé que el Libre de Cavayleria és curt i no basta per fer un tom: sempre he pensat així i per això fas conte, salvo ton millor parer, afegir-hi el Libre de primera e segona intenció que fa molts anys tenc copiat cotejant quatre còdices, encara que hauré de reformar s'ortografia*» (RIPOLL 2009: 128).

Un dels manuscrits era *D*. Sembla factible pensar que un altre d'aquests testimonis era el nostre manuscrit *L*, que, procedent de la Biblioteca de St. Francesc, passà, amb la desamortització eclesiàstica de 1835, a la Biblioteca Provincial. Igualment, és lícit suposar que un tercer manuscrit seria el manuscrit *A*, actualment a la Societat Arqueològica Lul·liana, que pertangué a Jeroni Rosselló i al qual Muntaner hauria pogut tenir accés.³⁰⁷ Quin en seria el quart? Podria ser el manuscrit desaparegut (*X*) de 1502, també custodiat a la Biblioteca Provincial?

Deixant de banda aquesta qüestió, les altres referències epistolars al *Llibre d'intenció* posen de manifest que Bartomeu Muntaner sempre va tenir present la voluntat d'editar-lo, bé quan va gestar el seu projecte personal, bé quan es veié obligat a compartir escena amb Jeroni Rosselló. Els dos fragments següents, del 27 de febrer de 1866 (a) i de 15 de març de 1870 (b), ho posen de manifest:

a) «[...] *Mi estimado Mariào: poco puedo decirte aun acerca del proyecto de publicación con Rosselló que te indiqué en mi última. Sabes que años atrás había celebrado yo un convenio con Gelabert para la impresión de las obras lemosinas en prosa de nuestro Ramon Lull, convenio que no se llevó a efecto por los manejos de áquel, que se vió contrariado en sus planes de realización más o menos remota. Ahora es el mismo Rosselló quien me invitó a resucitar el antiguo pensamiento, publicando él el Félix, é yo el Libro de caballeria, el de **Primera y segunda intenció** y otra. Por ahora ando bastante ocupado y no creo que me sea dable realizarlo dentro de poco, pero confio que algun dia lo efectuaré*» (RIPOLL 2009: 115).

b) «[...] *Celebro que te decidas a echar a volar el prospecto de la Biblioteca Catalana, que a decir verdad creía a estas horas estaría ya impreso: por mi parte pienso contribuir a tan deseada publicación con el Libre del orden de cavayleria, **Libre de primera e segona intenció**, y Libre del Gentil e dels tres savis, todos de nuestro Ramon Lull, mientras mis ocupaciones y cuidados de familia que nunca faltan me den tiempo para ellos*» (RIPOLL 2009: 123).

Ja s'ha dit que Muntaner no anà més enllà de la simple declaració d'intencions ni ultrapassà la frontera de l'establiment del projecte. Això no obstant, el fet d'esmentar que n'havia iniciat la còpia, que tenia en compte tres o quatre manuscrits per a l'establiment del text i, sobretot, que havia de col·laborar en l'empresa de Rosselló, ens obliga a situar-lo contextualment i a tenir-lo en compte com a precedent immediat de les

³⁰⁷ No sabem com arribà ni de qui l'adquirí Jeroni Rosselló. Les cartes a què ens referim, tant de l'epistolari entre Aguiló-Muntaner com Aguiló-Rosselló fan evident el transvasaments de còdexs en aquella època. Els manuscrits s'enviaven fàcilment de Mallorca a Barcelona i viceversa, sense tenir en compte la delicadesa i el precari estat de conservació d'alguns d'aquests còdexs, la majoria medievals.

edicions dutes a terme. Fins i tot, sorgeix el dubte sobre si la feina del bibliotecari Muntaner romangué estotjada dins d'un calaix o si, contràriament, va ser aprofitada per a l'edició de Jeroni Rosselló. El plantejament d'aquest dubte no és balder, si tenim present les paraules de Mateu Obrador a la introducció del primer volum de les *Obras* de Rosselló, quan, molt diplomàticament, advertia que

«*Cuántos afanes y pacientes desvelos le costara revisar y corregir [a Rosselló] centenares de páginas, la compulsión de textos y variantes, el cuidado de todo, hasta el trance de tener que encomendar a mano ajena el trabajo delicadísimo de transcripción de códices, sólo Dios y él [Rosselló] lo saben*» (OBRADOR 1901: I, xxiii).

Almenys des de 1880, Jeroni Rosselló comptava amb ajudants que li transcrivien manuscrits, d'aquí l'al·lusió a la «mano ajena» de què parla Mateu Obrador. Podríem pensar que, en tot cas per al *Llibre d'intenció*, fos Bartomeu Muntaner qui està darrere de la transcripció? Així mateix, no pot passar desapercebut un altre aspecte si més no «casual»: ja hem destacat abans el fet que desconeixem els manuscrits que consultà Bartomeu Muntaner per «copiar», com deia a Maria Aguiló, el *Llibre d'intenció*, i que tan sols sabem que n'eren quatre, un dels quals l'estel·lar manuscrit *D*. Amb l'edició rossellonenca ocorre exactament el mateix: sabem del cert, perquè així ho advertia Mateu Obrador, que Rosselló pogué consultar el ms. *D* (descriu profusament pel prologuista) però deixà sense concretar els altres «*diversos códices de los siglos XIV y XV*» (1901: lxi) que l'editor tingué a disposició. Ni Muntaner ni Rosselló donaren cap pista sobre els manuscrits confrontats, cosa que, en definitiva, els vincula. Encara que no són dades concloents, i que fins a cert punt poden respondre més a la casualitat que a cap altre motiu, són prou rellevants com per poder relacionar-les. La hipòtesi que Rosselló aprofitàs la feina de Muntaner no deixa de ser una conjectura impossible de comprovar, ara per ara, atesa la manca d'altres fonts documentals que la confirmin o la descartin.³⁰⁸

El que cal tenir present, emperò, és que en un moment en què la intel·lectualitat renaixentista catalana pretenia recuperar la figura de Ramon Llull com a pare de la pàtria,³⁰⁹ i abans que l'arribada de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria significàs una revifalla de l'exaltació lul·liana per part de la població illenca, començava a esbossar-se un model d'edició, definit i ben documentat, de l'obra en prosa lul·liana. L'essència, si es vol, de l'empresa que s'ha desenvolupat fins als nostres dies.

³⁰⁸ Durant el febrer de 2007 inspeccionàrem els papers llegats de Jeroni Rosselló custodiats a la seu de la Societat Arqueològica Lul·liana (Palma). No hi localitzàrem cap document relatiu a aquesta qüestió.

³⁰⁹ Cf. ROSSELLÓ BOVER (1991) i HINA (1998).

2.2. L'EDICIÓ DE JERONI ROSSELLÓ, *j* (PALMA, 1886/1901)

2.2.1. *Marc contextual*

El 1859, l'any abans que Bartomeu Muntaner manifestàs la voluntat d'editar les obres en prosa de Ramon Llull, Jeroni Rosselló i Ribera (1827–1902) editava les *Obras Rimadas de Ramon Lull*, «una fita capçalada dins la història del lul·lisme» en paraules de Mn. Galmés.³¹⁰ Segons Jordi Gayà, caldria considerar la publicació de les *Obras Rimadas* com l'inici de la «història editorial» de l'obra lul·liana en català, una història que s'aferma amb l'edició de Maria Aguiló del *Llibre de [l'ordre de] Cavalleria* l'any 1879, que es consolida l'any 1896 amb la creació de la Comissió Editora Lul·liana, que té un punt àlgid el 1901 amb l'aparició definitiva de les *Obras de Ramon Llull* i que, des de 1906 fins als nostres dies, fa eclosió amb l'aparició de les *Obres de Ramon Lull (ORL)* i de la *Nova Edició de les Obres de Ramon Llull (NEORL)*.³¹¹

Tant les *Obras Rimadas* com les *Obras de Ramon Lull* responien a la necessitat de recuperar els textos oblidats del Doctor Il·luminat. En definitiva es tractava, manllevant les paraules a Albert Soler, d'una «edició d'urgència».³¹² Probablement per aquest motiu, de recuperar ràpidament el llegat lul·lià, la qualitat de la primera edició — suposadament crítica però de fet anotada parcialment— acabà sent del tot dubtosa. Rosselló Bover, referint-se a unes paraules de Mateu Obrador al pròleg del primer volum de les *ORL*, ressaltava que:

«[...] L'edició de l'obra poètica realitzada per Jeroni Rosselló era el resultat d'una tasca poc científica, conseqüència més de l'esperit apologètic que del treball filològic, com ho prova la introducció d'un poema escrit per Jeroni Rosselló mateix entre els del Mestre. Mateu Obrador i Bennàssar, continuador del camí obert per lo Joglar de Maylorcha, s'adonà d'aquest fet i, per això, en 1906 decidí preparar de bell nou la publicació de les poesies lul·lianes, perquè alguns dels textos impresos pel seu predecessor reclamaven “una revisió feta ab tot esment y cura sobre'ls millors manuscrits qu'ell pogué coneixer y emprar, confrontats ab qualcuns que avui sabem o possehim, y qu'ell no tengué avinentesa o lleguda d'aprofitar ni arribar a veure”» (ROSSELLÓ BOVER 1991: 47).

Dir que la tasca editorial rossellonesca fou poc científica no és novedós. Ho indicava mesuradament Mateu Obrador al pròleg de l'edició de 1901 i són diversos els autors que al llarg dels anys n'han remarcat aquest tret: Lola Badia, per exemple, definia

³¹⁰ GALMÉS (1990: 87).

³¹¹ GAYÀ (1986: vii).

³¹² SOLER (1992: 2).

Rosselló com un «transcriptor fantasiós»;³¹³ igualment ho advertia Anthony Bonner quant a les característiques i als punts més conflictius de l'edició del *Llibre del Gentil*:

«La següent edició impresa [del *Llibre del Gentil*] fou la de Rosselló, que, sota l'aparença d'una edició crítica, és potser més eclèctica que la moguntina. Maneja tres fonts catalanes, F S D (desconeixia l'existència d'O), amb una certa preferència per S, i posa qualque variant en nota sense dir de quina font prové. També anava compulsant el seu text amb el de *m i*, si trobava preferible la lliçó llatina, la traduïa al català antic, sovint sense dir mot al lector. De vegades el passatge que traduïa ja era una innovació de *m*; interposava així una altra sèrie de capes entre el lector i el suposat text original. A aquest còctel afegeix una dosi de coses de la seva invenció, que el lector podrà comprovar mirant la quantitat de llocs de les variants on “r” va precedit del signe “(!)” d'innovació» (BONNER 1993a: xlv).

Una observació, la de Bonner, aplicable a qualsevol altre text editat per Rosselló i, sense cap mena de dubte, a l'edició del *Llibre d'intenció*. El misteri que envolta els manuscrits consultats és, precisament, un dels principals esculls que presenten les *Obras de Ramon Llull*, que justifiquen del tot els comentaris citats, la revisió de l'obra i la reedició de Mn. Galmés a les *ORL*.

Això no obstant, del testimoni directe de Jeroni Rosselló es poden arregar algunes dades que perfilen la idea sobre com l'editor va dur a terme aquella labor. En aquest sentit, les cartes que es conserven de Jeroni Rosselló a Marià Aguiló desvelen algunes d'aquestes actuacions,³¹⁴ que justifiquen el resultat científic que tant s'ha remarcat. Encara que referits a l'edició del *Fèlix*, però extensibles a la resta d'obres editades per Rosselló, tres dels documents epistolars són especialment rellevants perquè ens permeten esbossar el *modus operandi* de Jeroni Rosselló.

Al primer text que volem destacar es fa referència a l'ortografia que calia adaptar: Rosselló dubtava del que s'havia de fer per la *Biblioteca Catalana*, per la qual cosa demanava consell a Aguiló:

«[...] Crech poderte incloure la mostra del tom de la Biblioteca Catalana que si Deu ho vol podrá estamparse aquí tan bé com ho haveu fet en aixà. No he corretjit la prova ab molta detensió. Llejint lo que va publicar observo que no posau etzent ni a los preterits ni a los futurs. Això fa que plora³¹⁵ y plorá se confonguen, lo mateix que se maravella (present) y se maravellá (passat). En la mostra observarás que he posat alguns etzents. Si t'assembla de llevarlos ho faré. No veix una regla constant en los codices en la a y la e dels preterits imperfets, per exemple un cop posan amaua, un cop amave, recomptava y recomptave. ¿Adoptarias una regla fixa ó observarias exactament la inconstancia del escriptor del codice? Los noms que començan per F principalment los propis y los substantius algunes vegades estan ab doble ff com Ffèlix, ffembra, ffe, altres estan ab f sencilla ¿que he de fer en aquest cas? La ll final a vegades es l, per exemple trob maravell y maravel, però no es sempre. Per una part voldria la ortografia uniforme y

³¹³ BADIA (1992: 19).

³¹⁴ També són conservades a la Biblioteca de Catalunya, al fons Aguiló.

³¹⁵ Els subratllats són de l'original.

per altre voldria atenir-me exactament al original. Diguem tot lo que hi tropies [?] y fesme totes las observacions que cregues oportunes» (Carta de Rosselló a Aguiló del 12 de maig de 1874).

En les *Obras de Ramon Lull* no hi ha cap criteri establert sobre aquesta qüestió: la grafia no és sempre fidedigna a l'original, i de vegades és modificada per donar al text un aire medievalitzant: n'és paradigmàtic l'ús constant del dígraf *yl* per a representar la consonant *ll*, dígraf, el primer, que en els nostres manuscrits *DA* apareix en poquíssimes ocasions, i que, en canvi, és el que Rosselló féu servir sistemàticament.³¹⁶

És el mateix cas de les variants textuais de còdexs diferents, segon aspecte que cal remarcar de la documentació epistolar. Parlant novament del *Fèlix* l'editor afirmava que

«[...] He pogut haver un codice del Felix del segle xv y de lletra molt clara. M'aclarex molts de duptes y ab ell podré ferne una correcta edició. De la comprovació me resultan variants notables que crech convé notar. He adoptat per sistema transcriure en el text *lo que me sembla mes genuí* dels dos códices y posar per variant lo del altre, donant sempre preferencia en cas de dupta al mes antic». (carta de Rosselló a Aguiló; Palma, 27 d'abril de 1875)

I hi insisteix encara en una carta posterior, de dia 4 de juliol de 1876:

«[...] Posarias en l'errata latouari o letouari? El codice aporta a y no e, encara que crech que deuria ser e; pero jo tench molt de respecte als codices, *principalment al mes antich*».

Aquest conjunt d'afirmacions perfilen la tasca editora i la manera d'actuar de Rosselló: senzillament, calia transcriure el que considerava més genuí segons el seu parer o, en darrera instància, prioritzava la lliçó del manuscrit més antic, la qual cosa, com és sobradament sabut, no vol dir que sigui efectivament la lliçó preferible. Segons aquesta visió rossellonesca, la *emendatio ope ingenii* hauria de quedar gairebé descartada, cosa que, com es pot comprovar, no passa en la realitat: les intervencions no justificades ni advertides són força nombroses, almenys en el cas del *Llibre d'intenció*.

El tercer i darrer punt que s'ha de tenir en compte és el que anticipàvem abans sobre el fet que Jeroni Rosselló tingués ajudants per a realitzar les transcripcions dels manuscrits. Mateu Obrador s'hi referia, com hem vist, lligant aquest fet a la malaltia de Rosselló, que el debilità progressivament i que li provocà problemes greus de visió que l'incapacitaren per a la labor editora. Tanmateix, una nova dada epistolar ens permet de

³¹⁶ SEGARRA (1985: 33) advertia de la poca tradició que havia tingut precisament el dígraf *yl* en l'ortografia catalana medieval.

pensar que abans que la malaltia el deixàs fora de combat, Rosselló comptava amb alguns ajudants per a les dites transcripcions:

«[...] Tench copiat per un **escriptor meu** el llibre dels exemples del *arbre de la ciencia*, y no'm costaria mes que la correcció de proves, la publicació de aquest llibre en la Biblioteca [Catalana]. El Fèlix l'he hagut de **copiar jo mateix**, a causa de esser bastant difícil la lletra dels codices, y per axó he tardat un temps» (Carta a Marià Aguiló de dia 13 de gener de 1880).

S'obre així un altre interrogant: qui eren aquests «escriptors» ajudants? Des de quan els tenia a càrrec seu? Eren professionals, o eren simplement ajudants a sou sense cap tipus de preparació? Quin paper tindrien les transcripcions realitzades per Bartomeu Muntaner per a l'edició del *Llibre d'intenció*? Els interrogants, ara per ara, malden sense resposta. Sembla evident, almenys, que la manca de científisme respon a dues causes: primer, a una manca de criteri clar tant en l'establiment del text com dels criteris ortogràfics que calia aplicar, i, segon, al fet que els textos editats no fossin transcrits per l'editor mateix.

Aquest és, en definitiva, el marc general en el qual s'ha de situar la primera edició catalana del *Llibre d'intenció*. A continuació n'analitzarem els aspectes més rellevants que observà Obrador en el pròleg de l'edició de 1901 per passar posteriorment a comentar els problemes més greus que s'observen quant a l'establiment del text.

2.2.2. L'edició

El primer volum de les *Obras de Ramon Lull* era, segons s'indica a la portada de 1901, una edició de «*textos originales publicados é ilustrados con notas y variantes*». La publicació en fascicles s'inicià l'any 1886, i s'havia de titular, segons el prospecte, *Obras de Ramon Lull, texto original*, dada que testimonia Gabriel Llabrés al Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana.³¹⁷ L'empresa de publicar els fascicles fou un fracàs: Mateu Obrador ho indicava al pròleg per a la reedició que se'n féu el 1901, data que sempre s'havia tingut com a punt de partida de l'edició. Gràcies al bon olfacte recercador i a la paciència d'Anthony Bonner, ara sabem que de l'edició de 1886 en resten exemplars a la Biblioteca Nacional de França, que només se'n publicà el primer volum (precisament el que inclou el *Llibre d'intenció*), que contemplava un quart volum dedicat a l'edició parcial de l'*Arbre de ciència* (que finalment no s'incloué en la reedició de 1901) i que Rosselló deixà inacabat un prefaci que tampoc no s'incloué en

³¹⁷ Cf. LLABRÉS (1886: 6-7).

cap dels volums editats.³¹⁸ Atès aquest panorama, aquí mantindrem la reedició de 1901 com a obra de referència, que és, al cap i a la fi, l'edició que ens ha arribat com a definitiva i que hem consultat al llarg de tota la nostra investigació.

La reedició, per tant, de 1901, era prologada per Mateu Obrador. Jeroni Rosselló dedicava la tasca realitzada a l'arxiduc d'Àustria Lluís Salvador, dedicatòria gens gratuïta si es té en compte que en aquella època l'il·lustre autor del *Die Balearen* havia iniciat la recuperació dels llocs més emblemàtics relacionats amb Ramon Llull a la costa nord mallorquina: Miramar i el seu entorn.³¹⁹ En una primera carta, l'Arxiduc s'excusava modestament per la dedicatòria: no n'entenia el motiu, perquè considerava que ell personalment no havia fet res per Ramon Llull en comparació amb l'obra duta a terme pels intel·lectuals i erudits de Mallorca i de Catalunya. Tanmateix, admetia l'oferiment de Rosselló tot reconeixent-se autèntic venerador de l'illa de Mallorca, i considerant la importància de l'edició rossellonesa «*deseoso de que los mallorquines puedan, con más facilidad, mediante la publicación, aprovecharse de las luces de este faro de la edad media*» (1901, I: 8).

La contesta de l'editor, datada a Palma dia 25 d'abril de 1886,³²⁰ no era més que una floritura, una lloa ampul·losa que tan sols servia de justificació de la dedicatòria a l'arxiduc. L'únic destacable és el contrast que plantejava l'editor entre la situació de decadència absoluta quant a l'estudi de Ramon Llull a Mallorca (com ja havia fet a les *Obras Rimadas*)³²¹ envers la revifalla que començava a produir-s'hi, arran de l'arribada de l'arxiduc i la posterior restauració de Miramar.

El pròleg de Mateu Obrador era, com tots els textos de l'erudit felanitxer, d'una professionalitat evident. Si bé inicialment es limitava a descriure el projecte de Rosselló (aparició en fascicles, il·lustracions de manuscrits i miniatures...) i els entrebancs que en dificultaren la publicació de 1886, aviat passava, subtilment, a criticar-ne els punts febles, especialment els criteris poc filològics o científics d'establiment del text: la manca d'informació sobre els còdexs transmissors de les obres i sobre les variants i llur

³¹⁸ Tota aquesta novedosa informació és inclosa a la fitxa de la Base de Dades Ramon Llull, <http://orbita.bib.ub.es/llull/complet.asp?365> i <http://orbita.bib.ub.es/llull/complet.asp?6758>.

³¹⁹ L'Arxiduc havia arribat a Mallorca el 1867. Es convertí en resident habitual de les illes i a poc a poc passà a ser propietari de diferents possessions de Valldemossa i de Deià. Arran d'un fet del tot casual, l'any 1872 comprava la finca de Miramar i l'any 1877 organitzava la celebració del centenari de la fundació del monestir. D'aleshores ençà es convertí en mecenes del lul·lisme. Per a un estudi acurat sobre la vida de l'Arxiduc, vegeu MARCH CENCILLO (1995); sobre la vessant lul·lista arxiducal, TRIAS MERCANT (2009: 213). Per a l'homenatge de Miramar, vegeu ROSSELLÓ BOVER (2002) i RIPOLL (2004).

³²⁰ I coincident, per tant, amb la data d'aparició dels primers fascicles.

³²¹ ROSSELLÓ RIBERA (1859: 21).

procedència. D'aquesta manera, i per oposició, Mateu Obrador establí els seus propis criteris per a una edició, que es fonamentaven especialment en la confronta de tots els manuscrits existents d'una obra:

«[...] ceñiríamos nuestra labor de ilustración á límites modestos y seguros, indicando de paso las fuentes que nos fueran conocidas [...]. Y llenando éste que estimamos un deber previo cuando se saca a la luz un texto clásico de cierta valía y extensión, dedicaríamos la parte preferente de nuestra actividad á la transcripción directa y fiel y á la impresión esmeradísima de cuantos textos importantes hubiésemos a mano, conceptuando esta parte como la más esencial y provechosa de la bibliográfica tarea» (OBRADOR 1901: I, xxix).

Després de diferents arguments justificadors per emprendre la tasca de recuperació dels textos clàssics catalans, i després d'haver constatat l'endarreriment en l'empresa editora respecte de la resta d'Europa, Obrador encarava un acurat estudi sobre el contingut de cada una de les obres que s'apleguen en el primer volum (*Llibre del Gentil, Llibre d'intenció, i Llibre de Mil proverbis*). Contrastava, en canvi, la informació oferida sobre els manuscrits emprats per a l'edició del *Llibre d'intenció*. En una llarga nota al peu, Obrador es referia a l'únic manuscrit que fou consultat per l'editor:

«[...] Para el traslado y colocación del texto, tuvo a disposición suya el sr. Rosselló diversos códices de los siglos XIV y XV, y entre ellos el muy notable que nuestra Biblioteca Provincial custodia y llamamos dominicano, atendida su procedencia. Otro hay en ella, del siglo XVII, que contiene también el Libre de Primera e segunda Intenció, y sería muy estimable, si el antedicho no le aventajara en corrección y en época» (OBRADOR 1901: I, lxii).³²²

Tampoc l'egregi lul·lista, que havia definit concisament la doctrina de les intencions com una de les principals en l'obra lul·liana, no facilitava gens la feina d'identificació dels còdexs. Tant en l'edició de 1886 com en la reedició de 1901 la manca de dades sobre els manuscrits confrontats era clamorosament greu, especialment en les notes a peu de pàgina, elaborades per l'editor Rosselló a manera d'un fictici aparat crític en què s'indicaven algunes variants, amb observacions tan vagues com les que segueixen:

«**En algunos de los códices que se consultan para la confrontación, va este prólogo como capítulo primero [...]**» (LLULL 1901: I, 310, nota 7).

«Este pasage [sic] ofrece, **en uno de los códices confrontados, una variante que hace incomprendible este texto**».³²³ (LLULL 1901: I, 319, nota 10).

³²² Es tracta dels manuscrits D i L.

³²³ Val a dir que no hem detectat, en cap dels testimonis catalans, aquesta variant que considera l'editor.

«**Uno de los códices confrontados** ofrece en este capítulo numerosas variantes que son evidentemente otros tantos descuidos del copista. **No las notamos** por cuanto carecen absolutamente de interés. Los otros códices concuerdan entre sí y a ellos, salvo pequeñas diferencias, se ajusta la tradición latina» (LLULL 1901: I, 321, nota 4).

«**En alguno de los codices originales** se suprime, como en la edición latina, la palabra “fortitudo”». (LLULL 1901: I, 343, nota 8)

La qüestió de les fonts de consulta per a l'establiment del text seguia essent, quant al *Llibre d'intenció* i a diferència del *Llibre del Gentil* o del *Fèlix*, tan imprecisa com en el cas dels «*cuatro códices*» de què parlava Bartomeu Muntaner. Únicament quedava clar que tant Muntaner com Rosselló consultaren el manuscrit *D*. També, que en el cas de l'edició de Rosselló, l'edició llatina del *Llibre d'intenció* degué ser una font indispensable de consulta de l'editor. Desconeixem si Muntaner i Rosselló consultaren el manuscrit *L*, l'actual 1001 de la Biblioteca Pública de Palma. És segur que Rosselló tenia al davant el manuscrit *A*, que feia part de la seva biblioteca en data posterior a 1861 i que va llegar a la Societat Arqueològica Lul·liana. Sense determinar-ne les fonts, era impensable qualsevol estudi de les relacions genètiques entre els testimonis.

El resultat de la confrontació directa de la primera edició del *Llibre d'intenció* amb aquest manuscrit posa de manifest que l'editor, tot i que fixà el text bàsicament a partir de *D*, recorregué en nombroses ocasions al manuscrit *A*, sense que hi hagués, aparentment, cap justificació ecdòtica.³²⁴

El resultat de la confrontació d'aquesta edició amb els testimonis de la tradició catalana aporta tres dades bàsiques:

1) El manuscrit base de l'edició degué ser *D*, cosa que cal matisar, perquè contínuament s'hi intercalen, sense cap advertiment, variants de *A*. També es dona el cas que davant d'una lliçó singular preferida de *D*, no se n'indica la variant de *A*, coincident aquesta darrera amb tota la resta de la tradició catalana.

2) En nombroses ocasions s'ofereixen lectures que no deriven ni de *DA* ni de cap altre testimoni català conegut, i que no són més que traduccions directes, fetes per l'editor, de l'edició llatina de Magúncia. En d'altres ocasions, les variants procedeixen d'un testimoni de la branca β : si bé existeix la probabilitat que *L* fos tingut en compte, cap dada permet de afirmar-ho rotundament.

3) En d'altres casos, no es pot definir la procedència de les variants, perquè no són ni de cap manuscrit català conegut ni tampoc són traduccions del llatí. Per tant, cal

³²⁴ Es tracta, en la majoria dels casos, de lliçons equipol·lents entre ambdós testimonis *DA*, davant de les quals l'editor tenia tendència a preferir, injustificadament, les de *A*.

pensar en una intervenció (invenció),³²⁵ no advertida per l'editor, o bé en la possibilitat que la variant procedís d'un testimoni perdut actualment. Es repeteixen, per tant, els mateixos ingredients del «còctel» advertit per Bonner quant a l'edició del *Llibre del Gentil*.³²⁶

En definitiva, tots aquests casos posen en entredit la fidelitat als manuscrits a què Rosselló havia fet al·lusió tantes vegades. Són casos prou significatius com per determinar-ne l'escassa fiabilitat del text editat, un text el mèrit del qual és el d'haver estat el primer en ser publicat a les acaballes del s. XIX i reeditat tot just inaugurar-se el s. XX. Molt probablement, l'incert resultat editorial fou el motiu pel qual, en 1935, Mn. Salvador Galmés inclogué novament el *Llibre d'intenció* en el volum XVIII de les *Obres de Ramon Llull*, que analitzarem tot seguit.

³²⁵ O millor encara, *divinatio* segons el lèxic convencional de la filologia clàssica (BLÉCUA 1983: 31).

³²⁶ Atès que aquests resultats apareixen també reflectits en l'aparat crític de la nostra edició, ens estalviarem aquí de fer una llarga llista dels exemples justificadors.

2.3. L'EDICIÓ DE MN. SALVADOR GALMÉS, g (PALMA, 1935)

L'any 1935 apareixia el volum XVIII de les *Obres Originals del Il·luminat Doctor Mestre Ramon Lull*, la col·lecció iniciada per la Comissió Editora Lul·liana, dirigida per Mn. Alcover, primer, i per Mn. Salvador Galmés a partir de 1911.³²⁷ El volum XVIII comprenia el *Llibre d'intenció*, l'*Arbre de filosofia d'amor*, les *Oracions e contemplacions del enteniment* i *Flors d'amors e flors d'entelligència*. Al proemi, Mn. Galmés presentava les obres editades, de les quals en feia una explicació contextual i posteriorment n'indicava els testimonis codicològics i els descrivia succintament. No n'estudiava, com era habitual en la col·lecció, les relacions textuais dels manuscrits confrontats. Així mateix, advertia que amb la publicació del volum XVIII conclouïa la tirallonga d'obres de «concepció mística lulliana» (pàg. vii), de manera que classificava el *Llibre d'intenció* entre el grup d'obres místiques. La pregunta que sorgeix en aquest punt és necessària: per què reeditava el *Llibre d'intenció* si ja n'existia l'edició de Rosselló? Com apunta Rosselló Bover no només caldria considerar els motius explícits que declarava Galmés al proemi, vol dir, que se n'havien exhaurit els exemplars de l'edició de 1901 i que molts dels subscriptors s'havien quedat sense el tom pertinent. Al capdavall, per a l'estudiós de l'obra de Mn. Galmés, la qüestió de fons raïa en la manca de científisme de Jeroni Rosselló, de la qual deuria ser-ne ben conscient:

«[...] Emperò, quan esmenta [Galmés] les fonts bibliogràfiques, ens adonam que ha recorregut de bell nou als manuscrits i no s'ha limitat a reproduir el publicat per Rosselló, tot i que ha consultat la seva edició per a les confrontes. [...] Veiem, per tant, com Salvador Galmés deixa completament de costat el treball realitzat abans d'ell per Rosselló i, tot i que l'esmenti, en fa un ús mínim. Galmés devia adonar-se de la manca de criteris científics amb què s'havien fet aquelles edicions i, per aquest motiu, les ha gué de realitzar de bell nou» (ROSSELLÓ BOVER 1988: 75-76).

Efectivament, tan mínim n'és aquest ús que al llarg de l'edició del *Llibre d'intenció* (i del que pretenia ser-ne l'aparat crític) no hi ha cap menció a les variants que presenta l'edició de Rosselló, ni tan sols de les derivades de la traducció de la maguntina ni, molt menys, de les lliçons injustificades. Això no lleva, tanmateix, que Mn. Galmés reiteràs en nombroses ocasions l'admiració que sentia pel primer editor del *Llibre d'intenció*, a qui considerava «la pedra fonamental del monument més digne de la gloriosa i magna figura de Ramon Lull»,³²⁸ la figura a partir de la qual el lul·lisme

³²⁷ La història de la Comissió Editora i de les *ORL* ha estat prou detallada bibliogràficament. Vegeu, especialment, MOLL (1961).

³²⁸ ROSSELLÓ BOVER (1988: 76).

del nou segle havia emprès el deure moral de recuperar Ramon Llull i, sobretot, la seva obra, com a eix vertebrador de la cultura catalana.³²⁹

A grans trets, l'edició galmesiana supleix les mancances i els defectes de la primera edició. Malgrat haver fet servir de base el mateix manuscrit que féu servir Rosselló, el resultat en l'establiment del text presenta diferències evidents, perquè es purgaven totes aquelles traduccions i intervencions no justificades de la primera edició. La de 1935 és ortogràficament fidel al manuscrit base. Hi desapareixen les grafies arcaïques o suposadament medievals de l'edició primera. El text es divideix en paràgrafs, estructura que segueix la divisió original del manuscrit base. En canvi, no s'indica la foliació dels còdexs utilitzats.

Mn. Galmés també confrontà el manuscrit base *D* amb el manuscrit *A*. Això no obstant, l'editor Llorenç advertí en el proemi que tingué en compte un tercer manuscrit, *B*, del qual en degué consultar tan sols la reproducció, custodiada actualment a la Biblioteca March de Palma,³³⁰ perquè les poquíssimes errades de transcripció es produeixen en les variants procedents de *B*,³³¹ mentre que els testimonis de *DA* —que degueren ser consultats directament perquè eren a Palma— no presenten problemes. És, en definitiva, el que Rosselló Bover ja havia apuntat:

«[...] Galmés, segons explica als pròlegs de les edicions de Ramon Llull, generalment no feia una transcripció absolutament literal. A més, solia treballar sobre fotocòpies no sempre prou clares i amb còdexs amb correccions posteriors d'altres copistes, tot reconstruint molt sovint l'hipotètic original a base de confrontes. En resum, una metodologia no gaire precisa, que explicaria que se li escolassin alguns errors» (ROSSELLÓ BOVER 1990: 13).

A més de descriure minuciosament els tres còdexs confrontats, l'editor donava notícia de nou manuscrits llatins i de quatre catalans més: el 1257 de la Biblioteca Capitular de Saragossa —que es lamentava de no haver pogut consultar—, i els nostres *C*, *I* i *V*, a més de deixar constància del manuscrit de Halle (*H*), i de la transcripció de Barnils. L'aspecte esquemàtic d'aquestes informacions ens fan pensar que Galmés no hauria consultat la transcripció de Barnils, perquè remetia a Rubió i Lluch per a la informació de l'existència del manuscrit *H* i deixava sense identificar l'autoria de la

³²⁹ «Obligació moral» de què parla no només Mn. Galmés, sinó també el franciscà lul·lista i folklorista Rafel Ginard. Cf. ROSSELLÓ BOVER (1988), (1991), (1999) i TRIAS MERCANT (2009: 178 i 197).

³³⁰ Es tracta del negatiu en paper, que Mn. Galmés encarregà per a les edicions de les *ORL* i que actualment es poden consultar a la biblioteca March.

³³¹ Per exemple, en la nota 13 de la pàgina 4, Galmés adverteix la variant «e justificat» a *B*, en comptes de l'original «e n justificat»: en la reproducció, és impossible observar-hi que la *e* majúscula té una abreviatura de consonant nasal a sobre, abreviatura ben clara que s'observa consultant directament el manuscrit.

fragmentària edició del *Boletín de la R. Academia de Buenas Letras*.³³² Davant d'aquest panorama, sorgeix immediatament un nou interrogant: per què Mn. Galmés no feia esment del manuscrit *L*, que com ja s'ha dit era a la Biblioteca Pública de Palma i que, en canvi, sí que descrigué en el volum XIX dels *Rims*?

Quant a l'establiment del text, l'editor explicava, a diferència de Rosselló, el criteri preestablert per a la tasca:

«Per a la nostra edició només hem emprat els tres mss. primers: *D O U* [els nostre *DAB*]. En els passatges difícils hem consultat el ms. 16 [un manuscrit llatí del s. XVIII] i l'Edició de Magúncia, i ens hem trobat que sempre coincidien amb algun d'aquells tres. Això ens ha fet prescindir de tots els altres que teníem a mà. Llàstima, però, de no haver pogut veure el de Çaragoça (nº 4)» (Proemi, xiv).

Tornam a les mateixes consideracions fetes abans sobre els manuscrits utilitzats per Rosselló: a quins manuscrits es refereix Galmés quan parla de «tots els altres que teníem a mà»? Es refereix als llatins? O també n'hi havia d'altres de catalans? Cap informació més ens permet de resoldre aquest interrogant. Nogensmenys, repetim aquí que l'edició de 1935 resolva moltes de les interpretacions injustificables de l'edició de 1901. Cal tenir present, igualment, que el fet de no poder tenir en compte tots els testimonis coneguts l'allunyava dels paràmetres de l'edició crítica, cosa que obligava a realitzar-ne la revisió exhaustiva per a una nova edició. És, en definitiva, el que en justifica la present edició, feta a partir de criteris filològics, confrontant tots els testimonis conservats, i el que en definitiva proposava Mateu Obrador tant al pròleg de 1901 com, sobretot, al pròleg del primer volum de les *Obres de Ramon Llull* de 1906.

³³² Sense indicar-ne exactament la referència bibliogràfica. Quant al text de Rubió, es tracta del *Sumari d'unes lliçons en els Estudis Universitaris Catalans*, aparegut l'any 1911.

2.4. LA TRANSCRIPCIÓ DEL MANUSCRIT *H*, DE PERE BARNILS

L'any 1909-10 apareixia al volum 5 del *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* una transcripció, parcial, del nostre manuscrit *H*, sota el títol *Llibre en el qual se tracta de la intentio compost en vulgar per lo illuminat Doctor Ramón Lull (copia efectuada per en Pere Barnils i Giol)*. La transcripció era signada, efectivament, per Pere Barnils (1882–1933), filòleg, fonetista i ajudant de Mn. Alcover en l'arreglada d'informació per a l'elaboració del *DCVB*, estipendiat per l'Institut d'Estudis Catalans, i doctorat a la Universitat de Halle l'any 1913 amb la tesi *Die Mundart von Alacant: beitrug zu kenntis des Valencianischen*.³³³

La transcripció del *Llibre d'intenció* és parcial i restà inacabada justificadament, perquè l'autor considerà que no calia enllestir-la des del moment que n'havia aparegut l'edició de Rosselló, feta a partir d'un còdex força més antic que el de Halle.³³⁴ El text que establia Barnils era del tot fidel a *H*, i l'única intervenció que hi feia era la indicació, en notes al peu, dels subratllats i ratllats de l'original manuscrit. En cap cas no pretenia ser una edició crítica. Sens dubte, la descripció del manuscrit era la informació fonamental de l'edició, per una qüestió: deia Barnils que l'estat de conservació era bo, cosa que contrasta amb l'estat actual de conservació. La reproducció microfilmada d'aquest còdex demostra que el manuscrit està força deteriorat en uns quants folis, a causa de la corrosió de la tinta, que n'ha fet inservibles els folis en qüestió.

En tot cas, cal considerar aquesta transcripció parcial com una aportació menor en la transmissió del *Llibre d'intenció*, sense menystenir, emperò, el testimoni documental quant a les dades característiques del còdex.³³⁵

³³³ Per a la biografia i l'obra de Pere Barnils vegeu JULIÀ I MUNÉ (2000).

³³⁴ Cf. BARNILS (1911: 184).

³³⁵ Cf. BARNILS (1909: 128).

CONCLUSIONS

Des de la segona meitat del segle XIX el *Llibre d'intenció* ha estat en el punt de mira de l'empresa editorial, vinculada a la recuperació (urgent) de l'obra lul·liana, emmarcada en el context de la Renaixença cultural catalana. Ha fet part d'un projecte editorial sòlid però no resolt (B. Muntaner), ha estat editat en dues ocasions (J. Rosselló i S. Galmés) i ha estat parcialment transcrit a partir d'un manuscrit modern (P. Barnils). Les dues edicions tenien l'objectiu de «salvar» els textos, fet que justificaria que no es tinguessin en compte tots els testimonis coneguts aleshores, que el text s'establís a partir dels testimonis als quals hom tenia accés directe i que no hi hagués cap anàlisi de les relacions genètiques entre els diferents testimonis col·locionats.

El manuscrit *D* va ser la base de les edicions de 1886/1901 i de 1935, per a les quals edicions també es tingué en compte el manuscrit *A*, a més del nostre *B* per a la segona. Malgrat que ambdós editors partien d'un mateix manuscrit base, els resultats de les edicions presenten diferències notables, sobretot pel caràcter eclèctic i «fantasiós» de la primera.

De tot el que s'ha dit, es desprèn que cap de les dues edicions pot considerar-se crítica en el sentit actual. El caràcter artificios i la manca de criteri en la constatació de variants de la primera, així com la no-consideració de tots els testimonis coneguts fins al moment de la segona, les allunyen d'una edició filològica estricta. Tanmateix, i com ja observava Mn. Salvador Galmés, no es pot menystenir aquesta primera (gran) passa en el camp de recuperació d'una de les obres lul·lianes que, al llarg de la història, ha conegut moments àlgids de propagació. Al cap i a la fi, totes aquestes característiques són les que justifiquen la reedició del *Llibre d'intenció*, tenint especialment en compte, i per primera vegada, tota la tradició manuscrita catalana.

3. RECENSIO

Una característica rellevant en la història de la tradició catalana del *Llibre d'intenció* és el nombre relativament elevat de manuscrits que transmeten l'obra. En total, 15 manuscrits, dels quals només un (*E*) transmet selectivament alguns capítols de l'obra. La resta transmeten (o transmetien, per mor de pèrdues materials, *UB P*) l'obra completament. Com s'ha dit, en cap de les edicions anteriors no s'havien tingut en compte tots els testimonis coneguts: l'edició que ara presentam és, en aquest sentit, innovadora, perquè s'han col·lacionat totes les fonts manuscrites, així com les dues edicions precedents. Aquest procés ha donat com a resultat una quantitat elevada de lliçons que ha calgut valorar i classificar. Atès que totes aquestes lliçons s'inclouen en l'aparat crític, en l'apartat de la *recensio* només recollim els llocs crítics (errors conjuntius i separatius) que permeten establir les relacions genètiques entre els testimonis.

En descriure les fonts manuscrites hem anticipat que cap dels manuscrits catalans transmissors del *Llibre d'intenció* té una autoritat històrica especial. Igualment, no n'hi ha cap que pugui pertànyer a la primera generació de manuscrits lul·lians. En canvi, en la tradició llatina existeixen dos testimonis de primera generació que es remunten als contactes del nostre autor amb el món universitari parisenc. Cal considerar que aquests dos testimonis, els més antics del conjunt de tota la tradició, són precisament els de major autoritat històrica, com analitzarem al capítol dedicat a la història de la transmissió. Cal pressuposar, com és habitual en la producció lul·liana, que la versió catalana és anterior a la llatina.³³⁶ L'edició del *Liber de intentione* encara malda per fer, per la qual cosa la present reedició catalana, amb la col·lació de cada un dels testimonis conservats, és imprescindible per situar correctament la llatina. Com és preceptiu en la crítica textual, l'antiguitat d'un testimoni no garanteix l'originalitat de la lliçó que transmet. Nogensmenys, aquests dos testimonis de major autoritat —per llurs característiques històriques— han precisat el sentit de determinats passatges de la tradició catalana, per la qual cosa han estat tinguts puntualment en compte en aquells passatges obscurs o d'interpretació difícil. Encara que no hagin estat col·lacionats estrictament, hem pogut detectar-hi algun passatge amplificador respecte de la tradició

³³⁶ Pistolesi ha emfasitzat que el procés de traducció de les obres de doble tradició rarament van en la direcció llatí → català: «*I dati mostrano che la traduzione dal latino al catalano è del tutto eccezionale e che riguarda principalmente le opere composte a Parigi*» (2009: 35).

catalana,³³⁷ amb força garanties de ser original de Ramon Llull i que podria ser considerat un indicatiu de la participació de l'autor en el trasllat del català al llatí.

La col·lecció de tots els testimonis catalans ha posat de manifest una quantitat ingent de lliçons que ha calgut valorar i seleccionar. Insistim que al llarg de tot el procés d'edició hem tingut al davant una còpia de *totes* les fonts manuscrites i de les dues edicions del *Llibre d'intenció*, la qual cosa ha permès assegurar al màxim la fiabilitat de les lectures, comprovades també en els originals manuscrits. Totes aquestes lliçons són recollides en l'aparat crític de la nostra edició. A continuació hom trobarà una relació dels llocs crítics de la tradició catalana. Hem reservat per als apèndixs la selecció de lliçons equipol·lents i de lliçons singulars que confirmen els resultats de la *recensio*.

Als llocs crítics, en primer lloc especificam la localització al text —capítol o rúbrica i paràgraf. En rodona i amb interlineat menor, el fragment en el qual se situa el passatge que comparem, en cursiva i negreta per destacar-lo de la resta del text. Hem marcat només en negreta aquells mots que s'han de tenir en compte textualment però que no varien. Després d'una línia de separació, presentam la lliçó òptima a la columna de l'esquerra, en rodona i de cos més petit, seguida de la sigla en cursiva del testimoni o testimonis que la transmeten. A la columna de la dreta, i seguint el mateix model, incloem la variant o error que es vol comparar. Introduïm en cursiva la lliçó que transmeten els testimonis llatins, sempre que ha estat necessari recórrer-hi. En més d'una ocasió ha calgut citar àmpliament el fragment llatí, per copsar-ne el significat.

Hem organitzat la presentació de les lliçons segons llur rellevància. En primer lloc hem recopilat els errors significatius. A continuació, els de menor rellevància, seguit de les omissions i d'algunes lliçons equipol·lents que permeten confirmar la relació filiativa.

S'ha de tenir en compte, finalment, que els passatges citats procedeixen de la nostra edició, amb la qual cosa ja s'hi han incorporat totes les esmenes al text del manuscrit base.

³³⁷ Vegeu la història tradició manuscrita.

3.1. LA BRANCA α (MDUTRA)

3.1.1. Relacions entre MDUTRA

Un sol error, que a més permet de subagrupar els diferents testimonis constitutius d'aquesta branca:

[5.10, 3] On si tu, fill, vols vençre avaricia, hages prudencia ab que sapies *mudar e gitar* les dues entencions, amant viandes, honraments, fills, per la segona intenció e Deu per la primera.

mudar e girar ICB VLHN g
girar e mudar P
verum ordinem convertire scias Z

mudar e gitar MT
mudar e gita R
mudar e mudar D
mudar e guardar UA j

3.1.2. Relacions entre MUTRA

[III, 1] Creá Deus lo mon per intenció que fos amat e conegut per creatura, car per la gran rahó que Deus ha en si *per* amar e conexer fo, fill, a Deu cosa covinent crear lo mon, per tal que sa justícia satisfés a la alta honor qui-s cové a la bontat e a la granea de Deu, la qual ha en eternitat, poder, saviesa e en totes ses virtuts.

per DIC VLPHN jg
[in se ipsum cognosci et diligi Z]

fer MA
fa UTR

Error evident poc significatiu pel que fa a les grafies implicades, que no fa sentit en cap de les dues variants (fer / fa). Tenint en compte que gràficament *per / fer* són molt propers, MA poden seguir un mateix model que ha tergiversat gràficament la conjunció. UTR poden haver seguit aquest mateix model, que n'ha detectat l'error i l'ha intentat esmenar, per conjectura. És palès que, tant en el cas de MA com de UTR l'error és conjuntiu, així com també que les dues lliçons estan relacionades entre elles. Cal tenir en compte, a més a més, l'error conjuntiu en què incorren UTR en aquesta mateixa línia, que analitzarem en l'apartat corresponent a les relacions específiques entre els tres testimonis.

[5.5, 3] Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justícia, per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudencia la sua intenció, la qual es elegir *major* be e esquivar major mal ans que menor, e traure de mal be.

major DICB VLPHN jg
maius bonum quod minus Z

mellor MUTRA

Lectio facilior d'una banda compartida per *MUTRA* que s'allunya del sentit global del text («major» és un terme que implica un dels ternaris relatius de la figura *T*), i de l'altra, s'allunya també la versió llatina. És per aquest motiu que l'hem esmenada en la nostra edició. Tot i que pugui ser un error conjuntiu, relativament significatiu, cal ser prudents perquè es tracta d'una confusió en la representació gràfica d'un so palatal.

Cal indicar, finalment, la següent lliçó equipol·lent:

[I, 12] E amar lo libre es per la primera intenció e amar-lo entendre es per la segona, com hom *desordenat* fa major força de voluntat en fer bell libre que en entendre-lo.

desordenat *DICE VLPHNjg*
manca *MUTRA*

est intentionis inordinatis in eo qui plus
ad [?] libri faciendi Z

La presència de l'adjectiu es pot entendre com una innovació de $\beta+D$. La presència o absència no és determinant per al significat del fragment.

3.1.3. *Relacions entre MUTR*

Una addició poc significativa i una omissió de molt poca entitat assenyalen la relació entre els quatre testimonis.

[5.3, 6] E ton proisme compara a menoritat, començament, mortalitat e ab los altres defalliments qui son en home. E si tu, fill, has *aytal* art o manera contra temptació, leugerament pots esser en la amistat de Deu.

aytal art e manera *DAICB VLPHNjg*
si hunom modum et artem adversus
temptationi applices Z

aytal *afegeixen* intenció *MUTR*

L'addició de *intenció* en *MUTR* sembla una innovació que no fa sentit, perquè el passatge es refereix específicament a la manera d'actuar davant la temptació que hom pot tenir d'invertir les dues intencions. És una addició poc significativa contextualment, però que els relaciona conjuntivament.

[5.19, 6] Amable fill, en les sciencies demunt dites s'esforça lo demoni a destruir la intenció per que son, *e per açó son* les sciencies molt confusas en la practica de molt malvat home, qui ab falsa intenció usa de elles.

e per açó son *DAICB VLPHNjg*
conat diabolus finem quare
sunt destruere et id hec scientie
in practica illorum allis false utentium
valde confuse sunt Z

manca MUTR

Omissió poc significativa, causada segurament per un salt de lectura en l'antecedent comú. La restituïm per coherència textual, i sobretot per la concordança amb la versió llatina de Z.

3.1.4. *Relacions entre MTR*

[5.10, 3] On si tu, fill, vols vençre avaricia, hages prudencia ab que sapies *mudar e gitar* les dues entencions, amant viandes, honraments, fills, per la segona intenció e Deu per la primera.

mudar e girar *ICB VLHN g*
girar e mudar *P*
verum ordinem convertire scias Z

mudar e gitar *MT*
mudar e gita *R*
mudar e mudar *D*
mudar e guardar *UA j*

[5.15, 2] On per açó, fill, com tu pregarás Deu, *obri los ulls de ta anima*, e guarde't que no ams Deu per la segona intenció, car si u fas, indigne est que sies exausit en ta oració, en la qual est contra sperança, justícia, caritat.

obri los ulls de ta anima *DAICB VLPHNjg*
obri los teus ulls de ta anima *U*
aperi oculos mentis tue Z

obri los ~~ulls~~ pits o ulls de ta ~~pensa~~ anima *M*
obri los teus pits e ulls de ta anima *TR*

Tota la tradició catalana segueix significativament «ulls de ta anima». Deim significativament per tres motius: 1) al llarg del text del *Llibre d'intenció* apareix en una altra ocasió «ulls de ta pensa» (II, 7), que seria l'equivalent de l'*oculos mentis* que apareix ara en la versió llatina concordant. 2) *M* pot haver estat influït per aquest sintagma («ulls de ta pensa»), que ha hagut d'esmenar en adonar-se que el seu antígraf ja presentava «anima». 3) «ulls de ta anima» és un sintagma que trobam exactament igual al *Blaquerna*, concretament quan Narpan, el fals penitent reconeix que «Deus li avia tramés Blaquerna, qui li havia inluminats los *hulls de sa anima*», (*NEORL VIII* pàg. 248) talment com apareix en diferents paràgrafs de la *Doctrina pueril* (*NEORL VII*, pàg. 12, 18, 93, 227).

Cal posar en relleu el sintagma «pits e ulls» i «pits o ulls», que relaciona conjuntivament *MTR*: necessàriament l'aparició d'aquest sintagma ha de remetre a un antecedent comú. *TR* han seguit fidedignament, sembla, l'antígraf que transmet aquesta lliçó.

3.1.5. *Relacions entre MDT*

Tres errors conjuntius per omissió permeten de relacionar aquests tres testimonis.

[5.23, 7] Sapies, fill, que lo pus visió, afectuós atalentament que hom ha en los delits d'aquest mon es desijar honrament. Car per amar e servir Deu son lexats diners, parents, possessions, fills e muller, honrats vestiments e delicades viandes, mas **honrament**, apenes es null hom que **no·l** vulla haver contra la intenció per que es desiderable.

mas honrament apenes es null hom que no·l vulla *IB VLHN*
mas honrament apenes en null hom que no·l vulla *C*
mas honrament apenes es algun hom que no·l vulla *R*
mas honrament apenes es hom que no·l vulla *UA j*

mas \emptyset apenes es null hom que no vulla *MDT*

Error significatiu per omissió, conjuntiu, probablement separatiu, que relaciona *MDT*. El fet de compartir la negació sense relació pronominal en reforça el caràcter conjuntiu.

[5.24, 4] E lo foch, fill, dona sa calor a l'aer per la primera intenció, per ço car ab la humiditat del aer se cové calor. E lo foch escalfa **l'aer** per la segona intenció, per ço que en la humiditat escalfada, la qual l'aer dona a la aygua, lo foch mortifich fredor qui li es contraria, e l'aigua reeb aquella humiditat escalfada, per ço que en si mateixa la calor pusca mortificar e destroyr.

l'aer *URAICB VLHN*

manca MDT

Error per omissió, que pot procedir d'un mateix antecedent comú. Contextualment l'omissió provoca un error de sentit, que hem restituït considerant tota la resta de la tradició, inclosos els dos testimonis llatins de referència.

[5.26, 1] Enaxí, fill, com cavallers son sots princep, per entenció que·l princep ab ells defena son poble e tenga ab ells justicia, enaxí, fill, religiós en vida activa deu esser sotsmés a apostoli e a prelat, per ordonar lo poble qui lus es comanat. E per açó, fill, als religiosos es assignada preicació, confessió, **per** esser vida activa e justicia en lo poble qui ab fe, sperança, caritat e ab altres virtuts se mantén.

per *D'UTRAICB VLHN*

manca MDT

Error poc significatiu per omisió, que restablim a partir de la lliçó de *D'*, per cohesió textual. Sembla que aquesta omisió ha de remetre a un antecedent comú que relacioni *MDT*.

3.1.6. *Relacions entre MDA*

Un únic error conjuntiu posa de manifest la possible relació entre aquests tres testimonis.

[5.22, 2] Amable fill, pobresa es amadora per la segona intenció e la riquesa que has de virtuts per la primera; mas lo demoni tempta los homens en estes dues entencions, per tal que amen *riquesa de virtuts* per la segona intenció, e pobrea per la primera, e que pobrea amen per la segona intenció e usament de vicis per la primera. E aquesta temptació, fill, fa lo demoni perço que sia contra la intenció legitima de pobretat.

riquesa de virtuts *UTRIB VLHN*

pobrea de virtuts *MDA jg*

riqueses de virtuts *C*

ut virtutum divicias intentione secunda diligant Z

Error evident no significatiu contextualment de *MDA* i de les edicions modernes. En la nostra edició hem corregit la lliçó de *M*, a partir de *T*, per dos motius: si la temptació es produeix en la inversió de les intencions, fa sentit que s'estimi riquesa de virtuts per la segona intenció, que és contrari del que apareix al començament del paràgraf. Aquesta lliçó queda del tot confirmada per les «*virtutum divicias*» llatines, que corroboren la resta de la tradició catalana. Sembla, per tant, que som davant un error conjuntiu de *MDA*, remisible a un mateix antecedent comú.

3.1.7. *Relacions entre MD*

Alguns errors conjuntius poc significatius, algun salt de lectura i diverses omissions (una de les quals, [5.21, 3], significativa) permeten d'establir una relació clara entre ambdós testimonis.

[5.1, 5] E si açó que cuydes entendre es contra la fe que d'abans havies, sapies, fill, que aquella cosa que cuydes entendre en los articles demunt dits no entens, car si *ho* entenies serie veritat, e si veritat era, la fe que has seria falsa.

si ho *UTRAICBE VLPHN jg*

si los *M*

si illud intelligeres Z

si·ls *Dg*

Tot i que pugi semblar una lliçó equipol·lent, la versió llatina ens permet de veure que *MD* incorren en un error, poc significatiu: el que es cuida entendre és aquella

cosa (d'aquí el neutre *illud*) i no els «articles demunt dits» amb què es correlacionaria el pronom de *MD*. És per aquest motiu que hem esmenat *los* per *ho* en la nostra edició.

[5.4, 4] E per açó priva la segona intenció en paciència, e cor sens la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justícia, per açó mor justícia en la privació de la primera intenció, e *nex* injúria, e la primera intenció es enversada en la tua volentat, qui ama més repós e benanances que sostenir treballs per justícia.

e nex *UTRAICB NLPH*
en ex *V*
enax *M'*
nascere injuria Z

enaxí *M*
en axí *D*

Error conjuntiu relativament significatiu, perquè pot ser causat per una aglutinació incorrecta dels mots. Això no obstant, és significatiu que *M* l'hagi cancel·lat i esmenat i que, en canvi, *D* no n'hagi detectat l'error. El fet que es pugui detectar i esmenar fàcilment no permet considerar-lo com un error separatiu.

[5.10, 1] On si tu, fill, es temptat per avarícia en ta larguea, sapies haver ordenament en la primera intenció e en la segona ab sperança, caritat, justícia, prudència, fortitudo contra *avarícia e superbia*, accidia, enveja, ira.

avarícia e superbia *M'A j*
manca e UTRICB VLPHN g
adversus avaritiam superbiam Z

avarícia en superbia *MD*

Error significatiu. Inicialment *M* també incorria en l'error, que fou detectat i esmenat per la mateixa mà cancel·lant la *-n*. En canvi, *D* no n'advertí l'error, cosa que posa en relleu el caràcter conjuntiu.

[5.11, 1] Superbia, fill, es possible obra de voluntat contra humilitat; e car humilitat es per intenció que home conega com per *creació* es esdevengut de no re e que's humilie a Deu.

per creació *UTRAICB VLPHNjg*
humilitas est ut homo se de nihilo
venisset cognoscat Z

per intenció *MD*

Error evident poc significatiu pel context en què es produeix, que pot ser influència d'una estructura «per intenció» repetida sovint al llarg del text. La versió llatina no recull cap de les dues variants confrontades «creació» / «intenció» però contextualment és clar que ha de tractar-se de «creació». És un dels casos que hem esmenat en la nostra edició, per coherència textual.

[5.13, 1] Enveja, fill, es serventa de glotonia, luxuria, superbia, **avaricia**, accidia i ira contra sperança, caritat, justícia, prudència, fortitudo, temprança.

avaricia *UTRAICB VLPHN jg*
avaritia Z

manca MD

Omissió poc significativa, que afecta conjuntivament *MD*. La correlació dels vicis amb les virtuts, d'una banda, i la contundència de la resta de la tradició catalana, corroborada per la llatina concordant de *Z*, han estat els dos arguments fonamentals pels quals hem restituït l'omissió del manuscrit base.

[5.21, 3] E per açó, fill, son molts homens rics de diners, possessions, castells, viles e ciutats, qui son homens pobres de fe, sperança **e de caritat, e de les altres virtuts per la qual pobretat lo demoni los** te temptats e a Deu son desagradables.

Fragment omès a *MD*.

És una ommissió significativa si tenim en compte que no es produeix per salt d'igual a igual. El fet que demostra que hi ha una ommissió en *M* que cal restituir és el pronom «te», que no fa sentit amb tota la frase anterior a l'ommissió. *D*, en canvi, també elideix aquest pronom. La resta de testimonis catalans, juntament amb la versió concordant llatina, presenten aquesta oració, que hem restituït a partir de *T*. És una ommissió, per tant, clarament conjuntiva.

3.1.8. *Relacions entre MT*

Dos errors de poca entitat (un dels quals l'error inicial de branca ja esmentat), a part d'una ommissió, relacionen aquests dos testimonis.

[5.21, 2] Per absència de **esperança**, caritat, justícia, qui priven en coratge d'ome viciós per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades, e posseynes, e ajustades moltes riqueses mal partides.

esperança *DURAICB NVLHjg*
per deffectum spei karitatis...Z

desesperança MT

[5.6, 1] Fortitudo es, fill, per intenció que voluntat sia en humá coratge ab atemprat voler, mesurat per justícia, caritat, prudència, sperança, per tal que hom sia forts en coratge contra vilania, malvestat e engan, ab que es **temptada** fortitudo per tal que en humá voler sia desesperança, injuria, ignorancia, enamistat, on puscha entrar ergull, volpillage, falsia, ira, avaricia e enveja.

temptada *DURAICB NVLPHjg*
temptatur Z

temprada MT

Error evident molt poc significatiu, que pot ser conseqüència de la confusió gràfica entre *t* i *r*. No es descarta la possibilitat de poligènesi.

3.1.9. Relacions entre DUTRA

[5.3, 3] On con tu, fill, est temptat en los bens de ton senyor ha apropiat tu matex, o est pererós a **defendre-lo de sos enemichs**, adonchs recorre a caritat e a les altres virtuts, e salva a caritat la intenció per que es, segons que demunt te havem especificat.

defendre-lo de sos enemichs MICB VLPHN
piger negligens [?] defendere illum
ab hostibus suis Z

deffendre los teus enemichs D
defendre los dessus enemichs U
deffendre los dessus dits enemichs TRA

La lliçó que contextualment fa sentit és la *lectio difficilior* de *M*, que coincideix amb la lliçó llatina: es parla de la submissió al senyor i de les conseqüències que té, per la qual cosa sembla una contradicció la lliçó de defensar els enemics propis (*D*). Altrament, al capítol encara no s'ha parlat dels enemics, per la qual cosa manca de sentit la lliçó «dessus dits» de *UTRA*. Sembla clar que *TRA* comparteixen un antecedent comú, especialment per la presència de «dits». «Dessus» pot ser una *lectio facilior* de «de sos», que *D* ha tergiversat en «los teus». Totes aquestes consideracions ens porten a plantejar el fet que es tracta d'un error significatiu, que relaciona estretament els diferents testimonis entre ells i que demostra com *M* se'n separa.

3.1.10. Relacions entre DUTR

Un error poc significatiu, conjuntiu, permet de plantejar la relació entre aquests testimonis:

[5.7, 3] E si tu, fill, es temptat contra temprança, cové que te ajudes ab les altres virtuts ab qui temprança se manté, car sperança li ajuda per cogitar gasardó, e justícia **la jutja** a sostenir passió per conservar sanitat.

la jutja MA
li jutja ICB VLPHN
justitiam eam justificat
in sustentatione passionis Z

li ajuda DUR jg
li ajuda o-l jutja T

La lliçó que fa sentit plenament, i que coincideix amb la de la versió llatina concordant és la de *M*. *DUR* incorren en una *lectio facilior* poc significativa. Sobretot, el que cal destacar d'aquest *locus criticus* és la solució sintètica que presenta *T*, que pot demostrar el caràcter poligenètic de la *lectio facilior* en qüestió.

3.1.11. *Relacions entre DUR*

[5.7, 3] Car justícia te mostrarà en prudència que mes val temprança en lo mig de les dues stremitats, ço es superfluitat de gran e de poch que no fa intemperança en ab dues les stremitats. E caritat te farà amar ço que millor es, si ans que hajes **intemperança** la vols sperar en ta memoria, voluntat e enteniment.

intemperança *MTRAI CB VLP HN jg*
distemperantiam Z

temprança *DUR*

Error de molt poca entitat, conjuntiu però no separatiu, perquè es pot detectar i és fàcilment esmenable.

3.1.12. *Relacions entre UTRA*

[5.19, 3] Amable fill, homens qui saben theologia son temptats en la primera intenció e en la segona, per ço que destruen a theologia la intenció per que es. E per açó lo demoni s'esforça que hom am theologia per esser prelat, o maestre, o rich, e honrat e loat per sciencia, e que la segona intenció hom haja a la sciencia, e per aytals **temptacions** son, fill, molts homens qui aprenen theologia amants Deu per la segona intenció e si matexs per la primera, per la qual amor no usen de theologia segons la intenció per que es.

temptacions *MDICB VLP Ng*
perversam patientur temptationem Z
(llacuna material H)

intencions *UTRA j*

Error poc significatiu, conjuntiu. Contextualment només és possible parlar aquí de «temptacions».

[5.21, 2] Per absència de esperança, caritat, justícia, **qui priven** en coratge d'ome viciós per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades, e posseynes, e ajustades moltes riqueses mal partides, e son donades a molts fills indignes de riqueses, e qui han pus contraria intenció a les riqueses que posseexen, que no haurien si en pobretat vivien.

qui priven *MDICB VLHN g*
(manca P per llacuna material)

si prenon *U*
qui prenen *TRA j*

[5.22, 1] Pobresa es, fill, desijadora per intenció que home en sa anima pusca mills **metre** Deus membrant e entenent e amant, gitant de son membrar, entendre e amar les riqueses d'aquest mon, qui son enbargament a membrar e amar e conexer Deu.

Pauperitas fili ab hominibus desiderabilis est ut deum in animas suas [liberius??] amplecti possint recolendo intelligendo et diligendo illum Z

metre *DICB VLHN g*
manca M

entendre *UTRA j*

Error conjuntiu i separatiu. La lliçó de $D+\beta$ és preferible per dos motius: primer, perquè es pot considerar com una *lectio difficilior*; segon, perquè l'«*amplecti*» llatí és

molt més acostat al català «metre», diferent de «*intelligere*», encara que «*amplecti*» també signifiqui «abraçar amb l'enteniment, comprendre»; cal pensar que *UTRA* fan una *lectio faciliior* separativa de la resta de testimonis.

3.1.13. *Relacions entre UTR*

[III, 1] Creá Deus lo mon per intenció que fos amat e conegut per creatura, car per la gran rahó que Deus ha en si per amar e *conexer fo, fill, a Deu* cosa covinent crear lo mon, per tal que sa justícia satisfés a la alta honor qui-s cové a la bontat e a la granea de Deu, la qual ha en eternitat, poder, saviesa e en totes ses virtuts.

conexer fo fill a Deu *MA*
conexer fo a Deus *DICE VLPHN*

conoyser lo filh de Deu e es cosa *UTR*

Error conjuntiu i alhora separatiu, significatiu: la lliçó de *UTR* no fa sentit contextualment, procedent d'una confusió amb el vocatiu «fill». És un error que ha passat del tot inadvertit, sense possibilitat de correcció, i que, en darrera instància ha de remetre a un antecedent comú. Vegeu-ne l'apartat 1.2. [III, 1] per a l'error en «si per amar».

[II, 1] Deus, qui es sobiran be, es intelligible e amable; per açó, fill, cové-s que haja intenció a si matex, la qual intenció cové esser Deu, com sia causa que infinidament e eternal sia intelligible e amable, a la qual intellegibilitat e amabilitat se cové esser Deu per qui sa intelligibilitat sia *entenguda* e sa amabilitat sia amada en infinitat e eternitat de entitat divina, e que ensemps sien una simple substancia e un Deu.

entenguda *M*
entesa *DICAE VLPHN jg*

tenguda *UTR*

El context mateix permet de detectar l'error i corregir-lo per conjectura. És bo de pensar que la lliçó transmesa per *UTR* és una *lectio faciliior* de *entenguda* (per afèresi de la síl·laba inicial), que s'ha comès conjuntivament.

[5.6, 3] Car si tu ames esser menyspreat per ço que hages paciència, humilitat, et ta volentat se vol alterar a amar honrament amant desonor en aquells homens qui te menyspreen, adonchs fortitudo enflaqueix en justícia, caritat prudència, qui ha paciència, humilitat, *tant* sotsmés en fortitudo contra debilitat de coratge.

tant *MDAICB VLPHNjg*

stan *UTR*

Lectio faciliior poc significativa, que podria remetre a un antecedent comú.

[5.20, 4] Amable fill, la major e la pus alta intenció que hom pot haver a multiplicar fe, speranza, caritat, justícia, prudència, fortitudo, es haver intenció de donar conexença de Deu e **amar** als infeels, qui-l ignoren e no-l amen, e per aquesta tan alta intenció son tan altament pujats en sanctetat e en gloria los apostols e-ls martirs.

amar *M*
amor *DA jg*
amorem *Z*
manca *ICB VLHN*

anar *UTR*

S'ha d'entendre la lliçó de *UTR* com una *lectio facilior* per trivialització no significativa d'«amar» en «anar». Cal pensar que aquesta lliçó deturpada es relaciona directament amb la de *M*. En aquest cas, *DA* són del tot coincidents amb la versió llatina *amorem*.

[5.13, 4] Fill, no hajes enveja, cor ans que foses, res no haves; ni açó que Deus dona a ton proisme, no ho envejes, car Deus ha que donar, e ço que dona es carrega a aquells qui u prenen. Com es major comanda, major es lo perill o **possession** en lur anima ne pus luy a vida contemplativa, qui es millor vida que activa, la qual vida activa es major treball en riquesa que en pobretat.

possession *M*
posseixen *DAICB VLPH jg*
proseixen *N*

passion *U*
passio *TR*

Error conjuntiu, poc significatiu, per tractar-se d'una *lectio facilior*.

[5.3, 4] Si tu, fill, ames mes tu matex que ton senyor en los **bens** celestials, adonchs uses de caritat en tu per la primera intenció e en ton senyor per la segona.

bens *MDICBA VLPHNjg*

manca *UTR*

Omissió evident, que s'ha d'haver comès conjuntivament: la frase no té sentit complet i l'omissió, per molt evident que sigui, és difícil de restituir per conjectura. És un error conjuntiu.

La següent lliçó equipol·lent és prou significativa:

[5.4, 2] Si tu, fill, est peccador e-t conexs peccador e amas lo peccat, **adonchs est temptat en ço que entens e ames, e amas lo peccat** per la primera intenció e injuria per la segona, e per açó prives de tu matex justícia ab ses sors speranza, caritat, prudència, fortitudo e templança.

El fragment en cursiva és desplaçat després de *segona* i es repeteix a continuació *per la primera intenció e injuria per la segona UTR*, desplaçament que ha de remetre clarament a un antecedent comú.

Altres lliçons equipol·lents:

[II, 6] Aquells homens qui *aman* Deu per ço que·ls faça be, e·l temen per ço que no·ls faça mal, fan de la primera intenció segona e de la segona fan primera.

afegeixen mes UTR

[V, 1] E tu, fill, hages be en ta memoria e en ton enteniment aquest capitol, car molt te será util a conservar virtuts e a contrastar a vicis e a *observar* intenció en ço per que es.

conservar *UTR*

[5.3, 5] Sapias, fill, que a *nos* es donada companya e amistat de proisme.

casquí *UTR*

[5.10, 2] On aytal hom avar es temptat e vençut en l'enversament de les *dues* entencions.

dites *UTR*

[5.14, 1] Ira es, fill, per intenció que paciència pusca naxer de caritat, justícia, fortitudo, temprança contra la temptació que·l demoni fa *a* aquestes virtuts ab ira.

contra *UTR*

[5.14, 5] E per açó, fill, ira no mor soptosament moltes de vegades, *e* dura longament.

ans *UTR*

[5.16, 4] e per ço que Deus li do gracia, *confessás* acusant son peccat e sostinent vergonya e passió en la confessió.

que confés *UTR*

[5.20, 4] On com açó sia enaxí, e donchs, fill quant será aquell temps que entenció sia en los *honraments* en que esser solia?

després de honraments afegeixen de Deu UTR

3.1.14. *Relacions entre TRA*

[5.21, 2] Per absència de esperança, caritat, justícia, qui priven en coratge d'ome *viciós* per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades, e posseides, e ajustades moltes riqueses mal partides.

viciós *MDUICB VLHNjg*
(manca *P* per llacuna material)

vicis *TRA*

Error poc significatiu, evident i conjuntiu, que cap dels tres testimonis ha detectat.

[5.8, 5] Si tu, fill, vols destruir *en tu* golositat, ama glotonia per la segona intenció e temprança per la primera.

en tu *MDUICB VLPHNjg*

manca TRA

Omissió significativa pel fet de ser un salt de lectura compartit conjuntivament per aquests tres testimonis.

3.1.15. *Relacions entre UT*

[5.9, 3] Amable fill, golositat, orgull, enveja, injuria, han concordança ab luxuria, e per ço com serás temptat per luxuria, *membra en continent temprança* contra gola, e humilitat contra orgull, e lealtat e continencia contra enveja, e justícia contra injuria, e en aquell remembrament met prudencia e caritat.

membra en continent temprança MDARICB VLPHN jg

membra en continent en ton entendement tempransa U

membra en ton enteniment tempransa T

Error significatiu de *UT*, perquè d'entrada, no fa sentit membrar en l'enteniment, sinó en la memòria; podria semblar que «en ton enteniment» és una *lectio difficilior* de «en continent» que comet *T*. Això no obstant, el fet que *U* comparteixi «en ton entendement» i mantengui «en continent» fa pensar en un antecedent comú que presenta la innovació «en ton enteniment», que passa del tot desapercibuda en ambdós testimonis, i que només *T* omet «en continent» per influència de «en ton enteniment».

3.1.16. *Relacions entre TR*

[5.19, 4] Filosofia es, fill, sciencia molt agradable a saber, car sciencia es per que hom es molt illuminat en les obres de natura e en theologia. Emperó, fill, molts ne son caüts en error, per ço car la amaven per la *primera* intenció, per la qual amor descreen en theologia contra fe, sperança, caritat.

primera MDUICB VLPHNjg

segona TR

Error molt poc significatiu contextualment. És versemblant que sigui poligenètic.

Dues lliçons equipol·lents, de molt poca entitat:

[I, 2] *Aquesta intenció, fill, de qui tu has necessitat, es departida* en dues maneres, ço es a saber, primera intenció e segona.

aquesta intenció es fill de que tu as necessitat e es departida TR

[5.7, 2] Amable fill, temprança pot hom haver en menjar, parlar, vestir, anar, cogitar, voler e entendre e en les altres coses semblants a aquestes. Car de cascuna de les coses demunt dites pot hom usar *en poch o en massa gran* quantitat, per açó es donada a home temprança.

en massa pocha o en quantitat gran *TR*

3.1.17. *Relacions entre UA*

[5.10, 3] On si tu, fill, vols vençre avaricia, hages prudencia ab que sapies *mudar e gitar* les dues entencions, amant viandes, honraments, fills, per la segona intenció e Deu per la primera.

mudar e girar *ICB VLHN g*
girar e mudar *P*
verum ordinem convertire scias Z

mudar e gitar *MT*
mudar e gita *R*
mudar e mudar *D*
mudar e guardar *UA j*

L'infinitiu «guardar» que transmeten *UA* i l'edició de Rosselló pot interpretar-se com una *lectio facilor* de «gitar». Una altra possibilitat és que segueixin un model que transmet la repetició «mudar e mudar», com *D*, que han intentat esmenar. És un error significatiu i conjuntiu. Ja s'ha indicat aquest error com a conjuntiu de la branca *α*.

[**invocació**] Deus intellegible e amable infinidament: un homenet no conegut, pobre de virtuts e de amichs, indigne per colpes e peccats, fa ab vostra virtut aquest libre de intenció al seu amable fill, per tal que intenció, per gracia vostra, l'endreç en vos conixer, amar, honrar e servir, e vera intenció sia en aquest mon en *la altea* e honor que li cové.

la altea e honor *MDICB VLPHN*
la alta honor *T*
(*R no té invocació*)

l'altre e honor *UA*

[5.23, 5] Ab Deu est honrat en quant en si matex per tots temps serás gloriejat, ab que en *ton* membrar, entendre e amar tengues la honor qui ab Deu se cové.

ton *MDTRICB VLHN g*

tu *UA*
manca j

[5.23, 7] Sapies, fill, que lo pus *visiós*, afectuós atalentament que hom ha en los delits d'aquest mon es desijar honrament.

visiós *MDTR g*
vistós *ICB VLHN*
ardentiolem affectivum deliciarum Z

virtuós *UA j*

Error d'una certa rellevància, que pot ser un índex de la dependència genètica entre ambdós testimonis.

El següents casos són mostres de lliçons equipol·lents que poden refermar aquesta relació.

[I, 4] Si tu, fill, fas fer un libre a algun escrivà, tu has la primera intenció a fer lo libre, e has la segona a donar diners a aquell *home* qui-t fa lo libre.

scriva UA

[5.15, 3] En oració, fill, deuen los homens pregar Deu ab la primera intenció que·ls do les causes espirituals, ço es a saber virtuts. E les temporals deuen demanar a Deu per la segona, com sia cosa que la intenció per la qual son les coses *temporals* sia segona, e cella per que es speranza, fe e caritat e les altres virtuts sia intenció primera.

corporals MDR g
temporals UACB E j
corporals e temporals T
Manca I VLPHN

[5.19, 6] On com açó sia enaxí, donchs, fill, consell-te, si ames sciencia, que la ames per la intenció per que es, per ço que mills e pus lealment ne sapies usar e obrar e al demoni *mills* contrastar.

afegeixen puscas UA

[5.23, 5] ab que en ton membrar, entendre e amar *tengues* la honor qui ab Deu se cové.

afegeixen ab tu UA

3.1.18. *Relacions entre AR*

Cal destacar un únic error no significatiu, que pel context en què es produeix pot ser poligenètic, però que cal considerar:

[5.3, 6] E ton proisme compara a *menoritat*, començament, mortalitat e ab los altres defalliments qui son en home.

menoritat MDUTICB VLPHN jg
minoritas A'

majoritat AR

3.2. LA BRANCA β (ICBE VLPHN)

Hi ha prou lliçons deturpades i errors conjuntius, força significatius uns, i d'altres de menor entitat, juntament amb un nombre considerable d'omissions significatives, que demostren l'existència d'aquest subarquetip. Hem arreplegat bona part d'aquests errors de menor entitat i la major part de les lliçons equipol·lents en l'apèndix final.

Cal tenir en compte la fragmentarietat de *E*, que una selecció voluntària del text (vegeu-ne la descripció dels manuscrits). Hem considerat que, encara que fragmentari, calia tenir en compte les variants d'aquest testimoni, que l'ubiquen clarament en aquesta família de la tradició catalana.

Igualment a *P* manca el text des de la rúbrica «de infidels» fins al final, per una llacuna material. *B* també presenta una llacuna als capítols inicials per causes materials.

3.2.1. Relacions entre ICBE VLPHN

Quatre errors significatius conjuntius posen de manifest el subarquetip comú que relaciona *ICBE VLPHN*:

[5.1, 5] Amable fill, *si tu vols entendre ço que creus*, sotsposa possible causa esser en veritat aquella causa que desiges entendre, car ço que sotsposes es fe, e fe ajudar-t'a a exalçar l'enteniment a entendre.

si tu vols entendre ço que creus *MDUTRAjg*
si vis intelligere fili id quod credis Z

si tu vols creure so que no entens *ICBE VLPHN*

Error significatiu, conjuntiu. El canvi d'ordre dels conceptes que s'hi comet i l'addició de la partícula negativa provoca un contrasentit força evident. La lliçó llatina concordant de *Z* confirma la variant que contextualment és òptima. Per tant, és un error que s'ha de remuntar a un antecedent comú, que difícilment pot haver-se produït amb independència entre els vuit testimonis. Per les característiques que presenta, i per l'evidència dels vuit testimonis que la transmeten, cal pensar que es tracta d'un error conjuntiu i separatiu.

[5.14, 6] *Fill, no desams la libertat que has, en ço per que la segona intenció pots mudar en primera* e la primera en segona, car si d'açó te podies escusar segons veritat, seguir-s'ia que la tua volentat no hagués libertat en virtuts e en vicis, e seria ta voluntat de bestia e no de home.

Fill, no desams la libertat que has, en ço per que la segona intenció pots mudar en primera *MDjg*
Fill, no desams la libertat que has, en ço que la segona intenció pots mudar en primera *UTA*

Non odire filii libertatem quam habes mutandi secundam intentionem in primam Z

No-t escús, fill, que la segona intenció no pusques mudar en primera *IB VLPHN*
No-t cuyts, fill, que la segona intenció no pusque mudar en primera *C*

Error significatiu, conjuntiu i separatiu dels testimonis que el comparteixen. Es tracta d'una modificació intencionada del text, en què s'ha omès una part de l'explicació i, sobretot, ha desaparegut un element fonamental en l'explicació de la doctrina de les dues intencions, això és, la llibertat des de la qual l'home pot invertir l'ordre de les intencions.

[5.15, 1] Oració es, fill, per intenció que *anima haja Deu* en son recordar, entendre e amar.

anima haja Deu MDUTRA jg
Oratio filii est ut in memoria intellectu
et voluntate [?] in anima persideat
nam quam a Deum... Z

hom com a Deu *I*
hom aja a Deu *I'*
hom la aja en Deu *N*
hom ame Deu *CB V*
hom am Deu *LPH*
per tal que hom ame *E*

El grup de variants de la dreta constitueixen els errors conjuntius que són conseqüència d'haver omès «anima».

[5.17, 3] Fill, lo cors sant de nostre senyor Jesucrist es en lo cel e en tots los altars, on es *sagrat* per virtut de paraules.

sagrat MDUTRA jg
super quem sacrificium ipsi
gloriosi corpus per verborum
virtutem conficit Z

figurat *ICBE VLPHN*

Error conjuntiu i separatiu, que en darrer extrem ha de remetre a un subarquetip comú. El significat de la lliçó transmesa per la branca β és impossible contextualment.

Els errors següents refermen la constitució de la branca β .

[5.6, 2] Sapies, fill, que ab fortitudo estan *forts virtuts contra vicis*, e per ausencia de fortitudo son forts vicis contra virtuts.

forts MDUTRA jg
Per fortitudine fili sunt virtutes
fortes adversus vicia Z

manca ICB VLPHN

virtuts contra vicis *MDUTRAI' Njg*

vicis contra virtuts *ICB VLPH*

L'omissió del terme «forts» provoca una lliçó deturpada i relaciona conjuntivament els vuit testimonis. És una ommissió derivada del subarquetip comú, força

significativa. El canvi d'ordre subsegüent és significatiu, perquè té conseqüències en el significat: és una contradicció evident, perquè per fortitud són les virtuts contra els vicis, en canvi l'absència de fortitud suposa que els vicis estan contra virtuts, cosa que implica que no són termes intercanviables.

[5.11, 4] E per açó tenen-lo humil ab honrament, e les dues intencions de home ergullós lo tenen desonorat, **per ço car a injuria e ab lo contrari de caritat, prudencia, fortitudo, se cové desonor.**

per ço car a injuria e ab lo contrari de caritat, prudencia, se cové desonor *MU*

per ço car a injuria e a contrari de caritat, prudencia, se cové desonor *D*

per ço car a injuria e a contrari de caritat, prudencia, fortitudo, se cové desonor *g*

per ço car a injuria e ab lo contrari de caritat, prudencia, fortitudo, se cové desonor *TRAj*

ab injuria crudelitate fatuitate non discrepant contrario [?] viltati et intuperio sunt concordēs Z

per ço cor es pigritei e es a lo contrari de de caritat, prudencia, fortitudo se cové desonor *I*

per ço cor es pigritei es a lo contrari de caritat, prudencia, fortitudo se cové desonor *I'N*

per so cor es pigritia. E es lo contrari de caritat, prudencia fortitudo se cové desonor *B*

per ço com es pigritiu \emptyset . *C*

per ço com es \emptyset lo contrari de caritat, prudencia, fortitudo se cové desonor *VLPH*

Error significatiu, conjuntiu. D'una banda, *ICB N* comparteixen una lliçó que no fa sentit, en introduir un mot del tot obscur: «pigritei» vol dir «*pigrities*», que significa «lentitud, repugnància»?

Així mateix, cal considerar que *C* omet el final del paràgraf, la qual cosa el separa de la resta de testimonis. En qualsevol cas, cap de les lliçons transmeses per *ICB N* fan sentit contextualment. *VLPH* opten per ometre una lliçó que no entenen, sens dubte la de *ICB*.

[5.13, 5] Amable fill, enveja dona tristicia e toyll alegria, e fa atalentament no sadollable, per lo qual ve passió de ira contra caritat e justicia, qui **sanen** volentat de tristicia ab fortaleza de coratge per sperança, lealtat, temor, humilitat, abstinencia, temprança.

qui sanen *MUTRA*

qui sanen ho guarexen *D jg*

liberant voluntatem Z

qui amena *I N*

qui amen *CB VLPH*

[5.17, 6] Amable fill, lo sant sagrament del altar es per intenció que fe, sperança, caritat ne sien majors en home, e que-l enteniment se pusca mes exalçar a entendre la bonea, poder, humilitat, caritat de nostre Seynor Deus; car gran bontat fa, com fa tan gran e tan maravellosa obra; gran es son **poder sobre obra** natural.

poder sobre obra *MDUTRA jg*

potestas super illem operationi Z

poder saber obra *IBE VLPH*

poder saber sobra natural *I' N*

poder seber sobre obra *C*

Error evident, poc significatiu: per a *IBE VLPH*, consisteix en la confusió de «sobre» per «saber». Aquesta lliçó no fa sentit, cosa que sembla detectar l'antecedent de

I'N amb l'esmena de «obra» per «sobra» i llegint «sobranatural». El cas més significatiu és el de *C*, que incorpora les dues lliçons, cosa que obliga a plantejar la hipòtesi que o bé que aquest testimoni ha copiat de dos antígrafs, procedents de branques diferents, o bé que el seu antígraf ja presenta aquesta lliçó. En tot cas, hauria pogut esmenar-se per conjectura. És també evident que la transmissió de l'error s'ha d'haver produït, en tots els testimonis que el presenten, conjuntivament.

[5.18, 4] Amable fill, enaxí com Deus ha ordonat que **natura ordenadament use** de son cors en ses obres.

natura ordenadament use *MDUTRAjg*
naturam ordinate operari constituit Z

natura es ordonament *ICB N*
 natura es ordonament de natura e *VLPH*

Error significatiu, que mostra d'una banda la dependència genètica d'un mateix subarquétip *i*, de l'altra, que *VLPH* es relacionen més estretament per mitjà d'un antecedent comú diferent del subarquétip esmentat.

[5.30, 8] Amable fill, finit es aquest libre de intenció ab gracia e ab ajuda de Deu; e car intenció vera haja, fill, perduda sa possession en los demás homens, e per privació de ordenada **intenció** sia lo mon pus fortment en treball e error que per altra cosa.

intenció *MDUTRA jg*
privatione ordinate intentionis Z
 (*E P no transmeten el capítol*)

potencia *ICB VLHN*

Error conjuntiu significatiu. És difícil explicar què ha motivat l'aparició de «potència» en comptes d'«intenció», que és el terme que fa sentit. És obvi que l'error es remunta, en darrera instància, a un antecedent comú.

[5.9, 5] Amable fill, a destruir luxuria cové esser castetat per la primera intenció e caritat, justicia, prudencia, fortitudo, temprança cové esser per la segona intenció, per ço que servesquen la primera intenció, e que luxuria no-s pusca araiagar en la primera ni en la segona intenció.

Tot el paràgraf és omès als vuit testimonis (*ICB VLPHN*). Pel tipus d'omissió, és difícil pensar que es tracti d'una ommissió poligenètica. És per tant conjuntiva, que remet a un mateix antecedent comú.

3.2.2. *Relacions entre CB VLPH*

Un sol error molt poc significatiu, fàcilment poligenètic.

[5.15, 6] Amable fill, en la oració cové esser, segons caritat e justícia, **be comun** per la primera intenció e be special per la segona, e per açó lo demoni tempta home, com prech per sa utilitat per la primera intenció e per utilitat comuna prech per la segona intenció.

be comun MDUTRAI N jg

be per cumu CB VLPH

3.2.3. *Relacions entre IC*

Un únic error poc significatiu, fàcilment poligenètic:

[5.17, 3] Fill, lo cors sant de nostre senyor Jesucrist es en lo cel e en **tots los altars**, on es sagrat per virtut de paraules.

tots los altars on MAI^lB VLPHN^g
in omnibus altaribus Z

tots los altres on IC
tots los altres lochs o altars on D
tots los altres lochs hon URE j
tots los altars e altres lochs on T

3.2.4. *Relacions entre CB*

Relació que pot establir-se a partir de l'acumulació d'errors de rellevància diversa.

[Taula de rúbriques] De poble

de pobre CB
de poble C'

[IV, 7] A la gran caritat de Deu se cové, fill, ocasionar home de molt gran intenció, salvant a home franch arbitre; e per açó volch Deus que poder donás major poder en home per amar e entendre la incarnació, que es la major e millor obra que Deus puscha haver en **creatura** ni creatura reebre.

creatura MDUTRAI VLPHNjg

natura CB

Error significatiu, conjuntiu i separatiu.

[5.1, 4] Si tu, fill, entens que Deus pare per poder infinit eternal, pot de si matex, qui es infinit en essencia e eternal en durament, engenrar Deus fill infinit eternal, e has temptació e dupte que sia veritat, **considerant** que Deus no fa tot co que pot son poder, adonchs recorre a sperança, justícia, caritat.

considerant MDUTRAI VLPH jg

considera C
considerere't B

[5.4, 4] E per açó priva la segona intenció en paciència, e cor sens la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justícia, per açó *mor* justícia en la privació de la primera intenció.

mor MDUTRAI NVLH jg
moritur Z

amor CB P

Error evident no significatiu, amb una alta probabilitat de ser poligenètic.

[5.5, 3] Prudència, fill, es *virtut* qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justícia.

virtut MDUTRAI VLPHN jg
est virtuts requirens... Z

veritat CB

Error no evident conjuntiu, poc significatiu.

[5.8, 2] E per açó, fill, enaxí com lo demoni tempta en home per destruir temprança, enaxí l'àngel benigne *tempta* home com haja temprança.

tempta MDUTRAI VLPHN jg

tempra C
trempla B

Error poc significatiu, conjuntiu.

[5.13, 5] Amable fill, enveja dona tristícia e *toyll alegria*, e fa atalentament no sadollable.

toyll alegria MUTR
toll letícia DA LPH jg
tolletícia I N
toll litícia V

colletícia CB

Error conjuntiu, de cert pes, que s'ha produït en no entendre el cultisme *letícia*.

3.2.5. Relacions entre I VLPHN

L'estreta relació que s'estableix entre aquests testimonis és palesa per mitjà de quatre errors conjuntius, amb diferent grau de rellevància.

[IV, 3] Poder divinal no pot pus exalçar poder creat que aquell que a si matex ha ajustat; e car lo poder de Deu pot haver tan gran intenció, per açó caritat ab justícia, *granea*, bontat, concorden-se ab poder.

granea MDCBEUTRA jg

bonesa I VN
manca LPH

IVN no detecten que incorren en un error en repetir una mateixa dignitat (bonesa / bontat), cosa que no fa sentit. És un error conjuntiu. L'omissió de LPH és explicable

fàcilment atenent al fet que s'ha detectat la repetició en l'antecedent comú. Tanmateix, la dignitat correcta ha estat impossible de restaurar per conjectura.

[5.2, 2] Si tu, fill, has gran temor de **mort**, o de ésser vençut per tos enemichs, e temes perdre riqueses e honraments o alguna causa que molt amas, e vols ésser certificat de aquelles coses que temes per ço que no hages malanança, adonchs est, fill, temptat contra la intenció per que sperança es.

mort *MDUTRACB jg*
si mori vel hostibus vinci

Deu *I VLPHN*

Aquesta lliçó és prou significativa. En primer lloc, perquè pot semblar equipol·lent quan realment no ho és (ja s'ha dit que s'ha de témer Déu per primera intenció i per què) i, en segon lloc, cal ser considerada com a separativa dels testimonis que la comparteixen respecte de *CB*.

[5.9, 1] Luxuria es, fill, peccat concebut en **volentat, on injuria** s'esforça a destruir la intenció per que es castetat.

volentat on injuria *MDUTRACB jg*
in voluntate genitur dum injuria Z

volentat o injuria *I VLPHN*

Error molt poc significatiu, que pot ser conseqüència d'una manca d'abreviació de la consonant nasal.

[5.22, 3] A penes es, fill, pobretat per **sa propia** intenció en lo coratge dels homens, cor tant amen los delits carnals de aquest mon que ab riqueses se covenen.

sa propia *MDCB g*
la primera *UTRA j*
suam propriam intentionem Z
(passatge que manca *P* per fragmentarietat)

sa pobra *I VLHN*

Error conjuntiu, relativament significatiu, degut a una *lectio faciliior* de «propia».

Són remarcables dues omissions. La resta, de menor entitat, són recopilades en l'apèndix.

[5.15, 3] E les temporals deuen demanar a Deu per la segona, com sia cosa que la intenció per la qual **son les coses corporals sia** segona, e cella per que es fe, sperança, e caritat e les altres virtuts sia intenció primera.

son les coses corporals *MCBR g*
son les coses corporals e temporals *T*
son les coses temporals *UA j*
bona temporalia esse intentione secunda Z

son les coses \emptyset *I VLPHN*
son los homens corporalment en les coses corporals *D*

Error conjuntiu per omissió.

[5.30, 5] Mas lo demoni tempta los mercaders ab avaricia contra sperança, **conciencia**, per tal que hagen superbia contra humilitat.

conciencia MDUTRACB jg
spem et conscientiam Z
(Manca P)

manca I VLHN

3.2.6. Relacions entre IN i I'N

Un grup de quatre errors significatius posen de relleu la filiació genètica d'aquests dos testimonis, filiació que es confirmada per força errors de menor entitat i per nombroses lliçons equipol·lents, que incloem exclusivament en l'apèndix.

[5.2, 1] Car ab fortitudo deus estar forts en ton coratge tant de temps **tro** que caritat te faça amar la misericordia de Deu e tembre sa justicia, per ço que justicia te faça confessar ton peccat, e prudencia membrar la gran misericordia de Deu.

tro MDUTRACB VLPH jg

en oració I
en hora N

[5.3, 3] On con tu, fill, est temptat en los bens de ton senyor ha apropiat a tu matex, o est **pererós** a defendre-lo de sos enemichs, adonchs recorre a caritat e a les altres virtuts, e salva a caritat la intenció per que es, segons que demunt te havem especificat.

pererós MDUTRACBVLPH jg

permes IN

[5.11, 2] Si tu, fill, es temptat per superbia de riquesa, o d'amichs, o de força, o bellesa, o sciencia, o ardiment, o per alguna altra cosa semblant a aquestes, en continent, fill, recorre a prudencia, fortitudo, per ço que-t aporten a justicia, la qual ordena en tu les dues entencions, donant la segona intenció a riqueses, honraments e amichs, força, bellea, sciencia, ardiment, e la primera intenció dons a Deu, qui de no-res te ha creat e per tu a la mort en humana **natura** s'es humiliat e hunit.

després de natura repeteixen en humana natura IN

Encara que no se'n pot descartar la poligènesi en la repetició d'aquest sintagma, l'acumulació d'errors entre aquests dos testimonis permet de suposar-ne una relació estreta en la procedència.

[5.15, 3] E les temporals deuen demanar a Deu per la segona, com sia cosa que la intenció per la qual son les coses corporals sia segona, e cella per que **es** fe, sperança, e caritat e les altres virtuts **sia** intenció primera.

es MDUTRACB VLPHjg
sia MDUTRA jg
sien ICBE VLPH

manca I N

son sien I' N

[5.19, 4] Filosofia es, fill, sciencia molt agradable a saber, car sciencia es per que hom es molt illuminat en les obres de natura e en theologia. Emperó, fill, molts ne son *caüts* en error, per ço car la amaven per la primera intenció, per la qual amor descreen en theologia contra fe, sperança, caritat.

caüts *MDTRACB VLPHjg*
tonbats *U*

sants *IN*

Error evident, significatiu, conjuntiu i separatiu per als dos testimonis que el comparteixen.

Són quatre les omissions que comparteixen significativament aquests dos testimonis:

[5.5, 3] Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justícia, per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudencia la sua intenció, la qual es elegir major be e esquivar major mal *ans que menor*, e traure de mal be.

ans que menor *MDUTRACB VLPHjg*

manca IN

[5.15, 2] On per açó, fill, com tu pregarás Deu, obri los ulls de ta anima, *e garde't* que no ams Deu per la segona intenció, car si u fas, indigne est que sies exausit en ta oració, en la qual est contra sperança, justícia, caritat.

e guarda't *MDUTRACB VLPHjg*

manca IN

[5.23, 2] E per açó honrament en los homens es quax exit de intenció *vera e legitima*; e per açó son los homens peccadors desonrats.

vera e legitima *MDUTRACB VLHjg*
(*manca P per llacuna*)

manca IN

[5.25, 3] En lo comencament, fill, que·ls homens entren en clerecia per intenció de esser prelats, *posseint les riqueses* e havent los honraments que a prelat se covenen, en aquell temps, fill, comença simonia; e sabs per que?

posseint les riqueses

manca IN

[5.10, 3] On si tu, fill, vols *vençre* avaricia, hages prudencia ab que sapies mudar e gitar les dues entencions.

esser vensador de *IN*

Lliçó equipol·lent indicativa d'una innovació comuna.

3.2.7. *Relacions entre VLPH*

[II, 6] E per açó, fill, llur intenció es enversada e falsa e contra la intenció per que Deus la ha creada. On com açó sia enaxí, donchs, qual justícia jutjará que aital intenció tan malvada haja gloria sens fi en la intenció de Deu? [II, 7] No es un hom sols que haja fet tant de mal com cell que ha fet Mahomet, qui tant hom ha mes en error.

Error conjuntiu, força significatiu. *VLPH* tanquen el paràgraf immediatament després de *fi*, iniciant el canvi de paràgraf a «en la intenció de Déu» i lligant-lo amb «no és un hom...» de la manera següent: «En la intenció de Déu no es un hom sols que haja fet tant de mal...». És prou evident que aquesta lliçó manca absolutament de sentit, perquè no és en la intenció de Déu que Mahoma hagi causat tant de mal (!). Cap dels quatre testimonis n'ha advertit l'error i l'han transmès conjuntivament, la qual cosa és indicatiu d'un error monogenètic.

[II, 11] On com açó sia tan gran defalliment e se-n seguesquen tants de mals, donchs molt es necessaria cosa a preycar e a mostrar a les gents que ignorantment cuyden amar e conexer Deu ab primera intenció e aman-lo ab *segona*.

A continuació de segona afegeixen qui es demantine *V*
qui es de mentina *LH*
qui es de mentida *P*

Error conjuntiu, força significatiu, per addició. La introducció d'aquesta variant contextualment no fa sentit. En primer lloc, desconeixem què vol dir realment el nou sintagma en *VLH*. *P* pot haver intentat una esmena per conjectura, d'aquí la resultant *lectio facillior*, i ha resultat en part l'addició, que tanmateix, segueix sense sentit quant al significat global del text, perquè en cap cas la segona intenció pot considerar-se com a falsa. Novament els quatre testimonis incorren en un error conjuntiu, que posa de manifest la relació de dependència filiativa entre ells.

[II, 3] En la intenció de Deu no ha divisió de primera e segona intenció *on* sia menoritat, car tota sa intenció es infinida e eternal; e per açó, fill, no y pot cabre segona intenció.

on sia *MDUTRAICE Njg*
(*B no el transmet per llacuna material*)

on no sia *VLPH*

Error per addició, significatiu i conjuntiu.

[5.2, 2] E si tu, fill, *creus en mes* paraules, amarás la intenció per que es sperança, e husarás en sperança de les altres virtuts, per lo qual us serás agradable a les gents e a Deu.

creus en mes *MDUTRAICB Njg*

creus ames *VL*
exens ames *L'P*
assents a mes *H*

[5.4, 3] Entenció e justícia se concorden, fill, contra injúria e temptació, car injúria es contra justícia e es contra entenció ab temptació feta en la segona intenció, per ço que puscha destruir la primera, en tal manera que intenció sia enversada e contra ço per que als homens es donada; e si tu, fill, açó vols entendre, **donchs entén**.

donchs entén *MDUTRAICB Njg*

en cercar *V*
en cer car *LPH*

Error evident significatiu conjuntiu. És una lliçó per a la qual se'ns fa complicada una explicació raonable. Sembla evident que s'ha comès conjuntivament i que pot ser deguda a un error en l'antecedent comú.

[5.9, 2] Emperó si la temptació de luxúria multiplicava en ton coratge tan fortment que fortitudo s'enclinás a debilitat, **gita, fill, luxúria** de la segona intenció ab ignorancia.

gita fill luxúria *MUTRAICB Nj*
gita fill de la temptació luxúria *D g*

si tu fill as luxúria *VLPH*

[5.12, 4] E sabs, fill, per que es temptació de angel benigne en home on es accidia? per ço que tota ora que **la accidia** comença a venir, que hom se despert a cogitar a bones cogitacions.

la accidia *MDUTRAIB Njg*

cada dia *VLH*
cada dia cada dia *P*

Error evident, conjuntiu, poc significatiu si el consideram una *lectio facilior* de «accidia».

[5.15, 2] On per açó, fill, com tu pregarás Deu, obri los ulls de ta anima, e guarde't que no ams Deu per la segona intenció, car si u fas, **indigne est que sies** exausit en ta oració, en la qual est contra sperança, justícia, caritat.

indigne est que sies *MUTRAICB Nj*
digne est que no sies *D g*

indigne est que no sies *VLPH*

Error conjuntiu: la incorporació de la negació provoca realment una doble negació, la qual cosa suposa una afirmació del tot contrària al significat general del passatge.

[5.26, 1] Enaxí, fill, com **cavallers** son sots princep, per entenció que-l princep ab ells defena son poble e tenga ab ells justícia, enaxí, fill, religiós en vida activa deu esser sotsmés a apostoli e a prelat, per ordonar lo poble qui lus es comanat.

cavallers *MDUTRAICB Njg*

car *VLH*

(llacuna material P)

Error evident significatiu conjuntiu. Aquest «car» pot ser una deturpació d'un mot no comprès o no interpretat correctament. Per la naturalesa de l'error, cal plantejar la possibilitat que es tracti d'un error separatiu per als testimonis que el comparteixen.

[5.26, 3] Mas lo demoni, fill, tempta religiós com haja a preicar e ab belles paraules la primera intenció, e a sancta vida la segona, per tal que *injuria ab los vicis vença* en el justícia en fortitudo e en les altres virtuts.

injuria ab los vicis vença MDUTRAICB Njg
(llacuna material P)

intenció ab los vicis venera VLH

Error evident poc significatiu però de cert pes, conjuntiu. És una lliçó que no fa cap sentit, perquè la intenció (suposadament vera, bona) no pot tenir concordança amb els vicis (!) per tal de venerar justícia (!!). Sembla una *lectio facillior* que remet a un antecedent comú, que ha passat del tot desapercibuda en els tres testimonis que la transmeten, i que consegüentment s'ha de considerar com un error separatiu.

[5.30, 3] E açó fa, fill, lo demoni contra les set virtuts, qui son carreres de gloria perdurable, e que vicis, qui son carreres *de infinits treballs*, sien en lo poble.

de infinits treballs MDUTRAICB Njg
ad infinitas angustias infernales Z
(llacuna material P)

de intenció finits treballs VL
de perdicció finits treballs H

Error evident significatiu: és impossible que els vicis siguin carrera de glòria o de vera intenció (!). Sembla que H (o el seu antígraf) n'hauria detectat l'error i hauria esmenat per conjectura. Des d'aquest punt de vista, la lliçó resultant de H és viable, però no la de VL, que cometen un error conjuntiu.

[5.1, 2] Si tu, fill, creus e cogites que Deus pare engendra de si matex Deus fill, e del pare e del fill hix Deus Sant Spirit, e-l Pare e-l Fill, Sant Spirit son un Deu, no tres Deus, e tu has temptació que *no* puscha esser veritat ço que cregues en los articles demunt dits [...]

no MDUTRAICB jg

manca VLPH

[5.5, 2] E com, tu, fill, haurás entesa la cosa membrada en la memoria, adonchs tu la dona ab justícia a la volentat, per tal que voluntat e justícia seguesquen la intenció per que *prudencia es en home*. [5.5, 3] Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment [...]

prudencia es en home MDUTRAICB Njg

manca VLPH

Omissió per salt d'igual a igual, que relaciona conjuntivament els quatre testimonis, tenint en compte que amb aquesta ommissió s'enllacen dos paràgrafs clarament diferenciats per la resta de la tradició.

[5.12, 4] E per açó, fill, mala temptació *es excitació* de bona obra en home amador de be, per ço que no estiga occiós a cogitar e a obrar be de son poder.

es excitació MDUTRAICB Njg

manca VLPH

[5.27, 5] Amable fill, los homens seglars tempta lo demoni per intenció de clerecia, *car molt hom es* qui fa esser clergue son fill per amor de les riqueses e dels honraments que han los clergues.

car molt hom es MDURAICB Njg

manca VLH

[pròleg, 3] car aur ni argent, castells ne ciutats, emperis ni regnats, parents, honraments ni delicaments, no valen tant com fa vera devota, ordenada intenció, fortificada en human coratge, ab deliberació de franch arbitre, en justificat membrar, *voler* e entendre.

voler MDUTRAICB Njg

manca VLPH

[I, 8] Tant es, fill, Deus digne de esser conegut e amat, que la intenció que hom ha en conexer e amar Deu, cor n'es digne, no pot pujar en pus *alt* grau.

alt MDUTRAICBN

manca VLPH

[IV, 3] Poder divinal no pot pus exalçar poder creat que aquell que a si matex ha ajustat; e car lo poder de Deu pot haver tan gran intenció, per açó caritat ab justicia, granea, bontat, concorden-se ab poder, per tal que poder *hus* de tan gran intenció en creatura com creatura pot sostenir.

hus MDUTRAICB Njg

manca VLPH

[5.1, 1] E car lo demoni vol destruir les virtuts e fe, per açó tempta home en aquesta manera *que oyrás* e encara en moltes altres maneres semblants a aquestes.

que oyrás MDUTRAE jg
que hoyrets ICB

manca VLPH

[5.10, 4] Amable fill, molt fortment te consell que tu no hajes avaricia, car vici es qui dona gran passió a sos sotmesos; car per injuriosa intenció, la voluntat no-s pot sadollar de ajustar riqueses, en lo qual ajustament ha molts perills e treballs, *e açó matex s'esdevé* de conservar riqueses.

e açó matex s'esdevé MDUTRACBjg

manca VLPH

[5.11, 2] Recorre a prudencia, fortitudo, per ço que-t aporten a justicia, la qual ordena *en tu* les dues entencions [...].

en tu MDUTRAICB Njg

manca VLPH

[5.13, 2] Amable fill, *si* enveja te tempta ab gulositat, recurri a temprança, a la qual dona la primera intenció.

si MDUTRAICB Njg
si per gulam te temptavit Z

manca VLP

[5.27, 5] *On* com açó sia enaxí, donchs, fill, obri tos ulls e veges com molt clergue es desviat de la intenció per que es, per ço car ama l'ofici *de clerecia* per la segona intenció e les riqueses de la esglesia per la primera.

on MUTRAICB Nj
donchs D g
(llacuna material P)

manca VLH

de clerecia MDUTRAICB Njg
(llacuna material P)

manca VLH

[5.29, 2] E per açó, fill, com cavaller no-s sab defendre de la temptació, e es vençut, es sobrat e vençut en lo camp de justícia, caritat, fortitudo, prudencia, humilitat, en lo qual camp l'a vençut lo demoni ab vicis *contra virtuts*, per tal que sia cavaller sens intenció de cavalleria.

contra virtuts MDUTRAICB Njg
(llacuna material P)

manca VLH

[5.29, 5] Amable fill, lo cavaller qui ha major intenció a esser be armat d'armes corporals que d'espirituals, ama més esser loat per fer grans colps en la batalla ab *lança*, spasa, *maça*, aucient homens injuriosament.

lança [...] maça MDUTRAICB Njg
(llacuna material P)

manca VLH

[5.30, 8] Amable fill, finit es aquest libre de intenció ab gracia e ab ajuda de Deu; e car intenció *vera* haja, fill, perduda sa possession [...].

vera MDUTRAICB Njg
(llacuna material P)

manca VLH

3.2.8. *Relacions entre VLP*

Alguns errors de menor entitat reforcen aquesta procedència comuna:

[I, 12] Accidentalment, fill, *amen* los homens peccadors ab les dues intencions desordenades en llurs amors.

amen MDUTRAICE HNjg

ama VLP

[5.1, 5] E si açó no sotsposaves, tu faries injuria a la intenció per que fe es, e obeyries a temptació diabolical. E si la cosa que entens, fill, no es contra la fe, sapies que adonchs *has hauda* la primera intenció açó que entens.

has hauda *MDUTRAICB HNjg*

es ajude *V*
as ajuda *LP*

[5.3, 4] Sperança has, fill, en ço que speras gloria, **tractant** en virtuts de coratge més que en les virtuts de ton senyor o de ton proisme.

tractant *MDUTRAICB Njg*

tracteu *VLP*
manca *H*

Cal destacar l'omissió d'un verb, compartida pels tres testimonis:

[5.3, 2] Car justa cosa es amar, en los bens temporals, mes son rey o son princep que si matex, com sia cosa que·l princep sia en pus noble intenció que·l vasayll, per ço car **pot** dels bens temporals fer major utilitat e esquivar mes de mal que·l vasaill.

pot *MDUTRAICBNjg*
desplaçat després de temporals *H*

manca *VLP*

3.2.9. Relacions entre *LPH*

Diversos errors de rellevància relativa demostren la vinculació d'aquests tres testimonis, que se separen així de *V*. Les lliçons equipol·lents (presentades en l'apèndix) la refermen.

[Pròleg, 1] E **tem-me** que·l meu fill, que natura me fa amable e qui novellament ve en lo mon, haja defalliment de intenció.

tem-me *MDUTRACBjg*
pensme *IV*
paresme *N*

pensa *LPH*

La lliçó de *LPH* és un error conjuntiu que no fa sentit: l'autor parla en primera persona. Es passa a una tercera persona del singular i se n'omet el pronom. És des d'aquest punt de vista que el consideram un error conjuntiu, que pot haver-se produït fàcilment per una simplificació de la lliçó semblant a la de *IV*.

[I, 3] E car yo treball en ta utilitat, treballa tu en entendre ço que jo·t mostre de intenció, e entin, e menbra, e remembra aquestes paraules, per ço que moltes vegades **membres, e ames, e tingues** entenció en ta conexença.

membres e ames e tingues *MDICB VNjg*
membres e ames e entendas *UTRAj*
ut cognitione tua reminiscavis et diligas intentionem Z

recordades e entengues *LPH*

[5.9, 1] E luxuria es ocasió on castetat pot esser exalçada per fortitudo de voluntat, **ayrant** luxuria, on es temptada voluntat contra prudencia, caritat, virginitat.

ayrant *MDUTRAICB NVjg*

amant *LPH*

[5.15, 8] Si tu fill, est temptat en la oració per *hujament*, contrasta a la temptació ab mudament de consideracions en diverses objects e ab rahons novelles e necessaries.

hujament *MDTRAICB VN*
enujament *U*
enugament *E*

perviament *LPH*

Cal destacar algunes omissions que evidencien aquesta relació:

[I, 6] L'enteniment que has, fill, es per la segona entenció e la obra de enteniment, *ço es l'entendre*, es per la primera, car mellor causa es la obra de la virtut que no es la virtut, com sia causa que la virtut sia per ço que sia la obra.

ço es l'entendre *MDUTRAICB VNjg*

manca *LPH*

[I, 12] Accidentalment, fill, amen los *homens* peccadors ab les dues intencions desordenades en llurs amors.

homens *MDUTRAICE Vjg*

manca *LPH*

[II, 11] Sapies, fill, que molt es *cosa mal stant e reprenedora* amar diners, viandes, fills, possessions, honraments e les altres coses per la primera intenció.

cosa mal stant e reprenedora *MDUTRAIC Njg*
cosa mal stant e reprenedor *V*

cosa mal *L*
cosa mala *PH*

Omissió significativa, conjuntiva. És així mateix significatiu com *PH* intenten esmenar, si és que no segueixen un antecedent comú, la manca de sentit que provoca l'omissió, fent la concordança amb l'adjectiu «cosa mala».

[5.3, 6] E si tu, fill, has aytal art o manera contra temptació, leugerament pots esser en la amistat *de Deu*.

de Deu *MDUTRAICB VNjg*

manca *LPH*

Error conjuntiu, força significatiu, per ommissió.

[5.4, 2] Sperança cuydes haver en ço que ames peccat e cuydes exir de peccat, per açó es lo contrari *de prudencia*, açó es ignorancia e follia.

de prudencia *MDUTRAICB VNjg*

manca *LPH*

[5.16, 5] E per açó son, fill, molts homens qui *no* prenen penitencia e son decebut e vençuts per sobre gran consciencia e per poca fortitut e han folla sperança que venguen a vera confessió, la qual sperança es multiplicada en confessió qui va per segona intenció.

no MDUTRAICB NVjg

manca LPH

[5.17, 6] Amable fill, lo sant sagrament del altar es per intenció que fe, sperança, caritat ne sien majors en home, e que-l enteniment se pusca mes exalcar a entendre la bonea, poder, humilitat, *caritat* de nostre seynor Deus

caritat MDUTRAICB VNjg

manca LHP

3.2.10. Relacions entre LP

Una omisió comuna i la repetició de l'inici d'una rúbrica o subcapítol com a final de l'anterior a més de dos errors molt poc significatius, són indicis de la dependència genètica entre aquests dos testimonis:

[5.5, 1] *Prudencia es, fill, per intenció que-ls homens sapien amar virtuts e esquivar vicis en amar Deu e conixer, e en amar cascun home si matex e son proisme. Aquesta prudencia es temptada moltes vegades.*

Repeteixen el fragment en cursiva, com si es tractàs del final del capítol anterior LP. Tanmateix, l'absència en els altres testimonis pot explicar-se fàcilment com una correcció conjectural.

[5.12, 3] E açó es per ço car se ha mes a comonitat que altre peccat, per la qual comunitat salvació es mills significada en los *homens* amadors de be comun que de be special

homens MDUTRAICB VHNjg

amons LP

Error evident, relativament significatiu (fins a quin punt podria tectar-se d'una metàtesi del mot *homens*?) però no separatiu, perquè s'hauria detectat i esmenat fàcilment.

[5.16, 4] Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable, es *sirventa* e aperellament de la primera.

sirventa MDUTRAICB VL'HN

ferventa LP

[5.17, 1] Sacrifici es, fill, per intenció que Deus en lo cors sagrat de Jesucrist *vença* temps, loch, quantitat, moviment, a significança de la obra divina, infinida, eternal, que Deus ha en si matex sens temps, loch, moviment.

venca MDUTRAI^lCBE VHNjg

venga I
manca LP

3.2.11. *Relacions entre LH*

[5.9, 6] On com açó sia enaxí, donchs per amor d'açó te conssell, fill, que en ta anima multiplichs pus fortment en majoritat la segona intenció que has en castetat, que la segona intenció que has a luxuria, segons lo qual multiplicament esdevena, per manera de **comparació**, en primera intenció la segona, qui es **dejús** la primera on está castetat.

comparació MDUTRAICB VNjg
(falten paràgrafs a P)

compassió LH

dejús MDUTRAICB VPN

de sus LH

Error conjuntiu, significatiu. La segona intenció ha de ser secundària de la primera, per tant ha de situar-se'n *dejús*.

[5.23, 3] E son desonrats spiritualment en quant enclinen lurs pensaments a injuríes, falsies, traycions, volpilage **engans** e falliments.

engans MDUTRAICB NVjg

en grants L
en grans H

[5.30, 7] E per açó, fill, lo demoni pus fortment tempta los homens en la intenció que en altra cosa, car per lo desviament de intenció es destroit tot ço qui es **per** intenció.

es per intenció MDUTRAICB VNjg

es Ø intenció LH

[5.23, 4] Cor lo major honor que tu pusques haver, es que Deus te sapia just, amador de sos honraments e que **per** Deu sies amat.

per MDUTRAICB NVjg

manca LH

Error evident per omissió, conjuntiu.

[5.24, 3] Amable fill, lo foch es calt e sech, e l'aer es humit e calt, e l'aygua es freda e **humida, e la terra es seca e freda**.

humida e la terra es [...] e freda

manca LH

Omissió significativa produïda per un salt, en què tanmateix es conserva l'adjectiu «seca». És significatiu que l'omissió sigui restablerta per H al marge, la qual cosa pot indicar que LH comparteixen un antecedent comú que fa el salt en qüestió.

[5.27, 2] On com açó sia enaxí, donchs, los demonis temptan, fill, los clergues, com hagen la primera intenció a çesar mal e la segona a fer bones obres. E per açó cuyda **esser** molt clergue en stament de salvació.

esser MDUTRAICB Njg

manca LH

[5.30, 8] E car intenció vera haja, fill, perduda sa possession en los demás homens, e per privació de ordenada intenció sia lo mon pus fortment en treball e error *que per altra cosa*, per açó te prech e t man molt caramente...

Fragment omès LH

3.2.12. *Relacions de $\beta + D$*

Un error força significatiu ([IV, 5]) i quatre errors de menor entitat posen de manifest la possible contaminació de *D* amb aquesta branca, contaminació que sembla afectar-ne especialment els quatre capítols inicials. Les omissions compartides, molt poc significatives, són recollides en l'apèndix.

[IV, 5] Per ço que en gloria Deus pogués donar si mateix a gloriar home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que hom, per aquell cors gloriós de nostro senyor Deu, pogués haver la major glòria, la majoritat de la qual no poguera haver sens encarnació e ajustament *e unió* de Deu e home.

e unió *MUTRAj*
unione dei et hominis Z

humà *DEC VLPHg*
humana *B*
humanal *IN*

[II, 4] Sabs tu, fill, per que Deus es pus amable que temable? Per ço car mellor cosa es amor que temor, car amor es infinidament e eternal en Deu, e temor ha començament; e car Deus es pus amable que temable, per açó te consell, fill, que tu hages intenció a *tembre* Deu per ço cor es bo, poderós, gran e digne de tots honraments, e la tua primera intenció hages a amar Deu e la segona a tembre-lo.

tembre *MTRA*
ad timendum Z
manca U

amar *DIEC VLPHN g*
amar e tembre *j*

La lliçó correcta en aquest context és la de *MTRA*, del tot coincident amb altres passatges de l'*opus lul·lià* en què es posa de manifest per què cal témer Déu: «Temable es Deu, fil, per so que l'ajes e per so que no-l perdes, e per so que no-t don turments durables. *Mas molt pus fortment es temable per so cor es bo e amable*» (*NEORL VII*, § 2, pàg. 96).

[Pròleg, 1] E per açó conpon aquest libre, en lo qual mon fill sapia conixer intenció, per la qual conexença son voler *la* vulla amar e servir e mostrar a les gents.

la *MUTRA LPH*
compilatus istum librum per quod filius meus veram
intentionem sciat cognoscere et amare et per
cognitionem ipsam gentibus revelare Z

lo *DICB VNg*
a *j*

Error de molt poca rellevància, que pot ser fàcilment poligenètic, per mor d'una mala interpretació paleogràfica. Necessàriament el pronom ha de ser femení, correlacionat amb «intenció» i no amb «llibre», perquè contextualment no fa sentit que el pronom *lo* es correlacini amb «voler». Tanmateix, és un error que es pot cometre fàcilment, esmenable per conjectura, com fan probablement *LPH*.

[II, 2] La qual utilitat cové esser egual a Deu en ço que cové esser Deu eternal e infinit, per la qual eternitat e infinitat no pot ni vol sa justícia multiplicar en *si* virtut, ni pot cessar sa utilitat en sa intenció qui ha sa perfecció eternalment e infinida.

en si *MUTRA*
in se multiplicare virtutem Z

en sa *DICE VLPHNjg*

Error poc significatiu que es pot haver comès pel context oracional, en què abunda el pronom possessiu femení, cosa que podria fer pensar en un origen poligenètic. Això no obstant, aparentment el text fa sentit amb el possessiu femení i per tant és mal de fer detectar-hi un error. En conseqüència, no seria un error conjuntiu, encara que podria considerar-se separatiu.

[IV, 2] Lo major be qui puscha esser creat es be creat a Deu ajustat en unitat de persona; e per açó, fill, la bondat de Deu se concorda ab la major entenció ab que-s pot concordar en crear creatura, ajustant si *matexa* a creatura per intenció que sia amada e coneguda, aytant fortment com aquella creatura puscha haver virtut a Deu conixer e amar.

matexa *MUTRAj*
ipsa creatura virtutem
ad cognoscendum Z

meteyx *DICBE VLPHNjg*

No fer la flexió de l'adjectiu té implicacions en el significat del paràgraf. És la *bondat* de Déu («si *matexa*») i no Déu mateix («si mateix») la que s'ajusta a creatura. La lliçó concordant de *Z* no deixa cabuda al dubte. Cal presentar aquest error com a poc significatiu i no evident. Fins i tot, cal plantejar que sigui de caràcter poligenètic.

Tres lliçons equipol·lents assenyalarien el contacte de *D* amb aquest grup de testimonis. Refermarien l'observació sobre la relació en els primers capítols.

[**Invocació**] Deus intel·ligible e amable infinidament: un homenet no conegut, pobre de virtuts e de amichs indigne, per çolpes e peccats, fa ab vostra virtut aquest libre de intenció al seu amable fill, per tal que intenció, per gracia vostra, l'endrec en vos conixer, amar, honrar e *servir*, e vera intenció sia en aquest mon en la altea e honor que li cové.

afegeixen e benehir *DICB VLPHNjg*

[**pròleg, 1**] E tem-me que·l meu fill, que natura me fa *amable* e *qui* novellament ve en lo mon, haja defalliment de intenció.

- 1) amar *DICB VLPHN*_g
- 2) manca *DICB VLPHN*

[**I, 8**] E per açó se esdevé que mellor causa es *en enteniment entendre*, com enten Deu, que no es lo merit ni la gloria que hom ha per entendre.

enteniment en entendre *DICBE VLPHN*

[**I. 12**] E amar lo *libre* es per la primera intenció e amar lo entendre es per la segona.

libre beyl *DICE VLPHN*_g

[**III, 6**] E axí de totes causes qui son creades a *servir home*.

servey d'ome *DICBE VLPHN*_{jg}

[**5.3, 5**] Prudencia en ço que sabs guanyar merit de gloria e creus en ton merit la gloria qui·s *dona* per obra meritoria.

donada *DICB VLPHN*

[**5.10, 1**] Avaricia es, fill, entenció enversada contra la intenció de larguesa, *qui·s concorda* ab sperança, caritat, justícia, fortitudo contra avaricia, superbia, accidia, enveja, ira.

per tal que larguesa se concort *DICB VLPHN*

CONCLUSIONS DE LA *RECENSIO* I *STEMMA CODICUM*

Els resultats de la *recensio* fan sortir a la llum dues branques clarament diferenciades (α i β), malgrat que no es detecta cap error d'arquetip. Això no obstant, no es produeixen variacions substancials del text en els testimonis col·locacionats que facin pensar en l'existència de més d'un arquetip, amb variants redaccionals diferents.

La branca α agrupa els testimonis *MDUTRA*. Encara que *MDUTRA* i *MUTRA* recullen errors relativament significatius, aquests errors assenyalen l'existència del subarquetip comú. Tan sols s'ha detectat un error que podria procedir del subarquetip [5.10, 3]. Així mateix, la definició d'aquesta branca està fortament condicionada pel comportament anòmal de tres dels seus components, *DTA*.

La branca β , integrada pels testimonis *ICB VLPHN* i marginalment per *E*, es manifesta per errors conjuntius significatius, d'altres de menor entitat i algunes lliçons equipol·lents destacades. Els testimonis d'aquesta branca incorren en errors de contingut i solucions del tot deturpades que impossibiliten prendre'n qualsevol com a manuscrit bàsic per a l'edició del text.

La relació entre els components de la branca β es resol clarament. En canvi, la distribució de la branca α és difícil de determinar i resulta compromès d'establir els antecedents possibles dels testimonis que la constitueixen.

L'edició del text ha de partir de la branca α . En aquesta família, *M* és, amb diferència, el testimoni que presenta una major coherència textual. Llevat d'algunes omissions, fàcilment substituïbles per les lliçons dels testimonis de la mateixa branca, *M* presenta solucions força precises respecte de la resta. Igualment, són destacables tot un seguit de lliçons de la branca α en què *M* queda significativament al marge dels errors, com demostren les relacions *DUTRA*, *DUTR*, *DUR*, *UTRA* i *UTR*, cosa que posa de manifest la qualitat del text transmès per *M*. Finalment, aquest testimoni és el que s'acosta més als dos testimonis llatins de major autoritat (*Z*), els quals semblen vinculats a α . Amb aquestes dades es pot apuntar la proximitat de *M* respecte de l'arquetip.

M és el còdex *antiquor* de tots els coneguts, fins ara, que transmeten la versió catalana del *Llibre d'intenció*, i el que té unes solucions gràfiques i lingüístiques més coherents. Tots aquests motius l'han convertit en còdex *optimus* per emprendre l'edició, que s'ha controlat amb l'altra branca β .³³⁸

³³⁸ Aquest mateix manuscrit *M* serví de base per a l'edició del *Llibre què deu hom creure de Déu*. Com n'apuntava l'editor Jordi Gayà, «La tradició manuscrita no ha plantejat massa opcions a l'hora de l'edició.

D presenta tot un seguit de lliçons singulars que l'impossibiliten com a apògraf de qualsevol altre dels testimonis col·locionats. Justifiquen aquesta afirmació les lliçons dels passatges [pròleg, 3], [5.2, 1], [5.8, 1], [5.9, 8], [5.10, 3], [5.12, 2], [5.14, 5], [5.15, 3], [5.23, 1], recollides en l'apèndix. Així mateix, *D* té un comportament anòmal, atès que contamina en les dues branques (talment com fa *T*): comparteix algunes lliçons de la branca β , de la qual, emperò, no pot fer part, perquè no en presenten els errors més significatius. Ha de considerar-se que la relació entre *MD* és força estreta, com ho posen de manifest les lliçons dels passatges [5.1, 5], [5.4, 4], [5.10, 1], [5.11, 1] i especialment l'omissió a [5.21, 3]. Cal entendre l'absència de *D* en la relació *MUTRA* com una variant de *MDUTRA* en què *D* segueix l'altra branca.

La tendència sintètica de *T* és palesa en tres casos molt concrets: ([II, 5], [5.7, 3] i [5.15, 3]). Les relacions que es poden establir d'una banda entre *MT* ([5.6, 1], [5.10, 3] i [5.21, 2]), *MDT* ([5.23, 7], [5.24, 4] i [5.26, 1]), i de l'altra entre *UTR* ([II, 1], [III, 1], [5.13, 4], [5.20, 4]), *UT* ([5.9, 3]) o *TR* ([5.19, 4]), posen de manifest el comportament anòmal d'aquest testimoni *T*. Cal remarcar les lliçons compartides per *MT* i *MTR* que demostren indicis de relació. *MDT* comparteixen una ommissió significativa ([5.23, 7]), que no és per salt d'igual a igual i que els relaciona genèticament.

El comportament de *A* també és força singular perquè presenta contaminacions dins de la mateixa branca, a tenor de les relacions observades entre *MDA* ([5.22, 2]), *UTRA* ([5.19, 3], [5.21, 2] i [5.22, 1]), *TRA* ([5.8, 5], [5.21, 2]) i *UA* ([5.10, 3], [5.15, 3], [5.23, 5], [5.23, 7]). És clara la tendència conjuntiva de *A* respecte de *UTR* i, més estretament, de *UA*. Aquesta darrera subfiliació genètica es manifesta en alguns errors conjuntius de certa entitat, confirmada per algunes de les lliçons equipol·lents.

Les contaminacions de *DTA* no són exhaustives i completes, sinó que són puntuals i aleatòries. Cal pensar que són conseqüència d'interferències que provenen de diferents testimonis interposats, actualment perduts.

UTR comparteixen un error significatiu rellevant ([III, 1]), a banda d'altres errors de menor entitat, que els fan dependre d'un mateix antecedent comú. És difícil

La personalitat del manuscrit *P* [*M* en el nostre cas] se confirma prou definitiva enfront de les altres tres. La distingeix, en primer lloc, l'homogeneïtat de la llengua i l'adopció dels usos lingüístics i lèxics estandarditzats en el català cortesà medieval. En segon lloc, *P* ofereix un text més íntegre, sotmès a una revisió acurada que corregeix algunes omissions de la primera còpia. Trobem exemples significatius que mostren que el grup *S R M* deriva d'una tradició comuna en què se cometeren algunes omissions per homoiotelèuton. El testimoni de la versió llatina coincideix majoritàriament amb *P*» (*NEORL* III, 80).

establir amb més detall les relacions entre els tres testimonis perquè les lliçons singulars de cada un d'ells els descarten com a *descriptus* un de l'altre.

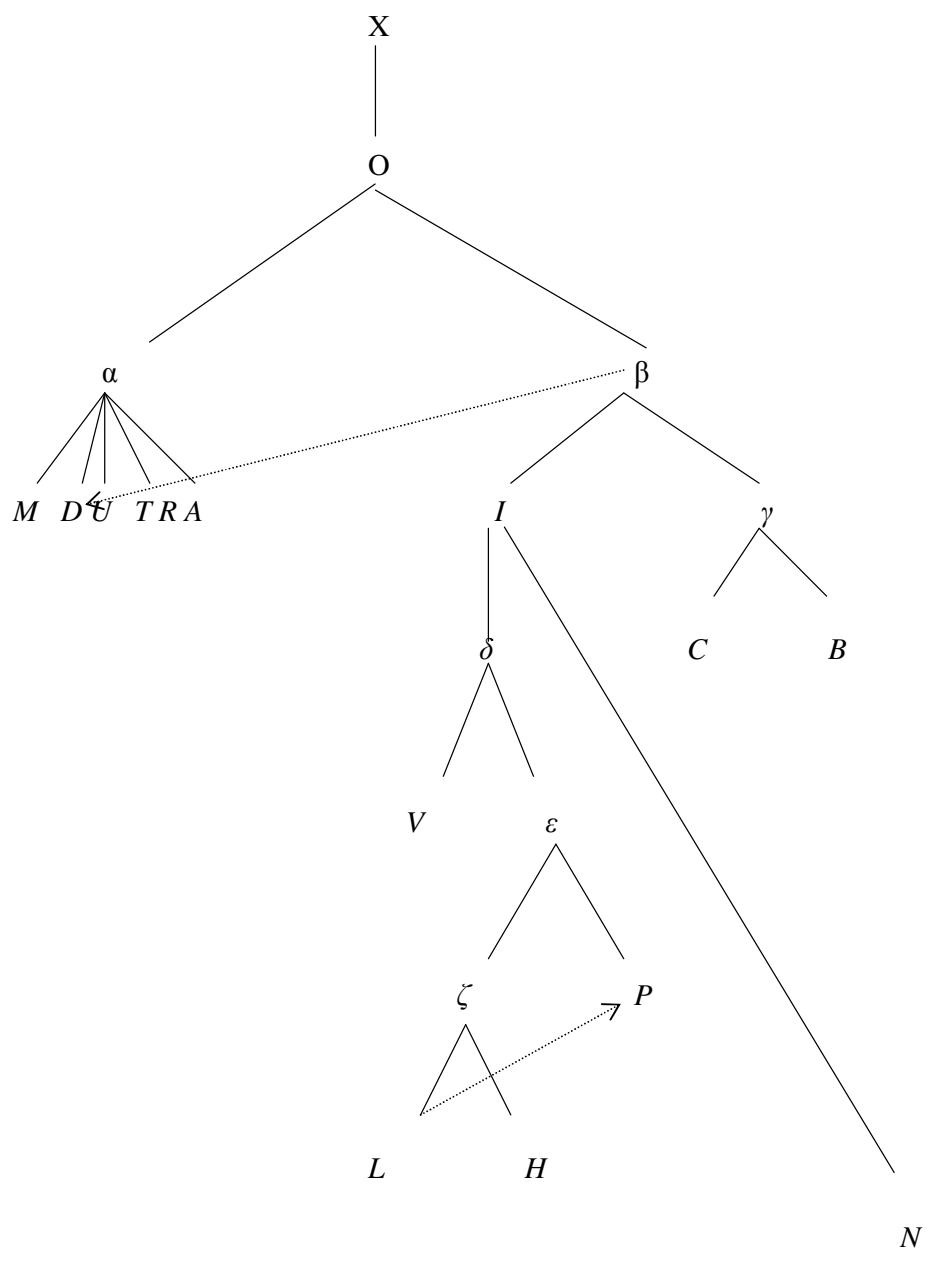
En definitiva, a partir d'aquests resultats és difícil precisar més les relacions de dependència establertes entre els testimonis que configuren la branca α .

La filiació genètica de β es fa palesa amb dos errors separatius significatius altament rellevants ([5.1, 5] i [5.14, 6]). A partir de l'antecedent comú, la filiació entre els diferents testimonis pot precisar-se molt més que no pas en la branca anterior. Tots els indicis apunten que *I VLPHN* deriven d'un subarquetip comú, com també ho fan *CB*, amb una clara tendència conjuntiva. *CB* comparteixen errors poc rellevants, però que es relacionen a través d'un mateix antígraf per acumulació d'errors. Per un error a la taula de rúbriques cal suposar que *C* no fou l'antígraf de *B* ni viceversa. Les nombroses lliçons singulars de *C* descarten aquest testimoni com a apògraf no només de *L*, sinó de qualsevol dels testimonis confrontats.

Així mateix, la relació entre *I N* es mostra del tot estreta. No només ho posa de manifest que *N* incorpora totes les correccions marginals de *I'*, sinó que comet una omisió de contingut totalment significativa, contingut que a *I* abraça des del foli 7^v fins al foli 8^v. Cal plantejar la possibilitat, per tant, que *N* sigui *descriptus* de *I*.

VLPH depenen d'un antecedent comú. Els errors conjuntius filien genèticament *LPH*. Cal tenir present que *LPH* resten vinculats al convent de St. Francesc de Palma (*LH* feren part de la biblioteca i *P* fou copiat pel sagristà del convent), a partir del s. XVII (*L* 1623, *P* 1644). No tenim prou dades per demostrar que *P* sigui *descriptus* de *L*, però tampoc es pot descartar aquesta possibilitat. Tres errors conjuntius ([5.12, 3], [5.16, 4] i [5.17, 1]) i una repetició [5.5, 1], permeten de formular aquesta hipòtesi, tanmateix no concloent. Els errors conjuntius específics de *LH*, juntament amb les ocurrències lèxiques que comparteixen, tampoc són suficients per establir una relació directa entre ambdós testimonis, encara que es confirma una relació força estreta.

Totes aquestes dades poden esquematitzar-se amb l'*stemma codicum* següent:

3.3. CORRECCIONS AL MANUSCRIT BASE

[pròleg, 2] En remenbrança **de les** .v. nafres de nostro senyor Jesucrist, qui es home **e** Deu, departim aquest libre de intenció en .v. capitols conseqüents: Divisió. Deu. Creació. Incarnació. Temptació.

dels *M*
e manca *M*

[I, 5] Fill, de la intenció que es en les obres sensuales **e** artificials te he parlat.

e manca *M*

[I, 12] e amar lo libre es per la primera intenció e amar-lo entendre es per la segona, com hom **desordenat** fa major força de voluntat en fer bell libre que en entendre-lo.

desordenat manca *MUTRA*.
Restablím l'adjectiu per cohesió amb $D + \beta + Z$

[II, 2] Sapies, fill, que si Deu no havia en si matex intenció, hauria superfluitat en son enteniment si se entendia e en sa voluntat si se amava, **pusque** no se-n seguís utilitat en Deu de son entendre e de son amar en si matex.

pusque *DATRICB VLPHN jg* plus que *MU*

[II, 7] Emperó mas de mal se seguex com hom no ha a Deu la primera intenció que no es tot lo mal que ha fet Mahomet; cor major **be es** en un home qui fortment ama Deu per la primera intenció que no es lo mal en tots los homens qui sien dampnats.

be es *DUTRAICB VLPHN jg* es be *M*

[II, 9] Amable fill, no-t poria dir ni escriure los bens qui **per la** primera intenció reeb de Deu **cell qui** l'ama e-l conex, cor los malalts sana, e los pobres enriqueyx.

1) per la manca *MUTRA*
2) com lo ama *MUTRA*
Restituïm sobretot per concordança de $D + \beta + Z$

[III, 1] Creá Deus lo mon per intenció que fos amat e conegut per creatura; car, per la gran rahó que Deus ha en si **per** amar e conexer, fo, fill, a Deu cosa covinent crear lo mon.

per $D + \beta$ fer *MA*
fa *UTR*

[IV, 1] Amable fill, encarná's lo fill de Deu en lo **ventre** de nostra dona sancta Maria per intenció que demostrás als angels e a home gran granesa de bontat, poder, caritat, humilitat, larguesa.

ventre *DUTRA + \beta* mon *M*
uteris *Z*

[IV, 4] Si infinida virtut e perfecció fos, fill, contraria a la intenció que Deus hac en la carn que pres, fora la intenció menor que'l poder que Deus ha en infinida virtut e perfecció, e seguire's que en Deu fossen les unes virtuts contra les altres en *intenció*; e açó és, fill, cosa impossible.

intenció *DUTRA*+ β

perfecció *M*

[IV, 7] e per açó volch Deus que poder donás major poder en home per amar e entendre la incarnació, que es la major e millor obra que Deus *puscha* haver en creatura ni creatura reebre.

puscha manca M

[5.1, 4a] Si tu, fill, entens que Deus *Pare* per poder infinit eternal, pot de si matex, qui es infinit en essencia e eternal en durament, engenrar Deus Fill infinit eternal [...].

manca M

[5.1, 4b] E si açó no sotsposaves, tu faries injuria a la intenció per que fe es, e *obeyries* a temptació diabolical.

obeyries *D + β*

obeyras *MUTA*

[5.1, 5] E si açó que cuydes entendre es contra la fe que d'abans havies, sapies, fill, que aquella cosa que cuydes entendre en los articles demunt dits no entens, car si *ho* entenies serie veritat.

ho *UTRA + β*

si los *M*
si·ls *D*

[5.2, 2] Car ço per que sperança te es donada, es per ço que huses d'ella et que tu te confius en la ajuda de Deu, e es-te millor cosa estar ab temor e haver sperança que esser segur e esser sense sperança.

e *DUTRAI VLP*H

en *M*, que *N*,
manca CB V

[5.3, 5a] E si tu ames ton proisme per la segona intenció et *tu* matex per la primera, has en aquella amor, justicia, sperança e prudencia.

tu *manca M*

[5.3, 5b] Prudencia en ço que sabs guanyar merit de gloria e *crexer* en ton *merit* la gloria qui·s dona per obra.

1) creus *MD jg*; creyser *U*, creix *N*, crexia *H*; [credens *Z*]

2) entendre *MUTR*, enteniment *D jg*; [in merito tuo *Z*]

[5.3, 6a] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme per la *primera intenció e ames ton proisme* per la segona intenció e es temptat que faces lo contrari, recorre a justícia, sperança, prudència, fortitudo, e jutja en ton coratge la intenció per que es caritat e les altres virtuts.

manca MD per salt d'igual a igual

[5.3, 6b] E si tu, fill, has *aytal* art o manera contra temptació, leugerament pots esser en la amistat de Deu.

afeg. intenció MUTR

[5.4, 2] Pus que tu desames Deu en la amor que has *a* peccat, e car injuriosament cuydes haver sperança, per açó la justícia de Deu no vol que en tu, amant peccat, sia sperança ni les altres virtuts.

manca MDR VLP

[5.4, 3] car injuria es contra justícia e es contra entenció ab temptació feta en la segona intenció, per ço que puscha destruir la primera, en tal manera que intenció sia *enversada* e contra ço per que als homens es donada.

enversada *DUTRA*
adversada β

conversada *M*

[5.5, 3] Prudència, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justícia per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudència la sua intenció, la qual es elegir *major* be e esquivar major mal ans que menor.

major $D + \beta$

mellor *MUTRA*

[5.6, 1] per tal que hom sia forts en coratge contra vilania, malvestat e engan, ab que es *temptada* fortitudo per tal que en humá voler sia desesperança, injuria, ignorancia, enamistat, on puscha entrar ergull, volpillage, falsia, ira, avaricia e enveja.

temprada *MT*

[5.6, 3] Amable fill, la temptació de que jo-t parle se fa en la *libertat de la voluntat* ab peccat venial en la segona intenció.

voluntat de la libertat *M*

[5.7, 2] E si tu, fill, es temptat contra temprança, cové que te ajudes ab les altres virtuts ab qui temprança se manté, car sperança li ajuda per cogitar gasardó, e justícia la jutja a sostenir passió per conservar sanitat, e caritat fa mes amar temprança que-ls plasers per los quals temprança esdevé en privació, e prudència demostra com perillosa cosa es *intemperança*, e *fortitudo* enfortex la volentat ab abstinencia, paciencia.

1) en temprança *M*, no temprança *D g*

2) e fortitudo en fortitudo *M*

[5.7, 3a] Per ço que, si per una stremitat no pot gitar temprança del mig loch, que *la'n* git ab l'altra stremitat.

la *M*
lo en *U*
la'n *DUTRAICB VLPHN*

[5.7, 3b] Fill, ab virtuts te ay exemplificada la obra de virtuts e la intenció per *que son ne com* se pot hom defendre de temptaçons fetes per vicis e spirits malignes. Ara-t vull dir dels set peccats mortals.

per que son *MDUTRA jg*
quare sunt et quom [?] cum ipsis virtutibus Z

[5.8, 2] E per açó, fill, enaxí com lo demoni tempta en home per destruir temprança, enaxí l'angel benigne tempta home com haja temprança, per ço que glotonia no'l *enclin* a malaltia, per sanfoniment de molt menjar e beure on li venga la mort.

inclina *M*
encline *U*

[5.8, 6] Sapies que no es null peccat *en* que tant sia hom ignorant e hom no y cuyda esser com es peccat de gola.

en manca *M*
hon *DCB g*

[5.9, 6] Sapies, fill, que la segona intenció es doble a vegades, ço es a saber, que aquella libertat que tu has en haver luxuria es amadora per la segona intenció per ço car mills ne pots amar l'altra *intenció* qui es segona.

intenció manca *MD g*

[5.10, 2] on aytal hom avar es temptat e vençut en l'enversament de les dues entencions, car riquesa deu esser amada per la segona intenció, e ço *per* que riquesa es amadora son los bens que justicia vol multiplicar per larguesa, caritat, sperança.

per manca *M*

[5.10, 3a] Alguns homens son, fill, que son avars per intenció de gola, cor amen mes menjar molt; *altres son avars per fama, car volen esser loats per les gents per nom de riquesa*; altres son avars per enriqueir sos infants, e axí de les altres coses semblants a aquestes.

manca *MD per salt d'igual a igual*

[5.10, 3b] On si tu, fill, vols vençre avaricia, hages prudencia ab que sapies mudar e *gitar* les dues entencions, amant viandes, honraments, fills per la segona intenció e Deu per la primera.

mudar *D*, gitar *MT*, gita *R*, guardar *UA j*
verum ordinem convertire scias *Z*

[5.11, 1] Superbia, fill, es possible obra de voluntat contra humilitat; e car humilitat es per intenció que home conega com per **creació** es esdevengut de no-re e que-s humilie a Deu.

intenció *MD*

[5.11, 4] E sabs per que? Per ço car les dues intencions de home humil fan açó **per** que son en caritat, justícia, prudència, fortitudo e per açó **tenen**-lo humil ab honrament. E les dues intencions de home ergullós lo tenen desonrat, per ço car a injuria e ab lo contrari de caritat, prudència, **fortitudo**, se cové desonor.

1) per manca *M*

2) ten *M*

3) manca *MDU*

[5.12, 2] e aquella virtut en que es temptat dona la primera intenció e a les altres virtuts ab que la vols fortificar dona la segona. E si tu, fill, sabs e vols haver la art e la manera demunt dita, porás mortificar la temptació e haver les altres virtuts a **ella** contraries.

ell *MR*

ellas *VLP*

[5.12, 3] Amable fill, **per** negun peccat no es tant significable salvació et dampnació com es per accidia. E açó es per ço car se ha mes a comonitat que altre peccat; per la qual comunitat, salvació es **mills** significada en los homens amadors de be comun que de be special

1) per manca *M*

2) mes *MD* [melius *Z*]

[5.13, 1] Enveja, fill, es serventa de glotonia, luxuria, superbia, **avaricia**, accidia, ira contra sperança, caritat, justícia, prudència, fortitudo, temprança.

avaricia manca *M*

[5.14, 3] Amable fill, ira ve soptosament e creix en la membrança del falliment, o de la injuria que a hom es feta; e per açó soptosament deu hom recorrer a fortitudo e abstinència e **a** les altres virtuts, per tal que la voluntat pusca haver deliberació a amar fortitudo per la segona intenció e paciència **per la primera, e caritat pusca amar perdó e pietat per la segona intenció e en si mateix merit** per la primera, per lo qual merit sperança letifica coratge d'ome pacient ab justícia, prudència contra avaricia, superbia, enveja e accidia, colpa e pena.

1) ab *M*

2) manca *MD* per salt d'igual a igual

[5.14, 5] E per açó, fill, ira no mor soptosament moltes de vegades e dura longament per ço car los homens no la saben oblidar ni mortificar ab virtuts, lo qual mortificament de ira farien si soptosament ab gran fortitudo e les altres virtuts qui son contra ira recorrien e les dues entencions ordenaven, amants per la segona intenció **so per que hom ha ocasió de ira, e les altres virtuts amants per la primera intenció.**

manca M per salt d'igual a igual

[5.15, 3] En oració, fill, deuen los homens pregar **Deu** ab la primera intenció que·ls do les causes espirituals, ço es a saber virtuts. E les temporals deuen demanar a Deu per la segona, com sia cosa que la intenció per la qual son les coses **temporals** sia segona, e cella per que es **fe, esperança** e caritat e les altres virtuts sia intenció primera.

1) Deu *manca M*

2) corporals *manca I VLPHN*; corporals *MDR g*; corporals e temporals *T*; [bona temporalia esse intentione secunda Z]. *Esmenam pel sentit a partir de les lliçons de UA CBE Z j*

3) esperança *fe M*

[5.15, 5] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu mateix si est pus **aparellat** a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme o a demanar a Deu que·t do virtuts o que·t defena de vicis.

aparellat manca M

[5.16, 4] Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable es sirventa e aparellament de la primera. Car **molt hom**, fill, es en peccat mortal del qual no·s penit perfectament ni vol exir e·s preposa que alcun temps **n'isca**, e per ço que Deus li do gracia, confessa's acusant son peccat e sostinent vergonya e passió en la confessió.

1) home *M*

2) n'isca visca *MUTRA (?)IC VLPH j*; oicossa? *N*; [aliquod peccato mortali non vult ad presens reliquere [??] talis igitur Z]

[5.16, 5] En la contricció, satisfacció qui es per la segona **intenció** tempta, fill, lo demoni los homens.

manca M

[5.17, 3] E per açó en lo sacrifici es vençut temps e quantitat, moviment e loch, per ço car **en** un temps es en diverses lochs, e sots la pocha quantitat de la ostia es tota la persona de Jesucrist.

en manca MU

[5.17, 5] On per açó, fill, si tu est temptat d'aital temptació, recurri al poder divinal, qui pot fer totes coses, e hajes **a** les coses intellectuals la primera intenció e **a** les sensuals la segona.

1) *manca M*

2) *manca MT*

[5.19, 6] Amable fill, en les sciencies demunt dites s'esforça lo demoni a destruir la intenció per que son, **e per açó son** les sciencies molt confusas en la pratica de molt malvat home qui ab falsa intenció usa de elles. On com açó sia enaxí, donchs, fill, consell-te, si ames sciencia, que la ames per la intenció per que es, per ço que mills e pus lealment **ne sapies** usar e obrar e al demoni mills contrastar.

1) *manca MUTR*

2) puxes *M*

[5.20, 1] Infeels son, fill, **molts** en lo mon, qui no creen en la sancta fe catholica.

molts manca M VLPH g

[5.20, 4] Amable fill, la major e la pus alta intenció que hom pot haver a multiplicar fe, sperança, caritat, justícia, prudencia, fortitudo, **es** haver intenció de donar conexença de Deu e **amor** als infeels, qui·l ignoren e no·l amen.

1) e M

2) manca ICB VLN; amar M, anar UTR; restituim DA jg Z

[5.21, 2] Amable fill, si avaricia, accidia, enveja no fos, los bens temporals foran comuns sens altra specialitat en destruir **avaricia**, accidia e enveja.

manca M

[5.21, 3a] Per ausencia de **esperança**, caritat, justícia, qui priven en coratge d'ome viciós per defalliment de fortitudo, son, fill, **desirades, e posseynes, e ajustades** moltes riqueses mal partides e son donades a molts fills indignes de riqueses e qui han pus contraria intenció a les riqueses que posseexen, que no haurien si en pobretat vivien.

1) desesperança MT

2) desiradors e posseydors e ajustadors M

[5.21, 3b] E per açó, fill, son molts homens richs de diners, possessions, castells, viles e ciutats, qui son homens pobres de fe, sperança e **de caritat, e de les altres virtuts per la qual pobretat lo demoni los** te temptats e a Deu son desagradables.

manca MD

[5.22, 1] Pobresa es, fill, desijadora per intenció que home en sa anima pusca mills **metre** Deus membrant e entenent e amant, gitant de son membrar, entendre e amar les riqueses d'aquest mon.

manca M

entendre UTRA

[5.22, 2] Amable fill, pobresa es amadora per la segona intenció e la riquesa que has de virtuts per la primera; mas lo demoni tempta los homens en estes dues entencions per tal que amen **riquesa** de virtuts per la segona intenció, e pobra per la primera, e que pobra amen per la segona intenció e usament **de vicis** per la primera.

1) pobresa MDA jg

2) manca M

[5.23, 7] Car per amar e servir Deu son lexats diners, parents, possessions, fills e muller, honrats vestiments e delicades viandes, mas **honrament**, a penes es null hom que no·l vulla haver contra la intenció per que es desirable.

1) honrament manca MDT

2) no MDT, no lo U, no u V

[5.24, 2] Aquests elements, fill, *seguexen* lo *cors* e la intenció per que son a significança que los homens en lurs oficis seguesquen la intenció per que-ls oficis son.

1) seguien *MU*

2) cor *M*, cos *T*

[5.24, 4] E lo foch, fill, dona sa calor a l'aer per la primera intenció, per ço car ab la humilitat del aer se cové calor. E lo foch escalfa l'*aer* per la segona intenció, per ço que en la humilitat escalfada, la qual l'aer dona a la aygua, lo foch mortifich fredor qui li es contraria, e l'aigua reeb aquella humilitat escalfada, per ço que en si mateixa la calor pusca mortificar e destroyr.

l'aer manca *MDT*

[5.24, 5] Amable fill, per *la* ordinació demunt dita de les dues intencions entren los elements en conposició per generació e corrupció, *e* son contraris e concordants per migá e sens mijá.

1) manca *MR*

2) manca *M*

[5.25, 1] mas lo demoni tempta los prelats, per ço que *al* ofici de preladia hagen la primera intenció e als clergues la segona, car per aytal mudament d'entencions son delicats menjars, sejorns, vanitats e honraments contra caritat, justicia, humilitat, fortitudo, per qui vera intenció es mantenguda.

ab *MD*

[5.25, 2] E per açó lo demoni tempta los homens qui desigen esser prelats, com hagen intenció a preladia a conquerir per contraries coses *a* virtuts.

en *D*, e *j*, manca *MC*

[5.26, 1] E per açó, fill, als religiosos es assignada preicació, confessió *per* esser vida activa e justicia en lo poble qui ab fe, sperança, caritat e ab altres virtuts se manten.

interlineat *D'*, manca *MT*

[5.26, 3] Mas lo demoni, fill, tempta religiós com haja a preicar, e ab belles paraules, la primera intenció, *e* a sancta vida la segona, per tal que injuria ab los vicis vença en el justicia en fortitudo e en les altres virtuts.

e manca *MR*

[5.27, 2] Amable fill, fer be es per la primera intenció fer be se concorden fe, sperança, caritat, e les altres virtuts *les unes ab les altres*, e en cessar mal se concorden les virtuts contra vicis per intenció que no facen mal.

manca *M* per salt d'igual a igual

[5.28, 4] E cor lo mon es en tan gran desordenament, trebaylls e error, cogita, fill, com los princeps ab intenció se **covenen** en virtuts o en vicis.

no *M*

[5.29, 1] Cavallers son, fill, per entenció de servir princep ab justícia en temor, com sia cosa que princep sia per intenció com ab temor tenga justícia e car temor e amor se covenen e **amor** sia pus noble virtut que temor, per açó, fill, lo] cavaller deu haver la primera intenció a amor e la segona a temor.

amar *M*

[5.29, 2] Amable fill, lo cavaller es temptat per lo demoni, qui en son ofici lo tempta ab les coses que **a** la intenció per que es cavaller se covenen, la qual temptació li fa enlo mudament de la intenció per que es cavaller.

a manca *M*

[5.29, 3] Sabs, fill, per que es temptació feta contra entenció? Per ço car es ocasió de destruir ço qui ab esser se cové, e de adur a privació aquel esser **per** privació de entenció vera, car en lo privament de vera intenció s'enclinen les coses qui son, a esser indignes de esser.

que *MD*

[5.29, 5] Amable fill, lo cavaller qui ha major intenció a esser be armat d'armes corporals que d'espirituals ama mes esser loat per fer grans colps en la **batalla** ab lança, spasa, maça, aucient homens injuriosament, que esser loat per colp de justícia contra injuria, e de humilitat contra superbia, de castetat contra luxuria, e de lealtat contra trayció.

manca *M*

[5.30, 4a] Amable fill, en ciutat son burgeses per intenció **que** sia mantengut universal dret comú al poble.

que hom sia *M*

[5.30, 4b] Mas burgeses, fill, tempta lo demoni ab **delicats** vestiments, menjars, sejorns, benanances, per tal que-ls gite de la intenció on son stablits en ciutat e que-ls meta en gulositat, luxuria, avaricia, ergull, accidia, enveja e ira, qui a virtuts son contraris.

delicades *M*

[5.30, 5] E per açó fa-los desijar ofici de burgesia, ab lo qual desir los gita de la intenció per que son stablits en ciutats, castells e vilas; lo qual ofici de burgesia es desijat per la segona intenció e **los** delits e los honraments, en que los burgeses son, desirats per la primera intenció, **sens** que no y es temuda pobretat, qui esdevé en burgeses pus leugerament que en mercaders.

1) lo delits *M*

2) manca *M*

3.4. CANVIS RESPECTE DE L'EDICIÓ DE MN. GALMÉS (g)³³⁹

Els canvis entre la nostra edició i l'edició de Mn. Galmés, de 1935, són poc nombrosos. N'és la causa que els testimonis considerats com a base per a ambdues edicions pertanyen a la mateixa branca α , i a més són dos testimonis molt propers, amb comportaments que els relacionen genèticament. En conseqüència, s'han esmenat aquells passatges en què Mn. Galmés preferí la lliçó de *D* enfront de les lliçons de *OU* (*AB* segons la nostra denominació).

D'entre totes les esmenes, la més significativa és la de [5.3, 3], interpretació que, com argumentam al capítol de la *recensio*, no fa cap sentit.

[invocació] per tal que intenció, per gracia vostra, l'endreç en vos conixer, amar, honrar e *servir*, e vera intenció sia en aquest mon en la alta e honor que li cové.

e benehir *DICB VLPHN jg*

[I, 8] E per açó se esdevé que mellor causa es *en enteniment entendre*, com enten Deu.

enteniment en entendre *DICBE VLPHN jg*

[II, 4] Sabs tu, fill, per que Deus es pus amable que temable? Per ço car mellor cosa es amor que temor, car amor es *infinidament* e eternal en Deu, e temor ha començament; e car Deus es pus amable *que* temable, per açó te consell, fill, que tu hages intenció a *tembre* Deu per ço cor es bo, poderós, gran e digne de tots honraments, e la tua primera intenció hages a amar Deu e la segona a tembre-lo.

amar *DICE VLPHN g*

[5.1, 5] E si açó que cuydes entendre es contra la fe que d'abans havies, sapies, fill, que aquella cosa que cuydes entendre en los articles demunt dits no entens, car *si ho* entenies serie veritat, e si veritat era, la fe que has seria falsa.

si-ls *D g*

[5.2, 1] On si tu, fill, est peccador et desesperes *de Deu* per ço cor has fets molts peccats, adonchs es temptat e vencut, e fas contra fortitudo, caritat, prudencia, justicia;

de Deu *MUTRAICB VLPHN j*
de misericordia dei desperes *Z*

manca Dg

³³⁹ No indicam els canvis respecte de l'edició de Rosselló per dos motius: 1) la de Mn. Galmés ja la superà; 2) no tenim constància de quins eren els manuscrits col·locionats, la qual cosa dificultatqualsevol comparació que se'n pugui fer.

[5.3, 3] On con tu, fill, est temptat en los bens de ton senyor ha apropiat a tu matex, o est pererós **a defendre-lo de sos enemichs**, adonchs recorre a caritat e a les altres virtuts

deffendre los teus enemichs *D g*

[5.3, 5] Prudencia en ço que sabs guanyar merit de gloria e **creixer en ton merit** la gloria qui-s dona per obra meritoria.

creus en ton entendre *D jg*

[5.7, 2] E si tu, fill, es temptat contra temprança, cové que te ajudes ab les altres virtuts ab qui temprança se manté, car sperança **li ajuda** per cogitar gasardó, e justícia la jutja a sostenir passió per conservar sanitat.

li ajuda *DUR jg*

[5.9, 8] Contra temptació de luxuria cové, fill, fer diverses comparacions, ço es a saber, que **ab prudencia hom compare** qual cosa es elegidora et amable, o vicis o virtuts, o la presencia de Deu o ausencia, o sanitat o malaltia.

ams prudencia hon compars *D g*

[5.16, 2a] La una es perfecta en **caritat, justícia, prudencia**, fortitudo e les altres virtuts; e l'altra es imperfecta per defalliment de fortitudo.

després de caritat afegeixen sperança DUTRA jg
manca justícia prudencia D g

[5.16, 2b] e l'altra es imperfecta per defalliment de fortitudo **o defallen virtuts en fortitudo**. E per açó, fill, la perfecta confessió es per la primera intenció amadora e la imperfecta per la segona.

manca DICB N g

[5.16, 5] Amable fill, temptat es home en la primera intenció o per gola o per luxuria o per altre vici, qui per amonestament del demoni, qui vol posar segona intenció en la confessió e vanagloria en la primera. Mas com fortitudo **e caritat, justícia** e les altres virtuts se enlacen.

manca D g

[5.20, 4] Amable fill, la major e la pus alta intenció *que* hom pot haver a multiplicar fe, sperança, **caritat, justícia, prudencia, fortitudo**, es haver intenció de donar conexença de Deu

e les altres virtuts *D g*

3.5. QUADRE-RESUM

Errors de branca		Errors singulars <i>M</i>	Esmenes al ms. base	Modificacions respecte d' <i>ORL</i>
α	β	[IV, 1]	[pròleg, 2]	Invocació
[5.10, 3]	[5.1, 15]	[IV, 4]	[I, 5]	[I, 8]
	[5.14, 6]	[IV, 7]	[I, 12]	[II, 4]
	[5.15, 1]	[5.2, 2]	[II, 2]	[5.1, 5]
	[5.17, 3]	[5.4, 3]	[II, 7]	[5.2, 1]
		[5.6, 3a]	[II, 9]	[5.3, 3]
		[5.6, 3b]	[III, 1]	[5.3, 5]
		[5.7, 2]	[IV, 1]	[5.7, 2]
		[5.20, 4]	[IV, 4]	[5.9, 8]
		[5.21, 2]	[IV, 7]	[5.16, 2ab]
		[5.22, 2]	[5.1, 4ab]	[5.16, 5]
		[5.28, 4]	[5.1, 5]	[5.20, 4]
		[5.30, 4]	[5.2, 2]	
			[5.3, 5ab]	
			[5.3, 6ab]	
			[5.4, 2]	
			[5.4, 3]	
			[5.5, 3]	
			[5.6, 1]	
			[5.6, 3]	
			[5.7, 2]	
			[5.7, 3ab]	
			[5.8, 2]	
			[5.8, 6]	
			[5.9, 6]	
			[5.10, 2]	
			[5.10, 3ab]	
			[5.11, 1]	
			[5.11, 4]	
			[5.12, 2]	
			[5.12, 3]	
			[5.13, 1]	
			[5.14, 3]	
			[5.14, 5]	
			[5.15, 3]	
			[5.15, 5]	
			[5.16, 4]	
			[5.16, 5]	
			[5.17, 3]	
			[5.17, 5]	
			[5.19, 6]	

			[5.20, 1]	
			[5.20, 4]	
			[5.21, 2]	
			[5.21, 3ab]	
			[5.22, 1]	
			[5.22, 2]	
			[5.23, 7]	
			[5.24, 2]	
			[5.24, 4]	
			[5.24, 5]	
			[5.25, 1]	
			[5.25, 2]	
			[5.26, 1]	
			[5.26, 3]	
			[5.27, 2]	
			[5.29, 5]	
			[5.30, 5]	

4. EDICIÓ CRÍTICA

4.1. CRITERIS D'EDICIÓ

4.1.1. *La selecció del manuscrit base*

Les dues edicions anteriors del *Llibre d'intenció* havien pres el text dels manuscrits *DA* com a referència principal. Ja s'ha advertit, en la descripció de les edicions catalanes, que l'edició de Rosselló no era gens fiable. Gràcies a Mateu Obrador sabem que *D* degué constituir el manuscrit bàsic. Mn. Galmés també va partir del text del manuscrit *D*, per ser el més antic dels que tenia a l'abast (*DAB*).

Amb les dades codicològiques i ecdòtiques obtingudes és difícil mantenir *D* com a manuscrit base d'una nova edició, especialment per mor de les contaminacions amb β , i per algunes lliçons singulars errònies quant a sentit.

L'estudi de les relacions genètiques entre els testimonis que configuren la tradició catalana del *Llibre d'intenció* ha posat de manifest la superioritat de *M*, manuscrit que hem pres com a base d'aquesta edició. Aquest testimoni s'allunya, en força ocasions, dels errors de branca α , a més, s'apropa molt a les solucions dels dos manuscrits llatins de major autoritat, cosa que l'acosta especialment a l'arquetip.

És una còpia poc innovadora: les correccions al cos del text demostren la cura del copista en reproduir l'antígraf. Els errors que s'hi detecten són de molt menor entitat que els comesos pels testimonis de la branca β , en la qual branca alguns errors suposen una contradicció evident del sentit originalment lul·lià. Aquest fet, juntament amb la munió d'errors de menor entitat, descarta absolutament qualsevol dels testimonis de β com a manuscrit bàsic.

Les lliçons deturpades de *M* s'han restituint, sempre que ha estat possible, amb les lliçons dels altres testimonis constitutius de la mateixa família α , controlada per les lliçons de β (vegeu el capítol dedicat a les esmenes al ms. base). Així mateix, *M* no presenta cap llacuna per causes materials. L'estat de conservació del còdex és excepcionalment bo, sense taques d'humitat o de tinta que en dificultin la lectura. A aquest fet se li ha d'afegir que els salts de lectura i per homeotèuton són relativament poc importants, a diferència, per exemple, dels comesos per *D*, testimoni en el qual s'arriben a ometre paràgrafs sencers. També aquests salts han estat reestablerts per les lliçons de *DUTRA* + β . Sempre que ha estat possible, l'omissió s'ha resolt a partir de *D* o de *T* (si l'absència de la lliçó també afectava *D*), dos testimonis relacionats amb *M*.

En darrer lloc, s'ha vist també com *M* és el testimoni que ofereix unes solucions lingüístiques més homogènies. Tots aquests factors han fet de *M* el *codex optimus* a partir del qual editar el text del *Llibre d'intenció*.

4.1.2. Criteris de transcripció i disposició de l'aparat crític

Per a la present edició hem seguit els criteris establerts per la Comissió Editora del Patronat Ramon Llull.³⁴⁰ Això vol dir que hem estat absolutament fidels al text de l'original manuscrit base i que, a banda de les correccions dels errors evidents de *M*, només hem intervingut en els següents casos de transcripció:

1. Puntuació i utilització de les majúscules segons la convenció actual.
2. Resolució de les abreviacions paleogràfiques, tant del text com de l'aparat. Encara que no és habitual en els volums de la *NEORL* hem desenvolupat en cursiva totes les abreviatures de *M*, un criteri que respecta molt més l'original manuscrit.
3. La normalització de l'ús de *i/j* i de *u/v*.
4. La separació dels mots segons l'ús modern. Això no obstant, s'han conservat aquells casos d'aglutinació de mots amb elisió de vocals, sempre que aquesta elisió no en dificulta la lectura («del enteniment», per exemple).
5. La utilització del guionet d'acord amb la normativa actual («prech-te», «sabrás-ho», «no-re»).
6. L'ús de l'apòstrof s'ha reservat per a indicar la separació dels proclítics i dels mots forts aglutinats amb pèrdua d'un element del primer («encarná's», «demonstre't», «ajudar-t'a»).
7. El punt volat s'ha fet servir, exclusivament, per assenyalar la separació dels enclítics i dels mots forts aglutinats amb pèrdua d'un element del segon («que·l», «jo·t», «no·t», «e·l», «no·y», «la·n»). Per tant, no es farà servir en la representació corresponent a l'actual *ela* geminada (*l·l*), grafia que, per criteris etimològics, s'ha resolt com a *ll*.
8. En el cas de paraules que han estat escrites juntes sense cap elisió vocàlica s'ha deixat un espai en blanc («que i», entenent que es tracta del pronom *hi*).
9. Quant a l'accentuació gràfica, se n'ha reduït l'ús a l'accent agut a la darrera síl·laba dels mots polisíl·labs aguts acabats en vocal o vocal seguida de *-s*. Excepcionalment a la norma establerta per a la *NEORL*, que prescriu no normalitzar l'ús de la dièresi, hem fet servir aquest signe diacrític en un únic cas: el mot «caüt», aparegut en tres ocasions

³⁴⁰ A banda dels resums en les edicions de *NEORL*, se'n pot consultar un extracte a <http://www.patronatramonllull.org/>

com a participi arcaic del verb «caure». La manca de dièresi pot donar lloc a una lectura contextualment errònia.

10. Hem transcrit els nombres com apareixen al manuscrit, amb punts a cada costat, regularitzant l'ús de la *j>i*. S'han resolt les abreviatures de les formes femenines amb les corresponents lletres volades.

11. El nostre manuscrit base presenta una característica gràfica que el singularitza respecte de la resta de manuscrits catalans: la grafia *c* davant de les vocals *a/o/u* per a representar la sibil·lant sorda. N'hem regularitzat la grafia segons l'ús actual, amb el benentès que únicament hem passat d'una *c>ç* (i que per tant no hem corregit segons la normativa actual, amb la qual cosa hem respectat els casos de *çe* i *çi*).

12. Hem regularitzat la grafia *ff* per *f*, que afectava uns pocs mots (tres casos de «fill», un cas de «fortitudo» i un de «fe», sempre a principi de seqüència). Hem respectat totes les grafies del manuscrit quant a la representació de la nasal palatal *ny*.

13. En casos de restitució textual, hem procedit segons les lliçons, per aquest ordre, de *DTU*, sempre adaptant-les gràficament a l'*usus scribendi* del copista de *M*.

13. Hem respectat la grafia original de *M* en els casos de *causa/cosa*.

4.1.3. Disposició del text

L'estructura interna del *Llibre d'intenció* fou predeterminada per l'autor mateix. Després de la invocació, el llibre està constituït per un pròleg i cinc capítols, el darrer dels quals és subdividit en trenta rúbriques. Les invocacions contínues a l'«amable fill» foren el recurs idoni per cohesionar internament el text en paràgrafs. Aquesta disposició s'ha respectat, bàsicament, en tota la tradició. Tanmateix, alguns testimonis han confós la numeració dels capítols, en considerar com a sisè capítol la rúbrica «de fe», que és la primera dins del cinquè capítol esmentat, amb la consegüent divisió en trenta-sis capítols i no trenta rúbriques.³⁴¹ Aquest és el cas, per exemple, del manuscrit base. En canvi, altres manuscrits com *C* han estat del tot coherents amb la numeració del text, la qual cosa ens ha facilitat el restabliment de la numeració original. Hem advertit totes aquestes incidències numeratives en l'aparat crític.

Hem respectat la divisió interna del text en paràgrafs que presenta el manuscrit base, divisió feta per mitjà de calderons (o excepcionalment amb una caplletra safranada). La divisió en paràgrafs és del tot coherent des del punt de vista textual, i ha

³⁴¹ Alguns testimonis, com *D*, en advertir l'error en la numeració han repetit alguns nombres per fer coincidir la numeració interna amb la numeració de les rúbriques.

de remuntar-se a la divisió original lul·liana, com ho confirmen les còpies llatines de major autoritat.³⁴² És, en definitiva, un recurs més per facilitar la comprensió del text i, per tant, per propagar-ne la difusió del contingut. Per aquest motiu, de facilitar-ne la lectura, hem optat per incloure entre claudàtors una numeració no original, que divideix estructuralment el text.

4.1.4. *Aparat crític*

Recollim en l'aparat crític totes aquelles variants divergents del text editat. Per la complexitat de la tradició catalana, i sobretot per la complexitat de les variants que han sortit a la llum, a l'aparat crític només s'han compulsat aquelles variants significatives, de manera que el lector hi trobarà, després del claudàtor de tancament posterior al lema (en rodona i negreta), les informacions següents:

1. Les lliçons rebutjades del manuscrit base, d'una banda. De l'altra, la indicació sobre la restitució d'una omisió del manuscrit base.

2. Les variants de la resta de testimonis catalans. Aquestes variants inclouen:

a. Les lliçons divergents de l'editada. No s'hi inclouen les variants gràfiques, fonètiques o morfològiques diferents de la variant editada. Per exemple, no s'han considerat en l'aparat els nombrosos casos de polisíndeton que manifesten *D g*.

b. Els canvis d'ordre respecte de la variant editada. Així, s'indiquen entre {} i amb nombres els canvis de posició respecte de la forma editada. Per exemple: «eternal poderós] {2 I} E» vol dir que *E* llegeix «poderós eternal».

c. La lliçó concordant dels dos manuscrits llatins de major autoritat (*Z*), per a aquells passatges obscurs de la tradició catalana, entre claudàtors i en rodona. També s'ha inclòs la variant llatina en aquells casos en què les dues famílies de testimonis catalans eren notablement divergents.

d. Qualsevol altre aspecte que caldria considerar en l'anàlisi de la història de la difusió textual, com ara un no-canvi de paràgraf, l'aglutinació de text en un capítol diferent del transmès per la majoria de testimonis i que afecta el sentit del text, o un subratllat en un dels testimonis.

e. Els afegits del mateix escrivà, de mà coetània o de mà posterior al mateix manuscrit, tant al ms. base com a la resta de testimonis. La sigla amb un apòstrof (*A'*) es correspon a una correcció de la mateixa mà. En canvi, amb una xifra

³⁴² Altres manuscrits són del tot caòtics en la distribució dels paràgrafs. És el cas de *I*, que en nombroses ocasions fa servir els calderons del tot aleatòriament, sense cap mena de sentit.

superindexadat (A^I) vol dir que és una intervenció d'una mà diferent a l'original.

3. No editam les lliçons de l'aparat. En el cas que la variant afecti més d'un testimoni, transcrivim segons la grafia del primer testimoni de la llista, sempre respectant l'ordre següent: *MDUTRA ICB(E) VLPHN jg*. En qualsevol cas, hem respectat l'agrupació per famílies. Hem separat els manuscrits medievals dels moderns, com també les edicions.

4. Si bé les normes de la *NEORL* prescriuen la presentació de l'aparat evitant el sistema de notació a peu de pàgina, és el que hem fet servir en la present edició per una raó del tot pràctica: la possibilitat de rectificar-lo puntualment durant el procés d'establiment i elaboració del text. I això perquè algunes de les consultes dels originals manuscrits s'han fet posteriorment a l'establiment del text, en aquells casos que calia precisar les lliçons poc clares de les còpies emprades per a la col·lació. Per tant, per evitar que qualsevol petita modificació tingués conseqüències nefastes en l'ordre de l'aparat, ens hem decantat pel sistema de nota al peu de pàgina. Aquesta presa de partit ens ha obligat a haver de presentar dins del mateix cos del text, entre claudàtors, les foliacions dels manuscrits catalans. S'ha indicat amb una barra vertical (|) dins del text allà on es produeix un canvi de foli. A continuació, entre claudàtors, se n'ha indicat la foliació: «a vegades en la melnorl. [T14^a] [M16]». En la foliació, amb una *v* superindexada se n'ha indicat el *verso*. En la disposició en columnes s'ha indicat amb *a* si es tracta de la columna esquerra i *b* de la columna dreta, sempre superindexades (i després de la indicació del *verso* en els casos corresponents).

En definitiva, hem intentat ser màximament exhaustius però sense perdre de vista la utilitat i la concisió que requereix qualsevol aparat crític. Per aquest mateix motiu, l'aparat crític és negatiu: l'absència de la sigla d'un testimoni vol dir que comparteix la lliçó editada. Això no obstant, cal fer dues remarques: 1) en algun cas de restitució, hem indicat la procedència de la lliçó editada, quan no en quedava prou clara la procedència. 2) El testimoni *E* presenta només una selecció de fragments de *LI*. Encara que parcial, i per tant que no hauríem hagut de considerar, la col·lació d'aquest testimoni és significativa, perquè posa en evidència la relació genètica amb els testimonis de la família β . Per això, cal tenir en compte que *E* només podrà aparèixer en els següents capítols i paràgrafs: [I, 10-14], [II], [III], [IV], [5.1], [5.15] i [5.16]. No hem tingut en compte la mostra del tot fragmentària de *Q*.

Quant als reclams dels passatges llargs, s'ha fet servir el guionet per considerar tot el passatge entre els dos mots, inclusivament ([com – anima]). En canvi, si només

interessa la variant que afecta els dos mots, sense tenir en compte el passatge intermedi, s'ha indicat amb punts suspensius ([com... anima]).

En algun cas molt concret, com ara el de [5.13, 4], la complexitat de la lliçó ha obligat a ser màximament exhaustius en la presentació de les variants, per entendre'n el funcionament en els diferents testimonis.

S'ha indicat amb un asterisc (*) l'inici d'una llacuna per causa material. La represa del text s'ha marcat amb un doble asterisc (**).

Qualsevol intervenció nostra s'ha indicat entre parèntesis i en cursiva, sempre abans del testimoni afectat. Un interrogant entre parèntesis (?) indica una lectura dubtosa. En canvi, [?] vol dir que no sabem interpretar aquella lliçó.

Hem reservat l'ús d'una numeració superindexada per aquells casos en què coincideix una mateixa paraula dins d'un fragment on hi ha la variant. Així per exemple, en un fragment com «La gloria que haurás, fill, en paradís si hi entres, será per la segona intencion e la conexença que haurás de Deu e la amor será per la primera», «que – haurás²] *subratllat V*» a l'aparat vol dir que la variant s'estén des del primer *que* fins al segon *haurás*.

[M1^a]

De entenció³⁴³

De Deu

De creació

De Encarnació

De temptació

De fe³⁴⁴

De sperança

De caritat

De justícia³⁴⁵

De prudencia

De fortitudo

De *temprança*

De glotonia

De luxuria

De avaricia

De superbia

De accidia

De enveja

De ira

De oració

De confessió

De sacrifici

De matremoni

De sciencies | [M1^b]

De infeels

De riqueses

De pobrea

³⁴³ entenció] *abans* Aquest libre qui apres se segeyx es de primera e de segona intencio lo qual feu maestre Ramon Lull de mallorques lo qual libre es depertit en v parts ço es assaber Divisio Deu Creacio Incarnatio Temptatio. En la qual part de temptatio ha .xxx. rubriques ho .xxx. capitols los quals son aquests *D*; Aquest libre qui primer (primer quis *B*) se seguex es de primere e segona intencio lo quall es departit en .v. parts ço es asaber divisio deu creacio encarnacio temptacio en la qual part de temptacio ha .xxx. robricas o .xxx. capitols los quals son aquests (ço es *B*) quis seguexen (en lo ultim de est libre *N*) *ICB VN*

³⁴⁴ de fe] *abans* primo *DIC V*

³⁴⁵ justícia] *a continuació* de intencio *A C*

De onrament
De elements
De prelats³⁴⁶
De religiós
De clergues
De prínceps
De cavallers
De poble³⁴⁷

³⁴⁶ prelats] pietat C

³⁴⁷ poble] pobre CB corregida la -r per -l i per la mateixa mà C; a continuació introdueix una nova rúbrica De mercaders 3? C. Tota la taula de rúbriques manca a UTRA LPH

[M2^v] [D95] [U83^a] [T1^a] [A128^b] [I1^v] [C1^v] [B2] [V46] [L1] [P379] [H1] [N55^a] [j309]
[g3]

Deus intel·ligible e amable infinidament: un homenet no conegut, pobre³⁴⁸ de virtuts e de amichs, indigne per colpes e peccats, fa ab vostra virtut aquest *libre de intenció* al seu amable³⁴⁹ fill, per tal que intenció, per gracia vostra, l'endreq en³⁵⁰ vos conexer, amar, honrar³⁵¹ e servir,³⁵² e³⁵³ vera³⁵⁴ intenció sia en aquest³⁵⁵ mon³⁵⁶ en la altea³⁵⁷ e³⁵⁸ honor que li cové.³⁵⁹

Del³⁶⁰ prolech³⁶¹

[1] [R1] Considerant e³⁶² jaent en mon lit fui menbrant³⁶³ com lo mon³⁶⁴ es en³⁶⁵ torbat stament per³⁶⁶ privació de vera intenció, absentada a humá³⁶⁷ enteniment per l [H1^v] defalliment de voler,³⁶⁸ desordenat³⁶⁹ en menbrar³⁷⁰ e³⁷¹ entendre. E³⁷² cor pochs son los homens que sien l [T1^b] en bon stament, segons conpalració [j310] de aquells³⁷³ qui torben³⁷⁴ l [L1^v] lo mon, qui en llurs obres no han vera [g4] intenció, per l [N55^b] açó,

³⁴⁸ pobre] pobr *M*

³⁴⁹ amable] amat *UTA j*

³⁵⁰ en] ab *U*

³⁵¹ honrar] e honra *D*

³⁵² servir] *afeg.* e benehir *DICB VLPHN jg*

³⁵³ e] *afeg.* la *N*

³⁵⁴ vera] vostra *I VLPHN*, nostra *CB*

³⁵⁵ aquest] est *DTICB N j*

³⁵⁶ mon] *afeg.* e *UA j*

³⁵⁷ la altea] l'altre *UA*, l'alta *T*

³⁵⁸ e] de *C*, manca *T*

³⁵⁹ Deus – cové] manca *R*; cové] *afeg.* amen *UA j*; *a continuació* compost per lo Doctor illuminat y Martyr Ramon Llull *P*

³⁶⁰ Del] manca *H*

³⁶¹ prolech] proambol *D g*, preambol *IB VLHN*, manca *TRC*; *afeg.* I Cappitol *UA*

³⁶² e] manca *UA*

³⁶³ menbrant] ramenbrant *TR*, considerant *LPH*

³⁶⁴ com lo mon] {2 3 1} *TR*

³⁶⁵ en] *afeg.* tan *ICB VLHN*

³⁶⁶ per] e *C*

³⁶⁷ a humá] ab un *VLPH*; a] al *DUA jg*, ab *IB N*, del *C*; [absente humanis intellectæ *Z*]

³⁶⁸ voler] us *C*

³⁶⁹ desordenat] hordonat *DICB VLPHN jg*; ordenat voler *N*; *afeg.* e *A*; [voluntatis inordinare in memoria *Z*]

³⁷⁰ menbrar] considerar *LPH*

³⁷¹ e] manca *A*

³⁷² e] manca *DUTRICB VLPHN*

³⁷³ aquells] aquests *C*

³⁷⁴ qui torben] qui troben *I N*, quis torben en *LPH*

es³⁷⁵ a mi | [C2] molt³⁷⁶ temible³⁷⁷ | [I2] lo defalliment | [R1^v] que³⁷⁸ es en lo mon; e³⁷⁹ tem-me³⁸⁰ que-l meu fill, que³⁸¹ natura me fa amable³⁸² e qui³⁸³ novellament ve en lo mon, haja defalliment de intenció. E per açó conpon³⁸⁴ aquest libre en lo qual mon | [P379^v] fill³⁸⁵ sapia³⁸⁶ conexer³⁸⁷ intenció, per la qual³⁸⁸ conexença son voler la³⁸⁹ vulla³⁹⁰ amar e³⁹¹ | [M3] servir e mostrar a les gents.³⁹²

[2] En remenbrança³⁹³ de les³⁹⁴ .v. nafres de nostro³⁹⁵ senyor³⁹⁶ Jesucrist, qui es home e³⁹⁷ Deu,³⁹⁸ departim aquest libre³⁹⁹ de intenció⁴⁰⁰ en .v. capitols⁴⁰¹ consequents:⁴⁰² Divisió. Deu. Creació. Incarnació. Temptació.⁴⁰³ | [T1^{va}]

[3] Amable fill, aquests .v. capitols de intenció⁴⁰⁴ son bastants a haver doctrina e⁴⁰⁵ hus de intenció. E⁴⁰⁶ en⁴⁰⁷ tot quant cogitarás, parlarás e⁴⁰⁸ farás, te esforça⁴⁰⁹ a⁴¹⁰ haver |

³⁷⁵ es] mes *P*

³⁷⁶ molt] *repeteix a continuació molt D*

³⁷⁷ temible] temable *DUTA ICB N jg*, amable *V*, desamable *LPH*, temeros *R*

³⁷⁸ que] qui *D jg*

³⁷⁹ e] a *N*

³⁸⁰ tem-me] pens me *I V*, pensa *LPH*, paresme *N*

³⁸¹ que] a *continuació cancel·lat ha P*

³⁸² amable] amar *DICB VLPHN g*

³⁸³ qui] manca *DICB VLPHN g*

³⁸⁴ conpon] scriu *U*

³⁸⁵ mon fill] manca *A*

³⁸⁶ meu – sapia] *fragment assenyalat amb una ratlla vertical al marge L*; sapia] *interlineat M*

³⁸⁷ mon fill sapia conexer] {3 1 2 4} *DUTRIC VLPHN jg*, {3 4 1 2} *B*

³⁸⁸ per la qual] e que per esta *j*

³⁸⁹ la] lo *DICB VN g*, a *j*

³⁹⁰ vulla] puxa *A*

³⁹¹ e] manca *UTA*

³⁹² gents] *no fan canvi de paràgraf UR VLP*

³⁹³ remenbrança] recordacio *LPH*

³⁹⁴ de les] dels *M*

³⁹⁵ nostro] mon *j*

³⁹⁶ senyor] *afeg. Deus DICB VLPHN jg*

³⁹⁷ e] manca *M*

³⁹⁸ home e Deu] {3 2 1} *UTRA j*

³⁹⁹ libre] *afeg. en P*

⁴⁰⁰ de intenció] manca *DICB VLPHN jg*; [quinquem intentionis capitula perdivisa *Z*]

⁴⁰¹ capitols] parts *C*

⁴⁰² consequents] *afeg. ço es DURICB VLPHN jg*

⁴⁰³ temptació] temprança *R*

⁴⁰⁴ de intenció] manca *DICB VLPHN jg*

⁴⁰⁵ e] en *VLP*

⁴⁰⁶ e] manca *DRICB VLPH*

⁴⁰⁷ en] manca *g*

⁴⁰⁸ e] ho *U*

⁴⁰⁹ te esforça] tu esforça't *j*

⁴¹⁰ a] de *DIC VLPHN g*, en *R*, manca *UAB*

[H2] ordenada⁴¹¹ | [U83^b] e vera intenció, e no li⁴¹² sies injuriós ni⁴¹³ desobedient,⁴¹⁴ car aur⁴¹⁵ ni argent, | [N55^{va}] castells ne ciutats, emperis ni regnats,⁴¹⁶ parents,⁴¹⁷ honraments⁴¹⁸ ni delicaments,⁴¹⁹ no valen tant com fa⁴²⁰ vera,⁴²¹ devota,⁴²² | [L2] ordenada⁴²³ intenció,⁴²⁴ fortificada [R2] en⁴²⁵ human⁴²⁶ coratge, ab deliberació de franch | [V46^v] arbitre, en⁴²⁷ justificat membrar,⁴²⁸ voler⁴²⁹ e entendre. | [B2^v] [A128^{va}] [j311] [g5]

⁴¹¹ ordenada] hordonansa U

⁴¹² li] y A

⁴¹³ ni] e LN

⁴¹⁴ injuriós ni desobedient] {3 2 1} A

⁴¹⁵ aur] hor U

⁴¹⁶ regnats] regnes UTRICB VLPHN

⁴¹⁷ parents] manca U

⁴¹⁸ honraments] afeg. vida DUTRAICB VLPHN jg. *Hem decidit mantenir la lliçó de M i no restituir vida, tot seguint els testimonis llatins de major autoritat (Z) que també ometen el mot.*

⁴¹⁹ delicaments] defalliments D

⁴²⁰ fa] manca I VN

⁴²¹ vera] veure D; afeg. e DAICB VN j

⁴²² devota] afeg. e DICB VLPHN j

⁴²³ ordenada] manca A

⁴²⁴ devota ordenada intenció] {3 1 2} LPH

⁴²⁵ en] e IC N

⁴²⁶ human] hum amb abreviatura a sobre de la -m D, hun ICB VLPHN; [in hominis intimo corde Z]

⁴²⁷ en] e B (?)

⁴²⁸ membrar] remembrament DAIC VN jg, remenbradament B, remembrat U, remembrar TR, recordar LPH

⁴²⁹ voler] manca VLPH

De la⁴³⁰ divisió d'intenció.⁴³¹ Capítol .I.⁴³²

[1] Amable fill, entenció | [T1^{vb}] es obra de enteniment e de voluntat qui-s⁴³³ mou a donar compliment a la cosa⁴³⁴ desiderada⁴³⁵ e entesa. E entenció es actu⁴³⁶ de⁴³⁷ natural apetit, qui requer la perfecció que | [D95^v] li⁴³⁸ cové naturalment.⁴³⁹ | [I2^v]

[2] Aquesta intenció, fill, de qui | [M3^v] tu has necessitat, es⁴⁴⁰ departida en dues maneres, ço es a saber, primera entenció e segona.⁴⁴¹ E es la⁴⁴² | [P380] primera millor e pus noble⁴⁴³ que la segona, per ço car es⁴⁴⁴ pus util⁴⁴⁵ e pus | [N55^{vb}] necessaria.⁴⁴⁶ E la primera⁴⁴⁷ es començament de la segona. E la segona es moguda per⁴⁴⁸ la primera,⁴⁴⁹ en tal manera que la segona es strument e aparellament⁴⁵⁰ com la primera intenció haja ço que li | [H2^v] cové segons son | [T2^a] compliment.⁴⁵¹

[3] A⁴⁵² exemplificar⁴⁵³ me cové | [R2^v], fill, ab⁴⁵⁴ dues⁴⁵⁵ les intencions per ço que-n⁴⁵⁶ pusques⁴⁵⁷ haver conexença.⁴⁵⁸ E⁴⁵⁹ car yo treball en ta⁴⁶⁰ utilitat,⁴⁶¹ treballa tu | [C2^v] en⁴⁶² |

⁴³⁰ la] manca T

⁴³¹ de la divisió d'intenció] divisio D; abans cancel-lat de entencio .j. M; d'intencio] interlineat M

⁴³² de – I] que cosa sia intencio LP; capítol 1 Divisio (divisio subratllat i al marge) H; manca ICBUR VN; capítol I] capítol .ij. A; manca T

⁴³³ qui-s] quins LPH

⁴³⁴ cosa] a continuació cancel-lat i expuntuat entesa U

⁴³⁵ desiderada] desigada DAICB LPHN

⁴³⁶ actu] atu, amb c interlineada I, sense possibilitat de concretar si és de la mateixa mà original o d'una altra mà posterior

⁴³⁷ de] interlineat B

⁴³⁸ li] manca D

⁴³⁹ naturalment] natural R

⁴⁴⁰ aquesta – es] aquesta intencio es, fill, de que tu as necessitat e es TR

⁴⁴¹ primera e segona intenció] {1 4 2 3} TB

⁴⁴² primera – la] manca per salt d'igual a igual VLPH

⁴⁴³ noble] amable, amb cancel-lació de ama- i correcció per no- a la interlínia P

⁴⁴⁴ és] interlineat M

⁴⁴⁵ util] hutell L, utel H

⁴⁴⁶ necessaria] necessaries amb cancel-lació de la -s final U

⁴⁴⁷ primera] a continuació expuntuat i cancel-lat de la segonda U

⁴⁴⁸ per] de N

⁴⁴⁹ primera] a continuació cancel-lat que la segona C

⁴⁵⁰ e aparellament] manca C; aparellament] pareyllament I N

⁴⁵¹ compliment] no fa canvi de paràgraf V

⁴⁵² A] manca LPH

⁴⁵³ exemplificar] exemplicar B

⁴⁵⁴ ab] en LPH

⁴⁵⁵ dues] afeg. coses LPH

⁴⁵⁶ que-n] que VLPHN

⁴⁵⁷ pusques] pogues D g

⁴⁵⁸ haver conexença] {2 1} UTR

⁴⁵⁹ e] interlineat R; desplaçat després de utilitat L

⁴⁶⁰ en ta] en la tua I N

⁴⁶¹ utilitat] afeg. e VLPH

⁴⁶² en] manca I

[L2^v] entendre⁴⁶³ ço⁴⁶⁴ que jo·t mostre de intenció⁴⁶⁵ e entin⁴⁶⁶ e menbra⁴⁶⁷ e remembra⁴⁶⁸ aquestes⁴⁶⁹ paraules, per ço que moltes vegades membres⁴⁷⁰ e ames e⁴⁷¹ tingues⁴⁷² entenció en⁴⁷³ ta conexença.⁴⁷⁴

[4] Si tu, fill, fas fer un⁴⁷⁵ libre a algun escrivá, tu has la primera | [j312] intenció | [U83^{va}] a⁴⁷⁶ fer⁴⁷⁷ lo libre, e has la segona a donar⁴⁷⁸ diners a aquell home⁴⁷⁹ qui·t⁴⁸⁰ fa lo libre; e car⁴⁸¹ mes⁴⁸² ames lo libre que·ls dinés que·n dones, per ço has⁴⁸³ al⁴⁸⁴ libre la⁴⁸⁵ | [g6] primera | [N56^a] entenció, e has⁴⁸⁶ als⁴⁸⁷ dinés la segona.⁴⁸⁸ E⁴⁸⁹ l'escrivá [T2^b] fa d'açó lo contrari, car ell ama mes los dinés que li has⁴⁹⁰ pagats⁴⁹¹ per sos treballs que no fa⁴⁹² lo libre, car si mes amava⁴⁹³ [M4] lo libre⁴⁹⁴ que·ls dinés, no·t donara⁴⁹⁵ lo libre⁴⁹⁶ per los diners.

⁴⁶³ entendre] manca U

⁴⁶⁴ ço] lo IN

⁴⁶⁵ intenció] intencione P

⁴⁶⁶ entin] manca DICB VLPHN g

⁴⁶⁷ e menbra] manca LPH j

⁴⁶⁸ remembra] remembret j. Al marge A'. Afeg. de A' j; recordat una y dos vegades de LPH

⁴⁶⁹ aquestes] estes DICB VN

⁴⁷⁰ membres] recordades LPH

⁴⁷¹ e ames e] manca LPH

⁴⁷² tingues] entendas UTRA j, entengues LPH; a continuació cancel·lat la P; [ut cognitione tua reminiscavis et diligas intentionem Z]

⁴⁷³ en] e B

⁴⁷⁴ conexença] no fa canvi de paràgraf V

⁴⁷⁵ un] algun A N

⁴⁷⁶ a] en UC

⁴⁷⁷ a fer] esser N

⁴⁷⁸ donar] afeg. los UTRAICB VLPHN

⁴⁷⁹ home] scrivá UA j

⁴⁸⁰ qui·t] qui N

⁴⁸¹ car] perque IN

⁴⁸² més] res T

⁴⁸³ has] es D LPH

⁴⁸⁴ al] a D, el LPH

⁴⁸⁵ la] manca P

⁴⁸⁶ has] manca TR LPH

⁴⁸⁷ als] los LPH

⁴⁸⁸ als dinés la segona] {3 4 1 2} N

⁴⁸⁹ e] manca LPH

⁴⁹⁰ has] manca DAICB VLPHN jg

⁴⁹¹ pagats] pagues DAICB VLPHN jg

⁴⁹² fa] manca LPH

⁴⁹³ amava] amas VLPH

⁴⁹⁴ libre] afeg. aver UTA

⁴⁹⁵ donara] daria DIB VLPHN g, donaria UTRA j

⁴⁹⁶ que·ls – libre] manca per salt d'igual a igual C

[5] Fill, de la intenció que es⁴⁹⁷ en les obres sensuais e⁴⁹⁸ artificials te he parlat. Ara-t vull⁴⁹⁹ donar eximpli de entenció en les obres intellectuals;⁵⁰⁰ [L3] e⁵⁰¹ enten | [R3] que-l | [P380^v] llibre [H3] que has fet escriure⁵⁰² es per la⁵⁰³ segona intenció, e la sciencia que-n desiges haver⁵⁰⁴ es⁵⁰⁵ per la primera,⁵⁰⁶ car mes val la sciencia que lo libre.⁵⁰⁷

[6] L'enteniment que has, fill, es per⁵⁰⁸ la segona entenció | [L3] e la obra de⁵⁰⁹ enteniment, ço es l'entendre [T2^{va}], es⁵¹⁰ per la primera, car mellor causa es la obra de la virtut que no es la virtut,⁵¹¹ com⁵¹² sia causa que la virtut sia per ço que sia la⁵¹³ obra. | [A128^{vb}] La bona obra⁵¹⁴ que⁵¹⁵ has, | [N56^b] fill, en ton enteniment com⁵¹⁶ entens es per la segona entenció, e-l merit que⁵¹⁷ has es per la primera, car tu entens per ço⁵¹⁸ que merit hages; e-l merit que⁵¹⁹ has⁵²⁰ per entendre [V47] es per la segona entenció e la gloria que⁵²¹ haurás⁵²² es⁵²³ per lo⁵²⁴ merit, qui⁵²⁵ es per la⁵²⁶ primera,⁵²⁷ car tu has merit per ço que⁵²⁸ gloria hages.⁵²⁹

⁴⁹⁷ es] has B

⁴⁹⁸ e] manca M

⁴⁹⁹ vull] afeg. parlar e A

⁵⁰⁰ intellectuals] intellectives C

⁵⁰¹ e] com N

⁵⁰² escriure] il·legible per taca d'humitat T

⁵⁰³ la] raspas M

⁵⁰⁴ haver] manca ICB VLHN

⁵⁰⁵ es] manca VLH

⁵⁰⁶ primera] afeg. intencio U

⁵⁰⁷ libre] no fa canvi de paràgraf U

⁵⁰⁸ per] manca U

⁵⁰⁹ de] del DAICB VLPHN jg

⁵¹⁰ ço – es] manca LPH

⁵¹¹ que – virtut] manca per salt d'igual a igual D

⁵¹² com] car B

⁵¹³ la] sa DI VLPHN j, manca CB

⁵¹⁴ la bona obra] manca C

⁵¹⁵ que] afeg. tu j

⁵¹⁶ com] que ICB VLPHN

⁵¹⁷ que] quen DTRAICB VLPHN jg

⁵¹⁸ per co] il·legible per taca d'humitat T

⁵¹⁹ que] quen R

⁵²⁰ has] es LPH

⁵²¹ que] quen DUTRAICB N jg

⁵²² haurás] veurás VLPH

⁵²³ es] raillat I^l, manca N; desplaçat darrere merit j

⁵²⁴ lo] a continuació cancel·lat primera D

⁵²⁵ es – qui] manca TR; qui] obliterated I^l, manca N j

⁵²⁶ la] manca T R

⁵²⁷ per² – primera] per lo merit es per la primera I^l N j, es per la primera que es per lo merit LPH; [ut ex [?] meritum assequaris verum (?) etiam meritum intelligendo consequentum in secunda [?] in prima ipsium meriti gloria meritum enim glorie [?] gloriam. Z]

⁵²⁸ que] afeg. la R

⁵²⁹ hages] [...]ges T, il·legible per taca d'humitat; no fan canvi de paràgraf A V

- [7] La⁵³⁰ gloria que haurás,⁵³¹ fill, en paradís si hi⁵³² entres, serà per⁵³³ la segona intenció⁵³⁴ e la conexença que haurás⁵³⁵ de Deu e la⁵³⁶ amor serà per⁵³⁷ | [T2^{vb}] la primera; car mellor | [M4^v] causa es intenció | [D96] en conixer e amar Deu que en haver gloria | [j313] per conixer e amar Deu,⁵³⁸ com sia | [U83^{vb}] causa que Deus sia pus intellilgible [E55] e | [R3^v] amable, que tu gloriabile.⁵³⁹
- [8] Tant es, fill,⁵⁴⁰ Deus⁵⁴¹ digne de esser conegut e amat, que la intenció que hom | [N56^{va}] ha en conixer e amar Deu, | [H3^v] cor⁵⁴² n'es digne,⁵⁴³ no pot pujar⁵⁴⁴ en pus⁵⁴⁵ alt⁵⁴⁶ grau. E per açó se esldevé⁵⁴⁷ [g7] que mellor causa es en⁵⁴⁸ enteniment | [L3^v] entendre,⁵⁴⁹ com enten⁵⁵⁰ Deu, | [C3] que | [P381] no es⁵⁵¹ lo⁵⁵² merit ni la gloria que hom⁵⁵³ ha per entendre.⁵⁵⁴ E si açó no era en axí, seguir-l-s'ia [I3^v] que intenció fos pus⁵⁵⁵ obligada a home que als honraments de Deu.⁵⁵⁶
- [9] Bastantment, | [T3^a] fill, te ay parlat de intenció artificial⁵⁵⁷ en les causes corporals⁵⁵⁸ e⁵⁵⁹ espirituals⁵⁶⁰ si ho sabs entendre, e sabrás-ho entendre⁵⁶¹ si ho vols

⁵³⁰ La] e la j
⁵³¹ la – haurás] *subratllat I; haurás] as LPH*
⁵³² hi] *manca VLPH*
⁵³³ per] *manca U*
⁵³⁴ intencion] *manca LPH*
⁵³⁵ que – haurás²] *subratllat V*
⁵³⁶ la] lo N, el LP *cancel-lat la L i corregit per el; a continuació cancel-lat primera B*
⁵³⁷ per] *manca P*
⁵³⁸ que – Deu] *al marge A'I'*
⁵³⁹ gloriabile] *gloriejable DA jg, glorios R, glorificable VLPH; no fan canvi de paràgraf U VLP*
⁵⁴⁰ fill] *afeg. de U*
⁵⁴¹ Deus] *manca IR VLPHN; a continuació cancel-lat i expuntuat esser conegut U*
⁵⁴² cor] quant *DICBE VLPHN g; interlineat A*
⁵⁴³ que – digne] *subratllat V; digne] afeg. que T*
⁵⁴⁴ pujar] *muntar DICBE VLPHN g*
⁵⁴⁵ en pus] *manícula L*
⁵⁴⁶ alt] *manca VLPH*
⁵⁴⁷ se esdevé] *sosten IN, sostena CB VLPH*
⁵⁴⁸ en] *manca UR*
⁵⁴⁹ en enteniment entendre] *{2 1 3} DICBE VLPHN jg*
⁵⁵⁰ enten] *entens TRA*
⁵⁵¹ no es] *manca A*
⁵⁵² lo] *son (?) N*
⁵⁵³ que hom] *com V*
⁵⁵⁴ que – entendre] *manca LPH*
⁵⁵⁵ pus] *mes VLPH*
⁵⁵⁶ Deu] *no fa canvi de paràgraf V*
⁵⁵⁷ fill, te ay parlat de intenció artificial] *{5 6 7 1 2 3 4} U*
⁵⁵⁸ corporals] *temporals TRC; [artificialibus Z]*
⁵⁵⁹ e] *manca L*
⁵⁶⁰ e spirituals] *afegit al marge I'*
⁵⁶¹ si – entendre] *manca E; sabras-ho entendre] al marge D'*

entendre.⁵⁶² E⁵⁶³ cor⁵⁶⁴ te vuyll parlar de intenció natural,⁵⁶⁵ enten com l'arbre es per la segona intenció e-l fruit es per la primera, car millor cosa es lo fruit que-l arbre.⁵⁶⁶

[10] Lo cors que tu has, fill, es per la segona intenció⁵⁶⁷ e la anima es per la primera, com sia cosa que la anima | [N56^{vb}] valla⁵⁶⁸ mes⁵⁶⁹ que-l cors e lo cors sia per ço que | [M5] la anima hi⁵⁷⁰ pusca menbrar,⁵⁷¹ entendre e amar⁵⁷² Deu,⁵⁷³ virtuts e bones obres.

[11] Amable fill, en tres maneres te he⁵⁷⁴ donada⁵⁷⁵ conexença de la primera intenció⁵⁷⁶ e de la segona;⁵⁷⁷ e prech-te que ta⁵⁷⁸ intenció | [T3^b] hages ordenada en tal manera que no ams per la⁵⁷⁹ selgona [R4] entenció⁵⁸⁰ ço qui-s cové⁵⁸¹ amar ab⁵⁸² la primera | [B3]^{*} ni ab [[H4] la primera⁵⁸³ no ams ço que no es digne que⁵⁸⁴ sia | [L4] amat.⁵⁸⁵

[12] Accidentalment, fill, amen⁵⁸⁶ los homens⁵⁸⁷ peccadors ab les dues intencions desordenades en llurs amors. Cor amar son⁵⁸⁸ bell libre⁵⁸⁹ per ço cor⁵⁹⁰ es bell e no amar-lo per ço que | [U84^a] lo entena⁵⁹¹ es⁵⁹² desordenament⁵⁹³ de⁵⁹⁴ intenció; e⁵⁹⁵ |

⁵⁶² e – entendre] manca per salt d'igual TR

⁵⁶³ e] manca LPH

⁵⁶⁴ E cor] encara A, afeg. encara j; cor] ara E

⁵⁶⁵ natural] afeg. e VLPH

⁵⁶⁶ arbre] no fa canvi de paràgraf A

⁵⁶⁷ intenció] manca LPH

⁵⁶⁸ valla] valgue B VLPH, valega R

⁵⁶⁹ valla més] sia millor E

⁵⁷⁰ hi] manca DICBE VLPN g

⁵⁷¹ menbrar] recordar LPH

⁵⁷² amar] afeg. a LPH

⁵⁷³ Deu] afeg. e DRICB VLPHN jg, en T; [deum virtutem et operationes bonas Z]

⁵⁷⁴ he] es A

⁵⁷⁵ he donada] donaré N; donada] dada U

⁵⁷⁶ intenció] a continuació cancel·lat com A

⁵⁷⁷ primera intenció e de la segona] {1 3 4 5 6 2} VLPH, primera e segona intencio E

⁵⁷⁸ ta] la primera P

⁵⁷⁹ la] manca A VLPH

⁵⁸⁰ intenció] manca DICBE VLPHN jg

⁵⁸¹ cové] afeg. a D g

⁵⁸² ab] per DICBE VLPHN jg

⁵⁸³ ni – primera] manca I VLPHN

⁵⁸⁴ que] quen DUTRAC jg, e desser E

⁵⁸⁵ amat] no fan canvi de paràgraf A VP

⁵⁸⁶ amen] ama VLP

⁵⁸⁷ homens] manca LPH

⁵⁸⁸ son] un T j, lur R; a continuació cancel·lat fill D

⁵⁸⁹ libre] afeg. e T

⁵⁹⁰ cor] afeg. el U

⁵⁹¹ lo entena] nentenes VLPH; a continuació cancel·lat entencio P

⁵⁹² es] en T; manca VLP; desplaçat darrere desordenament H

⁵⁹³ desordenament] desordenadament I VLP, expuntuat -da- D, desahordonada UTRA

⁵⁹⁴ de] manca UTRA

⁵⁹⁵ e] es V; afeg. en tal manera I PN, en aytal manera DCE VLPH jg

[j314] amar lo libre⁵⁹⁶ es per la primera | [P381^v] intenció e amar-lo⁵⁹⁷ entendre es per la segona, com hom desordenat⁵⁹⁸ fa major⁵⁹⁹ força de voluntat [A129^a] en fer bell⁶⁰⁰ libre que en⁶⁰¹ entendre-lo.⁶⁰²

[13] En la voluntat⁶⁰³ dels homens | [N57^a] qui amen mes les coses⁶⁰⁴ | [I4] terrelnals [E55^v] que les⁶⁰⁵ spirituals son enversades⁶⁰⁶ les | [T3^{va}] dues entencions. E aquells homens son per ço⁶⁰⁷ peccaldors, [g8] com desordonen intenció contra sos⁶⁰⁸ ordonaments substancials.⁶⁰⁹

[14] En⁶¹⁰ | [V47^v] tot quant farás ni dirás ni⁶¹¹ cogitarás,⁶¹² fill, hages conexença de les dues entencions demunt dites, car tot quant | [D96^v] hom fa ni⁶¹³ pot | [M5^v] fer corporalment e spiritualment, en tot cové⁶¹⁴ esser les dues entencions de necessitat; e la | [H4^v] una no y pot esser menys de l'altra, e en⁶¹⁵ cascuna cosa⁶¹⁶ les⁶¹⁷ pot hom haver ordenadament⁶¹⁸ o⁶¹⁹ desordenada.⁶²⁰ | [C3^v] [R4^v] [L4^v]

⁵⁹⁶ libre] *afeg.* bell *DICE VLPHN g*; *afeg.* per ço que es beyl *j*

⁵⁹⁷ amar lo entendre] amar lo e entendre *I*, hamarlo e entendre *N*; amarlo entendre *V j*

⁵⁹⁸ desordenat] *manca MUTRA*; [est intentionis inordinatis in eo qui plus ad [?] libri faciendi *Z*]

⁵⁹⁹ major] mes *E*

⁶⁰⁰ bell] del *P*

⁶⁰¹ en] *manca DUTRA g*, no *IC V*, no es *E*, no en *LPHN*

⁶⁰² entendre-lo] entendre *C*; *no fan canvi de paràgraf VLP*. *Tant en aquest paràgraf com en el següent MA no fan calderó, però sí majúscula, per la qual cosa n'hem fet la separació corresponent.*

⁶⁰³ voluntat] *afeg.* fill *DC N jg*

⁶⁰⁴ coses] *interlineat I^l*

⁶⁰⁵ les] *afeg.* coses *DIC VLPHN g*

⁶⁰⁶ enversades] enversa de *N*, adversades *VLPH*

⁶⁰⁷ per co] *manca E*

⁶⁰⁸ sos] los *j*

⁶⁰⁹ substancials] spirituals *E*; *no fan canvi de paràgraf R V*

⁶¹⁰ En] e *N*

⁶¹¹ ni] *ne interlineat I^l*; *manca VLPH*

⁶¹² ni cogitarás] cogita *C*

⁶¹³ ni] no *D*

⁶¹⁴ cové] coven *D g*, covenen *ICE N*, quant enten *VLPH*

⁶¹⁵ en] *manca LP*

⁶¹⁶ cosa] usa *E*

⁶¹⁷ les] bes *ICE VLPHN*

⁶¹⁸ ordenadament] hordonament *I N*

⁶¹⁹ o] e *DUTRAIC N jg*

⁶²⁰ desordenada] desordonadat *N*, desordonadament *LPH*

De Deu .II. capitol.⁶²¹

[1] Deu, qui es sobiran⁶²² be, es intelligible e amable.⁶²³ Per açó, fill, | [T3^{vb}] cové·s⁶²⁴ que haja⁶²⁵ intenció a⁶²⁶ si matex,⁶²⁷ la qual intenció cové esser Deu, com | [N57^b] sia causa que⁶²⁸ infinidament e eternal sia intelligible e amable; a⁶²⁹ la qual intellegibilitat e amabilitat⁶³⁰ se cové esser Deu, | [j315] per qui⁶³¹ sa intellegibilitat sia entenguda⁶³² e sa amabilitat sia amada en⁶³³ infinitat e eternitat de entitat⁶³⁴ divina,⁶³⁵ e⁶³⁶ que ensemps sien⁶³⁷ una simple⁶³⁸ substancia,⁶³⁹ un Deu.⁶⁴⁰

[2] Sapies, fill, que si Deu no havia en si matex⁶⁴¹ entenció,⁶⁴² hauria superfluitat en son enteniment si⁶⁴³ se⁶⁴⁴ entendia⁶⁴⁵ e⁶⁴⁶ en | [P382] sa⁶⁴⁷ voluntat si se⁶⁴⁸ amava, pusque⁶⁴⁹ no se·n seguís utilitat en⁶⁵⁰ Deu de son entendre e de son amar⁶⁵¹ en si matex; la qual | [T4^a] utilitat cové esser egual a Deu en ço que | [U84^b] cové esser Deu⁶⁵² eternal | [I4^v] e infinit,⁶⁵³ per la qual eternitat | [H5] e⁶⁵⁴ infinitat no pot ni vol sa | [M6]

⁶²¹ de – capitol] Deus *D*, de Deu *U*, capitol 2 (*al marge i subrtallat* Deu) *H*; manca *RIC VLPN*; .II. capitol] capitol .iiij. *A*; manca *T*

⁶²² sobiran] sobra *R*

⁶²³ amable] *afeg.* e *AE LPH g*

⁶²⁴ cové·s] convense *D jg*, cové *ACE VLPH*

⁶²⁵ haja] ajes *VL*

⁶²⁶ a] en *TR LPH*

⁶²⁷ a si matex] aximatex *V*; a si] en si *interlineat L*

⁶²⁸ que] *interlineat D^l*

⁶²⁹ a] e *UTRA*

⁶³⁰ e amabilitat] manca *E*

⁶³¹ qui] lo qual *DIE HN jg*, la qual *C VLP*, que *UTRA*

⁶³² entenguda] entesa *DAICE VLPHN g*, tenguda *UTR*

⁶³³ en] e se *VLPH*

⁶³⁴ de entitat] manca *E*

⁶³⁵ divina] divinitat *C*; manícula *L*

⁶³⁶ e] manca *C VLPH*

⁶³⁷ sien] sia *DICE VLPHN g*

⁶³⁸ simple] *a continuació cancel·lat* essencia *P*

⁶³⁹ simple substancia] {2 1} *UTR*; *afeg.* e *DUTRAICB VLPHN jg*

⁶⁴⁰ Deu] *no fa canvi de paràgraf V*

⁶⁴¹ matex] manca *A*

⁶⁴² en si matex intenció] {4 1 2 3} *VLPH*

⁶⁴³ si] sis, *amb –s interlineada I^l*

⁶⁴⁴ se] manca *AI LPH*

⁶⁴⁵ si se entendia] manca *E*

⁶⁴⁶ e] manca *IC VLPHN*

⁶⁴⁷ sa] si *D*

⁶⁴⁸ se] manca *DU H*, sen *R*

⁶⁴⁹ pusque] plus que *MU*

⁶⁵⁰ en] de *T*

⁶⁵¹ amar] *afeg.* e *A*

⁶⁵² Deu] de *E*

⁶⁵³ infinit] infinitat *LH*

⁶⁵⁴ infinit – e] manca *P*

justicia | [N57^{va}] multiplicar⁶⁵⁵ en si⁶⁵⁶ virtut, ni⁶⁵⁷ pot cessar sa⁶⁵⁸ utilitat en sa⁶⁵⁹ intenció qui ha⁶⁶⁰ sa perfecció eternalment e infinida.⁶⁶¹

[3] En la intenció de | [R5] Deu no ha divisió de primera⁶⁶² | [g9] e segona intenció on⁶⁶³ sia menoritat,⁶⁶⁴ | [L5] car tota | [E56] sa intenció es infinida e eternal;⁶⁶⁵ e⁶⁶⁶ per açó, fill, no y pot cabre segona intenció. E⁶⁶⁷ car la intenció de Deu es, fill, en tan alta excelencia de virtut,⁶⁶⁸ per açó es Deu intelligible e amable per si matex, e ha creada en⁶⁶⁹ tu⁶⁷⁰ intenció⁶⁷¹ per ço que ab aquella⁶⁷² l'entenes e·l ams per la⁶⁷³ | [T4^b] bontat e per⁶⁷⁴ la⁶⁷⁵ perfecció⁶⁷⁶ de Deu.⁶⁷⁷

[4] Sabs tu, fill, per que⁶⁷⁸ Deus es pus⁶⁷⁹ amable que temable?⁶⁸⁰ Per ço car⁶⁸¹ | [A129^b] mellor cosa es amor que temor, car amor es *infinidament* e eternal⁶⁸² en Deu, e temor ha⁶⁸³ començament; e car Deus es pus⁶⁸⁴ | [N57^{vb}] amable *que* temable,⁶⁸⁵ per açó te consell, fill, que tu hages intenció a⁶⁸⁶ tembre⁶⁸⁷ Deu per ço cor es bo, poderós, gran e

⁶⁵⁵ multiplicar] *a continuació cancel·lat i expuntuat* en si virtut U

⁶⁵⁶ si] sa DICE VLPHN jg; [in se multiplicare virtutem Z]

⁶⁵⁷ ni] no VLPH

⁶⁵⁸ sa] ses P

⁶⁵⁹ sa] la DICE LPHN jg

⁶⁶⁰ ha] *a continuació cancel·lat* de P

⁶⁶¹ infinida] *no fa canvi de paràgraf* V

⁶⁶² de primera] manca U

⁶⁶³ on] *afeg.* no VLPH

⁶⁶⁴ menoritat] majoritat U, memoritat E

⁶⁶⁵ eternal] eterna H

⁶⁶⁶ e] manca R L

⁶⁶⁷ e] manca DUICE VLPHN; [et Z]

⁶⁶⁸ virtut] *afeg.* e DICE VLPHN

⁶⁶⁹ en] a C, ab E

⁶⁷⁰ tu] *afeg.* e per tu UTRA j; [et in te creavit intentionem ut Z]

⁶⁷¹ en tu intenció] {3 1 2} DICE VLPHN g

⁶⁷² aquella] ella N

⁶⁷³ la] sa DICE VLPHN g

⁶⁷⁴ per] manca TRA

⁶⁷⁵ la] manca TR, sa DICE VLPHN g

⁶⁷⁶ perfecció] feccio U

⁶⁷⁷ de Deu] manca DICE VLPHN g

⁶⁷⁸ saps – que] sapias, filh, que U

⁶⁷⁹ pus] mes VLPH

⁶⁸⁰ temable] temador R

⁶⁸¹ car] que I LHN

⁶⁸² infinidament e eternal] eternalment e infinida A j

⁶⁸³ ha] es P

⁶⁸⁴ pus] mes VLPH

⁶⁸⁵ temable] temador R

⁶⁸⁶ a] an C VLPH

⁶⁸⁷ a tembre] manca U; a] *afeg.* amar e j; tembre] amar DICE VLPHN; [ad timendum Z]

digne de tots honraments, e⁶⁸⁸ la tua primera⁶⁸⁹ intenció hages | [j316] a amar Deu⁶⁹⁰ e la segona a tembre-lo.

[5] Ha,⁶⁹¹ fill! e tan | [V48] pochs⁶⁹² son los homens qui | [H5^v] hagen⁶⁹³ | [P382^v] vera | [D99] intenció en⁶⁹⁴ amar e tembre⁶⁹⁵ Deu! Car los demás | [M6^v] homens qui Deu | [C4] aman e⁶⁹⁶ temen,⁶⁹⁷ l'aman⁶⁹⁸ per ço que los do gloria | [T4^{va}] celestial⁶⁹⁹ o⁷⁰⁰ bens temporals, o-l⁷⁰¹ temen per ço que no·ls do pena infernal⁷⁰² o⁷⁰³ treballs temporals.⁷⁰⁴ E Deus | [R5^v] es digne que sia⁷⁰⁵ amat | [L5^v] per ço car es bo, infinit [I5], eternal, poderós,⁷⁰⁶ savi,⁷⁰⁷ amant, just, vertader, complit infinidament e eternal de tots bens.

[6] Aquells homens qui⁷⁰⁸ aman⁷⁰⁹ Deu per ço que·ls faça be, e·l temen per ço que | [N58^a] no·ls faça mal, fan de la primera⁷¹⁰ intenció segona | [U84^{va}] e de la segona fan primera.⁷¹¹ E per açó, fill, llur intenció es enversada⁷¹² e falsa e contra la intenció per que Deus la ha creada. On com açó sia enaxí, donchs, qual justicia jutjará que aital intenció tan malvada haja⁷¹³ gloria sens fi en [T4^{vb}] la intenció de Deu?⁷¹⁴ | [g10]

⁶⁸⁸ e] en R; manca T; afeg. axí DICE VLPHN jg

⁶⁸⁹ primera] manca E

⁶⁹⁰ Deu] ell DIC VLPHN jg, manca E

⁶⁹¹ Ha] afeg. a M

⁶⁹² pochs] pauc U

⁶⁹³ hagen] amen A j

⁶⁹⁴ en] a E LH, e P, manca V

⁶⁹⁵ e tembre] manca D; e entendra N

⁶⁹⁶ e] ell V, el LP

⁶⁹⁷ qui – temen] manca E; aman e temen] manca H

⁶⁹⁸ l'aman] manca VLP; l'aman] amen i afeg. es H

⁶⁹⁹ celestial] eternal D g

⁷⁰⁰ o] e IER N

⁷⁰¹ o·l] el DUTR g

⁷⁰² pena infernal] penes infernals UIC VLPHN, infern E

⁷⁰³ o] e A j

⁷⁰⁴ temporals] corporals A j; afeg. o corporals T

⁷⁰⁵ que sia] de esser CE

⁷⁰⁶ eternal poderós] {2 1} E

⁷⁰⁷ savi] manca P

⁷⁰⁸ qui] cancel·lació expuntuada il·legible U

⁷⁰⁹ eternal – aman] subratllat V; aman] afeg. mes UTR

⁷¹⁰ primera] manícula L

⁷¹¹ e – primera] manca D

⁷¹² enversada] versada D, adversada RIC VLPHN

⁷¹³ haja] a se LH

⁷¹⁴ intenció de Deu] subratllat I. VLPH tanquen la interrogació després de «fi», de manera que comencen el paràgraf següent des de «En la intenció de Deu», lectura que no fa sentit. Tots els testimonis medievals fan un calderó o una caplletra posterior a «Déu», cosa que indica un canvi de paràgraf o, almenys, pausa forta.

[7] No⁷¹⁵ es un⁷¹⁶ hom sols⁷¹⁷ que haja fet tant⁷¹⁸ de mal com⁷¹⁹ cell que⁷²⁰ ha fet Mahomet, qui tant hom⁷²¹ ha mes en error. Emperó mas de mal se seguex com | [E56^v] hom⁷²² no ha⁷²³ a Deu la primera intenció que no es⁷²⁴ tot lo mal que ha fet⁷²⁵ Mahomet;⁷²⁶ cor major be es⁷²⁷ en⁷²⁸ un home qui fortment⁷²⁹ ama Deu⁷³⁰ per la primera intenció que no es lo⁷³¹ mal | [H6] en tots los homens qui sien⁷³² dampnats.⁷³³ On⁷³⁴ com⁷³⁵ | [N58^b] açó sia enaxí obri, fill, los ulls de ta pensa e enten com gran causa es be⁷³⁶ | [M7] qui es per | [L6] la primera | [P383] intenció, contra mal qui es per la | [R6] segona.⁷³⁷

[8] No·t meravells,⁷³⁸ fill, si lo mon es en⁷³⁹ tribulació e en perill, pus que Deus | [j317] es tan poch amat e conegut per defalliment de vera intenció. | [T5^a] On⁷⁴⁰ sobre totes⁷⁴¹ coses te consell e·t man⁷⁴² que⁷⁴³ tu te⁷⁴⁴ apoders⁷⁴⁵ aytant⁷⁴⁶ com⁷⁴⁷ pusques en

⁷¹⁵ No] *fragment assenyalat amb manícula MA*

⁷¹⁶ un] null *VLPH*

⁷¹⁷ sols] sol *TRA*

⁷¹⁸ en – tant] *subratllat L*

⁷¹⁹ com] *manca I N*

⁷²⁰ cell que] *manca V LPH*

⁷²¹ tant hom] tans homens *VLPH*

⁷²² hom] ama *P*; *manícula L*

⁷²³ ha] *manca VLP*

⁷²⁴ no es] *manca VLPH*

⁷²⁵ ha fet] feu *ICE VLPHN*

⁷²⁶ no – Mahomet] *manca D*; Mahomet] Mafomet *UT*, Maffumet *A VLP*; *manca R*

⁷²⁷ be es] {2 I} *M*

⁷²⁸ en] ha *E*

⁷²⁹ fortment] fort *R*

⁷³⁰ Deu] *manca D*

⁷³¹ lo] *manca DUTRAICBE VLPHN jg*

⁷³² sien] son *DAICE VLPHN jg*

⁷³³ eternal de tots bens – dampnats] *subratllat V*

⁷³⁴ on] e *IC N*; *manca VLPH*

⁷³⁵ com] *subratllat H*

⁷³⁶ be] *interlineat D¹*

⁷³⁷ segona] *no fa canvi de paràgraf V*

⁷³⁸ no·t meravells] *subratllat H*

⁷³⁹ en] *manca N*

⁷⁴⁰ on] *subratllat H*

⁷⁴¹ totes] *afeg. aquestes A j*

⁷⁴² man] comande *U*, coman *j*

⁷⁴³ que] com *TA (al marge, amb reclam A)*

⁷⁴⁴ te] *manca D g*

⁷⁴⁵ te apoders] *manca E*

⁷⁴⁶ aytant] *manca A*

⁷⁴⁷ com] *al marge A'*

ta intenció com ab ella⁷⁴⁸ ams Deu⁷⁴⁹ e⁷⁵⁰ conegues havent a ell la primera intenció | [I5^v] e a tu⁷⁵¹ e a ton proisme la segona.⁷⁵²

[9] Amable fill, no-t poria dir⁷⁵³ ni escriure⁷⁵⁴ los bens qui per la⁷⁵⁵ primera intenció⁷⁵⁶ reeb de Deu cell qui l'ama⁷⁵⁷ e-l conex, cor los malalts⁷⁵⁸ sana, e los pobres enriqueyx, e los | [A129^{va}] cechs⁷⁵⁹ illumina,⁷⁶⁰ e dona consolacion als treballats⁷⁶¹ | [N58^{va}] e esperança a sos servidors, e lagremes⁷⁶² als peccadors, e honrament⁷⁶³ als menyspreats,⁷⁶⁴ e restitueix los injuriats.⁷⁶⁵

[10] Fill,⁷⁶⁶ l'ortolá dona del agua als arbres per rahó dels fruits;⁷⁶⁷ e-l cavaller dona civada a son⁷⁶⁸ | [U84^{vb}] cavall per rahó del servici | [C4^v] que li fa; e lo | [T5^b] mestre paga a son dicipol⁷⁶⁹ son⁷⁷⁰ deute⁷⁷¹ per rahó del⁷⁷² lloguer.⁷⁷³ | [H6^v] E donch,⁷⁷⁴ fill, si tu a⁷⁷⁵ Deu de gloria, que es tan habundós de justícia, poder, | [L6^v] saviesa, | [R6^v] caritat,⁷⁷⁶ | [V48^v] has⁷⁷⁷ la primera intenció, be⁷⁷⁸ pots saber que la tua segona intenció⁷⁷⁹ haurá⁷⁸⁰ son⁷⁸¹ compliment per la primera. | [g11]

⁷⁴⁸ com ab ella] manca E; ella] aquella UT

⁷⁴⁹ Deu] de *interlineat a sobre -u T*

⁷⁵⁰ e] ello U, el RA j

⁷⁵¹ e a tu] manca E

⁷⁵² segona] no fa canvi de paràgraf V

⁷⁵³ dir] afeg. ni comptar E

⁷⁵⁴ escriure] manca P, fer veure N

⁷⁵⁵ per la] manca MUTRA; per] manca V

⁷⁵⁶ qui – intenció] manca LPH

⁷⁵⁷ cell qui l'ama] com lo ama MUTRA; cell] aquell E P, el qui N; *manícula L*; [dilecte fili nec dicere nec scribere possum illa bona pro vera et ordinata intentione influit gratia dei concedit enim infirmantibus...Z]

⁷⁵⁸ malalts] malvats R

⁷⁵⁹ cechs] segos LPHN

⁷⁶⁰ illumina] en lumina U, enlomina VLH

⁷⁶¹ treballats] treballants I N, tribulats P

⁷⁶² e lagremes] alegre mes C

⁷⁶³ honrament] honraments AE

⁷⁶⁴ menyspreats] menyspresants I N

⁷⁶⁵ los injuriats] les injurietes AE VLPH; injuriats] (-t- *interlineada*) I¹, injuriats N

⁷⁶⁶ Ffill] *subratllat H*

⁷⁶⁷ dels fruits] del fruit A

⁷⁶⁸ a son] al E

⁷⁶⁹ dicipol] dexeble TRAI N

⁷⁷⁰ son] lo A

⁷⁷¹ a son dicipol son deute] {4 5 1 2 3} N; son²] lo A N j

⁷⁷² del] de son A

⁷⁷³ e – lloguer] manca E; lloguer] legir (?) A, servey N; afeg. que na DIC VLH jg; afeg. que li fa P; [et domus condigna stipendia famulo suo retribuit per labore Z]

⁷⁷⁴ e donch] *subratllat H*

⁷⁷⁵ a] al j

⁷⁷⁶ de – caritat] de justícia, de poder, de saviesa e de caritat DIC LPHN jg

⁷⁷⁷ has] es P

⁷⁷⁸ be] ben IC N

⁷⁷⁹ segona intenció] intencio primera E

⁷⁸⁰ haurá] haja I VLPHN

⁷⁸¹ son] bon *ICE VLPHN*; [finem suum consequuntur *Z*]

[11] Sapies,⁷⁸² fill, *que* molt | [M7^v] es cosa mal⁷⁸³ stant⁷⁸⁴ e repreneadora⁷⁸⁵ amar⁷⁸⁶ diners, viandes, fills, possessions, honraments⁷⁸⁷ e les | [P383^v] altres coses | [D99^v] per la primera intenció;⁷⁸⁸ e amar Deu per la segona o⁷⁸⁹ no⁷⁹⁰ amar | [N58^{vb}] Deu ni per la primera⁷⁹¹ ni⁷⁹² per la segona⁷⁹³ molt es cosa⁷⁹⁴ | [E57] repreneadora. On com açó sia⁷⁹⁵ tan⁷⁹⁶ gran defalliment e⁷⁹⁷ se·n⁷⁹⁸ seguesquen⁷⁹⁹ tants de mals, donchs molt⁸⁰⁰ es⁸⁰¹ necessaria cosa⁸⁰² a preycar⁸⁰³ e a mostrar a les | [j318] gents que | [T5^{va}] ignorantment cuyden amar e conexer Deu ab⁸⁰⁴ primera intenció e aman-lo⁸⁰⁵ ab segona.⁸⁰⁶

⁷⁸² Sapies] *subratllat H*; e sapies *jg*

⁷⁸³ mal] mala *PH*

⁷⁸⁴ stant] manca *VLPH*

⁷⁸⁵ e repreneadora] e repreneur *V*; manca *LPH*

⁷⁸⁶ molt – amar] moltes coses mal stan e repreneur es amar *R*, amb aglutinació diferent dels mots.

⁷⁸⁷ possessions honraments] honraments e possessions *ICE VLPHN*

⁷⁸⁸ intenció] a continuació cancel·lat ni per la segona *P*

⁷⁸⁹ o] e *DURAICE VLHPN jg*; manca *T*

⁷⁹⁰ no] *afeg.* a *T*

⁷⁹¹ primera] *afeg.* intencio *DAI HN*

⁷⁹² ni] mas *j*; *afeg.* sino *I'E N*

⁷⁹³ no – segona] manca per salt d'igual a igual *P*

⁷⁹⁴ molt – cosa] manca *E*

⁷⁹⁵ sia] *afeg.* en aysi *U*

⁷⁹⁶ tan] manca *A j*

⁷⁹⁷ e] don *A j*; *afeg.* hon *DICE VLPN g*

⁷⁹⁸ se·n] se *DAIC VLPHN g*

⁷⁹⁹ seguesquen] seguescha *D*, segueix que *A*

⁸⁰⁰ molt] manca *DICE VLPHN*

⁸⁰¹ molt es] {2 1} *U*

⁸⁰² cosa] manca *LPH*

⁸⁰³ apreycar] pricar *LPH*; *afeg.* se *C*

⁸⁰⁴ ab] per la *VLPH*

⁸⁰⁵ aman-lo] aman *V* (*interlineat H*); -lo *interlineat E'*

⁸⁰⁶ segona] *afeg.* qui es demantine *V*, qui es de mentina *LH*, qui es de mentida *P*

De⁸⁰⁷ Creació.⁸⁰⁸ III. capitol⁸⁰⁹

[1] Creá Deus lo mon per intenció que⁸¹⁰ fos amat e conegut per creatura; car, per la gran rahó que Deus ha⁸¹¹ en si⁸¹² per⁸¹³ amar e conexer, fo,⁸¹⁴ fill,⁸¹⁵ | [I6] a⁸¹⁶ Deu⁸¹⁷ cosa covinent crear lo mon, per tal que⁸¹⁸ sa justícia satisfés a la⁸¹⁹ alta honor qui-s | [R7] cové a la bontat | [L7] e | [H7] a la granea de Deu, la qual ha en eternitat, poder, saviesa⁸²⁰ e en⁸²¹ totes ses⁸²² virtuts.⁸²³

[2] Amable fill, a Deu⁸²⁴ no fo causa necessaria crear lo mon per nulla⁸²⁵ cosa⁸²⁶ que fos utilitat [N59^a] a Deu⁸²⁷ en la⁸²⁸ creació del món. Mas⁸²⁹ | [T5^{vb}] en axí com al⁸³⁰ rey que sia⁸³¹ larch de coratge⁸³² e habundós de riqueses se⁸³³ cové⁸³⁴ donar per sa bontat e per son poder, enaxí a⁸³⁵ Deu, per⁸³⁶ compliment⁸³⁷ de infinida⁸³⁸ larguesa e perfecció | [M8] de⁸³⁹ totes⁸⁴⁰ virtuts, [U85^a] se convench que creás lo mon e que fees molt de bé.⁸⁴¹

⁸⁰⁷ De] manca D g

⁸⁰⁸ creació] creatio D H, subratllat i al marge esquerre H

⁸⁰⁹ de – capitol] capitol 3 (al marge i subratllat creatio) H; manca RIC VLPN; iii capitol] capitol .iiij. A; manca DUTE

⁸¹⁰ que] ques VL

⁸¹¹ ha] interlineat V

⁸¹² si] afeg. matex C; [in se ipsum Z]

⁸¹³ per] fer MA, fa UTR

⁸¹⁴ fo] lo UTR

⁸¹⁵ fill] manca DICE V LPHN g

⁸¹⁶ a] de UTR

⁸¹⁷ Deu] afeg. e es UTR

⁸¹⁸ que] repeteix que V

⁸¹⁹ a la] a continuació cancel·lada i expuntuada la repetició de alla U

⁸²⁰ saviesa] interlineat a sobre d'una cancel·lació V; afeg. e voluntat DICE VLPHN jg

⁸²¹ en] manca T

⁸²² ses] les TR

⁸²³ virtuts] no fa canvi de paràgraf U

⁸²⁴ Deu] manícula L

⁸²⁵ nulla] neguna UA j

⁸²⁶ cosa] a continuació ratllat necessaria I

⁸²⁷ Deu] ell E

⁸²⁸ la] manca I N

⁸²⁹ mas] subratllat H

⁸³⁰ al] el C N, a E, lo LP, a lo H

⁸³¹ que sia] manca UAICE VLPHN

⁸³² coratge] cor A j

⁸³³ se] manca TR

⁸³⁴ cové] afeg. de T

⁸³⁵ a] ha TR, manca E

⁸³⁶ per] afeg. son UTR

⁸³⁷ compliment] complidament, -da- expuntuat D

⁸³⁸ infinida] afeg. bonesa E

⁸³⁹ de] en DUTRAICB VLPHN jg

⁸⁴⁰ totes] a continuació cancel·lat virtes R

⁸⁴¹ bé] no canvia de paràgraf VL

[3] La intenció⁸⁴² que Deus hac en crear lo mon e la⁸⁴³ justicia de Deu⁸⁴⁴ se convengueren | [j319] ab⁸⁴⁵ la⁸⁴⁶ saviesa⁸⁴⁷ volentat, adonchs con⁸⁴⁸ Deus⁸⁴⁹ lo mon⁸⁵⁰ creá,⁸⁵¹ e per açó⁸⁵² no-s⁸⁵³ covench⁸⁵⁴ que·l mon fos | [A129^{vb}] [g12] creat⁸⁵⁵ enans | [P384] ni pus tart ni menor ni major⁸⁵⁶ ni⁸⁵⁷ d'altre estament; car si null altre stament⁸⁵⁸ se covengués⁸⁵⁹ a crear lo mon,⁸⁶⁰ fora en la | [T6^a] intenció de Deu passió | [B3]** e defalliment.

[4] Amable fill, la intenció de Deu no pres null⁸⁶¹ cambiament [C5] ni⁸⁶² mudament com creá⁸⁶³ | [N59^b] lo mon, car la intenció | [E57^v] que·l⁸⁶⁴ mon creá es Deu infinit eternal⁸⁶⁵ en tota perfecció; e per açó | [L7^v] es impossible cosa⁸⁶⁶ que per⁸⁶⁷ nulla⁸⁶⁸ causa que Deus haja⁸⁶⁹ | [R7^v] creada ni | [H7^v] feita puscha esser en Deu negun mudament.⁸⁷⁰

[5] Si en Deu⁸⁷¹ no hagués intenció de engenrar Deu e de produir⁸⁷² Deu, fora intenció en Deu⁸⁷³ pus noble | [V49] ara com lo mon es | [I6^v] e⁸⁷⁴ menys⁸⁷⁵ noble ans⁸⁷⁶ que·l mon

⁸⁴² la intenció] *subratllat H*

⁸⁴³ la] *afeg. sua UTRA*

⁸⁴⁴ de Deu] *manca UTRICE VLPHN; [justitia cum voluntate et sapientia sui Z]*

⁸⁴⁵ ab] *repeteix ab V*

⁸⁴⁶ la] *sa j*

⁸⁴⁷ saviesa] *afeg. e DUTRICE VLPHN jg*

⁸⁴⁸ con] *cant U, quant TR*

⁸⁴⁹ Deus] *manca DICE VLPHN g*

⁸⁵⁰ mon] *manca DICE VLPHN g*

⁸⁵¹ creá] *acaben aquí el paràgraf segon I L*

⁸⁵² açó] *afeg. fill TRA j*

⁸⁵³ no-s] *a continuació cancel·lat que M*

⁸⁵⁴ no-s covench] *non si conech U; covench] non vench L; no-s] no H*

⁸⁵⁵ creat] *manca U*

⁸⁵⁶ menor ni major] *{3 2 1} DICE VLPHN*

⁸⁵⁷ ni] *afeg. si I^l N*

⁸⁵⁸ car – estament] *manca per salt d'igual a igual UIC VLPHN*

⁸⁵⁹ convengués] *convengue H*

⁸⁶⁰ mon] *afeg. car H*

⁸⁶¹ null] *degun E*

⁸⁶² ni] *afeg. null DICBE VLPHN jg*

⁸⁶³ com creá] *de crear E*

⁸⁶⁴ que·l] *quil ICBA VLPHN*

⁸⁶⁵ eternal] *afeg. e j*

⁸⁶⁶ impossible cosa] *{2 1} N; manca j*

⁸⁶⁷ per] *manca DCBE VLPH g, interlineat I^l*

⁸⁶⁸ nulla] *neguna E VLPH*

⁸⁶⁹ haja] *a continuació cancel·lat feta H*

⁸⁷⁰ mudament] *cambiament VLPH; no fan canvi de paràgraf UA V*

⁸⁷¹ si en Deu] *subratllat H*

⁸⁷² produir] *procehir ICBAE VLPHN j*

⁸⁷³ en Deu] *manca E*

⁸⁷⁴ e] *interlineada U; manca D VLP*

⁸⁷⁵ menys] *manícula L*

⁸⁷⁶ ans] *manca LPV*

fos creat;⁸⁷⁷ com sia causa que⁸⁷⁸ intenció⁸⁷⁹ sens utilitat no-s covenga⁸⁸⁰ ab bontat,⁸⁸¹ perfecció, contra occiositat de intenció en⁸⁸² utilitat de⁸⁸³ caritat, saviesa, [T6^b] granea.⁸⁸⁴ [D98]

[6] Fill, Deus ha creades⁸⁸⁵ en lo mon⁸⁸⁶ unes creatures⁸⁸⁷ per entenció d'altres, axí com los corsos celestials, | [M8^v] qui son⁸⁸⁸ creats per donar influencia als terrenals corsos elementats,⁸⁸⁹ e los terrenals,⁸⁹⁰ qui son⁸⁹¹ creats⁸⁹² per entenció de anima racional, e axí de totes causes qui | [N59^{va}] son creades⁸⁹³ a servir home.⁸⁹⁴

[7] Plora,⁸⁹⁵ fill, cor⁸⁹⁶ elements, plantes,⁸⁹⁷ aucells, bísties, e totes les⁸⁹⁸ coses⁸⁹⁹ de aquest mon seguexen la orde e⁹⁰⁰ la regla de la intenció per que son creades; e home, a qui⁹⁰¹ totes⁹⁰² causes⁹⁰³ son dejús en⁹⁰⁴ intenció [j320], es contra la intenció⁹⁰⁵ per que | [U85^b] es creat, | [P384^v] faent peccats, qui son contraris a⁹⁰⁶ la⁹⁰⁷ intenció de Deu. | [T6^{va}] [g13] [R8] [L8]

⁸⁷⁷ creat] manca DICBE VLPHN g

⁸⁷⁸ que] afeg. fora H

⁸⁷⁹ intenció] a continuació cancel·lat de P

⁸⁸⁰ covenga] covenguera U

⁸⁸¹ bontat] afeg. e D jg

⁸⁸² utilitat – en] manca per salt d'igual a igual ICB VLPHN

⁸⁸³ de] e j

⁸⁸⁴ caritat – granea] e de saviesa e de granesa D jg; granea] afeg. al marge sia menys noble I¹ N. Les tres paraules són subratllades i marcades amb manícula lateral C. No fan canvi de paràgraf U V. Al marge, despues de catorze fulles se trobara lo que se seguex D²

⁸⁸⁵ creades] creat I N, creada V

⁸⁸⁶ en lo mon] manca P

⁸⁸⁷ creatures] manca E

⁸⁸⁸ son] a continuació cancel·lat elements P

⁸⁸⁹ elementats] elementals E

⁸⁹⁰ elementats – terrenals] manca per salt d'igual a igual C; terrenals] afeg. cossos IBE VLPHN

⁸⁹¹ son] a continuació cancel·lat elemen P

⁸⁹² creats] manca U

⁸⁹³ creades] afeg. per R

⁸⁹⁴ servir home] servey d'ome DICBE VLPHN jg; no canvia de paràgraf V

⁸⁹⁵ Plora] manícula L

⁸⁹⁶ cor] afeg. los UR

⁸⁹⁷ plantes] plenetes IE

⁸⁹⁸ les] manca A j

⁸⁹⁹ coses] comunas U

⁹⁰⁰ e] de I N

⁹⁰¹ a qui] al quall E

⁹⁰² totes] afeg. aquestes DUTRAICBE VLPHN jg

⁹⁰³ causes] manca N

⁹⁰⁴ en] e an V LPH, manca D

⁹⁰⁵ en – es] e U

⁹⁰⁶ contraris a] contra ICBE VLPHN

⁹⁰⁷ a la] ab D

De⁹⁰⁸ Encarnació.⁹⁰⁹ III capítol⁹¹⁰

[1] Amable⁹¹¹ fill, encarná's⁹¹² lo fill de Deu en⁹¹³ lo ventre⁹¹⁴ de⁹¹⁵ nostra dona sancta Maria per intenció que demostrás⁹¹⁶ als angels e a⁹¹⁷ home⁹¹⁸ gran⁹¹⁹ | [H8] granesa⁹²⁰ de bontat, poder, caritat, humilitat, larguesa.

[2] Lo major⁹²¹ | [E58] be qui puscha⁹²² esser creat es be creat a Deu ajustat en unitat de persona; e per açó, fill,⁹²³ la⁹²⁴ bontat de Deu se concorda⁹²⁵ ab la major entençió [N59^{vb}] ab que-s pot concordar en crear creatura, ajustant⁹²⁶ si mateixa⁹²⁷ a creatura per intenció⁹²⁸ que sia amada e coneguda aytant fortment com⁹²⁹ aquella creatura puscha haver virtut a Deu conexas | [T6^{vb}] e amar.⁹³⁰

[3] Poder⁹³¹ divinal no pot pus exalçar poder⁹³² | [I7] creat que aquell que⁹³³ a⁹³⁴ si mateix ha ajustat,⁹³⁵ e⁹³⁶ car | [A130^a] lo poder de Deu⁹³⁷ pot haver tan gran intenció, per açó caritat ab justícia, granea,⁹³⁸ bontat, concorden-se⁹³⁹ ab poder, per tal que poder hus⁹⁴⁰

⁹⁰⁸ De] manca D H g

⁹⁰⁹ encarnació] encarnatio *al marge esquerre i subratllat H*

⁹¹⁰ de – encarnació] capítol 4; manca ICBR VLPHN; iii capítol] capítol .v. A; manca DUTE

⁹¹¹ amable] O amable I N

⁹¹² encarná's] encarnasse D jg, encarnat si U

⁹¹³ en] dins E

⁹¹⁴ ventre] mon M

⁹¹⁵ de] afeg. la T

⁹¹⁶ demostrás] mostrás ICBE VLPHN

⁹¹⁷ a] manca R N, al LPH, als j

⁹¹⁸ home] homens UTRA N j

⁹¹⁹ gran] manca UTRA j; [divinam magnitudinem bonitatis Z]

⁹²⁰ granesa] saviesa C

⁹²¹ Lo major] subratllat H

⁹²² puscha] pogué N

⁹²³ fill] afeg. meu E

⁹²⁴ creat – la] afeg. *al marge I'*

⁹²⁵ se concorda] concordas DAICBE VLPHN jg

⁹²⁶ ajustant] afeg. a D

⁹²⁷ mateixa] meteyx DICBE VLPHN g; [ipsa creatura virtutem ad cognoscendum Z]

⁹²⁸ intenció] *repeteixen* ab ques pot concordar en crear creatura ajustant si mateix a creatura per entencio

VLH

⁹²⁹ com] que j

⁹³⁰ amar] *no fan canvi de paràgraf E V*

⁹³¹ Poder] subratllat H

⁹³² poder] *repeteix* poder I

⁹³³ que] *a continuació cancel·lat i expuntuat aysí U*

⁹³⁴ a] manca R

⁹³⁵ a si mateix ha ajustat] {4 5 1 2 3} DAICB N jg; *ajustat*] instat N

⁹³⁶ e] manca UR VPH

⁹³⁷ Deu] *a continuació cancel·lat* no E

⁹³⁸ granesa] bonesa I VN, manca LPH; afeg. e DI VPN jg, ab B, de U

⁹³⁹ concorden-se] se acordan D, se acorda g, acordase IBE N, acordense C, acorda VLPH, concordança U TRA, se concorden j; [convenit Z]

⁹⁴⁰ hus] manca VLPH

de tan gran | [M9] intenció⁹⁴¹ en creatura com creatura pot sostenir.⁹⁴²

[4] Si infinida virtut | [L8^v] e perfecció fos,⁹⁴³ fill, contraria a la intenció que | [j321] Deus hac⁹⁴⁴ en la carn que⁹⁴⁵ pres, fora la intenció⁹⁴⁶ menor⁹⁴⁷ que-| | [C5^v] poder que Deus ha en⁹⁴⁸ infinida virtut e perfecció, e seguire's⁹⁴⁹ que en⁹⁵⁰ Deu fossen⁹⁵¹ les⁹⁵² unes | [R8^v] virtuts contra les altres en intenció;⁹⁵³ e açó es, fill, cosa impossible.⁹⁵⁴ | [N60^a]

[5] Per ço que en⁹⁵⁵ gloria⁹⁵⁶ Deus polgués [T7^a] donar⁹⁵⁷ si | [H8^v] mateix a gloriar⁹⁵⁸ home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que hom, per⁹⁵⁹ aquell | [D98^v] [P385] cors⁹⁶⁰ gloriós de Nostro Senyor,⁹⁶¹ pogués⁹⁶² haver la major gloria,⁹⁶³ | [V49^v] la majoritat | [g14] de la⁹⁶⁴ | [U85^{va}] qual⁹⁶⁵ no⁹⁶⁶ poguera⁹⁶⁷ haver sens Encarnació e ajustament e unió⁹⁶⁸ de Deu e⁹⁶⁹ home.⁹⁷⁰

[6] Encarná's,⁹⁷¹ fill, Nostro Senyor Deus per recrear⁹⁷² home, qui⁹⁷³ era perdut e caüt⁹⁷⁴ en la ira de Deu per lo peccat del primer pare.⁹⁷⁵ E aquella intenció que Deus hac

⁹⁴¹ per¹ – intenció] manca per salt d'igual a igual E

⁹⁴² sostenir] no fa canvi de paràgraf V

⁹⁴³ fos] -o- raspada E

⁹⁴⁴ hac] hagué N

⁹⁴⁵ que] afeg. ha I VLPHN

⁹⁴⁶ que Deus – intenció] afeg. al marge I^l

⁹⁴⁷ menor] manca N

⁹⁴⁸ en] es A, manca VLPH

⁹⁴⁹ seguire's] seguiria-si U, seguirie s TR

⁹⁵⁰ en] interlineat P

⁹⁵¹ fossen] foren E

⁹⁵² les] manca VLPH

⁹⁵³ intenció] perfeccio M

⁹⁵⁴ impossible] no fan canvi de paràgraf ARE VL

⁹⁵⁵ en] afeg. la D

⁹⁵⁶ gloria] afeg. de U, manca H

⁹⁵⁷ donar] e donás ICB VLPHN; [ut in gloria Deus sem[?] ipsum dare possit Z]

⁹⁵⁸ gloriar] gloriejar DUTRAICBE VLP jg; afeg. al LPH, a V

⁹⁵⁹ per] en j

⁹⁶⁰ cors] manca D

⁹⁶¹ senyor] afeg. Deu DUTRAICBE VLPHN jg

⁹⁶² pogués] poguer T

⁹⁶³ gloria] a continuació cancel·lat e D

⁹⁶⁴ de la] del A

⁹⁶⁵ qual] afeg. gloria ICBE VLPHN; a continuació cancel·lat be L

⁹⁶⁶ no] lo VL, cancel·la lo i substitueix per no interlineat L

⁹⁶⁷ poguera] pogra DU jg, poria I N, pogué B VLPH, pogués E

⁹⁶⁸ e unió] humá DCE VLPH g, humanal I N, humana B [unione dei et hominis Z]

⁹⁶⁹ e] afeg. de DICBE LPH g

⁹⁷⁰ home] no canvia de paràgraf V

⁹⁷¹ Encarná's] encarnares amb cancel·lació de -res i corregit per encarnas D^l

⁹⁷² recrear] crear IB VLPH; re- interlineat I^lH; afeg. a (raillat) DICBE VLPH; a continuació repetit i cancel·lat per crear I; afeg. lo N

⁹⁷³ home qui] afegit al marge I^l

⁹⁷⁴ perdut e caüt] {3 2 1} N; caüt] caygué T

⁹⁷⁵ del primer pare] dels primers pares N

en⁹⁷⁶ pendre carn⁹⁷⁷ per recrear home no·s cové a esser⁹⁷⁸ primera intenció e que la⁹⁷⁹ intenció⁹⁸⁰ que Deus hac⁹⁸¹ a pendre carn per⁹⁸² demostrar ses virtuts fos⁹⁸³ segona, com sia cosa | [T7^b] que la justícia⁹⁸⁴ | [L9] de⁹⁸⁵ Deu⁹⁸⁶ haja pus apropiada⁹⁸⁷ intenció a demostrar la granesa⁹⁸⁸ de | [E58^v] sa⁹⁸⁹ bontat, poder, saviesa, que⁹⁹⁰ recreació.⁹⁹¹

[7] A la | [N60^b] gran caritat de Deu⁹⁹² se | [I7^v] cové, fill,⁹⁹³ ocasionar⁹⁹⁴ home de⁹⁹⁵ molt⁹⁹⁶ gran intenció, salvant⁹⁹⁷ a home franch arbitre; e per açó volch⁹⁹⁸ Deus que⁹⁹⁹ | [M9^v] poder¹⁰⁰⁰ donás¹⁰⁰¹ major polder [R9] en home per amar¹⁰⁰² e entendre la incarnació, que es la¹⁰⁰³ major e¹⁰⁰⁴ millor¹⁰⁰⁵ obra que Deus puscha¹⁰⁰⁶ haver en creatura¹⁰⁰⁷ ni creatura¹⁰⁰⁸ | [H9] reebre. | [j322]

⁹⁷⁶ en] a *D*, per *VLP*H

⁹⁷⁷ carn] *afeg.* humana *UTRA j*; [carnem humanam *Z*]

⁹⁷⁸ cové a esser] cové a Deu esser *URA j*, cové esser a Deu *T*

⁹⁷⁹ que la] aquella *DUTRAICB PN jg*; la] aquella *VLH*

⁹⁸⁰ intenció] *manca VLP*

⁹⁸¹ hac] a *continuació cancel·lat* per *P*

⁹⁸² recrear – per] *manca per salt d'igual a igual E*

⁹⁸³ fos] *afeg.* per *AICBE VLP*HN

⁹⁸⁴ justícia] *intencio N*

⁹⁸⁵ de] *manca B*

⁹⁸⁶ de Deu] *manca U*

⁹⁸⁷ apropiada] *aprovada BE*

⁹⁸⁸ granesa] *gracia R*

⁹⁸⁹ sa] *manca VLP*H

⁹⁹⁰ que] *afeg.* de *TRAICBE VLP*HN, a *U*

⁹⁹¹ recreació] *creacio TRIB VLP*HN, *crear C*; *re- interlineat I'*; [quod recreationis generis humani *Z*]; *no fan canvi de paràgraf VLP*

⁹⁹² Deu] *s'inicia aquí un salt d'igual a igual considerable, que s'estén fins al quart paràgraf de la rúbrica de «fe» N*

⁹⁹³ fill] *manca VLP*H; *afeg.* a *T*

⁹⁹⁴ ocasionar] *ho questionar cancel·lat i corregit a l'interlineat per ocasionar V*

⁹⁹⁵ de] a *P*

⁹⁹⁶ molt] *manca VLP*H

⁹⁹⁷ salvant] *manícula L*

⁹⁹⁸ volch] *vol H*

⁹⁹⁹ que] *quell ICBE VLP*H

¹⁰⁰⁰ poder] *afeg.* ne *DUTRAICBE VLP*H *jg*

¹⁰⁰¹ donás] *dona E*

¹⁰⁰² amar] *amor E*

¹⁰⁰³ la] *manca A*

¹⁰⁰⁴ e] *afeg.* la *DIB VLP*H *jg*

¹⁰⁰⁵ major e millor] {3 2 1} *A*

¹⁰⁰⁶ puscha] *manca M*

¹⁰⁰⁷ creatura] *natura CB*

¹⁰⁰⁸ creatura] *afeg.* puscha *ICBE VLP*H; *afeg.* a *T*

De temptació. V capitol¹⁰⁰⁹

[1] [B3^v] Amable fill, sots aquest capitol¹⁰¹⁰ de temptació,¹⁰¹¹ a¹⁰¹² significança dels .xxx. diners on¹⁰¹³ nostre senyor¹⁰¹⁴ Jesucrist¹⁰¹⁵ fo venut, te vull¹⁰¹⁶ exemplificar¹⁰¹⁷ intenció [T7^{va}] per .xxx. rubricas conseqüents, | [P385^v] per tal que per¹⁰¹⁸ aquelles¹⁰¹⁹ hajes conexença en qual manera entenció e¹⁰²⁰ temptació son diverses, concordants o¹⁰²¹ contraries.¹⁰²² E tu, fill, hages be en ta¹⁰²³ memoria e¹⁰²⁴ en ton enteniment aquest capitol,¹⁰²⁵ car molt te será util | [g15] a conservar¹⁰²⁶ virtuts¹⁰²⁷ e a¹⁰²⁸ contrastar [U85^{vb}] a vicis e a¹⁰²⁹ observar¹⁰³⁰ | [A130^b] intenció en¹⁰³¹ ço per¹⁰³² que es. | [L9^v]

[5.1] De¹⁰³³ fe.¹⁰³⁴

[1] Fe es, fill, per intenció que hom crega la¹⁰³⁵ veritat¹⁰³⁶ que enteniment no pot entendre. E aquesta fe es en¹⁰³⁷ guarda¹⁰³⁸ | [C6] de sperança, caritat, justícia, | [R9^v] prudencia, fortitudo, temprança; e per açó temptació diabolical es | [T7^{vb}] ab los¹⁰³⁹ .vii.

¹⁰⁰⁹ de – capitol] capitol 5 (al marge i subratllat tentacio) H; manca RICB VLPN; .v. capitol] capitol .vi. A; manca DUT

¹⁰¹⁰ amable – capitol] per indicar el canvi de capítol fa caixa més grossa L

¹⁰¹¹ temptació] afeg. ho[?] I, hom CB, on VLPH. I presenta una abreviació de nasal, de manera que tant pot ser hom com hon, motiu pel qual hem fet servir l'interrogant.

¹⁰¹² a] ha IC VLPH; [ad significationem illorum Z]

¹⁰¹³ on] que U

¹⁰¹⁴ senyor] afeg. Deu UICB VLPH

¹⁰¹⁵ Jesucrist] manca I

¹⁰¹⁶ vull] afegit al marge I'

¹⁰¹⁷ exemplificar] afeg. de ICB VLPH

¹⁰¹⁸ per] interlineat M

¹⁰¹⁹ aquelles] aquestes vies D jg

¹⁰²⁰ e] o I (?) VLP

¹⁰²¹ o] e DUAB jg

¹⁰²² contraries] afegit al marge I'

¹⁰²³ ta] la P

¹⁰²⁴ e] o P

¹⁰²⁵ aquest capitol] aquests capítols VLPH

¹⁰²⁶ molt – conservar] manca P

¹⁰²⁷ viruts] virtut D

¹⁰²⁸ a] manca UR

¹⁰²⁹ a] interlineat C; manca LP

¹⁰³⁰ observar] observacio de B, conservar UTR

¹⁰³¹ en] per ICB VLPH, a UR, e T

¹⁰³² per] manca I VLPH

¹⁰³³ De] afeg. la LH

¹⁰³⁴ de fe] abans Rubrica 1 LH, Rubrica primera P; manca RICB V; fe] a continuació .vj. capitol M, capitol .vij. A

¹⁰³⁵ la] interlineat P

¹⁰³⁶ veritat] virtut E

¹⁰³⁷ en] manca VLPH

¹⁰³⁸ guarda] guardada H

¹⁰³⁹ los] manca ICBE VLPH

peccats¹⁰⁴⁰ mortals temptant¹⁰⁴¹ fe contra la¹⁰⁴² intenció per que fe¹⁰⁴³ es. E car¹⁰⁴⁴ lo | [j323] demoni vol destruir les virtuts e¹⁰⁴⁵ fe,¹⁰⁴⁶ per açó tempta | [H9^v] home¹⁰⁴⁷ en¹⁰⁴⁸ aquesta manera¹⁰⁴⁹ que¹⁰⁵⁰ | [D100] oyrás¹⁰⁵¹ e encara en moltes altres¹⁰⁵² maneres semblants [I8] a aquestes.¹⁰⁵³

[2] Si tu, fill,¹⁰⁵⁴ creus e¹⁰⁵⁵ cogites que Deus Pare engendra¹⁰⁵⁶ [M10] de si matex¹⁰⁵⁷ Deus Fill, e del Pare e¹⁰⁵⁸ del Fill hix Deus Sant Spirit,¹⁰⁵⁹ e-l Pare e-l Fill,¹⁰⁶⁰ Sant Spirit¹⁰⁶¹ son un Deu, no tres Deus, e tu has temptació que no¹⁰⁶² puscha¹⁰⁶³ esser veritat ço que cregues¹⁰⁶⁴ en los articles demunt | [V50] dits,¹⁰⁶⁵ adonchs¹⁰⁶⁶ deus¹⁰⁶⁷ recorer a fortitudo, caritat, justicia,¹⁰⁶⁸ que-t ajuden a conservar la fe en¹⁰⁶⁹ la intenció¹⁰⁷⁰ per¹⁰⁷¹ que te¹⁰⁷² es donada, e¹⁰⁷³ fortitudo enfortir-t'a¹⁰⁷⁴ ab | [T8^a] [L10] caritat, qui es ajudant ab¹⁰⁷⁵ fe amant la intenció per que es.¹⁰⁷⁶

¹⁰⁴⁰ peccats] *interlineat B*
¹⁰⁴¹ temptant] temptar *j*; *afeg.* de *T*
¹⁰⁴² la] *a continuació cancel·lat* esperança *P*
¹⁰⁴³ fe] manca *ICBE VLPH*
¹⁰⁴⁴ car] quant *TR*
¹⁰⁴⁵ e] de *A j*
¹⁰⁴⁶ fe] *afeg.* e *VLPH*
¹⁰⁴⁷ home] *afeg.* en fe *ICBE VLPH*
¹⁰⁴⁸ en] per *A*
¹⁰⁴⁹ aquesta manera] moltes daltres maneres *UTRA*
¹⁰⁵⁰ que] *al marge* Antes de 14 fulles esta lo que se segueix *D*²
¹⁰⁵¹ que oyrás] que hoyrets *ICB, manca VLPH*
¹⁰⁵² altres] manca *E*
¹⁰⁵³ aquestes] *no fa canvi de paràgraf V*
¹⁰⁵⁴ fill] manca *VLPH*
¹⁰⁵⁵ e] o *R, manca A*
¹⁰⁵⁶ engendra] engenas *ICBE VLPH*
¹⁰⁵⁷ matex] *a continuació cancel·lat* fill *B*
¹⁰⁵⁸ e] manca *C*
¹⁰⁵⁹ sant spirit] {2 1} *UTR*; spirit] *afeg.* *al marge* e que tots tres *I*¹
¹⁰⁶⁰ fill] *afeg.* e *URAE*, el *DTR g*, e lo *CB*
¹⁰⁶¹ e-l pare – spirit] manca per salt d'igual a igual *I VLPH*
¹⁰⁶² no] manca *I VLPH*
¹⁰⁶³ puscha] pusques *C*
¹⁰⁶⁴ cregues] creus *DTRAICBE VLPH jg, creses U*
¹⁰⁶⁵ demunt dits] manca *E*
¹⁰⁶⁶ adonchs] *a continuació cancel·lat i expuntuat* deu recorre *U*
¹⁰⁶⁷ deus] debes *U*
¹⁰⁶⁸ fortitudo caritat justicia] fortitudo e a caritat e a justicia *D g*
¹⁰⁶⁹ en] e *D jg*
¹⁰⁷⁰ intenció] justicia *E*
¹⁰⁷¹ per] manca *H*
¹⁰⁷² te] manca *UA*
¹⁰⁷³ e] manca *D g*
¹⁰⁷⁴ enfortir-t'a] enfortira *TE*, enfortirte ha *H*
¹⁰⁷⁵ ab] a *UTRAICBE VLPH jg*, [cum caritate iuvante fidem diligendo intentionem qua fides est *Z*]
¹⁰⁷⁶ es] *no fan canvi de paràgraf VL*

[3] Justícia¹⁰⁷⁷ te dirà | [P386] que tu¹⁰⁷⁸ no vulles fer¹⁰⁷⁹ injúria a fe per ço que no entens,¹⁰⁸⁰ e¹⁰⁸¹ demostre't¹⁰⁸² com tu no¹⁰⁸³ has endreçat | [E59] enteniment en tots temps de¹⁰⁸⁴ entendre tot¹⁰⁸⁵ ço que vols¹⁰⁸⁶ entendre.¹⁰⁸⁷ E per açó se cové¹⁰⁸⁸ creure ço que¹⁰⁸⁹ no¹⁰⁹⁰ pots entendre | [R10] tro¹⁰⁹¹ que ho pusques entendre.¹⁰⁹²

[4] Si¹⁰⁹³ tu, fill, entens¹⁰⁹⁴ que Deus Pare¹⁰⁹⁵ per poder infinit¹⁰⁹⁶ eternal, pot de si matex, qui¹⁰⁹⁷ es infinit [U86^a] en essencia e¹⁰⁹⁸ eternal en durament,¹⁰⁹⁹ engenrar¹¹⁰⁰ Deus¹¹⁰¹ fill¹¹⁰² infinit¹¹⁰³ eternal,¹¹⁰⁴ e has temptació e dupte¹¹⁰⁵ que¹¹⁰⁶ sia veritat, considerant¹¹⁰⁷ que¹¹⁰⁸ | [g16] Deus no fa tot ço que | [T8^b] [H10] pot son poder, adonchs recorre a¹¹⁰⁹ sperança, justícia,

¹⁰⁷⁷ Justícia] e justícia DUTRAICBE VLP H jg

¹⁰⁷⁸ tu] manca UTR

¹⁰⁷⁹ fer] a continuació cancel·lat i expuntuat justícia U

¹⁰⁸⁰ entens] entenes U, entenes R H

¹⁰⁸¹ e] a ICA VLP

¹⁰⁸² demostre't] demostrar fe I; demostrar te C VLP; demostrar ta DABE H g, demostrar te ha j; afeg. intenció E; [eo quod non intelligis monstrabit quod tibi te Z]

¹⁰⁸³ no] interlineat B

¹⁰⁸⁴ de] manca ICBE VLP H

¹⁰⁸⁵ tot] manca ICBE VLP H g

¹⁰⁸⁶ vols] pots E

¹⁰⁸⁷ tot – entendre] manca per salt d'igual a igual D

¹⁰⁸⁸ se cové] cové te DUTRAC g, covet a IE VLP H; se] te B

¹⁰⁸⁹ que] al marge I¹; afeg. tu E

¹⁰⁹⁰ no] manca P

¹⁰⁹¹ tro] fins I

¹⁰⁹² entendre] no fa canvi de paràgraf V

¹⁰⁹³ Si] manícula L

¹⁰⁹⁴ entens] creus E

¹⁰⁹⁵ pare] manca M

¹⁰⁹⁶ infinit] afeg. e DUTRAE P

¹⁰⁹⁷ qui] li R

¹⁰⁹⁸ e] manca LPH

¹⁰⁹⁹ qui – durament] desplaçat després de pare j; en durament] cancel·lat P

¹¹⁰⁰ engenrar] enjendra U, engenrat R

¹¹⁰¹ Deus] afeg. lo U

¹¹⁰² fill] manca DR

¹¹⁰³ infinit] afeg. e DUTRI N

¹¹⁰⁴ engenrar – eternal] cancel·la la repetició d'aquest fragment I; repeteix en durament engenrar deus fill infinit eternal L; eternal] a continuació cancel·lat endurament P, repeteix en durament H

¹¹⁰⁵ dupte] duptes ICBE VLP H

¹¹⁰⁶ que] a continuació cancel·lat no E

¹¹⁰⁷ considerant] considera C, considere't B

¹¹⁰⁸ que] de VLP H

¹¹⁰⁹ a] en C VLP H

caritat;¹¹¹⁰ car¹¹¹¹ per sperança,¹¹¹² justícia¹¹¹³ deus¹¹¹⁴ creure¹¹¹⁵ que Deus deu¹¹¹⁶ fer¹¹¹⁷ en si matex obra eternal e infinida qui sia¹¹¹⁸ Deu e de Deu engenrada *per* tal que Deus no stia¹¹¹⁹ occiós en si matex, car justícia te mostra¹¹²⁰ que pus Deus ha¹¹²¹ poder de¹¹²² produir¹¹²³ | [M10^v] Deus¹¹²⁴ | [J8^v] en si matex¹¹²⁵ | [L10^v] de si matex. E¹¹²⁶ com¹¹²⁷ aquesta obra¹¹²⁸ es la¹¹²⁹ millor e¹¹³⁰ la¹¹³¹ pus noble¹¹³² que pusca esser, cové¹¹³³ que la voluntat de Deu vulla ço que pot¹¹³⁴ lo poder, e lo | [j324] poder¹¹³⁵ faça e no sia¹¹³⁶ occiós, segons que¹¹³⁷ divina¹¹³⁸ justícia ho jutja en la divina¹¹³⁹ voluntat. | [A130^{va}]

[5] Amable fill, si tu vols entendre ço que creus,¹¹⁴⁰ | [T8^{va}] sotsposa¹¹⁴¹ possible causa esser en¹¹⁴² veritat aquella causa | [C6^v] que desiges¹¹⁴³ entendre, car ço que sotsposes¹¹⁴⁴ es¹¹⁴⁵

¹¹¹⁰ justícia e caritat] a justícia e caritat *D g*

¹¹¹¹ car] com *A LH*

¹¹¹² justícia – sperança] manca per salt d'igual a igual *P*; justícia] *afeg.* per *VLPH*; esperança] *afegeix e DA j*

¹¹¹³ justícia] manca *B*

¹¹¹⁴ deus] pots *B*

¹¹¹⁵ creure] creatura *C*, cancel·lat -atura i corregit a continuació per -ure

¹¹¹⁶ deu] pot *D jg*

¹¹¹⁷ fer] a continuació cancel·lat i expuntuat de si mateys *U*

¹¹¹⁸ sia] al marge *I'*

¹¹¹⁹ stia] sia *DUTRAICBE VLPH jg*

¹¹²⁰ mostra] demostra *DRIBE VLPH j g*, demostrade *C*, mostrarà amb cancel·lació de -ra final *U*

¹¹²¹ que pus Deus ha] {1 3 2 4} *CE*

¹¹²² de] a *P*; *afeg.* fer, ço es de *D jg*

¹¹²³ produir] fer *ICBE VLPH*

¹¹²⁴ Deus] acaba aquí el salt d'igual a igual de *N*, que s'havia iniciat a (*IV*, 7)

¹¹²⁵ matex] *afeg.* e *DUTRICBE VLPH jg*

¹¹²⁶ e] manca *D j*

¹¹²⁷ com] manca *UTRAICBE VLPHN g*

¹¹²⁸ obra] manca *R*

¹¹²⁹ la] manca *TR*

¹¹³⁰ e] manca *D*

¹¹³¹ la] manca *TR LPH*

¹¹³² la millor e la pus noble] {4 5 6 3 1 2} *E*

¹¹³³ cové] e coves *ICBE VLPHN*; cancel·lada la e majúscula *I'*

¹¹³⁴ pot] inicialment *I* presentava un per abreujat, cancel·lat i al qual s'afegeix, de la mateixa mà, -ot a l'interlínia superior.

¹¹³⁵ e – poder] manca per salt d'igual a igual *VLPH*; poder] *afeg.* o *IN*

¹¹³⁶ sia] estia *D jg*, stigua *E*; *afeg.* o estiga *T*

¹¹³⁷ que] *afeg.* la *AI N j*

¹¹³⁸ divina] divinal *AIBE VLHN j*, dinal *P*

¹¹³⁹ divina] divinal *DAE jg*

¹¹⁴⁰ entendre ço que creus] creure so que no entens *ICBE VLPHN*; [si vis intelligere fili id quod credis *Z*]

¹¹⁴¹ sotsposa] pots posar *N*; *afeg.* posibilitat ço es *C*

¹¹⁴² en] manca *ICBE VLPHN*

¹¹⁴³ desiges] deges *A*

¹¹⁴⁴ sotsposes] sot praposes *L*, cancel·lat sot pra i *afeg.* a la interlínia sot, amb manícula al marge

¹¹⁴⁵ es] *afeg.* per *D jg*; a continuació cancel·lat i expuntuat ver *U*

fe, e fe ajudar-t'a¹¹⁴⁶ | [R10^v] a exalçar l'enteniment a¹¹⁴⁷ entendre. E si açó no sotsposaves,¹¹⁴⁸ tu¹¹⁴⁹ faries injuria a la intenció per que fe es, e obeyries¹¹⁵⁰ a temptació diabolical. E¹¹⁵¹ si la cosa que¹¹⁵² entens, fill, no es contra la fe, sapies *que* adonchs¹¹⁵³ has hauda¹¹⁵⁴ | [D100^v] la primera intenció¹¹⁵⁵ a ço que entens, e has¹¹⁵⁶ la | [P386^v] segona intenció¹¹⁵⁷ a la fe, adonchs com¹¹⁵⁸ sotsposist¹¹⁵⁹ que poguesses entendre¹¹⁶⁰ ço que creyes. | [N60^{va}] E | [H10^v] si açó que cuydes entendre es contra la fe que d'abans havies, sapies, | [T8^{vb}] fill, que aquella cosa que cuydes entendre en los articles demunt dits no¹¹⁶¹ entens, car si ho¹¹⁶² entenies serie veritat, e si veritat era,¹¹⁶³ la fe que has seria | [E59^v] falsa. E per açó, fill, consell-te que tu¹¹⁶⁴ ab | [L11] caritat,¹¹⁶⁵ | [U86^b] prudencia,¹¹⁶⁶ fortitudo, te ajudes de¹¹⁶⁷ aytals temptacions, per tal¹¹⁶⁸ que¹¹⁶⁹ no sies contra | [g17] la fe en res *que*¹¹⁷⁰ entenes. E si entens ço *que* verdaderament creyas,¹¹⁷¹ cové¹¹⁷² | [M11] esser¹¹⁷³ concordança de primera | [R11] intenció et de segona.¹¹⁷⁴

¹¹⁴⁶ ajudar-t'a] ajuda *DICBE VLHN g*, ajustade (?) *P*

¹¹⁴⁷ a] e *IB N*, o *C*, ell *V*, al *LPH*

¹¹⁴⁸ sotsposaves] sotsposes *D g*; *afeg.* en *D jg*

¹¹⁴⁹ tu] manca *E*

¹¹⁵⁰ obeyries] obeyras *MUTA*

¹¹⁵¹ e] manca *D g*

¹¹⁵² que] *afeg.* no *P*

¹¹⁵³ adonchs] ladonchs *I VLPH*

¹¹⁵⁴ has hauda] es ajude *V*, as ajude *LP*; *manícula L*

¹¹⁵⁵ intenció] *afeg.* en *I N*, a *UTRA jg*

¹¹⁵⁶ has] *afeg.* aguda (*al marge*)¹ *CB N g*

¹¹⁵⁷ açó – intenció] *al marge superior D*¹; e has la segona intenció] {1 3 4 5 2} *D*; intenció] manca *ICBE VLPHN g*

¹¹⁵⁸ com] quant *IBE VLPHN*, tant *C*

¹¹⁵⁹ sotsposist] sosposest *I*, sospets *N*, sotsposes *T VLPH*

¹¹⁶⁰ hauda – entendre] *subratllat L*

¹¹⁶¹ no] *afeg.* ho *ICBE N*, la *H*

¹¹⁶² si ho] sils *D*; ho] los *M*; [si illud intelligeres *Z*]

¹¹⁶³ veritat era] {2 1} *IE N*; era] manca *CB VLPH*

¹¹⁶⁴ tu] manca *ICB VLPHN*

¹¹⁶⁵ caritat] veritat *BTR*; [caritatem *Z*]

¹¹⁶⁶ prudencia] a *continuació repeteix prudencia U*

¹¹⁶⁷ de] a *E*

¹¹⁶⁸ tal] manca *D*

¹¹⁶⁹ per tal que] e *ICBE VLPHN g*; car *cancel-lat (corregit al marge per per que) D*¹; *afeg.* guarda *E*

¹¹⁷⁰ que] *afeg.* no *D*

¹¹⁷¹ creyas] creus *D*

¹¹⁷² cové] cové-hi (hi *interlineat) D*¹ *ICBEUTRA jg*, coveys *VLP*, coneys *H*

¹¹⁷³ esser] *afeg.* en *U*

¹¹⁷⁴ et – segona] manca *U*

[5.2] De¹¹⁷⁵ sperança.¹¹⁷⁶

[1] [B4] [V50^v] Sperança es, fill, per intenció¹¹⁷⁷ que hom sper de¹¹⁷⁸ Deu justícia e misericòrdia, pietat; e aquesta intenció es guardada¹¹⁷⁹ [T9^a] a¹¹⁸⁰ | [I9] les altres virtuts. On si tu, fill, | [j325] est peccador et desesperes¹¹⁸¹ de Deu¹¹⁸² per ço cor has fets molts peccats, adonchs es¹¹⁸³ temptat e¹¹⁸⁴ vençut, | [N60^{vb}] e¹¹⁸⁵ fas¹¹⁸⁶ contra fortitudo, caritat, prudència, justícia; car ab fortitudo deus estar¹¹⁸⁷ forts en ton coratge tant de temps tro que¹¹⁸⁸ caritat te faça amar la misericòrdia de Deu e tembre sa¹¹⁸⁹ justícia, per | [H11] ço que¹¹⁹⁰ justícia te faça confessar ton peccat, e prudència membrar¹¹⁹¹ la gran¹¹⁹² misericòrdia de Deu.¹¹⁹³

[2] Si tu, fill, has gran¹¹⁹⁴ temor¹¹⁹⁵ de mort,¹¹⁹⁶ o¹¹⁹⁷ de esser vençut per¹¹⁹⁸ tos enemichs, e¹¹⁹⁹ temes¹²⁰⁰ perdre | [L11^v] riqueses e¹²⁰¹ honraments¹²⁰² o alguna causa que molt amas, e vols esser | [T9^b] | [P387] certificat de aquelles coses | [R11^v] que temes¹²⁰³ per ço que no hages¹²⁰⁴ malança,¹²⁰⁵ adonchs est, fill, temptat contra la

¹¹⁷⁵ De] *afeg.* la LPH

¹¹⁷⁶ de sperança] *abans* Rubrica 2 LPH; *manca* RICB VN; sperança] *a continuació* .vij. capitol M, 2 D, capitol .viii. A

¹¹⁷⁷ intenció] enteniment ICB VLPN; [spes est intentione expectandi Z]

¹¹⁷⁸ de] *manca* ICB VLPN; [expectandi de Deo justitia Z]

¹¹⁷⁹ es guardada] *esguarda* D jg

¹¹⁸⁰ a] ab UTRAICB VLPN

¹¹⁸¹ et desesperes] *desperas* ti U

¹¹⁸² de Deu] *manca* D g; [de misericòrdia dei desperes Z]

¹¹⁸³ es] est DUTRAICB L, ets HN

¹¹⁸⁴ e] *afeg.* est ICB VN

¹¹⁸⁵ e] *perque* IN, que CB VLPN; [temptatus est et devictus agens contra fortitudine Z]

¹¹⁸⁶ fas] *farás* A

¹¹⁸⁷ deus estar] *a continuació cancel·lada la repetició de deus estar* P; *estar*] *esser* D jg

¹¹⁸⁸ tro que] *en oracio* I, *en hora* N

¹¹⁸⁹ sa] la D g

¹¹⁹⁰ que] *afeg.* se C

¹¹⁹¹ membrar] *membre* DU g; *recordar* LPH; [te faciat tua crimina conficire et prudentia magnam Dei misericordiam recordari Z]

¹¹⁹² gran] *manca* ICB VLPN

¹¹⁹³ Deu] *no fa canvi de paràgraf* V

¹¹⁹⁴ gran] *manca* A

¹¹⁹⁵ temor] *paor* A

¹¹⁹⁶ mort] Deu I VLPN; [si mori vel hostibus vinci Z]

¹¹⁹⁷ o] e IC N

¹¹⁹⁸ per] de D N g

¹¹⁹⁹ e] o DICUTRA VLPN jg, ot B; *a continuació cancel·lat i expuntuat* temies perdre U

¹²⁰⁰ temes] *afeg.* de IN, a DCB VLPN g

¹²⁰¹ e] o IB VLPN N, *manca* D g

¹²⁰² honraments] *honrament* ICB VLPN

¹²⁰³ que temes] *dequet tems* I, *de aquest temps* N, *que no tens* VLPN

¹²⁰⁴ no hages] *non ages* I, *no ne hajas* N, *no nages* VLPN

¹²⁰⁵ malança] *mal volensa* VLPN; *malla nasa cancel·lat i expuntuat nasa i corregit a continuació nansa* U

intenció per que¹²⁰⁶ sperança es;¹²⁰⁷ car ço per que sperança te¹²⁰⁸ es donada,¹²⁰⁹ | [C7] es¹²¹⁰ per ço que huses¹²¹¹ d'ella et que tu te¹²¹² confius en la ajuda de Deu,¹²¹³ e es-te millor cosa¹²¹⁴ estar¹²¹⁵ ab temor e haver sperança¹²¹⁶ | [M11^v] que¹²¹⁷ esser¹²¹⁸ segur¹²¹⁹ e¹²²⁰ esser sense sperança.¹²²¹ | [N61^a] On com açó¹²²² sia enaxí, donchs justícia, fortitut e prudència te ensenyen¹²²³ com | [A130^{vb}] tu hajes la primera | [U86^{va}] intenció a¹²²⁴ esperança e¹²²⁵ segona a la malanança que sofrers¹²²⁶ sots sperança. E¹²²⁷ si tu, fill, creus en mes¹²²⁸ paraules, amarás¹²²⁹ la | [g18] intenció per que es sperança,¹²³⁰ | [D101] e husarás en¹²³¹ sperança¹²³² de les altres virtuts, per lo qual | [T9^{va}] us serás agradable a les gents e a¹²³³ Deu.¹²³⁴ | [j326]

[5.3] De¹²³⁵ caritat.¹²³⁶

[1] Caritat es, fill, per entenció que hom ama Deu e si matex e son proisme. Alquesta [H11^v] virtut se ajuda ab sa¹²³⁷ virtut¹²³⁸ mateixa e¹²³⁹ ab la intenció per¹²⁴⁰ que

¹²⁰⁶ que] manca VLP

¹²⁰⁷ esperança es] {2 1} AICB HN j; es] manca VLP

¹²⁰⁸ te] manca A

¹²⁰⁹ donada] dada C

¹²¹⁰ es] manca VLP

¹²¹¹ huses] us, (amb afegitó posterior de -es) ICB, uns V, vus L

¹²¹² te] manca UTRA

¹²¹³ et – Deu] manca ICB VLPHN; [spes enim te data est ut utaris ea dei auxilio confidens Z]

¹²¹⁴ cosa] a continuació cancel·lat donar D

¹²¹⁵ estar] esser R N

¹²¹⁶ sperança] afeg. e N

¹²¹⁷ que] e N

¹²¹⁸ esser] manca IB VLHN

¹²¹⁹ que esser segur] {3 1 2} C N; esser segur] {2 1} B; segur] seguir C

¹²²⁰ e] en M, que N, manca CB V

¹²²¹ que – esperança] manca per salt d'igual a igual P; [melior esse timori subdictum in spe divini auxilii quod sine spe dei certificari Z]

¹²²² açó] afeg. fill D

¹²²³ ensenyen] ensenya B, enseny LPH

¹²²⁴ a] e LPHN

¹²²⁵ e] afeg. la UAICB LPHN

¹²²⁶ sofrers] sostens AICB VLPHN j

¹²²⁷ e] manícula L

¹²²⁸ creus en mes] exens ames LP, assents a mes H. Inicialment L presenta creus, cancel·lat i corregit per la mateixa mà a la interlínia per exens; en mes] ames V

¹²²⁹ amarás] afeg. mes N

¹²³⁰ es sperança] {2 1} D g

¹²³¹ en] de UTRA j

¹²³² sperança] afeg. e UTA

¹²³³ e a] de R; a] afeg. nostre senyor T

¹²³⁴ a les gents e a Deu] {5 6 4 1 2 3} ICB VLPHN

¹²³⁵ De] afeg. la LPH

¹²³⁶ de caritat] abans Rubrica 3 LPH; manca RICB VN; caritat] a continuació .viii. capitol M, 3 D, capitol .ix. A

¹²³⁷ sa] manca D jg

¹²³⁸ se – virtut] manca per salt d'igual a igual ICB VLPHN

son les altres virtuts. | [R12] E si tu, fill, es temptat | [L12] contra caritat, | [J9^v] ajuda't
ab la

¹²³⁹ e] -s *interlineada* I', es N
¹²⁴⁰ per] *manca* I N, ab C

intenció per que es caritat¹²⁴¹ e ajuda¹²⁴² sa intenció a conservar ab les altres virtuts; car conservant¹²⁴³ en ton coratge la intenció per que has¹²⁴⁴ caritat, vencerás¹²⁴⁵ la¹²⁴⁶ temptació, en lo¹²⁴⁷ venciment de la qual vencerás¹²⁴⁸ los peccats e exlçarás | [N61^b] les virtuts.¹²⁴⁹

[2] Si tu, fill, ames ton senyor terrenal en les coses terrelnals [T9^{vb}] per la primera intenció e tu matex per la segona, tu has caritat qui-s concorda en¹²⁵⁰ ton coratge ab justícia,¹²⁵¹ fortitudo, prudencia, temprança, | [P387^v] fe,¹²⁵² sperança;¹²⁵³ car justa cosa es amar, en los bens temporals, mes son rey o¹²⁵⁴ son¹²⁵⁵ princep | [V51] que si matex, com sia cosa que-l¹²⁵⁶ | [M12] princep sia en pus noble intenció¹²⁵⁷ que-l vasayll per ço car¹²⁵⁸ pot¹²⁵⁹ dels bens temporals fer¹²⁶⁰ major utilitat e esquivar mes de¹²⁶¹ mal que-l vasayll.¹²⁶²

[3] Fortitudo hi¹²⁶³ es per tal¹²⁶⁴ amor, per ço car dona passió amant¹²⁶⁵ los delits de aquest mon mes¹²⁶⁶ en¹²⁶⁷ altre¹²⁶⁸ que en¹²⁶⁹ si matex. Prudencia hi es per ço¹²⁷⁰ car gran merit n'es¹²⁷¹ | [R12^v] guanyat. | [U86^{vb}] Temprança [T10^a] es, | [H12] fill, en la demunt dita caritat, per ço car hi es | [N61^{va}] continencia e abstinencia.¹²⁷² Fe¹²⁷³ no y

¹²⁴¹ ajuda't – caritat] manca per salt d'igual a igual I VLPHN

¹²⁴² ajuda] ajudar D

¹²⁴³ conservant] conserven A

¹²⁴⁴ has] es DUICB VLPHN jg

¹²⁴⁵ vencerás] vensas IB VLPHN, vençras TRC

¹²⁴⁶ la] a continuació i cancel·lat intencio C

¹²⁴⁷ lo] la V, afeg. qual ICB VLPHN

¹²⁴⁸ vencerás] vensas IB VLHN, vençras TRC

¹²⁴⁹ virtuts] no fa canvi de paràgraf V

¹²⁵⁰ en] ab TRA

¹²⁵¹ justícia] a continuació cancel·lat temprança P

¹²⁵² fe] afeg. ab D, afeg. e g, afeg. e ab j

¹²⁵³ sperança] afeg. caritat C

¹²⁵⁴ o] e A N

¹²⁵⁵ son] repeteix son P

¹²⁵⁶ que-l] afeg. rey ol ICB VLPH, rey e el N

¹²⁵⁷ intenció] repeteix intencio A

¹²⁵⁸ car] com A LPH; manca C

¹²⁵⁹ pot] manca VLP; desplaçat després de temporals H

¹²⁶⁰ dels bens temporals fer] {4 1 2 3} DUTRA jg

¹²⁶¹ de] del I N g

¹²⁶² vassayll] no fan canvi de paràgraf A VLP, marca amb manícula al marge L

¹²⁶³ hi] manca AICB VLPHN jg

¹²⁶⁴ per tal] per aytal D, aytall AI N, en aytal (intelineat en) CB VLPH jg

¹²⁶⁵ amant] afeg. en ICB VLPHN

¹²⁶⁶ mes] afeg. que T

¹²⁶⁷ en] manca ICB VLPHN

¹²⁶⁸ altre] afeg. cosa LPH

¹²⁶⁹ en] manca AICB VLPHN

¹²⁷⁰ per co] manca UTR

¹²⁷¹ n'és] nas VLP

¹²⁷² e abstinencia] ab ciencia VLPH; e] manca UTAIC N

pert

son

dret,

¹²⁷³ ff] e fe *DUR* *ig*

[j327] per ço car creu en la justícia de | [L12^v] Deu. E açó matex | [g19] se seguex,
 fill,¹²⁷⁴ de sperança.¹²⁷⁵ | [C7^v] On con tu, fill, est temptat¹²⁷⁶ en los bens de ton
 senyor¹²⁷⁷ ha¹²⁷⁸ apropiari a tu matex, o est pererós¹²⁷⁹ a¹²⁸⁰ defendre-lo de sos
 enemichs,¹²⁸¹ adonchs¹²⁸² recorre a caritat e¹²⁸³ a les altres virtuts, e salva¹²⁸⁴ a caritat la
 intenció per que es, segons que demunt te¹²⁸⁵ havem¹²⁸⁶ especificat.¹²⁸⁷

[4] Si tu, fill, ames mes | [I10] tu matex¹²⁸⁸ que ton senyor en los bens¹²⁸⁹ celestials,
 adonchs uses¹²⁹⁰ de caritat en tu¹²⁹¹ per la primera intenció e en | [D101^v] [T10^b] ton¹²⁹²
 senyor per la¹²⁹³ segona; e en aquell us es¹²⁹⁴ justícia, prudencia, esperança. | [B4^v]
 Justícia has¹²⁹⁵ en ço que·l senyor has¹²⁹⁶ per intenció que¹²⁹⁷ Deu hajes en gloria sens
 fi. Prudencia has,¹²⁹⁸ fill,¹²⁹⁹ en ço que | [N61^{vb}] usas de¹³⁰⁰ la¹³⁰¹ intenció per que tu¹³⁰²
 est¹³⁰³ e per que es ton senyor terrenal,¹³⁰⁴ cor¹³⁰⁵ aquella cosa es prudencia, | [M12^v] qui
 conserva contra [P388]

¹²⁷⁴ fill] manca D g

¹²⁷⁵ sperança] desesperança amb el prefix des- cancel·lat I'

¹²⁷⁶ temptat] temptat T

¹²⁷⁷ senyor] afeg. has D

¹²⁷⁸ ha] manca UTR VLPH

¹²⁷⁹ pererós] permes I N

¹²⁸⁰ a] de ICB VLPHN

¹²⁸¹ defendre-lo de sos enemichs] deffendre los teus enemichs D g, defendre los dessus enemichs U, deffendre los dessus dits enemichs TRA, defendre'l de los seus enemichs j; [piger negligens [?] defendere illum ab hostibus suis Z]

¹²⁸² adonchs] afeg. deus AIB VLPHN, afeg. deus recordar C

¹²⁸³ e] manca C

¹²⁸⁴ e salva] a salvar j

¹²⁸⁵ te] manca DUTR VLPH

¹²⁸⁶ havem] a continuació cancel·lat exemplificat M

¹²⁸⁷ especificat] exemplificat DAICB VLPHN jg; afeg. al exemplificat R; [super te declaratum in exemplis Z]; no fa canvi de paràgraf V

¹²⁸⁸ mes tu matex] {2 3 I} I VN. mes] al marge I'; tu matex] manca P

¹²⁸⁹ bens] manca UTR

¹²⁹⁰ uses] usa C

¹²⁹¹ tu] afeg. e VLPH

¹²⁹² ton] manca U

¹²⁹³ la] manca A

¹²⁹⁴ es] has D HN jg, s'es I', amb -s- interlineada.

¹²⁹⁵ has] es C, hi es B; a continuació cancel·lat per so B

¹²⁹⁶ has] es ICB VLPHN

¹²⁹⁷ que] a continuació cancel·lat et B

¹²⁹⁸ has] es C V

¹²⁹⁹ fill] manca A j

¹³⁰⁰ de] per ICB VLPHN

¹³⁰¹ la] afeg. primera C

¹³⁰² tu] manca ICB VLPHN

¹³⁰³ est] es VLPH

¹³⁰⁴ terrenal] eternal D

¹³⁰⁵ cor] en T

temptació | [R13] la final¹³⁰⁶ rahó per¹³⁰⁷ que es la causa.¹³⁰⁸ | [A131^a] Sperança has,¹³⁰⁹
 fill, en ço¹³¹⁰ que speras gloria¹³¹¹ tractant¹³¹² en¹³¹³ virtuts¹³¹⁴ de¹³¹⁵ coratge mes que
 en¹³¹⁶ les¹³¹⁷ virtuts de ton senyor o¹³¹⁸ de¹³¹⁹ ton | [H12^v] proisme.¹³²⁰
 [5] Sapias,¹³²¹ fill, que a nos¹³²² es donada companya¹³²³ e amiatat¹³²⁴ de¹³²⁵ proisme
 per intenció | [T10^{va}] que en aquell¹³²⁶ obres ab caritat, segons la intenció per que te es
 donada caritat.¹³²⁷ | [L13] E si tu¹³²⁸ ames ton proisme per la segona intenció et tu¹³²⁹
 matex per la primera, has en aquella amor, justícia, sperança e prudencia. Justícia
 has,¹³³⁰ car per ço¹³³¹ que¹³³² uses de caritat¹³³³ te es | [U87^a] donada societat;¹³³⁴
 sperança¹³³⁵ en ço que¹³³⁶ speras, per¹³³⁷ us de caritat, guasardons;¹³³⁸ prudencia en¹³³⁹
 ço que sabs | [j328] guanyar merit de gloria e crexer¹³⁴⁰ en ton | [N62^a] merit¹³⁴¹ la
 gloria¹³⁴² qui-s¹³⁴³ dona¹³⁴⁴ per obra meritoria.¹³⁴⁵

¹³⁰⁶ final] *afeg.* intencio e C

¹³⁰⁷ per] *manca* C

¹³⁰⁸ causa] *afeg.* e D g

¹³⁰⁹ has] es D

¹³¹⁰ en co] com *VLP*H; en] per *ICB* N

¹³¹¹ gloria] *manca* I N

¹³¹² tractant] tracteu *VLP*, *manca* H

¹³¹³ en] de N

¹³¹⁴ virtuts] virtut A

¹³¹⁵ de] *afeg.* ton *UTR*ICB *VLP*HN

¹³¹⁶ en] a *LP*, es V

¹³¹⁷ les] *afeg.* altres *LP*

¹³¹⁸ o] e R

¹³¹⁹ de] *manca* I N

¹³²⁰ proisme] *no fa canvi de paràgraf* V

¹³²¹ Sapias] *manicula* L

¹³²² nos] tu *DA*ICB *VLP*HN jg, cascun *UTR*

¹³²³ companya] compayia D g, compenyia *CB* *VLP*H

¹³²⁴ amiatat] ajustant *VLP*H

¹³²⁵ de] *afeg.* ton *UTR*ICB *VLP*HN j

¹³²⁶ en aquell] ana celles I, ana quells V, ama aquellas N

¹³²⁷ segons – caritat] *manca per salt d'igual a igual* D *LPH*

¹³²⁸ tu] *manca* I *VLP*N

¹³²⁹ tu] *manca* M

¹³³⁰ has] *manca* *ICB* *VLP*HN

¹³³¹ car per co] {2 3 1} *ICB* *VLP*HN

¹³³² que] *manca* *CB* *LP*

¹³³³ caritat] *subratllat* H; *afeg.* (al marge) per que I' N

¹³³⁴ te – societat] *al marge* H; societat] *afeg.* has DI' H g, a B *LP*, es N

¹³³⁵ sperança] a speransa B; *afeg.* has j

¹³³⁶ en ço que] per ço com *ICB* *VLP*HN

¹³³⁷ per] en *ICB* *VLP*HN

¹³³⁸ guasardons] guardo *DUTR*ICB N jg, guarda *LPH*, guardaras V; *afeg.* en ton merit T; *afeg.* has *DA*ICB *LPH*N jg

¹³³⁹ en] per P

¹³⁴⁰ crexer] creus *MD* jg; creyser U, creix N, crexia H; [credens Z]

¹³⁴¹ merit] entendre *MUTR*, enteniment D jg; [in merito tuo Z]

¹³⁴² crexer – merit] *al marge esquerre* H.

¹³⁴³ qui-s] qui tes, *amb t interlineada* H

[6] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme¹³⁴⁶ per la primera intenció¹³⁴⁷ e ames¹³⁴⁸ ton proisme¹³⁴⁹ per la segona intenció¹³⁵⁰ e es temptat¹³⁵¹ que faces¹³⁵² lo conltrari, [T10^{vb}] recorre¹³⁵³ a justícia, spelrança, [g20] prudència,¹³⁵⁴ fortitudo, e jutja¹³⁵⁵ en ton coratge la intenció per que es caritat e les | [V51^v] altres virtuts, e¹³⁵⁶ compara | [R13^v] Deu a¹³⁵⁷ majoritat¹³⁵⁸ | [I10^v] de noblesa e de poder, bontat, saviesa e amor.¹³⁵⁹ E ton proisme compara a menoritat,¹³⁶⁰ començament,¹³⁶¹ mortalitat e ab¹³⁶² los altres defalliments qui son en | [C8] home. E si tu, | [H13] fill, has¹³⁶³ aytal¹³⁶⁴ | [M13] art o¹³⁶⁵ manera contra temptació, leugerament¹³⁶⁶ pots esser en la amistat | [L13^v] de¹³⁶⁷ Deu.¹³⁶⁸ | [P388^v]

[5.4] De¹³⁶⁹ justícia.¹³⁷⁰

[1] Justícia es, fill, per intenció de egualtat feyta enfre major | [T11^a] e major¹³⁷¹ e menor e menor¹³⁷² contra desegualtat en coses on¹³⁷³ se¹³⁷⁴ cové concordança. Aquesta

¹³⁴⁴ dona] donada *DICB VLPHN g*
¹³⁴⁵ meritoria] *no fa canvi de paràgraf V*
¹³⁴⁶ Deu en ton proisme] {2 3 4 I} *AICB VLPHN*
¹³⁴⁷ intenció] *cancel-lat I, manca N*
¹³⁴⁸ amas] *manca ICB VLPHN*
¹³⁴⁹ per – proisme] *manca per salt d'igual a igual MD, llacuna que hem restituit a partir de T*
¹³⁵⁰ intenció] *manca I VLPHN*
¹³⁵¹ temptat] *afeg. per lo diable VLPH*
¹³⁵² faces] *afeg. per VLPH*
¹³⁵³ recorre] *recorreras I N*
¹³⁵⁴ prudència] *manca U*
¹³⁵⁵ jutja] *jutgen C*
¹³⁵⁶ e] *manca LPH*
¹³⁵⁷ a] *manca C*
¹³⁵⁸ majoritat] *majorment P*
¹³⁵⁹ bontat – amor] e de bontat, e de saviesa e de amor *D g*
¹³⁶⁰ menoritat] *majoritat RA, subratllat i corregit al marge minoritas A'*
¹³⁶¹ començament] *afeg. menoritat T*
¹³⁶² ab] *manca D g*
¹³⁶³ has] *interlineat V*
¹³⁶⁴ aytal] *afeg. intencio MUTR; [si hunom modum et artem adversus temptationi applices Z]*
¹³⁶⁵ o] e *DAICB VLPHN jg*
¹³⁶⁶ leugerament] *largament T*
¹³⁶⁷ de] *afeg. nostre senyor UTR*
¹³⁶⁸ de Deu] *manca LPH*
¹³⁶⁹ De] *afeg. la LH*
¹³⁷⁰ de justícia] *abans Rubrica 4 LPH; manca ICBR VN; justícia] a continuació .ix. capitol M, 4 D, .x. capitol A*
¹³⁷¹ major] *corregeix un inicial manor D'*
¹³⁷² major¹ – menor] *major e manor, menor a menor (e meno ratllat I) e major e major (major e major al marge I') I N; major e menor e menor (e mejor, ratllat C) a manor e manor contra CB; major e menor, e menor a menor e manor entre major e menor e menor a major quantre LPH (e major H); major e minor e menor e menor U; major e menor e menor e major TRA; major e menor e menor a major e menor V; major e major, major e menor, e menor e menor jg; [inter maius et maius minus et minus Z]*
¹³⁷³ on] *interlineat P*
¹³⁷⁴ se] *que P*

justicia | [N62^b] haurás e amarás¹³⁷⁵ si conexs e ames¹³⁷⁶ ço per¹³⁷⁷ que es, e contrastas a temptació, qui ab¹³⁷⁸ injuria se cové.¹³⁷⁹

[2] Si¹³⁸⁰ tu, fill, est peccador e·t¹³⁸¹ conexs¹³⁸² | [D102] peccador¹³⁸³ e amas lo peccat, adonchs¹³⁸⁴ est temptat en ço que¹³⁸⁵ | [j328] entens e ames,¹³⁸⁶ e amas¹³⁸⁷ lo peccat¹³⁸⁸ per la primera intenció e injuria per la segona, e per açó prives¹³⁸⁹ de¹³⁹⁰ tu matex¹³⁹¹ | [R14] justicia¹³⁹² ab ses sors¹³⁹³ sperança, caritat, prudencia, fortitudo e temprança. En tu no es | [U87^b] justicia, car tu has mesa¹³⁹⁴ en ton enteniment e¹³⁹⁵ en ta voluntat injuria.¹³⁹⁶ | [T11^b] Caritat no has, car¹³⁹⁷ ames peccat.¹³⁹⁸ Sperança cuydes haver en ço¹³⁹⁹ que ames peccat¹⁴⁰⁰ e cuydes exir | [A131^b] de peccat;¹⁴⁰¹ per açó es¹⁴⁰² lo contrari de prudencia:¹⁴⁰³ açó es ignorancia e follia, car no sabs quant te viurás ni es cert si Deus te volrá¹⁴⁰⁴ | [N62^{va}] [H13^v] perdonar. Pus que tu¹⁴⁰⁵ desames¹⁴⁰⁶ Deu¹⁴⁰⁷ | [L14] en la amor que has a¹⁴⁰⁸ peccat, e car | [g21] injuriosament cuydes haver sperança,

¹³⁷⁵ haurás e amarás] amaras fill e hauras *D g*

¹³⁷⁶ ames] *afeg. mes I N*

¹³⁷⁷ per] *manca IB VLPHN*

¹³⁷⁸ ab] *afeg. justicia V*

¹³⁷⁹ injuria se cové] injurios cové *R*

¹³⁸⁰ Si] *manícula L*

¹³⁸¹ e·t] e *D LPH*; -t *interlineada T*

¹³⁸² conexs] *afeg. per UTRA j*

¹³⁸³ peccador] *afeg. e vols j*

¹³⁸⁴ adonchs] *manca VLPH*

¹³⁸⁵ que] *a continuació cancel·lat sabps P*

¹³⁸⁶ entens e ames] {3 2 1} *LPH*; ames] *cancel·lat i expuntuat U, afeg. e vols D jg*

¹³⁸⁷ e ames] *manca TRICB VLPHN*

¹³⁸⁸ adonchs – peccat] *manca per salt d'igual a igual A; desplaçat després de segona i repeteix e ames lo peccat per la primera intencio e injuria per la segona UTR*

¹³⁸⁹ prives] *priva ICB VLPH*

¹³⁹⁰ de] en *D jg*

¹³⁹¹ matex] *manca DAICB VLPHN jg*

¹³⁹² justicia] *injusticia C*

¹³⁹³ sors] *sorres U; afeg. so es D g, qui son UTRA j*

¹³⁹⁴ mesa] *mijá ICB, unio VLPH, manca N*

¹³⁹⁵ e] en *R (repeteix la preposició)*

¹³⁹⁶ injuria] *afeg. e UTR*

¹³⁹⁷ car] *afeg. mays U, mes TRA j*

¹³⁹⁸ peccat] *afeg. e car ICB N, car VLH*

¹³⁹⁹ ço] *a continuació cancel·lat que B; afeg. en ICB N*

¹⁴⁰⁰ sperança – peccat] *manca per salt d'igual a igual P*

¹⁴⁰¹ peccat] *afeg. e UTR VLPH*

¹⁴⁰² es] *manca T, has URAICB VLPHN jg*

¹⁴⁰³ de prudencia] *manca LPH*

¹⁴⁰⁴ volrá] *volia DI N*

¹⁴⁰⁵ tu] *manca LPH*

¹⁴⁰⁶ desames] *destimes LH, destines P*

¹⁴⁰⁷ Deu] *al marge I^l*

¹⁴⁰⁸ a] *manca MDR VLP*

per açó¹⁴⁰⁹ la justícia de Deu no vol que en tu, amant peccat, sia¹⁴¹⁰ sperança ni¹⁴¹¹ les altres virtuts.¹⁴¹² | [I11]

[3] Entenció¹⁴¹³ e justícia se¹⁴¹⁴ concorden, fill, contra | [M13^v] injúria e¹⁴¹⁵ temptació;¹⁴¹⁶ car injúria es contra justícia e es¹⁴¹⁷ contra entenció ab temptació feta en¹⁴¹⁸ la segona intenció, per ço que puscha¹⁴¹⁹ destruir | [T11^{va}] la primera, en tal manera que intenció¹⁴²⁰ sia¹⁴²¹ enversada¹⁴²² e contra ço¹⁴²³ per que als homens es donada. E si tu, fill, açó vols¹⁴²⁴ entendre, donchs enten.¹⁴²⁵

[4] Com¹⁴²⁶ tu, fill, ames per la | [R14^v] segona intenció los treballs *que* sostens per justícia, | [P389] amant tu justícia per la¹⁴²⁷ primera intenció, [N62^{vb}] adonchs injúria [B5] tempta¹⁴²⁸ fortitudo en caritat, per tal que caritat¹⁴²⁹ | [C8^v] se vença¹⁴³⁰ en lo hujament¹⁴³¹ dels trebaylls.¹⁴³² E si caritat es vençuda per privació de fortitudo,¹⁴³³ justícia ha¹⁴³⁴ perdudes ses¹⁴³⁵ raylls e ses¹⁴³⁶ forces en prudència,¹⁴³⁷ temprança, qui ab caritat, fortitudo se regien.¹⁴³⁸ E per açó priva la segona | [V52] intenció¹⁴³⁹ en paciència,¹⁴⁴⁰ e cor¹⁴⁴¹ sens¹⁴⁴² | [T11^{vb}] [j330]

¹⁴⁰⁹ açó] *afeg. que U*

¹⁴¹⁰ sia] *afeg. en tu N*

¹⁴¹¹ ni] en *I*, amb cancel·lació de la e i'

¹⁴¹² virtuts] *no fa canvi de paràgraf V*

¹⁴¹³ Entenció] *fan caplletra inicial (o majúscula) com si marcassin un nou capítol ICB VLPHN*

¹⁴¹⁴ se] a continuació cancel·lat *quantra intencio P*

¹⁴¹⁵ e] a continuació cancel·lat *peccat D*

¹⁴¹⁶ temptació] *cancel·la peccat i corregeix a l'interlínia per temptacio D^l.*

¹⁴¹⁷ es] *manca AICB VLPHN j*

¹⁴¹⁸ en] ab *LPH*

¹⁴¹⁹ puscha] *pusques I N*

¹⁴²⁰ intenció] *temptacio cancel·lat i corregit a la interlínia L*

¹⁴²¹ sia] *manca C*

¹⁴²² enversada] *conversada M, adversada ICB VLPHN; [ab ordine suo pervertantur Z]*

¹⁴²³ ço] a continuació cancel·lat *que U*

¹⁴²⁴ açó vols] {2 I} *C*

¹⁴²⁵ donchs enten] en cercar *subratllat V*, en cer car *LPH*, *sense fer canvi de paràgraf VLPN; no fa canvi de paràgraf D*

¹⁴²⁶ Com] car *ICB VLPHN*

¹⁴²⁷ la] *manca D*

¹⁴²⁸ per – tempta] *al marge D^l*

¹⁴²⁹ per – caritat] *al marge dret V*

¹⁴³⁰ se vença] *vengua I N; manícula L*

¹⁴³¹ hujament] *uniment VLPN*

¹⁴³² dels trebaylls] *del treball I N*

¹⁴³³ fortitudo] a continuació cancel·lat e *D*

¹⁴³⁴ ha] e *P*

¹⁴³⁵ ses] les *ICB VLPHN*

¹⁴³⁶ ses] les *VLPN*

¹⁴³⁷ prudència] *afeg. e DUTRA jg*

¹⁴³⁸ regien] *covenen D, regesen I, regen CB, regan VLPN, reixen N; [se regebant Z]*

¹⁴³⁹ intenció] a continuació cancel·lat *la primera intencio no pot romanir en justícia L*

¹⁴⁴⁰ paciència] *primera j*

¹⁴⁴¹ e cor] com *LH; a continuació cancel·lat la M*

la segona intenció¹⁴⁴³ la primera intenció¹⁴⁴⁴ no pot romanir en justícia,¹⁴⁴⁵ [H14] per açó mor¹⁴⁴⁶ justícia en la privació de la primera intenció | [U87^{va}] e nex¹⁴⁴⁷ injúria, | [L14^v] e¹⁴⁴⁸ la primera intenció¹⁴⁴⁹ es¹⁴⁵⁰ enversada¹⁴⁵¹ en la tua¹⁴⁵² volentat, qui ama¹⁴⁵³ mes¹⁴⁵⁴ repós e benanances¹⁴⁵⁵ que sostenir treballs per¹⁴⁵⁶ justícia. On com açó sia enaxí, donchs si tu, fill, ames justícia, guarda't de injúria e de¹⁴⁵⁷ temptació qui comencen¹⁴⁵⁸ en la segona intenció a destruir¹⁴⁵⁹ justícia.¹⁴⁶⁰ | [D102^v]

[5.5] De prudencia.¹⁴⁶¹

[1] Prudencia es, fill, per intenció¹⁴⁶² | [R15] [N63^a] que·ls homens¹⁴⁶³ sapien amar¹⁴⁶⁴ virtuts e esquivar vicis en | [I11^v] amar Deu e¹⁴⁶⁵ conixer, e en¹⁴⁶⁶ amar cascun | [T12^a] home¹⁴⁶⁷ si matex e son proisme. Aquesta | [g22] prudencia | [M14] es¹⁴⁶⁸ temptada moltes vegades¹⁴⁶⁹ en los homens per los peccats mortals e venials, | [P389^v] la qual temptació se fa sobre¹⁴⁷⁰ la intenció per que prudencia és; car¹⁴⁷¹ desviada¹⁴⁷² prudencia¹⁴⁷³ de la intenció per que es donada a home,¹⁴⁷⁴ es¹⁴⁷⁵ son desviament¹⁴⁷⁶

¹⁴⁴² sens] segons D

¹⁴⁴³ intenció] *cancel·lat A; afeg. la segona P*

¹⁴⁴⁴ intenció] *manca IB VLPHN; a continuació cancel·la la repetició de la primera intencio A*

¹⁴⁴⁵ justícia] *afeg. e H*

¹⁴⁴⁶ mor] amor CB P; [moritur Z]

¹⁴⁴⁷ e nex] *enaxí amb -i cancel·lada M, en axí D, en ex V; [nascere injuria Z]*

¹⁴⁴⁸ e] *es D, de IN*

¹⁴⁴⁹ primera intenció] *manca intencio i afegeix e després de primera D*

¹⁴⁵⁰ es] *manca ICB VLPHN*

¹⁴⁵¹ enversada] *adversada I VLPHN*

¹⁴⁵² la tua] *ta j; tua] manca A*

¹⁴⁵³ ama] *ames LPH, amb cancel·lació de la -s L*

¹⁴⁵⁴ més] *ne es R*

¹⁴⁵⁵ benanances] *benananse C*

¹⁴⁵⁶ per] *a continuació cancel·lat injuria P*

¹⁴⁵⁷ de] *a continuació cancel·lat i expuntuat peccat U*

¹⁴⁵⁸ comencen] *comença UTRICB VLPHN*

¹⁴⁵⁹ a destruir] *e destruis VL, e destrueix PH*

¹⁴⁶⁰ justícia] *no fa canvi de paràgraf V*

¹⁴⁶¹ De prudencia] *abans Rubrica 5 LPH; manca RICB VN; prudencia] a continuació .x. capítol M, 5 D, capítol .xi. A*

¹⁴⁶² intenció] *pretentio V, ço H*

¹⁴⁶³ que·ls homens] *manca D*

¹⁴⁶⁴ amar] *haver DAICB VLPHN g, afeg. e haver T*

¹⁴⁶⁵ Deu e] *al marge I^l*

¹⁴⁶⁶ en] *manca D*

¹⁴⁶⁷ home] *afeg. e TICB VLPHN*

¹⁴⁶⁸ prudencia – es] *repetit com a final del capítol anterior LP; es] afeg. fill ICB VLPH*

¹⁴⁶⁹ vegades] *voltes IN*

¹⁴⁷⁰ sobre] *per UTRA j*

¹⁴⁷¹ car] *al marge I^l*

¹⁴⁷² desviada] *desitjada amb reclam i anotació al marge esquerre desvida P*

¹⁴⁷³ prudencia] *manca P*

¹⁴⁷⁴ home] *homes U*

ocasió *que* sia en home [L15] lo contrari de prudencia, lo qual contrari¹⁴⁷⁷ es ignorancia e follia.

[2] Amable fill, prudencia [A131^{va}] e saviesa son quax una cosa matexa.¹⁴⁷⁸ On si tu¹⁴⁷⁹ est temptat per ignorancia, recurri¹⁴⁸⁰ al¹⁴⁸¹ enteniment e ab aquell encercha¹⁴⁸² en¹⁴⁸³ la¹⁴⁸⁴ memoria les coses | [H14^v] que l'entelniment [N63^b] hi stoja e hi¹⁴⁸⁵ conserva,¹⁴⁸⁶ les | [T12^b] quals coses¹⁴⁸⁷ son¹⁴⁸⁸ remembraldores¹⁴⁸⁹ [j331] ab justa¹⁴⁹⁰ volentat,¹⁴⁹¹ atemprada per¹⁴⁹² fortitudo de coratge contra accidia, qui ab ignorancia se cové. E com¹⁴⁹³ tu, fill,¹⁴⁹⁴ haurás entesa la cosa¹⁴⁹⁵ membrada¹⁴⁹⁶ en la memoria, adonchs tu la dona¹⁴⁹⁷ ab¹⁴⁹⁸ justícia a la volentat, per tal que voluntat e justícia¹⁴⁹⁹ seguesquen la intenció | [R15^v] per que prudencia es¹⁵⁰⁰ en home.¹⁵⁰¹ | [C9]

[3] Prudencia, fill, es¹⁵⁰² virtut¹⁵⁰³ qui | [U87^{vb}] requer voluntat illuminada¹⁵⁰⁴ per enteniment e¹⁵⁰⁵ jutjada per justícia per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança,

¹⁴⁷⁵ es] manca U, a VLPH

¹⁴⁷⁶ desviament] *afeg.* e ICB VLPH, cancel-lat I'; [desviatio est causa Z]

¹⁴⁷⁷ lo² – contrari] manca U; contrari] *afeg.* de prudencia TR

¹⁴⁷⁸ cosa matexa] {2 1} DB N

¹⁴⁷⁹ tu] manca P

¹⁴⁸⁰ recurri] retorna C

¹⁴⁸¹ al] ab R

¹⁴⁸² encercha] a continuació cancel-lat ab entencio P

¹⁴⁸³ en] manca R

¹⁴⁸⁴ la] a continuació cancel-lat qual I

¹⁴⁸⁵ hi – hi] manca VLPH

¹⁴⁸⁶ stoja e hi conserva] {4 2 3 1} UTR

¹⁴⁸⁷ coses] manca D; *afeg.* hi UTR

¹⁴⁸⁸ son] manca VLPH

¹⁴⁸⁹ remembradores] remembrades D, recordadores LP, recordades H

¹⁴⁹⁰ justa] justícia DC; *afeg.* e D

¹⁴⁹¹ volentat] *afeg.* e ICB VLPHN

¹⁴⁹² atemprada per] temptada LPH

¹⁴⁹³ com] cant ICB VLPH

¹⁴⁹⁴ e com tu fill] fill com tu D

¹⁴⁹⁵ cosa] *afeg.* e D j

¹⁴⁹⁶ membrada] remembrada UTRA jg, recordada LPH

¹⁴⁹⁷ dona] don H; [tribute Z]

¹⁴⁹⁸ ab] manca VLP, a H

¹⁴⁹⁹ justícia] a continuació expuntuat a sobre se D

¹⁵⁰⁰ es] *afeg.* mes C

¹⁵⁰¹ prudencia – home] manca i enllacen aquest paràgraf amb el següent VLPH

¹⁵⁰² fill es] {2 1} DCB g

¹⁵⁰³ virtut] veritat CB; [est virtuts requirens Z]

¹⁵⁰⁴ illuminada] elumida L, eluminade VPH

¹⁵⁰⁵ e] manca ICB VLPHN

conserven¹⁵⁰⁶ a¹⁵⁰⁷ prudencia la sua¹⁵⁰⁸ intenció, la qual es¹⁵⁰⁹ elegir¹⁵¹⁰ major¹⁵¹¹ be¹⁵¹²
e¹⁵¹³ esquivar major mal ans *que* menor,¹⁵¹⁴ e traure¹⁵¹⁵ de mal¹⁵¹⁶ be, e haver¹⁵¹⁷ art e
manera de menar | [T12^{va}] los accidents¹⁵¹⁸ e los¹⁵¹⁹ fets segons | [I12] que-s cové¹⁵²⁰ |
[N63^{va}] en¹⁵²¹ temps, en¹⁵²² loch, e en parlar e¹⁵²³ callar, cogitar e obrar,¹⁵²⁴ e¹⁵²⁵ en¹⁵²⁶
les altres¹⁵²⁷ maneres¹⁵²⁸ d'este¹⁵²⁹ semblant. | [M14^v] [L15^v]

[5.6] De fortitudo.¹⁵³⁰

[1] Fortitudo es, fill, per intenció que voluntat sia en¹⁵³¹ | [P390] humá¹⁵³²
coratge¹⁵³³ ab atemprat voler, mesurat¹⁵³⁴ per justicia, caritat, prudencia, [g23]
sperança, per tal¹⁵³⁵ que hom sia¹⁵³⁶ forts en | [H15] coratge contra vilania, malvestat e
engan, ab que es | [V52^v] temptada¹⁵³⁷ fortitudo *per* tal que en¹⁵³⁸ humá voler sia

¹⁵⁰⁶ conserven] oserven A; a continuació cancel·lat justicia B

¹⁵⁰⁷ a] manca ICB VN, en LPH

¹⁵⁰⁸ sua] inicialment qual i corregit amb rectificació de la q- per s- i cancel·lació de la -l final V

¹⁵⁰⁹ es] afeg. per LPH

¹⁵¹⁰ elegir] seguir N

¹⁵¹¹ major] mellor MUTRA; [maius bonun quod minus Z]

¹⁵¹² major be] {2 1} A

¹⁵¹³ e] manca C

¹⁵¹⁴ ans – menor] manca I N

¹⁵¹⁵ traure] tornar ICB VLPHN, trer A j

¹⁵¹⁶ mal] afeg. en I N

¹⁵¹⁷ haver] avem VLPH

¹⁵¹⁸ accidents] subratllat A

¹⁵¹⁹ e los] als I VN, ols C LPH, o als B; [casus et facta Z]

¹⁵²⁰ e los fets segons que-s cové] {4 5 6 1 2 3} D g; que-s cové] que conve I LPHN, ques covenen A j

¹⁵²¹ en] els I, el N, al CB VLPH

¹⁵²² e-n] o al C, e al B, el N

¹⁵²³ e] manca D; afeg. en RIB PN

¹⁵²⁴ callar, cogitar e obrar] {4 2 3 1} D

¹⁵²⁵ e] manca B VLPH

¹⁵²⁶ en] manca VLP

¹⁵²⁷ altres] manca N

¹⁵²⁸ maneres] manca U

¹⁵²⁹ este] manca C VLPH, sa IB N, aquest UA j

¹⁵³⁰ De fortitudo] abans Rubrica 6 LPH; manca RICB VN; fortitudo] fortaleza U, temprança, cancel·lat i corregit a la interlúnia P; a continuació .xj. capitol M, 6 D, capitol .xij. A

¹⁵³¹ en] a continuació cancel·lat una B

¹⁵³² humá] hun I, una P

¹⁵³³ coratge] a continuació cancel·lat i expuntuat an tempiat de voler U

¹⁵³⁴ mesurat] musura T

¹⁵³⁵ per tal] manca A; tal] ço j

¹⁵³⁶ hom sia] {2 1} D g

¹⁵³⁷ temptada] temprada MT; [temptatur Z]

¹⁵³⁸ en] manca B

desesperança, injúria, ignolrància, [R16] enamistat,¹⁵³⁹ on puscha entrar¹⁵⁴⁰ ergull,
volpillage, falsia, | [j332] ira, avaricia e enveja.¹⁵⁴¹ | [D103] [T12^{vb}]
[2] Sapies,¹⁵⁴² fill, que ab¹⁵⁴³ fortitudo estan¹⁵⁴⁴ forts¹⁵⁴⁵ virtuts¹⁵⁴⁶ contra vicis,¹⁵⁴⁷ e
per¹⁵⁴⁸ absencia de fortitudo¹⁵⁴⁹ son forts vicis contra virtuts. E per açó temptació tempta
home contra | [N63^{vb}] fortitudo ab menaces o¹⁵⁵⁰ ab pobresa, o¹⁵⁵¹ ab ira¹⁵⁵² e¹⁵⁵³ mala
voluntat, riquesa, bellesa de persona, delicaments¹⁵⁵⁴ mundanals e encara ab¹⁵⁵⁵
honrament¹⁵⁵⁶ e¹⁵⁵⁷ ab les altres coses semblants a aquestes.¹⁵⁵⁸
[3] Amable fill, la temptació¹⁵⁵⁹ de¹⁵⁶⁰ que | [B5^v] jo·t parle¹⁵⁶¹ se fa en la¹⁵⁶² libertat
de la voluntat¹⁵⁶³ ab peccat venial en la segona intenció, adonchs com¹⁵⁶⁴ tu¹⁵⁶⁵ est¹⁵⁶⁶
per alcun home desonrat,¹⁵⁶⁷ menaçat, o com has | [L16] fretura¹⁵⁶⁸ o [A131^{vb}]
despagament de alguna | [T13^a] cosa; car si tu ames esser menys|preat [U88^a] per ço
que¹⁵⁶⁹ hages paciència, humilitat, et ta volentat se vol¹⁵⁷⁰ alterar¹⁵⁷¹ a¹⁵⁷² amar
honrament¹⁵⁷³ amant¹⁵⁷⁴ desolnor¹⁵⁷⁵ [I12^v] en aquells homens qui te | [H15^v]

¹⁵³⁹ enamistat] desamistat P

¹⁵⁴⁰ entrar] afeg. el P

¹⁵⁴¹ enveja] injúria UA j; no fa canvi de paràgraf V

¹⁵⁴² Sapies] manícula L

¹⁵⁴³ ab] has I, cancel·lat i corregit al marge per ab I'; afeg. a virtuts N

¹⁵⁴⁴ estan] afeg. a N

¹⁵⁴⁵ forts] manca ICB VLPHN

¹⁵⁴⁶ virtuts] vicis I, corregit marginalment per virtuts I'; manca N

¹⁵⁴⁷ virtuts contra vicis] {3 2 1} ICB VLPN; vicis] virtuts, corregit marginalment vicis I'; [per fortitudine
fili sunt virtutes fortes adversus vicia Z]

¹⁵⁴⁸ per] interlineat B; afeg. al marge la A

¹⁵⁴⁹ fortitudo] -tu- interlineat I

¹⁵⁵⁰ o] e URAICB VLPN, manca T

¹⁵⁵¹ o] e A

¹⁵⁵² pobresa o ab ira] {4 2 3 1} D g

¹⁵⁵³ e] ho D LPH j g; afeg. ab D jg

¹⁵⁵⁴ delicaments] delitaments DI N jg

¹⁵⁵⁵ ab] als A

¹⁵⁵⁶ honrament] honraments DUTAICB VLPN jg, ornaments R

¹⁵⁵⁷ e] manca R

¹⁵⁵⁸ semblants a aquestes] {2 3 1} DICB VLPN g; no fa canvi de paràgraf V

¹⁵⁵⁹ temptació] temptança I V, temperansa N

¹⁵⁶⁰ de] manca I VLPN

¹⁵⁶¹ parle] afeg. a tu D

¹⁵⁶² la] a continuació cancel·lat voluntat L

¹⁵⁶³ libertat de la voluntat] {4 2 3 1} M; [in libertate voluntatis Z]

¹⁵⁶⁴ com] quant ICB PN

¹⁵⁶⁵ tu] manca LPH

¹⁵⁶⁶ est] a continuació cancel·lat temptat H

¹⁵⁶⁷ desonrat] afeg. ho DA jg

¹⁵⁶⁸ fretura] a continuació cancel·lat en A

¹⁵⁶⁹ que] afeg. tu VLH

¹⁵⁷⁰ vol] afeg. agreujar VLPN

¹⁵⁷¹ alterar] alçar R

¹⁵⁷² a] o I N, e VLP

¹⁵⁷³ honrament] honradament D

menyspreen, adonchs fortitudo¹⁵⁷⁶ enflaqueix¹⁵⁷⁷ [C9^v] en justícia, caritat | [M15] prudència, qui ha¹⁵⁷⁸ paciència, humilitat, | [P390^v] tant¹⁵⁷⁹ sotsmés¹⁵⁸⁰ | [N64^a] en fortitudo contra | [R16^v] debilitat de coratge.¹⁵⁸¹

[4] Amable fill, si vols ésser sotsmés a fortitudo, serás franch contra vicis e no parlarás tro¹⁵⁸² que entenes la intenció per que vols¹⁵⁸³ parlar, ne irás enloch tro¹⁵⁸⁴ que justícia ab¹⁵⁸⁵ caritat te¹⁵⁸⁶ don¹⁵⁸⁷ licencia de anar o¹⁵⁸⁸ obrar, en¹⁵⁸⁹ ço on justícia,¹⁵⁹⁰ caritat, volen ésser¹⁵⁹¹ e salvar a fortitudo son dret e sa¹⁵⁹² honor. E si tu, fill, | [T13^b] has fortitudo,¹⁵⁹³ vençrás tu matex e¹⁵⁹⁴ tos¹⁵⁹⁵ enamichs e menysprearás¹⁵⁹⁶ engan¹⁵⁹⁷ e¹⁵⁹⁸ ergull,¹⁵⁹⁹ viltats¹⁶⁰⁰ e falliments.¹⁶⁰¹ | [g24]

[5] Com¹⁶⁰² tu, fill, serás temptat e¹⁶⁰³ sintrás¹⁶⁰⁴ mudar en altre estament contra l'estament en que ésser solies¹⁶⁰⁵ ans que temptació te temptás, adonchs es temps | [j333] de¹⁶⁰⁶ fortitudo, ab la qual deu¹⁶⁰⁷ hom¹⁶⁰⁸ sprovar¹⁶⁰⁹ prudència, justícia, caritat,

¹⁵⁷⁴ amant] manca M

¹⁵⁷⁵ desonor] a continuació cancel·lat ab L

¹⁵⁷⁶ fortitudo] manca I N; afeg. se UTAICB VLPHN j

¹⁵⁷⁷ enflaqueix] aflequeix AICB VLHN

¹⁵⁷⁸ ha] an U, ab j

¹⁵⁷⁹ tant] stan UTR, se han j

¹⁵⁸⁰ sotsmés] sotsmeses TR

¹⁵⁸¹ coratge] no fa canvi de paràgraf V

¹⁵⁸² tro] fins que I PN

¹⁵⁸³ porque vols] per us de I, per ques us de (ques al marge) I^l N

¹⁵⁸⁴ tro] fins que I PN

¹⁵⁸⁵ ab] e UTRA j

¹⁵⁸⁶ te] ten IB VLPH; afeg. donen U

¹⁵⁸⁷ don] donen TRAICB VLPHN j

¹⁵⁸⁸ o] manca T, e UR j

¹⁵⁸⁹ en] interlineat P

¹⁵⁹⁰ justícia] afeg. e interlineat R

¹⁵⁹¹ ésser] manca U

¹⁵⁹² sa] son LPH

¹⁵⁹³ son – fortitudo] manca per salt d'igual a igual D

¹⁵⁹⁴ e] afeg. tots D

¹⁵⁹⁵ tos] tots L

¹⁵⁹⁶ menysprearas] menys poseras N

¹⁵⁹⁷ engan] enguans DUTRA jg

¹⁵⁹⁸ engan e] manca ICB VLPHN

¹⁵⁹⁹ ergull] ergulls DIB VLPH g; afeg. e DT P g

¹⁶⁰⁰ viltats] hutillitats U, manca N; -l interlineada M

¹⁶⁰¹ falliments] deffalliments C; no fa canvi de paràgraf V

¹⁶⁰² Com] cant ICB LPHN

¹⁶⁰³ e] et ARIC N j; manca B

¹⁶⁰⁴ sintrás] sentiras I VLPHN, sentras R, ti sentias U, a entrar e B

¹⁶⁰⁵ solies] solia R

¹⁶⁰⁶ de] afeg. usar de j

¹⁶⁰⁷ deu] deus DUTRAICB VLPHN jg

¹⁶⁰⁸ hom] manca DUTRAICB VLPHN jg

¹⁶⁰⁹ sprovar] sperar ICB VLPHN, prouar j; [comprobare debes Z]

temprança, | [L16^v] per ço que·t ajuden de¹⁶¹⁰ la temptació | [N64^b] ab sperança,¹⁶¹¹
 en¹⁶¹² la qual¹⁶¹³ regardonaran¹⁶¹⁴ ab abstinencia, privant la temptació¹⁶¹⁵ e¹⁶¹⁶
 mudant¹⁶¹⁷ ton¹⁶¹⁸ consirer¹⁶¹⁹ en bones¹⁶²⁰ cogitacions, on seran vençudes¹⁶²¹
 diabolicals temptacions. | [H16]

[5.7] De temprança.¹⁶²²

[1] Temprança es, fill, per intenció que | [R17] ab¹⁶²³ justicia estiga¹⁶²⁴ en lo mijá¹⁶²⁵
 de dos¹⁶²⁶ estremitats¹⁶²⁷ concordants¹⁶²⁸ [T13^{va}] ab injuria.¹⁶²⁹ Aquesta temprança,¹⁶³⁰
 fill, conserva¹⁶³¹ | [V53] sa¹⁶³² intenció | [D103^v] contra temptació ab | [I13] caritat,
 prudencia, justicia, fortitudo; car caritat met justicia en¹⁶³³ la¹⁶³⁴ | [M15^v] voluntat per ço
 que vulla meltre [U88^b] son¹⁶³⁵ voler en lo¹⁶³⁶ mig | [P391] de dos¹⁶³⁷ stremitats, en
 lo¹⁶³⁸ qual mijá¹⁶³⁹ sta¹⁶⁴⁰ lo¹⁶⁴¹ voler pres per¹⁶⁴² fortitudo, prudencia, ab libertat amada
 e jutjada per manera de merit nat¹⁶⁴³ de libertat ab virtut de voluntat. On¹⁶⁴⁴ justicia,¹⁶⁴⁵

¹⁶¹⁰ de] a T, contra j

¹⁶¹¹ sperança] a continuació cancel·lat ab L

¹⁶¹² en] ab C, interlineat L

¹⁶¹³ qual] afeg. ti U, te TA jg

¹⁶¹⁴ regardonaran] gorderan I VLPHN, gordonaran C, governan B, guardonaran UTRA, guardara j, governa g; [premiabuntur tibi Z]

¹⁶¹⁵ temptació] intencio VLPH

¹⁶¹⁶ e] manca D g

¹⁶¹⁷ mudant] manícula L

¹⁶¹⁸ ton] manca ICB VLPHN

¹⁶¹⁹ consirer] considerar I N, consir UTR

¹⁶²⁰ bones] a continuació cancel·lat obres B

¹⁶²¹ vençudes] vengudes I, corregit vensudes I¹

¹⁶²² De temprança] abans Rubrica 7 LPH; manca RICB VN; temprança] a continuació .xij. capitol M, 7 D, capitol .xij. A

¹⁶²³ ab] cancel·lat D

¹⁶²⁴ estiga] sia AICB VLPHN j

¹⁶²⁵ en lo mijá] en mig ICB VLPHN

¹⁶²⁶ dos] dues UTRAICB VLPHN j

¹⁶²⁷ estremitats] estrems D g

¹⁶²⁸ concordants] afeg. ells D g

¹⁶²⁹ injuria] injuries ICB VLPHN; afeg. que es vici D g

¹⁶³⁰ temprança] temptacio AI N; subratllat i corregit al marge per virtut A¹

¹⁶³¹ fill conserva] {2 1} ICB VLPHN

¹⁶³² sa] la j, manca UTR; [intentionem suam Z]

¹⁶³³ en] ab P

¹⁶³⁴ la] interlineat C, manca UTR

¹⁶³⁵ son] a continuació cancel·lat i expuntuat poder U

¹⁶³⁶ lo] manca TA P j

¹⁶³⁷ dos] TRAICB VLPHN jg, d'amdues D jg, .ijas. U

¹⁶³⁸ lo] la VPH

¹⁶³⁹ mijá] unio VLPH

¹⁶⁴⁰ stá] manca VLPH

¹⁶⁴¹ lo] manca CB

¹⁶⁴² per] de UTR

¹⁶⁴³ nat] nach VLPH

caritat, fortitudo, prudencia¹⁶⁴⁶ ab¹⁶⁴⁷ temprança¹⁶⁴⁸ | [N64^{va}] ajudat¹⁶⁴⁹ de¹⁶⁵⁰ temptació
qui·s concorda ab les dues¹⁶⁵¹ stremitats on está¹⁶⁵² contra temprança.¹⁶⁵³ [A132^a]
[2] Amable fill, temprança¹⁶⁵⁴ pot hom | [L17] haver en menjar,¹⁶⁵⁵ vestir, parlar,¹⁶⁵⁶
anar, cogitar, voler e¹⁶⁵⁷ entendre e¹⁶⁵⁸ en les altres coses semblants a aquestes.¹⁶⁵⁹
Car¹⁶⁶⁰ | [T13^{vb}] de¹⁶⁶¹ cascuna de les coses | [j334] demunt¹⁶⁶² | [C10] dites¹⁶⁶³ pot hom
usar en poch¹⁶⁶⁴ o en¹⁶⁶⁵ massa gran¹⁶⁶⁶ quantitat,¹⁶⁶⁷ per açó es donada a home¹⁶⁶⁸
temprança.¹⁶⁶⁹ | [g25] E¹⁶⁷⁰ si tu, fill, es temptat contra temprança,¹⁶⁷¹ | [H16^v] cové¹⁶⁷²
que te¹⁶⁷³ ajudes¹⁶⁷⁴ ab les altres virtuts | [R17^v] ab qui temprança¹⁶⁷⁵ se manté, car
sperança li¹⁶⁷⁶ ajuda per¹⁶⁷⁷ cogitar¹⁶⁷⁸ gasardó, e justicia la¹⁶⁷⁹ jutja¹⁶⁸⁰ a¹⁶⁸¹ sostenir
passió per conservar sanitat, e caritat fa mes amar temprança¹⁶⁸² que·ls plasers per los
quals temprança esdevé en privació, e prudencia |

¹⁶⁴⁴ on] de *D*, en *ICB N*, ab *VLPH*

¹⁶⁴⁵ justicia] *afeg.* de *DUTRICB VLPHN*

¹⁶⁴⁶ prudencia] *afeg.* han *j*

¹⁶⁴⁷ ab] han a *AT g*, an *DUR g*, e *N*, manca *ICB VLPH*; [cum temperantiam *Z*]

¹⁶⁴⁸ temprança] atempransa *D*; *afeg.* e *ICB VLPHN*

¹⁶⁴⁹ ajudat] manca *VLPH*

¹⁶⁵⁰ de] en *I' N*, ab *ICB VLPH*

¹⁶⁵¹ ab les dues] ab amdues les *D g*, .ij. *U*

¹⁶⁵² está] estan vicis *j*

¹⁶⁵³ temprança] *no fa canvi de paràgraf V*

¹⁶⁵⁴ temprança] templança *P*

¹⁶⁵⁵ menjar] *afeg.* beure *B*

¹⁶⁵⁶ vestir parlar] {2 1} *DUTRAICB VLPHN jg*

¹⁶⁵⁷ e] manca *D g*

¹⁶⁵⁸ e] manca *R VLPH*

¹⁶⁵⁹ aquestes] *afeg.* e *DAICB N g*, et *Z*

¹⁶⁶⁰ car] cor *C VLPH j*, com *AB*

¹⁶⁶¹ de] manca *UTR*

¹⁶⁶² de les coses demunt] cosa de les demunt *LPH*

¹⁶⁶³ dites] manca *C*

¹⁶⁶⁴ poch] pocha *DUTRA jg*

¹⁶⁶⁵ en] a continuació cancel·lat molt *H*

¹⁶⁶⁶ massa gran] {2 1} *D*; massa] molte *C*, trop *j*; gran] manca *C*

¹⁶⁶⁷ en poch o en massa gran quantitat] en massa pocha o en quantitat gran *TR*

¹⁶⁶⁸ donada a home] {2 3 1} *AICB VLHPN j*; donada] donat *I PN*; home] hom *DURAICB PN*

¹⁶⁶⁹ temprança] templança *P*

¹⁶⁷⁰ e] manca *D g*. Inicia paràgraf diferent *g*.

¹⁶⁷¹ temprança] templança *P*

¹⁶⁷² cové] coves *C*, covet *B V*

¹⁶⁷³ te] manca *IC PN*

¹⁶⁷⁴ ajudes] ajuts *IC*, ajustes *PN*

¹⁶⁷⁵ temprança] templança *P*

¹⁶⁷⁶ li] manca *I N*

¹⁶⁷⁷ per] en *UTR*

¹⁶⁷⁸ cogitar] manícula *L*

¹⁶⁷⁹ la] li *DUTRICB VLPHN jg*

¹⁶⁸⁰ jutja] ajuda *DUTR j g*; *afeg.* ol jutja *T*; [justitiam eam justificat in sustentatione passionis *Z*]

¹⁶⁸¹ a] per *D*

¹⁶⁸² temprança] templança *P*

[N64^{vb}] demostra¹⁶⁸³ com perillosa cosa es intemprança,¹⁶⁸⁴ e fortitudo¹⁶⁸⁵ enfortex¹⁶⁸⁶ la volentat ab¹⁶⁸⁷ abstinencia,¹⁶⁸⁸ paciència. | [B6]

[3] Amable fill, temptació comença a temptar¹⁶⁸⁹ home a vegades en¹⁶⁹⁰ la¹⁶⁹¹ stremitat¹⁶⁹² major,¹⁶⁹³ a vegades en la melnorl.¹⁶⁹⁴ [T14^a] [M16] E sabs per que? Per ço¹⁶⁹⁵ que,¹⁶⁹⁶ si per¹⁶⁹⁷ una stremitat¹⁶⁹⁸ no pot¹⁶⁹⁹ gitar¹⁷⁰⁰ temprança del | [I13^v] mig loch, que la-n¹⁷⁰¹ git¹⁷⁰² | [P391^v] ab l'altra stremitat. E per¹⁷⁰³ açó, fill, te consell que a¹⁷⁰⁴ la¹⁷⁰⁵ temptació contrasts ab fortitudo,¹⁷⁰⁶ abstinencia, tant de temps tro¹⁷⁰⁷ que vinga¹⁷⁰⁸ justícia, prudència, caritat. | [L17^v] Car justícia te mostrará¹⁷⁰⁹ en¹⁷¹⁰ prudència que mes val temprança en lo mig de les¹⁷¹¹ dues¹⁷¹² stremitats, | [U88^{va}] ço es¹⁷¹³ superfluitat¹⁷¹⁴ de gran e¹⁷¹⁵ de poch, que no fa intemprança¹⁷¹⁶ en¹⁷¹⁷ abdues¹⁷¹⁸ les stremitats; e caritat | [N65^a] te farà amar | [H17] ço que |

¹⁶⁸³ demostra] demostre't *IN*, mostra *A j*

¹⁶⁸⁴ intemprança] en temprança *M*, no temprança *D g*; [periculosa est distemperantiam *Z*]

¹⁶⁸⁵ e] *afeg.* en fortitudo *M*

¹⁶⁸⁶ enfortex] conforteix *B*

¹⁶⁸⁷ ab] manca *B*

¹⁶⁸⁸ abstinencia] *afeg.* e *DUTRA jg*

¹⁶⁸⁹ temptar] *afeg.* a *VLPH*

¹⁶⁹⁰ en] a continuació cancel·lat la menor *L*

¹⁶⁹¹ la] sa *CB VLPH*

¹⁶⁹² stremitat] ex primitat *V*

¹⁶⁹³ major] manor *DI N g*

¹⁶⁹⁴ menor] major *DI N g*

¹⁶⁹⁵ ço] manca *IC N*

¹⁶⁹⁶ per ço que] manca *B VLPH*; per que] *al marge I'*

¹⁶⁹⁷ per] manca *N*

¹⁶⁹⁸ una stremitat] un lloc *ICB VLPHN*

¹⁶⁹⁹ pot] pots *B VLP*

¹⁷⁰⁰ gitar] girar *D*, cogitar *A*; a continuació cancel·lat temptacio *P*

¹⁷⁰¹ la'n] la *M*, lo en *U*

¹⁷⁰² la-n git] llegit *P*

¹⁷⁰³ per] manca *D*

¹⁷⁰⁴ a] manca *A j*, ab *VPH*

¹⁷⁰⁵ la] manca *VPH*

¹⁷⁰⁶ fortitudo] *afeg.* e *T*, e ab *DURA jg*

¹⁷⁰⁷ tro] fins que *IPN*

¹⁷⁰⁸ vinga] vengudes sien *C*

¹⁷⁰⁹ mostrará] mostra *DUTRIC VLPHN*, demostra *B*; *afeg.* fill *D*; mostrará *amb cancel·lació de la desinència -ra U*

¹⁷¹⁰ en] ab *j*

¹⁷¹¹ les] manca *D g*

¹⁷¹² de les dues] delabdues *B*

¹⁷¹³ es] *afeg.* per *VLPH*

¹⁷¹⁴ superfluitat] sobrafluitat *A j*

¹⁷¹⁵ e] o *DTC g*

¹⁷¹⁶ intemprança] *afeg.* de gran ho de poch que no fa intencio *D*

¹⁷¹⁷ en] manca *H*

¹⁷¹⁸ abdues] les dues *P*, ab les dues *H*

[R18] millor es, si ans que hajes¹⁷¹⁹ intemprança¹⁷²⁰ la vols sperar¹⁷²¹ en ta memoria,¹⁷²² voluntat e enteniment.

Fill, ab¹⁷²³ virtuts te ay¹⁷²⁴ exemplificada¹⁷²⁵ la¹⁷²⁶ obra de¹⁷²⁷ virtuts | [D103] e¹⁷²⁸ la intenció per¹⁷²⁹ que | [T14^b] son¹⁷³⁰ ne com¹⁷³¹ se¹⁷³² pot hom defendre de temptaçons fetes per vicis | [j335] e¹⁷³³ spirits malignes. Ara-t vull dir dels set peccats mortals.¹⁷³⁴ | [g26]

[5.8] De glotonia.¹⁷³⁵

[1] Glotonia¹⁷³⁶ es, fill,¹⁷³⁷ vici per superfluitat de menjar¹⁷³⁸ e de beure, lo qual vici | [V53^v] está en voler desordenat per ausencia¹⁷³⁹ de temprança, desamada per voluntat. E aquest vici, fill, no | [C10^v] es¹⁷⁴⁰ per nulla¹⁷⁴¹ intenció que sia creada, mas¹⁷⁴² que es cosa accidentalment venguda¹⁷⁴³ destruir la intenció per la qual¹⁷⁴⁴ es creada¹⁷⁴⁵ temprança.

[2] Amable fill, tots¹⁷⁴⁶ accidents | [L18] virtuosos son creatures, car enaxí se¹⁷⁴⁷ cové

¹⁷¹⁹ hajes] aguesses *I VLPH*; aguesses *cancel-lat i corregit per ajes marginalment I'*

¹⁷²⁰ intemprança] temprança *DUR*; [distemperantiam *Z*]

¹⁷²¹ sperar] conservar *j*

¹⁷²² memoria] *afeg. en ta D*

¹⁷²³ ab] *repeteix ab L*

¹⁷²⁴ ay] *a continuació cancel-lat i expuntuat splicada la hobra U*

¹⁷²⁵ ay exemplificada] *exemplifica B*

¹⁷²⁶ la] *manca T*

¹⁷²⁷ de] *afeg. temprança e de D jg*

¹⁷²⁸ e] *a C, en A*

¹⁷²⁹ per] *afeg. ço I N*

¹⁷³⁰ que son] *al marge I'*

¹⁷³¹ per que son ne com] *perque MDUTRA jg; [quare sunt et quom [?] cum ipsis virtutibus Z]*

¹⁷³² se] *sen UTRAICB VLPH j; cancel-lada la -n I'*

¹⁷³³ e] *manca T L; afeg. per D*

¹⁷³⁴ mortals] *afeg. en tinta vermella com a títol de capítol dels .vii. peccats mortals B*

¹⁷³⁵ De glotonia] *abans Rubrica 8 LPH; manca RICB VN; glotonia] gloria M (cancel-lat -ria), golla UT, glotoneria P; a continuació .xiiij capítol M, 8 D, capítol .xiiij. A*

¹⁷³⁶ Glotonia] *golla expuntuat i cancel-lat, corregit per glotonia U*

¹⁷³⁷ fill] *manca DUIB VLPHN*

¹⁷³⁸ menjar] *menjás IC N*

¹⁷³⁹ ausencia] *abstinencia D*

¹⁷⁴⁰ fill no es] *{2 3 1} CB VL*

¹⁷⁴¹ nulla] *neguna ICB VLPHN*

¹⁷⁴² mas] *ni es V*

¹⁷⁴³ venguda] *afeg. a DUTRAICB VLPHN jg*

¹⁷⁴⁴ la qual] *que LPH*

¹⁷⁴⁵ creada] *manca ICB VLPHN; [temperantia creata est Z]*

¹⁷⁴⁶ tots] *afeg. los UTRAICB VLPHN j*

¹⁷⁴⁷ se] *manca UCB*

[N65^b] per ço¹⁷⁴⁸ que Deus sia creador¹⁷⁴⁹ | [M16^v] de tots bens.¹⁷⁵⁰ E·ls¹⁷⁵¹ accidents¹⁷⁵²
 | [A132^b] vicioses no son creatures, ans son inclinació¹⁷⁵³ [T14^{va}] com¹⁷⁵⁴ les
 creatures¹⁷⁵⁵ esdevenquen¹⁷⁵⁶ en¹⁷⁵⁷ no-re | [R18^v] e que en elles¹⁷⁵⁸ no sia la intenció per
 que son. E | [P392] per¹⁷⁵⁹ açó, fill, enaxí¹⁷⁶⁰ com lo demoni | [H17^v] tempta¹⁷⁶¹ en¹⁷⁶²
 home per destruir | [I14] temprança,¹⁷⁶³ enaxí l'angel benigne tempta¹⁷⁶⁴ home com¹⁷⁶⁵
 haja temprança,¹⁷⁶⁶ per ço¹⁷⁶⁷
 que glotonia¹⁷⁶⁸ no·l¹⁷⁶⁹ enclin¹⁷⁷⁰ a malaltia,¹⁷⁷¹ per sanfoniment de molt¹⁷⁷² menjar
 e¹⁷⁷³ beure on¹⁷⁷⁴ li¹⁷⁷⁵ venga la¹⁷⁷⁶ mort.¹⁷⁷⁷
 [3] Necessitat¹⁷⁷⁸ de menjar e de beure¹⁷⁷⁹ es, fill, per sustentar¹⁷⁸⁰ vida, e glotonia es
 per massa¹⁷⁸¹ menjar e¹⁷⁸² beure.¹⁷⁸³ On, com tu, fill, has¹⁷⁸⁴ menjat e begut

¹⁷⁴⁸ ço] tall ICB VLPHN
¹⁷⁴⁹ creador] criador P
¹⁷⁵⁰ bens] afeg. mas D jg
¹⁷⁵¹ e·ls] manca e D jg
¹⁷⁵² accidents] manca D g
¹⁷⁵³ inclinació] inclinacions DAC jg
¹⁷⁵⁴ com] per que D g, afeg. en C
¹⁷⁵⁵ creatures] creacions R
¹⁷⁵⁶ esdevenquen] vinguen A
¹⁷⁵⁷ en] a A j
¹⁷⁵⁸ elles] ella I VLP, els U; corregeix i afegeix -s l'
¹⁷⁵⁹ per] manca C
¹⁷⁶⁰ enaxí] axí V, manca LH
¹⁷⁶¹ tempta] temptat C
¹⁷⁶² en] manca UTRA VLP j
¹⁷⁶³ temprança] templança P
¹⁷⁶⁴ tempta] tempra C, trempa B; afeg. a LPH
¹⁷⁶⁵ com] per ço que A j
¹⁷⁶⁶ temprança] templança P
¹⁷⁶⁷ co] tal j
¹⁷⁶⁸ glotonia] glotoneria P
¹⁷⁶⁹ no·l] no I N
¹⁷⁷⁰ enclin] inclina M, encline U
¹⁷⁷¹ malaltia] glotonia D; manícula L
¹⁷⁷² molt] trop DA jg, massa ICB VLPHN
¹⁷⁷³ e] ho de D g
¹⁷⁷⁴ on] don D jg
¹⁷⁷⁵ li] lin D g
¹⁷⁷⁶ la] lo C
¹⁷⁷⁷ mort] no fa canvi de paràgraf V
¹⁷⁷⁸ Necessitat] afeg. fill R
¹⁷⁷⁹ e – beure] manca C
¹⁷⁸⁰ sustentar] sostenir DA N jg; afeg. la M
¹⁷⁸¹ massa] trop D g
¹⁷⁸² e] afeg. per TR
¹⁷⁸³ on – beure] manca per salt d'igual a igual P
¹⁷⁸⁴ has] hajes AICB VLP j

atempraldament [U88^{vb}] segons justícia, l [j336] e vols menjar e beure mes¹⁷⁸⁵ que
no·t¹⁷⁸⁶ cové, adoncs

¹⁷⁸⁵ mes] *afeg.* anant C

¹⁷⁸⁶ no·t] nos DCA g, no UIB VLPHN

l'angel¹⁷⁸⁷ a¹⁷⁸⁸ qui Deus t'a comanat¹⁷⁸⁹ te consella¹⁷⁹⁰ en justícia,¹⁷⁹¹ prudència, fortitudo, continència [T14^{vb}] que tu hages abstinència [N65^{va}] e¹⁷⁹² temprança per ço que no sies inclinat per¹⁷⁹³ glotonia¹⁷⁹⁴ a colpa e¹⁷⁹⁵ peccat.¹⁷⁹⁶

[4] Home¹⁷⁹⁷ glot¹⁷⁹⁸ ha, fill, la segona intenció a¹⁷⁹⁹ ajustar riqueses¹⁸⁰⁰ per ço¹⁸⁰¹ que puscha menjar. E per açó ha la primera intenció a menjar, la qual primera intenció¹⁸⁰² lo¹⁸⁰³ | [L18^v] fa¹⁸⁰⁴ | [g27] massa¹⁸⁰⁵ menjar e beure, e fa creixer la segona intenció tan¹⁸⁰⁶ fortment¹⁸⁰⁷ [R19] en¹⁸⁰⁸ ajustar riqueses que¹⁸⁰⁹ fa ladronicis,¹⁸¹⁰ engans¹⁸¹¹ e falliments. E | [H18] car¹⁸¹² la primera intenció es pus forts que la segona,¹⁸¹³ per açó s'esdevé que·ls homens se¹⁸¹⁴ enpobrexen e degasten¹⁸¹⁵ lurs bens per massa¹⁸¹⁶ | [M17] menjar e beure,¹⁸¹⁷ per lo¹⁸¹⁸ qual¹⁸¹⁹ son pererosos,¹⁸²⁰ dormidors, malalts,¹⁸²¹ contra diligència | [B6^v] [T15^a] d'ajustar e conservar¹⁸²² riqueses.¹⁸²³

¹⁷⁸⁷ angel] *a continuació cancel·lat i expuntuat maligne U*

¹⁷⁸⁸ a] *manca U*

¹⁷⁸⁹ comanat] *encomanat N*

¹⁷⁹⁰ consella] *consellara I N*

¹⁷⁹¹ en justícia] *manca N*

¹⁷⁹² e] *de I VLHN*

¹⁷⁹³ per] *en T*

¹⁷⁹⁴ glotonia] *glotoneria P*

¹⁷⁹⁵ e] *ne a ICB PHN, ve a VLP*

¹⁷⁹⁶ peccat] *no fa canvi de paràgraf VLP*

¹⁷⁹⁷ Home] *a home VLP, l'home H*

¹⁷⁹⁸ glot] *gloto H*

¹⁷⁹⁹ a] *per VLPH*

¹⁸⁰⁰ riqueses] *riquesa UTR*

¹⁸⁰¹ ço] *raho ICB VLPHN*

¹⁸⁰² a – intenció] *al marge V; a continuació cancel·lat fa H*

¹⁸⁰³ lo] *manca D, no C, li P*

¹⁸⁰⁴ fa] *faça D*

¹⁸⁰⁵ massa] *manca D*

¹⁸⁰⁶ tan] *a continuació cancel·lat fortment corregit forment H*

¹⁸⁰⁷ tan fortment] *en fortiment P; afeg. que B; tan] manca C*

¹⁸⁰⁸ en] *a continuació cancel·lat arrib C*

¹⁸⁰⁹ que] *quen DUTRAICB N jg*

¹⁸¹⁰ ladronicis] *ladornicis I, ladronici C; afeg. e UICB VLPHN*

¹⁸¹¹ engans] *manícula L*

¹⁸¹² car] *com AICB VLPHN j*

¹⁸¹³ segona] *afeg. e VLPH*

¹⁸¹⁴ se] *manca DICB VLHN g*

¹⁸¹⁵ degasten] *guasten VLPH*

¹⁸¹⁶ massa] *trop D jg*

¹⁸¹⁷ e beure] *manca DUTRAICB VLPHN jg; [deliciosos cibarys Z]; a continuació cancel·la en tinta vermella la repetició on com tu fill has menjat e begut atempradament segons justícia e vols menjar e beure M*

¹⁸¹⁸ lo] *la ICB VN*

¹⁸¹⁹ qual] *a continuació cancel·lat cosa B*

¹⁸²⁰ pererosos] *perillosos B; afeg. e D g*

¹⁸²¹ malalts] *e malvats D*

¹⁸²² e conservar] *manca B*

¹⁸²³ e conservar riqueses] *{3 1 2} UTRA j*

[5] Si tu, fill, vols destruir en tu¹⁸²⁴ golositat,¹⁸²⁵ ama glotonia per la | [N65^{vb}] segona intenció e temprança per la primera,¹⁸²⁶ | [D103^v] car justicia, qui es¹⁸²⁷ major en fortitudo per la primera¹⁸²⁸ intenció¹⁸²⁹ que¹⁸³⁰ per la segona,¹⁸³¹ [I14^v] te farà airar golositat e¹⁸³² esser en¹⁸³³ primera intenció e prudencia | [C11] te farà amar la¹⁸³⁴ libertat que has de golositat,¹⁸³⁵ per ço que¹⁸³⁶ pusques¹⁸³⁷ mills usar de temprança en¹⁸³⁸ caritat, justicia,¹⁸³⁹ fortitudo.

[6] Sapies¹⁸⁴⁰ que no es¹⁸⁴¹ null peccat en¹⁸⁴² que¹⁸⁴³ tant sia hom¹⁸⁴⁴ ignorant¹⁸⁴⁵ e hom¹⁸⁴⁶ no y¹⁸⁴⁷ cuyda esser com es¹⁸⁴⁸ peccat | [P392^v] de gola; ni per¹⁸⁴⁹ null¹⁸⁵⁰ peccat¹⁸⁵¹ hom no pecca¹⁸⁵² tan sovin¹⁸⁵³ com fa¹⁸⁵⁴ per glotonia, ni per null peccat¹⁸⁵⁵ | [T15^b] no¹⁸⁵⁶ ve¹⁸⁵⁷ tan | [V54] [j337] sové mort, malaltia, pobresa, defalliment de seny¹⁸⁵⁸ com fa¹⁸⁵⁹ per gola. E per açó te¹⁸⁶⁰ | [R19^v] consell¹⁸⁶¹ que molt te sia temedora¹⁸⁶² cosa peccat de gola. | [U89^a] [L19]

¹⁸²⁴ destruir en tu] {2 3 1} N; en tu] manca TRA

¹⁸²⁵ golositat] gelositat T

¹⁸²⁶ primera] afeg. intencio UTR

¹⁸²⁷ qui es] manca VLH

¹⁸²⁸ car – primera] manca per salt d'igual a igual C

¹⁸²⁹ intenció] afeg. mes D

¹⁸³⁰ que] manca T

¹⁸³¹ segona] primera D

¹⁸³² e] manca ACB j

¹⁸³³ en] repeteix en U

¹⁸³⁴ la] en CB; [prudencia te faciet diligere libertatem Z]

¹⁸³⁵ ama – golositat] manca per salt d'igual a igual P; e esser – golositat] manca per salt d'igual a igual I VLHN

¹⁸³⁶ que] quen AICB VLHN j

¹⁸³⁷ pusques] només llegible pu[...]es, per mor d'un forat al paper H

¹⁸³⁸ en] de D j

¹⁸³⁹ caritat justicia] {2 1} AICB VLPHN; afeg. e de D, afeg. e jg

¹⁸⁴⁰ Sapies] afeg. fill DUTAICB VLPHN g

¹⁸⁴¹ no es] noy ha P

¹⁸⁴² en] manca M, hon DCB g

¹⁸⁴³ que] manca DICB VLPHN

¹⁸⁴⁴ sia hom] {2 1} DAICB N j; a home si a VLPH

¹⁸⁴⁵ ignorant] ignorantment DA jg, manca ICB VLPHN

¹⁸⁴⁶ e hom] e que j, qui AICB VLPHN; hom] hon U, manca D g

¹⁸⁴⁷ no y] non ho U, no u T

¹⁸⁴⁸ es] afeg. en D g

¹⁸⁴⁹ per] en UTR

¹⁸⁵⁰ null] negun U, nigon P; afeg. temps IC VLPHN, temps en B

¹⁸⁵¹ peccat] manca I PN

¹⁸⁵² hom no pecca] {2 3 1} ICB VLHN; pecca] pensa N

¹⁸⁵³ ni – sovin] in nullum etiam vicium cadunt homines frequentius q[...] in gulam Z

¹⁸⁵⁴ tan sovin com fa] mes que P

¹⁸⁵⁵ peccat] temps P

¹⁸⁵⁶ no] manca P

¹⁸⁵⁷ ve] afeg. a hom UT, hom R

¹⁸⁵⁸ seny] enteniment P

¹⁸⁵⁹ fa] manca P

¹⁸⁶⁰ te] afeg. don ICB VLPHN

¹⁸⁶¹ consell] *afeg.* fill *I VLH j*
¹⁸⁶² temedora] temorosa *D g*

[5.9] De luxuria.¹⁸⁶³

[1] Luxuria es, fill, peccat concebut en l [H18^v] volentat on¹⁸⁶⁴ injuria¹⁸⁶⁵ s'esforça¹⁸⁶⁶ a destruir la intenció per que es castetat. E luxuria es ocasió on¹⁸⁶⁷ castetat pot¹⁸⁶⁸ l [A132^{va}] esser exalçada per fortitudo [g28] de¹⁸⁶⁹ voluntat¹⁸⁷⁰ l [N66^a] ayrant¹⁸⁷¹ luxuria, on es¹⁸⁷² temptada voluntat contra prudencia, caritat, virginitat.¹⁸⁷³

[2] Si tu,¹⁸⁷⁴ fill, es¹⁸⁷⁵ temptat per luxuria, l [M17^v] hajes la primera intenció¹⁸⁷⁶ a l [T15^{va}] castetat e la segona a¹⁸⁷⁷ temptació, car per¹⁸⁷⁸ la temptació pots haver fortitudo, justícia, caritat, prudencia, amant castetat;¹⁸⁷⁹ emperó si la temptació de luxuria multiplicava en ton coratge tan fortment que fortitudo s'enclinás a debilitat, gita,¹⁸⁸⁰ fill,¹⁸⁸¹ luxuria de la¹⁸⁸² segona intenció ab ignorancia, ço es a saber,¹⁸⁸³ oblidant¹⁸⁸⁴ luxuria e¹⁸⁸⁵ totes les¹⁸⁸⁶ circumstancies, e membrant¹⁸⁸⁷ altres coses ab que¹⁸⁸⁸ fortitut se cové ab castetat.¹⁸⁸⁹

[3] Amable fill, golositat, erguill, enlvenja,¹⁸⁹⁰ [R20] injuria, han¹⁸⁹¹ concordança l [I15] ab luxuria; e per ço, com¹⁸⁹² serás l [T15^{vb}] temptat per¹⁸⁹³ luxuria, membra¹⁸⁹⁴ en

¹⁸⁶³ De luxuria] abans Rubrica 9 LPH; manca RICB VN; luxuria] a continuació .xiiij. capitol M, 9 D, capitol .xv. A

¹⁸⁶⁴ on] o I VLPHN

¹⁸⁶⁵ injuria] afeg. que I' HN

¹⁸⁶⁶ s'esforça] se forsa L força H

¹⁸⁶⁷ on] en LPH

¹⁸⁶⁸ pot] per PH

¹⁸⁶⁹ de] la VLPH

¹⁸⁷⁰ voluntat] a continuació cancel·lat prudencia A

¹⁸⁷¹ ayrant] amant LPH, i interlineada I'

¹⁸⁷² es] a la interlínia I'

¹⁸⁷³ virginitat] no fa canvi de paràgraf V

¹⁸⁷⁴ tu] manca P

¹⁸⁷⁵ fill es] {2 1} LP

¹⁸⁷⁶ intenció] a continuació cancel·lat que es B

¹⁸⁷⁷ a] afeg. la UTAICB VLHN j

¹⁸⁷⁸ per] manca VLPH

¹⁸⁷⁹ amant castetat] {2 1} UTR; abans de castetat cancel·la e R

¹⁸⁸⁰ gita] si tu VLPH, subratllat V

¹⁸⁸¹ fill] afeg. la temptació de D g; afeg. as VLPH, subratllat V

¹⁸⁸² la] a continuació cancel·lat en tinta vermella primera intenció M

¹⁸⁸³ saber] afeg. ignorant e D g; a continuació cancel·lat ignorant P

¹⁸⁸⁴ oblidant] interlineat P

¹⁸⁸⁵ e] en D

¹⁸⁸⁶ les] ses UTRAICB VLPHN j

¹⁸⁸⁷ e membrant] pensant LPH; membrant] membra j

¹⁸⁸⁸ ab que] {2 1} U

¹⁸⁸⁹ castetat] no fa canvi de paràgraf V

¹⁸⁹⁰ erguill enveja] {2 1} j

¹⁸⁹¹ han] a VLH

¹⁸⁹² com] quant I B LPHN, tant V

¹⁸⁹³ per] de T

¹⁸⁹⁴ membra] remembra D g, pense LPH

continent¹⁸⁹⁵ temprança¹⁸⁹⁶ contra gola, | [L19^v] e humilitat contra ergull, e lealtat¹⁸⁹⁷ continencia | [P393] [N66^b] contra enveja, | [H19] e justícia contra injúria, e en | [j338] aquell remembrament¹⁸⁹⁸ met¹⁸⁹⁹ prudència e caritat.¹⁹⁰⁰

[4] Amable fill, belles vestimentes¹⁹⁰¹ e bellea de faiçons¹⁹⁰² son açó¹⁹⁰³ ab que luxúria tempta los amichs de castetat; e membraments¹⁹⁰⁴ de la mort e la suzetat¹⁹⁰⁵ que-s fa en aquella¹⁹⁰⁶ obra de luxúria, e entendre¹⁹⁰⁷ la bellesa e nedeia¹⁹⁰⁸ de pura castetat,¹⁹⁰⁹ virginitat, en¹⁹¹⁰ humana pensa son coses ab que | [D104] castetat es | [C11^v] temptada¹⁹¹¹ a ésser en la primera intenció. | [T16^a]

[5] Amable fill, a destrolir [U89^b] luxúria cové ésser | [M18] castetat per la primera intenció e caritat, justícia, prudència, fortitudo, temprança¹⁹¹² cové¹⁹¹³ ésser per la segona¹⁹¹⁴ intenció,¹⁹¹⁵ per ço que servesquen¹⁹¹⁶ la primera intenció¹⁹¹⁷ e que luxúria no-s pusca araiçar en la primera ni en la segona intenció.¹⁹¹⁸ | [R20^v]

[6] Sapies, fill, que la¹⁹¹⁹ segona intenció es doble a vegades, ço es a saber,¹⁹²⁰ que¹⁹²¹ aquella llibertat que tu has¹⁹²² en¹⁹²³ | [g29] haver luxúria es¹⁹²⁴ amadora per la segona

¹⁸⁹⁵ en continent] manca T; afeg. en ton entendement U, en ton enteniment T

¹⁸⁹⁶ temprança] templança P

¹⁸⁹⁷ lealtat] afeg. e DAICB VLPHN jg

¹⁸⁹⁸ remembrament] recordament LPH

¹⁸⁹⁹ met] mit ICB VLH, nix N

¹⁹⁰⁰ caritat] no fa canvi de paràgraf V

¹⁹⁰¹ belles vestimentes] bells vestiments DUTRAICB VLHN jg

¹⁹⁰² bellea de faiçons] belles defayssons C

¹⁹⁰³ açó] coses D jg; manca VLPH

¹⁹⁰⁴ membraments] menbreça ICB VN, recordantse LPH

¹⁹⁰⁵ suzetat] suzesa ICB VLPHN

¹⁹⁰⁶ aquella] la DAICB VLPHN jg

¹⁹⁰⁷ entendre] afeg. en D g

¹⁹⁰⁸ bellesa e nedeia] {2 1} D g

¹⁹⁰⁹ pura castetat] {2 1} D g; afeg. e DRB jg

¹⁹¹⁰ en] he IC, de N

¹⁹¹¹ castetat es temptada] castetats son temtades N

¹⁹¹² temprança] manca D

¹⁹¹³ cové] covenen DUTRA jg

¹⁹¹⁴ segona] primera D

¹⁹¹⁵ intenció] repeteix e karitat justícia prudència fortitud e temprança covenen ésser per la segona intencio R

¹⁹¹⁶ servesquen] afeg. a URA jg

¹⁹¹⁷ intenció] manca g

¹⁹¹⁸ amable – intenció] manca ICB VLPHN

¹⁹¹⁹ la] a continuació cancel·la en vermell la repetició que la M

¹⁹²⁰ a saber] manca LH

¹⁹²¹ que] afeg. en C

¹⁹²² has] repeteix la línia anterior i cancel·la a vegades ço es que aquella llibertat que tu P

¹⁹²³ en] a LPH; manca ICB VN

¹⁹²⁴ es] en VLPH, manca I N

intenció¹⁹²⁵ per ço car mills ne pots¹⁹²⁶ amar l'altra¹⁹²⁷ intenció¹⁹²⁸ qui es segona, ço es a saber,¹⁹²⁹ aquella on caritat, justícia, prudència, fortitudo servexen¹⁹³⁰ castetat [T16^b] com es en¹⁹³¹ la primera intenció; on com açó sia enaxí, donchs per amor d'açó te consell, [N66^{va}] fill, que¹⁹³² en ta anima multiplichs pus¹⁹³³ fortment en¹⁹³⁴ majoritat¹⁹³⁵ la | [L20^v] segona¹⁹³⁶ intenció que has en¹⁹³⁷ castetat, que la segona intenció¹⁹³⁸ que has | [B7] a luxuria, [A132^{vb}] segons lo¹⁹³⁹ qual multiplicament esdevena,¹⁹⁴⁰ per manera de comparació,¹⁹⁴¹ en¹⁹⁴² | [V54^v] primera intenció la segona, qui es dejús¹⁹⁴³ | [H19^v] la primera on está castetat.

[7] Amable fill, ab oració, contricció,¹⁹⁴⁴ | [j339] aflicció e ab fogir¹⁹⁴⁵ avinentesa de fer fornicació pots¹⁹⁴⁶ destruir | [I15^v] [P393^v] luxuria en ton coratge com has¹⁹⁴⁷ temptació. E si totes aquestes coses demunt dites no¹⁹⁴⁸ son bastants, multiplica¹⁹⁴⁹ lur quantitat en | [M18^v] caritat, fortitudo, [T16^{va}] justícia,¹⁹⁵⁰ prudència, en la¹⁹⁵¹ libertat que has¹⁹⁵² en ta¹⁹⁵³ volentat e possibilitat.¹⁹⁵⁴

¹⁹²⁵ intenció] a continuació cancel·lat car L
¹⁹²⁶ pots] pot A
¹⁹²⁷ l'altra] altra VH
¹⁹²⁸ intenció] manca MD g
¹⁹²⁹ saber] afeg. que N
¹⁹³⁰ servexen] afeg. a D g
¹⁹³¹ en] manca I N
¹⁹³² que] manca B
¹⁹³³ pus] manca R
¹⁹³⁴ en] a continuació cancel·lat manera B
¹⁹³⁵ majoritat] afeg. de ICB VLHN
¹⁹³⁶ segona] primera C
¹⁹³⁷ en] a DUTRAICB VLHN jg
¹⁹³⁸ intenció] manca UTR
¹⁹³⁹ lo] la R
¹⁹⁴⁰ esdevena] ha esdevengut j
¹⁹⁴¹ comparació] compassio LH
¹⁹⁴² en] afeg. la UTRA j
¹⁹⁴³ dejús] de sus LPH
¹⁹⁴⁴ contricció] afeg. e DU jg
¹⁹⁴⁵ fogir] afeg. a DTAB j, en I N
¹⁹⁴⁶ pots] afeg. fugir e B
¹⁹⁴⁷ has] nas AICB VLPHN jg
¹⁹⁴⁸ no] not UTRAICB VLPHN jg
¹⁹⁴⁹ multiplica] multiplicay D, muntiplicar C
¹⁹⁵⁰ justícia] afeg. e D g
¹⁹⁵¹ en la] manca ICB VLPHN; [in libertate Z]
¹⁹⁵² has] neyx D g, nas UTRAI VLPHN j
¹⁹⁵³ ta] a continuació cancel·lat libertat P
¹⁹⁵⁴ possibilitat] no fan canvi de paràgraf R VLPH

[8] Contra temptació de l [R21] luxuria¹⁹⁵⁵ cové, fill, fer¹⁹⁵⁶ diverses comparacions,¹⁹⁵⁷ ço es a¹⁹⁵⁸ saber, *que* ab prudencia hom compare¹⁹⁵⁹ qual¹⁹⁶⁰ cosa es¹⁹⁶¹ elegidora et amable, o vicis o virtuts, o¹⁹⁶² la presencia de Deu l [N66^{vb}] o¹⁹⁶³ absència, o¹⁹⁶⁴ sanitat o l [U89^{va}] malaltia,¹⁹⁶⁵ e¹⁹⁶⁶ axí de les altres coses semblants a aquestes;¹⁹⁶⁷ e que caritat,¹⁹⁶⁸ justícia, fortitudo sien¹⁹⁶⁹ concordants ab prudencia, qui es per intenció com les coses bones sien en caritat e les¹⁹⁷⁰ males¹⁹⁷¹ en son contrari. l [L20^v]

[5.10] De avaricia.¹⁹⁷²

[1] Avaricia¹⁹⁷³ es, fill,¹⁹⁷⁴ entenció enversada¹⁹⁷⁵ l [T16^{vb}] contra la intenció de larguesa,¹⁹⁷⁶ qui-s concorda¹⁹⁷⁷ ab sperança, l [g30] caritat, justícia, fortitudo contra avarícia, l [H20] superbia, accidia, enveja,¹⁹⁷⁸ ira.¹⁹⁷⁹ l [D104^v] On si tu, fill, es temptat per avaricia en ta larguea, sapies haver ordenament¹⁹⁸⁰ l [C12] en la primera intenció

¹⁹⁵⁵ luxuria] *afeg.* te *D g*

¹⁹⁵⁶ fill fer] {2 1} *D*

¹⁹⁵⁷ comparacions] temptacions *I VLPHN*; [diversas fieri comparationes *Z*]

¹⁹⁵⁸ ço es a] com *R*

¹⁹⁵⁹ ab prudencia hom compare] *ams prudencia hon compar D g*; [humana enim prudentia discernere *Z*]; compare] company *N*

¹⁹⁶⁰ qual] aquella *N*

¹⁹⁶¹ es] *afeg.* al hom *D g*

¹⁹⁶² o] a *ICB VLPH*, ratllat *I^l*, manca *N*

¹⁹⁶³ o] *afeg.* sa *A N j*, la *DT g*, a sa *ICB VLPH*, a *cancel-lat I^l*

¹⁹⁶⁴ o] manca *N*, a *CB*

¹⁹⁶⁵ o vicis – malaltia] [aut virtutes aut vicia aut dei presentia aut absentia aut sanitas aut infirmitas *Z*]

¹⁹⁶⁶ e] manca *N*

¹⁹⁶⁷ aquestes] *afeg.* coses *A*

¹⁹⁶⁸ caritat] *afeg.* de *CB VLPH*

¹⁹⁶⁹ sien] a *continuació cancel-lat* semblants *M*

¹⁹⁷⁰ les] *afeg.* coses *B*

¹⁹⁷¹ males] *afeg.* sien *D*

¹⁹⁷² De avaricia] *abans* Rubrica 10 *LPH*; manca *RICB VN*; avaricia] a *continuació .xv. capitol M*, 10 *D*, capitol .xvi. *A*

¹⁹⁷³ Avaricia] -ri- *interlineat I*

¹⁹⁷⁴ es fill] {2 1} *DUATICB VLPHN g*; *afeg.* per *ICB VLPHN*

¹⁹⁷⁵ enversada] *adversada ICB VLPHN*

¹⁹⁷⁶ avaricia – larguesa] [avaritia est fili intentione perversa contra intenitone largitatis *Z*]

¹⁹⁷⁷ qui-s concorda] *al marge A*; per tal que larguesa se concort *D (al marge)I^lCB VLPHN g*; concort] conort *CA^l*

¹⁹⁷⁸ enveja] manca *ICB VLPHN*

¹⁹⁷⁹ ira] *afeg.* a *VLPH*

¹⁹⁸⁰ ordenament] *ordinacio UTR*, *ordonadament C VLPH*; [observa ordinem primere *Z*]

e¹⁹⁸¹ en la segona ab sperança, caritat, justícia, prudència, fortitudo contra avarícia e¹⁹⁸² superbia, accidia, enveja,¹⁹⁸³ ira.¹⁹⁸⁴

[2] Amable fill, home | [j340] avar simplement es pus avar que altre home, per ço | [R21^v] car ama riquesa¹⁹⁸⁵ per la | [P394] primera entenció e¹⁹⁸⁶ ama per la segona¹⁹⁸⁷ les | [M19] coses¹⁹⁸⁸ ab que | [N67^a] ajusta¹⁹⁸⁹ la riquesa¹⁹⁹⁰ e ab que la¹⁹⁹¹ conserva;¹⁹⁹² on aytal hom avar es temptat e vençut en l'enversament¹⁹⁹³ de les | [I16] dues¹⁹⁹⁴ entencions, [T17^a] car riquesa deu esser amada per la segona intenció, e ço per¹⁹⁹⁵ que¹⁹⁹⁶ riquesa¹⁹⁹⁷ es¹⁹⁹⁸ amadora¹⁹⁹⁹ son los bens²⁰⁰⁰ que justícia vol²⁰⁰¹ multiplicar²⁰⁰² per larguesa, caritat, sperança.²⁰⁰³

[3] Alguns²⁰⁰⁴ homens son,²⁰⁰⁵ fill,²⁰⁰⁶ que son avars per intenció de | [L21] gola,²⁰⁰⁷ cor²⁰⁰⁸ amen mes²⁰⁰⁹ menjar molt,²⁰¹⁰ altres²⁰¹¹ son avars per fama, car volen esser loats per les gents per | [A133^a] nom²⁰¹² de riquesa;²⁰¹³ altres²⁰¹⁴ son avars²⁰¹⁵ per enriqueir

¹⁹⁸¹ e] o P

¹⁹⁸² e] en (cancel·lada la -n) MD, manca ICBUTR VLPHN g; [adversus avaritiam superbiām Z]

¹⁹⁸³ enveja] injuria ICB VLPHN

¹⁹⁸⁴ ira] no fa canvi de paràgraf V

¹⁹⁸⁵ riquesa] riquesas N

¹⁹⁸⁶ e] a C V

¹⁹⁸⁷ ama – segona] manca ICB VLPHN

¹⁹⁸⁸ coses] comunes R

¹⁹⁸⁹ ajusta] ha justícia VLPH

¹⁹⁹⁰ la riquesa] les riqueses N

¹⁹⁹¹ ab que la] ambe aquella U

¹⁹⁹² e – conserva] per la segona intencio ICB VLPHN; [fili avarus est ille qui prima intentione divicias diligit et secunda intentione illa quibus mediantibus divicias agregat et conservat Z]

¹⁹⁹³ enversament] adversament ICB VLPHN, comensament U

¹⁹⁹⁴ dues] dites UTR

¹⁹⁹⁵ per] manca M

¹⁹⁹⁶ que] afeg. e so que B

¹⁹⁹⁷ riquesa] riquesas I, corregit riquesa es, amb -e- interlineada I¹

¹⁹⁹⁸ riquesa es] {2 1} D g

¹⁹⁹⁹ amadora] amada R

²⁰⁰⁰ bens] afeg. per B

²⁰⁰¹ vol] al marge I¹

²⁰⁰² multiplicar] afeg. car C

²⁰⁰³ sperança] no fa canvi de paràgraf V

²⁰⁰⁴ Alguns] alcuns D

²⁰⁰⁵ son] hia ICB VLPHN

²⁰⁰⁶ son fill] {2 1} UTR

²⁰⁰⁷ de gola] manca I N

²⁰⁰⁸ cor] que I N

²⁰⁰⁹ mes] manca DUTRAICB VLPHN jg

²⁰¹⁰ menjar molt] {2 1} DUTRAICB VLPHN jg

²⁰¹¹ altres] alcuns g

²⁰¹² nom] noms C

²⁰¹³ altres – riquesa] manca per salt d'igual a igual MD; riquesa] rics C, riqueses N

²⁰¹⁴ altres] alcuns D

²⁰¹⁵ avars] a continuació cancel·lat en vermell per M

sos²⁰¹⁶ infants, e axí de les altres coses semblants a aquestes. On aytals homens son temptats²⁰¹⁷ contra | [H20^v] sperança, justícia,²⁰¹⁸ caritat, | [U89^{vb}] qui ab larguesa se covenen, e²⁰¹⁹ amen²⁰²⁰ avarícia per | [V55] la segona intenció e les causes demunt dites amen²⁰²¹ | [T17^b] per la primera. On si tu, fill, vols vençre²⁰²² avarícia, | [N67^b] hages prudencia ab que sapies mudar e girar²⁰²³ les dues entencions, amant viandes, honraments, fills²⁰²⁴ per la segona intenció | [R22] e Deu per la primera.²⁰²⁵

[4] Amable fill, molt fortment te consell que tu no hages avarícia, car vici es²⁰²⁶ qui dona gran passió a sos sotmesos;²⁰²⁷ car per injuriosa intenció, la voluntat no-s pot sadollar de ajustar²⁰²⁸ riqueses, | [P394^v] en lo qual ajustament²⁰²⁹ ha molts | [M19^v] perills e treballs, e açó²⁰³⁰ matex s'esdevé²⁰³¹ de conservar riqueses.²⁰³² [g31] E²⁰³³ home²⁰³⁴ avar tot jorn²⁰³⁵ sta | [B7^v] sospitós,²⁰³⁶ temerós contra leyltat, sperança, e accidia li fa²⁰³⁷ desijar mal²⁰³⁸ e | [j341] enveja lo turmenta | [T17^{va}] ab ira, en ço que no pot complir sa voluntat guanyant o perdent, [C12^v] ni de negun²⁰³⁹ falliment²⁰⁴⁰ ni²⁰⁴¹ tort avarícia²⁰⁴² no dona a consciencia null | [L21^v] cessament²⁰⁴³ ni | [I16^v] remei.²⁰⁴⁴

²⁰¹⁶ sos] los I, llurs TCB VLPH

²⁰¹⁷ temptats] comptats R

²⁰¹⁸ justícia] afeg. e D jg

²⁰¹⁹ e] com N

²⁰²⁰ amen] avian IN; afeg. a LPH

²⁰²¹ amen] havien IN

²⁰²² vençre] esser vensador IN

²⁰²³ mudar e girar] {3 2 1} P; girar] mudar D, gitar MT, gita R, guardar UA j; [verum ordinem convertire scias Z]

²⁰²⁴ fills] e infants D g, fill V, manca LPH

²⁰²⁵ primera] no fa canvi de paràgraf V

²⁰²⁶ car vici es] con sia vici j

²⁰²⁷ gran passió a sos sotmesos] {3 4 5 1 2} DA jg

²⁰²⁸ ajustar] ajuntar LPH

²⁰²⁹ ajustament] ajuntament LH, ajuntaments P

²⁰³⁰ açó] a lo C, allo B

²⁰³¹ e açó – s'esdevé] manca VLPH

²⁰³² en – riqueses] manca per salt d'igual a igual IN

²⁰³³ e] a T

²⁰³⁴ home] l'home D g

²⁰³⁵ tot jorn] tots dies D g, tots jorns UTRACB j

²⁰³⁶ sospitós] afeg. dubitos U, duptos TRA j

²⁰³⁷ fa] a continuació cancel·lat en vermell mal M

²⁰³⁸ mal] molt LPH, molta V

²⁰³⁹ de negun] degun DU

²⁰⁴⁰ falliment] deffalliment U VLH j

²⁰⁴¹ ni] en D

²⁰⁴² avarícia] avacia amb -ri- interlineat T

²⁰⁴³ a consciencia null cessament] {3 4 1 2} ICB VLPHN; consciencia] te ciencia VLPH; cessament] seguament VLPH

²⁰⁴⁴ remei] no fa canvi de paràgraf V

[5] A²⁰⁴⁵ fill!²⁰⁴⁶ atants²⁰⁴⁷ son los homens qui son avars e no ho²⁰⁴⁸ cuyden esser! E quants²⁰⁴⁹ son aquells qui per avaricia moren enans que no molrrien! [N67^{va}] [H21] E sabs, fill, per que²⁰⁵⁰ hom²⁰⁵¹ avar no coneix | [D105] en si²⁰⁵² avaricia? Per ço car no ha²⁰⁵³ conexença en son voler²⁰⁵⁴ desordenat per la primera e segona intenció. E sabs, fill,²⁰⁵⁵ per²⁰⁵⁶ que hom²⁰⁵⁷ mor enans | [R22^v] que no morria per avaricia?²⁰⁵⁸ Per ço car Deus vol que aquells bens que²⁰⁵⁹ hom avar enbarga als pobres,²⁰⁶⁰ que²⁰⁶¹ serlvesquen [T17^{vb}] e facen utilitat en altres homens, car²⁰⁶² Deu no ha fets los²⁰⁶³ bens temporals per star occiosos sots possessió dels homens²⁰⁶⁴ avars, qui utilitat hi²⁰⁶⁵ embarguen. | [U90^a]

[5.11] De superbia.²⁰⁶⁶

[1] Superbia, fill,²⁰⁶⁷ es possible²⁰⁶⁸ obra de voluntat contra humilitat; e car²⁰⁶⁹ humilitat es per²⁰⁷⁰ intenció que home conega²⁰⁷¹ com per creació²⁰⁷² es esdevengut de no-re e que-s humilie a Deu, qui es eternalment²⁰⁷³ infinit | [M20] [P395] en²⁰⁷⁴ esser complit de tots bens, per ço, fill, superbia es esdevenguda²⁰⁷⁵ | [N67^{vb}] en home

²⁰⁴⁵ A] amable *IN*, ay *UTR*

²⁰⁴⁶ A fill a] affilla *V*

²⁰⁴⁷ atants] tant *P*, cant *U*, quants *TR*; a] e *DUTRAI N jg*, manca *CB LPH*

²⁰⁴⁸ homens qui son avars e no ho] homens avars qui no so *ICB VLPHN*; so] se *PN*

²⁰⁴⁹ quants] tants *DAICB VLPHN jg*, quant *U*

²⁰⁵⁰ sabs, fill, per que] sapies filh que *U*

²⁰⁵¹ hom] l'ome *D g*

²⁰⁵² si] *afeg.* la *U*

²⁰⁵³ ha] na *ICB VLPHN*

²⁰⁵⁴ voler] *afeg.* qui es *D g*

²⁰⁵⁵ fill] manca *DC g*

²⁰⁵⁶ per] *interlineat I'*, manca *VLPH*

²⁰⁵⁷ hom] *afeg.* avar *ICB VLPHN*

²⁰⁵⁸ per avaricia] manca *ICB VLPHN*; [per avaritiam *Z*]

²⁰⁵⁹ que] quel *DUTCB g*

²⁰⁶⁰ pobres] homens *ICB VLPHN*

²⁰⁶¹ que] manca *UTRAICB VLPHN j*

²⁰⁶² car] manca *VLPH*

²⁰⁶³ los] molts *A j*

²⁰⁶⁴ homens] manca *UTRICB VLPHN*

²⁰⁶⁵ hi] manca *D VLPH*

²⁰⁶⁶ De superbia] *abans* Rubrica 11 *LPH*; manca *RICB VN*; superbia] *a continuació .xvj.* capitol *M*, 11 *D*, capitol *.xviij.* *A*

²⁰⁶⁷ fill] manca *VLPH*

²⁰⁶⁸ possible] punible *j*; [Superbia fili est adversus humilitatem superexcellens voluntatis operatio *Z*]

²⁰⁶⁹ car] com *CB LP*

²⁰⁷⁰ per] de *ICB VLPHN*

²⁰⁷¹ conega] haja conexensa *D g*

²⁰⁷² creació] intencio *MD*; [humilitas est ut homo se de nihilo venisset cognoscat *Z*]

²⁰⁷³ eternalment] eternal *D VLPHN g*; *afeg.* e *DAICB VLHN g*

²⁰⁷⁴ en] e *UTR*

²⁰⁷⁵ esdevenguda] endeveguda *D*

accidentalment, per contrastar a²⁰⁷⁶ home en humilitat, e²⁰⁷⁷ | [L22] *que* home, ab | [T18^a] caritat, justícia, [j342] prudència, fortitudo,²⁰⁷⁸ se combaten²⁰⁷⁹ a fortificar humilitat contra superbia [H21^v], per tal que en si matex haja conexença com es esdevengut²⁰⁸⁰ de no | [A133^b] re e com es obligat a conèxer e amar²⁰⁸¹ lo sobiran be. | [g32]

[2] Si tu,²⁰⁸² fill, es temptat per superbia de riquesa o d'amichs²⁰⁸³ o de força o²⁰⁸⁴ bellesa o²⁰⁸⁵ sciència²⁰⁸⁶ o²⁰⁸⁷ ardiment, | [I17] [R23] o per alguna altra cosa semblant | [V55^v] a aquestes, encontinent, fill, recorre²⁰⁸⁸ a prudència,²⁰⁸⁹ fortitudo,²⁰⁹⁰ per ço que-t aporten a²⁰⁹¹ justícia, la qual ordena²⁰⁹² en tu²⁰⁹³ les dues entencions, donant la segona intenció a riqueses,²⁰⁹⁴ honraments e²⁰⁹⁵ amichs, força, bellea,²⁰⁹⁶ sciència,²⁰⁹⁷ | [C13] ardiment; e la primera intenció²⁰⁹⁸ | [T18^b] dons²⁰⁹⁹ a Deu, qui²¹⁰⁰ de no-res te ha creat²¹⁰¹ e per tu a²¹⁰² la mort en humana²¹⁰³ natura²¹⁰⁴ s'es²¹⁰⁵ humiliat e hunit.²¹⁰⁶ | [N68^a]

[3] Amable fill, home ergullós es temptat per humilitat en lo menyspreament en que es de²¹⁰⁷ les gents, car al²¹⁰⁸ home on sia²¹⁰⁹ erguyll no-s cové honrament.²¹¹⁰ E açó, per

²⁰⁷⁶ a] en *N*

²⁰⁷⁷ e] manca *P*

²⁰⁷⁸ justícia – fortitudo] ab justícia ab prudència e ab fortitudo *D jg*

²⁰⁷⁹ combaten] combata *DUAIB VLPHN*

²⁰⁸⁰ esdevengut] vengut *U*

²⁰⁸¹ conèxer e amar] amar e a conèxer *D*

²⁰⁸² Si tu] subratllat *H*

²⁰⁸³ amichs] enamichs *amb prefix en- cancel·lat B*

²⁰⁸⁴ o] *afeg. de DCB L jg*

²⁰⁸⁵ o] a *V; afeg. de D jg*

²⁰⁸⁶ bellesa o sciència] {3 2 1} *VLPH*

²⁰⁸⁷ o] *afeg. de DA jg*

²⁰⁸⁸ recorre] requer *R*

²⁰⁸⁹ prudència] *afeg. e a D jg*

²⁰⁹⁰ prudència fortitudo] {2 1} *A; afeg. e N*

²⁰⁹¹ a] manca *AICB VLPHN*

²⁰⁹² ordena] hordon *DTAICB VN g, ordonan LP*

²⁰⁹³ en tu] manca *VLPH*

²⁰⁹⁴ riqueses] *afeg. a D jg*

²⁰⁹⁵ e] a *D g*

²⁰⁹⁶ força bellea] a força a bellesa *D jg; bellea] afeg. a V*

²⁰⁹⁷ sciència] a abstinència *D; afeg. e D g, o B LPH, a V; e a j*

²⁰⁹⁸ intenció] manca *ICB VLPHN*

²⁰⁹⁹ dons] dona *DA jg; manca ICB VLPHN*

²¹⁰⁰ qui] quit *B*

²¹⁰¹ de no res te ha creat] {4 5 6 1 2 3} *ICB VLPHN*

²¹⁰² a] ha *I N*

²¹⁰³ humana] a continuació cancel·lat es *L*

²¹⁰⁴ natura] *afeg. en humana natura I N*

²¹⁰⁵ s'es] es *ICB VLPHN j; a continuació cancel·lat unit M*

²¹⁰⁶ humiliat e hunit] {3 2 1} *ICB VLPHN; no fa canvi de paràgraf V*

²¹⁰⁷ de] en *VLPH*

tal cor²¹¹¹ ell vol²¹¹² esser sobre tots²¹¹³ honrat e es en²¹¹⁴ tots²¹¹⁵ desonrat²¹¹⁶ en quant
cascun lo meysprea²¹¹⁷ en son coratge;²¹¹⁸ per açó desonor lo deuria²¹¹⁹ humiliar per
justicia, | [M20^v] lo qual | [H22] humiliament seria honor si-s jutljava [D105^v] a²¹²⁰ esser
meyspreat per les gents, havent | [L22^v] la segona intenció als meyspreaments,²¹²¹ a
la²¹²² humilitat la²¹²³ primera.²¹²⁴ | [T18^{va}] [P395^v]

[4] De necessitat se cové,²¹²⁵ fill, que²¹²⁶ si humillitat [U90^b] es per la segona
intenció e honrament es per la primera, que home ergullós haja a²¹²⁷ ergull²¹²⁸ la segona
intenció²¹²⁹ e²¹³⁰ a²¹³¹ | [R23^v] honrament²¹³² | [N68^b] la primera. | [j343] On com açó sia
enaxí,²¹³³ donchs²¹³⁴ abdues les²¹³⁵ intencions de home humil son²¹³⁶ contraries²¹³⁷
ab²¹³⁸ les²¹³⁹ intencions de home²¹⁴⁰ ergullós. E sabs per *que*? Per ço²¹⁴¹ car les dues
intencions de²¹⁴² home humil²¹⁴³ fan açó per²¹⁴⁴ *que* son en caritat, justícia, [I17^v]
prudencia, fortitudo e per açó tenen-lo²¹⁴⁵ humil ab²¹⁴⁶ honrament. E²¹⁴⁷ les dues

²¹⁰⁸ al] a DAICB VLPHN jg

²¹⁰⁹ on sia] si ha D g

²¹¹⁰ honrament] honraments VLPH

²¹¹¹ e açó per tal cor] e car DICB jg; e cor V, e com A LPH; car N

²¹¹² vol] interlineat V

²¹¹³ esser sobre tots] {2 3 1} ICB N; sobre tots] manca VLPH; tots] afeg. homens D g

²¹¹⁴ en] per VLPH

²¹¹⁵ es en tots] {2 3 1} N

²¹¹⁶ desonrat] desonrats U

²¹¹⁷ lo meysprea] home quis presa VLPH

²¹¹⁸ coratge] afeg. e VLPH

²¹¹⁹ deuria] afeg. de N

²¹²⁰ a] manca AIB PHN

²¹²¹ als menyspreaments] al menyspresament DA VLPH g

²¹²² a la] e a DUTRAICB VLPHN jg

²¹²³ la] de R

²¹²⁴ primera] no fan canvi de paràgraf R V

²¹²⁵ cové] segueix AICB VLPHN j

²¹²⁶ que] manca I N

²¹²⁷ a] interlineat B, allo U, al TR, manca A

²¹²⁸ ergull] afeg. per ICB VLPHN, a A

²¹²⁹ segona intenció] {2 1} A

²¹³⁰ e] manca D g

²¹³¹ a] al DA jg, manca ICB VPN

²¹³² honrament] afeg. per ICB VLPHN

²¹³³ enaxí] axí ICB VLPHN

²¹³⁴ donchs] manca ICB VLPHN

²¹³⁵ les] manca VLP

²¹³⁶ son] ço C

²¹³⁷ contraries] contraris L

²¹³⁸ ab] a UTAICB VLPHN jg

²¹³⁹ les] afeg. dues UTRAICB VLPHN jg

²¹⁴⁰ humil – home] manca per salt d'igual a igual D PH

²¹⁴¹ co] a continuació cancel·lat que L

²¹⁴² de] del DUTR g

²¹⁴³ humil] manca R

²¹⁴⁴ per] manca M

²¹⁴⁵ tenen-lo] ten M; tenen] a la interlínia superior I¹

intencions de home ergullós lo tenen²¹⁴⁸ | [B8] desonrat, per ço car a²¹⁴⁹ injuria e ab²¹⁵⁰ lo²¹⁵¹ contrari de caritat, prudencia, fortitudo,²¹⁵² [T18^{vb}] se cové desonor.²¹⁵³ | [g33]

[5.12] De accidia.²¹⁵⁴

[1] Accidia, fill, es peccat confús²¹⁵⁵ contrari a²¹⁵⁶ la intenció comuna per la qual son sperança, caritat, justícia, prudencia, fortitudo; e per açó, fill, de negun²¹⁵⁷ peccat | [H22^v] no han los homens²¹⁵⁸ del mon²¹⁵⁹ tan poca consciencia ni²¹⁶⁰ conexença²¹⁶¹ com han de²¹⁶² | [L23] peccat²¹⁶³ de accidia.

[2] Accidia²¹⁶⁴ es²¹⁶⁵ amar²¹⁶⁶ mal e desamar²¹⁶⁷ be en tota²¹⁶⁸ virtut,²¹⁶⁹ | [R24] e per açó lo | [N68^{va}] demoni tempta los homens per²¹⁷⁰ accidia, per tal que²¹⁷¹ ab ella los pusca aportar²¹⁷² a²¹⁷³ gola o²¹⁷⁴ a²¹⁷⁵ luxuria o a²¹⁷⁶ altre²¹⁷⁷ peccat. E per açó,²¹⁷⁸ fill,²¹⁷⁹ tota ora | [T19^a] que tu | [M21] sies temptat per accidia, recurri a la intenció per

²¹⁴⁶ ab] a A, en j

²¹⁴⁷ e] a V

²¹⁴⁸ lo tenen] {2 1} DAICB VLPHN g; afeg. desonrament o C

²¹⁴⁹ a] ab U T R A j

²¹⁵⁰ a injuria, e ab] es pigritei e es a I, es pigritei es a I'N, es prigitia e es B, es pigritiu C, es VLPH; [ab injuria crudelitate fatuitate non discrepant contrario [?] viltati et intuperio sunt concordēs Z]

²¹⁵¹ ab lo] a D g

²¹⁵² fortitudo] manca MDU

²¹⁵³ lo contrari – desonor] manca C

²¹⁵⁴ De accidia] abans Rubrica 12 LPH; manca RICB V; accidia] a continuació .xviij. capitol M, 12 D, capitol .xviij. A

²¹⁵⁵ confús] afeg. e j

²¹⁵⁶ contrari a] contra ICB VLPHN

²¹⁵⁷ de negun] degun U

²¹⁵⁸ los homens] manca P

²¹⁵⁹ del mon] manca DUAICB VLPHN jg

²¹⁶⁰ ni] o B

²¹⁶¹ ni conexença] ne conexen P

²¹⁶² de] manca P

²¹⁶³ de peccat] manca A N

²¹⁶⁴ Accidia] interlineat V

²¹⁶⁵ es] afeg. fill CB

²¹⁶⁶ amar] desijar ICB VLPHN

²¹⁶⁷ desamar] desitjar VLPH

²¹⁶⁸ tota] ça I N, ta CB VLPH; entre amb cancel·lació de la -r- V; [accidia est in omni virtute Z]

²¹⁶⁹ virtut] veritat B

²¹⁷⁰ per] en ICB VLPHN

²¹⁷¹ que] a continuació cancel·lat i expuntuat an be U

²¹⁷² aportar] induir DA jg, adur ICB VLPHN. Manca U

²¹⁷³ a] a continuació cancel·lat gloria V

²¹⁷⁴ o] e UTRAICB VLPHN

²¹⁷⁵ a] manca U VPH

²¹⁷⁶ a] an I N, manca CB; afeg. alcun DAICB N jg

²¹⁷⁷ o a altre] quantra VLPH

²¹⁷⁸ açó] manca V

²¹⁷⁹ fill] manca D

la qual es en tu sperança, caritat | [A133^{va}] et cetera.²¹⁸⁰ E guarda en | [P396] qual virtut te tempta²¹⁸¹ pus²¹⁸² fortment | [j344] lo demoni contra²¹⁸³ accida e enfortex | [C13^v] aquella ab les altres virtuts,²¹⁸⁴ | [V56] e²¹⁸⁵ aquella²¹⁸⁶ virtut en que es temptat dona²¹⁸⁷ la primera intenció²¹⁸⁸ e a les | [U90^{va}] altres virtuts ab que²¹⁸⁹ la²¹⁹⁰ vols fortificar²¹⁹¹ dona la segona. E si tu, fill, sabs e vols haver²¹⁹² la art e la manera²¹⁹³ demunt dita, porás²¹⁹⁴ mortificar la²¹⁹⁵ temptació²¹⁹⁶ e haver les altres²¹⁹⁷ virtuts a ella²¹⁹⁸ contraries.²¹⁹⁹

[3] Amable fill, | [N68^{vb}] per²²⁰⁰ negun peccat no es tant²²⁰¹ | [T19^b] significable²²⁰² salvació²²⁰³ et²²⁰⁴ dampnació com es per accidia. E açó es per ço car²²⁰⁵ | [H23] se ha²²⁰⁶ mes a²²⁰⁷ comonitat²²⁰⁸ que²²⁰⁹ altre peccat; per la qual²²¹⁰ comunitat,²²¹¹ salvació es

²¹⁸⁰ et cetera] e les altres virtuts DTA jg; manca U VLPH

²¹⁸¹ te tempta] de temptacio B

²¹⁸² pus] manca R

²¹⁸³ contra] per M', an U, ab TRAICB VLPHN jg; [sunt [?]piciens adversus quod virtutem nehemencius Z]

²¹⁸⁴ virtuts] afeg. donant a Deu la prima intencio e allas virtuts la segona e donant U; donant a Deu la primera intenció, e a les virtuts la segona TR; donant a Deu la primera intenció, e a les virtuts la segona e donant a la virtut on pus fortment est temptat AICB VLPHN j (donant² – temptat substitueix aquella virtut en que es temptat dona). Encara que sembla un salt de MD no el restituim per la concordança d'aquests dos testimonis amb les lliçons idèntiques dels dos testimonis llatins de major autoritat (Z) i pel sentit complet del fragment.

²¹⁸⁵ e] a U, afeg. a T g

²¹⁸⁶ aquella] a continuació cancel-lat i expuntuat intencio U

²¹⁸⁷ dona] manca U

²¹⁸⁸ primera intenció] {2 1} UT

²¹⁸⁹ que] aquella si D

²¹⁹⁰ la] les MDUTR, et ICB VLPHN; [illis virtutibus in quibus eam fortificas Z]

²¹⁹¹ fortificar] fructificar D

²¹⁹² haver] afeg. e saber MU

²¹⁹³ la art e la manera] {4 5 3 1 2} D g

²¹⁹⁴ porás] per ICB VLN, pera PH; a continuació, cancel-lat fortificar L

²¹⁹⁵ la] a N, manca I VLP; a continuació cancel-lat primera C

²¹⁹⁶ temptació] intemptacio A

²¹⁹⁷ altres] manca DAICB VLPHN jg

²¹⁹⁸ ella] ell MR, ellas VLP

²¹⁹⁹ contraries] afeg. al marge videt aliquid d a esse I'; no fa canvi de paràgraf V

²²⁰⁰ per] manca M

²²⁰¹ tant] manca N

²²⁰² significable] a continuació cancel-lat temptacio B

²²⁰³ haver – salvació] interlineat D'

²²⁰⁴ et] o DIC HN, a B

²²⁰⁵ ço car] tal com D jg

²²⁰⁶ se ha] fa ICB VLPHN; ha] ajusta D jg

²²⁰⁷ a] manca VLPH

²²⁰⁸ comonitat] -ni- interlineada V

²²⁰⁹ que] afeg. ha C

²²¹⁰ qual] afeg. major DUTRAI VLPHN j, minor CB.

²²¹¹ comunitat] peccat cancel-lat i corregit a l'interlínia per comunitat B, comuditat P

mills²²¹² significada en los homens²²¹³ amadors²²¹⁴ de | [R24^v] be comun²²¹⁵ que de²²¹⁶ be²²¹⁷ special, com sia causa que be²²¹⁸ es major e pus²²¹⁹ util en | [I18] [L23^v] comunitat que en²²²⁰ | [D106] specialitat.²²²¹ | [g34] E per açó, fill, hages a be comun la primera intenció e a²²²² be special la segona.²²²³

[4] Amable fill, sabs per que es²²²⁴ temptació diabolical en home accidiós, qui²²²⁵ ab negligencia,²²²⁶ peresa se cové? Per ço²²²⁷ que los homens diligents, justs,²²²⁸ amadors de be²²²⁹ sien menyspreats e²²³⁰ desamats²²³¹ en lurs obres. | [T19^{va}] E sabs, fill, per²²³² que es temptació de angel benigne en home on | [N69^a] es accidia? Per ço que²²³³ tota ora que la accidia²²³⁴ comença | [M21^v] a venir, que²²³⁵ hom²²³⁶ se²²³⁷ despert a cogitar a²²³⁸ bones cogitacions e²²³⁹ hom se aparell a esser amador de be. E per açó, fill, mala²²⁴⁰ temptació es excitació²²⁴¹ de bona obra en home | [P396^v] amador de be per ço que no estiga²²⁴² occiós a²²⁴³ cogitar e a²²⁴⁴ obrar be²²⁴⁵ de son poder. | [j345]

²²¹² mills] mes *MD* [melius *Z*]

²²¹³ homens] amons *LP*

²²¹⁴ amadors] *afeg.* mes (*interlineat*) *D^l j*

²²¹⁵ be comun] bens comuns *A*

²²¹⁶ de] manca *C*

²²¹⁷ be] manca *D*

²²¹⁸ be] manca *VLPH*

²²¹⁹ pus] *a continuació però cancel·lat* humill *I*

²²²⁰ que en] e ab *N*, e al *VLPH*; *afeg.* be *VLPHN*

²²²¹ specialitat] special *D VLPHN g*

²²²² a] al *VLPH*

²²²³ e per – segona] manca *B*; *no fa canvi de paràgraf V*

²²²⁴ es] manca *VLPH*

²²²⁵ qui] en lo qual *D g*

²²²⁶ negligencia] *afeg.* e *DUTRA jg*; *a continuació cancel·lat en vermell* se cové *M*

²²²⁷ per ço] manca *VLPH*

²²²⁸ diligents, justs] {2 1} *ICB VLPHN*

²²²⁹ be] *afeg.* commú *H*

²²³⁰ e] manca *DICB VLPHN g*

²²³¹ desamats] de sí mateix *B*, deshonrats *R*

²²³² per] manca *D*; *a continuació cancel·lat en vermell* es *M*

²²³³ ço que] manca *VLPH*

²²³⁴ per – accidia] manca *per salt d'igual a igual C*; la accidia] cada dia *VLH*, cada dia que cada dia *P*

²²³⁵ que] manca *DUTRA jg*

²²³⁶ hom] on *UR*

²²³⁷ se] *a continuació ratllat en vermell* desesper *M*

²²³⁸ a] en *UAIC N j*, de *VLPH*, manca *DTR g*

²²³⁹ e] *afeg.* que *U*

²²⁴⁰ mala] maleyta *ICB VLPHN*

²²⁴¹ es excitació] manca *VLPH*

²²⁴² estiga] sia *AICB VLPHN j*

²²⁴³ a] en *D jg*

²²⁴⁴ e a] be *ICB VLPHN*; a] en *D jg*, manca *T*

²²⁴⁵ be] bo *V*

[5.13] De enveja.²²⁴⁶

[1] Enveja, fill, es serventa de glotonia, luxuria, superbia, avaricia,²²⁴⁷ accidia, ira²²⁴⁸ | [H23^v] contra sperança, calritat, [R25] justícia, prudència,²²⁴⁹ fortitudo, temprança. On²²⁵⁰ si tu, fill es temptat de | [T19^{vb}] enveja, encontinent²²⁵¹ recurri a prudència per tal que ella te certifica²²⁵² | [L24] segons²²⁵³ | [U90^{vb}] qual peccat²²⁵⁴ enveja te tempta²²⁵⁵ pus fortment ni a

²²⁴⁶ De enveja] *abans* Rubrica 13 LPH; *manca* RICB VN; enveja] *a continuació* .xviii. capitol M, 13 D, capitol .xix. A

²²⁴⁷ avaricia] *manca* MD; [avaritia Z]

²²⁴⁸ ira] *ijra* M

²²⁴⁹ justícia, prudència] {2 1} D g

²²⁵⁰ on] e DB g, o C

²²⁵¹ encontinent] *mantinent* ICB VLP

²²⁵² certifica] *satisfás* N

²²⁵³ segons] *a continuació cancel·lat i expuntuat* que lo peccat U

²²⁵⁴ qual peccat] *quell peccat* de TICB VLP HN

²²⁵⁵ tempta] *ha temptat* N

qual²²⁵⁶ virtut enveja en aquella temptació es pus contraria.²²⁵⁷

[2] Amable fill, si²²⁵⁸ enveja te | [C14] tempta ab | [N69^b] gulositat,²²⁵⁹ recurri a temprança, a la qual dona la primera²²⁶⁰ | [A133^{vb}] intenció e a²²⁶¹ aquella vianda que enveja te fa desijar dona²²⁶² la²²⁶³ segona,²²⁶⁴ e justicia enfortirà²²⁶⁵ ton coratge ab prudencia, qui²²⁶⁶ aportarà utilitat²²⁶⁷ en²²⁶⁸ caritat contra gulositat.²²⁶⁹ E aquesta | [g35] regla matexa pots²²⁷⁰ haver, fill, contra enveja en²²⁷¹ qualque virtut o vici²²⁷² sies²²⁷³ temptat.²²⁷⁴

[3] Molts²²⁷⁵ homens son, fill,²²⁷⁶ qui han enveja en²²⁷⁷ altre | [B8^v] vici,²²⁷⁸ | [I18^v] lo qual | [T20^a] no volrien haver, | [V56^v] mas car²²⁷⁹ no²²⁸⁰ han la manera com lo²²⁸¹ sapien²²⁸² conexer ni²²⁸³ mortificar,²²⁸⁴ per açó²²⁸⁵ stan en lo²²⁸⁶ peccat.²²⁸⁷ E si ells, fill, sabien²²⁸⁸ usar de la primera intenció²²⁸⁹ e de la segona | [M22] segons la art e²²⁹⁰ la manera demunt²²⁹¹ dita, | [H24]

²²⁵⁶ a qual] aquella N; a continuació cancel-lat enveja M

²²⁵⁷ contraria] no fa canvi de paràgraf V

²²⁵⁸ si] manca VLPH; [si per gulam te temptavit Z]

²²⁵⁹ gulositat] gelositat R

²²⁶⁰ primera] a continuació cancel-lat temptació A

²²⁶¹ a] manca RICB N, ab D, en VLPH

²²⁶² dona] doma C

²²⁶³ la] manca CB

²²⁶⁴ segona] afeg. intencio C LPH

²²⁶⁵ enfortirà] enfortir-ta D g, enfortificha A, confortira P

²²⁶⁶ qui] quit DUTRAICB VLPHN jg

²²⁶⁷ utilitat] virilitat ICB VLPHN

²²⁶⁸ en] cancel-lat ab i corregit a l'interlínia L

²²⁶⁹ gulositat] glotonia C

²²⁷⁰ pots] pot B

²²⁷¹ en] per A

²²⁷² vici] afeg. que T

²²⁷³ sies] si est D g, si es A, sien LPH

²²⁷⁴ temptat] manca ICB VLPHN; no fan canvi de paràgraf VP; [hac ista regula potes uti adversus invidiam in quaecumquibus virtute temptationem patiaris Z]

²²⁷⁵ Molts] mals N

²²⁷⁶ son fill] {2 I} j

²²⁷⁷ en] a D, o UTRAICB VLPHN jg

²²⁷⁸ vici] via VLPH

²²⁷⁹ car] com AIC PHN

²²⁸⁰ no] lo VLPH, no amb cancel·lació de la l- i aprofitant el traç de la lletra per corregir-la en n- L

²²⁸¹ lo] la DTA VL jg, se C, manca H

²²⁸² sapien] podra sense cancel·lar i a la interlínia sapien P

²²⁸³ ni] en ICB N, manca VLPH

²²⁸⁴ mortificar] afeg. lo peccat ICB N, lo peccat no an VLPH

²²⁸⁵ açó] afeg. no sen saben estar e (al marge) l'CB VLPHN

²²⁸⁶ lo] manca TR

²²⁸⁷ coneixer – peccat] cognoscendi et mortificandi ob hac [?] illo detenti sunt Z; per – peccat] manca I

²²⁸⁸ sabien] saben C

²²⁸⁹ intenció] desplaçat després de segona LPH

²²⁹⁰ e] de N

²²⁹¹ demunt] dessus A j

porien e sabrien mortificar e conexer los peccats en que son²²⁹² contrastant²²⁹³ | [P397] a temptacions e²²⁹⁴ fortificant²²⁹⁵ | [N69^{va}] virtuts.²²⁹⁶ | [R25^v]

[4] Fill, no hajes enveja, cor ans | [j346] que foses, res²²⁹⁷ no havies.²²⁹⁸ Ni açó *que* Deus dona a ton proisme | [D106^v], no ho²²⁹⁹ envejes, car Deus²³⁰⁰ ha *que*²³⁰¹ donar²³⁰² e²³⁰³ ço *que* dona es carrega²³⁰⁴ a aquells²³⁰⁵ qui-u prenen. Com²³⁰⁶ es major²³⁰⁷ comanda,²³⁰⁸ | [L24^v] major es lo²³⁰⁹ perill o²³¹⁰ possession²³¹¹ en²³¹² lur anima²³¹³ ne²³¹⁴ pus luy²³¹⁵ a vida contemplativa, qui es millor vida que²³¹⁶ activa, | [T20^b] la qual vida activa es²³¹⁷ major treball en riquesa que²³¹⁸ en pobretat.²³¹⁹

[5] Amable fill, enveja dona tristicia e²³²⁰ toyll alegria²³²¹ e fa atalentament no sadollable,²³²² per lo²³²³ qual ve passió de ira contra caritat e justicia, qui sanen²³²⁴

²²⁹² son] *afeg.* e *I VLPHN* (interlineat), a *C*, en *B*

²²⁹³ contrastant] *contrestar ICB VLPHN*, *contrasten A*, e *contrastarian j*

²²⁹⁴ e] *afeg.* a *D g*

²²⁹⁵ fortificant] *fortificar DICB VLPHN g*, *fortifiquen A*, *fortificarien j*; a *continuació cancel-lat* a vicis *M*

²²⁹⁶ virtuts] *no fa canvi de paràgraf V*

²²⁹⁷ res] *afeg.* no eres ne res *ICB VN*, no eres res *LPH*; [nichil eras nichil habeas *Z*]

²²⁹⁸ havies] *ames VLPH*

²²⁹⁹ ho] *manca VLPH*

²³⁰⁰ Deus] *manca A*

²³⁰¹ que] *manca ICB VLPHN*

²³⁰² donar] *donat N*

²³⁰³ e] *manca VLPH*

²³⁰⁴ carrega] *carrech AICB VLPHN j*

²³⁰⁵ aquells] *ells ICB VLPH*

²³⁰⁶ com] e hon *DUTRAICB N jg*, an *VLPH*

²³⁰⁷ es major] {2 1} *U*, mes los *DAICB VLPHN jg*

²³⁰⁸ comanda] *comana DAICB VLPHN jg*; *afeg.* els dona ab *D j*; *afeg.* en *ICB N*, han *VLPH*, ab *A g*

²³⁰⁹ es lo] *manca DA g*

²³¹⁰ o] ho *DACB VLPH j g*, hon *I N*

²³¹¹ possession] *possehexen DAICB VLPH jg*, *proseiexen N*, *passio UTR*

²³¹² en] e *DAICB VLPHN jg*

²³¹³ Com – anima] *per la complexitat de les variants donam a continuació tot el passatge amb les diferents lliçons dels testimonis*: e hon major es la comanda major es lo perill ho pasion en lur anima *U*; e hon es major comanda major es lo perill o passio en lur anima *TR*; e hon mes los comana ab major perill ho possehexen e lur anima *A*; e hon mes los comana els dona ab major perill ho possehexen e lur anima *D*; e hon mes los acomana en major perill hon poceexen en lur anima *I*; e hon mes los acomana en major perill hon possehexen e lur anima *CB*; e an mes los acomana en major perill ho possehexen e lur anima *VLPH*; e hon mes los encomana en major perill hon proseiexen en lur anima *N*; [sunt illi qui eas recipiunt et quanto plus ab eo suscipiunt tanto magis fiunt periculosi possessores tanto quod magis eorum anime distant a vita contemplativa *Z*]

²³¹⁴ ne] *nes DICB VLPH*, mes *N g*, es *UA*, e es *TR*

²³¹⁵ luy] *lueug U*, en via *N*

²³¹⁶ vida que] {2 1} *ICB VLPHN*

²³¹⁷ es] *afeg.* en *DUTACB*, *afeg.* millor en *I VLPHN*

²³¹⁸ que] *manca U*, *afeg.* no *TR*

²³¹⁹ pobretat] *no fa canvi de paràgraf V*

²³²⁰ e] a *continuació cancel-lat* dona *P*

volentat de tristícia ab fortaleza²³²⁵ de coratge per speranza, lealtat, temor, humilitat,²³²⁶ abstinencia, temprança.²³²⁷

[5.14] De yra.²³²⁸

[1] [U91^a] [N69^{vb}] Ira²³²⁹ es, fill, per intenció que paciència²³³⁰ pusca naxer de caritat,²³³¹ justícia, fortitudo, temprança contra la temptació²³³² que-l demoni²³³³ fa a²³³⁴ aquestes virtuts ab²³³⁵ ira, per ço que-ls | [g36] homens hajan impaciència, | [H24^v] qui es | [T20^{va}] vici²³³⁶ contrariós²³³⁷ a virtuts. E per açó, | [R26] fill, paciència es per la²³³⁸ primera intenció | [C14^v] e ira es²³³⁹ per la segona.²³⁴⁰ | [I19] E ab dues les | [M22^v] intencions son contraries; car enaxí com primera e segona²³⁴¹ intenció se concorden²³⁴² en²³⁴³ diverses virtuts, ço es a saber, com²³⁴⁴ alcuna virtut²³⁴⁵ ha sa obra per ço²³⁴⁶ | [j347] qu-ela²³⁴⁷ haja | [P397^v] altra virtut,²³⁴⁸ enaxí primera²³⁴⁹ e segona intenció son | [L25] contraries, com²³⁵⁰ la una intenció²³⁵¹ devalla de²³⁵² virtut²³⁵³ e l'altra²³⁵⁴ de vici.²³⁵⁵

²³²¹ toll alegria] tolletícia *IN*, colletícia *CB*; alegria] letícia *DA LPH jg*, litícia *V*; manícula *L*

²³²² sadollable] -llable *interlineat I^l*

²³²³ lo] la *DIN g*

²³²⁴ sanen] amena *IN*, amen *CB VLPH*; afeg. ho guarexen *D jg*; [liberant voluntatem *Z*]

²³²⁵ fortaleza] fortesa *D*, farmança *I VLPHN*, formesa *CB*

²³²⁶ humilitat] utilitat *VLPH*; afeg. ab *IN*

²³²⁷ temprança] *no fa canvi de paràgraf V*

²³²⁸ de Yra] *abans cap. 14 H*; manca *RICB VLPN*, *subratllat H*; a continuació .xix. capitol *M*, 14 *D*, capitol .xx. *A*

²³²⁹ ira] *fa una Q com a caplletra D*

²³³⁰ paciència] *in paciència ICB VLPH*, amb el prefix *in-* cancel·lat *I^l*

²³³¹ caritat] ço *C*

²³³² temptació] temprança *I*

²³³³ demoni] diable *A*

²³³⁴ a] contra *UTR*, en *VLPH*; manca *C*

²³³⁵ ab] en *VLPH*

²³³⁶ vici] via *ICB VLPN*

²³³⁷ contrariós] contrariosa *IB N*, contraria *C*, contrari *j*

²³³⁸ la] manca *IN*

²³³⁹ es] manca *TR*

²³⁴⁰ segona] afeg. intencio *IN*. *A continuació i cancel·lat*, se cové *I*

²³⁴¹ primera e segona intenció] la primera i la segona *I VLPH*, la primera intencio i la segona *C*, la primera e segona *AB N j*

²³⁴² concorden] concorda *V*

²³⁴³ en] ab *cancel·lat i corregit a l'interlínia L*

²³⁴⁴ com] quant *D jg*

²³⁴⁵ virtut] manca *H*

²³⁴⁶ co] tall *ICB VLPHN*

²³⁴⁷ qu-ela] que li *ICB VLPHN*, que aquella *U*, que ella *T*, que l' *R*, que la *A jg*

²³⁴⁸ altra virtut] manca *D*

²³⁴⁹ primera] *a continuació cancel·lat i expuntuat intencio U*

²³⁵⁰ com] car *IB VLPHN*

²³⁵¹ devalla] *a continuació cancel·lat devalla P*

²³⁵² de] *interlineat P*

[2] Si tu, fill, es templat [A134^a] per ira, recurri a fortitudo e²³⁵⁶ está forts²³⁵⁷ en ton coratge tant | [N70^a] de temps tro²³⁵⁸ que sia venguda caritat, justícia, prudència, qui enfortesquen²³⁵⁹ ton²³⁶⁰ coratge | [20vb] contra ira, en la qual fortificació²³⁶¹ neix paciència,²³⁶² començada per abstinència, adonchs com²³⁶³ començas²³⁶⁴ a²³⁶⁵ haver fortitudo contra ira per²³⁶⁶ passiva²³⁶⁷ voluntat, obedient a²³⁶⁸ illuminat²³⁶⁹ enteniment.

[3] Amable fill, ira ve soptosament²³⁷⁰ e creix en la membraça²³⁷¹ del falliment,²³⁷² o²³⁷³ de la injúria que a hom es feta; e per açó soptosament deu hom²³⁷⁴ recorrer a fortitudo e²³⁷⁵ abstinència²³⁷⁶ | [H25] e a²³⁷⁷ les altres virtuts, per tal²³⁷⁸ | [V57] que²³⁷⁹ la voluntat pusca haver deliberació a²³⁸⁰ amar | [R26^v] fortitudo per la segona intenció e paciència per la²³⁸¹ primera, e caritat pusca amar perdó e²³⁸² pietat per | [N70^b] la segona intenció e en si mateix²³⁸³ merit²³⁸⁴ per la primera,²³⁸⁵ per lo qual merit²³⁸⁶ | [T21^a] sperança letífica²³⁸⁷ coratge d'ome pacient ab justícia, prudència contra avarícia, superbia, enveja²³⁸⁸ e accidia,²³⁸⁹ colpa e pena.

2353 virtut] virtuts UTR
2354 altra] afeg. devala ICB VLPHN
2355 vici] vicis UTR; no fan canvi de paràgraf R V
2356 e] manca VLPH
2357 forts] afeg. en fortitut A
2358 tro] fins I N, manca CB VLPH
2359 enfortesquen] enfortexen ICB VLPHN
2360 ton] manca CB VLPH
2361 fortificació] fortitut A
2362 paciència] afeg. e M
2363 com] manca DRTCB g, tu I VLPHN, quant j
2364 començas] comensa I VLPHN
2365 a] manca TRIC VLPHN
2366 per] manca C
2367 passiva] passiencia ICB VLPHN; [per passivam voluntatem Z]
2368 a] e N
2369 illuminat] illuminant LPH
2370 soptosament] sobtament D
2371 membraça] remembraça T
2372 falliment] defalliment C
2373 o] e DICB VLPHN g
2374 soptosament deu hom] {2 3 I} P
2375 e] manca UTAICB LPHN, ab V, a j
2376 abstinència] afeg. ab abstinència LPH
2377 a] ab M
2378 per tal] a continuació cancel·la la repetició de per tal A
2379 que] afeg. a D
2380 a] en VLPH
2381 la] a continuació cancel·lat segona P
2382 e] manca AICB VLPHN g
2383 mateix] a continuació cancel·lat i expuntuat per la primera U
2384 per la primera – merit] manca per salt d'igual a igual MD
2385 per – primera] expuntuat i ratllat U
2386 per lo qual merit] manca C
2387 letífica] afeg. lo UTR
2388 enveja] afeg. ira ICB VLPHN

[4] Si tu, fill, dius²³⁹⁰ | [D107] que no pots haver paciència | [L25^v] ab²³⁹¹ | [U91^b] abstinència²³⁹² com es²³⁹³ irat, | [I19^v] donchs tu²³⁹⁴ negues²³⁹⁵ poder de llibertat²³⁹⁶ | [M23] en ta franca voluntat, en la qual nostre seynor Deus²³⁹⁷ | [P398] ha ordenat com fortitudo, prudència, justícia [g37] ab caritat, paciència, sien²³⁹⁸ contra mala voluntat, | [B9] impaciència e ira. E per²³⁹⁹ aital negació²⁴⁰⁰ en la²⁴⁰¹ llibertat, | [j348] han²⁴⁰² poder ira e impaciència contra la justícia, saviesa, misericòrdia²⁴⁰³ de Deu.²⁴⁰⁴

[5] Amable²⁴⁰⁵ fill, la nao ni el castell [C15] [T21^b] ni la ciutat no son fetes en un dia²⁴⁰⁶ tan solament, ans hi | [N70^{va}] cové aitant de temps com se cové a la materia e²⁴⁰⁷ forma per qui venen²⁴⁰⁸ a compliment. E per açó, fill, ira no mor soptosament moltes de vegades e²⁴⁰⁹ | [H25^v] dura longament per ço | [R27] car los homens no la²⁴¹⁰ saben²⁴¹¹ oblidar ni²⁴¹² mortificar²⁴¹³ ab²⁴¹⁴ virtuts, lo qual mortificament de ira²⁴¹⁵ farien²⁴¹⁶ si soptosament ab gran fortitudo e²⁴¹⁷ les²⁴¹⁸ altres²⁴¹⁹ virtuts qui son contra ira recorrien²⁴²⁰ e²⁴²¹ les dues entencions ordenaven,²⁴²² amants²⁴²³ per la segona intenció

²³⁸⁹ accidia] *afeg.* e *D IPHN jg, afeg.* a *T*

²³⁹⁰ Si – dius] *escapçat encara que es pot llegir la part superior del traç D*

²³⁹¹ ab] ni *D jg, e UTR, manca A*

²³⁹² ab abstinència] *manca ICB VLPHN*

²³⁹³ es] *afeg.* fello ho *D jg*

²³⁹⁴ tu] *afeg.* vedes e *T*

²³⁹⁵ negues] no has negun *D g, vedes R, veges A; afeg.* negun *j*

²³⁹⁶ de llibertat] *delliberat T*

²³⁹⁷ Deus] *afeg.* te *D g*

²³⁹⁸ sien] sia *IB N*

²³⁹⁹ e per] *interlineat V*

²⁴⁰⁰ negació] *afeg.* affermes que *UTRAICB VLPHN j; la lliçó de Z és concordant amb MD* [jam non esset libertas voluntatis *Z*]

²⁴⁰¹ la] *manca A, ta ICB VLPHN*

²⁴⁰² han] ha *ICB VLPHN*

²⁴⁰³ misericòrdia] e *mediant N*

²⁴⁰⁴ Deu] *no fa canvi de paràgraf V*

²⁴⁰⁵ Amable] *manca D g*

²⁴⁰⁶ un dia] una hora *ICB VLPHN*

²⁴⁰⁷ e] *afeg.* a la *DUTRAICB VLPHN jg*

²⁴⁰⁸ per qui venen] *provenen D*

²⁴⁰⁹ e] ans *UTR, manca N*

²⁴¹⁰ la] *manca ICB VLPHN*

²⁴¹¹ saben] *a continuació cancel·lat oblig B*

²⁴¹² ni] e *VLPH*

²⁴¹³ mortificar] *mortificarla B*

²⁴¹⁴ ab] a *VLPH*

²⁴¹⁵ de ira] *manca U*

²⁴¹⁶ farien] *manca ICB VLPHN*

²⁴¹⁷ e] *ratllat l^l, a DURA g; afeg.* a *ICB VLPH j*

²⁴¹⁸ les] *manca B*

²⁴¹⁹ altres] *manca DA jg*

²⁴²⁰ recorrien] *recorren I N*

²⁴²¹ e] en *U, a I N*

²⁴²² ordonaven] *interlineat V*

so

per²⁴²⁴

que

hom

ha

²⁴²³ amants] amant *I VLPHN j*
²⁴²⁴ per] manca *D*

ocasió de ira, e les altres²⁴²⁵ virtuts amants²⁴²⁶ per la²⁴²⁷ primera²⁴²⁸ intenció.²⁴²⁹
 [6] Fill,²⁴³⁰ no²⁴³¹ desams²⁴³² la libertat que has²⁴³³ en ço per²⁴³⁴ que²⁴³⁵ la segona l
 [T21^{va}] intenció²⁴³⁶ pots²⁴³⁷ mudar en primera e la primera²⁴³⁸ en segona, car si d'açó te
 podies escusar²⁴³⁹ segons veritat, seguir-s'ia²⁴⁴⁰ l [A134^b] [L26] que la tua²⁴⁴¹ voluntat
 no hagués²⁴⁴² liberlat²⁴⁴³ l [N70^{vb}] en virtuts²⁴⁴⁴ e en vicis, e seria ta voluntat de bestia e
 no²⁴⁴⁵ de home; e car açó²⁴⁴⁶ es impossible, donchs²⁴⁴⁷ ama, fill, paciència contra ira.²⁴⁴⁸

Amable fill,²⁴⁴⁹ en les virtuts e en los vicis demunt dits²⁴⁵⁰ te havem²⁴⁵¹
 exemplificada²⁴⁵² temptació l [M23^v] e²⁴⁵³ entenció en²⁴⁵⁴ l [I20] qual manera l [U91^{va}]
 son en²⁴⁵⁵ home. E²⁴⁵⁶ l [P398^v] ara·t²⁴⁵⁷ volem²⁴⁵⁸ exemplificar en estes rubriques
 conseqüents per tal que²⁴⁵⁹ sapies e hajes tristícia de la injuria que es feta en aquest mon

²⁴²⁵ altres] manca TRA

²⁴²⁶ amants] amant DIN g; anants C

²⁴²⁷ la] afeg. segona e VLPH

²⁴²⁸ primera] segona R

²⁴²⁹ so – intenció] manca per salt d'igual a igual M (el restituïm a partir de D); intenció] manca IC
 LPHN, cancel·lat V. No fa canvi de paràgraf V

²⁴³⁰ Fill] manca ICB LPHN

²⁴³¹ no] not ICB VLPHN

²⁴³² desams] escús IB VLPHN, cuys C; afeg. fill ICB VLPHN; [non odire filii libertatem quam habes
 mutandi secundam intentionem in primam Z]

²⁴³³ has] a continuació cancel·lat i expuntuat que U

²⁴³⁴ la – per] manca ICB VLPHN; per] manca UTA

²⁴³⁵ fill – que] manca per salt d'igual a igual R

²⁴³⁶ intenció] afeg. no B VLPH

²⁴³⁷ pots] pusques IB VLPHN, pusque C

²⁴³⁸ e la primera] interlineat V

²⁴³⁹ escusar] manca U

²⁴⁴⁰ seguir-s'ia] seguir si auria U

²⁴⁴¹ tua] hira ICB VLPHN

²⁴⁴² hagués] afeg. francha ICB VLPHN

²⁴⁴³ libertat] voluntat C

²⁴⁴⁴ virtuts] virtut D

²⁴⁴⁵ e no] o T

²⁴⁴⁶ açó] afeg. fill ICB VLPHN

²⁴⁴⁷ donchs] manca IC VLPHN

²⁴⁴⁸ ira] no fa canvi de paràgraf V

²⁴⁴⁹ Amable fill] afeg. ací i desplaça tot el sintagma darrere dits D g

²⁴⁵⁰ dits] afeg. açí j

²⁴⁵¹ havem] ve ICB, ben N, he VLPH

²⁴⁵² exemplificada] exemplificar C; a continuació cancel·lat intencio B

²⁴⁵³ e] interlineat V

²⁴⁵⁴ en] per la ICB VLPHN

²⁴⁵⁵ en] a C, corregit per en interlineat

²⁴⁵⁶ e] manca DUTAIC VLPHN jg

²⁴⁵⁷ ara·t] art ICB VLPH, aret amb e interlineada I^l

²⁴⁵⁸ volem] voler (cancel·lat I^l) ICB VLPH, vull (a la línia superior) I^l N

²⁴⁵⁹ que] a continuació cancel·lat en vermell hajes M

l [T21^{vb}] a²⁴⁶⁰ entenció per temptació de vicis contra virtuts, per la qual²⁴⁶¹ hajes, fill, l [H26] en tos ulls plors e en ton cor sospirs e dolors. l [j349] [g38] [R27^v]

[5.15] De oració.²⁴⁶²

[1] Oració es, fill, per intenció²⁴⁶³ que anima²⁴⁶⁴ haja²⁴⁶⁵ Deu en son recordar,²⁴⁶⁶ entendre l [V57^v] e amar; car enaxí²⁴⁶⁷ com es l [N71^a] menjar e beure per²⁴⁶⁸ sustentar²⁴⁶⁹ vida corporal, enaxí es oració per conservar²⁴⁷⁰ a²⁴⁷¹ anima la intenció [D107^v] per²⁴⁷² que li²⁴⁷³ es donada memoria e enteniment e voluntat.

[2] Amable fill, molt home es²⁴⁷⁴ temptat²⁴⁷⁵ en sa²⁴⁷⁶ oració amant Deu per la segona intenció e amant vida l [L26^v] o²⁴⁷⁷ riqueses, honraments o²⁴⁷⁸ l [T22^a] infants o²⁴⁷⁹ altres coses per la primera intenció; e per açó,²⁴⁸⁰ fill, aytal²⁴⁸¹ oració es a Deu molt²⁴⁸² desagradable, com sia causa que ell sia²⁴⁸³ digne de esser amat per la primera intenció sobre l [C15^v] totes coses.²⁴⁸⁴ On per²⁴⁸⁵ açó, fill, com tu²⁴⁸⁶ pregarás Deu, obri los²⁴⁸⁷ ulls de

²⁴⁶⁰ a] e *IN*

²⁴⁶¹ qual] *afeg.* injuria *UICB VLPHN j*

²⁴⁶² De oració] de oration (?) *cancel·lat i expuntuat i a continuació* de oration *U; abans Rubrica 14 LPH; manca RIC VN; oració] creacio en vermell, amb rectificació amb tinta negra or- a sobre de cre- M; a continuació .xx. capitol M, 15 D, capitol .xxi. A*

²⁴⁶³ intenció] tal *E*

²⁴⁶⁴ anima] hom *ICBE VLPHN; afeg.* la *N*; [Oratio filii est ut in memoria intellectu et voluntate (?) in anima persideat nam quam a Deum... Z]

²⁴⁶⁵ haja] com *I, ratllat i corregit a la interlínia aja I^l, ame CBE VLPH; afeg.* a *I, en N*

²⁴⁶⁶ recordar] membrar *DUTAE jg, menbramen R, recordar LPH*

²⁴⁶⁷ enaxí] manca *D*

²⁴⁶⁸ per] e *IB N, a C LPH, es a V*

²⁴⁶⁹ sustentar] sostenir *ICBE VLPHN*

²⁴⁷⁰ conservar] sustentar *A, sostenir j, afeg.* e sustentar *T; afeg.* en *j*

²⁴⁷¹ a] la *VLPH j, en la A, manca C; afeg.* la *IN*

²⁴⁷² per] manca *E*

²⁴⁷³ li] manca *C*

²⁴⁷⁴ home es] {2 I} *N*

²⁴⁷⁵ molt home es temptat] molts homens son temptats *T*

²⁴⁷⁶ sa] lur *T*

²⁴⁷⁷ vida o] vicis e *IN; o] e DCE VLH g*

²⁴⁷⁸ o] e *DICBE VLPHN, manca A*

²⁴⁷⁹ o] e *TRICBE VLPHN*

²⁴⁸⁰ açó] tal *E*

²⁴⁸¹ aytal] ay- *interlineat E*

²⁴⁸² molt] manca *VLPH*

²⁴⁸³ sia] *afeg.* molt *E*

²⁴⁸⁴ coses] *afeg.* e mes que tu no amas tu matex *ICBE N, e mes que tu matex VLPH*

²⁴⁸⁵ per] sobre *D*

²⁴⁸⁶ fill com tu] {3 I 2} *P*

²⁴⁸⁷ los] a *continuació cancel·lat ulls M; afeg.* teus *U, los teus pits e TR*

ta²⁴⁸⁸ anima e guarde't²⁴⁸⁹ que no ams Deu²⁴⁹⁰ per la segona intenció car, si u²⁴⁹¹ fas, indigne²⁴⁹² est que²⁴⁹³ sies exausit²⁴⁹⁴ en ta²⁴⁹⁵ oració, en la qual est²⁴⁹⁶ | [N71^b] contra sperança, justícia, caritat.²⁴⁹⁷

[3] En²⁴⁹⁸ oració, fill,²⁴⁹⁹ deuen²⁵⁰⁰ los homens pregar²⁵⁰¹ | [H26^v] Deu²⁵⁰² ab²⁵⁰³ | [M24] la primera intenció [R28] que·ls do²⁵⁰⁴ les causes espirituals, ço es a saber | [U91^{vb}] [P399] virtuts. E les²⁵⁰⁵ temporals deluen demanar a Deu²⁵⁰⁶ per la²⁵⁰⁷ segona,²⁵⁰⁸ com sia cosa que | [T22^b] la intenció per la qual²⁵⁰⁹ son²⁵¹⁰ les coses temporals²⁵¹¹ sia²⁵¹² segona, | [I20^v] e cella²⁵¹³ per que es²⁵¹⁴ fe, sperança²⁵¹⁵ e caritat²⁵¹⁶ e les altres | [E60] virtuts sia²⁵¹⁷ intenció²⁵¹⁸ primera. E²⁵¹⁹ car lo demoni ayra²⁵²⁰ oració, per açó, fill,²⁵²¹ tempta los homens en la | [j350] primera intenció e en la segona,

²⁴⁸⁸ ta] a continuació cancel·lat en vermell pensa M; [aperi oculos mentis tue Z]

²⁴⁸⁹ e guarde't] manca I N

²⁴⁹⁰ Deu] a continuació cancel·lada i expuntuada la repetició de Deu U

²⁴⁹¹ si u] si tu ho UTR

²⁴⁹² indigne] digne D g

²⁴⁹³ que] afeg. no D VLPH g

²⁴⁹⁴ exausit] hoyt E, ex- interlineat B

²⁴⁹⁵ ta] la ICBE VLPHN

²⁴⁹⁶ est] manca C

²⁴⁹⁷ justícia caritat] {2 1} DUTRAICBE VLPHN jg; no fa canvi de paràgraf V

²⁴⁹⁸ En] afeg. la I N; manícula L

²⁴⁹⁹ fill] manca ICBE VLPHN

²⁵⁰⁰ deuen] devem LP

²⁵⁰¹ los homens pregar] {3 1 2} ICBE VLPHN

²⁵⁰² Deu] manca M; [Dominus Deus Z]

²⁵⁰³ ab] per U

²⁵⁰⁴ do] afeg. de U

²⁵⁰⁵ e les] dels ICBE VLPH; e les amb la segona -e interlineada I^l.

²⁵⁰⁶ deuen – Deu] manca ICBE VLPHN

²⁵⁰⁷ la] manca I VLPHN

²⁵⁰⁸ segona] afeg. e T

²⁵⁰⁹ la qual] que ICBE VLPHN

²⁵¹⁰ son] afeg. los homens corporalment en D

²⁵¹¹ temporals] manca I VLPHN; corporals MDR g; corporals e temporals T; [bona temporalia esse intentione secunda Z]. Esmenam pel sentit a partir de les lliçons de UA CBE Z j

²⁵¹² sia] si I; afeg. la ICB VLPHN j

²⁵¹³ cella] aquella D g, ella VLPHN

²⁵¹⁴ es] manca I N

²⁵¹⁵ fe sperança] {2 1} M; sperança] manca D g

²⁵¹⁶ e caritat] manca D g

²⁵¹⁷ sia] sien ICBE VLPH; son sien I^l N. I^l cancel·la la -n de sien i la preposició per i al marge afegeix la correcció son; afeg. per la ICBE VLPH; afeg. la j

²⁵¹⁸ intenció] manca CB VLPH

²⁵¹⁹ e] manca E VLPHN

²⁵²⁰ ayra] ha ira E L, ha ira a H

²⁵²¹ fill] manca I N

consellant²⁵²² a home²⁵²³ *que* home prech Deu per les coses terrenals per la primera intenció.²⁵²⁴ | [g39]

[4] Oració de bocha es, fill,²⁵²⁵ per la²⁵²⁶ segona intenció²⁵²⁷ e | [B9^v] oració de pensa es per la²⁵²⁸ primera. E per açó lo demoni tempta los homens | [L27] qui muden les intencions adorant²⁵²⁹ Deu per paraules e²⁵³⁰ | [N71^{va}] cogitant²⁵³¹ en²⁵³² altres²⁵³³ coses | [A134^{va}] vanes²⁵³⁴ temporals, per les quals cogitacions²⁵³⁵ | [T22^{va}] son contraris²⁵³⁶ a oració; e cuyden-se²⁵³⁷ los homens *que* per moltes paraules sien exausits,²⁵³⁸ jatsia²⁵³⁹ açó²⁵⁴⁰ que en lur²⁵⁴¹ pensa²⁵⁴² hajen²⁵⁴³ moltes²⁵⁴⁴ vanes cogitacions contraries a les²⁵⁴⁵ paraules.²⁵⁴⁶

[5] Fill,²⁵⁴⁷ quant²⁵⁴⁸ volrás fer oració, tempta tu matex si est pus²⁵⁴⁹ aparellat²⁵⁵⁰ a pregar Deu per²⁵⁵¹ utilitat²⁵⁵² de tu²⁵⁵³ o²⁵⁵⁴ de ton proisme o²⁵⁵⁵ a²⁵⁵⁶ demanar a Deu que·t do | [H27] virtuts o que·t defena de vicis; e tempta²⁵⁵⁷ ta volentat | [R28^v] en qual

2522 consellant] consolant *I*, consellen *A*
2523 a home] manca *UAICBE VLPHN j*
2524 intenció] no fa canvi de paràgraf *V*
2525 oració de bocha es fill] {1 5 2 3 4} *E*; es fill] {2 1} *C*
2526 la] manca *C VLH*
2527 oració – intenció] manca per salt d'igual a igual *D*; segona intenció] {2 1} *j*
2528 la] a continuació cancel·lat segona *B*
2529 adorant] a honran *D*, adoren *A*
2530 e] manca *D g*
2531 cogitant] cogiten *A*
2532 en] per *IN*
2533 altres] manca *U*
2534 vanes] manca *A*; manícula *L*
2535 cogitacions] oracions *ICB VLPHN*
2536 contraris] contraries *ICBE VLPHN*
2537 e cuyden-se] que cuydansi *U*
2538 exausits] hoyts *E*
2539 jatsia] jats se sia *E VLPH*
2540 açó] manca *A*
2541 lur] lurs *A LPH*
2542 pensa] pensaments *I VLPHN*, pensament *C*, penses *A*
2543 hajen] airen *R*
2544 moltes] afeg. e *ICBE LPHN j*
2545 a les] manca *A*; les] ses *j*
2546 les paraules] oracio *ICBE VLPHN*; no fa canvi de paràgraf *E*
2547 Fill] manca *E*
2548 quant] com *LPH*
2549 pus] manca *B*
2550 pus aparellat] {2 1} *D*; aparellat] manca *M*, apellat *N*; [magis promptussis *Z*]
2551 per] a *IN*
2552 utilitat] vullitat *E*
2553 tu] afeg. matex *ICBE VLPHN j*
2554 o] e *ARB*
2555 o] que *j*; manca *B*
2556 a] manca *CE*
2557 tempta] temptada *IBE VLPHN*

virtut es pus²⁵⁵⁸ aparellada²⁵⁵⁹ a²⁵⁶⁰ contemplar²⁵⁶¹ ni qual vici²⁵⁶² li es pus aytable,²⁵⁶³ e tempta²⁵⁶⁴ en la²⁵⁶⁵ oració loch²⁵⁶⁶ e temps²⁵⁶⁷ pus covinent | [M24^v] e guarda si null²⁵⁶⁸ vici²⁵⁶⁹ ti²⁵⁷⁰ fa embargarment,²⁵⁷¹ | [T22^{vb}] e en²⁵⁷² esta²⁵⁷³ temptació²⁵⁷⁴ ordena²⁵⁷⁵ | [N71^{vb}] la²⁵⁷⁶ primera intenció²⁵⁷⁷ a les coses pus nobles²⁵⁷⁸ e²⁵⁷⁹ la segona a²⁵⁸⁰ les menys nobles.

[6] Amable fill, en la oració cové esser, segons caritat²⁵⁸¹ e justícia,²⁵⁸² | [D108] [U92^a] be²⁵⁸³ comun²⁵⁸⁴ per la primera intenció e be special | [P399^v] per la²⁵⁸⁵ segona: e per²⁵⁸⁶ | [V58] açó lo demoni tempta²⁵⁸⁷ home, com²⁵⁸⁸ prech²⁵⁸⁹ per sa²⁵⁹⁰ utilitat²⁵⁹¹ per²⁵⁹² la | [C16] primera intenció²⁵⁹³ e per utilitat²⁵⁹⁴ [I21] comuna²⁵⁹⁵ prech²⁵⁹⁶ per la

²⁵⁵⁸ pus] mes *P*

²⁵⁵⁹ aparellada] apellada *N*

²⁵⁶⁰ a] de *AICB VLPHN j*

²⁵⁶¹ a contemplar] manca *E*; contemplar] complir *B*

²⁵⁶² vici] via *I N*

²⁵⁶³ aytable] admirable *D*, contrari *ICB VLPHN*, manca *E*

²⁵⁶⁴ tempta] temptar *C*

²⁵⁶⁵ en la] manca *D*

²⁵⁶⁶ loch] lochs *E N*

²⁵⁶⁷ temps] tempms *M*

²⁵⁶⁸ null] mal *T*, negun *ICBE VLPHN*

²⁵⁶⁹ vici] via *A*

²⁵⁷⁰ ti] te *DTR VLPHN j*, li *E*

²⁵⁷¹ embargarment] embarch algu *C*

²⁵⁷² en] manca *A*

²⁵⁷³ esta] aquesta *ICB N*, ta *VLPH*

²⁵⁷⁴ temptació] oracio *ICBE VLPHN*

²⁵⁷⁵ ordena] dona *E*

²⁵⁷⁶ la] a continuació cancel-lat oracio *P*

²⁵⁷⁷ primera intenció] {2 1} *E*

²⁵⁷⁸ les coses pus nobles] la cosa pus noble *E*

²⁵⁷⁹ e] en *N*

²⁵⁸⁰ a] manca *N*

²⁵⁸¹ cové esser segons caritat] segons caritat deu esser *ICBE VLPHN*

²⁵⁸² e justícia] manca *ICBE VLPHN*

²⁵⁸³ be] afeg. per *CBE VLP*

²⁵⁸⁴ comun] cumo *A*

²⁵⁸⁵ la] repeteix la *E*

²⁵⁸⁶ e per] em per amor de *UTR*

²⁵⁸⁷ tempta] afeg. a *LPH*

²⁵⁸⁸ home com] que hom *C*, hom que hom *UTRAE*; com] que *VLPH*

²⁵⁸⁹ prech] al marge *I^l*, desplaçat després de utilitat *j*

²⁵⁹⁰ sa] manca *R*

²⁵⁹¹ utilitat] vullitat *E*

²⁵⁹² per] ab *D g*

²⁵⁹³ intenció] manca *H*

²⁵⁹⁴ per² – utilitat] vullitat *E*, manca per salt d'igual a igual *VLP*; per utilitat] per al be *H*

²⁵⁹⁵ comuna] comú *VLPH*; manca *R*

²⁵⁹⁶ prech] manca *ICBE VLPHN*

segona intenció.²⁵⁹⁷ E per açó, en²⁵⁹⁸ la oració son enversades²⁵⁹⁹ les dues²⁶⁰⁰ entencions injuriosament²⁶⁰¹ | [E60^v] [L27^v] contra²⁶⁰² exausiment²⁶⁰³ de²⁶⁰⁴ justícia.²⁶⁰⁵

[7] Molt home dupta²⁶⁰⁶ a²⁶⁰⁷ pregar²⁶⁰⁸ altament | [T23^a] [j351] en lum de intelligència per temor de fe, la qual temor es contra sperança, justícia,²⁶⁰⁹ fortitudo,²⁶¹⁰ caritat;²⁶¹¹ cor²⁶¹² aitant com²⁶¹³ l'enlteniment [g40] es pus exalçat²⁶¹⁴ a²⁶¹⁵ entendre Deu en unitat de essència e en trinitat de | [N72^a] persones, entenent com²⁶¹⁶ lo²⁶¹⁷ Pare engendra²⁶¹⁸ lo²⁶¹⁹ Fill eternalment e infinida on²⁶²⁰ hix²⁶²¹ lo Sant Spirit de abdós,²⁶²² | [H27^v] aytant,²⁶²³ fill,²⁶²⁴ en²⁶²⁵ la²⁶²⁶ oració pot hom²⁶²⁷ | [R29] haver pus alta contemplació e major caritat, devoció,²⁶²⁸ exausiment.²⁶²⁹ E per açó lo demoni tempta ab²⁶³⁰ temor per ço que la voluntat no²⁶³¹ pusca haver gran devoció e²⁶³² fervor²⁶³³ per presència de conexença.²⁶³⁴

²⁵⁹⁷ intenció] manca ICBE VLPHN

²⁵⁹⁸ en] manca VLPH

²⁵⁹⁹ son enversades] va adversada LPH, va aversades V; enversades] adversades RIC N; manícula L

²⁶⁰⁰ les dues] abdues les ICB VLPHN

²⁶⁰¹ injuriosament] juriosament VLPH

²⁶⁰² contra] manca E

²⁶⁰³ exausiment] exausiments j

²⁶⁰⁴ de] e ICBE VLPHN

²⁶⁰⁵ justícia] no canvia de paràgraf R VLP

²⁶⁰⁶ dupta] afeg. molt C

²⁶⁰⁷ a] de UTRA j, en E

²⁶⁰⁸ pregar] afeg. Deu ICB VLPHN j; [orare Deum Z]

²⁶⁰⁹ justícia] manca D g

²⁶¹⁰ justícia, fortitudo] {2 1} UTRAICBE VLPHN j

²⁶¹¹ caritat] e les altres virtuts D g

²⁶¹² cor] per VLPH

²⁶¹³ com] quant E

²⁶¹⁴ exalçat] alt D

²⁶¹⁵ a] de B, en VLPH

²⁶¹⁶ com] afeg. Deu j

²⁶¹⁷ lo] Deu ICB VLPHN, Deus es E

²⁶¹⁸ engendra] afeg. Deu j

²⁶¹⁹ lo] Deu ICBE VLPHN

²⁶²⁰ on] he ICBE VLPHN, e con j

²⁶²¹ hix] afeg. del pare e del fill Deu ICBE VLPHN; afeg. Deu j

²⁶²² de abdós] manca ICBE VLPHN; afeg. e g

²⁶²³ aytant] d'aytant j

²⁶²⁴ fill] manca D g; afeg. com D (cancel-lat)ICBE VL g

²⁶²⁵ en] manca E, interlineat P

²⁶²⁶ la] manca Aj

²⁶²⁷ pot hom] {2 1} LPH

²⁶²⁸ devoció] afeg. d'aytant ha hom major D g

²⁶²⁹ exausiment] exohiment TR, axelsiment L; afeg. de Deu D g

²⁶³⁰ ab] a C

²⁶³¹ no] interlineat P

²⁶³² e] en D, ni ICBE LN jg

²⁶³³ fervor] favor I N

²⁶³⁴ conexença] no fa canvi de paràgraf V

[8] Si tu, fill, est temptat | [T23^b] en la oració per hujament,²⁶³⁵ contrasta²⁶³⁶ a²⁶³⁷ la temptació ab²⁶³⁸ mudament²⁶³⁹ de consideracions²⁶⁴⁰ | [M25] en²⁶⁴¹ diverses objets²⁶⁴² e²⁶⁴³ ab rahons novelles e necessaries. E si en ta²⁶⁴⁴ longa,²⁶⁴⁵ devota oració es temptat de vergonya, la qual has²⁶⁴⁶ de les gents en pregar devotament, longament²⁶⁴⁷ Deu, ama²⁶⁴⁸ vergonya per la segona intenció e la oració ama²⁶⁴⁹ per la primera. | [L28]

[5.16] De confessió.²⁶⁵⁰

[1] [U92^b] [N72^b] Confessió es, fill, acusament secret per intenció²⁶⁵¹ de penediment e²⁶⁵² satisfació ab consell d'ome just, | [A134^{vb}] [P400] oficial de²⁶⁵³ sant²⁶⁵⁴ salgrament [I21^v] sacerdotal, donador²⁶⁵⁵ de indulgencia e²⁶⁵⁶ penitencia²⁶⁵⁷ per virtut de | [j352] Deu.²⁶⁵⁸

[2] Aquesta | [T23^{va}] confessió, fill, es en²⁶⁵⁹ dues intencions. La²⁶⁶⁰ una es perfecta en caritat,²⁶⁶¹ justícia, prudencia,²⁶⁶² fortitudo²⁶⁶³ e les altres | [R29^v] virtuts;²⁶⁶⁴ e l'altra²⁶⁶⁵ es imperfecta per defalliment | [H28] de²⁶⁶⁶ fortitudo o²⁶⁶⁷ defallen²⁶⁶⁸ virtuts

²⁶³⁵ hujament] enujament *U*, enugament *E*, perviament *LPH*

²⁶³⁶ contrasta] contra *T*

²⁶³⁷ a] manca *VLPH*

²⁶³⁸ ab] per *C*

²⁶³⁹ mudament] mudaments *A j*

²⁶⁴⁰ consideracions] consideracio *IBE VLPHN*, considerar *C*

²⁶⁴¹ en] ab *LPH*, e ab *A*

²⁶⁴² objets] obres *AIC VLPHN*, objettes *E*

²⁶⁴³ e] manca *AICBE VLPHN*

²⁶⁴⁴ ta] manca *D g*, tant *U*, la *N*

²⁶⁴⁵ longa] lengua *TA*, lenga *ER*; *afeg.* e *DUTCE LPH jg*, en *A*

²⁶⁴⁶ has] es *VLPH*

²⁶⁴⁷ devotament longament] longament e devota *ICBE LPHN j*, longament e devotament *V*, devota e longament *R*; *afeg.* a *E j*

²⁶⁴⁸ Deu ama] deus amar *IC VLPHN*, deus Deus amar *B*, Deus deus amar *E*

²⁶⁴⁹ ama] manca *UICBE VLPHN*

²⁶⁵⁰ De confessió] *abans* Rubrica 15 *LPH*; manca *RICB VN*; confessió] *a continuació* .xxi. capitol *M*, 16 *D*, capitol .xxij. *A*

²⁶⁵¹ intenció] *a continuació cancel-lat i expuntuat* per intenció *U*

²⁶⁵² e] *afeg.* de *D g*

²⁶⁵³ de] del *DUAICB VLPHN jg*

²⁶⁵⁴ sant] *interlineat U*

²⁶⁵⁵ donador] -dor a la *interlínia superior I^l*

²⁶⁵⁶ e] *afeg.* de *D jg*

²⁶⁵⁷ e penitencia] paciència *ICB VLPHN*; [penitentie *Z*]

²⁶⁵⁸ Deu] *no fa canvi de paràgraf R*

²⁶⁵⁹ en] per *N*

²⁶⁶⁰ la] manca *UTR*

²⁶⁶¹ caritat] *afeg.* sperança *DUTRA jg*

²⁶⁶² justícia, prudencia] manca *D g*

²⁶⁶³ fortitudo] manca *DUTRAICB VLPHN jg*

²⁶⁶⁴ e – virtuts] manca *ICB VLPHN*

²⁶⁶⁵ altra] *afeg.* hi *AIB N*, que *VLPH*

²⁶⁶⁶ de] per *DAICB LPHN*

en fortitudo.²⁶⁶⁹ E²⁶⁷⁰ per açó, fill, la perfecta²⁶⁷¹ confessió²⁶⁷² es per la primera intenció amadora e²⁶⁷³ la imperfecta per la segona.²⁶⁷⁴

[3] La confessió, fill,²⁶⁷⁵ qui es²⁶⁷⁶ per la primera intenció es amable²⁶⁷⁷ com²⁶⁷⁸ la voluntat

²⁶⁶⁷ o] hon U, e A VLP H j

²⁶⁶⁸ defallen] deffayliment de j

²⁶⁶⁹ o – fortitudo] manca DICB N g

²⁶⁷⁰ e] manca D g

²⁶⁷¹ perfecta] a continuació cancel·lat en vermell intenció M

²⁶⁷² confessió] al marge M; manca C

²⁶⁷³ e] manca N, a B VLP

²⁶⁷⁴ segona] no fa canvi de paràgraf V

²⁶⁷⁵ La confessió fill] {2 1} j; fill] desplaçat entre es i amable DAICB VN g, desplaçat després de intencio

L

²⁶⁷⁶ es] a la interlínia I¹; desplaçat a continuació de amable D g; manca ICB VLP H

²⁶⁷⁷ amable] manca I N; afeg. es A

²⁶⁷⁸ com] repeteix com P

acusa son peccat ab²⁶⁷⁹ contricció²⁶⁸⁰ [g41] penident²⁶⁸¹ al prevere;²⁶⁸² e-l entenilment [C16^v] se jutja ab l [D108^v] justícia, membrant²⁶⁸³ la memoria, ab sperança,²⁶⁸⁴ la²⁶⁸⁵ misericordia²⁶⁸⁶ de Deu, l [B10] per tal *que* gola ni avarícia ni·ls²⁶⁸⁷ altres vilcis²⁶⁸⁸ [T23^{vb}] no sien en²⁶⁸⁹ la voluntat qui·s penet agradables per null l [N72^{va}] temps.²⁶⁹⁰

[4] Confessió,²⁶⁹¹ fill, qui per la²⁶⁹² segona intenció es amable²⁶⁹³ es sirventa²⁶⁹⁴ e aparellament l [M25^v] de la primera. Car molt hom,²⁶⁹⁵ fill, es²⁶⁹⁶ en peccat mortal l [L28^v] del qual no·s penit perfectament ni²⁶⁹⁷ vol²⁶⁹⁸ exir²⁶⁹⁹ e·s²⁷⁰⁰ preposa que alcun²⁷⁰¹ temps n'isca,²⁷⁰² e per ço²⁷⁰³ l [V58^v] que Deus li²⁷⁰⁴ do gracia, confessa's²⁷⁰⁵ acusat²⁷⁰⁶ son peccat e sostinent²⁷⁰⁷ vergonya e passió en la confessió.²⁷⁰⁸

[5] Amable fill, temptat es home en²⁷⁰⁹ la primera intenció o²⁷¹⁰ per gola o per²⁷¹¹ luxúria

²⁶⁷⁹ ab] a C

²⁶⁸⁰ contricció] condicio B; *afeg.* e DICB VLPHN jg

²⁶⁸¹ penident] penediment DI LPHN jg; penident ment C, penidentment B V

²⁶⁸² ab contricció penident al prevere] {4 5 1 2 3} UTR; al prevere] preveu C; prevere] cappellan U, perversa VLPH

²⁶⁸³ membrant] recordant LPH

²⁶⁸⁴ sperança] *repeteix* ab sperança B

²⁶⁸⁵ la] e T

²⁶⁸⁶ misericordia] medicina N

²⁶⁸⁷ ni·ls] en los B

²⁶⁸⁸ vicis] peccats ICB VLPHN

²⁶⁸⁹ en] a DUARICB VLPH g, e N

²⁶⁹⁰ en la voluntat qui·s penet agradables per null temps] {6 7 8 9 1 2 3 4 5} ICB VLPHN; *no fan canvi de paràgraf R V*

²⁶⁹¹ Confessió] e la confessio j

²⁶⁹² la] a continuació cancel·lat primera L

²⁶⁹³ amable] amada N

²⁶⁹⁴ sirventa] serva N, ferventa LP, *rectificat amb s- interlineada, sense ratllar la f- L*

²⁶⁹⁵ molt hom] home M

²⁶⁹⁶ fill es] {2 1} IB VLPHN

²⁶⁹⁷ ni] nen DACB VLPH jg, nil T

²⁶⁹⁸ ni vol] manca IC N; vol] *afeg.* ell VLPH

²⁶⁹⁹ ni vol exir] jaquir I N; exir] oir R

²⁷⁰⁰ e·s] e DUTRAICB VLPHN jg

²⁷⁰¹ alcun] alguns U

²⁷⁰² n'isca] visca MUTRA (?)IC VLPH j; oicossa? N; [aliquid peccato mortali non vult ad presens reliquere [??] talis igitur Z]. *Restituïm per sentit a partir de la lliçó de DB g*

²⁷⁰³ per co] espera j

²⁷⁰⁴ li] lin AICB VLPHN

²⁷⁰⁵ confessás] confesses AICB N, que confes UTR, com ses VLH, com fes P, ques confes j; *afeg.* son peccat (cancel·lat i expuntuat) U j

²⁷⁰⁶ acusat] acusat VLPH

²⁷⁰⁷ sostinent] sotsmet ICB VLPHN

²⁷⁰⁸ confessió] *no fa canvi de paràgraf V*

²⁷⁰⁹ en] per A j

²⁷¹⁰ o] manca AICB VLPHN j

²⁷¹¹ per] manca ICB VLPHN j

o²⁷¹² per²⁷¹³ altre vici, qui²⁷¹⁴ per amonestament²⁷¹⁵ | [R30] del demoni, qui²⁷¹⁶ vol posar²⁷¹⁷ segona intenció en | [U92^{va}] la confessió e²⁷¹⁸ vanagloria en la primera. | [T24^a] Mas com | [H28^v] fortitudo e caritat,²⁷¹⁹ justícia²⁷²⁰ e les altres virtuts se enlacen²⁷²¹ e-s liguen contra | [P400^v] superbia,²⁷²² e vanagloria,²⁷²³ e mal eximpli, adonchs la confessió | [I22] [N72^{vb}] es²⁷²⁴ per²⁷²⁵ la primera intenció en la perfectió²⁷²⁶ | [j353] de les virtuts demunt dites. En la²⁷²⁷ contricció, satisfacció²⁷²⁸ qui es per la²⁷²⁹ segona²⁷³⁰ intenció²⁷³¹ tempta, fill, lo demoni los homens,²⁷³² car²⁷³³ per²⁷³⁴ justícia significa²⁷³⁵ esser²⁷³⁶ imperfecta²⁷³⁷ confessió aquella en que²⁷³⁸ hom no preposa²⁷³⁹ obediencia de caritat,²⁷⁴⁰ fortitudo contra²⁷⁴¹ avaricia,²⁷⁴² luxuria o altre pecat. E per açó son, fill,²⁷⁴³ molts homens²⁷⁴⁴ qui no²⁷⁴⁵ prenen penitencia e | [T24^b] son decebut²⁷⁴⁶ e vençuts²⁷⁴⁷ per sobre²⁷⁴⁸ gran consciencia e | [L29] per poca²⁷⁴⁹ fortitut²⁷⁵⁰ e han folla

²⁷¹² per – o] manca A

²⁷¹³ per] manca UTRICB VLPHN

²⁷¹⁴ qui] cancel·lat I, manca N

²⁷¹⁵ amonestament] amolestament N

²⁷¹⁶ del – qui] manca T; qui] manca URA jg

²⁷¹⁷ posar] passar T

²⁷¹⁸ e] a B

²⁷¹⁹ fortitudo e caritat] {3 2 1} C

²⁷²⁰ e – justícia] manca D g

²⁷²¹ se enlacen] sen lancen M, si en lassen U, semblants son C, sien lassen B, se lacen VLPH

²⁷²² superbia] subervia P

²⁷²³ superbia e vanagloria] {3 2 1} ICB VLPHN

²⁷²⁴ es] manca B

²⁷²⁵ per] en T, manca A

²⁷²⁶ la perfectió] les perfeccions UTR; perfectió] confecio B

²⁷²⁷ la] a continuació cancel·lat confessio D

²⁷²⁸ contricció satisfacció] {3 2 1} A j

²⁷²⁹ la] afeg. primera A

²⁷³⁰ segona] a continuació cancel·lat intenció B; acaben aquí el paràgraf LP

²⁷³¹ intenció] confessió MIB VLPHN; afeg. confessio C; afeg. e TR; acaben aquí el paràgraf UR H j; [intentione secunda Z]

²⁷³² los homens] manca N

²⁷³³ car] com IB PHN, contra C

²⁷³⁴ per] manca C

²⁷³⁵ significa] significada ICB VLPHN; afeg. e I'

²⁷³⁶ esser] manca ICB VLPHN

²⁷³⁷ imperfecta] a continuació cancel·lat intencio B

²⁷³⁸ aquella en que] pusque ICB VLPHN

²⁷³⁹ preposa] preposar I' N; afeg. en aquela confessio ICB VLPHN; afeg. en aquella A; afeg. en j

²⁷⁴⁰ caritat] afeg. e de D jg

²⁷⁴¹ contra] a continuació cancel·lat i expuntuat caritat U

²⁷⁴² avaricia] afeg. e D, o jg

²⁷⁴³ son fill] {2 1} IC PHN

²⁷⁴⁴ fill molts homens] {2 3 1} UTR

²⁷⁴⁵ no] manca LPH

²⁷⁴⁶ decebut] descabuts I N, desemputs (?) U

²⁷⁴⁷ vençuts] venuts I, enemichs N

²⁷⁴⁸ sobre] sobres DTRICB VLPHN g, afeg. de CB

²⁷⁴⁹ poca] poch VLPH

sperança que venguen | [A135^a] a vera²⁷⁵¹ confessió, la qual sperança es multiplicada en confessió qui va²⁷⁵² per segona intenció.²⁷⁵³ | [g42]

[6] Amable fill, gran injuria fa home peccador a contricció, fortitudo, caritat, | [M26] justícia, | [R30^v] com²⁷⁵⁴ se | [N73^a] confessa²⁷⁵⁵ ab intenció que no hisca de peccat. E gran injuria fa a fe, sperança,²⁷⁵⁶ prudència, home qui no-s confessa²⁷⁵⁷ per ço cor no ha vera confessió; on²⁷⁵⁸ per açó,²⁷⁵⁹ fill,²⁷⁶⁰ cor²⁷⁶¹ confessió es²⁷⁶² filla de justícia contra [H29] injuria, te²⁷⁶³ consell²⁷⁶⁴ que-t²⁷⁶⁵ confesses²⁷⁶⁶ per la primera intenció²⁷⁶⁷ verdaderament; | [T24^{va}] e si²⁷⁶⁸ has²⁷⁶⁹ tan flach cor²⁷⁷⁰ | [C17] retenent²⁷⁷¹ que no-t²⁷⁷² confesses²⁷⁷³ per la primera intenció,²⁷⁷⁴ consell-te que-t²⁷⁷⁵ confesses per la segona, per ço que²⁷⁷⁶ sies pus²⁷⁷⁷ prop a la primera intenció, e²⁷⁷⁸ que no sies tant contra²⁷⁷⁹ la sancta²⁷⁸⁰ fe catholica ni tan²⁷⁸¹ contrari²⁷⁸² als sacraments²⁷⁸³ de²⁷⁸⁴ sancta mare²⁷⁸⁵

²⁷⁵⁰ fortitut] fortaleza *D g*
²⁷⁵¹ vera] manca *ICB VLPHN*
²⁷⁵² qui va] quen ha *B*, que ha *N*
²⁷⁵³ intenció] no fa canvi de paràgraf *V*
²⁷⁵⁴ com] quant *ICB VLPHN*
²⁷⁵⁵ confessa] fassa *U*
²⁷⁵⁶ sperança] repeteix speransa *U*
²⁷⁵⁷ confessa] confessas *CB VLH*
²⁷⁵⁸ on] e *UTR*
²⁷⁵⁹ on per açó] empero *ICB VLPHN*
²⁷⁶⁰ fill] manca *D g*, o fill *VLPH*
²⁷⁶¹ cor] con *D g*, com *A* (interlineat) *IB VLPHN*, manca *C*
²⁷⁶² es] sia *B*
²⁷⁶³ te] e *VLPH*
²⁷⁶⁴ te consell] conseyllte i afegeix fill *D g*
²⁷⁶⁵ que-t] te *VLPH*
²⁷⁶⁶ confesses] confes *TAI VLP*, confecias *N*
²⁷⁶⁷ per – intenció] manca *ICB VLPHN*
²⁷⁶⁸ si] afegeix. tu *UT*
²⁷⁶⁹ si has] sias *C VLP*, si est *H*, si es -e cancel·lat i corregeix al marge has *A*
²⁷⁷⁰ cor] manca *VLPH*
²⁷⁷¹ retenent] ne estret *ICB VLPHN*, e stinent *A*; afegeix. a la interlínia tu *D*
²⁷⁷² no-t] nos *MR*, no *VLPH*
²⁷⁷³ confesses] confes *T*
²⁷⁷⁴ verdaderament – intenció] manca per salt d'igual a igual *R*
²⁷⁷⁵ per – que-t] al marge *I^l*
²⁷⁷⁶ que] afegeix. li *B*
²⁷⁷⁷ pus] manca *B*
²⁷⁷⁸ e] a *V*
²⁷⁷⁹ contra] quant *N*
²⁷⁸⁰ sancta] manca *AICB VLPHN j*
²⁷⁸¹ tan] manca *C*
²⁷⁸² contrari als] contra los *UTRA j*, contraria *V*
²⁷⁸³ sacraments] sacrament *H*
²⁷⁸⁴ de] afegeix. la *IN*
²⁷⁸⁵ mare] manca *AICB N j*

Esglesia ne no²⁷⁸⁶ sies | [D109] tan manifestable peccador desagradable²⁷⁸⁷ a Deu e a les gents. | [U92^{vb}] [P401] [j354]

[5.17] De sacrifici.²⁷⁸⁸

[1] Sacrifici es, fill, per intenció²⁷⁸⁹ | [N73^a] que Deus en lo cors | [I22^v] sagrat de Jesucrist vença²⁷⁹⁰ temps, loch,²⁷⁹¹ quantitat,²⁷⁹² moviment, a significança de la²⁷⁹³ obra divina,²⁷⁹⁴ infinida, | [L29^v] eternal, que Deus ha en si matex sens temps, loch,²⁷⁹⁵ moviment.²⁷⁹⁶ | [T24^{vb}]

[2] Amable fill, Deus Pare engendra Deus²⁷⁹⁷ Fill²⁷⁹⁸ e de²⁷⁹⁹ Deus Pare e²⁸⁰⁰ Deus Fill²⁸⁰¹ hix Deus²⁸⁰² | [R31] Sant²⁸⁰³ Spirit,²⁸⁰⁴ e tots tres son un Deus, qui | [E61] es²⁸⁰⁵ immovible²⁸⁰⁶ sens loch, quantitat e temps, | [V59] car en²⁸⁰⁷ essencia eternal,²⁸⁰⁸ infinida e²⁸⁰⁹ en obra qui sia per tota la essencia eternalment²⁸¹⁰ infinida²⁸¹¹ no pot esser temps, quantitat,²⁸¹² loch²⁸¹³ ni moviment. E²⁸¹⁴ per açò, fill,²⁸¹⁵ Deus²⁸¹⁶ çajús²⁸¹⁷ enfre²⁸¹⁸ nos

²⁷⁸⁶ no] manca AICB VLPHN j

²⁷⁸⁷ desagradable] manca A; desplasent j

²⁷⁸⁸ De sacrifici] abans Rubrica 16 LPH; manca RICB VN; sacrifici] a continuació .xx.ij. capitol M, 17 D, capitol .xxiiij. A (inicialment xxxiiij amb cancel·lació de la tercera x)

²⁷⁸⁹ per intenció] manca P

²⁷⁹⁰ vença] venga I, cancel·la -ga i corregeix a la interlínia I^l; manca LP, deixa espai en blanc L

²⁷⁹¹ temps loch] {2 1} UT; loch] lonch R

²⁷⁹² quantitat] caritat I, corregit I^l, calitat B

²⁷⁹³ la] afeg. sancta M

²⁷⁹⁴ obra divina] {2 1} DUTRAICB VLPHN jg

²⁷⁹⁵ loch] lonch R; manca VLPH

²⁷⁹⁶ moviment] moviments P; no fa canvi de paràgraf V

²⁷⁹⁷ Deus] lo U

²⁷⁹⁸ fill] repeteix e de Deus pare engendra Deus fill V

²⁷⁹⁹ de] manca DCE PH

²⁸⁰⁰ e] de E

²⁸⁰¹ fill] a continuació cancel·lat i expuntuat hi U

²⁸⁰² Deus] interlineat P

²⁸⁰³ sant] cancel·la i expuntua a continuació la repeticio de sant U

²⁸⁰⁴ sant spirit] {2 1} LPH

²⁸⁰⁵ qui es] manca R

²⁸⁰⁶ immovible] inmoable D g, inmombra C

²⁸⁰⁷ en] manca C

²⁸⁰⁸ eternal] eternalment UT; afeg. e DICBE VLPHN jg

²⁸⁰⁹ e] manca CBE VLPH

²⁸¹⁰ eternalment] eternal RICBE VLPH; afeg. e DUTRAICBE VLPH jg

²⁸¹¹ e en obra – infinida] manca per salt d'igual a igual N

²⁸¹² quantitat] caritat I, corregit I^l

²⁸¹³ quantitat loch] {2 1} A j

²⁸¹⁴ e] manca D g

²⁸¹⁵ fill] manca DE VLPH g

²⁸¹⁶ Deus] manca C

²⁸¹⁷ Deus çajús] manca tot deixant un espai en blanc R; çajús] sant E, sapias N, manca D VLPH

²⁸¹⁸ enfre] enten E

fa²⁸¹⁹ obra²⁸²⁰ en lo²⁸²¹ sacrifici on²⁸²² no ha²⁸²³ | [H29^v] naturalment [B10^v] temps, moviment,²⁸²⁴ quantitat, | [M26^v] loch.²⁸²⁵ [g43]

[3] Fill,²⁸²⁶ lo cors sant de nostre senyor Jesucrist²⁸²⁷ es²⁸²⁸ en lo cel e²⁸²⁹ en tots los²⁸³⁰ altars,²⁸³¹ on es sagrat²⁸³² per virtut²⁸³³ de paraules. E per açó | [N73^{va}] en lo sacrifici es vençut²⁸³⁴ | [T25^a] temps e quantitat, moviment e loch,²⁸³⁵ per ço car en²⁸³⁶ un temps es en diverses lochs, e sots la pocha quantitat de la ostia²⁸³⁷ es tota la persona de Jesucrist, qui es major que²⁸³⁸ la²⁸³⁹ quantitat de la ostia.²⁸⁴⁰

[4] Aquesta obra es, fill,²⁸⁴¹ per²⁸⁴² poder, voler,²⁸⁴³ saviesa, justícia on²⁸⁴⁴ es | [A135^b] infinida virtut, perfecció e²⁸⁴⁵ glòria. E per²⁸⁴⁶ açó es demostrada la virtut infinida per la obra de²⁸⁴⁷ sacrifici, car²⁸⁴⁸ nulla altra virtut | [L30] no²⁸⁴⁹ poria fer²⁸⁵⁰ | [R31^v] semblant ni | [j355] igual obra ni²⁸⁵¹ creatura,²⁸⁵² ni²⁸⁵³ poria reebre²⁸⁵⁴ pus²⁸⁵⁵

²⁸¹⁹ fa] feu ICBE VLPHN

²⁸²⁰ obra] repeteix en ffre nos fa obra D

²⁸²¹ lo] manca C

²⁸²² on] e C

²⁸²³ ha] manca C

²⁸²⁴ moviment] manca I N

²⁸²⁵ moviment, quantitat, loch] {3 2 1} D g; loch] manca C; no fa canvi de paràgraf R V

²⁸²⁶ Fill] lo fill C, amable fill U

²⁸²⁷ nostre senyor Jesu Crist] {3 4 1 2} BE, Jesucrist Senyor C

²⁸²⁸ es] manca VLPH

²⁸²⁹ e] afeg. es A

²⁸³⁰ los] afeg. altres lochs o D

²⁸³¹ altars] altres IC, altres lochs hon URE j, afeg. e altres lochs T; cancel·la la -e i afegeix una -a a la interlínia abans de la -r- l¹; [in omnibus altaribus Z]

²⁸³² sagrat] figurat ICBE VLPHN; [super que sacrificium ipsius gloriossi corpus per verborum virtutem conficit Z]

²⁸³³ virtut] virtuts U

²⁸³⁴ vençut] vengut I, cancel·la la -g i corregeix a la interlínia l¹

²⁸³⁵ moviment e loch] {3 2 1} LPH

²⁸³⁶ en] manca MU; [in uno enim tempore Z]

²⁸³⁷ ostia] afeg. on R

²⁸³⁸ que] afeg. tota ICBE VLHN j

²⁸³⁹ que la] manca D

²⁸⁴⁰ es¹ - ostia] manca per salt d'igual a igual P; no fa canvi de paràgraf R

²⁸⁴¹ es fill] {2 1} DAICE VLPHN jg

²⁸⁴² per] manca ICBE VLPHN; [est fili per immensam potestatem Z]

²⁸⁴³ voler] voles amb cancel·lació de la -s i substitució per -r a l'interlínia M

²⁸⁴⁴ on] ho E

²⁸⁴⁵ e] de E

²⁸⁴⁶ per] afeg. amor d UTR

²⁸⁴⁷ de] del DUTAICE LPN

²⁸⁴⁸ sacrifici car] sacrificar T

²⁸⁴⁹ no] manca C

²⁸⁵⁰ fer] esser D

²⁸⁵¹ ni] de P

²⁸⁵² creatura] natura ICBE VLPHN; [creatura Z]

²⁸⁵³ ni] no ICBE VLPHN

²⁸⁵⁴ reebre] rembre IB VLPHN

²⁸⁵⁵ pus] mes C P

fort²⁸⁵⁶ significança²⁸⁵⁷ de la divina²⁸⁵⁸ obra de virtut que Deus ha de²⁸⁵⁹ eternitat e
infinitat en si mateix.²⁸⁶⁰ | [I23] [U93^a]

²⁸⁵⁶ fort] fortment *DUTRAICBE VLPHN j*

²⁸⁵⁷ significança] sacrificansa *B*

²⁸⁵⁸ divina] divinal *A j*; cancel·la *la -l E*

²⁸⁵⁹ de] manca *VLPH*

²⁸⁶⁰ mateix] no fa canvi de paràgraf *V*

[5] Fill, veritat | [T25^b] es en les coses²⁸⁶¹ espirituals per | [P401^v] la primera intenció, e en les²⁸⁶² corporals [N73^{vb}] per la segona. E per açó temptació²⁸⁶³ tempta los²⁸⁶⁴ homens en lo²⁸⁶⁵ sacrifici | [H30] per los | [C17^v] senys²⁸⁶⁶ sensuals contra los²⁸⁶⁷ poders de la anima, car en ço que la ostia no-s muda de color²⁸⁶⁸ ni de quantitat ni de sabor, jatsia *que* sots aquella sia forma e²⁸⁶⁹ materia²⁸⁷⁰ de carn, per açó²⁸⁷¹ apar²⁸⁷² en sa²⁸⁷³ sensualitat *que*²⁸⁷⁴ intellectualitat²⁸⁷⁵ *que* creu aquella ostia | [E61^v] esser cors²⁸⁷⁶ de²⁸⁷⁷ Jesucrist | [D109^v] no sia²⁸⁷⁸ en²⁸⁷⁹ veritat. On per açó, fill, si²⁸⁸⁰ tu est temptat d'aital temptació, recurri al poder divinal, *qui* pot fer totes coses, e hajes a²⁸⁸¹ les coses²⁸⁸² intellectuals | [M27] la primera intenció e | [T25^{va}] a²⁸⁸³ les sensuals la segona.²⁸⁸⁴

[6] Amable²⁸⁸⁵ fill, lo sant sagrament del altar es per intenció *que*²⁸⁸⁶ fe, sperança, caritat ne²⁸⁸⁷ | [R32] sien²⁸⁸⁸ majors en home, e²⁸⁸⁹ *que*-l enteniment se²⁸⁹⁰ pusca mes²⁸⁹¹ exalçar a²⁸⁹² entendre la²⁸⁹³ bonea, | [N74^a] poder, humilitat, caritat²⁸⁹⁴ de | [L30^v] nostre
| [g44]

2861 coses] qui son C
2862 les] *afeg.* coses V
2863 temptació] a continuació cancel·lat deus C
2864 los] *interlineat* C
2865 lo] manca ICB N
2866 senys] senyals E; a continuació cancel·lat corporals L
2867 los] sos I VLN
2868 color] colors U
2869 e] o ICBE LPN, a V
2870 materia] manera TRE; [forma vera quod materia carnis Z]
2871 per açó] manca j
2872 apar] *afeg.* que A
2873 sa] la DUTRAICBE VLPHNjg
2874 que] *afeg.* la A j
2875 intellectualitat] intellectualment D, intelligibilitat VLPH
2876 cors] *afeg.* vertader I N
2877 de] *afeg.* nostre senyor ICBE VLHN, nostre senyor Deu P
2878 sia] esser I N
2879 en] manca ICBE VLPHN
2880 si] desplaçat després de on P
2881 a] manca M
2882 coses] manca U
2883 a] manca MT
2884 per los senys – segona] *il·legible per corrosió del paper H; no fa canvi de paràgraf V*
2885 Amable] manca D
2886 que] de E
2887 ne] no TA, ratllat A
2888 sien] siem amb cancel·lació de -m E
2889 e] *interlineat* T
2890 se] sen AIE LPN jg
2891 mes] pus j
2892 a] e I N, en LPH, manca V
2893 la] a continuació cancel·lat obra P
2894 caritat] manca LPH

seynor Deus.²⁸⁹⁵ Car gran bontat fa,²⁸⁹⁶ com²⁸⁹⁷ fa tan gran²⁸⁹⁸ e tan maravellosa obra!²⁸⁹⁹ Gran²⁹⁰⁰ es son poder sobre²⁹⁰¹ obra²⁹⁰² natural; humilitat hi es molt²⁹⁰³ gran com se vol²⁹⁰⁴ humiliar a nos e esser tan soven e²⁹⁰⁵ en tants²⁹⁰⁶ lochs ab nos! Amor e caritat, misericordia,²⁹⁰⁷ pietat,²⁹⁰⁸ amistat, societat,²⁹⁰⁹ fa Deus a²⁹¹⁰ nos per sacrifici. On si tu, | [H30^v] fill, no est creent²⁹¹¹ a²⁹¹² aquesta²⁹¹³ obra, per ço car vols²⁹¹⁴ obelyr [T25^{vb}] als senys²⁹¹⁵ sensuals,²⁹¹⁶ tu fas injuria a | [j356] veritat, e a Deus, e | [I23^v] als senys espirituals, qui son amables [U93^b] e afirmables²⁹¹⁷ per la²⁹¹⁸ prilmera | [V59^v] intenció.²⁹¹⁹ | [P402]

[5.18] De matremoni.²⁹²⁰

[1] Matremoni es, fill,²⁹²¹ per intenció *que* concordants voluntats | [N74^b] sien obedients a engenrar fills | [R32^v] per ordenament de Deu, los quals fills amen Deu e²⁹²² coneguen,²⁹²³ e per ells sia conservada la humana natura en lo mon.²⁹²⁴

[2] Amable fill, en lo acostament del hom | [A135^{va}] e de la fembra ha²⁹²⁵ delit

²⁸⁹⁵ Deus] manca LPH

²⁸⁹⁶ fa] afeg. Deus D jg

²⁸⁹⁷ com] on B

²⁸⁹⁸ gran] manca U

²⁸⁹⁹ obra] afeg. e DT g

²⁹⁰⁰ gran] e gran j; afeg. hi UTRAICBE VLPH jg, afeg. e N

²⁹⁰¹ sobre] saber IBE VLPH, seber sobre C; [potestas super illem operationi Z]

²⁹⁰² obra] sobra I^l N

²⁹⁰³ molt] manca B

²⁹⁰⁴ vol] afeg. tan sovin ICBE VLPHN j

²⁹⁰⁵ e] manca ICBE VLPHN

²⁹⁰⁶ tants] tots ICBE VLPHN

²⁹⁰⁷ misericordia] medicina N

²⁹⁰⁸ caritat, misericordia, pietat] pietat e medicina e charitat N

²⁹⁰⁹ societat] afeg. que C

²⁹¹⁰ a] ab UTRA

²⁹¹¹ creent] caent R

²⁹¹² a] en C VLPH

²⁹¹³ aquesta] esta IBE N

²⁹¹⁴ vols] vol D

²⁹¹⁵ senys] a continuació cancel·lat espirituals qui son amables P

²⁹¹⁶ sensuals] corporals ICBE VLPHN

²⁹¹⁷ e afirmables] manca UT P

²⁹¹⁸ injuria – la] il·legible per corrosió del paper H

²⁹¹⁹ intenció] afeg. e pus nobles ICBE N, pus nobles VLPH; no fa canvi de paràgraf ni de capítol V

²⁹²⁰ De matremoni] abans Rubrica 17 LPH; manca RICB V; matremoni] a continuació .xxij. capítol M, 18 D, capítol .xxiiij. A

²⁹²¹ es fill] {2 1} DAIB VLPHN g

²⁹²² e] el BR

²⁹²³ e coneguen] convenga, cancel·lat i corregit a la interlínia per e conegan V

²⁹²⁴ mon] no fa canvi de paràgraf V

²⁹²⁵ ha] a ICB VLPHN

carnal,²⁹²⁶ lo qual²⁹²⁷ hi ha²⁹²⁸ Deus²⁹²⁹ creat²⁹³⁰ per entenció que·l²⁹³¹ home e | [L31] la fembra s'acosten e²⁹³² engenren²⁹³³ infants.²⁹³⁴ E cor lo delit²⁹³⁵ | [T26^a] es | [M27^v] per la segona intenció e la generació es per la primera,²⁹³⁶ per açó lo demoni, ab²⁹³⁷ luxuria, tempta | [C18] los homens e les dones,²⁹³⁸ per ço²⁹³⁹ que hagen la segona intenció a fer infants e la primera hagen²⁹⁴⁰ a²⁹⁴¹ delits | [B11] carnals, per ço que luxuria²⁹⁴² puscha destrouir castetat en²⁹⁴³ lur coratge.²⁹⁴⁴ | [H31]

[3] En matremoni, fill,²⁹⁴⁵ deu hom demanar²⁹⁴⁶ | [N74^{va}] per la segona intenció amichs e belles fayçons²⁹⁴⁷ e²⁹⁴⁸ riqueses e | [D110] honraments,²⁹⁴⁹ car lo matremoni es per la primera intenció; mes les gents, en la major partida, muden les²⁹⁵⁰ intencions, e | [g45] per açó, fill, a penes²⁹⁵¹ es null²⁹⁵² home²⁹⁵³ qui en matremoni us²⁹⁵⁴ per la²⁹⁵⁵ intenció per²⁹⁵⁶ que es.²⁹⁵⁷

²⁹²⁶ delit carnal] delits carnals ICB VLPHN

²⁹²⁷ lo qual] los quals B

²⁹²⁸ lo – ha] *interlineat* V

²⁹²⁹ Deus] manca VLPN

²⁹³⁰ creat] creats B

²⁹³¹ que·l] del D

²⁹³² e] a C P, en VLH

²⁹³³ engenren] engenrrar C VLPN

²⁹³⁴ infants] fills P

²⁹³⁵ delit] *afeg.* corporal UTR, carnal A j

²⁹³⁶ primera] *afeg.* e U

²⁹³⁷ ab] a B, per P

²⁹³⁸ ab luxuria, tempta los homens e les dones] {3 4 5 1 2 6 7 8} ICB N, {3 4 5 6 7 8 1 2} VLPN; dones]

fembres DUTRAICB VLPN jg

²⁹³⁹ co] tal j

²⁹⁴⁰ hagen] manca C

²⁹⁴¹ a] als DUTRAICB VLHN jg

²⁹⁴² luxuria] justícia C

²⁹⁴³ en] e B

²⁹⁴⁴ lur coratge] lurs coratges IB VLPN

²⁹⁴⁵ En matremoni, fill] {3 1 2} ICB VPHN

²⁹⁴⁶ demanar] amar I^l N. *Cancel·lat* demen– i s'afegeix am– a la interlínia I^l

²⁹⁴⁷ per la segona intenció amichs e belles fayçons] {5 6 7 8 1 2 3 4} ICB VLPN

²⁹⁴⁸ e] *afeg.* encara ICB VLPN

²⁹⁴⁹ honraments] honrament R VLP

²⁹⁵⁰ les] *afeg.* dues ICB VLPN

²⁹⁵¹ a penes] manca P

²⁹⁵² en matrimoni – null] *subratllat* P

²⁹⁵³ null home] hom nengú TR

²⁹⁵⁴ us] usa U, venga TR, uns V

²⁹⁵⁵ per la] manca U; la] primera TR

²⁹⁵⁶ per] *interlineat* M

²⁹⁵⁷ es] *no fa canvi de paràgraf* V

[4] Amable fill, | [T26^b] enaxí²⁹⁵⁸ com Deus ha ordonat que | [R33] natura | [j357] ordenadament use²⁹⁵⁹ de²⁹⁶⁰ son cors en ses obres, enaxí Deus vol que home haja²⁹⁶¹ ordenada intenció ha²⁹⁶² engenrar e haver²⁹⁶³ fills e²⁹⁶⁴ filles,²⁹⁶⁵ e que·ls²⁹⁶⁶ nodresca²⁹⁶⁷ per la primera intenció, e·ls²⁹⁶⁸ enriquesca²⁹⁶⁹ | [P402^v] per la segona. Mas d'aquestes | [U93^{va}] intencions fan²⁹⁷⁰ | [I24] los demás²⁹⁷¹ homens lo²⁹⁷² contrari, per lo qual²⁹⁷³ son lurs²⁹⁷⁴ fills mal nodrits e | [L31^v] esdevenen en pobretat moltes | [N74^{vb}] vegades e a Deu son desagradables.²⁹⁷⁵

[5.19] De sciencies.²⁹⁷⁶

[1] Sciencies son, fill, per²⁹⁷⁷ entenció de conexer e amar Deu, e de²⁹⁷⁸ conservar lo mon en bon estament; on per açó²⁹⁷⁹ sapies, fill, que²⁹⁸⁰ | [H31^v] theologia | [T26^{va}] es²⁹⁸¹ per ço²⁹⁸² que hom parle²⁹⁸³ de Deu e es per²⁹⁸⁴ la | [M28] primera intenció, e²⁹⁸⁵ totes les altres sciencies son per la segona.²⁹⁸⁶

[2] Filosofia²⁹⁸⁷ es, fill,²⁹⁸⁸ per²⁹⁸⁹ intenció de conexer Deu, la qual²⁹⁹⁰ conexença es

²⁹⁵⁸ enaxí] axí *D*

²⁹⁵⁹ ordenadament use] es ordonament *ICB VLPHN*; [naturam ordinate operari constituit *Z*]

²⁹⁶⁰ de] *afeg.* natura e *VLP*

²⁹⁶¹ haja] sia *VLPH*

²⁹⁶² ha] en (*raspat*) *MDUTRAI VLPN jg*, e *CB*

²⁹⁶³ e haver] manca *DUTRAICB VLPN jg*; e ha- *al marge M*

²⁹⁶⁴ e] manca *j*

²⁹⁶⁵ e filles] manca *T*

²⁹⁶⁶ que·ls] que aquells *ICB VLPN*

²⁹⁶⁷ nodresca] nodresquen *CB VLP*

²⁹⁶⁸ nodresca – e·ls] manca *IN*; e·ls] equells *C*, e aquells *B P*, e quells *VL*

²⁹⁶⁹ enriquesca] enriquescan *VLP*

²⁹⁷⁰ fan] *afeg.* fill *DUTRAICB VLPHN jg*

²⁹⁷¹ demás] mays *U*

²⁹⁷² lo] manca *VLP*

²⁹⁷³ lo qual] los quals *VLP*, *afeg.* contrari *D g*

²⁹⁷⁴ lurs] los *D g*

²⁹⁷⁵ fill en matrimoni – desagradables] *aquests dos paràgrafs són il·legibles per corrosió del paper, encara que en són clars alguns mots H*

²⁹⁷⁶ De sciencies] *abans Rubrica 18 LPH*; manca *RICB VN*; sciencies] *a continuació .xxiiiij. capitol M, 19 D, capitol .xxv. A*

²⁹⁷⁷ per] *a continuació cancel·lat en vermell conexer M*

²⁹⁷⁸ de] per *UTR*

²⁹⁷⁹ per açó] manca *ICB VLPHN*, per amor *dayso U*, per tal *D*

²⁹⁸⁰ que] *afeg.* en *VLP*

²⁹⁸¹ es] manca *N*

²⁹⁸² co] manca *B*

²⁹⁸³ parle] perlar *I (amb cancel·lació de la -r final)*, puxe parlar *CB*, *afeg.* perlar *VLP*; [de Deo loquitur *Z*]

²⁹⁸⁴ per] manca *T*

²⁹⁸⁵ e] manca *ICB VLPN*

²⁹⁸⁶ segona] *afeg.* intencio *C*

²⁹⁸⁷ Filosofia] e filosofia *VLP*

demostrada per obra natural.²⁹⁹¹ E dret²⁹⁹² es sciencia per l [R33^v] intenció de tenir justícia.²⁹⁹³ Medicina es per intenció de²⁹⁹⁴ conservar sanitat²⁹⁹⁵ e d'altres sciencies son, fill, on²⁹⁹⁶ Deus ha posada intenció per que son, car nulla sciencia es creada²⁹⁹⁷ sens intenció.²⁹⁹⁸

[3] Amable fill, homens qui saben theologia l [N75^a] son temptats²⁹⁹⁹ en la primera intenció e en la segona,³⁰⁰⁰ per ço que l [V60] destruen a³⁰⁰¹ theologia [A135^{vb}] la intenció³⁰⁰² per³⁰⁰³ que es. E per açó lo demoln [T26^{vb}] s'esforça que hom am theologia³⁰⁰⁴ l [j358] per esser³⁰⁰⁵ prelat³⁰⁰⁶ o³⁰⁰⁷ maestre o rich, e³⁰⁰⁸ honrat e³⁰⁰⁹ loat³⁰¹⁰ per sciencia, e que³⁰¹¹ la l [g46] [L32] segona intenció³⁰¹² hom haja a la sciencia; e per aytals temptacions³⁰¹³ son, fill,³⁰¹⁴ molts homens qui aprenen theologia, [C18^v] amants³⁰¹⁵ Deu per la segona l [P403] intenció e si matexs per la primera, per la qual amor no usen de theologia segons³⁰¹⁶ la intenció³⁰¹⁷ per que es.³⁰¹⁸ l [H32]

[4] Filosofia es, fill, sciencia molt agradable a saber,³⁰¹⁹ l [U93^{vb}] car³⁰²⁰ l [J24^v] sciencia es per que³⁰²¹ hom es³⁰²² molt illuminat en les³⁰²³ obres³⁰²⁴ de natura³⁰²⁵ e en

²⁹⁸⁸ fill] manca ICB LPN

²⁹⁸⁹ per] afeg. la ICB VLN

²⁹⁹⁰ qual] a continuació cancel·lat intencio M

²⁹⁹¹ natural] de natura ICB VLPN

²⁹⁹² dret] drets IB VLPN

²⁹⁹³ justícia] afeg. e j

²⁹⁹⁴ de] repeteix a continuació tenir justícia medicina es per intencio de A

²⁹⁹⁵ sanitat] afeg. e varitat ICB VLPN; afeg. e gitar malaltia j

²⁹⁹⁶ on] en RB V, a LP

²⁹⁹⁷ car – creada] per ço cor Deus no ha creada ninguna cosa o sciencia ICB VLPN; per ço] manca C LP

²⁹⁹⁸ intenció] no fa canvi de paràgraf V

²⁹⁹⁹ temptats] afeg. e B

³⁰⁰⁰ primera intenció e en la segona] primera e segona intencio ICB VLPN

³⁰⁰¹ a] manca C

³⁰⁰² que – intenció] manca per salt d'igual a igual T; la intenció] manca C

³⁰⁰³ per] afeg. so C

³⁰⁰⁴ theologia] afeg. destruen a theologia la intencio T

³⁰⁰⁵ per esser] manca T

³⁰⁰⁶ prelat] presat C VL

³⁰⁰⁷ o] e IB VLN

³⁰⁰⁸ e] o UTRB VLP, manca C

³⁰⁰⁹ e] o UTC L

³⁰¹⁰ amable – loat] subratllat P; e honrat e loat] o honrat o loat I LPN

³⁰¹¹ que] desplaçat abans de hom VLP

³⁰¹² intenció] manca IC LPN; afeg. que I N

³⁰¹³ aytals temptacions] aytal temptació C; temptacions] intencions UTRA j

³⁰¹⁴ son fill] {2 1} ICB LPN jg; fill] filhs U

³⁰¹⁵ amants] amant L

³⁰¹⁶ theologia – segons] el foli H31^v és il·legible per corrosió del paper

³⁰¹⁷ intenció] temptacio R

³⁰¹⁸ Filosofia es – per que es] aquests dos paràgrafs manquen per salt d'igual a igual D; no fa canvi de paràgraf V

³⁰¹⁹ saber] a continuació cancel·lat i expuntuat ver U

³⁰²⁰ car] afeg. a V

theologia. Emperó, | [R34] fill,³⁰²⁶ molts³⁰²⁷ ne³⁰²⁸ son | [N75^b] caüts³⁰²⁹ en error per ço³⁰³⁰ car³⁰³¹ la amaven³⁰³² per la primera³⁰³³ | [T27^a] intenció, per la qual amor³⁰³⁴ descreen³⁰³⁵ | [M28^v] en theologia contra fe,³⁰³⁶ sperança, caritat. Dret es, fill, sciencia qui ab justícia se cové contra³⁰³⁷ injuria; en aquesta sciencia es molt home³⁰³⁸ temptat³⁰³⁹ qui ama la sciencia per la segona intenció e riqueses, prelacions,³⁰⁴⁰ honraments e³⁰⁴¹ delits³⁰⁴² per la primera intenció.³⁰⁴³ E per açó, fill, la³⁰⁴⁴ sciencia es³⁰⁴⁵ per aquells injuriada contra fe, sperança, caritat, justícia, en ço que la desvien³⁰⁴⁶ de ço³⁰⁴⁷ per que es.

[5] Medicina es, fill, amadora³⁰⁴⁸ per la primera intenció e los demés homens la amen per la segona intenció,³⁰⁴⁹ per ço que hagen honraments e riqueses.³⁰⁵⁰ E per açó, fill, es la sciencia en ells³⁰⁵¹ injuriada e desvilada³⁰⁵² [T27^b] de³⁰⁵³ la | [D110^v] intenció per que es, per lo qual desviament, fill, molt malvat metge usa³⁰⁵⁴ falsament de medicina.³⁰⁵⁵

³⁰²¹ que] la qual R

³⁰²² hom es] {2 1} R

³⁰²³ les] manca LPH

³⁰²⁴ obres] coses cancel-lat i corregit a la interlínia L

³⁰²⁵ natura] acaben aquí la frase amb un punt i seguit LP

³⁰²⁶ fill] manca ICB LPHN

³⁰²⁷ molts] afeg. homens UAICB VLPHN jg

³⁰²⁸ ne] manca D LPH jg

³⁰²⁹ caüts] sants I N, tonbats U

³⁰³⁰ per ço] manca ICB VLPHN

³⁰³¹ car] reclam i al marge dret falta (subratllat) non L¹

³⁰³² amaven] amen IB N

³⁰³³ primera] segona TR

³⁰³⁴ amor] a continuació cancel-lat i expuntuat destreny U

³⁰³⁵ descreen] descreyen DT j, destrenyen UI, destreyian C g, destrenyia A, destroexen B VLPH, destruyen N; [spem caritatem et contra increduli permanserunt Z]

³⁰³⁶ fe] manca C

³⁰³⁷ contra] manca U

³⁰³⁸ home] homen M, amb abreviació sobrer de -n

³⁰³⁹ home temptat] manca I N; temptat] manca ACB VLPH

³⁰⁴⁰ prelacions] preladies AICB VN, perladies LPH

³⁰⁴¹ e] a continuació cancel-lat vicis M

³⁰⁴² delits] afeg. amen IB N; manca i afeg. e H

³⁰⁴³ e delits – intenció] manca VLP; intenció] manca DICB HN jg

³⁰⁴⁴ la] manca UTR

³⁰⁴⁵ la sciencia es] {3 1 2} AICB LPHN j

³⁰⁴⁶ desvien] descriuen R

³⁰⁴⁷ ço] la intencio DUTRACB jg

³⁰⁴⁸ amadora] manca D

³⁰⁴⁹ intenció] manca DAC g

³⁰⁵⁰ e per açó – riqueses] manca per salt d'igual a igual I VLPHN

³⁰⁵¹ ells] al marge dret Nota quod híc aliquid defficit. Nihil L

³⁰⁵² desviada] desitjade amb reclam i corregit al marge P¹

³⁰⁵³ de] per A

³⁰⁵⁴ usa] a continuació cancel-lat molt H

³⁰⁵⁵ medicina] no fa canvi de paràgraf V

[6] Amable fill, en les sciencies demunt dites s'esforça³⁰⁵⁶ lo demoni a³⁰⁵⁷ destruir la

³⁰⁵⁶ s'esforça] se forsa *VLPH*
³⁰⁵⁷ a] de *A j*

intenció per *que* son, e per açó son³⁰⁵⁸ les sciencies³⁰⁵⁹ molt confusas en la practica³⁰⁶⁰ de molt | [L32^v] [B11^v] malvat home³⁰⁶¹ | [R34^v] qui ab³⁰⁶² falsa | [N75^{va}] intenció usa de elles. On com açó sia enaxí, donchs,³⁰⁶³ fill, | [H32^v] consell-te,³⁰⁶⁴ [j359] si ames³⁰⁶⁵ sciencia, *que* la ames per la intenció per³⁰⁶⁶ *que* es, per ço³⁰⁶⁷ *que* mills e³⁰⁶⁸ pus lealment ne sapies³⁰⁶⁹ usar³⁰⁷⁰ e obrar³⁰⁷¹ e al demoni mills³⁰⁷² contrastar. | [g47]

[7] Ha³⁰⁷³ fill! E com³⁰⁷⁴ gran ordenament seria ordenat³⁰⁷⁵ que³⁰⁷⁶ les sciencies³⁰⁷⁷ fosen conservades en la intenció | [M29] [T27^{va}] per *que* Deus les ha³⁰⁷⁸ creades!³⁰⁷⁹ e³⁰⁸⁰ gran | [U94^a] illuminament, endreçament e³⁰⁸¹ | [P403^v] abreujament³⁰⁸² seria³⁰⁸³ en les sciencies qui les ordenava a necessaris³⁰⁸⁴ començaments, segons la *Art abreujada de trolbar* [C19] *veritat per* tal³⁰⁸⁵ que ab³⁰⁸⁶ los³⁰⁸⁷ universals hom pogués³⁰⁸⁸ atrobar | [I25] los³⁰⁸⁹ particulars qui ab³⁰⁹⁰ la practica de les sciencies se³⁰⁹¹ covenen.³⁰⁹² | [A136^a]

³⁰⁵⁸ e per açó son] manca *MUTR*; [conat diabolus finem quare sunt destruere et id hec scientie in practica illorum allis false utentiumvalde confuse sunt Z]

³⁰⁵⁹ sciencies] *a continuació cancel·lat* son *L*

³⁰⁶⁰ practica] patriga *LH*, pratria *P*

³⁰⁶¹ malvat home] {2 1} *D g*

³⁰⁶² ab] es *V*

³⁰⁶³ donchs] manca *ICB VLPHN*

³⁰⁶⁴ fill consell-te] {2 1} *IC LPHN*; *afeg.* que *C*

³⁰⁶⁵ si ames] sia mes *R*; ames] *afeg.* a *VLP*

³⁰⁶⁶ per] en *D g*

³⁰⁶⁷ co] tal *j*

³⁰⁶⁸ e] *afeg.* mils *VLPH*

³⁰⁶⁹ ne sapies] puxes *M*

³⁰⁷⁰ usar] manca *C*

³⁰⁷¹ usar e obrar] {3 2 1} *I VLHN*; *manícula* *L*

³⁰⁷² mills] molt *D g*, millor *C*; *afeg.* ne pusques *I B VLPHN*, ne pusque *C*, puscas *UA j*

³⁰⁷³ Ha] ay *UTRC*; *afeg.* a *M*

³⁰⁷⁴ E com] tan *ICB VLPHN*

³⁰⁷⁵ ordenat] ordonar *DAIC VLPHN g*; manca *B*

³⁰⁷⁶ que] manca *C*

³⁰⁷⁷ sciencies] *afeg.* e *C*

³⁰⁷⁸ ha] *afeg.* hordenades e *C*

³⁰⁷⁹ creades] donades *A j*, criades *LP*; *afeg.* e donades *T*

³⁰⁸⁰ e] en *U*; *afeg.* con *j*

³⁰⁸¹ endreçament e] manca *I N*

³⁰⁸² abreujament] abreujadament *UR VLPH*

³⁰⁸³ seria] serias *U*, faria *j*

³⁰⁸⁴ necessaris] necessarias *N*

³⁰⁸⁵ tal] tals *amb la -s cancel·lada* *C*

³⁰⁸⁶ ab] manca *P*

³⁰⁸⁷ los] les *I N*

³⁰⁸⁸ pogués] posques *RICB VLPH*, pusca *N*, pusques *j*

³⁰⁸⁹ los] les *A VLPHN*

³⁰⁹⁰ ab] a *AICB LPHN*

³⁰⁹¹ se] *a continuació cancel·lat* sagueix *B*

³⁰⁹² covenen] pertany *C*

[5.20] De infeels.³⁰⁹³

[1] Infeels son, fill,³⁰⁹⁴ molts³⁰⁹⁵ en lo | [N75^{vb}] mon, qui no creen en la sancta³⁰⁹⁶ fe catholica, los quals son, fill,³⁰⁹⁷ per intenció que·ls feels crestians pusquen | [R35] haver materia³⁰⁹⁸ e aparellament en³⁰⁹⁹ que Deu pusquen³¹⁰⁰ amar e conexer, per preicació e | [T27^{vb}] via³¹⁰¹ de martiri, no duptant³¹⁰² a | [L33] morir ni a³¹⁰³ sostenir treballs | [H33] per³¹⁰⁴ amor de Deu. | [V60^v]

[2] Amable fill, aquells infeels³¹⁰⁵ deurien esser amats per la segona³¹⁰⁶ intenció; e³¹⁰⁷ via de martiri³¹⁰⁸ a³¹⁰⁹ honrar³¹¹⁰ Deu deuria³¹¹¹ esser amada per la primera intenció. Mas lo demoni³¹¹² tempta los crestians³¹¹³ en les³¹¹⁴ dues intencions,³¹¹⁵ per tal que³¹¹⁶ amen lur mort per la segona intenció e³¹¹⁷ les terres, riqueses que·ls³¹¹⁸ infeels³¹¹⁹ posseexen³¹²⁰ per la primera | [j360]. E per açó,³¹²¹ fill,³¹²² temptació diabolical³¹²³ | [N76^a] per ausencia de fe, sperança, caritat, prudencia, fortitudo,³¹²⁴ e per presencia de avaricia, accidia, enveja,³¹²⁵ fa

³⁰⁹³ De infeels] *abans* Rubrica 19 LPH; *manca* RICB VN; infeels] *a continuació* .xxv. M, 20 D, capitol xxvj. A

³⁰⁹⁴ fill] fills I, -s *cancel·lada* I^l

³⁰⁹⁵ molts] *manca* M VLPH g; [in mundo sunt innumerabiles Z]

³⁰⁹⁶ sancta] *manca* C

³⁰⁹⁷ fill] *manca* D g

³⁰⁹⁸ materia] martiri ICB VLPHN

³⁰⁹⁹ en] *manca* P

³¹⁰⁰ pusquen] *pusque* C

³¹⁰¹ via] *vida* I N

³¹⁰² duptant] *duptans* DUTRAICB VLPH jg

³¹⁰³ ni a] e LPH

³¹⁰⁴ per] *afeg.* la DAICB VLPHN jg

³¹⁰⁵ infeels] *infants* C

³¹⁰⁶ segona] *manca* I N

³¹⁰⁷ e] a C, *manca* TRA VLH; *afeg.* per MTRA VLPH

³¹⁰⁸ martiri] *afeg.* e UTRA

³¹⁰⁹ a] e LPH, per j

³¹¹⁰ honrar] *honra* de I^l LPN. *Inicialment* I presenta la lliçó a honrar, *corregida* per I^l. *Il·legible* per *corrosió del paper* H

³¹¹¹ deuria] *deurian* amb *cancel·lació* de -n A

³¹¹² demoni] *diable* ICB VLPHN

³¹¹³ los crestians] *il·legible* per *corrosió del paper* H

³¹¹⁴ les] *manca* D

³¹¹⁵ intencions] *temptacions* B

³¹¹⁶ tal que] *il·legible* per *corrosió del paper* H

³¹¹⁷ e] en R

³¹¹⁸ que·ls] *dels* ICB VLPHN

³¹¹⁹ infeels] *homens* R

³¹²⁰ posseexen] *amen* ICB VLPN; *afeg.* *amen* A j; *il·legible* per *corrosió del paper* H

³¹²¹ açó] *afeg.* *sapies* j

³¹²² e per açó fill] *hon* *sapies*, fill, que D g; *afeg.* que j

³¹²³ temptació diabolical] *il·legible* per *corrosió del paper* H

³¹²⁴ prudencia, fortitudo] {2 1} UTRAICB VLPHN; fortitudo] *a continuació* *cancel·lat* caritat P

³¹²⁵ enveja] *afeg.* se ICB VLPH, *cancel·lat* per I^l

molt de mal en lo mon, en³¹²⁶ desviar³¹²⁷ entencions³¹²⁸ de aquelles coses per | [T28^a] que | [M29^v] son.³¹²⁹ | [g48]

[3] Per³¹³⁰ la primera intenció,³¹³¹ fill, es³¹³² amable la conversació³¹³³ e·l³¹³⁴ convertiment³¹³⁵ dels infeels. E | [U94^b] per la segona intenció³¹³⁶ es amable guerlra [D97] e batalla³¹³⁷ contra los infeels.³¹³⁸ E per açó, fill, los crestians deurien pus fortment continuar³¹³⁹ e³¹⁴⁰ usar³¹⁴¹ de la primera intenció en³¹⁴² los infeels | [R35^v] que de la segona; e car³¹⁴³ no ho fan, es injuriada³¹⁴⁴ la primera intenció e a la segona es feta major honor que no·s cové.³¹⁴⁵

[4] Amable fill, la major e la pus alta | [H33^v] intenció | [I25^v] que hom pot haver³¹⁴⁶ a multiplicar fe, sperança, caritat, | [L33^v] justícia, prudencia, fortitudo,³¹⁴⁷ es³¹⁴⁸ haver intenció de donar | [N76^b] conexença de Deu³¹⁴⁹ e amor³¹⁵⁰ als³¹⁵¹ infeels,³¹⁵² | [T28^b] qui·l³¹⁵³ ignoren e no·l³¹⁵⁴ amen; e per aquesta tan alta intenció son tan altament pujats³¹⁵⁵ | [C19^v] en sanctetat e en³¹⁵⁶ gloria los apostols³¹⁵⁷ e·ls martirs. On com açó sia³¹⁵⁸ enaxí, e donchs,

³¹²⁶ en] e C

³¹²⁷ desviar] desigar A, destruir N

³¹²⁸ entencions] intenció DAICB VLPHN jg

³¹²⁹ son] no fa canvi de paràgraf V

³¹³⁰ Per] a continuació cancel·lat per la mateixa mà que L, afeg. que P

³¹³¹ de – intenció] al marge I'; intenció] itencio M, sense cap abreviatura

³¹³² fill es] {2 1} LP

³¹³³ amable la conversació] manca I P N; la conversació] manca UCB VLH; la conversio j

³¹³⁴ e·l] lo ICB LPN; del A

³¹³⁵ e·l convertiment] manca j

³¹³⁶ intenció] manca DUTRAICB VLHN j

³¹³⁷ e batalla] abaralla N; batalla] baralla IB VLHN

³¹³⁸ e per – infeels] manca per salt d'igual a igual P

³¹³⁹ continuar] comunicar R

³¹⁴⁰ e] de j

³¹⁴¹ continuar e usar] {3 2 1} ICB VLPHN; fins aquí arriba el text conservat de P

³¹⁴² en] a LH, e (?)V

³¹⁴³ car] com IC LN

³¹⁴⁴ injuriada] jutjada D

³¹⁴⁵ cové] no fa canvi de paràgraf V

³¹⁴⁶ que – haver] manca C

³¹⁴⁷ caritat – fortitudo] e les altres virtuts D g

³¹⁴⁸ es] e M; [haberi possit est intentio multiplicandi et comunicandi Z]

³¹⁴⁹ de Deu] manca ICB VLHN

³¹⁵⁰ e amor] manca ICB VLN; amor] amar M, anar UTR; il·legible per corrosió del paper H; [cognitionem et amorem domini Dei nostri Z]

³¹⁵¹ als] els C

³¹⁵² infeels] il·legible per corrosió del paper H

³¹⁵³ qui·l] qui la UI N

³¹⁵⁴ no·l] no la I' N

³¹⁵⁵ altament pujats] il·legible H per corrosió del paper

³¹⁵⁶ en] manca AICB VLHN

³¹⁵⁷ apostols] il·legible per corrosió del paper H

³¹⁵⁸ sia] a continuació cancel·lat asso fill C

fill,³¹⁵⁹ quant³¹⁶⁰ será aquell temps que entenció³¹⁶¹ sia en los³¹⁶² honraments³¹⁶³ en³¹⁶⁴ que esser solia?³¹⁶⁵

[5.21] De riquesa.³¹⁶⁶

[1] [A136^b] Riquesa es, fill, per intenció que sia comuna caritat on³¹⁶⁷ justícia e misericòrdia hagen³¹⁶⁸ aparellament a satisfer a intenció contra avarícia qui ab | [j361] injúria,³¹⁶⁹ crueltat se cové. E per açó, | [R36] fill, riquesa es amable per la segona intenció e caritat, [T28^{va}] justícia, misericòrdia³¹⁷⁰ son amables³¹⁷¹ per la primera.

[2] Amable³¹⁷² fill, si avarícia, accidia, | [M30] enveja³¹⁷³ no fos,³¹⁷⁴ los bens temporals folran [N76^{va}] comuns³¹⁷⁵ sens altra specialitat en³¹⁷⁶ | [H34] destruir | [B12] avarícia,³¹⁷⁷ accidia³¹⁷⁸ e enveja.³¹⁷⁹ Ajustar riqueses es per intenció³¹⁸⁰ spelcial [U94^{va}] de | [L34] riquesa, per tal que ab riquesa los homens hagen poder en tenir justícia, e³¹⁸¹ en | [g49] donar almoynes als homens³¹⁸² pobres, e que hagen sperança,³¹⁸³ caritat, justícia,³¹⁸⁴ prudència, fortitudo, | [V61] contra vicis. Per absència de esperança,³¹⁸⁵ caritat, justícia,³¹⁸⁶ qui³¹⁸⁷ priven³¹⁸⁸ en coratge d'ome vicios³¹⁸⁹ per defalliment de

³¹⁵⁹ fill] manca M; fills amb -s cancel·lada C

³¹⁶⁰ quant] com B

³¹⁶¹ entenció] afeg. e B

³¹⁶² los] manca C

³¹⁶³ honraments] afeg. de Deu UTR

³¹⁶⁴ en] manca TRAICB VLHN

³¹⁶⁵ quant – solia] il·legible per corrosió del paper H; solia] solien A

³¹⁶⁶ De riquesa] abans Rubrica 20 LH; manca RICB VN; riquesa] a continuació .xxvi. M, 21 D, capítol .xxvij. A

³¹⁶⁷ on] en R, interlineat H

³¹⁶⁸ hagen] aje VLH

³¹⁶⁹ injúria] afeg. e DUTRC N jg

³¹⁷⁰ justícia misericòrdia] e les altres virtuts D g; misericòrdia] afeg. e totes les altres virtuts IB VLHN, e de totes les altres virtuts C

³¹⁷¹ son amables] manca D g

³¹⁷² Amable] manca I N

³¹⁷³ Amable fill, si avarícia, accidia, enveja] {3 4 5 6 1 2} D g

³¹⁷⁴ fos] fossen DICB VLHN

³¹⁷⁵ comuns] afeg. e LH

³¹⁷⁶ en] e MUTRA, on j

³¹⁷⁷ avarícia] manca M

³¹⁷⁸ accidia] manca R

³¹⁷⁹ avarícia, accidia e enveja] {2 4 3 1} T; enveja] afeg. e UTRA

³¹⁸⁰ es per intenció] manca R

³¹⁸¹ e] a continuació cancel·lat i expuntuat caritat U

³¹⁸² homens] manca ICB VLHN

³¹⁸³ sperança] afeg. en ICB VLHN

³¹⁸⁴ justícia] manca DUTRAICB VLPHN

³¹⁸⁵ esperança] desesperança MT; [per defectum spei karitatis Z]

³¹⁸⁶ fortitudo – justícia] manca R; justícia] afeg. prudència T

³¹⁸⁷ qui] desplaçat entre vicis i per j

³¹⁸⁸ priven] si prenon U, prenen TRA j

fortitudo,³¹⁹⁰ son, | [T28^{vb}] fill, desirades, e posseynes, e ajustades³¹⁹¹ moltes riqueses mal partides e son donades | [I26] a molts fills indignes de³¹⁹² riqueses³¹⁹³ e³¹⁹⁴ qui han pus contraria intenció a les riqueses³¹⁹⁵ que posseexen, *que* no haurien³¹⁹⁶ si en³¹⁹⁷ pobretat³¹⁹⁸ vivien.

[3] Sabs, fill, per | [N76^{vb}] *que* los homens s'esforcen pus fortment a ajustar riqueses corporals³¹⁹⁹ *que* riqueses³²⁰⁰ de virtuts? Per ço car amen los bens terrenals³²⁰¹ per la primera intenció e los³²⁰² celestials [D97^v] per la segona. E per açó, fill, son³²⁰³ molts homens³²⁰⁴ richs³²⁰⁵ de diners, | [R36^v] possessions, castells, viles e ciutats, qui son homens³²⁰⁶ pobres³²⁰⁷ de fe,³²⁰⁸ | [C20] sperança e de caritat, e de³²⁰⁹ les altres virtuts per la qual pobretat³²¹⁰ [T29^a] lo demoni los³²¹¹ te³²¹² temptats³²¹³ [H34^v] e a Deu son desagradables.³²¹⁴ | [L34^v] [j362]

[5.22] De pobresa.³²¹⁵

[1] Pobresa es, fill, desijadora per intenció³²¹⁶ *que*³²¹⁷ home en sa anima³²¹⁸ pusca mills metre³²¹⁹ Deus membrant³²²⁰ e entenen³²²¹ e | [M30^v] *amant*, gitant de son

³¹⁸⁹ vicios] vicis TRA

³¹⁹⁰ de fortitudo] manca I VLHN

³¹⁹¹ desirades, e posseynes, e ajustades] desiradors e posseydors e ajustadors M

³¹⁹² de] e R

³¹⁹³ riqueses] riquesa A

³¹⁹⁴ e] manca UTR

³¹⁹⁵ e – riqueses] al marge I^l

³¹⁹⁶ haurien] manca ICB VLHN ; a continuació cancel-lat fi A

³¹⁹⁷ si en] sien en VL

³¹⁹⁸ pobretat] paupertat B

³¹⁹⁹ corporals] temporals C

³²⁰⁰ riqueses] a continuació cancel-lat spirituals B

³²⁰¹ terrenals] temporals U

³²⁰² los] les UTI N

³²⁰³ fill son] {2 I} V; son] manca C

³²⁰⁴ homens] manca VLH

³²⁰⁵ richs] rich V

³²⁰⁶ homens] manca A

³²⁰⁷ homens pobres] manca U

³²⁰⁸ fe] afeg.e de DUTRAICB HN jg, o de VL

³²⁰⁹ de] manca TR

³²¹⁰ pobretat] paupertat B N

³²¹¹ e de caritat – los] manca MD

³²¹² te] manca D

³²¹³ temptats] comptats L

³²¹⁴ te – desagradables] manca R; desagradables] afeg. e a les gents ICB VLHN

³²¹⁵ de Pobresa] abans Rubrica 21 LH; manca RICB VN; pobresa] a continuació .xxvij. M, 22 D, capitol .xxviii. A

³²¹⁶ desijadora per intenció] {2 3 I} A

³²¹⁷ que] quel D g

³²¹⁸ en sa anima] interlineat L; anima] afeg. ne TRAICB VLHN j, non U

³²¹⁹ metre] entendre UTRA j, manca M; [amplecti possint Z]

membrar,³²²² entendre e amar les riqueses d'aquest mon, qui son | [N77^a] enbargament a membrar³²²³ e amar³²²⁴ e conexer³²²⁵ Deu.

[2] Amable fill, pobresa es amadora³²²⁶ per la segona intenció e la³²²⁷ riquesa³²²⁸ que has³²²⁹ de virtuts³²³⁰ per la³²³¹ | [A136^{va}] primera; mas lo demoni³²³² tempta los homens en estes dues entencions³²³³ | [U94^{vb}] per tal | [g50] que amen³²³⁴ riquesa³²³⁵ de virtuts³²³⁶ per la segona intenció,³²³⁷ e | [T29^b] pobra per la primera, e que pobra amen per la segona intenció³²³⁸ e usament³²³⁹ de vicis³²⁴⁰ per la primera. E aquesta temptació, fill, fa³²⁴¹ lo demoni per ço³²⁴² que sia contra la³²⁴³ intenció legitima de³²⁴⁴ pobretat.³²⁴⁵

[3] A penes³²⁴⁶ es, fill, pobretat³²⁴⁷ [R37] per sa³²⁴⁸ propia³²⁴⁹ intenció | [I26^v] en lo coratge³²⁵⁰ dels homens, cor tant amen los delits carnals³²⁵¹ de aquest mon que ab riqueses se covenen, e tant temen³²⁵² les passions³²⁵³ que pobra dona per ço que hom³²⁵⁴ use | [H35] de³²⁵⁵ sperança, caritat, fortitudo, temprança, que³²⁵⁶ pobra³²⁵⁷ | [N77^b] de spirit | [L35] no ha quax en qui-s fortifich³²⁵⁸ contra los amadors de riqueses.

³²²⁰ membrant] recordant LH; a continuació entendre amb cancel·lació de entendr M

³²²¹ entenent] tenent I

³²²² membrar] recordar DTRAICB VN j g, recordar LH

³²²³ membrar] recordar L

³²²⁴ membrar e amar] il·legible per corrosió del paper H; amar] donar IN; a- inicial interlineada V

³²²⁵ amar e conexer] {3 2 1} D jg

³²²⁶ amadora] amada I C VLHN

³²²⁷ la] manca ICB VLHN jg

³²²⁸ la riquesa] les riqueses D; riquesa] riqueses C N

³²²⁹ que has] manca DA ICB VLHN jg, qui es UTR; afeg. e C,

³²³⁰ virtuts] virtut D

³²³¹ la] a continuació cancel·lat segona C

³²³² demoni] diable D

³²³³ entencions] interlineat -ten- M; a continuació cancel·lat que M

³²³⁴ amen] am D

³²³⁵ riquesa] riqueses C, pobra MDA jg; [ut virtutum divicias intentione secunda diligant Z]. *Esmenam el manuscrit base pel sentit.*

³²³⁶ virtuts] virtut D

³²³⁷ intenció] al marge A

³²³⁸ e pobra – intenció] manca per salt d'igual a igual VLH

³²³⁹ usament] usaments IB VLN, [...]ents per corrosió del paper H

³²⁴⁰ de vicis] manca M; [diligunt usum aut viciorum intentione prima Z]

³²⁴¹ fill fa] {2 1} DAI VHN jg

³²⁴² perco] per tall AICB VLHN j

³²⁴³ la] sa IN

³²⁴⁴ de] afeg. pobresa o C

³²⁴⁵ pobretat] no fan canvi de paràgraf R LH

³²⁴⁶ A penes] après N

³²⁴⁷ pobretat] manca C

³²⁴⁸ sa] la D

³²⁴⁹ sa propia] la primera UTRA j; propia] pobra I VLHN; [suam propriam intentionem Z]

³²⁵⁰ lo coratge] los coratges UTR

³²⁵¹ carnals] manca DUTRAICB VLHN; [delectationes corporales Z]

³²⁵² temen] meten D

³²⁵³ les passions] passio A j

³²⁵⁴ hom] l'om IN

[4] Amable fill, los³²⁵⁹ homens son³²⁶⁰ pobres qui han³²⁶¹ lurs riqueses e³²⁶² lurs tresors³²⁶³ | [T29^{va}] en los homens richs, los quals son amats per la segona intenció e lurs riqueses son amades per la primera. | [M31] E per açó, los homens richs³²⁶⁴ e³²⁶⁵ pobres³²⁶⁶ qui son temptats per la manera | [j363] demunt dita, son contra la intenció de pobrea, la qual deuria³²⁶⁷ esser restituida e³²⁶⁸ conservada³²⁶⁹ per aquells qui pobrea te³²⁷⁰ honrats e fa esser agradables a les gents e a Deu.³²⁷¹ | [C20^v] [V61^v]

[5.23] De honrament.³²⁷²

[1] Honrament es, fill,³²⁷³ en los homens, per ço que honren Deu, e³²⁷⁴ per açó a los | [R37^v] homens se cové honrament³²⁷⁵ per la segona intenció donant a Deu honor³²⁷⁶ per la primera intenció;³²⁷⁷ [T29^{vb}] mas lo demoni tempta los | [D111] homens³²⁷⁸ en les³²⁷⁹ dues³²⁸⁰ intencions, per ço | [N77^{va}] que hagen | [U95^a] a si matexs³²⁸¹ la primera intenció e a Deu la segona. | [g51]

[2] Amable fill, home³²⁸² qui ama esser | [H35^v] honrat per la primera intenció es

³²⁵⁵ de] *afeg.* ffe *UICB VLHN jg*
³²⁵⁶ que] *al marge I^l*, en *CB VLH*, *afeg.* en *IN*
³²⁵⁷ dona – pobrea] *manca per salt d'igual a igual D*
³²⁵⁸ fortifich] *fructifich D*; *a continuació cancel-lat* que *U*
³²⁵⁹ los] molts *AICB VLHN jg*
³²⁶⁰ son] *a continuació cancel-lat* qui *B*
³²⁶¹ han] en *VLH*
³²⁶² e] en *amb cancel-lació de -n M*
³²⁶³ lurs tresors] *lur tresor A j*
³²⁶⁴ richs] *manca DICB VLHN g*; [totum thesaurum et divicias suas in divitibus hiis siquidem divites *Z*]
³²⁶⁵ e] *manca AICB VLHN g*
³²⁶⁶ pobres] *manca A*
³²⁶⁷ deuria] *devia UTR*
³²⁶⁸ e] o *IN*
³²⁶⁹ conservada] *tornada ICB VLHN*
³²⁷⁰ te] *tin D g*
³²⁷¹ a les gents e a Deu] {5 6 4 1 2 3} *UTRC VLH*; a Deu] e Deu *C*
³²⁷² De honrament] *abans Rubrica 22 LH*; *manca RICB VN*; honrament] *a continuació .xxviii. capitol M, 23 D, capitol .xxix. A*
³²⁷³ es fill] {2 1} *D g*
³²⁷⁴ e] *manca ICB VLHN*
³²⁷⁵ honrament] *honraments B*
³²⁷⁶ a Deu honor] {3 1 2} *DICB VLHN g*
³²⁷⁷ intenció] *manca AIB LHNj*
³²⁷⁸ los homens] *les gents A j*
³²⁷⁹ les] *estes ICB VLHN*
³²⁸⁰ dues] *segones D*
³²⁸¹ a si matexs] *honor C*
³²⁸² home] *lome DTAICB LHN jg*

ergullós, envejós³²⁸³ | [B12^v] contra justícia, fortitudo, caritat.³²⁸⁴ Ergullós es³²⁸⁵ | [L35^v] en quant ama esser honrat mes³²⁸⁶ *que* Deu, car³²⁸⁷ si amava *que* Deus fos mes honrat³²⁸⁸ *que* el, amaria³²⁸⁹ esser honrat³²⁹⁰ per la segona intenció e *que* Deus fos honrat³²⁹¹ per la primera. Envejós es car ha enveja de la | [I27] honor *que* li descové. Es³²⁹² injuriós en³²⁹³ la intenció per *que* vol esser honrat e-s contra fortitudo de coratge vençut per superbia,³²⁹⁴ [T30^a] enveja, injuria;³²⁹⁵ no ha, fill, caritat pus que ama mes sa honor³²⁹⁶ *que*³²⁹⁷ Deu.³²⁹⁸ Per ço, fill, que | [M31^v] home haja vicis contra virtuts, tempta lo demoni los homens en la temptació³²⁹⁹ per | [A136^{vb}] que·ls³³⁰⁰ cové honrament, la qual temptació³³⁰¹ [N77^{vb}] [R38] es, fill, segons *que* demunt³³⁰² te³³⁰³ havem³³⁰⁴ dit. E per açó³³⁰⁵ honrament³³⁰⁶ en [j364] los homens es quax exit³³⁰⁷ de intenció vera e legitima,³³⁰⁸ e per açó son los homens peccadors³³⁰⁹ desonrats en ço *que*³³¹⁰ cuyden haver honrament,³³¹¹ car gran desonor es³³¹² a³³¹³ home esser obedient al demoni e esser sotsmés a pecat e que en aquell sotsmetiment cuyt³³¹⁴ esser | [H36] honrat.³³¹⁵

³²⁸³ ergullós envejós] {2 1} D

³²⁸⁴ caritat] *afeg.* e UTR

³²⁸⁵ es] manca ICB VLHN

³²⁸⁶ esser honrat més] {3 1 2 } ICB N, {1 3 2} VLH

³²⁸⁷ car] manca VLH

³²⁸⁸ mes honrat] {2 1} DUTRA jg, amat mes IB VLHN, honrat e amat mes C

³²⁸⁹ esser] *afeg.* mes C

³²⁹⁰ honrat] amat ICB VLHN

³²⁹¹ honrat] amat ICB VLHN

³²⁹² es] e es DICB VLHN jg

³²⁹³ en] per A j

³²⁹⁴ vençut per superbia] {2 3 1} C

³²⁹⁵ injuria] *afeg.* e enveja C; inicia paràgraf j

³²⁹⁶ mes sa honor] {2 3 1} A j

³²⁹⁷ que] *afeg.* de URA; *afeg.* la honor de T; *afeg.* la de j

³²⁹⁸ Deu] *afeg.* e ICB VLHN j

³²⁹⁹ temptació] intencio URAICB VLHN jg; [ut homines vicis contra virtutes utantur temptationes diabolus administrat Z]

³³⁰⁰ que·ls] que VLH

³³⁰¹ temptació] intencio C

³³⁰² que demunt] manca T

³³⁰³ te] manca DB VLH g

³³⁰⁴ havem] manca R

³³⁰⁵ açó] manca VLH

³³⁰⁶ honrament] honraments UR

³³⁰⁷ es quax exit] es axir quax IC VN, es de exir quaix B, ex axir quax LH; exit] exida D; manícula L

³³⁰⁸ vera e legitima] manca I N

³³⁰⁹ peccadors] *afeg.* crimosos ICB VLHN

³³¹⁰ e ço que] e son hon V; ço que] com A; que] hon DTIB VLHN g

³³¹¹ haver honrament] manca D

³³¹² es] interlineat I'

³³¹³ desonor es a] mal ha C

³³¹⁴ cuyt] *afeg.* e C

³³¹⁵ honrat] honrar C

[3] Amable fill, honrament de riqueses, vestirs,³³¹⁶ parents,³³¹⁷ cort,³³¹⁸ conlvits,³³¹⁹ [T30^b] mesions,³³²⁰ deu esser desiderat per | [L36] la³³²¹ segona intenció, e honrament de fe, sperança,³³²² caritat, justícia,³³²³ prudencia, fortitudo, temprança, humilitat, lealtat, abstinencia e paciència³³²⁴ deu esser | [U95^b] desiderat³³²⁵ per la primera intenció; mas lo demoni tempta los homens, per ço que ab los³³²⁶ honraments³³²⁷ | [N78^a] corporals hagen la primera intenció e ab los³³²⁸ spirituals³³²⁹ la segona. E per açó, fill, es molt honrat home³³³⁰ en les | [C21] corts dels grans seynors e³³³¹ han³³³² honrats³³³³ vestiments, e son desonrats spiritualment en quant | [R38^v] [g52] enclinen lurs³³³⁴ pensaments a³³³⁵ injuries,³³³⁶ falsies,³³³⁷ traycions,³³³⁸ volpilage³³³⁹ | [M32] engans³³⁴⁰ e falliments.³³⁴¹

[4] Fill, si tu amas honraments,³³⁴² | [T30^{va}] ama spiritualment³³⁴³ | [I27^v] en aquell honrament caritat e³³⁴⁴ justícia per tal³³⁴⁵ que y sien³³⁴⁶ sperança, prudencia e temprança,³³⁴⁷ per qui serás³³⁴⁸ honrat en la saviea | [V62] e en la volentat de Deu; cor lo³³⁴⁹ major³³⁵⁰

³³¹⁶ vestirs] vestir *D*, vestits *RICB VLHN j*, vestís *U*

³³¹⁷ parents] manca *U*

³³¹⁸ cort] corts *DAICB VLHN jg*

³³¹⁹ cort, conlvits] {2 1} *ICB VLHN*

³³²⁰ mesions] *afeg.* e messions *IB VLH*, e messions *N*; *manícula L*

³³²¹ la] manca *CB VLH*

³³²² sperança] manca *IB VLHN*

³³²³ sperança caritat justícia] {3 1 2} *T*

³³²⁴ justícia – paciència] e de les altres virtuts *D g*

³³²⁵ deu ser desiderat] deuen esser desigades *C*

³³²⁶ ab los] alguns *ICB VLHN*, als *UTRA jg*

³³²⁷ hornaments] *afeg.* temporals *I VLHN*

³³²⁸ ab los] als *TRAICB VLHN j g*, allas *U*, *corregeix per els a la interlúnia H*

³³²⁹ spirituals] sensuals *j*

³³³⁰ honrat home] {2 1} *DUAIB N jg*; home] manca *C VLH*

³³³¹ e] con *D T g*

³³³² han] hon *N*, manca *VLH*

³³³³ honrats] honraments *ICB VLHN*; [in curis magnatum multi vestes decoras induci venerant *Z*]

³³³⁴ lurs] sos *T*

³³³⁵ a] e *AIN*

³³³⁶ injuries] injurioses *D g*; [facta ad injuriam falsitatem perditionem *Z*]

³³³⁷ falsies] *afeg.* e *D g*

³³³⁸ traycions] *afeg.* e *D g*; *manícula L*

³³³⁹ volpilage] volpelatges *DC g*

³³⁴⁰ engans] en grans *L*, en grans *H*

³³⁴¹ falliments] falliment *R*

³³⁴² honraments] honrament *A jg*

³³⁴³ spiritualment] primerament *AICB VLHN g*

³³⁴⁴ e] manca *ICB LHN*

³³⁴⁵ tal] so *B*

³³⁴⁶ sien] sia *IN*

³³⁴⁷ e temprança] manca *C*

³³⁴⁸ serás] sies *VLH*

³³⁴⁹ lo] la *DUTRAICB VLHN jg*

honor | [D111^v] que tu³³⁵¹ pusques³³⁵² haver,³³⁵³ | [H36^v] es *que* Deus³³⁵⁴ te sapia just, amador de sos honraments e que per³³⁵⁵ Deu sies amat. E la major desonor que pots haver es *que* Deus, | [N78^b] qui sab totes coses, te sapia glot,³³⁵⁶ luxuriós, avar, ergullós, accidiós, envejós, yrós, fals, trahidor, | [L36^v] sotsmés a treballs *infinit*s, caüt³³⁵⁷ en la ira de Deu.

[5] Amable fill, si les gents te fan desonor com³³⁵⁸ tu fas³³⁵⁹ honor a Deu, tu est honrat per Deu e en Deu e ab | [j365] Deu. Honrat | [T30^v^b] est per Deu³³⁶⁰ car ell te honra en son entendre e voler. En Deu est honrat, car en son saber est sabut, just, | [R39] virtuós, e en sa volentat est amat. Ab Deu³³⁶¹ est honrat en quant en³³⁶² si matex³³⁶³ per tots³³⁶⁴ temps serás gloriejat, ab que³³⁶⁵ en³³⁶⁶ ton³³⁶⁷ | [U95^v^a] membrar,³³⁶⁸ entendre e amar tengues³³⁶⁹ la honor³³⁷⁰ qui ab³³⁷¹ Deu se cové.³³⁷²

[6] Ha,³³⁷³ fill! E³³⁷⁴ com es perillosa cosa desijar honraments³³⁷⁵ en est mon! Car honrament no es desijador mas³³⁷⁶ per esser honrat³³⁷⁷ l'ofici | [A137^a] qui li es | [N78^v^a] comanat a honrar Deu;³³⁷⁸ | [M32^v] mes³³⁷⁹ los demés³³⁸⁰ homens³³⁸¹ desigen haver

³³⁵⁰ major] millor *LH*

³³⁵¹ tu] manca *DICB VLHN g*

³³⁵² pusques] pusca *D*, podes *U*, pots *T*

³³⁵³ haver] *afeg.* fill *DICB VLHN g*; *manícula L*

³³⁵⁴ Deus] manca *LH*

³³⁵⁵ per] manca *LH*

³³⁵⁶ glot] lot *U*

³³⁵⁷ caüt] e *ICB VLHN*

³³⁵⁸ com] per so car *ICB VLHN*

³³⁵⁹ fas] *a continuació cancel·lat* desonor *A*

³³⁶⁰ honrat – Deu] manca *LH*; est – Deu] manca *V*; Deu] ell *N*; *afeg.* per so *B*

³³⁶¹ ab Deu] en Deu e *R*

³³⁶² en] ab *T*

³³⁶³ matex] *afeg.* en *g*

³³⁶⁴ per tots] empertots *D*

³³⁶⁵ que] *afeg.* tu *j*

³³⁶⁶ en] ab *IB VLHN*

³³⁶⁷ ton] tu *UA*, manca *j*

³³⁶⁸ membrar] recordar *LH*

³³⁶⁹ tengues] *repeteix* tingues *L*; *afeg.* ab tu *UA j*

³³⁷⁰ honor] amor *A*

³³⁷¹ ab] a *UTAICB VLHN jg*

³³⁷² cové] pertany *T*

³³⁷³ Ha] amable *IN*

³³⁷⁴ e] manca *RICB VLHN*

³³⁷⁵ honraments] honrament *UAI VLHN j*

³³⁷⁶ mas] manca *T*

³³⁷⁷ honrat] *afeg.* e *R*

³³⁷⁸ a honrar Deu] {3 1 2} *ICB VLHN*

³³⁷⁹ mes] ara *C*

³³⁸⁰ demés] mes *R*

³³⁸¹ homens] *afeg.* del mon *ICB VLHN*

honrats oficis per | [H37] ço que sien onrats, e lo demoni tempta los homens, per ço³³⁸² que honren los oficials³³⁸³ | [T31^a] per intenció d'ells matexs³³⁸⁴ e no per³³⁸⁵ l'ofici. E per açó, fill, son³³⁸⁶ en lo mon³³⁸⁷ tants de treballs e³³⁸⁸ tants³³⁸⁹ de errors³³⁹⁰ e defalliments.³³⁹¹ | [g53]

[7] Sapies, fill, que lo pus visió, ³³⁹²afectuós atalentament | [I28] que hom ha en los | [L37] delits d'aquest mon es desijar honrament.³³⁹³ Car per³³⁹⁴ amar e servir Deu son lexats diners, parents, | [R39^v] possessions, fills e³³⁹⁵ muller,³³⁹⁶ honrats vestiments³³⁹⁷ e delicades |

[B13] viandes, mas honrament,³³⁹⁸ a penes es³³⁹⁹ null³⁴⁰⁰ | [C21^v] hom que no-l³⁴⁰¹ vulla haver contra la intenció per que es desiderable.³⁴⁰²

[5.24] De elements.³⁴⁰³

[1] Elements, fill, son per³⁴⁰⁴ entenció de obra natural per ço³⁴⁰⁵ que sia³⁴⁰⁶ cors | [T31^b] humá e que dels elements | [N78^{vb}] sia conpost, engenrat³⁴⁰⁷ e sustentat per ço que home | [j366] pusca esser e haver vida³⁴⁰⁸ | [D112] en conexer e amar³⁴⁰⁹ Deu.³⁴¹⁰

[2] Aquests³⁴¹¹ elements, fill, seguexen³⁴¹² lo cors³⁴¹³ e la intenció per que son a³⁴¹⁴

³³⁸² per co] manca DUTRAICB VLHN jg

³³⁸³ oficials] officis R

³³⁸⁴ matex] matexes D

³³⁸⁵ per] de D g

³³⁸⁶ son] manca VLH

³³⁸⁷ mon] afeg. ha VLH

³³⁸⁸ tants – e] manca D

³³⁸⁹ tants] tantes DUTRAICB VLHNj

³³⁹⁰ errors] afeg. engants e falsies D g, afeg. engans UTRAIB VLHN

³³⁹¹ defalliments] falliments DUTRAICB VLHN jg

³³⁹² visió] vistos ICB VLHN, virtuos UA j; [ardentio rem affectivum deliciarum Z]

³³⁹³ honrament] honraments UTA

³³⁹⁴ per] afeg. honrar D g

³³⁹⁵ e] manca ARICB VLHN j

³³⁹⁶ fills e muller] mullers fills I VN, muller fills CB LH; muller] mullers DRI VN

³³⁹⁷ honrats vestiments] honrat vestiment A j; afeg. e de honrament e R

³³⁹⁸ honrament] manca MDT

³³⁹⁹ es] en C

³⁴⁰⁰ null] manca UA j, algun R

³⁴⁰¹ no-l] no MDT, no lo U, no u V

³⁴⁰² desiderable] desigable AICB VLHN

³⁴⁰³ De elements] abans Rubrica 23 LH; manca RICB VN; elements] a continuació .xxiv. capitol M, 24 D, capitol .xxx. A

³⁴⁰⁴ per] manca T

³⁴⁰⁵ co] tal ICB VLHN

³⁴⁰⁶ sia] si es I N, cancel·lada la –s de es I

³⁴⁰⁷ engenrat] engenrar R

³⁴⁰⁸ vida] al marge inferior dret en la pagina 110 esta lo que se seguex D²

³⁴⁰⁹ conexer e amar] {3 2 1} UAICB VLHN j

³⁴¹⁰ Deu] no fa canvi de paràgraf V

significança³⁴¹⁵ *que* los homens en³⁴¹⁶ lurs oficis | [H37^v] *seguesquen*³⁴¹⁷ la intenció per que·ls³⁴¹⁸ oficis son; car si los elements, qui no han discreció ni rahó, seguexen³⁴¹⁹ la intenció³⁴²⁰ per *que* son, quant mes home, qui ha discreció³⁴²¹ e³⁴²² rahó,³⁴²³ deu seguir en | [U95^{vb}] son ofici la intenció | [V62^v] per *que* es son ofici³⁴²⁴ e la rahó per que li es donat³⁴²⁵ son ofici.³⁴²⁶ | [L37^v]

[3] Amable fill, lo foch es | [M33] calt e sech, e l'aer es³⁴²⁷ humit | [R40] e calt, e l'aygua es³⁴²⁸ freda³⁴²⁹ e hulmida,³⁴³⁰ [T31^{va}] e la terra es seca e freda.³⁴³¹ Calt es lo³⁴³² foch per sa³⁴³³ propietat,³⁴³⁴ sech es per la propietat de la terra; e l'aer es humit³⁴³⁵ per sa natura e es calt per la natura del foch. E³⁴³⁶ l'aygua es freda per sa natura e es³⁴³⁷ humida per³⁴³⁸ l'aer. E la terra es seca per si matexa³⁴³⁹ e es³⁴⁴⁰ freda per l'aigua. E per açó, fill, | [g54] *cascun* element, segons sa³⁴⁴¹ ordinació demunt dita, ha³⁴⁴² | [N79^a] a si matex e a sa calitat la | [J28^v] primera intenció e a³⁴⁴³ altre element³⁴⁴⁴ la segona.

³⁴¹¹ Aquests] *abans hi afegeix* amable fill R

³⁴¹² seguexen] *seguien* MU; *interlineat* L

³⁴¹³ lo cors] los corsos UA; cors] cor M, cos T, curs LH; «cors» *s'ha de llegir* «curs» [cursum Z]

³⁴¹⁴ a] *a continuació, cancel·lat* asacrificar I; *afeg.* sacrificar e a VLH (*al marge* H); [ad significandum homines Z]

³⁴¹⁵ significança] *significar* UAICB VLHN j

³⁴¹⁶ en] e VLH

³⁴¹⁷ *seguesquen*] *saguexen* LH

³⁴¹⁸ que·ls] *a continuació cancel·lat en vermell* homens son M

³⁴¹⁹ seguexen] *deu seguir* A, *deuen seguir* j

³⁴²⁰ intenció] *a continuació cancel·lada la repetició de* no han discreció ni raho seguexen la intenció V

³⁴²¹ ni – discreció] manca A

³⁴²² e] per TR

³⁴²³ rahó] *repeteix i expuntua* ne raho per que son quant mes home qui ha discreció e raho D; *repeteix* per rao R

³⁴²⁴ ofici] *a continuació cancel·lat* la intenció U

³⁴²⁵ donat] dat CB VLH

³⁴²⁶ e la rahó – ofici] manca I N

³⁴²⁷ es] manca TR

³⁴²⁸ es] manca R

³⁴²⁹ freda] *a continuació cancel·lat* seca H

³⁴³⁰ e humida] *interlineat* D

³⁴³¹ e humida – freda] manca *el fragment però afegeix* seca L; *tot el fragment omès és afegit al marge* a H

seca e freda] {3 2 1} D VH

³⁴³² lo] *interlineat* B

³⁴³³ sa] la I VLH

³⁴³⁴ propietat] *afeg.* sua LH

³⁴³⁵ e calt – humit] manca *per salt d'igual a igual* N

³⁴³⁶ e] manca DR

³⁴³⁷ es] manca UTRAICB VLHN

³⁴³⁸ per] *afeg.* la natura de DT g

³⁴³⁹ si matexa] sa natura ICB VLHN

³⁴⁴⁰ es] manca ICB VLHN

³⁴⁴¹ sa] la DUTRA j

³⁴⁴² ha] *desplaçat i interlineat després de* calitat D'

³⁴⁴³ a] al DUTRAICB VLHN g

³⁴⁴⁴ element] *afeg.* per U

[4] Fill,³⁴⁴⁵ lo foch reeb³⁴⁴⁶ secor de la terra per la primera³⁴⁴⁷ intenció, per ço car³⁴⁴⁸
ab

³⁴⁴⁵ Ffill] manca I N

³⁴⁴⁶ reeb] afeg. la ICB VLHN, sa U

³⁴⁴⁷ primera] segona ICB VLHN. Corregeix al marge esquerre per primera H; [recipit ignis intentione prima intentione Z]

³⁴⁴⁸ car] com C

secor³⁴⁴⁹ se cové sa³⁴⁵⁰ calor. E per la segona intenció reeb la secor, per ço³⁴⁵¹ *que* en l [T31^v^b] aquella secor | [H38] pusca mortificar e destruir la fredor qui es en la secor,³⁴⁵² per esser³⁴⁵³ contraria³⁴⁵⁴ al foch en la segona intenció de l'aigua. E lo foch, fill, dona sa calor a l'aer per la primera intenció, per ço car ab³⁴⁵⁵ la humilitat del aer se colvé³⁴⁵⁶ [A137^b] calor. E lo foch escalfa l'aer³⁴⁵⁷ per la segona intenció, per ço *que* en la humilitat³⁴⁵⁸ escalfada,³⁴⁵⁹ la qual l'aer dona a la aygua,³⁴⁶⁰ lo foch | [L38] mortifich³⁴⁶¹ fredor qui li es contraria, | [R40^v] e³⁴⁶² l'aigua reeb aquella humilitat escalfada, [j367] per l [N79^b] ço que en si matexa la calor pusca mortificar [C22] e destroyr. E açó matex se seguex del aer e de la terra,³⁴⁶³ e per l [M33^v] açó son³⁴⁶⁴ los elements devallants³⁴⁶⁵ | [T32^a] de lurs³⁴⁶⁶ speres³⁴⁶⁷ çajús, e de çajús pugen lasús³⁴⁶⁸ per primera intenció e per segolna, [U96^a] segons *que* son³⁴⁶⁹ les qualitats de cascun element.

[5] Amable | [D112^v] fill, per la³⁴⁷⁰ ordinació³⁴⁷¹ demunt dita de les dues³⁴⁷² intencions entren³⁴⁷³ los elements en conposició per generació³⁴⁷⁴ e corrupció, e³⁴⁷⁵ son contraris e concordants³⁴⁷⁶ per migá³⁴⁷⁷ e sens mijá.³⁴⁷⁸ On³⁴⁷⁹ com açó sia enaxí, donchs per ço³⁴⁸⁰ *que* ls elements | [H38^v] fan,³⁴⁸¹ fill,³⁴⁸² per³⁴⁸³ primera e segona

³⁴⁴⁹ secor] secors *D VL, cancel·la i expuntua la -s final en tinta vermella D*

³⁴⁵⁰ sa] la *R; interlineat B*

³⁴⁵¹ co] manca *T*

³⁴⁵² secor] *a continuació cancel·lat i expuntuat per so que en U*

³⁴⁵³ esser] *afeg. lo B*

³⁴⁵⁴ contraria] contrari *ICB VLHN*

³⁴⁵⁵ ab] a *T*

³⁴⁵⁶ cové] convece *N; afeg. sa ICB VLH*

³⁴⁵⁷ l'aer] manca *MDT*

³⁴⁵⁸ humilitat] *afeg. es D*

³⁴⁵⁹ escalfada] *scalffa I, amb -da interlineada I^l; scalffa de N, escalfa VLH*

³⁴⁶⁰ aygua] *afeg. e D*

³⁴⁶¹ mortifich] mortifica *IC LHN, manca D*

³⁴⁶² contraria e] contrari ala *N*

³⁴⁶³ del aer e de la terra] {4 5 6 3 1 2} *ICB VLHN*

³⁴⁶⁴ son] manca *A j*

³⁴⁶⁵ devallants] avallen *A j, devalant H*

³⁴⁶⁶ lurs] les *D*

³⁴⁶⁷ speres] *esforas N*

³⁴⁶⁸ çajús e deçajús pugen lasús] a hajus e de hajus hasus *N; e deçajús] manca D; lasús] a ensus j*

³⁴⁶⁹ que son] manca *C*

³⁴⁷⁰ la] manca *MR*

³⁴⁷¹ ordinació] intencio *R*

³⁴⁷² dues] dites *I VLHN*

³⁴⁷³ entren] entre *R*

³⁴⁷⁴ per generació] manca *C*

³⁴⁷⁵ e] manca *M*

³⁴⁷⁶ concordants] contradans *T*

³⁴⁷⁷ per migá] pervingan *VLH; a continuació cancel·lat a esser L*

³⁴⁷⁸ mijá] *interlineat L*

³⁴⁷⁹ on] manca *L*

³⁴⁸⁰ per ço] manca *M*

intenció,³⁴⁸⁴ ço es appetit natural, te consell com³⁴⁸⁵ tu³⁴⁸⁶ deges pendre eximpli en³⁴⁸⁷ ells e³⁴⁸⁸ usar de intenció ab virtuts contra vicis, per ço que a Deu hages la primera intenció sobre totes coses.³⁴⁸⁹ | [T32^b] [N79^{va}] [g55]

[5.25] De prelat.³⁴⁹⁰

[1] [I29] Prelat es, fill, per intenció de regir e governar los clergues³⁴⁹¹ qui | [R41] li son dejús,³⁴⁹² enaxí com poble³⁴⁹³ es dejús³⁴⁹⁴ princep.³⁴⁹⁵ E aquests³⁴⁹⁶ | [V63] prelats,³⁴⁹⁷ fill,³⁴⁹⁸ deuen³⁴⁹⁹ haver | [L38^v] la primera intenció als clergues e la segona a lur prelacia,³⁵⁰⁰ mas³⁵⁰¹ lo demoni tempta los prelats, per ço que al³⁵⁰² ofici de preladia³⁵⁰³ hagen la primera intenció e als clergues la segona,³⁵⁰⁴ car³⁵⁰⁵ per aytal mudament³⁵⁰⁶ d'entencions³⁵⁰⁷ son³⁵⁰⁸ delicats³⁵⁰⁹ menjars, sejorns,³⁵¹⁰ vanitats e | [j368] honraments³⁵¹¹ contra³⁵¹² caritat, justícia, humillitat, [B13^v] fortitudo, per qui³⁵¹³ vera intenció es mantenguda.

³⁴⁸¹ fan] sian *N*

³⁴⁸² fill] manca *ICB VLN*

³⁴⁸³ per] afeg. la *UICB VLN*

³⁴⁸⁴ e segona intenció] {3 1 2} *UA j*

³⁴⁸⁵ com] que *T*

³⁴⁸⁶ tu] manca *ICB VLHN*

³⁴⁸⁷ en] de *R*

³⁴⁸⁸ ells e] manca *VLH*; e] en *URAIB j*, de *C N*

³⁴⁸⁹ sobre – coses] manca *C*

³⁴⁹⁰ De prelat] abans Rubrica 24 *LH*; manca *RICB VN*; prelat] prelats *U*; a continuació .xxx. capitol *M*, 25 *D*, cap. .xxxj. *A*

³⁴⁹¹ clergues] elements (*cancel-lat*) *ICB VLH*, homens (*al marge*) *I^l N*

³⁴⁹² dejús] de jurs *LH*

³⁴⁹³ poble] afeg. que *U*

³⁴⁹⁴ dejús] de jurs *LH*

³⁴⁹⁵ princep] princeps *A j*

³⁴⁹⁶ aquests] *repeteix* e aquests *V*

³⁴⁹⁷ aquests prelats] aquest prelat *D*

³⁴⁹⁸ fill] manca *DI N g*

³⁴⁹⁹ deuen] deu *D*

³⁵⁰⁰ lur prelacia] lurs preladies *ICB VLHN*; prelacia] prelatura *R*, pleradies *V*

³⁵⁰¹ mas] manca *D*

³⁵⁰² al] ab *MD*

³⁵⁰³ preladia] prelatura *R*

³⁵⁰⁴ als clergues la segona] {3 4 1 2} *ICB VLHN*

³⁵⁰⁵ car] e *T*

³⁵⁰⁶ aytal mudament] aytals mudaments *ICB VLHN*

³⁵⁰⁷ entencions] entencio *DIC VLHN g*

³⁵⁰⁸ son] a continuació *cancel-lat* declinats *C*

³⁵⁰⁹ delicats] afeg. en *R*

³⁵¹⁰ sejorns] segons *B*, manca *IC VLHN*

³⁵¹¹ honraments] honrament *UA g*, hornaments *C VLH*

³⁵¹² contra] afeg. virtuts *UA j*, virtuts de *R*

³⁵¹³ per qui] en que *T*

[2] Amable fill,³⁵¹⁴ intenció³⁵¹⁵ de haver³⁵¹⁶ preladia³⁵¹⁷ no es polsada [T32^{va}] en linatge ni en [M34] successió³⁵¹⁸ de fill a pare, ni de palrent³⁵¹⁹ | [H39] a parent, segons que es³⁵²⁰ principal³⁵²¹ successivament³⁵²² per linatge,³⁵²³ e açó es, fill, per ço car³⁵²⁴ | [U96^{vb}] preladia³⁵²⁵ [N79^{vb}] se conquer ab perfecció de fe, sperança, caritat, justícia³⁵²⁶ e ab³⁵²⁷ les altres virtuts. E per açó lo demoni tempta los homens qui desigen esser prelats,³⁵²⁸ com hagen intenció a preladia³⁵²⁹ a³⁵³⁰ conquerir³⁵³¹ per³⁵³² contraries coses a³⁵³³ virtuts.³⁵³⁴

[3] En³⁵³⁵ lo començament, fill, que-ls | [A137^{va}] homens entren en clerecia³⁵³⁶ per intenció³⁵³⁷ de esser prelats,³⁵³⁸ posseint les riqueses³⁵³⁹ e havent³⁵⁴⁰ los honraments que a prelat³⁵⁴¹ | [R41^v] se covenen, en³⁵⁴² aquell temps, fill,³⁵⁴³ comença³⁵⁴⁴ simonia. E sabs³⁵⁴⁵ per que? Per ço car³⁵⁴⁶ | [T32^{vb}] han falsa intenció contra la intenció per que es preladia.³⁵⁴⁷ | [C22^v] | [L39] On³⁵⁴⁸ per açó,³⁵⁴⁹ fill, si tu³⁵⁵⁰ desiges esser³⁵⁵¹ | [D113]

³⁵¹⁴ fill] *afeg.* per *T*

³⁵¹⁵ es – intenció] *manca per salt d'igual a igual D*

³⁵¹⁶ haver] *vera ICB VLHN*

³⁵¹⁷ preladia] *prelatura R*

³⁵¹⁸ successió] *manca R tot deixant espai en blanc; afeg.* de pare a fill *ICB VLHN*

³⁵¹⁹ parent] *pare T*

³⁵²⁰ es] *afeg.* en *ICB N*

³⁵²¹ principat] *inprincipiat VLH; a continuació cancel·lat successiment A*

³⁵²² successivament] *manca deixant espai en blanc R*

³⁵²³ per linatge] *manca T*

³⁵²⁴ ço car] *tal com D g*

³⁵²⁵ preladia] *prelatura R*

³⁵²⁶ justícia] *manca D g*

³⁵²⁷ ab] *manca N*

³⁵²⁸ prelats] *a continuació cancel·lat per intencio B*

³⁵²⁹ preladia] *prelatura R*

³⁵³⁰ a] e *C; afeg.* e *T*

³⁵³¹ conquerir] *aconquerir I, amb a– ratllada I¹; afeg.* la preladia *j; manícula L*

³⁵³² per] a *D*

³⁵³³ a] en *D, e j, manca MC*

³⁵³⁴ virtuts] *no fa canvi de paràgraf R*

³⁵³⁵ En] e en *ICB VLHN*

³⁵³⁶ clerecia] *clergia U*

³⁵³⁷ intenció] *intencions U*

³⁵³⁸ de esser prelats] *manca U; prelats] prelat D*

³⁵³⁹ posseint les riqueses] *manca I N; posseint] possehins AB VLH; les riqueses] manca CB VLH*

³⁵⁴⁰ havent] *haver I VLHN, avents ACB*

³⁵⁴¹ prelat] *prelats AB j*

³⁵⁴² en] e *D*

³⁵⁴³ fill] *afeg.* si *U*

³⁵⁴⁴ fill comença] {2 1} *IC N; comença] afeg.* la *N*

³⁵⁴⁵ sabs] *afeg.* fill *C L*

³⁵⁴⁶ car] *com DTAI N; son L; interlineat H corregint una cancel·lació il·legible*

³⁵⁴⁷ preladia] *prelat ICB VLHN, prelatura R*

³⁵⁴⁸ on] e *IC VLHN*

³⁵⁴⁹ per açó] *manca UT*

³⁵⁵⁰ fill si tu] {2 3 1} *UT*

³⁵⁵¹ esser] *al marge inferior després de 15 fulles esta lo que se segueix D²*

[g56] prelat,³⁵⁵² es-te leguda³⁵⁵³ cosa aquell desig³⁵⁵⁴ ab *que* hages intenció³⁵⁵⁵ que en³⁵⁵⁶ aquella preladia³⁵⁵⁷ pusques³⁵⁵⁸ mills³⁵⁵⁹ usar de virtuts en³⁵⁶⁰ haver a Deu la primera | [N80^a] intenció e a tu matex la segona.³⁵⁶¹

[4] Molt home, fill, ha³⁵⁶² bona³⁵⁶³ intenció | [I29^v] en desijar³⁵⁶⁴ esser prelat, mas com³⁵⁶⁵ es prelat³⁵⁶⁶ lo demoni li³⁵⁶⁷ tempta³⁵⁶⁸ la³⁵⁶⁹ bona intenció en³⁵⁷⁰ que esser solia abans *que* fos prelat,³⁵⁷¹ la qual temptació³⁵⁷² li fa ab les riqueses e³⁵⁷³ los³⁵⁷⁴ | [H39^v] honraments *qui* ha prelat se covenen. E com aquels no saben³⁵⁷⁵ haver fortitudo en caritat, justícia, prudència | [M34^v] e humilitat e tempraça,³⁵⁷⁶ [T33^a] per açó son vençuts e son³⁵⁷⁷ prelats contra la intenció de preladia.³⁵⁷⁸ | [j369]

[5.26] De religiós.³⁵⁷⁹

[1] Religiós, fill, es³⁵⁸⁰ per intenció que haja vida contemplativa³⁵⁸¹ exalçada sobre vida activa. E per açó, fill, | [R42] en³⁵⁸² ver³⁵⁸³ religiós se³⁵⁸⁴ ha³⁵⁸⁵ la primera intenció

³⁵⁵² prelat] *a continuació cancel·lada la repetició de e per so fill si tu desiges esser prelat V*

³⁵⁵³ es-te leguda] *te es lletge N; manícula L*

³⁵⁵⁴ aquell desig] *aquells desigs A, queu desigs R; desig] desider D*

³⁵⁵⁵ aquell – intenció] *manca B*

³⁵⁵⁶ que en] *interlineat B*

³⁵⁵⁷ preladia] *manca C, prelatura R*

³⁵⁵⁸ pusques] *afeg. e vuyles j*

³⁵⁵⁹ mills] *millor C*

³⁵⁶⁰ en] *e ICB VLHN*

³⁵⁶¹ segona] *no fa canvi de paràgraf V*

³⁵⁶² fill ha] *{2 1} DAC VLH jg*

³⁵⁶³ bona] *afeg. -nesa ratllat i expuntuat U*

³⁵⁶⁴ desijar] *manca ICB VLHN*

³⁵⁶⁵ com] *quant D*

³⁵⁶⁶ es prelat] *son prelats T*

³⁵⁶⁷ li] *lo DUICB VLHN g, los T, aglutinat dimonil R*

³⁵⁶⁸ tempta] *afeg. el gita de D g; afeg. en TICB VLHN, de DR g*

³⁵⁶⁹ la] *sa R*

³⁵⁷⁰ en] *manca ICB VLHN*

³⁵⁷¹ fos prelat] *fossen prelats T*

³⁵⁷² temptació] *intencio R*

³⁵⁷³ e] *afeg. ab ICB VLHN*

³⁵⁷⁴ los] *manca D g*

³⁵⁷⁵ aquels no saben] *aquell no sap ICB VLHN*

³⁵⁷⁶ en – tempraça] *ne les altres virtuts D g; tempraça] tempta VLH*

³⁵⁷⁷ e son] *en U*

³⁵⁷⁸ preladia] *prelatura R*

³⁵⁷⁹ De religiós] *abans Rubrica 25 LH; manca RICB VN; religiós] rellegiosos U; a continuació .xxx. M, capitol .xxxij. A*

³⁵⁸⁰ fill es] *{2 1} DICB VLHN g*

³⁵⁸¹ contemplativa] *afeg. e VLH*

³⁵⁸² en] *manca TICB VLHN, es R*

³⁵⁸³ ver] *lo VLH*

³⁵⁸⁴ se] *manca DTAICB VLHN g, si R, hi j*

³⁵⁸⁵ ha] *es D g, fa A*

a vida contemplativa e³⁵⁸⁶ la selgona [U96^{va}] a vida activa.³⁵⁸⁷ E lo demoni,³⁵⁸⁸ fill, tempta los³⁵⁸⁹ religiosos³⁵⁹⁰ [N80^b] per ço que no sien³⁵⁹¹ en³⁵⁹² vera intenció, l [L39^v] per³⁵⁹³ la qual temptació l [V63^v] malvat religiós consent al demoni e³⁵⁹⁴ a³⁵⁹⁵ la³⁵⁹⁶ primera intenció a vida activa e sa³⁵⁹⁷ segona a³⁵⁹⁸ vida contemplativa,³⁵⁹⁹ sots abit de religiós.³⁶⁰⁰ Enaxí,³⁶⁰¹ fill, com cavallers³⁶⁰² son sots princep³⁶⁰³ per entenció que-l l [T33^b] princep³⁶⁰⁴ ab ells defena³⁶⁰⁵ son poble e tenga ab³⁶⁰⁶ ells justícia,³⁶⁰⁷ enaxí, fill, religiós en vida activa deu esser sotsmés a³⁶⁰⁸ apostoli e a³⁶⁰⁹ prelat per ordonar lo³⁶¹⁰ poble³⁶¹¹ qui lus³⁶¹² es comanat. E per açó, fill, als religiosos es asignalda³⁶¹³ [g57] preicació, confessió per³⁶¹⁴ esser vida actilva [H40] e justícia en lo³⁶¹⁵ poble qui ab³⁶¹⁶ fe, sperança, caritat e ab altres virtuts³⁶¹⁷ se manten.³⁶¹⁸

[2] Sapies, fill, que lo demoni contra fortitudo de fe, sperança, caritat, justícia, prudencia, temprança, humilitat³⁶¹⁹ tempta los religiosos per³⁶²⁰ vida activa, e

³⁵⁸⁶ e] *afeg.* a R

³⁵⁸⁷ e – activa] manca A

³⁵⁸⁸ demoni] diable D g

³⁵⁸⁹ los] *afeg.* homens D g

³⁵⁹⁰ los religiosos] lo religios A j

³⁵⁹¹ sien] sia A j

³⁵⁹² en] manca VL

³⁵⁹³ per] en D g

³⁵⁹⁴ e] manca B V, de N

³⁵⁹⁵ a] manca I VLHN

³⁵⁹⁶ la] manca R

³⁵⁹⁷ sa] la DUTRA jg

³⁵⁹⁸ vida – a] manca per salt d'igual a igual IB VLHN

³⁵⁹⁹ contemplativa] activa I^l N, cancel-la contempl- i afegeix una -c a l'interlúnia I^l

³⁶⁰⁰ religiós] religios B

³⁶⁰¹ enaxí] e enaxí CB LH

³⁶⁰² cavallers] car VLH

³⁶⁰³ princep] princeps DB

³⁶⁰⁴ per – princep] manca per salt d'igual a igual R LH

³⁶⁰⁵ ab ells defena] {3 1 2} ICB VLHN

³⁶⁰⁶ ab] en ICB VLHN

³⁶⁰⁷ enaxí – justícia] manca per salt d'igual a igual U

³⁶⁰⁸ sotsmés a] sots AICB VLHN j

³⁶⁰⁹ e a] o AICB VLHN j

³⁶¹⁰ lo] a continuació cancel-lat i expuntuat plo U

³⁶¹¹ per – poble] manca ICB VLHN

³⁶¹² lus] els D LH g

³⁶¹³ asignada] comanada ICB VLHN; repeteix i expuntua es assignada D

³⁶¹⁴ per] interlineat D', manca MT

³⁶¹⁵ en lo] ello U; lo] manca AICB VLHN g

³⁶¹⁶ ab] per N

³⁶¹⁷ e – virtuts] justícia prudencia temprança humilitat I N

³⁶¹⁸ manten] mantenen T; no fa canvi de paràgraf V

³⁶¹⁹ sperança – humilitat] e de les altres virtuts D g, y altrás virtuts I N; se manté – virtuts] al marge I^l

³⁶²⁰ per] en ICB VLHN

contemplativa³⁶²¹ | [N80^{va}] religiós³⁶²² se³⁶²³ defen³⁶²⁴ ab³⁶²⁵ vida contem|plativa.
[A137^{vb}]

[3] Amable fill, entenció es | [I30] pus noble | [R42^v] per obra que per paraula,³⁶²⁶ | [T33^{va}] e per açó deu haver³⁶²⁷ religiós³⁶²⁸ a³⁶²⁹ bonas | [M35] obras la primera intenció e la segona a³⁶³⁰ paraules, segons comparació³⁶³¹ de prelicació [j370] e³⁶³² de santa vida; | [C23] mas lo demoni, fill,³⁶³³ tempta³⁶³⁴ | [D113^v] religiós³⁶³⁵ com haja³⁶³⁶ a³⁶³⁷ preicar, e³⁶³⁸ ab³⁶³⁹ belles³⁶⁴⁰ paraules, la primera intenció, e³⁶⁴¹ a³⁶⁴² sancta vida la³⁶⁴³ segona, per tal que injuria³⁶⁴⁴ | [L40] ab los vicis vença³⁶⁴⁵ en el justícia en³⁶⁴⁶ fortitudo e³⁶⁴⁷ en³⁶⁴⁸ les altres virtuts.³⁶⁴⁹

[4] La³⁶⁵⁰ intenció, fill, per *que* en religió³⁶⁵¹ es pus alta e³⁶⁵² pus noble³⁶⁵³ vida *que* en altre ofici es³⁶⁵⁴ car religió³⁶⁵⁵ es per³⁶⁵⁶ intenció que religiosos sien³⁶⁵⁷ lum e eximpli

³⁶²¹ contemplativa] contemplatiu DT jg; [bonus Z]; afeg. lo RIC, e los I^l N, e LH, e lo R

³⁶²² religiós] religiosos I^l N

³⁶²³ se] sen IC VLHN j

³⁶²⁴ defen] defenen N

³⁶²⁵ ab] a U, afeg. la C

³⁶²⁶ paraula] paraules DICB VLHN g

³⁶²⁷ haver] afeg. lo (al marge) I^l N

³⁶²⁸ haver religiós] {2 1} DA j g; religiós] al marge I^l, manca ICB VLH

³⁶²⁹ a] manca U

³⁶³⁰ a] manca V

³⁶³¹ comparació] compasio N; afeg. es VLH

³⁶³² e] manca U

³⁶³³ fill] manca C

³⁶³⁴ fill tempta] {2 1} UTRIB VLHN; afeg. lo DUTRICB N g, los VLH; tempta] a continuació cancel·lat en vermell regilios M

³⁶³⁵ religiós] religiosos VLH

³⁶³⁶ haja] hajen H

³⁶³⁷ a] en lo T

³⁶³⁸ e] manca UTCB j

³⁶³⁹ ab] a TRA g

³⁶⁴⁰ belles] les ICB N, les altres VLH; manícula L

³⁶⁴¹ e] manca MR

³⁶⁴² a] interlineat I^l, manca B V; afeg. la ICB LHN

³⁶⁴³ la] manca VLH

³⁶⁴⁴ injuria] intencio VLH

³⁶⁴⁵ venca] venera VLH

³⁶⁴⁶ en] e DICB VLHN

³⁶⁴⁷ e] manca C LH

³⁶⁴⁸ en] manca C V

³⁶⁴⁹ virtuts] no fa canvi de paràgraf V

³⁶⁵⁰ La] afeg. segona D

³⁶⁵¹ religió] religios UTAC j

³⁶⁵² pus – e] manca ICB VLHN

³⁶⁵³ es – noble] nobilior et excellentior Z ; pus alta e pus noble] {4 5 3 1 2} T

³⁶⁵⁴ es] manca D; afeg. per ço ICB VLHN

³⁶⁵⁵ religió] religios UC

³⁶⁵⁶ per] manca B

³⁶⁵⁷ religiosos sien] religion sia U, religios sia TA j

a les gents, e que ls infeels ne sien endreçats³⁶⁵⁸ en³⁶⁵⁹ veritat | [N80^{vb}] per³⁶⁶⁰ martiri e preicació | [B14] de | [H40^v] devot,³⁶⁶¹ fervent³⁶⁶² | [T33^{vb}] religiós, que no dupte a sostenir³⁶⁶³ mort per amor de³⁶⁶⁴ honrar | [U96^{vb}] Deu; e que per oracions³⁶⁶⁵ de devots sants contemplatius religiosos³⁶⁶⁶ la gran misericordia divina haja³⁶⁶⁷ mercé de nosaltres peccadors, e en caritat³⁶⁶⁸ exalce³⁶⁶⁹ sos³⁶⁷⁰ servidors³⁶⁷¹ justicia³⁶⁷² qui ab misericordia se cové. | [R43] [g58]

[5.27] De clergue.³⁶⁷³

[1] Clergue, fill, es³⁶⁷⁴ per intenció que prech Deus per los homens seglars³⁶⁷⁵ per tal³⁶⁷⁶ que Deus lus do lur³⁶⁷⁷ gracia com³⁶⁷⁸ facen³⁶⁷⁹ be e que no facen³⁶⁸⁰ mal, e que si fan³⁶⁸¹ mal que Deus lus³⁶⁸² ho perdó.

[2] Amable fill, fer be es per la primera intenció e cesar³⁶⁸³ mal es per³⁶⁸⁴ la segona,³⁶⁸⁵ car mellor cosa es fer³⁶⁸⁶ be | [T34]* que cessar³⁶⁸⁷ mal;³⁶⁸⁸ car en | [N81^a] fer | [M35^v] be se concorden fe, sperança, | [L40^v] caritat, e les altres virtuts les unes³⁶⁸⁹

³⁶⁵⁸ endreçats] redreysats *U*, endreçat *LH*

³⁶⁵⁹ en] a *A ICB VLHN jg*

³⁶⁶⁰ per] *afeg.* via de *ICB VLHN*

³⁶⁶¹ de devot] devo *C*

³⁶⁶² fervent] servent *UT N*

³⁶⁶³ sostenir] sofferir *C*

³⁶⁶⁴ amor de] manca *ICB VLHN*

³⁶⁶⁵ oracions] oracio *DA j g*

³⁶⁶⁶ contemplatius religiosos] contemplacio religioses *R*

³⁶⁶⁷ haja] ajes *C*

³⁶⁶⁸ caritat] *afeg.* sien *j*

³⁶⁶⁹ exalce] exalçats *A j*, e als *B*, exalças *I*, -s cancel·lada *I^l*

³⁶⁷⁰ sos] interlineat *B*

³⁶⁷¹ servidors] *afeg.* en *C*, per *j*

³⁶⁷² justicia] *afeg.* a *MU VH*

³⁶⁷³ De clergue] *abans* Rubrica 26 *LH*; manca *RICB VN*; clergue] clergues *LH*; a continuació .xxxij. capitol *M*, cap. .xxxij. *A*

³⁶⁷⁴ Clergue fill es] clergues son fill *VLH*

³⁶⁷⁵ seglars] seculars *B VLH*

³⁶⁷⁶ per tal] manca *VLH*

³⁶⁷⁷ lur] manca *DTRAICB VLHN g*

³⁶⁷⁸ com] que *VLH*

³⁶⁷⁹ facen] fassa *U*

³⁶⁸⁰ facen] fassa *U*

³⁶⁸¹ fan] fa *U*

³⁶⁸² lus] lur *U*

³⁶⁸³ cesar] *afeg.* de *LH*

³⁶⁸⁴ per] de *ICB VN*

³⁶⁸⁵ segona] *afeg.* intencio *TR*

³⁶⁸⁶ fer] a continuació, cancel·lat mal *C*

³⁶⁸⁷ cessar] *afeg.* de *LH*; reclam que çessar al marge inferior *T*

³⁶⁸⁸ mal] *afeg.* e *IN*

³⁶⁸⁹ unes] dues *C*

ab³⁶⁹⁰ les altres, e en cessar³⁶⁹¹ | [V64] mal | [j371] se concorden³⁶⁹² les virtuts³⁶⁹³ contra vicis per intenció que no³⁶⁹⁴ facen mal. On com açó sia enaxí, donchs, los demonis temptan,³⁶⁹⁵ fill, los³⁶⁹⁶ clergues, com hagen la primera intenció³⁶⁹⁷ a çesar³⁶⁹⁸ mal e la³⁶⁹⁹ | [H41] segona a fer bones obres. E per açó cuyda | [I30^v] esser³⁷⁰⁰ molt clergue³⁷⁰¹ en stament de salvació, cor no³⁷⁰² fa³⁷⁰³ mal ni fa³⁷⁰⁴ be, en lo qual no fer be cuyda esser scusat³⁷⁰⁵ per ço car no fa³⁷⁰⁶ mal e per açó, fill, es desviat de la intenció per que es.³⁷⁰⁷

[3] A³⁷⁰⁸ clergue no es leguda cosa³⁷⁰⁹ haver³⁷¹⁰ muller ni a³⁷¹¹ esser | [R43^v] menstrual.³⁷¹² E³⁷¹³ açó, fill, es³⁷¹⁴ per intenció que no sien³⁷¹⁵ ocupats³⁷¹⁶ per fills ni³⁷¹⁷ bens terrenals a³⁷¹⁸ pregar Deu e a³⁷¹⁹ usar del ofici en que son,³⁷²⁰ segons la intenció³⁷²¹ de³⁷²² lur | [D114] ofici se³⁷²³ requer; e per açó, fill, | [C23^v] son donades als³⁷²⁴ clergues les decimas,³⁷²⁵ per tal | [N81^b] que³⁷²⁶ viven³⁷²⁷ e que³⁷²⁸ tota lur vida sia en pregar Deu

³⁶⁹⁰ ab] en A

³⁶⁹¹ cessar] *afeg. de LH*

³⁶⁹² fe – concorden] *manca I N; al marge inferior A*

³⁶⁹³ les unes – virtuts] *manca per salt d'igual a igual M; [spes et cetera virtutes alie cum aliis sunt acordes et in evitare malum virtutes viciis adversant Z]*

³⁶⁹⁴ no] *interlineat D'*

³⁶⁹⁵ los demonis temptan] lo demoni tempta C

³⁶⁹⁶ los] *afeg. homens LH*

³⁶⁹⁷ intenció] *intencia amb cancel·lació de la -a i correcció a l'interlineat per -o M*

³⁶⁹⁸ çesar] *afeg. de LH*

³⁶⁹⁹ la] *a continuació expuntuat primera M*

³⁷⁰⁰ esser] *manca LH*

³⁷⁰¹ cuyda esser molt clergue] *cuyden esser molts clergues C*

³⁷⁰² no] *a continuació cancel·lat fa mal be B*

³⁷⁰³ fa] *fan RC*

³⁷⁰⁴ fa] *fan C, manca URIB N*

³⁷⁰⁵ cuyda esser scusat] *cuyden esser scusats C*

³⁷⁰⁶ fa] *fan C*

³⁷⁰⁷ es] *no fa canvi de paràgraf R V*

³⁷⁰⁸ A] *manca VLH*

³⁷⁰⁹ leguda cosa] *legut ICB VLHN*

³⁷¹⁰ haver] *manícula L*

³⁷¹¹ a] *manca B H j*

³⁷¹² ni – menstrual] *ne haver mester ho ofici D g*

³⁷¹³ e] *afeg. per U*

³⁷¹⁴ fill es] *{2 1} DCB L j; afeg. per U*

³⁷¹⁵ sien] *a continuació cancel·lat o[...]biats (?) A*

³⁷¹⁶ sien ocupats] *sia ocupat D g; ocupats] al marge A*

³⁷¹⁷ ni] *afeg. per DUTRAICB VLHN jg*

³⁷¹⁸ a] *en j*

³⁷¹⁹ a] *en j*

³⁷²⁰ son] *es D g*

³⁷²¹ la intenció] *manca R*

³⁷²² de] *que URA j, quel D g*

³⁷²³ se] *manca DURA jg*

³⁷²⁴ als] *a A j*

³⁷²⁵ decimas] *primicis ICB VLHN*

³⁷²⁶ que] *quen A N j*

³⁷²⁷ viven] *visquen DURICB VLHN g*

per lo polble. [U97^a] Mas lo demoni, fill, tempta ells³⁷²⁹ en l [A138^a] la³⁷³⁰ intenció per que son, e fa-los³⁷³¹ desijar riqueses e delits³⁷³² temporals, per tal que lur oració sia enbargada e que ells sien indignes de esser axausits. l [g59] [L41]

[4] Clergue es, fill,³⁷³³ per intenció de mantenir e examplar³⁷³⁴ e exemplificar³⁷³⁵ la³⁷³⁶ sancta fe catholica, e es per fer sacrifici a Deu, e per destrouir eregies³⁷³⁷ e errors, e³⁷³⁸ per oyr confessions³⁷³⁹ e per³⁷⁴⁰ certificar l [M36] los l [H41^v] homens de les duptes³⁷⁴¹ que han de la fe; e clergue es, fill, per³⁷⁴² preicar e³⁷⁴³ disputar³⁷⁴⁴ ab los infeels, e es per donar consell,³⁷⁴⁵ e per pacificar los homens qui son en treball.³⁷⁴⁶ On com clergue sia, fill, per intenció de³⁷⁴⁷ totes les³⁷⁴⁸ coses demunt dites, l [N81^{va}] e per moltes d'altres, per açó lo demoni tempta l [R44] los³⁷⁴⁹ clergues en la intenció per que son; e³⁷⁵⁰ per³⁷⁵¹ que de aquesta³⁷⁵² intenció los pusca gitar e que ells l [j372] e³⁷⁵³ lur ofici sia³⁷⁵⁴ sens intenció³⁷⁵⁵ e utilitat.

[5] Amable fill,³⁷⁵⁶ los homens l [J31] seglars tempta lo demoni per intenció de clerecia, car molt hom³⁷⁵⁷ es³⁷⁵⁸ qui fa esser clergue son fill³⁷⁵⁹ per amor de les riqueses

³⁷²⁸ e que] en U

³⁷²⁹ tempta ells] los tempta LH

³⁷³⁰ la] manca VLH

³⁷³¹ fa-los] fan C

³⁷³² delits] desiyg D

³⁷³³ es fill] {2 1} AC LH j

³⁷³⁴ e examplar] amplifficar j; manca DURAICB VLHN g; [fidem quem catholicam multiplicet Z]

³⁷³⁵ e exemplificar] manca j

³⁷³⁶ la] afeg. nostra C

³⁷³⁷ eregies] heretges DI VLHN g

³⁷³⁸ errors e] religios es N; e] afeg. es AICB VLHN j

³⁷³⁹ confessions] confessio C

³⁷⁴⁰ per] en A

³⁷⁴¹ de les duptes] del dubta ICB VLHN

³⁷⁴² per] a continuació cancel·lat disputar B; afeg. intencio per A j

³⁷⁴³ e] afeg. per ICB VLHN

³⁷⁴⁴ disputar] a continuació cancel·lat als M

³⁷⁴⁵ consell] consells ICB VLHN

³⁷⁴⁶ treball] treballs URICB VLHN

³⁷⁴⁷ intenció de] manca ICB VLHN

³⁷⁴⁸ les] aquestes C

³⁷⁴⁹ los] manca UR; afeg. homens N

³⁷⁵⁰ e] manca DURAICB VLHN jg

³⁷⁵¹ per] afeg. ço DURAICB VLHN jg

³⁷⁵² aquesta] aquella DURAIB VLHN g, la dita C

³⁷⁵³ e] en UR

³⁷⁵⁴ sia] sien A j

³⁷⁵⁵ intenció] profit ICB VLHN

³⁷⁵⁶ fill] afeg. si C

³⁷⁵⁷ hom] manca C; homes, amb -s cancel·lada D

³⁷⁵⁸ car – es] manca VLH

³⁷⁵⁹ son fill] manca I N

e dels honraments que han los clergues. E lo demoni tempta los clergues per³⁷⁶⁰ luxuria per ço que sien contra l'ofici³⁷⁶¹ que³⁷⁶² han, de³⁷⁶³ fer³⁷⁶⁴ matremoni entre marit e muller; e lo demoni tempta los clergues per avaricia per tal que los bens que·ls sobren no donen³⁷⁶⁵ als pobres de Crist;³⁷⁶⁶ e tempta'ls per injuria per ço que aquells bens donen³⁷⁶⁷ a lurs parents;³⁷⁶⁸ e tempta'ls | [L41^v] per orgull en desijar honraments;³⁷⁶⁹ e per gola son temptats menjant viandes delicades;³⁷⁷⁰ e³⁷⁷¹ per | [N81^{vb}] moltes d'alltres [T34^a]** coses | [V64^v] son | [H42] temptats³⁷⁷² clergues per ço que lurs obres sien mal eximpli de³⁷⁷³ les gents. On³⁷⁷⁴ com açó sia enaxí, donchs,³⁷⁷⁵ fill,³⁷⁷⁶ obri tos³⁷⁷⁷ ulls e veges com molt clergue es desviat³⁷⁷⁸ | [R44^v] de la intenció per que es,³⁷⁷⁹ | [M36^v] per ço car ama³⁷⁸⁰ l'ofici de³⁷⁸¹ clerecia³⁷⁸² | [U97^b] per la segona intenció [B14^v] e les riqueses de la Esglesia³⁷⁸³ per la primera.³⁷⁸⁴ | [D114^v] [C24] [g60]

[5.28] De princep.³⁷⁸⁵

[1] Princep, fill, es³⁷⁸⁶ per intenció que ab temor tenga justícia en³⁷⁸⁷ son principat; car enaxí com lo sant pare apostoli³⁷⁸⁸ es en lo mon per entenció que ab caritat [j373]

³⁷⁶⁰ per] a continuació cancel·lat avaricia H

³⁷⁶¹ l'ofici] llur ofici C

³⁷⁶² que] quen LH

³⁷⁶³ de] a D g

³⁷⁶⁴ fer] afeg. en D

³⁷⁶⁵ donen] afeg. res A j

³⁷⁶⁶ de Crist] manca I VLHN; Crist] Jesuchrist UCB

³⁷⁶⁷ e tempta'ls – donen] manca per salt d'igual a igual, substituint donen per ne CB

³⁷⁶⁸ e tempta'ls – parents] manca per salt d'igual a igual DI VLHN; parents] pares CB

³⁷⁶⁹ honraments] honrament VLH

³⁷⁷⁰ viandes delicades] {2 1} DURAI CB VLHN

³⁷⁷¹ e] manca D

³⁷⁷² temptats] afeg. los I VLHN

³⁷⁷³ de] a B

³⁷⁷⁴ on] donchs D g; manca VLH

³⁷⁷⁵ donchs] manca D g

³⁷⁷⁶ fill] afeg. tu TR

³⁷⁷⁷ tos] los DTR g

³⁷⁷⁸ molt clergue es desviat] molts clergues son desviats ICB VLHN

³⁷⁷⁹ es] son ICB VLHN

³⁷⁸⁰ ama] amen ICB VLHN

³⁷⁸¹ de] afeg. la D

³⁷⁸² de clerecia] de clergue ICB N; manca VLH

³⁷⁸³ esglesia] afeg. amen ICB VLHN

³⁷⁸⁴ primera] afeg. intencion UTR

³⁷⁸⁵ De princep] abans Rubrica 27 LH; manca RICB VN; princep] prínceps T; a continuació .xxxiiij.

capitol M, 28 D, cap. .xxxiiij. A

³⁷⁸⁶ fill es] {2 1} TB LH

³⁷⁸⁷ en] e D, ab V

³⁷⁸⁸ apostoli] apostol LH

govern³⁷⁸⁹ e mantenga sos sotsmesos,³⁷⁹⁰ enaxí, fill, princep es³⁷⁹¹ [T34^b] per intenció *que* sia temut per los homens enemichs | [A138^b] de justícia.

[2] Amable fill, princep³⁷⁹² deu haver la primera intenció a guanyar merit³⁷⁹³ | [N82^a] en son ofici per obra de fe, sperança, caritat, justícia³⁷⁹⁴ e les altres;³⁷⁹⁵ e la segona intenció³⁷⁹⁶ deu haver a³⁷⁹⁷ son ofici. Mas lo demoni, *qui* | [L42] es contrari a la ordinació de les dues intencions, tempta los princeps per ço *que* intenció³⁷⁹⁸ isca³⁷⁹⁹ del ordenament³⁸⁰⁰ per que es creada³⁸⁰¹ | [H42^v] en home.³⁸⁰² Com³⁸⁰³ princep a la³⁸⁰⁴ primera³⁸⁰⁵ | [I31^v] intenció ha³⁸⁰⁶ a³⁸⁰⁷ esser³⁸⁰⁸ emperador,³⁸⁰⁹ rey,³⁸¹⁰ duch,³⁸¹¹ | [R45] marqués³⁸¹² e³⁸¹³ la segona a virtuts,³⁸¹⁴ adonchs es, fill, desviat³⁸¹⁵ de vera³⁸¹⁶ | [T34^{va}] intenció, per lo qual desviament es injust contra justícia, que en ell ha perdut son dret. E per açó, fill, aytal princep es honrat per les gents per intenció *que* tenga justícia, e ell se fa servidor e servent³⁸¹⁷ de³⁸¹⁸ injuria,³⁸¹⁹ a la³⁸²⁰ qual honrament no-s³⁸²¹ cové³⁸²² de empelri, [N82^b] regnat ni³⁸²³ null³⁸²⁴ altre principat.

³⁷⁸⁹ govern] *afeg.* lo mon ICB VLHN

³⁷⁹⁰ sotsmesos] *afeg.* e D

³⁷⁹¹ fill princep es] {3 1 2} UTR; princep es] {2 1} ICB VLHN

³⁷⁹² es – princep] *manca per salt d'igual a igual D*

³⁷⁹³ merit] merits C

³⁷⁹⁴ caritat justícia] *manca D g*

³⁷⁹⁵ e les altres] e de les altres virtuts D g, et c. AICB N j, *manca VLH*

³⁷⁹⁶ intenció] *manca IB N*

³⁷⁹⁷ a] en D

³⁷⁹⁸ intenció] intencions LH

³⁷⁹⁹ isca] isquen VLH

³⁸⁰⁰ del ordenament] dels hordonaments U

³⁸⁰¹ es creada] son creades LH

³⁸⁰² home] *afeg.* fill DCB VLH g

³⁸⁰³ Com] lo D, *afeg.* lo LH

³⁸⁰⁴ la] *manca U*

³⁸⁰⁵ primera] a continuació cancel·lat ordinacio M

³⁸⁰⁶ ha] *manca UTRAICB VLN j*

³⁸⁰⁷ a] e R, en D LH

³⁸⁰⁸ esser] *afeg.* en V

³⁸⁰⁹ emperador] *afeg.* o ICB VLHN

³⁸¹⁰ rey] *afeg.* compta ICB VLHN

³⁸¹¹ duch] *afeg.* o UTRA j

³⁸¹² duch, marqués] merques o duch ICB VLHN

³⁸¹³ e] *afeg.* a AICB VLHN j

³⁸¹⁴ a virtuts] a continuació cancel·lat a virtuts L

³⁸¹⁵ desviat] desigat V

³⁸¹⁶ vera] *manca U*

³⁸¹⁷ e servent] *manca A j*; servent] sér D g, e ffa I N, e serff CB, e cert VLH; *al marge dret cert. ide. sap. L*

³⁸¹⁸ de] *manca I N*; a continuació cancel·lat i expuntuat justícia U; [servus injurie factus est Z]

³⁸¹⁹ injuria] *afeg.* al honrament I N; *manícula L*

³⁸²⁰ a la] al AICB VLH j, lo N; [nulli servo injurie competunt vel imperii vel regni vel alterius dominatus honores Z]

³⁸²¹ no-s] no ICB VLHN

³⁸²² honrament no-s cové] {2 3 1} j

³⁸²³ ni] *afeg.* de DUTAICB VLHN jg

- [3] Si no | [M37] fos injuria, no fora princep; e si no fos princep no fora, fill, qui hagués entenció acabada a tenir justícia. Emperó molts princeps son en lo mon e la entenció que han | [U97^{va}] en tenir justícia es poqua segons comparació de la | [T34^{vb}] intenció³⁸²⁵ que han³⁸²⁶ a esser honrats, richs,³⁸²⁷ sans,³⁸²⁸ estants³⁸²⁹ longament en les³⁸³⁰ benauyrances³⁸³¹ de aquest mon. | [g61]
- [4] Compta,³⁸³² fill, com³⁸³³ son poch en nombre los³⁸³⁴ princeps qui son³⁸³⁵ en lo mon, segons comparació de tants | [L42^v] homens a ells³⁸³⁶ sotsmesos; e aesma,³⁸³⁷ fill, com tan poch³⁸³⁸ homens en³⁸³⁹ nombre³⁸⁴⁰ de princeps porien ordenar e endreçar³⁸⁴¹ lo mon ab³⁸⁴² que haguessen | [H43] ordenada intenció | [V65] en fe, spelrança, [j374] caritat, justícia, et cætera.³⁸⁴³ E cor³⁸⁴⁴ lo mon es en³⁸⁴⁵ tan gran³⁸⁴⁶ | [N82^{va}] desordenament,³⁸⁴⁷ trebaylls³⁸⁴⁸ e error,³⁸⁴⁹ cogita, fill, com³⁸⁵⁰ los princeps³⁸⁵¹ ab | [R45^v] intenció³⁸⁵² | [T35^a] se covenen³⁸⁵³ en virtuts o³⁸⁵⁴ en vicis.
- [5] Amable fill, entenció pot esser major o³⁸⁵⁵ menor en home segons lo grau | [C24^v] en que es posat. On com s'esdevé que entenció es desviada de sa regla, aytant³⁸⁵⁶

³⁸²⁴ null] manca R
³⁸²⁵ de la intenció] manca U
³⁸²⁶ en tenir – han] manca per salt d'igual a igual R
³⁸²⁷ richs] a continuació cancel·lat sants L
³⁸²⁸ sans] sants DB, savis C; afeg. e D jg
³⁸²⁹ honrats, richs, sans, stants] honrats e richs e sans e stants IC VLHN; sans, estants] sancts e santas N; sans] savis C; estants] estant VLH
³⁸³⁰ les] lurs LH
³⁸³¹ benauyrances] benanances DAICB VLHN jg, beneventurances UTR
³⁸³² Compta] nombre DA g, e nombre CB, e membret I VN, e recordat LH, membra j
³⁸³³ com] quants B
³⁸³⁴ en nombre los] manca ICB VLHN
³⁸³⁵ qui son] manca ICB VLHN
³⁸³⁶ ells] ell UA j
³⁸³⁷ aesma] assaman U, sapias LH, manca R
³⁸³⁸ poch] interlineat R; poch ICB VLHN
³⁸³⁹ homes en] manca ICB VLHN
³⁸⁴⁰ nombre] numero N
³⁸⁴¹ endreçar] inicialment en donar B, amb cancel·lació de donar
³⁸⁴² ab] manca VLH
³⁸⁴³ et cætera] manca D, e les altres virtuts TICB HN g, e a les altres virtuts VLH
³⁸⁴⁴ cor] a continuació cancel·lat i expuntat justícia U
³⁸⁴⁵ en] interlineat B
³⁸⁴⁶ gran] manca I VN
³⁸⁴⁷ tan gran desordenament] tans grans desordenaments UTR; desordenament] desordonadament L; afeg. e DA
³⁸⁴⁸ trebaylls] treball DAICB VLHN jg
³⁸⁴⁹ error] errors UTR, amor ICB VLHN; [in tribulatione et errore guerris Z]
³⁸⁵⁰ com] en C
³⁸⁵¹ princeps] afeg. que U
³⁸⁵² ab intenció] manca ICB VLHN
³⁸⁵³ covenen] no M; [intentio aut virtutibus aut viciis sit concordans Z]
³⁸⁵⁴ o] e TI N
³⁸⁵⁵ o] e TRIC N

com

³⁸⁵⁶ aytant] en tant *I VLHN*

l'ome es en³⁸⁵⁷ pus alt grau e³⁸⁵⁸ es³⁸⁵⁹ ell³⁸⁶⁰ contra³⁸⁶¹ vera intenció, aytant,³⁸⁶² fill, es enelmich [D115] de intenció³⁸⁶³ e³⁸⁶⁴ del grau³⁸⁶⁵ en que³⁸⁶⁶ intenció l'a pujat,³⁸⁶⁷ tenent³⁸⁶⁸ ell intenció en³⁸⁶⁹ major³⁸⁷⁰ desonor³⁸⁷¹ que altre hom. On, com | [I32] aquestes paraules que yo³⁸⁷² dich a tu³⁸⁷³ sien³⁸⁷⁴ | [M37^v] veres, donchs plora, fill, e³⁸⁷⁵ plany lo dampnatge e³⁸⁷⁶ desonor, injuria, superbia e molts d'altres mals qui seguexen per fretura de vera, acabada,³⁸⁷⁷ honrada, humil, virtuosa intenció | [T35^b] forts ab fortitudo, veritat, justícia, contra | [A138^{va}] engans e errors. | [L43] [N82^{vb}]

[5.29] De cavallers.³⁸⁷⁸

[1] Cavallers son, fill,³⁸⁷⁹ per entenció de servir princep ab justícia³⁸⁸⁰ en | [U97^{vb}] temor, com sia cosa que princep sia per intenció com³⁸⁸¹ ab temor³⁸⁸² tenga³⁸⁸³ | [H43^v] justícia e car temor e amor se covenen³⁸⁸⁴ e amor³⁸⁸⁵ sia pus noble³⁸⁸⁶ virtut que temor, per | [g62] açó, fill, lo | [R46] cavaller deu haver la primera intenció a³⁸⁸⁷ amor³⁸⁸⁸ e la segona a telmor. [j375]

³⁸⁵⁷ en] manca C V

³⁸⁵⁸ e] al marge i cancel·lat I', manca UTRA N; afeg. en B

³⁸⁵⁹ es] en B

³⁸⁶⁰ e es ell] aytant es j; es ell] {2 1} AICB VLHN; ell] manca D g

³⁸⁶¹ ell contra] {2 1} U

³⁸⁶² aytant] aytal UTRA j

³⁸⁶³ aytant – intenció] manca per salt d'igual a igual ICB VLHN

³⁸⁶⁴ e] manca I N

³⁸⁶⁵ e¹ – grau] manca per salt d'igual a igual I, recuperat al marge ell es contra vera intencio del grau (a continuació cancel·lat en que intenció la pujat de) I'

³⁸⁶⁶ que] afeg. es A

³⁸⁶⁷ pujat] montat D g

³⁸⁶⁸ tenent] tament V

³⁸⁶⁹ en] interlineat I'

³⁸⁷⁰ major] a continuació cancel·lat i expuntuat intencio U

³⁸⁷¹ intenció en major desonor] {2 3 4 1} ICB VLHN

³⁸⁷² yo] jot DI VLHN g

³⁸⁷³ a tu] manca D g

³⁸⁷⁴ sien] a continuació cancel·lat i expuntuat veres donches (?) U

³⁸⁷⁵ e] a continuació cancel·lat lo L

³⁸⁷⁶ e] de D

³⁸⁷⁷ vera acabada] {2 1} ICB VLHN

³⁸⁷⁸ De cavallers] abans Rubrica 28 LH; manca RICB VN; cavallers] a continuació .xxxiiiij. capitol M, 29 D, cap. .xxxv. A

³⁸⁷⁹ son fill] {2 1} DIB jg, manca A

³⁸⁸⁰ justícia] afeg. e j

³⁸⁸¹ com] que ICB VLHN

³⁸⁸² com sia – temor] manca per salt d'igual a igual U

³⁸⁸³ tenga] regna D g

³⁸⁸⁴ covenen] convenguen UTRAICB VLHN

³⁸⁸⁵ amor] amar M

³⁸⁸⁶ noble] amable ICB VLHN

³⁸⁸⁷ a] per D

³⁸⁸⁸ amor] virtut T

[2] Amable fill, lo cavaller es temptat per lo demoni, qui | [B15] en son ofici lo tempta ab les coses³⁸⁸⁹ que a³⁸⁹⁰ la³⁸⁹¹ intenció per que es cavaller se covenen,³⁸⁹² la qual temptació³⁸⁹³ li fa en | [T35^{va}] lo mudament de la intenció per que es cavaller. E per açó, fill, com³⁸⁹⁴ cavaller no-s sab defendre de la³⁸⁹⁵ temptació, e³⁸⁹⁶ es vençut, es sobrat³⁸⁹⁷ e vençut³⁸⁹⁸ en lo camp de justícia, caritat, | [N83^a] fortitudo, prudencia, humilitat,³⁸⁹⁹ en lo qual camp l'a vençut lo demoni ab vicis contra virtuts,³⁹⁰⁰ per tal que sia cavaller sens intenció de cavalleria.

[3] Sabs, fill, per³⁹⁰¹ que es temptació feta contra entenció? Per ço car³⁹⁰² es ocasió³⁹⁰³ de destruir ço qui³⁹⁰⁴ ab esser se cové, e de adur³⁹⁰⁵ a privació aquel | [L43^v] esser per³⁹⁰⁶ privació³⁹⁰⁷ de entenció vera,³⁹⁰⁸ car en³⁹⁰⁹ lo privament de vera intenció³⁹¹⁰ s'enclinen les coses qui | [M38] son,³⁹¹¹ a esser indignes [T35^{vb}] de esser. E per açó, fill, intenció vera e intenció³⁹¹² | [J32^v] falsa se contrariegen en cavaller, com cavaller fa³⁹¹³ de la primera intenció [H44] segona e de la segona primera.³⁹¹⁴ | [R46^v]

[4] En ofici de cavaller ha moltes coses, fill,³⁹¹⁵ per intenció que ab³⁹¹⁶ totes aquelles | [C25] coses³⁹¹⁷ lo cavaller³⁹¹⁸ sapia guardar e defendre intenció | [V65^v] en son ofici, |

³⁸⁸⁹ coses] *afeg.* per MUI HN

³⁸⁹⁰ a] *manca* M

³⁸⁹¹ la] ha de V

³⁸⁹² covenen] *coven* I N, *auenen* j

³⁸⁹³ temptació] *intencio* A j

³⁸⁹⁴ e per açó fill com] e asso fill es per que C

³⁸⁹⁵ la] *repeteix i cancel·la* de la V

³⁸⁹⁶ e] *manca* DURICB VLHN jg

³⁸⁹⁷ vençut e sobrat] {3 2 1} j

³⁸⁹⁸ vençut] *manca* DUTRICB VLHN jg

³⁸⁹⁹ fortitudo – humilitat] e de les altres virtuts D g

³⁹⁰⁰ contra virtuts] *manca* VLH

³⁹⁰¹ per] *manca* ICB VLHN

³⁹⁰² per so car] es so qui ICB N, asso qui VLH; car] que j

³⁹⁰³ ocasió] *cancel·lat i expuntuat -ciosa, que corregeix a l'interlínia per -cacion* U

³⁹⁰⁴ qui] *afeg.* es C

³⁹⁰⁵ adur] a dar VLH

³⁹⁰⁶ per] que MD

³⁹⁰⁷ aquel – privació] *manca per salt d'igual a igual* D

³⁹⁰⁸ entenció vera] {2 1} ICB LHN, aver intencio V

³⁹⁰⁹ en] per UTR

³⁹¹⁰ car – intenció] *manca per salt d'igual a igual* ICB VLHN

³⁹¹¹ son] *afeg. al marge* en esser D^l

³⁹¹² car – intenció] *manca per salt d'igual a igual* B

³⁹¹³ fa] *manca* A

³⁹¹⁴ primera] *no fa canvi de paràgraf* V

³⁹¹⁵ moltes coses fill] {3 1 2} ACB VLH j; fill] *manca* I N

³⁹¹⁶ que ab] {2 1} D

³⁹¹⁷ per – coses] *manca per salt d'igual a igual* VLH

³⁹¹⁸ cavaller] *afeg.* se C

[N83^b] la³⁹¹⁹ qual guarda si³⁹²⁰ fa³⁹²¹ ab fortitudo de coratge just, humil, vertader, e³⁹²² leal, forts, contra malvestat e engan de³⁹²³ golositat, luxuria, avaricia, superbia, accidia,³⁹²⁴ enveja,³⁹²⁵ ira,³⁹²⁶ volpilatge, trayció, | [U98^a] vanalgloria [D115^v] e vanes³⁹²⁷ paraules.³⁹²⁸

[5] Amable fill, lo³⁹²⁹ calvaller [T36^a] qui ha major intenció a³⁹³⁰ esser be³⁹³¹ armat d'armes³⁹³² corporals que d'espirituals³⁹³³ ama mes esser loat per fer grans | [g63] colps [j376] en la³⁹³⁴ batalla³⁹³⁵ ab³⁹³⁶ lança,³⁹³⁷ spasa,³⁹³⁸ maça,³⁹³⁹ aucient³⁹⁴⁰ homens injuriosament, que esser loat per³⁹⁴¹ colp³⁹⁴² de justícia contra³⁹⁴³ injuria, e de humilitat contra superbia,³⁹⁴⁴ | [A138^{vb}] de³⁹⁴⁵ castetat³⁹⁴⁶ contra luxuria, e de lealtat contra trayció.³⁹⁴⁷ Ço³⁹⁴⁸ | [L44] per que lo demoni tempta lo cavaller³⁹⁴⁹ contra la intenció per | [N83^{va}] que es cavaller, es,³⁹⁵⁰ fill, per ço que lo cavaller sia desordenat migá enfre princep e poble, per³⁹⁵¹ lo qual sia treball³⁹⁵² enfre princep e poble.³⁹⁵³ E per açó, fill, savi cavaller | [H44^v] es | [T36^b] aquell

³⁹¹⁹ la] lo *IN*

³⁹²⁰ si] se *DTRAICB VLH jg, sa N*

³⁹²¹ fa] ffe *IN*

³⁹²² e] desplaçat després de leal *DIC N g*

³⁹²³ de] e *T*

³⁹²⁴ accidia] *manícula L*

³⁹²⁵ enveja] *manca D*

³⁹²⁶ accidia, enveja, ira] {3 1 2} *ICB VLH; ira] manca N*

³⁹²⁷ vanes] vilanes *DAIB VLHN j g; afeg. e vilanes T*

³⁹²⁸ paraules] *afeg. e villanes C*

³⁹²⁹ lo] o *V*

³⁹³⁰ a] da *C, e R*

³⁹³¹ be] ben *UTIC VLHN*

³⁹³² d'armes] *dames T*

³⁹³³ que d'espirituals] mes que d'armes spirituals *D g*

³⁹³⁴ la] *manca IC N*

³⁹³⁵ batalla] *manca M; [appetit laudari se in bello Z]*

³⁹³⁶ ab] *a continuació cancel·lat espanya C*

³⁹³⁷ lança] *manca VLH*

³⁹³⁸ lança, spasa] {2 1} *ICB N; afeg. o ab IB N*

³⁹³⁹ maça] *manca VLH*

³⁹⁴⁰ aucient] matant *D g; afeg. los C; al marge esquerre aucient matant L*

³⁹⁴¹ per] *afeg. lo ICB VLHN*

³⁹⁴² colp] colps *UTRA*

³⁹⁴³ contra] *a continuació injustícia cancel·lat justícia V*

³⁹⁴⁴ superbia] *afeg. e DUTRAICB VLHN g*

³⁹⁴⁵ de] *manca D*

³⁹⁴⁶ contra – castetat] *manca per salt d'igual a igual j*

³⁹⁴⁷ trayció] *afeg. e de fortitudo contra volpelatge DICB VLHN g*

³⁹⁴⁸ co] *manca VLH*

³⁹⁴⁹ cavaller] *afeg. e C*

³⁹⁵⁰ es] *afeg. cavaller C*

³⁹⁵¹ per] *cancel·lat (?) V*

³⁹⁵² treball] treballat *R*

³⁹⁵³ per – poble] *manca per salt d'igual a igual DUI LHN*

qui sab conservar la intenció per que es cavaller, a³⁹⁵⁴ salvar intenció en³⁹⁵⁵ princep³⁹⁵⁶ e en³⁹⁵⁷ poble. | [R47]

[5.30] De poble.³⁹⁵⁸

[1] [M38^v] Poble es, fill, per intenció de congregació e ajustament³⁹⁵⁹ de gents per ço que i sien | [I33] nades bones³⁹⁶⁰ costumes e que³⁹⁶¹ sien diverses mesters³⁹⁶² en³⁹⁶³ ciutat,³⁹⁶⁴ los quals son a home³⁹⁶⁵ necessaris, axí com mercader, ferrer, fuster,³⁹⁶⁶ çabater³⁹⁶⁷ e los³⁹⁶⁸ altres oficis, qui a³⁹⁶⁹ artes³⁹⁷⁰ mecaniques se covenen.

[2] Amable fill,³⁹⁷¹ poble e ciutat son per la primera intenció e vilas e castells son per la segona.³⁹⁷² Ciutat es per la segona | [T36^{va}] intenció e les³⁹⁷³ artes mecaniques son per³⁹⁷⁴ la primera; e les³⁹⁷⁵ mecaniques son per la segona³⁹⁷⁶ e les set artes liberals son per³⁹⁷⁷ la primera, | [N83^{vb}] la qual primera intenció, fill, es³⁹⁷⁸ segona,³⁹⁷⁹ segons³⁹⁸⁰ | [j377] comparació de | [L44^v] theologia, filosofia, | [U98^b] dret e³⁹⁸¹ medecina, qui son per la primera.³⁹⁸² E totes aquestes³⁹⁸³ coses,³⁹⁸⁴ fill, son per la segona³⁹⁸⁵ intenció, e³⁹⁸⁶

³⁹⁵⁴ a) e TICB VLHN

³⁹⁵⁵ en] e B

³⁹⁵⁶ en princep] manca DUC

³⁹⁵⁷ en] manca B L

³⁹⁵⁸ De poble] abans Rubrica 29 LH; manca RICB VN; poble] a continuació .xxxv. capitol M, 30 D, cap. .xxxvj. A

³⁹⁵⁹ ajustament] ajustaments DR

³⁹⁶⁰ bones] a continuació cancel·lat costumades B

³⁹⁶¹ que] quey ICB VLHN j

³⁹⁶² mesters] mestres RICB VLHN

³⁹⁶³ en] afeg. la UT

³⁹⁶⁴ ciutat] ciutats B

³⁹⁶⁵ a home] com VLH; home] homens D

³⁹⁶⁶ ferrer, fuster] {2 1} A j

³⁹⁶⁷ mercader, ferrer, fuster, çabater] marcaders e farres fusters sabaters UTRIC N

³⁹⁶⁸ los] als D, manca UTRI N

³⁹⁶⁹ a] en VL

³⁹⁷⁰ artes] art D

³⁹⁷¹ fill] a continuació cancel·lat per intencio de congregacio e ajust H

³⁹⁷² segona] afeg. e DUTRICB VLHN jg

³⁹⁷³ les] afeg. .vii. ICB VLHN

³⁹⁷⁴ per] de C

³⁹⁷⁵ les] afeg. .vii. I VLHN; afeg. arts DRI LHN jg

³⁹⁷⁶ e – segona] manca UCB

³⁹⁷⁷ per] de C

³⁹⁷⁸ fill es] {2 1} DTACB VLH jg

³⁹⁷⁹ segona] manca R

³⁹⁸⁰ segons] en ICB VLHN

³⁹⁸¹ dret e] dita ICB VLHN

³⁹⁸² per la primera] manca N

³⁹⁸³ aquestes] estes UTA, les tres ICB VLH, tres N

³⁹⁸⁴ coses] manca ICB VLHN

³⁹⁸⁵ segona] primera I, cancel·lat i corregit al marge l¹

³⁹⁸⁶ e] on I, en N

l [C25^v] theologia³⁹⁸⁷ e les set virtuts son³⁹⁸⁸ per la primera, l [H45] les quals³⁹⁸⁹ l [g64] virtuts son,³⁹⁹⁰ fill, fe,³⁹⁹¹ sperança, l [V66] caritat³⁹⁹² et *caetera*.³⁹⁹³

[3] Com sia, fill, poble per la segona intenció e les set virtuts per la primera,³⁹⁹⁴ per açó lo demoni tempta lo poble per tal³⁹⁹⁵ que desordenadament [T36^{vb}] sia engenrat en los³⁹⁹⁶ graus³⁹⁹⁷ l [R47^v] de les³⁹⁹⁸ intencions demunt dites, qui ab ordinació se covenen. E açó fa, fill,³⁹⁹⁹ lo demoni l [D116] contra les set virtuts, l [B15^v] qui son carreres⁴⁰⁰⁰ de gloria perdurable;⁴⁰⁰¹ e⁴⁰⁰² que vicis, qui⁴⁰⁰³ son carreres⁴⁰⁰⁴ de⁴⁰⁰⁵ infinits⁴⁰⁰⁶ treballs,⁴⁰⁰⁷ sien en lo⁴⁰⁰⁸ poble.

[4] Amable fill, l [M39] en ciutat⁴⁰⁰⁹ son burgeses per intenció que⁴⁰¹⁰ sia mantengut⁴⁰¹¹ universal dret l [N84^a] comú al poble, qui ha privilegis, libertats e franqueas per intenció que⁴⁰¹² bones costumes hi⁴⁰¹³ sien l [I33^v] mantengudes, per les⁴⁰¹⁴ quals entencion⁴⁰¹⁵ sia⁴⁰¹⁶ l [A139^a] en⁴⁰¹⁷ los graus que-s cové.⁴⁰¹⁸ Mas⁴⁰¹⁹

³⁹⁸⁷ theologia] a continuació cancel·lat per la primera L

³⁹⁸⁸ son] manca VLH

³⁹⁸⁹ quals] afeg. vii. C

³⁹⁹⁰ son] repeteix per la primera les cals virtuts son U

³⁹⁹¹ fe] interlineat H

³⁹⁹² caritat] manca T

³⁹⁹³ et caetera] prudencio [sic] fortitudo temprança e humilitat D; justicia prudencia fortitudo temprança ICB VLHN g

³⁹⁹⁴ primera] a continuació cancel·lat les q L; repeteixen les quals virtuts son fe, sperança, caritat, justicia, prudencia, fortitudo e temprança com sia, fill, poble per la segona intencio e les .vii. virtuts per la primera per açó ICB V

³⁹⁹⁵ per tal] manca ICB VLHN

³⁹⁹⁶ los] les I N

³⁹⁹⁷ graus] guanys VLH

³⁹⁹⁸ les] afeg. dues ICB VLHN

³⁹⁹⁹ fill] manca D g

⁴⁰⁰⁰ carreres] carrera ICB VLHN

⁴⁰⁰¹ perdurable] perpetual N, manca D g

⁴⁰⁰² e] per ço j; afeg. sapies fill D g

⁴⁰⁰³ qui] manca D g

⁴⁰⁰⁴ carreres] carrera ICB VLHN

⁴⁰⁰⁵ de] afeg. intencio VL, perdicio H

⁴⁰⁰⁶ infinits] finits VLH; [ad infinitas angustias infernales Z]

⁴⁰⁰⁷ treballs] afeg. ab los quals lo demoni tempta que D g

⁴⁰⁰⁸ lo] manca ICB VLHN

⁴⁰⁰⁹ ciutat] ciutats TR

⁴⁰¹⁰ que] com DUTRA jg, afeg. hom M; [In civitate sunt [?] consules in intentione conservandi iura communi Z]

⁴⁰¹¹ sia mantengut] sian mantenguts amb cancel·lació de les consonants finals -n i -s B

⁴⁰¹² que] de UICB VLHN

⁴⁰¹³ hi] e ICB VHN, y L

⁴⁰¹⁴ les] los UT

⁴⁰¹⁵ entencion] intencions ICB VLHN

⁴⁰¹⁶ mantengudes – sia] manca R; sia] sien I VLHN

⁴⁰¹⁷ en] ab D

⁴⁰¹⁸ cové] covenen A j

⁴⁰¹⁹ mas] afeg. los AICB VLHN j

burgeses,⁴⁰²⁰ fill, tempta lo demoni ab delicats⁴⁰²¹ vestiments, | [T37^a] menjars, sejorns,⁴⁰²² | [L45] benanances, per tal que-ls⁴⁰²³ gite de la intenció⁴⁰²⁴ on⁴⁰²⁵ son stablits en⁴⁰²⁶ ciutat⁴⁰²⁷ e que-ls meta en gulositat, luxuria, avaricia, orgull, accidia, enveja e ira,⁴⁰²⁸ qui a virtuts⁴⁰²⁹ son contraris.⁴⁰³⁰

[5] [H45^v] Mercaders⁴⁰³¹ son, fill,⁴⁰³² stablits en ciutats⁴⁰³³ e⁴⁰³⁴ en altres lochs per intenció que aporten les coses necessaries a aquella ciutat; e⁴⁰³⁵ per lurs treballs | [U98^{va}] justícia consent que ells pusquen guanyar⁴⁰³⁶ en l'ofici.⁴⁰³⁷ | [N84^b] Mas lo demoni tempta los mercaders ab avaricia contra sperança, consciencia,⁴⁰³⁸ per tal que hagen⁴⁰³⁹ superbia | [R48] contra | [C26] humilitat. E per açó fa-los⁴⁰⁴⁰ desijar⁴⁰⁴¹ ofici de burgesia, ab lo qual desir⁴⁰⁴² los⁴⁰⁴³ gita de | [g65] la intenció | [T37^b] [j378] per que son stablits en⁴⁰⁴⁴ ciutats, castells e vilas;⁴⁰⁴⁵ lo qual ofici de burgesia es desijat per la segona intenció e los⁴⁰⁴⁶ delits e los honraments,⁴⁰⁴⁷ | [L45^v] en⁴⁰⁴⁸ que los burgeses son,⁴⁰⁴⁹ desirats⁴⁰⁵⁰ per la primera intenció,⁴⁰⁵¹

⁴⁰²⁰ burgeses] burgesos AICB VLHN

⁴⁰²¹ delicats] delicades M

⁴⁰²² menjars sejorns] manca ICB VLHN

⁴⁰²³ que-ls] quel VLH

⁴⁰²⁴ la intenció] les intencions TR

⁴⁰²⁵ on] en que DTRA jg, per que UICB VLHN

⁴⁰²⁶ en] afeg. interlineat les B

⁴⁰²⁷ ciutat] ciutats CB

⁴⁰²⁸ accidia – ira] manca D

⁴⁰²⁹ virtuts] virtut A j

⁴⁰³⁰ contraris] contraries UTRAICB VLH

⁴⁰³¹ Mercaders] abans Rubrica 30 LH; fan caplletra en vermell com si es tractàs d'un capítol diferent ICB N; fa canvi de paràgraf també com si fos capítol diferent V

⁴⁰³² son fill] {2 1} DA jg

⁴⁰³³ ciutats] ciutat DTRAIC HN jg

⁴⁰³⁴ e] o ICB VLHN

⁴⁰³⁵ e] o B LHN; afeg. terra hon son necessaries e ICB VLHN

⁴⁰³⁶ guanyar] afeg. ordonadament e no sobreflua e havent primera intencio a la necessitat del cristia que no la del infaell ICB VLHN; sobreflua] superflua CB N, superfluament VLH (sobre flua e avent, ratllat i corregit a la interlínia V); [ut que civitate necessaria sunt afferant in recompensatione q[...] laborum suorum justitia lucrum illis consentit Z]

⁴⁰³⁷ l'ofici] lur ofici UTRAICB VLHN j

⁴⁰³⁸ consciencia] manca I VLHN; [spem et conscientiam Z]

⁴⁰³⁹ hagen] manca C

⁴⁰⁴⁰ fa-los] {2 1} N, fa D

⁴⁰⁴¹ desijar] afeg. als mercaders D

⁴⁰⁴² desir] desiyg DAICB VLHN

⁴⁰⁴³ los] lo VLH

⁴⁰⁴⁴ en] e A

⁴⁰⁴⁵ castells e vilas] {3 2 1} D g

⁴⁰⁴⁶ los] lo M

⁴⁰⁴⁷ e los delits e los honraments] e los desigs dels honraments e dels delits ICB VLHN; e¹] a L

⁴⁰⁴⁸ en] e R

⁴⁰⁴⁹ son] afeg. son RIC Nj

⁴⁰⁵⁰ desirats] desijants D g

⁴⁰⁵¹ intenció] manca DUTRA jg

sens⁴⁰⁵² que no y es temuda pobretat, qui⁴⁰⁵³ esdevé en⁴⁰⁵⁴ burgeses⁴⁰⁵⁵ pus leugerament que en mercaders.⁴⁰⁵⁶

[6] En ciutat, fill, es⁴⁰⁵⁷ stablit ferrer per intenció de | [I34] fabricar⁴⁰⁵⁸ e açó | [M39^v] matex⁴⁰⁵⁹ se seguex dels altres mesters.⁴⁰⁶⁰ Mas lo demoni tempta los menestrals⁴⁰⁶¹ axí com al⁴⁰⁶² ferrer, | [H46] a qui fa desirar fabricar⁴⁰⁶³ per intenció que viva⁴⁰⁶⁴ e⁴⁰⁶⁵ haja riqueses | [N84^{va}] on⁴⁰⁶⁶ pusca | [T37^{va}] esser honrat e posar sos infants en gran honrament⁴⁰⁶⁷ de mercaderia e⁴⁰⁶⁸ burgesia. E per açó, fill, lo ferrer qui⁴⁰⁶⁹ consent al demoni es fals en son ofici e⁴⁰⁷⁰ en la intenció [V66^v] per que es ferer; e es ferrer sens intenció de⁴⁰⁷¹ ferreria, axí com⁴⁰⁷² mercader qui es fora de intenció de mercaderia com⁴⁰⁷³ jura falsament comprant | [R48^v] e⁴⁰⁷⁴ venent.

[7] Amable fill,⁴⁰⁷⁵ intenció es lo⁴⁰⁷⁶ compliment e⁴⁰⁷⁷ la perfecció | [D116^v] d'açó que-ls⁴⁰⁷⁸ homens son⁴⁰⁷⁹ obligats a amar e a⁴⁰⁸⁰ esser⁴⁰⁸¹ obrants e movents de un⁴⁰⁸² loch en⁴⁰⁸³ altre⁴⁰⁸⁴, e de cogitar e desijar diverses coses qui a⁴⁰⁸⁵ aquest mon e a⁴⁰⁸⁶

⁴⁰⁵² sens] manca M

⁴⁰⁵³ qui] quis j

⁴⁰⁵⁴ en] a B

⁴⁰⁵⁵ burgeses] burgues DAICB VN jg

⁴⁰⁵⁶ mercaders] mercader DAICB N jg

⁴⁰⁵⁷ es] está N; a continuació cancel-lat fill M

⁴⁰⁵⁸ fabricar] fabreguegar D g

⁴⁰⁵⁹ matex] manca ICB VLHN

⁴⁰⁶⁰ mesters] menestrals ICB VLHN, mastres U, mestres R, maestres A j

⁴⁰⁶¹ mas – menestrals] manca VLH

⁴⁰⁶² al] lo AIB N jg; a continuació cancel-lat senyor A

⁴⁰⁶³ fabricar] fabregar D g

⁴⁰⁶⁴ viva] visca TRI VLHN

⁴⁰⁶⁵ e] afeg. que UICB VLHN

⁴⁰⁶⁶ on] en I N

⁴⁰⁶⁷ gran honrament] grans honraments DB g, amb cancel·lació de les dues consonants finals -s B; afeg. e ICB VLHN

⁴⁰⁶⁸ e] o UA; afeg. de UICB VLHN

⁴⁰⁶⁹ qui] repeteix a continuació qui V

⁴⁰⁷⁰ e] manca DUTRA jg

⁴⁰⁷¹ de] a continuació cancel-lat mercaderia A

⁴⁰⁷² com] afeg. es B

⁴⁰⁷³ com] manca VLH

⁴⁰⁷⁴ e] o U LH

⁴⁰⁷⁵ fill] manca U

⁴⁰⁷⁶ lo] manca U, de ICB VLHN

⁴⁰⁷⁷ e] o A j

⁴⁰⁷⁸ que-ls] perque los DTRA g

⁴⁰⁷⁹ son] afeg. establits e VLH

⁴⁰⁸⁰ a] manca TR

⁴⁰⁸¹ esser] afeg. honrants D; a continuació cancel-lat en ambdós testimonis oblat B, hobrat V

⁴⁰⁸² un] son j

⁴⁰⁸³ en] a B VHj; afeg. un CB

⁴⁰⁸⁴ altre] altro M

⁴⁰⁸⁵ a] manca MU, en ICB VLHN, interlineat B

⁴⁰⁸⁶ a] en C VLH

l'altre se covenen. E | [T37^{vb}] per | [L46] açó, fill, lo | [U98^{vb}] demoni pus fortment tempta⁴⁰⁸⁷ los homens en la⁴⁰⁸⁸ intenció que en altra cosa, car per⁴⁰⁸⁹ lo desviament de intenció es destroit⁴⁰⁹⁰ tot ço qui es⁴⁰⁹¹ per⁴⁰⁹² intenció; on com açó sia enaxí e⁴⁰⁹³ com lo demolni [N84^{vb}] destrua⁴⁰⁹⁴ intenció en home peccador, mudant-lo de primera intenció⁴⁰⁹⁵ en segona e de segona en primera, ab mudament concordant a⁴⁰⁹⁶ vicis contra virtuts, | [A139^b] per açó, fill, te⁴⁰⁹⁷ consell que tu⁴⁰⁹⁸ te guarts | [H46^v] del⁴⁰⁹⁹ demoni en la intenció | [C26^v] que haurás en⁴¹⁰⁰ tos fets, car si aquella pots haver | [j379] vertaderament e ordenada, tu serás agraldable [I34^v] a les gents e a Deu.⁴¹⁰¹ | [g66]

[8] Amable⁴¹⁰² | [T38^a] fill, finit es aquest *libre de intenció* ab gracia e ab ajuda⁴¹⁰³ de Deu. E car intenció | [M40] vera⁴¹⁰⁴ haja, fill,⁴¹⁰⁵ | [R49] perduda⁴¹⁰⁶ sa⁴¹⁰⁷ possession en los demés⁴¹⁰⁸ homens,⁴¹⁰⁹ | [B16] e per privació de ordenada intenció⁴¹¹⁰ sia lo mon pus fortment⁴¹¹¹ en treball⁴¹¹² e⁴¹¹³ error⁴¹¹⁴ que per altra cosa,⁴¹¹⁵ per açó te prech e t man⁴¹¹⁶ molt carament, | [N85^a] ab justicia e ab amor e⁴¹¹⁷ temor, que tu, fill,⁴¹¹⁸

⁴⁰⁸⁷ pus fortment tempta] {3 1 2} ICB VLHN
⁴⁰⁸⁸ la] manca ICB VLHN
⁴⁰⁸⁹ per] interlineat l', manca ICB VLH
⁴⁰⁹⁰ destroit] destruir A, destruir LH, pot destruir j
⁴⁰⁹¹ es] a continuació cancel·lat de B
⁴⁰⁹² per] manca VLH
⁴⁰⁹³ e] o I N, manca VLH
⁴⁰⁹⁴ destrua] destroex VLH
⁴⁰⁹⁵ en home – intenció] manca per salt d'igual a igual U
⁴⁰⁹⁶ a] ab j
⁴⁰⁹⁷ te] interlineat A
⁴⁰⁹⁸ tu] manca j
⁴⁰⁹⁹ del] que lo VLH
⁴¹⁰⁰ en] de ICB VLHN
⁴¹⁰¹ les gents e a Deu] {4 5 3 1 2} j
⁴¹⁰² amable] a bell R
⁴¹⁰³ ab gracia e ab ajuda] ab la gracia e ab la ajuda I N
⁴¹⁰⁴ vera] manca VLH
⁴¹⁰⁵ haja fill] {2 1} L; haja] ha ICB VLHN
⁴¹⁰⁶ fill perduda] {2 1} B; perduda] perdut LH
⁴¹⁰⁷ sa] la I N; a continuació cancel·lat pensio A
⁴¹⁰⁸ demés] bons ICB VLHN
⁴¹⁰⁹ homens] afeg. del mon ICB VLHN
⁴¹¹⁰ intenció] potencia ICB VLHN
⁴¹¹¹ fortment] afeg. en guerres e ICB VLHN
⁴¹¹² treball] treballs ICB VLHN
⁴¹¹³ e] afeg. en DICB VLHN g
⁴¹¹⁴ treball e error] {3 2 1} A j
⁴¹¹⁵ que – cosa] manca LH; cosa] manca T
⁴¹¹⁶ coman] man j
⁴¹¹⁷ e] afeg. ab D g
⁴¹¹⁸ fill] manca j

plores⁴¹¹⁹ e plangues lo dampnatge⁴¹²⁰ qui·s seguex en lo mon per ço cor les gents no han intenció dretament | [L46^v] en lurs⁴¹²¹ obres. E no tan solament te prech, fill, playner e plorar, ans⁴¹²² te prech e·t man desijar homens molt⁴¹²³ sants⁴¹²⁴ e devots, ardots | [T38^b] e fervents,⁴¹²⁵ qui en breu⁴¹²⁶ temps venguen e vagen⁴¹²⁷ preicant per lo mon com a intenció sia restituida veritat, consciencia, ordinació, honrament e perfecció.

[9] Fill, si has ulls sapies⁴¹²⁸ veer e si has orelles sapies⁴¹²⁹ oyr⁴¹³⁰ e si has memoria sapies⁴¹³¹ membrar,⁴¹³² | [H47] per ço que ab ton enteniment sapies entendre e⁴¹³³ ab⁴¹³⁴ ta volentat amar⁴¹³⁵ ço que⁴¹³⁶ Deus ha ordonat en lo⁴¹³⁷ mon a⁴¹³⁸ ordonament⁴¹³⁹ de intenció. [N85^b] Car per ço⁴¹⁴⁰ | [R49^v], fill, ha lo ferrer, fuster, çabater e han⁴¹⁴¹ los altres menestrals tantes coses | [j380] en lurs⁴¹⁴² oficis que singularment ab caslcuna [D117] de aquelles coses, e comunament [T38^{va}] ab totes, seguissen⁴¹⁴³ la ordinació de⁴¹⁴⁴ intenció, per ço que per⁴¹⁴⁵ aquella ordinació us⁴¹⁴⁶ hom de virtuts contra vicis sovinalment,⁴¹⁴⁷ longament, ferventment, justament, tement, | [V67] conexent e amant⁴¹⁴⁸ Deu et caetera.⁴¹⁴⁹

Finito libro sit laus et⁴¹⁵⁰ gloria Cristo. Amen.⁴¹⁵¹

⁴¹¹⁹ plores] plos LH

⁴¹²⁰ lo dampnatge] los dampnatges amb cancel·lació de les -s finals B

⁴¹²¹ lurs] les D

⁴¹²² ans] mas ICB VLHN

⁴¹²³ homens molt] {2 1} TR; a continuació cancel·lat savis B

⁴¹²⁴ sants] savis UTC j; savis sants D g

⁴¹²⁵ fervents] afeg. en la amor de Deu D g

⁴¹²⁶ breu] afeg. de D g

⁴¹²⁷ venguen e vagen] {3 2 1} A j

⁴¹²⁸ sapies] vullés LH; afeg. ne DI VLHN g, ten R

⁴¹²⁹ sapies] afeg. ne DC jg

⁴¹³⁰ e – oyr] manca I VLHN

⁴¹³¹ sapies] afeg. en VLH

⁴¹³² membrar] recordar LH

⁴¹³³ e] manca T

⁴¹³⁴ ab] manca I N

⁴¹³⁵ amar] afeg. per I N

⁴¹³⁶ que] a contiuació cancel·lat Deus H

⁴¹³⁷ lo] acaba aquí U

⁴¹³⁸ a] e DI VLHN

⁴¹³⁹ ordonament] ordonadament VLH, honrament C

⁴¹⁴⁰ co] lo D

⁴¹⁴¹ han] en D; manca ICB VLHN

⁴¹⁴² lurs] sos H

⁴¹⁴³ seguissen] seguesquen DTRAICB N g, seguexen j, se ajusten VLH

⁴¹⁴⁴ ordinació de] interlineat R

⁴¹⁴⁵ per] ab ICB VLHN

⁴¹⁴⁶ us] va C

⁴¹⁴⁷ sovinalment] sovinalment RICB N, saviament VLH couinablen j

⁴¹⁴⁸ e amant] en amar D; afeg. nostre senyor ICB VLHN

⁴¹⁴⁹ et caetera] amen TRICB VLHN; manca DA jg

⁴¹⁵⁰ et] manca DT

⁴¹⁵¹ Ffinito libro sit laus et gloria Cristo. Amen] Deo gratias *C*; Deo Deo Deo gratias gratias gratias amen. Finito libro sit semper laus gloria Cristo Amen. Qui scripsit scribat semper cum Domino vivat. Amen Amen Amen super se omnia opera *B*; Sit laus et gloria Christo Amen ffuit perfectus ano M CCCC LVIII. Deo gratias *A*; Finis 11 Jan. 1623 *L*; *manca IR VHN*

PART II

1. AUTENTICITAT DE L'OBRA, DATACIÓ I LLOC DE COMPOSICIÓ.

1.1. AUTENTICITAT DE L'OBRA

L'autenticitat del *Llibre d'intenció* és indiscutible i mai no ha estat qüestionada com a obra original de Ramon Llull, malgrat que fa part del conjunt de llibres primerencs l'autoria dels quals no era desvelada per l'autor. El *Llibre d'intenció* pertany a una època d'anònim, en la qual Llull es limita a aparèixer com un «homenet no conegut, pobre de virtuts e de amics, indigne per colpes e peccats» (invocació *LI*) un tòpic, el del pecador indigne i desconegut, que serà compartit amb obres com el *Llibre del Gentil*, la *Doctrina pueril*, *Oració e contemplacions de l'enteniment*, el *Llibre contra Anticrist* o el *Llibre dels àngels*.⁴¹⁵²

Això no obstant, els arguments que permeten atribuir la firma de l'obra a Ramon Llull són nombrosos i remetent, en primera instància, al mateix *opus lul·lià*. D'una banda, al *Llibre d'intenció* es fa esment d'una obra anterior, del tot fonamental per a l'establiment de la cronologia: l'*Art abreuçada d'atrobir veritat*. De l'altra, el *Llibre d'intenció* és citat en altres obres lul·lianes de l'etapa ternària, concretament al *Llibre de Santa Maria* i a l'*Arbre de Filosofia desiderat*, ambdues de la dècada del 1290.⁴¹⁵³

El testimoni més antic fins ara conegut d'aquesta obra es remunta a la versió llatina del manuscrit Lat. 16119 de la Biblioteca Nacional de París, vol dir, un dels cinc còdexs manuscrits lul·lians pertanyents a la col·lecció de Pere de Llemotges (1230-1306), el primer col·laborador conegut de Llull, que necessàriament havia de conèixer l'autoria lul·liana de l'obra. El manuscrit a què ens referim fou copiat durant la primera gira parisenca de Mestre Ramon entre els anys 1287-89.⁴¹⁵⁴ Del còdex en qüestió en destaca especialment l'ex-libris de la Sorbona, que, encara que posterior, atorga

⁴¹⁵² L'evolució en l'explicitació de l'autoria, des de l'anònim més absolut com en el cas que ens ocupa, fins a les fórmules autoritàries com «*Ego, magister Raymundus Lul, cathalanus*», amb el que aquest canvi suposa estratègicament en la difusió de l'obra pròpia, ha estat analitzada profusament per BONNER (1993) i (1998b) i BADIA (1995).

⁴¹⁵³ Al *Llibre de Santa Maria* «Entenció» es converteix en un personatge al·legòric, juntament amb «Lausor» i «Oració». Malgrat l'estreta relació temàtica entre ambdues obres, només dos còdexs transmeten conjuntament el *Llibre d'intenció* i el *Llibre de Santa Maria*. En la tradició catalana és el manuscrit miscel·lani V. En llatí, és el muniquès Clm. 10519. Cal tenir en compte que a *M* s'inclou, en lletra del s. XV i després de la taula de rúbriques del *Llibre d'intenció*, la definició d'«intenció» del pròleg del *Llibre de Santa Maria*.

⁴¹⁵⁴ La relació entre Pere de Llemotges (1230-1306) i Ramon Llull durant el primer sojorn a París ha estat definida per SOLER (1991), (1992b) i (1993).

l'autoria de la versió llatina del *Llibre d'intenció* a «Remondus».⁴¹⁵⁵ Conseqüentment, és normal la presència de l'obra a l'*Electorium* del deixeble Tomàs Le Myésier i als catàlegs de le Myésier de 1311 i al de la Sorbona de 1321.⁴¹⁵⁶

Igualment de significativa és la presència del *Llibre d'intenció* en la llista de les vint obres lul·lianes sospitoses d'heretgia segons l'inquisidor Nicolau Eimeric i per tant inclosa, el 1376, al malauradament famós *Directorium Inquisitorium*.⁴¹⁵⁷

Malgrat l'anonimat —i tenint en compte que només un manuscrit (*D*) dels còdexs medievals que fan part de la tradició catalana especifica que l'autor es «maestre Ramon Luyl de mallorques»— una munió de catàlegs i inventaris certifiquen que la lectura de l'obra es relacionava, almenys des de mitjan s. XIV, amb Ramon Llull. A continuació presentam abreujadament la llista d'aquests catàlegs i inventaris que recullen l'obra i que hom pot consultar extensament a la LlullDB:⁴¹⁵⁸

Electorium (a. 1311-1314) [25]; Sorbona (a. 1321) [Q.20a]; Nicolau Eimeric (a. 1376); [15]; Vilaragut, Martí de (a. 1434) [8b]; Anònim. Inventari de Perpinyà (a. 1435) [18]; Rei Martí l'Humà (a. 1410) [280];⁴¹⁵⁹ Bartomeu Bols (a. 1439) [69 i 88]; Pimentel, Alonso de (ca. 1447) [65]; Nicolau de Cusa (s. XV) [21]; Poal, Eulàlia (a. 1464) [1]; Barcelona 1º (a. 1466) [57 i 103]; Charles de Bouvelles (a. 1511) [24]; Alfonso de Proaza (a. 1515) [253]; Joan Riera (s. XVI inici) [12]; Ambrosiana de Milà, R 106 Sup. (s. XVI) [260]; Dimes de Miquel (s. XVI) [252]; Juan Arce de Herrera (s. XVI 2a meitat) [267]; Conrad Gesner (a. 1583) [24]; Ascanio Colona (a. 1591) [8a]; Juan Arias de Loyola, (a. 1594) [VIII.11]; Juan de Herrera (a. 1597) [12.3 i 84]; Anònim (s. XVII inici) [24 i 25a]; Benoît Gonon (a. 1625) [24]; Munic SB, Clm 10561 (s. XVII) [1]; III-21; Munic SB, Clm 10573 (s. XVII) [23]; París BN, lat. 17829 (s. XVII) [IV.129]; Luke Wadding (a. 1650) [176 i 193]; Nicolas de Hauteville (a. 1666) [IV.124]; Antoine Perroquet (a. 1667) [VII.10]; Jean-Marie de Vernon (a. 1668) [IV.124]; Antonio, Nicolás (a. 1696) [121.CLXXXII i 124.CXCIX]; Jaume Custurer (a. 1700) [121.CLXXXII, 124.CXCIX i Ad. VI]; Jean-Baptiste du Sollier (a. 1708) [CLXXXII, CXCIX] Büchels (a. 1714) [I.143; III.139] Jaume Custurer (a. 1714) [CLXXXII]; Rafael Barceló (a. 1715) [17.40; 50.118; 99.233; 100.237a]; Ivo Salzinger (a. 1718) [16; 200; IV.d (?)]; Ivo Salzinger (a. 1721) [I.115]; Juan de San Antonio (a. 1733) [431]; Col·legi de San Isidoro 2n (a. 1760-1771) [2a; 99;

⁴¹⁵⁵ El cita SOLER (1992: 462): «*Iste liber pauperum magistrorum de Sorbona, ex legato magistri Petri de Lemovicis, quondam socii domus huius. In quo continetur Liber Remondi De intentione et articulis. Pretti .xx. solidorum. Cathenatus. Primus inter libros Remondi philosophi*».

⁴¹⁵⁶ *De prima intentione et secunda* ocupa els folis 522-529va, a la vuitena part del llibre. Com especifica Hillgarth «el text s'assembla molt al de BN 16119 (final del segle XIII, que havia pertangut a Pere de Llemotges), folis 1-15°» (1998: 404).

⁴¹⁵⁷ Cf. CARRERAS ARTAU (1939: II, 30-44). Per a la present investigació hem consultat el text transmès pel ms. B102-V3-3 de la Biblioteca March de Palma.

⁴¹⁵⁸ Feim constar entre claudàtors la numeració interna del catàleg o inventari en qüestió. No distingim si són en català, llatí o castellà.

⁴¹⁵⁹ A l'inventari de béns del rei Martí I no apareix com a *Llibre d'intenció* sinó sota el lema *De virtuts*, com veurem en parlar dels títols de l'obra. Hem decidit d'incloure'l en la llista d'inventaris, perquè la invocació i l'èplicit són del tot clars i no permeten confusió en la identificació del *Llibre d'intenció*.

109]; Antoni Ramon Pasqual (a. 1778) [X.2]; Sant Francesc (a. 1805) [R.2.35; R.6.17]; Bover i Medel (a. 1847) [182; 199; Ad. 6]; Rosselló (a. 1861) [44]; Littré & Hauréau (a. 1885) [46]; Pasqual 2 (a. 1891) [36]; Rubió i Lluch (a. 1911) [p. 21]; Longpré (a. 1926) [V.3]; Ottaviano (a. 1930) [29]; Glorieux (a. 1933) [ad]; Avinyó (a. 1935) [32]; Sbaralea 2º (a. 1936) [155; 171]; Carreras i Artau (a. 1939) [78]; ROL (a. 1959 i ss.) [19]; Llinarès (a. 1963) [33]; Platzeck (a. 1964) [45]; Cruz Hernández (a. 1977) [204]; Perarnau (a. 1982) [I.26].

Per si aquestes dades no fossin encara del tot suficients, cal considerar que la doctrina de la primera i segona intenció és, en paraules de Josep Enric Rubio, «la base sobre la qual s'assenta tot l'edifici, la pedra angular» del pensament lul·lià,⁴¹⁶⁰ una constant en l'obra lul·liana (*leit motiv* en paraules de Mateu Obrador)⁴¹⁶¹ que fa acte de presència explícita a la primitiva *Lògica d'Alatzell* i, sobretot, al primer vers del pròleg del *Llibre de contemplació*, que apareixerà en obres de qualsevol format, des dels tractats artístics més complexos fins a les novel·les o les produccions més líriques. A banda del *Llibre d'intenció*, i com veurem en el capítol dedicat a l'estudi del contingut, el terme apareix en la invocació dels *Començaments de Medicina*, i del *Blaquerna*; a l'incipit del *Llibre contra Anticrist*, a la *Medicina de pecat*, a l'*Art amativa*, al *Fèlix*, a l'*Ars compendiosa medicinæ* i al ja esmentat *Llibre de Santa Maria*. No és estranya tampoc la presència en diversos èplicants, com en la darrera obra esmentada, o al dels *Mil proverbis*. Uns indicis, per tant, que en termes d'autoria connecten el *LI* amb altres obres de característiques similars, com les exposades per Soler i Santanch sobre el *Romanç d'Evast e Blaquerna*, una obra cronològicament i temàtica molt propera a l'obra que ens ocupa:

«Bona part de la tradició manuscrita medieval de l'obra [del *Blaquerna*] presenta, doncs, des de ben poc després de la redacció de la novel·la, rastres inequívocs d'una lectura plenament lligada a la figura de Ramon Llull, encara que als còdexs rarament se n'esmenta el nom» (SOLER & SANTANACH 2009: 22).

⁴¹⁶⁰ RUBIO (1997: 33).

⁴¹⁶¹ OBRADOR (1901: liv).

1.2. MARC CRONOLÒGIC

Situar la redacció de l'obra en l'espai i en el temps és força més difícil que establir-ne l'autoria. Si d'entrada l'obra és anònima, tampoc no hi ha cap referència interna que ens permeti precisar amb exactitud el moment de redacció. Aquesta és també una característica general de la producció lul·liana anterior a 1295, data en què Llull deixa de banda l'anonimat i comença a oferir èxplicits plenament datats i desenvolupats. Per tant, abans d'aquella data, un lector de les obres lul·lianes podia saber molt poques coses, sinó cap, de l'artífex del text.⁴¹⁶² El *Llibre d'intenció* fa part d'aquest grup d'obres primerenques que es limiten a un simple «homenent pobre i indigne» en la invocació. Altrament, al llarg del text no es fa cap referència relativa a esdeveniments biogràfics o històrics concrets, com podrien ser la fundació del monestir de Miramar,⁴¹⁶³ la celebració d'algun capítol general d'algun orde mendicant o la condemna d'algun grup espiritual, fets aquests que apareixen espinzellats en obres de la mateixa època com la *Doctrina Pueril* o el *Blaquerna* i que ajuden a delimitar-ne els límits temporals.⁴¹⁶⁴

Tradicionalment s'havia pres la dedicatòria de l'obra al fill com l'element indispensable per datar l'obra. Llull havia fet servir el mateix recurs de dedicar a son fill la *Doctrina pueril* i més endavant li dedicaria l'*Arbre de filosofia desiderat*. En conseqüència, s'havia considerat que tant aquestes dedicatòries com la del *Llibre d'intenció* eren realment dirigides al fill conegut del nostre autor, Domingo,⁴¹⁶⁵ i que, per tant, aquest recurs servia per establir els límits temporals dels textos dedicats. Un argument, tanmateix, de molt poc pes, especialment si es té en compte que la dedicatòria a què ens referim encaixa perfectament com un recurs literari del tot fructífer per a l'organització interna del text, que a més a més es dona en altres obres no dedicades apriorísticament al descendent sempre anònim.

⁴¹⁶² Cf. BONNER (1998b).

⁴¹⁶³ La butlla de fundació fou atorgada l'octubre de 1276.

⁴¹⁶⁴ Cf. SANTANACH (2000) i SOLER & SANTANACH (2009). Santanach establí que la *Doctrina pueril* no pot ser posterior a l'any de la fundació de Miramar (1276), i això per mor de la presència d'un passatge en què Llull encara lamenta la manca de centres monacals on s'ensenyin les llengües necessàries per a la missió dels frares (2005: xxxi).

⁴¹⁶⁵ El fill Domingo, com sa germana Magdalena, apareixen documentats al testament lul·lià de 1313, anterior al viatge de l'autor a Sicília. Aquest fet seria significatiu de la relació que Llull mantingué amb els seus fills després de la Il·luminació. Cf. HILLGARTH (2001: 87-90). Reprendrem aquestes consideracions en el capítol dedicat al recurs de l'«amble fill».

En les investigacions anteriors, en canvi, havia passat per alt una possible referència, del tot velada, a la fundació de Miramar que apareix al final del *Llibre d'intenció*: un cop que Llull ha exposat quina és la situació del món i com es pot restablir l'ordre diví amb la restitució de la recta intenció, es refereix a la necessitat que una colla d'«homens molt sants e devots, ardits e fervents, qui en *breu temps* venguen e vagen preicant per lo mon, com a intenció sia restituida veritat, consciencia, ordinació, honrament e perfecció» (5.30, 8). És lícit interpretar que aquest «en breu temps» sigui una referència implícita al projecte de Miramar: un conjunt d'homes preparats que *en breu temps*, per tant, quan la fundació era sinó molt propera un fet consumat, estiguin preparats per escampar missionalment la doctrina de les intencions i, per tant, l'Art lul·liana. Una consideració, emperò, sense més fonaments i que podria entendre's, també, com un recurs literari que serviria per enllaçar el *Llibre d'intenció* amb el *Romanç d'Evast e Blaqueria*, en la qual obra el nostre autor crea un autèntic exèrcit de missioners, capitanejat pel protagonista Blaqueria, que aconsegueix redreçar l'ordre del món.⁴¹⁶⁶

Quin és el marc cronològic del *Llibre d'intenció*? Com a punt de partida, cal tenir en compte tres dates: 1274-76, 1283 i 1287-89. D'una banda, i començant per l'última, cal considerar la datació de la primera estada a París, entre 1287-89: d'aquella època és la còpia llatina coneguda del *Llibre d'intenció*, data límit *ad quem*. De l'altra, hem indicat abans la citació interna, al *Llibre d'intenció*, de l'*Art abreujada de trobar veritat*, considerada com la primera redacció o versió de l'Art.⁴¹⁶⁷ Atenent els preceptes establerts per Bonner el 1977 sobre la cronologia de les obres lul·lianes, la citació explícita d'aquesta obra suposa que el *Llibre d'intenció* s'ha d'incloure, necessàriament, al cicle de l'*Art abreujada*, per tant en l'etapa quaternària.⁴¹⁶⁸ Cal tenir en compte que constitueixen un cicle lul·lià aquelles obres que «a) citen i deriven de la seva autoritat (en el sentit lul·lià) d'una obra cabdal de l'Art a un estat determinat, com per exemple 3-

⁴¹⁶⁶ En altres obres posteriors Llull demanarà que el missatge doctrinal s'estengui arreu per mitjà d'homes savis i sants, que redrecin l'entorbat estament del món. Tan sols com a mostra, vegeu-ho al *Llibre de Santa Maria*, cap. 21, §9, 161-62.

⁴¹⁶⁷ Cf. RUBIO (1997) i RUIZ SIMON (1999).

⁴¹⁶⁸ La característica principal de l'etapa quaternària (1274-1289) és l'aparició en múltiples de quatre dels principis més significatius de l'Art. Aquesta etapa, que abraça des de la il·luminació de Randa (1274) fins la primera estada a París (1289), es divideix en dos cicles: el que s'ha vist de l'*Art abreujada* (1274-1283) i el de l'*Art demostrativa* (1283-1289). Per a la divisió en les quatre etapes Pre-Art, Quaternària, Ternària i Post-Art vegeu BONNER & BADIA (1988: 58-60) i BONNER (1989: I, 58-59).

ArsComInv, 21-*ArsDem* i 55-*ArsInVer*;⁴¹⁶⁹ b) Usen les constants del sistema lul·lià (Dignitats, etc.) d'una manera igual a o clarament derivada de la mateixa obra cabdal». ⁴¹⁷⁰ El primer precepte és determinant per al *Llibre d'intenció*. En canvi la segona consideració situaria l'obra en una fase de transició: la dislocació de dos vicis en relació amb l'ordre habitual del cicle (accídia abans que supèrbia) era un indicatiu, segons Bonner mateix, que apuntava cap al cicle següent iniciat el 1283, vol dir, el cicle de l'*Art demostrativa*. L'autor novayorquès, tanmateix, advertia que les quatre darreres obres que ell aglutinava en el cicle de l'*Art abreujada* reflectien unes mateixes «preocupacions socials», una mateixa unitat temàtica, la qual cosa confirmaria la pertinença del *Llibre d'intenció* al cicle esmentat. Per a Santanach, tanmateix, el problema de la transitorietat de l'obra entre els dos cicles no era tan evident: el *Llibre d'intenció* no tenia per què ser més proper al cicle de l'*Art demostrativa* que al de l'*Art abreujada*, atès que l'enumeració dels vicis del septenari que es fa a *LI* ja es dona al *Llibre d'Anticrist* i en alguns capítols del *Blaquerna*, obres anteriors a 1283. ⁴¹⁷¹

Aquestes dades, juntament amb la vinculació a la *Doctrina pueril* i amb la referència velada a la fundació de Miramar a què ens hem referit, permeten delimitar la redacció del *Llibre d'intenció* entre 1276 (*a quo*) i 1283 (*ad quem*). En qualsevol cas, la còpia llatina ha de situar-se durant la primera estada de Llull a França, entre 1287 i 1289.

1.3. LOCALITZACIÓ

Un altre aspecte que cal determinar i sobre el qual les dades són també inexistents n'és el lloc de composició. ⁴¹⁷² Aquesta mancança no només és relativa a l'obra: la *Vida coetània*, la biografia lul·liana per excel·lència que resulta tan beneficiosa per a l'estudi d'una bona part de la vida de l'Il·luminat, presenta una llacuna d'uns onze anys, entre 1276 i 1287, període que afecta de ple el moment de redacció del *Llibre d'intenció*. Per on circula Llull entre les dues dates de tall 1276-1283 que hem establert per a l'obra?

⁴¹⁶⁹ Es tracta de la nomenclatura abreujada, del catàleg Bonner, de les obres *Ars compendiosa inveniendi veritatem*, *Ars demonstrativa* i *Ars inventiva veritatis*. La numeració es correspon, encara en la citació, al catàleg de Platzeck.

⁴¹⁷⁰ BONNER (1977: 39).

⁴¹⁷¹ Cf. SANTANACH (2000: 32)

⁴¹⁷² A diferència, una vegada més, del *Blaquerna*, en què Llull guaita dins del text per indicar que «En .1ª. vila qui es apellada Monpesler, en la qual fo fet aquest *Libre de Evast e Blaquerna*, hac un gran capitol general de preycadors» (*NEORL VII*, cap. 90, § 7, 403).

És necessari recórrer a dues fites històriques. En primer lloc, la visita de Llull a Montpeller l'any 1275, a petició del príncep Jaume de Mallorca, per tal que un frare franciscà analitzàs part de les seves obres i les sotmetés a aprovació. En segon lloc, i sobretot, la ja esmentada fundació del monestir de Miramar l'octubre de 1276. Després d'aquesta data caldrà esperar gairebé deu anys, fins al 1287, per situar Llull a la cort papal i iniciar, posteriorment, la primera estada a París, aproximadament de dos anys de durada.

Alguns investigadors, com per exemple Mn. Batllori,⁴¹⁷³ han considerat Miramar el marc geogràfic idoni per a la composició del *Llibre d'intenció*, ubicació que pot fonamentar-se en dades històriques i que hauria de relacionar-se amb la interpretació del paràgraf citat anteriorment. Això no obstant, tradicionalment també s'havia cregut que Montpeller n'era l'espai per excel·lència,⁴¹⁷⁴ atenent el fet que Llull hi establí el camp base de les seves actuacions en convertir-se, la ciutat, en la capital intel·lectual del Regne de Mallorca a la mort del rei En Jaume el 1276.⁴¹⁷⁵ Segons Mateu Obrador, el fet que a l'*Arbre de filosofia desiderat* Llull recordi al fill que li havia tramès (o «enviat») el *Llibre d'intenció* i que en desconeix si n'ha tret o no profit perquè fa estona que no s'han vist, seria un argument a favor de la composició montpellerenca del *Llibre d'intenció*, la redacció del qual caldria situar, sense més fonament, «fora-Mallorca».⁴¹⁷⁶

Si es dona per bona la hipòtesi de la datació, relacionada amb la fundació de Miramar, tant el monestir mallorquí com Montpeller poden perfilar-se com els dos nuclis més probables per a la redacció del *Llibre d'intenció*. La connexió temàtica i estructural amb la *Doctrina pueril* (no més tardana a l'octubre de 1276), així com la coincidència de la dedicatòria en ambdues obres, avalarien aquesta hipòtesi. L'estructura i l'extensió de l'obra fan pensar en una redacció contínua, sense gaire interrupcions, a diferència d'altres obres de major complexitat que Llull hauria hagut de reprendre en diferents períodes de temps i, potser, en diferents espais.

⁴¹⁷³ BATLLORI (1993: 144).

⁴¹⁷⁴ OBRADOR (1901: lix); RUBIÓ (1911: 21); AVINYÓ (1935: 88); CARRERAS ARTAU (1939: I, 302); Mn. Galmés (1935: viii) també situava la redacció del *LI* a Montpeller o a Perpinyà, després de la fundació de Miramar.

⁴¹⁷⁵ BONNER & BADIA (1988: 23). Per a l'estada de Ramon Llull a Montpeller entre 1275-1287 és indispensable GAYÀ (1982: 35-49).

⁴¹⁷⁶ OBRADOR (1901: lix).

2. LLIBRE D'INTENCIÓ I LLIBRE DE PRIMERA I SEGONA INTENCIÓ: VARIANTS DEL TÍTOL

2.1 TÍTOLS TRADICIONALS

L'obra que analitzam ha estat coneguda tradicionalment, ja des de finals del s. XIV, amb dos títols sinònims: *Llibre de la primera i segona intenció* i *Llibre d'intenció*. En les edicions contemporànies, Jeroni Rosselló se serví del primer, mentre que Mn. Galmés preferí el segon.⁴¹⁷⁷

Llibre de la primera i segona intenció és el que potser ha fet més fortuna al llarg dels segles, no tant en manuscrits com sí en catàlegs i inventaris que registren l'obra. Tots els indicis apunten, això no obstant, que no és el títol original de Mestre Ramon, cosa tampoc excepcional en el corpus lul·lià.⁴¹⁷⁸ Els arguments principals que justifiquen la consideració de *Llibre d'intenció* com a títol original, i consegüentment pel qual cal prendre partit, són dos: primer, perquè és el que sempre apareix internament en l'obra i, segon, perquè és el títol que es dona en les altres dues obres en què l'autor cita el *Llibre d'intenció*.

El primer cas s'exemplifica en tres ocasions: en la invocació (a), en la divisió del llibre (b) i en la conclusió final (c):

- a) «Deus intellegible e amable infinidament: un homenet no conegut, pobre de virtuts e de amichs, indigne per colpes e peccats, fa ab vostra virtut aquest **libre de intenció** al seu amable fill, per tal que intenció, per gracia vostra, l'endreg en vos conexer, amar, honrar e servir, e vera intenció sia en aquest mon en la altea e honor que li cové» (Invocació).
- b) «En remenbrança de les .v. nafres de nostro Senyor Jesucrist, qui es home Deu, departim aquest **libre de intenció** en .v. capitols conseqüents» (pròleg, 2).
- c) «Amable fill, finit es aquest **libre de intenció** ab gracia e ab ajuda de Deu» (5.30, 8).

El segon grup d'exemples es dona en dues obres posteriors escrites entre 1290 i 1294: el *Llibre de Santa Maria* (a) i l'*Arbre de Filosofia desiderat* (b):

- a) «Esdevenç-se que aquell mercader legía en un *Libre* que era estat fet *de entenció*».⁴¹⁷⁹ (ORL X, 33)
- b) «Entenció és aquel estrument ab lo qual la fi dels comensamens aquels a sí mateix ha. Entenció consira, fil, en dues maneres, so es assaber, primera intenció, axí com abitar, e segona, axí com cambra que es per raó d abitar e manjar que es per raó de viure; e axí

⁴¹⁷⁷ Les dues traduccions romàniques contemporànies parteixen de l'edició de les ORL, per la qual cosa el títol és, respectivament en francès i portuguès, *Le Livre d'intention* i *O Livro da Intenção*.

⁴¹⁷⁸ N'és un cas paradigmàtic el *Romanç d'Evast e Blaqueria*. Cf. SOLER & SANTANACH (2009: 28-30).

⁴¹⁷⁹ La versió llatina és exactament coincident en aquest passatge: «[...] **libro qui de intentione fuit compilatus**» (ROL XXVIII, 78).

de les altres coses semblans a aquestes, segons la manera del *Libre d'entenció* que jo he fet a tu, fil, per so que sapies d'entenció uzar, e Deu conèixer e amar e bona entenció aver, e seguir la entenció per que Deus t'a creat e donat esser.

Gran temps ha, fil, que t'he tramès lo *Libre de entenció*, e car lonc temps ha que jo no t'he vist, no sé si d'aquel as reebuda utilitat; e si utilitat non as aúda, yo son escuzat en entenció a Deu, e tu en aquela remans colpalble, de la qual auràs a retre comte el dia del judici. Assò mateix faràs d'aquest Arbre que t'tramet, si sots la sua ombra no saps estar ne si del seu fruit vols manjar» (*ORL XVII*, 413-414).

Sembla, per tant, que el títol original que Ramon Llull tenia *in mente* era el del *Llibre d'entenció*, títol que, així mateix, donaria compte amb exactitud del tema del llibre, és a dir, el concepte de la «intenció», la definició i de la consegüent divisió en primera i segona.

Aquests tres arguments interns es completen amb els resultats de l'anàlisi dels manuscrits de tota la tradició de l'obra, catalans i llatins. En català, tots els còdexs manuscrits transmeten internament *Llibre d'entenció*. En canvi, *Llibre de la primera i segona intenció* és transmès, únicament, pels manuscrits que presenten *initia* a la taula de rúbriques, és a dir *DICB VN* (medievals els cinc primers i moderns els dos darrers), cosa que indica que aquest segon títol era difòs, almenys, des de les acaballes del s. XIV.

En la tradició llatina de l'obra, de la qual es conserven quinze manuscrits, només apareix *de prima et secunda intentione* en cinc casos⁴¹⁸⁰ i d'aquests cinc, dos completen el títol amb un *ad filium suum*.⁴¹⁸¹ La resta recull el títol *Liber de intensione*; tan sols en el cas de l'índex del manuscrit muniquès Clm. 10655 apareix sota la forma *De vera intentione*, una variant també coneguda en els registres catalans, i que ens obliga a referir-nos, tot seguit, als títols alternatius amb què l'obra fou recollida en catàlegs i inventaris catalans des del s. XV.

2.2. EL TÍTOL EN CATÀLEGS I INVENTARIS: VARIANTS ALTERNATIVES

Els inventaris de béns i els catàlegs que recullen l'obra, així com alguns documents castellans particulars, ofereixen dues particularitats rellevants quant a la intitulació del *Llibre d'entenció*. La primera es refereix a l'existència d'una versió castellana d'aquesta obra durant el s. XV. La segona posa de manifest que el *Llibre d'entenció* fou conegut, a l'inici del s. XV, com a llibre *de virtuts*, molt probablement pel contingut del cinquè capítol, contingut que igualment degué ser l'origen del *De vitti et*

⁴¹⁸⁰ Són els manuscrits San Candido, BC, VIII. C. 3; San Candido, BC, VIII. B. 8; Munic, SB, Clm. 10655; París, Mazarine, 3501; Munic, SB, Clm. 10565.

⁴¹⁸¹ Es tracta dels dos manuscrits conservats a la Bayerische Staatsbibliothek de Munic, Clm. 10655 i Clm. 10565.

virtu i del *Libro delle virtù e de' vizi* que se li atorgà en arribar dos manuscrits mallorquins (CB) a la Itàlia renaixentista.

Sobre la primera consideració en parlarem més detingudament en el capítol dedicat a la transmissió de l'obra. Quant a la segona, cal fer dues observacions. En primer lloc, el nom de *Llibre de virtuts* o també *Libro delle virtù e de' vizi* i *De vitti et virtu* ha de respondre al contingut de la part inicial del capítol V «De temptació», referit a les virtuts i als vicis. Es registra aquest títol en català en una sola ocasió i és impossible no relacionar-lo realment al *Llibre d'intenció*: l'incipit i l'èxplicit de l'obra són clars i contundents i no ofereixen ambigüitats respecte a la identificació. Les variants italianes, contràriament, poden ser resultat d'una confusió amb el *Llibre de virtuts e de pecats*, també conegut al s. XV com a *Llibre de virtuts e vicis*.⁴¹⁸² Això no obstant, les dades referides confirmen que es tracta clarament del *Llibre d'intenció*, i que degué ser una denominació alternativa molt puntual.⁴¹⁸³

En conclusió, les dades aportades demostren l'existència de dos títols principals, *Llibre d'intenció* i *Llibre de primera i segona intenció*, amb els quals l'obra es va transmetre tant a Mallorca com a Catalunya, així com també a Castella, ja des del s. XIV. Així mateix, durant el s. XV aparegueren altres variants secundàries i puntuals, que no passaren de les deixes testamentàries o dels inventaris d'encants. En les dues edicions contemporànies, en conseqüència, es feren servir els dos títols transmesos per la tradició manuscrita catalana. Nogensmenys, les dades són prou clares per demostrar que el títol originalment lull-lià és *Llibre d'intenció*, pel qual hem pres partit en la present edició.

Al quadre següent s'arrepleguen els dotze títols atorgats al *Llibre d'intenció* al llarg de la història. Els situam cronològicament i n'indicam els documents (manuscrits, edicions, catàlegs i inventaris) que els recullen.⁴¹⁸⁴

⁴¹⁸² Cf. DOMÍNGUEZ (2008: 4).

⁴¹⁸³ Cal tenir en compte, per exemple, que al full de guarda de *B* s'especifica que el text és en llengua portuguesa, cosa que tampoc no s'adequa a la realitat.

⁴¹⁸⁴ No tenim en compte els manuscrits *MUTRA LPH*, que tan sols ofereixen el títol intern de l'obra. Així mateix, no feim referència a tota la tradició manuscrita quan el títol *Llibre d'intenció* apareix internament en l'obra.

Títol	Segle	Manuscrits, edicions, inventaris i catàlegs
<i>Llibre d'intenció</i>	S. XV	Inventari anònim de Perpinyà, 1435. ¹ Inventari de Bartomeu Bols, 1439. ²
	S. XVI	Inventari de fra Joan Riera. ³ Inventari del col·legi de St. Isidor (2n), de 1760-1771.
	S. XX	Edició de Mn. Galmés, 1935 Avinyó, 1935. Carreras Artau 1939. ROL 1959. Llinarès 1963. Platzeck 1964. Cruz Hernández 1977.
<i>Libro de entencion</i> <i>Libro de yntencion</i>	S. XV	Inventari d'Alonso de Pimentel, 1447. ⁴
	S. XVI	Inventari de Juan de Herrera, 1597. ⁵ (Es precisa que és en llengua catalana)
<i>Lo tractat de vera intenció</i>	S. XV	Inventari del cavaller Ramon de Sant Martí, 1434. ⁶
<i>Llibre de primera i segona intenció</i>	S. XIV-XVI	Mss. <i>DICB V</i> (<i>initia</i> de la taula de rúbriques)
	S. XVII	Catàleg anònim, Causa Pia Lul·liana. ⁷
	S. XVII - XVIII	Ms. <i>N</i> (<i>initia</i> de la taula de rúbriques)
	S. XX	Edició de Jeroni Rosselló, 1901 (1886). Avinyó 1935 Perarnau 1982
<i>Llibre de primera entenció e segona</i>	S. XV	Inventari de Martí de Vilaragut, 1434. ⁸ (Donació a l'Escola Lul·liana de Barcelona)
<i>De la primera e segona intenció</i>	S. XV	Inventari del ciutadà Francesc Comelles, 1466. ⁹
<i>De primera e segona intenció</i>	S. XVI	Inventari del prevere Joan Domènech, 1502. ¹⁰ Inventari del pare Bernat Bibiloni, 1512. ¹¹ Inventari del cardenal Ascanio de Colonna, 1591. ¹²
<i>De prima Entencion</i>	S. XV	Juan Alfonso de Baena, 1417.
<i>Lo primer e lo segon</i>	S. XV	Inventari d'Angelina, vídua d'Antoni Xarch, 1464. ¹³
<i>De virtuts</i>	S. XV	Inventari de béns del rei Martí d'Aragó, 1410. ¹⁴
<i>De vitii et virtu</i>	S. XVI	Full de guarda del ms. 16432 de la British Library.
<i>Libro delle virtù e de'vizi</i>	S. XVIII	Catàleg Minutoli-Tegrini. ¹⁵

¹ «Item un altre appellat “Libre de intencio” comença *Deus intelligible* e fenex *de poble xxxv*» (VIDAL 1888: 338). L’*explicit* permet de formular la hipòtesi que la part en qüestió era incompleta per pèrdua de fulls.

² «[69] Item un altre libre escrit en pergamins, cubert de pergami appellat *De intenció*. Feneix la primera pàgina: audi ergo» i «[88] Item un altre libre escrit en pergamins, ab cubertes verdes, appellat *De intencio*. Feneix la primera pàgina: per la qual conoiche» (MADURELL 1962: 113- 114).

³ Encara que el títol és en llatí, *Liber intentionum*, s’especifica que és en «llemosí» (PENYA 1886: 231). Vegeu la descripció del manuscrit *I* per a la figura de Joan Riera.

⁴ «[65] Vn libro de entençión en quarto de papel çebti menor con tablas de papel cubierto de cuero blanco» (BECEIRO 1983: 264).

⁵ Cf. RUIZ ARCAUETE (1936).

⁶ «[16] Item, IIII quoerns de paper de forma de full, de paper, stants dins unas cubertes de pregami [sic] descornats, contenents en si *Lo Tractat de la vera intenció*» (HILLGARTH 1991: II, 483-84).

⁷ «Libre de primera y segona intenció». Causa Pia Lul·liana. Processos 4.

⁸ MADURELL (1962: 107) i LLULLDB Inventari VIL.

⁹ «[6] Item, altre semblant libre, *De la primera e segona intenció*» (HILLGARTH 1991: II, 513-514).

¹⁰ «[55] Item un libre de *Mestre Ramon, De primera e sagona intenció*» (HILLGARTH 1991: II, 611).

¹¹ «[2] Item un libre qui tracta *De primera e segona intenció*» (HILLGARTH 1991: II, 654).

¹² «De primera y segona intenció y la vida y arts de Ramon en f.» (PENYA 1889: 102). És el catàleg que dóna compte de les obres trameses des de Palma a Roma, per al procés de la causa lul·liana, el 4 de juliol de 1591. Vegeu l’apartat dedicat a la descripció del ms. *B*.

¹³ Es tracta del document que apareix com anònim a MADURELL (1968: 67), però que és identificat clarament per Claude CÀRRERE (1966: 270) i Josep HERNANDO (2006: 287 i 327). Aquest darrer autor especifica que es tracta de l’inventari d’Angelina, esposa del mercader Antoni Xarch i mare d’Eulàlia Poal. Eulàlia era casada amb el també mercader i ciutadà de Barcelona Antoni Poal i fou hereva universal, juntament amb son germà, dels béns de sa mare (HERNANDO 2006: 287). La descripció és la següent: «Item, un altre libre escrit en paper, en què es contengut *Lo primer e lo segon de mestre Ramon Lull*, cubert de posts ab V plantons petits a cascuna post, e ab dos tanchadors, lo qual comense: “Deus intel·ligible e amable”. E fina “finito libro sit laus gloria Christo amen”» (HERNANDO 2006: 327).

¹⁴ «[280] Item un altre appellat *de Virtuts* en paper ab posts de paper engrutades cubert de cuyro vert ab dos l [f. 40] tanchadors de bagua lo qual comensa “Considerant en jeent en mon lit” e faneix “tament conexen et amen Deu”» (MASSÓ 1905: 453).

¹⁵ CATALOGO (1871: 8).

3. HISTÒRIA DE LA TRANSMISSIÓ I DIFUSIÓ DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*

3.1. ELS ORÍGENS

El *Llibre d'intenció* fa part del conjunt de les quaranta-set obres que Elena Pistolesi ha classificat com a obres amb doble tradició, això és, catalana i llatina.⁴¹⁸⁵ La tradició de l'obra és doblement considerable: d'una banda, pel nombre de testimonis que la transmeten (tant en català com en llatí) i, de l'altra, per la complexitat de les relacions genètiques que s'observen a partir de la *recensio* de la tradició catalana. Semblantment com ocorre amb altres obres del mateix període artístic —com la *Doctrina pueril* o el *Blaquerna*— la tradició del llibre dedicat a la finalitat de l'home, se sustenta en quinze manuscrits catalans i setze manuscrits llatins, a més de tres edicions, una de llatina (s. XVIII) i dues de catalanes (s. XIX i s. XX).⁴¹⁸⁶ Val a dir que, a banda de tots aquests testimonis coneguts, tenim indicis febaents de l'existència de més còdexs manuscrits, perduts actualment però documentats en catàlegs bibliogràfics i inventaris d'encants, que certifiquen l'existència, per exemple, d'un manuscrit català datat al 1502 o de les traduccions castellanes que circularen per territoris hispànics durant el segle XV.

Qualificada com a obra pedagògica i doctrinal, de contingut filosòfic per a uns i per a d'altres de contingut teològic o místic,⁴¹⁸⁷ el *Llibre d'intenció* és una obra relativament curta, adreçada al fill que, suposadament, entra en l'adolescència. És un llibre que cal situar al nivell de la *Doctrina pueril*, d'estil instructiu, eminentment pràctic, orientat no tant a redreçar els errors dels infidels sinó a l'ensenyament dels cristians mateixos. Aquests referents no es poden perdre de vista a l'hora d'esbossar les línies de difusió de l'obra, perquè, com bona part de la producció lul·liana del període 1274-1289 caracteritzada per una preocupació creixent per a la reforma de la societat, és destinada a un públic laic i poc format, amb unes necessitats doctrinals específiques, públic per al qual l'autor desenvolupa un seguit d'estratègies molt concretes tant pel que fa als gèneres i recursos literaris com pel que afecta la difusió de la pròpia obra. És

⁴¹⁸⁵ Cf. PISTOLESI (2009: 33)

⁴¹⁸⁶ Desconeixem l'existència de cap edició impresa anterior a les esmentades. En l'article de Tusquets sobre la influència lul·liana en sant Ignasi de Loyola, s'afirma que Lefèvre d'Étaples «havia publicat i prologat» textos de Ramon Llull, entre els quals el *De prima et secunda intentione* (1977: 8). A la *Bibliografia de les impressions lul·lianes* no es recull cap edició ni en català ni en llatí del *Llibre d'intenció* anterior a la de Magúncia del s. XVIII. Aquesta dada és ratificada per BONNER (2003).

⁴¹⁸⁷ Entre d'altres, ha estat classificada com a filosòfica per RUBIÓ (1911: 21); de mística per LONGPRÉ (1926: 1103, 3) i GALMÉS (1935: x); de doctrinal per PERARNAU (1983: 136); com a didàctica per BONNER & RIPOLL (2002: 18).

l'època del *Romanç d'Evast e Blaquerna* i és l'època en què Llull recorre a la dedicatòria de dues obres, formalment molt properes, al seu amable fill.⁴¹⁸⁸

Que el *Llibre d'intenció* va circular de bell antuvi entre els deixebles i coneguts més propers al nostre autor ho posa de manifest l'existència de la versió llatina entre els còdexs pertanyents a Pere de Llemotges, còdex que cal considerar com el testimoni *antiquor* de tota la tradició actualment coneguda. Com s'ha explicat anteriorment, la versió llatina ha de situar-se abans de finalitzar la primera estada parisenca de Llull durant els anys 1287-89.⁴¹⁸⁹ Una amplificació de contingut,⁴¹⁹⁰ similar al que esdevé en diferents passatges del *Llibre de contemplació* o en d'altres de la ja citada *Doctrina pueril*,⁴¹⁹¹ fan vàlida la hipòtesi que l'autor intervingués directament en la traducció de l'obra del català al llatí, com era usual del *modus operandi* lul·lià. A falta de l'edició crítica llatina, aquest no pot ser el lloc per establir quina de les dues versions és la primera i, per tant, quina és la relació de dependència d'una versió respecte de l'altra.⁴¹⁹²

Per descomptat, qui també coneixia el *Llibre d'intenció* era el deixeble de Ramon Llull, el canonge d'Arràs i soci de la Sorbona Thomàs Le Myésier, que n'inclouïa una còpia, també en llatí, a l'*Electorium*, la qual còpia depenia de la del manuscrit de Pere de Llemotges.⁴¹⁹³ Els resultats de la *recensio* han posat de manifest una relació força estreta d'aquests dos testimonis amb la família *a* de la tradició catalana, i molt especialment amb el manuscrit base *M*.

En català, el testimoni més antic de *Llibre d'intenció* es remunta a la segona meitat del s. XIV. Es tracta del ms. *M*, base de la nostra edició, imprescindible no tan sols per ser el més antic dels catalans coneguts actualment sinó per dues altres característiques: d'una banda, perquè fa palesa l'acceptació que la doctrina intencional degué tenir entre els primers nuclis lul·listes, sorgits immediatament després de la mort de Llull, en incloure-hi la còpia de l'*Art de confessió*; de l'altra, perquè anticipa la

⁴¹⁸⁸ Recurs que, com veurem, pot tractar-se també com un formalisme estrictament literari adequat per a la disposició del text i que s'utilitzarà en altres obres no adreçades apriorísticament al fill.

⁴¹⁸⁹ Per tant, la traducció llatina podria respondre a les noves necessitats de Llull a França. Cf. PISTOLESI (2009).

⁴¹⁹⁰ És a la rúbrica [5.27] «De clergue». En la versió catalana, el primer paràgraf serveix per explicar la finalitat dels clergues, mentre que la versió llatina s'inicia amb dos paràgrafs en els quals es defineix la figura del clergue/sacerdot. L'edició maguntina, elaborada a partir del text català, no contempla aquesta innovació dels dos originals llatins, vol dir, d'aquest testimoni i del de l'*Electorium*.

⁴¹⁹¹ Cf. SANTANACH (2005: xlv).

⁴¹⁹² Vegeu l'apartat dedicat a la descripció de les fonts llatines. Cf. PISTOLESI (2009: 34).

⁴¹⁹³ Cf. HILLGARTH (1998: 404).

tendència general de la tradició manuscrita a què ens referim: l'aparició del *Llibre d'intenció* en volums miscel·lanis.

Un aspecte del tot rellevant d'aquest còdex posa de manifest la recepció que degué tenir la doctrina de les intencions entre els primers lectors i seguidors del nostre autor, que es feren seu el missatge intencional i l'incorporaren en la producció apòcrifa. En l'anònima *Art de confessió*, transmesa en la darrera part del còdex i localitzada, segons el colofó, a València el 1336, la doctrina intencional és reelaborada a partir d'uns clars esquemes mentals lul·lians:⁴¹⁹⁴

[f. 2^v] «Pecat mortal es desviament e fi de la principal e final entenció per la qual home es creat lo qual desviament es conegut com hom es desobedient a negú dels deu manaments dela lei los quals son regles qui reglen e conserven en hom a ells obedient en la final entenció per que hom es creat la qual principal e final entenció es aquesta: Deus membrar entendre e amar servir e honrar e obeyr sobre tot quant es creat» (ms. 102-V2-3).

[f. 3^v] «E per tal que hom sapia usar de entenció en esta art vull declarar les condicions de entenció breument. Primera entenció la qual es principal e final ha esguart a Deu simplement. E la segona entenció ha dos esguarts ço es asaber ha virtudes creades concordants ab divina virtut les quals son justícia prudència fortitudo temprança humilitat paciència castetat e moltes | [f. 4] daltres virtuts. E com hom las ama e usa daquelles ha lauores la segona entenció concordantse ab la primera en ell. E la segona part dela segona entenció ha esguart a vicis axí com la volentat del peccador que ama ço que deu amar o com no avoreix e desama mes ço que deu mes auorrir e desamar llavors usa la volentat de aytal peccador dela segona entenció contraria a la primera e encara contraria ala segona concordant ab la primera. Ara he dada conexença e doctrina com lo peccador sapia usar de entenció en esta art de confessió segons que-s cové usar daquela» (*ibidem*).

Aquest còdex *antiquor* de la tradició catalana presenta una característica que esdevindrà gairebé general: la transmissió del *Llibre d'intenció* en volums miscel·lanis, que, de mans úniques o diverses, arpleguen en un mateix volum dues o més obres lul·lianes.⁴¹⁹⁵ Una visió panoràmica de les obres transmeses en dits còdexs demostra que el *Llibre d'intenció* es relacionava amb obres tant del mateix cicle artístic (*Llibre de l'ordre de cavalleria*, *Pecat d'Adam*, *Llibre de meravelles*, *Doctrina pueril*) com amb obres posteriors (*Consolació d'ermità*), però que, en general, hi tenien una vinculació temàticament específica i feien part d'un mateix grup d'obres referides a la preocupació per la reforma de la societat, més que no pas a la conversió dels infidels.⁴¹⁹⁶

⁴¹⁹⁴ Es tracta de la segona *Art de confessió*, sorgida del nucli lul·lista valència, del qual grup ja havia aparegut el 1317 una primera *Art de confessió*. Cf. CARRERAS (1972: 231-239), HILLGARTH (1998: 180, n.50) i molt especialment PERARNAU (1985b: 17).

⁴¹⁹⁵ L'única excepció és el ms. R, volum factici que conté una còpia del *Llibre d'intenció*. Vegeu-ne la descripció al capítol dedicat a les fonts manuscrites.

⁴¹⁹⁶ Vegeu-ne el quadre-resum al final del capítol dedicat a la descripció de les fonts manuscrites.

El màxim exponent d'aquesta tendència miscel·lània és, sens dubte, el voluminós manuscrit *D*, que, com *M*, ha de situar-se cronològicament a partir de la segona meitat del s. XIV, probablement en el trànsit entre les dues centúries.⁴¹⁹⁷ Una particularitat que el fa destacable respecte de la resta dels testimonis medievals transmissors del *Llibre d'intenció*, és l'atribució de l'obra a Ramon Llull, situació que no es repetirà fins al s. XVII.

Això no obstant, que l'obra circulava entre els lectors més primerencs de Llull, que l'identificaven com a autor de l'obra malgrat l'anonimat ja indicat, ho posa de manifest la sospita d'heretgia que recaigué sobre l'obra durant l'episodi més irat de la persecució inquisitorial. A l'últim quart del segle XIV, Nicolau Eimeric empenia la seva particular croada contra tot escrit que hagués sorgit de l'obrador lul·lià. Motivats probablement pel recel que generaven els nous corrents espirituals, que ben aviat incorporaren les doctrines lul·lianes al seu bagatge, inclogué un passatge del *Llibre d'intenció* entre les cent proposicions sospitosament herètiques recollides al *Directorium inquisitorium*,⁴¹⁹⁸ inclusió que cal considerar com un indicatiu evident de l'abast que fins aleshores hauria tingut el llibre, especialment entre el cercle lul·lístic valencià sorgit just després de la mort del mestre i contra el qual Eimeric descarregà la seva ira inquisitorial.⁴¹⁹⁹ Cal tenir en compte que tant per l'estructura allunyada de les complicacions terminològiques d'altres obres estrictament artístiques —cosa que reconeixia Eimeric mateix— com sobretot pel contingut, el *Llibre d'intenció* devia ser una obra molt assequible per al públic llec i força atractiva per als grups relacionats amb beguins i espirituals franciscans,⁴²⁰⁰ propers al moviment capitanejat per Pere Rossell i

⁴¹⁹⁷ SOLER (1991: I, 59).

⁴¹⁹⁸ Quant al *Llibre d'intenció*, es tracta de la proposició núm. 81, que afecta tot el paràgraf sisè i part del setè del segon capítol, «De Déu». Aquesta no és l'única ocasió que el *Llibre d'intenció* apareix citat en la literatura inquisitorial. Al *Dialogus contra lul·listas* (que citam de la traducció catalana) el *Llibre d'intenció* comparteix escena amb obres lul·lianes de contingut teològic i doctrinal, relativament senzilles i sense complicacions terminològiques artístiques: «(Inquisidor) [...] Encara us dic més: no és cert que en la doctrina de Ramon hi ha molts llibres que no tenen principis especials. [...] Són els llibres de la *Doctrina pueril*, el *Llibre dels articles de la fe*, el *Llibre d'intencions*, el *Llibre de contemplació* i molts d'altres. Aquests són llibres molt clars, que no contenen cap principi especial. ¿Per quina raó no hem d'entendre la doctrina que contenen?» (DE PUIG 2002: 134).

⁴¹⁹⁹ El sorgiment d'aquest grup, estretament vinculat a València i amb fortes connexions amb grups franciscans i espirituals, i sobretot connectats amb les doctrines d'Arnau de Vilanova, ha estat estudiat per CARRERAS (1939: I, 17-18), PERARNAU (1985b) i (1997), DE PUIG (1980) (2000ab) i (2002). Els motius pels quals aquest grup arrenca a València i per què Mallorca queda al marge de l'incipient corrent lul·lista després de la mort de Llull és analitzat a HILLGARTH (1991: I, 157-271). ENSENYAT (en premsa) defensa la pervivència d'alguns indicis velats de lul·lisme a l'illa durant la catorzena centúria.

⁴²⁰⁰ Beguins i lul·listes mereixien, per a l'inquisidor, un mateix qualificatiu: heretges. Per a les relacions entre lul·lisme i beguïnisme a Catalunya, a banda de la bibliografia sobre l'episodi de la persecució inquisitorial ja citada, és imprescindible CUSCÓ (2005).

Antoni Riera,⁴²⁰¹ i lectors segurs, en definitiva, de la *Doctrina pueril* i el *Llibre contra l'Anticrist*.⁴²⁰²

Després de la fúria eimericiana, que afectà tan de ple la corona catalanoaragonesa i que Jaume de Puig relacionà estretament amb l'actuació reial durant el cisma d'occident,⁴²⁰³ l'època de calma per al lul·lisme arribà amb l'establiment de diversos centres d'ensenyament en diferents territoris catalans, concretament a Barcelona (conegut almenys des de 1406) i poc temps després a Mallorca.⁴²⁰⁴ És precisament al tombant de segle XIV que comença l'esplendor en la difusió del *Llibre d'intenció*. La versió occitanitzant, que no traducció occitana, marca el trànsit entre els segles XIV i XV. Es tracta de la còpia del manuscrit *U*, actualment custodiat a Munic, que va pertànyer amb certesa a l'escola lul·liana de Barcelona.⁴²⁰⁵ És l'única versió occitanitzada de l'obra que en resta, avui dia, i que pot relacionar-se amb les estratègies pròpies del taller de còpia lul·lià: un text amb una pàtina occitanitzant, copiat a partir d'un antígraf català, amb adaptacions fonamentalment gràfiques i en menor mesura morfològiques i lèxiques.⁴²⁰⁶

3.2. EL SEGLE D'OR DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*

El segle XV és, per excel·lència, el segle de l'expansió lul·lista (Mallorca, Catalunya, Castella, Itàlia), o, manllevant els mots a Mn. Perarnau, el moment d'«autèntica eclosió» del lul·lisme europeu.⁴²⁰⁷ I és, sense cap mena de dubte, el segle d'or del *Llibre d'intenció*. Es consoliden dues àrees evidents de difusió (Mallorca i Catalunya). És el moment àlgid de circulació de l'obra, ateses les següents dades: a) la quantitat de còpies d'aquest període conservades actualment; b) els lectors i possessors que apareixen en inventaris d'encants i testaments; c) la constància documental de la traducció del *Llibre d'intenció* a altres llengües romàniques i de la circulació en terres castellanès.

⁴²⁰¹ Cf. CARRERAS ARTAU (1939: II, 44-59), URVOY (1980), DE PUIG (1980) i CUSCÓ (2005: 80-81).

⁴²⁰² Cf. CUSCÓ (2005: 73).

⁴²⁰³ DE PUIG (1980).

⁴²⁰⁴ Ens referim a l'escola lul·liana de Barcelona i a l'escola de gramàtica de Randa, a Mallorca. Cf. CARRERAS ARTAU (1939), MADURELL (1950) i (1962), DE PUIG I OLIVER (2000b) i SANTANACH (2005).

⁴²⁰⁵ Es pot relacionar perfectament, per les obres contingudes, amb el volum que s'identifica al catàleg de Salzinger, de 1718, sota l'apartat de manuscrits procedents de Barcelona. Cf. BRÜCK (1955: 27).

⁴²⁰⁶ Cf. BADIA & AL. (2009a), (2009b) i (2009c).

⁴²⁰⁷ PERARNAU (1983: 136).

Dels quinze testimonis que configuren la tradició catalana, vuit (*UTRAICBE*) són d'aquest segle. Hi ha prou indicis, com es pot observar en les històries específiques de cada manuscrit, per afirmar que *UTRA* són de procedència catalana. El ms. *U* recalà a l'escola lul·liana. El manuscrit *A* procedeix, segons els dos colofons de les obres que transmet, de Vilafranca. Vilafranca suposadament del Penedès, on sembla que s'hi havia establert, al s. XIV, una comunitat beguina els membres de la qual eren lectors de Llull.⁴²⁰⁸ *TR* no presenten cap dada explícita sobre la localització. Això no obstant, el fet que *T* contengui una còpia de *Lo somni* de Bernat Metge i que *R* pertangués a la biblioteca del monestir de Ripoll poden ser factors per determinar-ne llur procedència catalana. Els resultats de la *recensio* han posat de manifest alguns indicis de relació genètica entre aquests quatre testimonis, que juntament amb *MD* constitueixen la família α de la tradició catalana.

La situació suara descrita és similar a la dels testimonis *ICB*, ubicats a Mallorca durant el segle XV, de filiació genètica clara respecte d'un mateix antecedent comú. *IC* presenten indicis prou clars de la procedència illenca, per mitjà de les notes de possessió de *I* i per la inscripció al full de guarda final de *C*, que el relaciona amb un «*scriptorii majoricarum*». El ms. *B* presenta alguns trets lingüístics que el lliguen inexorablement amb Mallorca. Amb el testimoni *E* s'imposa una certa cautela: és una peça sens dubte estranya en el conjunt de la transmissió de l'obra perquè és l'únic testimoni que transmet una selecció fragmentària del *Llibre d'intenció*, que sembla respondre a uns interessos concrets del lector. Aquesta selecció s'insereix en un devocionari, compost de diverses parts, que fan pensar en la relligadura conjunta en coincidir-ne les mides i, sobretot, el contingut clarament espiritual dels textos transmesos. El fet de transmetre també l'apòcrif *Consectari de les quatre virtuts*, text compartit per totes les còpies illenques no només d'aquest segle sinó també per algunes còpies del XVII, a més de diferents marques lingüístiques específiques, permeten apuntar cap a certs indicis de factura també mallorquina.

El panorama productiu de còpies s'ha de completar amb la munió de manuscrits citats en els inventaris del moment, tant de Catalunya com de Mallorca, la qual cosa permet perfilar la història de la difusió de l'obra i, sobretot, de descobrir-ne els lectors, un lectors que, molt probablement, ja no amagaven les seves preferències lul·lianes

⁴²⁰⁸ Cf. HILLGARTH (1991), CUSCÓ (2005) i PERARNAU (2009) .

després de la sentència absolutòria de 1419, quan s'intentava resoldre la sospita herètica que tan àrduament havia escampat l'inquisidor Eimeric.

Quant als documents que registren l'obra, el contrast amb el s. XIV és més que evident: en els inventaris barcelonins del XIV no hi consta cap exemplar del *Llibre d'intenció*.⁴²⁰⁹ De Mallorca, les dades són del tot escasses, per no dir inexistent, perquè com proposa Jocelyn N. Hillgarth, la persecució inquisitorial degué tenir conseqüències nefastes en la difusió de l'obra lul·liana a l'illa.⁴²¹⁰ En canvi, els documents testamentaris que donen notícia de l'obra que ens ocupa al llarg del s. XV són abundosos i dibuixen una xarxa de lectors i possessors relacionada, directament, amb el lector ideal per a qui Llull va redactar l'obra.

Els inventaris de béns, tant illencs com peninsulars, posen de manifest que el *Llibre d'intenció* s'estengué pràcticament a totes les esferes socials, començant pel rei mateix. És sabut que el rei Martí d'Aragó (1365-1410), conegut per l'Humà o també l'Eclesiàstic, era possessor d'obres de Ramon Llull. I d'obres, precisament, doctrinals i relacionades amb el que ja s'ha apuntat sobre la qüestió de la reforma social. No sorprèn, consegüentment, que en l'inventari de béns mobles del monarca hi apareguin una *Doctrina pueril* en francès i un llibre *De virtuts*, que indubtablement es correspon al *Llibre d'intenció*.⁴²¹¹

A banda del regi possessor, els lectors entre els quals circulava l'obra eren majoritàriament, però no exclusiva, mercaders i menestrals: un mercader de Perpinyà, la vídua d'un mercader barcelonès, un cavaller i un ciutadà de Mallorca. Del primer se'n desconeix el nom. En canvi, Angelina era la vídua del mercader barcelonès Antoni Xarch. Consta, en el testament de 1464, que la filla del matrimoni, Eulàlia Poal (casada amb el també mercader i ciutadà barceloní Antoni Poal), heretà de sa mare el llibre *Lo primer e lo segon*, l'incipit i èxplicit del qual no ofereixen cap dubte sobre la identificació com el *Llibre d'intenció*.

Ramon Sant Martí era el cavaller mallorquí que posseïa, a més d'un *Llibre de l'orde de cavalleria*, un exemplar de *Lo tractat de vera intenció*, segons l'inventari de béns del 1434. El *civis* o ciutadà de Mallorca era Francesc Comelles, de qui se'n

⁴²⁰⁹ Cf. HERNANDO I DELGADO (1995).

⁴²¹⁰ Segons Hillgarth, únicament s'han localitzat, a Mallorca, quatre possessors (dos mercaders, un rector i un ermità) d'obres lul·lianes anteriors a 1401. Cf. HILLGARTH (1987: 59).

⁴²¹¹ MASSÓ I TORRENTS (1905: 413 [212] i 453 [280]). A banda de les dues obres esmentades hi consten, també, una *practica de la taula general* (415 [8]), uns *Proverbis de Ramon* (420 [43]), uns *proverbis d'ensenyament* (421 [48]) identificats amb l'anterior, i, finalment un llibre «apellat de la ciencia den Lull» (429 [109] i 430 [117]).

conserva un inventari de 1466.⁴²¹² Aquesta tendència de possessors menestrals encara es feia patent ja entrat el segle XVI, concretament l'any 1512, quan es redactava a Palma l'inventari del paraire Bernat Bibiloni, també possessor de l'obra.⁴²¹³

Els preveres constituïen un segon grup de lectors, com es desprèn igualment dels inventaris i de les notes de possessió. Bartomeu Bols, prevere protector de l'escola barcelonesa,⁴²¹⁴ posseïa, segons l'inventari de 1439, dos exemplars diferents del llibre *De entenció*. L'inventari expedit a Palma del «venerable» prevere Joan Domènech dóna compte de l'existència, entre els seus béns, d'un exemplar *De primera e segona intenció* el 1502.⁴²¹⁵

En relació amb les notes de possessió, el manuscrit *I* és un testimoni únic, gràcies a les quals es pot concloure que, a Mallorca, passà per mans de tres preveres: pertanyia inicialment a un desconegut prevere Mn. Barceló, que dia 12 d'abril de 1485 el venia a Gabriel Serra. Aquest darrer era el pare del també prevere Antoni Serra, successor de Joan Cabaspre en la càtedra lul·liana de Palma. L'altre posseïdor d'aquest manuscrit relacionat amb el clergat és fra Joan Riera, postulador de la Causa lul·liana a Roma i superior del convent de St. Isidor durant la primera meitat del s. XVII, amb qui el manuscrit sortí de l'illa per recalcar a la ciutat eterna cap a 1616.

No cal cercar més enllà del contingut del *Llibre d'intenció* per entendre la constitució d'aquests dos grups de lectors, de laics menestrals, mercaders i cavallers d'una banda, i de preveres de l'altra. És evident que el *Llibre d'intenció* té un destinatari clarament cristià, a qui no cal demostrar la veritat de la fe catòlica. Els grups socials esmentats apareixen reflectits i definits en el *Llibre d'intenció*, perquè són estaments exemplars per a la resta de la societat i perquè, des de l'iniciàtic *Llibre de contemplació*, Llull denuncia que els membres d'aquests cossos socials no segueixen la regla de les dues intencions, regla que té en Déu l'objectiu final i que esdevé imprescindible per al restabliment de l'ordre del món. A banda de les rúbriques específiques sobre cada estament que configuren la part final del llibre, en la cloenda l'autor atorga als menestrals (i també als mercaders, a tenor del contingut de la darrera rúbrica) un paper fonamental en la transmissió de la doctrina intencional:

«Car per ço, fill, ha lo ferrer, fuster, çabater e han los altres menestrals tantes coses en lurs oficis que singularment ab cascuna de aquelles coses, e comunament ab totes,

⁴²¹² Per a més detalls sobre ambdós inventaris cf. HILLGARTH (1991: II, 438 [201], 513 [296]).

⁴²¹³ HILLGARTH (1991: II, 654).

⁴²¹⁴ Cf. MADURELL (1950) i (1962-65).

⁴²¹⁵ HILLGARTH (1991: II, 619 [455]). D'aquell any 1502 era, suposadament, el manuscrit (X) desaparegut de la Biblioteca Pública de Palma a principis de s. XX.

seguissen la ordinació de intenció, per ço que per aquella ordinació us hom de virtuts contra vicis sovinalment, longament, ferventment, justament, tement, conexent e amant Deu et cætera» (5.30, 9)

Al *Llibre de Santa Maria*, qui llegeix el *Llibre d'intenció* és precisament un mercader (*ORL* X, 33-34). I per si encara en restava cap dubte, el gran perseguidor i inquisidor Eimeric havia precisat, al s. XIV, quines eren les activitats a les quals es dedicaven els lul·listes que atacava. La contraposició entre un estament nobiliari, intel·lectualment format, i l'estament menestral, sense educació ni estudis, era l'argument que feia servir Nicolau Eimeric per provocar l'adversari:

«Vosaltres, gent de seny, tolereu de bona gana els qui no en tenen. Ho reconec: quin deshonor! La vostra insensatesa ja no pot ser més gran, perquè vosaltres, que no sou geòmetres, ni aritmètics, ni gramàtics, ni lògics, ni matemàtics, ni metafísics, ni físics, ni cirurgians, ni canonistes, ni advocats ni astròlegs ni teòlegs, ni filòsofs, ni músics, ni emperadors, ni marquesos, ni reis, ni nobles, ni poderosos, ni cavallers, ni barons, ni cadets, ni ducs, ni prínceps, vosaltres que més aviat sou homes vulgars, homes del comú, mercaders, artesans, sastres, sabaters, tintorers, aixafaterrossos, pagesos, fusters, ferrers, argenters, adroguers, i teixidors, no voleu creure els mestres en teologia, els canonistes i els juriconsults, els vostres prelats ordinaris, els cardenals, perns de l'Església i del món, i ni tan sols el nostre santíssim senyor el Papa, vicari de Crist en el misteri de la fe! ¿Hi ha o hi pot haver una imprudència, una ximpleria, una insensatesa més gran? Contesta, lul·lista estúpid!» (DE PUIG 2002: 58).⁴²¹⁶

El darrer tret que caracteritza la difusió de l'obra durant el segle XV és la traducció de *LI* al castellà. És prou sabut, pels estudis de Joaquim Carreras Artau i sobretot de Mn. Perarnau,⁴²¹⁷ que a finals del s. XIV i sobretot durant el s. XV s'havia forjat un lul·lisme incipient en les terres de la corona de Castella,⁴²¹⁸ lul·lisme que hauria penetrat per terres andaluses per la via dels terciaris franciscans.⁴²¹⁹

Pel que fa al *Llibre d'intenció*, són dos els documents del s. XV que el relacionen amb els corrents lul·listes castellans. El primer text és una nota autògrafa de Juan Alfonso de Baena, el poeta i compilador del cançoner, aleshores escrivà del rei, que dia 17 de desembre de 1417 deixava constància del préstec librari que li feia el prior del monestir de Sant Jeroni de Valparaíso de Còrdova per copiar les obres lul·lianes corresponents. Segons Perarnau, cal entendre que el préstec era per treure'n còpia per a la biblioteca del rei de Castella.⁴²²⁰

⁴²¹⁶ Per a altres fragments de to incendiari similar vegeu especialment HILLGARTH (1991, I: 201, n. 65).

⁴²¹⁷ CARRERAS ARTAU (1936) i PERARNAU (1985).

⁴²¹⁸ Nieto Cumplido parla concretament d'un «círculo lulista cordobés» (1979: 201).

⁴²¹⁹ PERARNAU (1985: 15).

⁴²²⁰ PERARNAU (1985: 11).

«[...] *resçibí prestados del onrado prior del monesterio de Sant Jeronimo de Córdoua tress libros de Remón, el uno de Loores de Santa María e el otro de Prima Entençión, e el otro de Oraçiones los quales me prestó el dicho sennor prior para los trasladar*» (NIETO CUMPLIDO 1979: 218).

La nota citada és doblement significativa perquè, d'una banda, dóna compte de l'existència de la versió castellana del llibre en la biblioteca de Sant Jeroni. De l'altra, és indicativa de les esferes en les quals l'obra podia ser llegida i difosa, com eren, un altre cop, el clergat i la cort reial, talment com s'esdevenia en terres catalanes.

La vinculació del *Llibre d'intenció* amb la noblesa és confirmada per l'altre possessor castellà conegut: Alfonso de Pimentel, tercer comte de Benavente entre 1440 i 1461. A l'inventari, que no pot ser anterior a 1443,⁴²²¹ hi figura un *Libro de yntención*, juntament amb altres obres lul·lianes com el *Blaquerna*, el *Fèlix*, el *Llibre de consolació d'ermità*, l'*Arbre de Ciència* o la *Taula general*. Per a Isabel Beceiro Pita, la presència de volums lul·lians en la biblioteca del comte no és un fet contextualment inusual (tenint en compte que, de manuscrits lul·lians, en posseïen altres particulars, com el marquès de Santillana) però sí que ho seria el nombre relativament elevat d'exemplars, un total de deu en aquest cas.⁴²²²

Es clou així el moment més esplendorós en la història del *Llibre d'intenció*: vuit manuscrits catalans conservats, dels quals quatre copiats a Mallorca i quatre a Catalunya. Són nombroses les referències de l'obra en catàlegs i inventaris, es difon més enllà del territori català i s'estén entre un cercle de lectors econòmicament benestant i entre els estaments socials més propensos a la lectura (noblesa, clergat, burgesia i menestralia).

⁴²²¹ Si bé l'inventari no és datat, ha de ser posterior a 1443 per la inclusió de la versió de *La conquesta de Troya*, de Pedro de Chinchilla, encomanada pel tercer comte de Benavente. Cf. BECEIRO PITA (1982: 139).

⁴²²² Cf. BECEIRO PITA (1982: 142). Segons l'autora, seria possible pensar en la influència d'algun frare franciscà en l'assessorament bibliogràfic del comte, la qual cosa s'hauria de relacionar amb les observacions de Perarnau (1985) sobre la penetració franciscana, via Andalusia, del lul·lisme a Castella. Per a la presència d'obres lul·lianes en biblioteques castellanes com ara la del monestir dels jerònims de Guadalupe vegeu VIZUETE MENDOZA (1986).

3.3. ELS SEGLES XVI-XX

L'esplendor del s. XV quant a producció de còpies i profusió de documentació referida a lectors ja no es tornarà a produir. El segle XVI es caracteritza per una letargia extrema en la difusió de l'obra: no tenim notícies de lectors (salvant els casos indicats de 1502 i de 1512), a excepció de l'única nota de possessió del canonge Llorente al ms. 1257 desaparegut de la biblioteca de Saragossa.⁴²²³ Tampoc conservam cap testimoni manuscrit d'aquell segle. Únicament sabem de l'existència, a Mallorca, d'un manuscrit de 1502 (amb possibilitats de ser l'antígraf del nostre manuscrit V), descrit a principis del s. XX i perdut, com s'ha explicat, abans de 1932.

A finals de segle, concretament el 1591, s'inicia la dispersió de bona part dels manuscrits mallorquins transmissors de l'obra, com és el cas del nostre manuscrit B, quan sortia rumb a la comissió romana que havia de declarar-se favorable a la doctrina lul·liana davant del Papa, a instàncies de la monarquia castellana.⁴²²⁴ S'iniciava així una tendència característica del segle XVII: la sortida progressiva des de l'illa de diferents còdexs transmissors del *Llibre d'intenció* cap a terres italianes. El 1616, va ser el manuscrit I que partí també cap a Roma amb el postulant de la Causa, Fra Joan Riera. L'altre manuscrit exiliat, C, segurament anà a parar a mans de la família Minutoli Tegrimi arran de les relacions diplomàtiques de dos dels seus membres, Antonio i Bernardino, tots ambaixadors de Lucca a Espanya.

El panorama del s. XVII quant a còpies presenta una milloria relativa respecte del segle anterior. Es localitza a Mallorca la producció de quatre còpies, *VLPH*, relacionats genèticament amb un mateix subarquetip de la família β . Són còpies que, almenys en tres dels quatre casos, es vinculen amb el món del clergat. En primer lloc, el manuscrit V, actualment a la biblioteca Vaticana, s'havia compilat per ser tramès a la cúria romana en el context de la Causa Lul·liana, tan fructífera durant els segles XVI i XVII. En segon lloc, el prevere Hug Berard, fundador de la Companyia de Jesús a Pollença, el mes de gener de l'any 1623 enllestia la còpia del manuscrit L. Una vintena d'anys més tard, Fra Joan Guàrdia, sagristà del convent de St. Francesc de Palma, copiava en un mateix còdex el *Fèlix* i el *Llibre d'intenció*, vol dir, l'actual manuscrit P. Finalment, un copista desconegut, però també a Mallorca i segurament de l'entorn eclesiàstic, copiava el manuscrit H, que igualment havia pertangut a la biblioteca convent de St. Francesc. Tant aquest darrer manuscrit, com l'anterior P, sortiren de Mallorca durant el s. XIX. H

⁴²²³ Vegeu l'apartat dedicat a la descripció del manuscrit M.

⁴²²⁴ PÉREZ (1957), (1962) i (1991).

resta actualment a la ciutat alemanya de Halle i *P* a Santader. Com s'ha vist al capítol de la *recensio* el comportament dels tres manuscrits (*LPH*) els relaciona genèticament amb un mateix subarquetip.

Tanca aquesta visió panoràmica el nostre manuscrit *N*, ara muniquès, la trajectòria del qual és difícil d'esbossar, encara que probablement té l'origen en una còpia feta a partir de *I*. Com es pot comprovar en la descripció dels manuscrits, aquest volum «superfactici»⁴²²⁵ pot relacionar-se amb la gran empresa lul·lística del s. XVIII: l'edició llatina de l'obra de Ramon Llull, engegada per Iu Salzinger sota el mecenatge de l'elector palatí Joan Guillem de Magúncia i que provocà un dels moviments de còdexs més importants de la història del lul·lisme modern.

Amb l'edició llatina de l'obra, el *Llibre d'intenció* entrava de ple, el 1737, en el curs de les edicions i en la difusió impresa, amb gairebé dos segles de diferència respecte d'obres de major volada com el *Blaquerna*. Això no obstant, l'edició catalana hagué d'esperar dos segles més, fins a finals del s. XIX. El 1886 s'iniciava la publicació en fascicles de l'edició de Jeroni Rosselló, edició que es consolidava definitivament l'any 1901, mentre que el 1935 apareixia, en la col·lecció de les *Obres de Ramon Llull*, l'edició de Mn. Salvador Galmés. Entre 1901 i 1935, Pere Barnils havia iniciat l'edició del text transmès pel manuscrit *H*, empresa de la qual desistí en conèixer la ja existent de Rosselló.

Aquesta és la història de la transmissió i difusió del *Llibre d'intenció*, una història que es remunta directament en vida de Llull als primers contactes que va establir a París, que va passar per la sospita inquisitorial i que va remuntar el vol durant el s. XV, segle durant el qual es difongué especialment entre els lectors per als quals el llibre havia estat pensat.

⁴²²⁵ Qualificatiu que devem a Anthony Bonner, arran d'una consulta que li férem sobre el manuscrit en qüestió.

4. LA DEDICATÒRIA A L'«AMABLE FILL»: DE LA REALITAT IMMEDIATA AL RECURS LITERARI

4.1. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Una de les característiques del *Llibre d'intenció* és, com s'ha vist, la dedicatòria al fill, recurs que el connecta amb altres obres de l'opus lul·lià tant del mateix cicle artístic (*Doctrina pueril*) com de l'etapa ternària (*Arbre de filosofia desiderat*). Encara que en cap de les dedicatòries es faci referència al nom del fill, tradicionalment s'ha interpretat que aquesta dedicació era del tot real i que anava dirigida a Domingo, el fill documentat en el testament lul·lià de 1313 i que, per tant, la dedicatòria responia a les circumstàncies familiars de l'autor.⁴²²⁶ A tenor de les fites històriques, s'ha tendit a considerar que el tractat catequètic que constitueix la *Doctrina pueril* era dedicat a l'infant, necessitat dels rudiments per a l'aprenentatge de les nocions bàsiques del cristianisme, mentre que el *Llibre d'intenció*, entès també com un tractat didàctic, era destinat al fill que entrava en l'edat adulta, d'aquí l'expressió «novellament ve en lo mon» de la invocació. Sens dubte, aquesta darrera interpretació hauria servit per salvar l'escull temporal, sempre segons les referències temporals de la *Vita coetanea*, que suposaria entendre la referència en relació amb al fill que és a punt de néixer.⁴²²⁷ En aquest sentit, els estudiosos en refermaven la interpretació per mitjà de la dedicatòria, molt més explícita i desenvolupada, del ja citat *Arbre de filosofia desiderat*, en què el jo narrador recorda al fill la tramesa del *Llibre d'intenció* i adverteix que en desconeix el profit que el fill n'ha tret.

Cal tenir en compte, emperò, que en la darrera obra esmentada el tractament del fill s'ha simplificat força: l'exhortació compta, en poques ocasions, amb l'adjectiu «amable» o «bell», tan freqüent a la *Doctrina pueril* i sobretot al *Llibre d'intenció*. La naturalesa artística de l'*Arbre de filosofia desiderat* obliga a una estructura més sintètica, més esquemàtica, si es vol, de manera que la referència al fill és absent al llarg

⁴²²⁶ Cf. OBRADOR (1901: lviii); RUBIÓ (1911: 21); AVINYÓ (1935: 88); GALMÉS (1935: viii-ix); BENNÀSSAR CIFRE (1943); BONNÍN (1943); BONNER & BADIA (1988: 129, n. 29). Que Llull mantingué la relació amb els seus fills, Domingo i Magdalena, és evident en el testament d'abril de 1313. Cal tenir en compte que el gendre, Pere de Sentmenat, exercia de marmessor i que, com consta al mateix document, Llull guardava un cofre amb manuscrits a cal gendre. Cf. HILLGARTH (2001: 87). Igualment és destacable una referència possible a la dona de Ramon Llull a l'*Arbre de filosofia desiderat*: «Consira, fil, en .iij. maneres fi, so es a saber, fi que es de privació de les cozes que eren e no son, axí com *la tua mare que sulia eser e es fenida*» (ORL XVII, 415). Si es considera la dedicació al fill com un recurs literari es pot salvar la «greu llacuna», atribuïda per Llinarès quant a l'educació femenina, pel fet que Llull no dedicàs explícitament cap obra a sa filla Magdalena. Cf. LLINARÉS (1968: 229).

⁴²²⁷ OBRADOR (1901: lviii).

de tota la segona distinció. Aquesta absència pot ser presa com a indicativa d'un fet que ha estat advertit en diferents ocasions, sobre la pretesa dedicatòria a Domingo: la possibilitat que es tracti no tant d'una dedicació real sinó més tost d'un recurs literari.

Així ho insinuava Mn. Tarré:

«[...] *Las más interesantes son: Liber de prima et secunda intentione, redactado en forma de paternales exhortaciones dirigidas a un amable hijo, forma frecuentemente usada en todas las literaturas, después del Libro de Proverbios y del Eclesiástico*» (1941: 3).

En aquesta mateixa línia es pronunciava Joan Santanach, que lligava la dedicació lul·liana amb textos contemporanis a l'autor, textos d'influència francesa i occitana, en els quals la dedicació filial és una convenció retòrica:

«[...] a més, no és en absolut descartable que a la *Doctrina pueril* el beat, amb la referència constant a l' "amable fill", no pretengués altra cosa que servir-se d'una convenció retòrica força habitual a la literatura didàctica i doctrinal. Només cal recordar que el recurs es troba ja als proverbis bíblics, i també en d'altres obres medievals, com ara els *ensenhaments* provençals o el diàleg *C'est dou pere qui son filz enseigne* (aquesta darrer tractat, escrit abans del 1267, és una adaptació de l'*Elucidarium* d'Honorí d'Autun, on la convenció del mestre que adoctrina el deixeble ha estat convertida en la del pare que parla amb el fill).⁴²²⁸ En aquest sentit, és significatiu que l'autor de l'apòcrifa *Breuis expositio practica de libro seu arte de intentionis* (BO FD II, 65)⁴²²⁹ no només mistifiqui la veu de Ramon, sinó que a més mantingui l'esquema pedagògic del pare que adoctrina el fill procedent del *Llibre d'intenció*; conseqüentment, el text és ple de vocatius adreçats a l' "amabilis fili"» (2005: xxxiii).

Els arguments de Santanach prenen força amb els resultats que es desprenen d'una comparació amb altres obres lul·lianes del mateix període cronològic (1276-1289), com puguin ser la *Doctrina pueril*, el *Llibre de l'ordre de cavalleria*, el *Blaquerna* o el *Fèlix*. Aquesta lectura comparada obre la porta a la consideració de l'«amable fill» com un recurs literari o, si es vol, com una estratègia més per a la difusió de l'obra. Un recurs potser en fase de prova, que permetia a l'autor d'indicar, d'una banda, el lector a qui dirigia l'obra (cristià, per damunt de tot), i de l'altra, li permetia d'assajar noves formes de disposar i d'organitzar l'exposició del pensament en paràgrafs breus i concisos. Un nou recurs que Llull explota en aquelles obres dedicades al públic cristià i laic, a partir de la convenció del pare o del mestre que guia el

⁴²²⁸ Encara hi afegiríem a aquesta llista els *Enseignemens* que sant Lluís (1214-1270) dedicà al fill Felip III l'Ardit (1245-1285) i a la filla Isabel de Navarra (1242-1270). Les exhortacions «*Cher fils*» i «*Chère fille*» són, exactament com passa al llibre lul·lià que ens ocupa, la manera d'introduir els diferents paràgrafs. Cf. LANGLOIS (1928: 35-46).

⁴²²⁹ És l'actual manuscrit 49 de la Causa Pia Lul·liana, de l'Arxiu Diocesà de Palma. Al catàleg Bonner, l'*Expositio* sobre el *Llibre d'intenció* rep ara el núm. FD II.324. És descrit a la LlullDB, <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?375>.

fill/aprenent en el descobriment de Déu i del món. En darrer extrem, esdevé el recurs perfecte per introduir les diferents intervencions dialogades entre els personatges actants, especialment en les novel·les. L'«amable fill» pot ser considerat, en definitiva, la manera més directa i efectiva per dirigir-se, sense perdre ni un bri de versemblança, al públic laic, per avisar-lo, d'entrada, de tot allò implícit i que bastarà donar per sabut.

Patrick Gifreu observava, en aquest mateix sentit, el punt de contacte entre el laic/fill en el pròleg a la traducció contemporània del *Llibre d'intenció*:

«Le Livre d'intention participe pleinement de cet élan qui consiste à jeter des ponts entre la spéculation et l'édification. L'auteur prend en compte les besoins spirituels et les intérêts religieux d'une **catégorie spécifique de destinataires de textes: les laïcs**. S'adressant à son fils, n'est-ce pas aux laïcs qu'il s'adresse?» (2010: 20).

4.2. EL PARE QUE EDUCA EL FILL, L'ERMITÀ QUE ADOCTRINA EL DEIXEBLE I LA FIGURA DE L'AMABLE FILL.

Des del moment que Llull dedica el *Llibre d'intenció* o la *Doctrina pueril* a son fill innominat, exerceix volgudament el paper de pare, amb tot el que aquest càrrec, si se'ns permet l'expressió, comporta: vetla per la bona educació del fill (invocació del *Llibre d'intenció*), l'adoctrina en els articles de la fe (*Doctrina pueril*), el guia en els aspectes de la vida que seran necessaris per al coneixement de Déu (capítols inicials de *LI*) la comprensió del món (*Doctrina pueril* i capítol cinquè del *Llibre d'intenció*). No fa falta fer-hi gaire esment per copsar com aquesta figura es correspon perfectament amb el pare modèlic, per excel·lència, del *Romanç d'Evast e Blaquerna*: un pare burgès, que educa i prepara el fill, fins a tal punt que és capaç de reprendre l'esposa quan no alimenta l'infant així com cal.⁴²³⁰ Els exemples d'aquestes afirmacions són sobradament coneguts i basta referir-nos als capítols inicials de la novel·la per percebre com es perfila la figura del pare (i la de la mare) prototípicament lul·lià. Tan prototípicament lul·lià que quan s'han de dirigir al primogènit ho fan sempre adreçant-se, directament, a l'«amable fill»:

«*Amable fill* —dix Evast—, si tu no obeexes als meus prechs e al meu manament, injuriós serás contra mi e Aloma e contra los pobres de Crist» (*NEORL VIII*, 108).⁴²³¹

«*Amable fill* —dix Aloma—, com vos serets en l'ermitatge, que menjarets? Ni con los draps que vestits seran rromputs, que vistrets? Ni si sots malalt, [qui pens]ará de vos?

⁴²³⁰ (*NEORL VIII*, 94).

⁴²³¹ Les cursives de totes les citacions són nostres.

Bell fill Blaquerna, hajes pietat [de ton cors], que yo he nudrit molt delicadament». (NEORL VIII, 109).

«*Bell* [fill Bla]querna, en la guarda en en la matinença [te coman] e-t present de la Verge gloriosa e de les sues vertuts, per les quals son ajudats e guardats tants peccadors» (NEORL VIII, 121).⁴²³²

Nastàsia, l'altra figura materna que apareix al capítol «de matrimoni», fa servir un tractament similar, en aquest cas per dirigir-se a la filla Natana, a qui demana perdó després de l'episodi de la persecució familiar:

«*Amable filla* —dix Nastasia—, custuma sol esser enfre nos que filla s'agenolla a sa mare e li demana perdó [...] *Filla*, si sents en ton coratge gens de pietat ni de misericordia, vulries-me perdonar? [...]» (NEORL VIII, 155).

Quan Blaquerna inicia el trànsit mundanal, un cop ha sortit de l'ambient protector de cals pares, es troba amb múltiples personatges amb els quals s'estableix un diàleg. Sovint esdevenen mestres o guies en l'aprenentatge del jove amb aspiracions contemplatives. És el que s'esdevé, a tall d'exemple, quan el nostre heroi arriba al palau meravellós dels Deu Manaments, el primer dels quals s'hi dirigeix de la següent manera:

«*Amable fill* —dix lo Primer Manament—, en est libre es scrita la gran gloria qui es en la celestial benauyança e la gran pena que sostenran aquells qui a mi son desobedients» (NEORL VIII, 207).

En esdevenir abat, Blaquerna es converteix en el pare espiritual dels seus monjos, per la qual cosa és del tot versemblant que se'ls adreci amb l'exhortació «amable fill», com ocorre al *llibre d'Ave Maria*:

«Plorava lo monge molt fortment dementre saludava Nostra Dona. Plorava Blaquerna per la gran devoció del monge e per la devota salutació que fahia a Nostra Dona. La dolçor ni la virtut qui eren en l'abat e en lo monge dementre ploraven e Nostra Dona saludaven, qui us la poria recomptar?

—*Amable fill* —dix l'abat—, saluda Nostra Dona, qui es salut e benedicció nostra. [...] *Fill*, cercha tots los poders de ta anima e vejes si-ls mets tots en saludar Nostra Dona» (NEORL VIII, 281).

«*Bell fill frare* —dix l'abat—, Deus te sal qui t'a complit de la gracia plena de Nostra Dona» (NEORL VIII, 286).

«*Amable Fill* —dix l'abat al monge—, segons la manera que havets ohida, anats preycar e contemplar Nostra Dona als pastors e estats enfre ells; e a alcunes de les festes de anny retornats a nos» (NEORL VIII, 300).

On el desplegament del recurs a l'«amable fill» es desenvolupa completament (especialment als llibres primer i vuitè) és al *Fèlix*, una obra que *a priori* no té com a

⁴²³² També es correspon al personatge d'Aloma.

destinatari immediat cap fill. La figura del pare educador es converteix en la de l'ermità que adoctrina el deixeble. Les intervencions s'inicien de la mateixa manera que hem vist fins ara: el recurs al «amable»/«bell» fill, amb la variant «bell amic», esdevé la forma prototípica d'introduir exemples i separar paràgrafs.⁴²³³ Vegem-ne alguns exemples:

«*Amable fill* —dix lo ermità—, si Déus res no fos, no fora resurrecció, e lo món fóra eternal, e seria per si mateix, e tot hom, pus que fos mort, fora en privació e no esser» (OS II, 23).

«*Amable fill* —dix lo ermità—, en una terra s'esdevenç que una dona oí loar un rei de saviesa e de poder e de tots bones costumes, e per lo gran bé que hac oït dir del rei, hac volentat que anàs en aquella terra in lo rei era». (OS II, 25)

«*Bell fill* —dix lo ermità— con lo rei fo entrat en gelosia, e hac sospita de sa muller, adoncs comenà a desamar la regina, e per la regina desamà la donzella» (OS II, 25).

«*Amable fill* —dix lo ermità— cant d'açò que Déus és ha hom coneixença, dient que en Déu no ha neguna cosa que sia defallent en noblea [...] e així de poder, de saviesa, de virtut, de volentat e de totes les dignitats.

Bell fill —dix lo ermità—, un mercader havia mil besants, e hac desig que-n pogués haver altres mil, e, quant n'hac dos milia, encontinent ne volc haver més [...]». (OS II, 26).

«[...] Quant Fèlix hac oïdes les paraules que lo ermità li dix, ell dix que fort se meravellava que amor pogués esser sens temor, ni temor sens amor. “*Bell fill* —dix lo ermità—, aquells qui amen creure en la trinitat de Déu e no la volen entendre, amen més si mateix que Déu” [...]» (OS II, 32)

«Quant lo ermità hac, ab significança de les creatures, significada a Fèlix la unitat e la trinitat de Déu, adoncs pujà ensus, e per les dignitats de Déu volc declarar a Fèlix la unitat e la trinitat de Déu, dient estes paraules: “*Amable fill*, en la natura de Déu és bontat, infinitat, etermitat, poder, saviesa, volentat, e moltes de altres dignitats són en lo esser de Déu, e cascuna és Déu, e en neguna no és ociositat» (OS II, 35).

«*Bell fill* —dix lo ermità—, los filosofos no sotsposaven per fe nulla cosa en Déu, mas que seguien raons necessàries» (OS II, 37).

«*Bell fill* —dix Blaquerna— enaixí com Déus Fill exalçà la humanitat de Crist en la major granesa que poc, en ço que la féu esser una persona ab si mateix, enaixí la humanitat de Crist se volc humiliar a la major poquesa a la qual se poc humiliar» (OS II, 51).

«*Bell fill* —dix Blaquerna—, la carn que el Fill de Déu pres de nostra Dona val molt més, sens tota comparació, que tots los àngels e els arcàngels e més que tots los hòmens qui són, ni foren ni seran» (OS II, 58)

«Aprés aquestes paraules, lo ermità dix a Fèlix: —*Amable fill*, Déus (beneït sia ell!) és remembrable, entel·legible e amable molt fortment; e per açó ha fet àngel, qui és ajustat de tres espècies, ço és saber, recolència, intel·ligència e volència». (OS II, 72)

«Com lo sant hom oí parlar enaixí Fèlix, ell conec ço que Fèlix se meravellava, e ço per què enaixí parlava; e remembrà algunes coses que moltes vegades havia membrades. E

⁴²³³ Per a l'estructura dialògica en el *Llibre de meravelles* vegeu especialment BONILLO (2008: 77-85).

adoncs entristà's en son coratge, e plorà longament, dient aquestes paraules: “*Amable fill*, si en Déu hagués neguna cosa on fos mal (ergull, ignorància, injúria e negun defalliment) major fóra que neguna cosa fis en lo món” [...]» (OS II, 171).

«Cant Fèlix hac plorat longament, ell demanà al sant ermità, hom de què és. E-l sant hom li dix que hom és de totes aquelles coses que ell li havia recontades en lo capítol que és denant aquest. —*Fill* —dix lo sant hom—, a un filòsof demanà un escolà seu, lo sol de què és. Lo filosof dix que lo sol és de lugor activa e passiva compost e ajustat; e los raigs que defores influeix, ab los quals il-lumina la luna e l'èer, són per la obra que la lum activa fa en la luts passiva.

Amable fill —dix lo ermità— lo gran forment qui engendra los altres grans sots la terra, aquell dóna de sa essència e de son esser als grans que engendra, donant a aquells de sa forma e matèria, de sa quantitat, qualitat, habituació e assituació, relació, acció e passió, sa mateixa semblança» (OS II, 171-172).

«*Amable fill*, —dix l'ermità a Fèlix—, plaer de sentir corporal és per ço que sia plaer en lo sentiment esperital; mas los hòmens mundans amen més lo plaer corporal que no fan lo plaer esperital» (OS II, 202).

«*Fill* —dix lo ermità—, la febre ab desordonada fredor és ocasió de destrovir la calor natural; per açò lo malalt, desijant calor contra lo sentiment que ha de fredor, desija sa natural calor natural, per tal que destrua lo sentiment que ha de fredor» (OS II, 203).

«*Fill* —dix lo ermità— una dona de orde era molt santa e devota, e tenia molt bé son orde. Esdevenç-se que un fals religiós, qui la confessava, li dix que luxúria no era pecat, e dix-li tantes de paraules, que l'enganà e jac ab ella. Con la dona fo corrompuda, e hac perduda sa virginitat, ella fo molt trista e despagrada, e meravella's de què era tan despagrada, car no cuidava haver pecat» (OS II, 203).

«*Amable fill* —dix lo ermità—, hom és bo en quant Déus hi ha mès alcuna cosa de sa semblança; e és bo con vol usar de aquella semblança que Déus li ha donada» (OS II, 205).

«*Amable fill* —dix lo ermità—, en una esgleia molt honrada, havia un malvat bisbe, e aquell bisbe guardava's aitant con podia que hom no-l metzinàs, per ço car era hom mal e mal acostumat» (OS II, 209).

«*Fill* —dix lo ermità a Fèlix— plora e plany lo deshonor que fe pren en est món, e veges com descreença està tan hornada contra fe; veges quants són amats delits temporals; veges quants són los infeels, e tan pocs són los catòlics; e, dels catòlics veges tan pocs són aquells qui amen la honor e la exalçació de la fe que Déus lurs ha comanada. *Fill*, obri tos ulls, e veges com a honraments temporals, que res no valen, són poc dubtats treballs, perills, morts, e les altres coses semblants a aquestes. Meravella't, fill, pus que veus meravelles» (OS II, 213).

«*Amable fill*, denant un gentil se desputaven tres savis; la un era crestià, l'altre sarraí, e l'altre jueu» (OS II, 259).

«*Amable fill* —dix lo ermità a Fèlix— ¿Per què no plores e planys la deshonor que veritat pren en lo món? Rememra com són gents qui creen en ídoles, e en lo sol e altres coses de qui fan déus estranys. Veges com sarraïns de Déu creen falses coses, e açò mateix dels jueus qui són enfre nós, e de Crist e de nostra Dona dien vilanes paraules, e lo deshonren, e lo blastomen falsament, sens que nós no-ns en prenem guarda a neguna cosa. Veges, fill, en los crestians com falsetat ha en ells gran senyoratge. Si açò

membres e entens e desames, meravella serà si no plores.—Plora Fèlix per ço que lo ermità deia, e per ço car aïrava falsetat, e la honor de veritat desijava» (OS II, 261).

«*Amable fill* —dix lo ermità—, era un rei que havia molt gran poder de gent e de tresor. Segons lo gran poder de aquell rei, se formà granea en haver lo rei gran mèrit gran colpa» (OS II, 263).

«*Amable fill* —dix lo ermità—, obri los ulls de ta pensa, e veges quant arnès, quant edifici, quantes coses són fetes en lo món per hom honrar; e per honrar Déu, veges com pocs hòmens treballen» (OS II, 301).

Al *Llibre de l'ordre de cavalleria* la recurrència a aquesta expressió es dóna únicament a l'inici del llibre, quan s'estableix el diàleg entre el cavaller i l'escuder:

«*Bel fils*, mos pensaments són de l'orda de la cavaylaria e del gran deute en què és cavayler com mantenga la alta honor de cavaylaria» (ENC A 127, 164).

«Com! *fiyl* —so dix lo cavayler—, ¿e no sabs tu qual és la regla e l'orda de cavayler?» (ENC A 127, 164).

«*Amabla fiyl* —dix lo cavayler— jo són pres de la mort e mos dies no són molts, on, com aquest libre sie fet per retornar la devoció e la leyalta e l'ordonament que cavayler deu aver en tenir son orde, per aysò, bel fil, portats-vos aquest libre a la cort hon enats e mostrats-los a tots aquells qui volen ésser cavalers novells» (ENC A 127, 165).

Com es pot comprovar amb la munió dels exemples anteriors, l'estructura és exactament similar a la del *Llibre d'intenció*, llibre en el qual les exhortacions al fill són del tot sistemàtiques i esdevenen la forma idònia per separar els paràgrafs dins els capítols i rúbriques.⁴²³⁴ La «constel·lació pare-fill»,⁴²³⁵ prenent els mots a Roger Friedlein, es converteix en l'excusa perfecta per articular el text, per estructurar-lo internament. La profusió de l'exhortació al fill és, en aquest context, del tot significativa: «[...] la repetició de la paraula *fill*, que usa tres-centes onze vegades, de les quals seixanta-dues va precedida de l'adjectiu *amable* i quatre està usada en to exclamatiu».⁴²³⁶ Una profusió que no es produeix ni de bon tros en la *Doctrina pueril* (i molt menys en l'*Arbre de filosofia desiderat*) en què el recurs literari, encara que recurrent, ho és en menor grau, com s'observa, a tall d'exemple, als tres primers paràgrafs de la rúbrica «de pietat»,⁴²³⁷ o als cinc primers paràgrafs de la rúbrica cinquanta, «de la Cincogesma, que es dit Pantagosta»⁴²³⁸. D'aquesta manera, l'autor

⁴²³⁴ La majoria dels copistes del *Llibre d'intenció*, amb poques excepcions, entengueren aquest mecanisme articulador i l'advertiren amb calderons o amb inicials rubricades. El manuscrit base *M* respecta absolutament aquesta divisió, que és la que hem mantingut en la nostra edició.

⁴²³⁵ «*Die Vater-Sohn-Konstellation*» en l'original alemany. Vegeu FRIEDLEIN (2004: 149).

⁴²³⁶ BENNÀSSAR (1943) va tenir la paciència de contar el nombre de vegades que apareix a *LI*.

⁴²³⁷ (NEORL VII, 94, xxxv § 1, 2 i 3).

⁴²³⁸ (NEORL VII, 126, § 1-5).

s'assegura el destinatari del llibre però, sobretot, el contingut implícit i pressuposat que aquest receptor laic i poc format ja ha de conèixer.

Nogenysmenys, el recurs d'una primera persona narrativa dirigint-se a una segona persona del singular no és nou en l'opus lul·lià sinó que ja el trobam en el fundacional *Llibre de contemplació*. Deixant de banda les implicacions que l'exhortació a la divinitat pot tenir, els paral·lelismes expressius són evidents. Un sol paràgraf del capítol 45 del *Llibre de contemplació*, precisament el que Llull fa servir per a mostrar-se com a inversor de les dues intencions, serveix per exemplificar-ho:

»*Oh vertader Senyor, savi, excellent, noble sobre totes altès!* En axí com vos avets creat aquest mon a esguart del altre e no avets creats l'autre segge a esguart d'aquest, en axí avets volgut que la segona entencio sia en los homens a esguart de la primera entencio, e no avets volgut que la primera entencio sia en los homens a esguart de la segona. On per assò, *Sènyer*, se esdevé que la primera entencio es de major vertut e de major noblea que no es la segona entencio; e per so car la primera entencio es mellor que la segona, per assò se cové que l'home s'aclin a obrar e a fer tot so que farà per la primera entencio, e que pos tota ora la primera entencio en servir vos, per so car vos sots mellor que nulla altra cosa. Mas ¿que será del vostre servu, *Sènyer*, qui es estat tan desordonat que la primera entencio ha en les vils coses e en les mesquines, e la segona entencio ha posada en vos? Car jo, *Sènyer*, posé la primera entencio en servir mi metex, e he posada la segona entencio en servir vos. On, aquest es estat dels majors desordonaments qui pusquen esser en null home» (*ORL II*, 227).

CONCLUSIÓ

És possible que, com s'ha mantingut tradicionalment, la dedicatòria al fill tingui un referent real, del Llull pare que, malgrat haver deixat la família per dur a terme el gran projecte missioner, segueix pensant en l'educació i preparació del fill en els valors cristians. Això no obstant, i sense perdre de vista la influència dels models literaris precedents, els exemples dins l'opus lul·lià mateix posen de manifest que el recurs literari de l'«amable fill» és una constant també en obres no dedicades intencionadament al fill, el nom del qual no és mai desvelat. És un recurs propi dels personatges paternals (Blaquerna, Aloma, Nastasia, Ramon com a correlat subjectiu de l'autor),⁴²³⁹ però també dels personatges que exerceixen un mestratge envers altres personatges novel·lescos. És, en definitiva, el primer cop que es desenvolupa aquest recurs en la gestant literatura catalana. Un recurs mitjançant el qual l'autor ens adverteix de quin és el lector que té en ment (cristià, no especialista en l'Art, que creu en l'única fe vertadera), assajat en obres de l'etapa quaternària que, amb preocupacions socials

⁴²³⁹ Per a l'evolució de Ramon com a figura literària, a més de la bibliografia ja citada, vegeu FRIEDLEIN (2004: 148-150).

evidents, són concebudes per a un públic eminentment laic, allunyades de la complexitat expositiva d'altres obres específicament artístiques.

5. CONTINGUT ESTRUCTURA I DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*

El *Llibre d'intenció* és un tractat d'extensió relativament breu, amb una estructura ben definida, en el qual es desenvolupa la teoria de la doble intencionalitat.⁴²⁴⁰ Planerament, la primera intenció s'ha d'entendre com la causa final o objectiu. La segona intenció són els mitjans per aconseguir aquest fi. En invertir-les o confondre-les, l'home actua lliurement contra l'ordre natural, diví, la qual cosa és l'origen del pecat. S'ha definit com la doctrina que dóna compte de la finalitat de l'home,⁴²⁴¹ formulada per Llull des de les obres més primerenques, com les adaptacions de l'obra d'Algartzell i el fundacional *Llibre de contemplació*. Si bé en aquesta darrera obra la doble intencionalitat és referida a la relació de l'home envers Déu, al *Llibre d'intenció* se'n desenvolupa la «teoria general», entesa especialment des de perspectiva de l'ètica i la moral.⁴²⁴² S'hi defineix el concepte d'«intenció» —d'una manera que s'allunya de l'ús habitual de la lògica escolàstica—, se n'explica la divisió en primera i segona i les implicacions que té aquesta divisió en capítols sobre Déu, la creació, l'Encarnació i la temptació. Aquest darrer capítol esdevé una mena de manual pràctic mitjançant el qual hom pot aprendre a vèncer els vicis i enfortir les virtuts, evitant així la inversió de les intencions i la consegüent caiguda en el pecat.

En els paràgrafs que segueixen presentarem l'estat de la qüestió sobre els estudis que s'han realitzat —no tant referits al llibre concretament sinó a la teoria de les intencions—, veurem com la doctrina és explicitada en algunes de les obres anteriors a *LI*, per analitzar seguidament quines són les característiques principals de l'obra que ens ocupa. Finalment, veurem que el contingut de *LI* constitueix el nucli temàtic a partir del qual és desenvoluparà el *Romanç d'Evast e Blaqueria*, una novel·la sovint qualificada d'«utòpica» perquè, potser, no s'ha tengut prou en compte que es tracta de l'aplicació concreta de la teoria de la doble intencionalitat.

⁴²⁴⁰ Seguim la terminologia de LLINARÈS (1968: 225).

⁴²⁴¹ Cf. CARRERAS (1939: I, 610), LLINARÈS (1968: 224).

⁴²⁴² ARTUS (1995).

5.1. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

En analitzar la història de la tradició manuscrita, hem assenyalat com a característica principal la complexitat de les fonts que transmeten l'obra, complexitat entesa tant pel nombre de testimonis conservats com des d'un punt de ecdòtic. S'ha dit també que la teoria de la doble intenció era fins a tal punt cabdal en el pensament lul·lià que constituïa un dels temes principals en l'apòcrifa *Art de confessió* o que havia donat lloc a l'anònima *Brevis expositio practica de libro seu arte intentionis*, al segle XVIII. Tot això sense perdre en cap moment de vista que la làmina VII del *Breviculum* representa l'exèrcit de Mestre Ramon disposat a enderrocar la torre de la falsedat: «*dominus Remondus Lul de Maioricis*» apareix colcant el cavall *Recta Intentio*, amb el qual estira el carro al·legòric dels mecanismes i components de l'Art (concretament els components de les figures A i T).⁴²⁴³ Tot un seguit de «conseqüències» que posen de manifest la transcendència de la teoria de la doble intencionalitat.

Paradoxalment, els estudis monogràfics sobre el llibre que ens ocupa, deixant de banda els breus pròlegs introductoris en les dues edicions contemporànies o l'explicació d'algun catàleg,⁴²⁴⁴ es redueixen únicament a dos: els treballs presentants pels seminaristes Bonnín i Bennàssar al certamen del 1943 del Seminari Conciliar de Sant Pere de Palma, treballs que editarem i presentarem per primera vegada als apèndixs d'aquesta investigació. Llevat d'aquestes dues anàlisis específiques, el panorama bibliogràfic sobre el *Llibre d'intenció* és del tot migrat, reduït a citacions diverses als estudis que tracten directament o indirecta la teoria de la doble intencionalitat en la producció lul·liana, teoria que recorre transversalment tot l'opus lul·lià i que, en definitiva, en sustenta el canemàs artístic.⁴²⁴⁵

Unes primeres observacions sobre els fonaments teleològics de l'univers lul·lià es remunten al 1901, quan al pròleg de la reedició de Jeroni Rosselló l'il·lustre lul·lista Mateu Obrador explicava que calia considerar la primera i segona intenció com un

⁴²⁴³ L'al·legoria de la làmina setena del famós *Breviculum* (conservat actualment a Karlsruhe) s'ha d'interpretar des de la perspectiva del projecte lul·lià de fer de l'Art una nova ciència que substitueixi l'incipient aristotèlico-averroisme del moment. En aquest sentit, Ruiz Simon explica que «segons el Doctor Il·luminat, la ciència aristotèlico-averroista no respon a la *recta intentio* que hauria d'orientar les activitats humanes, ja que, atès que limita la ciència especulativa a la matèria proporcionada pels *phantasmata* i situa la felicitat suprema i la perfecció humana en aquesta ciència, negligeix el coneixement de Déu (i de les seves operacions intrínseca i extrínseca) i s'oblida de la finalitat última dels homes» (1999: 11-12). Cf. HILLGARTH (1998: 308) i BADIA (2008: 94-101).

⁴²⁴⁴ Cf. AVINYÓ (1935: 88).

⁴²⁴⁵ Són diversos els autors que han assenyalat la teoria de la doble intenció com a nexa de connexió del *Llibre de contemplació* amb l'Art, especialment CARRERAS ARTAU (1939: I, 357) i RUBIO (1997: 33).

leitmotiv de la filosofia lul·liana.⁴²⁴⁶ Des d'aleshores, se n'han emfasitzat tres aspectes: 1) les fonts aràbigues i escolàstiques de la doctrina;⁴²⁴⁷ 2) la procedència aristotèlica de l'exemple que Llull fa servir per explicar la intencionalitat en les obres naturals,⁴²⁴⁸ i 3) com la doctrina de la doble intenció, de caràcter eminentment teològic, espiritual i ètic, esdevé fonamental per a entendre *tota* l'obra lul·liana, tant la producció estrictament literària com l'obra missional, perquè es tracta, en darrera instància, de la doctrina que dóna compte de la finalitat de l'univers i de l'home, i que, fins i tot, en justifica la creació.⁴²⁴⁹

Hem explicat, també al capítol dedicat a la història de la tradició manuscrita, que Ramon Llull era identificat com a autor de l'obra en qüestió, malgrat la circulació majoritàriament anònima dels manuscrits que la transmeten. Certament, el tema i el tractament de *LI* no devia ser aliè per a un lector de Llull, que des de les obres més primerenques hauria topat de cara amb les dues intencions. Ens referim a les primeres obres conegudes de Llull, anteriors, com s'ha establert, al fundacional *Llibre de contemplació*. Es tracta del *Compendium Logicum Algatzali* i la consegüent *Lògica del Gatzell*, dues traduccions adaptades (la llatina en prosa i la catalana en vers) de les *Maqâsîd al-falâsîfa* (en català *Tendències dels Filòsofs*) del teòleg persa Abu-Hàmid al-Ghazalí (1058-1111).⁴²⁵⁰ En ambdues obres, la doctrina de les intencions hi és formulada amb els mateixos termes amb què es fixarà en general al *Llibre de contemplació* i, específicament, al *Llibre d'intenció*. Des d'un primer moment, els germans Carreras Artau advertiren que s'intercalaren, al final dels dos compendis esmentats, set qüestions metafísiques i teològiques que no eren originals de la part lògica de les *Maqâsîd al-falâsîfa*, una dels quals qüestions era la doctrina de les dues intencions.⁴²⁵¹

Malgrat aquestes observacions, la presència de la teoria intencional en les obres esmentades generà tot un corrent que postulava la procedència exclusivament

⁴²⁴⁶ OBRADOR (1901: lv).

⁴²⁴⁷ Cronològicament, s'han referit a la qüestió de les fonts CARRERAS ARTAU (1939: I, 353), YATES ([1954] 1985: 97), PLATZECK (1954: 143), LOHR (1967), TUSQUETS (1969: 200), GYEKYE (1971: 32-38), CRUZ HERNÁNDEZ (1977: 72), ARTUS (1995: 998), JOHNSTON (1986: 175), LOHR (1986: 14-15), TRIAS MERCANT (1995: 130-131), URVOY (1980: 146-147) i (1990: 212), RUIZ SIMON (2002), BONNER (2007: 72), SÁNCHEZ MANZANO (2008: 430), AKASOY & FIDORA (2008: 434-458).

⁴²⁴⁸ RUIZ SIMON (2002).

⁴²⁴⁹ RUBIO (1997: 33-36) i (2009: 7-8), BONNER & RIPOLL (2002: 14), GAYÀ (2002: 19).

⁴²⁵⁰ Tots els indicis apunten cap a un primer treball fet originalment per Llull en àrab, que després traduí al llatí i a partir d'aquesta darrera versió al català. Cf. CARRERAS ARTAU (1939: I, 349), RUBIÓ (1957: 92), LOHR (1967: 1-7); RUIZ SIMON (2002: 4-5, nota 4) i AKASOY & FIDORA (2008: 434).

⁴²⁵¹ Cf. CARRERAS ARTAU (1939: I, 352-53). Posteriorment, YATES ([1954] 1985: 97), LOHR (1967: 8-9) i RUIZ SIMON (2002: 8, nota 15) incidiren especialment en aquest punt.

algatzeliana de la doctrina, la qual constituïa, per a autors com Mn. Tusquets o Cruz Hernández, la connexió més directa entre la filosofia lul·liana i la del teòleg musulmà.⁴²⁵² Kwame Gyekye (1971) va demostrar, contràriament al que s'havia afirmat fins aleshores, que no podia ser una distinció presa directament d'Algatzell, sinó que coincidia amb l'ús que se'n feia en les traduccions àrabs d'Aristòtil i dels comentaris que se'n derivaven. Aquesta hipòtesi era igualment sostinguda per Dominique Urvoy:

«C'est ainsi que le Bienheureux entend d'une façon très différente des scolastiques la distinction entre intention première et intention seconde, qui est la traduction de l'arabe 'alâ-l-qaçd al-awal et al-qaçd al-thânî. L'analyse linguistique montre qu'il n'a pas pu tenir sa conception de Ghazâlî, et que ce serait plutôt de Fârâbî qu'il faudrait le rapprocher. Mais, s'il est vrai qu'avec ce dernier et Avicenne il pense que l'intention seconde est la matière et le sujet de la logique, Lull apparaît comme beaucoup plus proche encore des Ikhwân qui utilisent ces deux termes pour désigner quelque chose comme la causalité procédant de Dieu et celle de la déficience des créatures» (1980: 147).

Per a l'autor de *Penser l'Islam*, l'obra del filòsof de Múrcia Ibn Sab'în (1217-1268) constituïa un «punt de contacte privilegiat» entre Llull i l'Islam:

«Or, dans l'œuvre du presque contemporain de Lull, Ibn Sab'în, in la partie logique est empruntée telle quelle aux Ikhwân, avec seulement quelques éléments pris à Fârâbî et à Avicenne. Quant à la théorie des deux intentions, elle se retrouve dans plusieurs de ses ouvrages: les Questions Siciliennes, la Lettre à al Mustançir, et le Budd al-'Arif, avec la nuance approximative de «cause première» et de «cause seconde». Ce sont ces mêmes acceptions caractéristiques que nous retrouvons chez Lull» (1980: 147).

En connexió amb aquest discurs, Charles Lohr observava que la distinció de Llull en una primera i segona intenció era, inicialment, emprada «en l'esfera de l'ètica», encara que posteriorment abraçàs altres camps —com el de la relació entre la fe i la raó, la teoria del coneixement i la dels elements.⁴²⁵³ Quant a la font de procedència, Lohr resumia les tesis de Gyekye (1971) i Urvoy (1980), i assenyalava que, en el context de la creació divina, calia cercar «indubtablement» en l'enciclopèdia filosòfica *Ikhwan al-safa* l'origen de la distinció, presa bé directament o bé per via dels jueus mallorquins:⁴²⁵⁴

*«La distinció que Llull fa d'una primera i segona intenció és, doncs, força diferent de la famosa distinció escolàstica, en lògica, entre conceptes de coses conegudes com a primeres intencions i conceptes de conceptes coneguts com a segones intencions. Llull sabia aquesta distinció (*Lògica nova*; pròleg: 1303 [...]; *Ars generalis ultima*, x, 157; 1308 [...]), cosa que sembla haver estat introduïda a la filosofia àrab per al-Farabi, i en l'escolàstica llatina per la via d'Avicenna. Però la distinció entre “*ala al-qaçd al-**

⁴²⁵² TUSQUETS (1969: 200-201); CRUZ HERNÁNDEZ (1977: 72).

⁴²⁵³ LOHR (1986: 14).

⁴²⁵⁴ TRIAS MERCANT (1995) insistia en la influència de l'enciclopèdia àrab, tot resumint el fragment citat de LOHR (1986). AKASOY & FIDORA (2008) posaven en relleu la influència d'Ibn Sab'în, autor de *Budd al'arif*, en la doctrina lul·liana de les intencions.

awwal” (segons la primera intenció) i “*ala al-qsad al-thani*” (segons la segona intenció) va ésser emprada pels autors àrabs en un sentit molt més ampli que el que semblaria indicar la seva aplicació a la lògica. L’ús d’aquesta distinció que en fa Llull reflecteix un significat més ampli. Els termes semblen haver estat usats originalment en les traduccions àrabs d’Aristòtil, on representen simplement “primordialment, en primer lloc” (*prótos, próton*) i “en segon lloc” (*deúteron*). Aplicat a l’activitat creativa, la primera intenció de Déu en crear no pot ésser res fora d’ell mateix, però com a segona intenció la seva acció causa el món. Déu es coneix a si mateix *intentione prima*, i en la seva saviesa sap el món *intentione secunda*. Les intel·ligències es pensen a si mateixes i llur font *intentione prima* i el moviment dels cossos celests hi pertanyen *intentione secunda*. El movedor immòbil crea els cossos celests per ells mateixos *intentione prima* i per al món sublunar *intentione secunda*. Aplicats a la divina providència, els termes adopten un significat encara més ampli. La intenció primera i essencial (*bi-dhatihi*) d’una acció és la seva finalitat pròpia; la intenció segona i accidental (*bi-l-^carad*) no és la finalitat pròpiament dita, sinó la que es fa per raó de la finalitat pròpiament dita. En aquest sentit són emprats els termes de l’enciclopèdia filosòfica de l’*Ikhwan al-safa*. Expliquen, per exemple, que la primera intenció del creador és la permanència i el benestar de les criatures, mentre que la corrupció i el dolor són accidentals i deguts a la imperfecció de la matèria (III, 9, 8, Diwald, p. 471 i *passim*)» (LOHR 1986: 14-15).

Akasoy & Fidora remarcaren especialment la influència de la *Ikhwan al-safa* i les connexions possibles amb Ibn Sab’în, per assenyalar-ne, recorrent a Artus (1995), el rerefons agustianà, i advertint que aquesta darrera hipòtesi no descartava en cap cas la influència àrab esmentada:

«In his study of Lullus’ doctrine of intentions, Walter W. Artus pointed to the Augustinian background of Lullus’ moralising use of terms. This does of course not exclude the possible Arabic influence on this aspect of Lullus’ thought. It rather suggests that his doctrine of intentions should be interpreted as a complex result of different influences and original insights at the same time» (2008: 440).

Abans que Walter Artus desenvolupàs les observacions precedents sobre el rerefons agustinianà, Mark D. Johnston ja apuntava el reflex de l’escolàstica medieval en la doctrina intencional lul·liana. En un article de 1986 dedicat a la *Retòrica nova*,⁴²⁵⁵ explicava que s’havia de considerar la doctrina de les dues intencions com un «principi no discursiu» (*nondiscursive tenet*) de l’obra lul·liana, d’arrels agustinianes i anselmianes:

«According tot Llull, every created being bears in its nature the obligations directly to serve, honor, and know its Creator or, indirectly, to contribute to these ends. These two intentions evidently combine Augustine’s famous distinction between use and enjoyment with Anselm’s doctrine of rectitudo and apply them universally to every creature. The practical realization of this application comprises the whole work of Llull’s career. All the versions of his General Art and his other writings represent one global effort to reinterpret spiritually, as moral allegory or “moralization” in the Scholastic sense, all of creation» (1986: 175).

⁴²⁵⁵ «The Natural Rhetoric of Ramon Llull», *Proceedings of the Illinois Medieval Association*, ed. David Wagner, 3. De Kalb (Illinois): Northern Illinois University.

Cal situar, en aquesta mateixa línia i amb una dècada de diferència, l'esmentat article de Walter Artus. És la primera anàlisi específica sobre la teoria intencional en l'obra lul·liana, anàlisi en la qual s'incideix, des del títol del treball, que es tracta d'una doctrina ètica bàsica (*a basic ethical doctrine*) en l'obra del filòsof mallorquí. L'estudi s'enceta amb l'observació que la distinció entre primera i segona intenció és una distinció del tot familiar per a qui coneix la filosofia aristotèlica, en la qual tradició «*is the distinction of the objects or subject matter which separates logical studies from the sciences of real beings*».⁴²⁵⁶ Després d'establir-ne els usos específics, Artus comentava els altres significats que el terme podia tenir i assenyalava que particularment en les obres lul·lianes més primerenques, el terme era emprat en un sentit eticoaxiològic (*an axiologico-ethical meaning*), sentit que resumia succintament: «*What the doctrine means simply and above all is that humans are morally bound first of all to want to know, to love, to serve and to honor God above everything else*».⁴²⁵⁷ A banda del *Llibre de contemplació*, Artus concretava en quines obres es tractaven les dues intencions, tot constatant la brevetat de les esmentades referències, que sovint no passen d'un paràgraf i mig.

Per a l'investigador, la concepció lul·liana de les intencions entrava de ple en l'agustinisme medieval, tot partint de la consideració que Llull, com sant Agustí, havia fet de Déu el centre absolut de la seva vida a partir de la conversió:

«*According to the African Doctor's understanding, one of the basic dictates of the eternal law –impressed as the natural moral law on the hearts and minds of men and women at all times– requires of all created beings, without exception, that they abide by the rationally correct order and place assigned to each by their omnipotent and wise creator, in perfect accord with the integral perfection and nobility that belong to each being by reason of its distinct nature. Within the divinely established order, to each individual entity belongs a higher or lower ontological and moral place determined by its nature and integral perfection*» (1995: 981).

El passatge citat és del tot significatiu en relació amb l'obra lul·liana: veurem, en parlar de la teoria intencional a *LC*, que la idea de l'ordre és fonamental en tot el pensament lul·lià. Específicament, el desordre de les intencions suposarà l'origen del pecat. *LI* serà una mena de manual didàctic que ensenyarà al lector a lluitar contra la temptació de desordenar les intencions i evitar així els vicis. És aquest mateix sentit d'ordre que Artus destacava en relació amb el pensament de sant Agustí: «*It is basically*

⁴²⁵⁶ ARTUS (1995: 978).

⁴²⁵⁷ ARTUS (1995: 980).

*that understanding by St. Augustine of God's eternal law that we find at the basis of Ramon Lull's doctrine of really two types of intentions».*⁴²⁵⁸

L'última gran aportació sobre la doctrina intencional i les connexions amb l'escolàstica medieval són els «apunts» que Josep M. Ruiz Simon presentava l'any 2002,⁴²⁵⁹ i que completaven, en el camp de les intencions, les tesis sostingudes a *L'Art de Ramon Llull i la teoria escolàstica de la ciència*. Deutor especialment de Lohr i d'Artus, l'investigador se centrava en l'exemple al qual Llull recorre habitualment per mostrar la intencionalitat en les obres naturals i que apareix en el context de la discussió sobre l'existència de causalitat final en la naturalesa. És l'exemple de l'arbre que fa les fulles amb vista a un objectiu final que és el fruit.

L'objectiu de l'autor era demostrar que l'obra del Doctor Il·luminat pressuposa l'obra d'Aristòtil:⁴²⁶⁰ Llull era un lector d'Aristòtil que s'adreçava als lectors d'Aristòtil, cosa que, d'una banda, explicaria les citacions textuais aristotèliques incorporades en les obres lul·lianes, totalment familiars per als lectors contemporanis de Ramon Llull i que ara poden passar desapercibudes. De l'altra, justificaria la introducció al *corpus aristotelicum* de la *pars antecedens* de l'*Electorium*.⁴²⁶¹ Segons Ruiz Simon, la teoria de la doble intencionalitat lul·liana s'ha d'entendre plenament en aquest context, especialment perquè pressuposa els *Libri naturales* d'Aristòtil, més en concret, la *Physica* de l'Estagirita i la literatura que se'n deriva:

«Llull, com tots els pensadors del seu temps, sempre va pensar els canvis naturals a partir de la divisió quadripartida que Aristòtil fa de la causalitat i, pel que fa a la causa final, sempre va assumir amb entusiasme el principi aristotèlic segons el qual *omne agens agit propter finem*. I, a l'igual també que tots els pensadors contemporanis, usava paradigmàticament aquella divisió i aquest principi per explicar per què les coses, tant les naturals com les no naturals, són com són o actuen com actuen. Les consideracions lul·lianes sobre les dues intencions han de ser llegides en aquest context» (2002: 7-8).

L'exemple de l'arbre que fa les fulles amb vista al fruit final, present a la *Physica* (II, 8), n'és la conseqüència immediata:

«I aquesta és la raó per la qual el fet que Llull, en moltes obres, il·lustri la seva distinció entre intenció primera i intenció segona a través de l'exemple de l'arbre que per millor

⁴²⁵⁸ ARTUS (1995: 982).

⁴²⁵⁹ Deixam de banda, en aquest estat de la qüestió, els treballs de SÁNCHEZ MANZANO (2008) i BORDOY (2011). Al primer s'intenta perfilar, infructuosament, la història del terme en l'escolàstica medieval (vegeu *SL* 50, 124-125). Al segon, una doctrina tan rellevant en l'ètica lul·liana com és la teoria de la doble intencionalitat hi és tractada en dues pàgines, sense oferir-ne cap informació rellevant més que la traducció d'alguns paràgrafs de *LI* al castellà.

⁴²⁶⁰ Pring-Mill ja prevenia d'aquest perill en l'imprescindible *Microcosmos lul·lià*: «La vista d'allò que es veu pressuposa l'existència d'allò que no veiem» (1991: 35).

⁴²⁶¹ Cf. HILLGARTH (1998: 235-311).

fer el fruit fa les fulles (de manera que fa del fruit la intenció primera i de les fulles la intenció segona) no respon a cap expansió lírica del Doctor Il·luminat. Quan il·lustra així aquesta distinció, no fa sinó aplicar mecànicament a l'exposició de la doctrina sobre les intencions un dels exemples que, com hem vist, Aristòtil utilitza en el llibre II de la *Physica* per argumentar a favor de l'existència d'una activitat intencional en la naturalesa» (2002: 8).

Segons aquesta exemplificació, el fruit s'hauria d'identificar amb la causa final, i l'arbre (o les fulles) amb allò que és en vista al fi (*propter finem*). Un exemple aplicat a l'àmbit de la filosofia natural que serà latent en totes les obres lul·lianes en què es tractarà la intencionalitat.⁴²⁶² Aquesta serà, precisament, la influència escolàstica que Ramon Llull reflectirà, segons Ruiz Simon, en totes les seves obres, influència manifesta no tan sols per mitjà de l'exemple esmentat sinó en la divisió mateixa de les intencions, en la formulació d'un tendir cap al fi i d'un tendir cap a l'instrument, en la distinció escolàstica entre *uti et frui* (usar i gaudir), i, finalment, en l'explicació del pecat com a conseqüència de la inversió intencional.

En l'escolàstica medieval el terme *intentio* era emprat per denominar el fet de tendir cap a una cosa. Més enllà d'aquest ús, també es feia servir per «descriure l'acció per la qual la naturalesa, que, segons Aristòtil, actuava sempre en funció d'un fi, es relacionava amb aquest fi».⁴²⁶³ Llull no s'apartava gens d'aquest ús quan descrivia la intencionalitat en l'arbre per explicar la intencionalitat en la natura. L'altra qüestió a tenir en compte en la discussió era si, com assenyala Ruiz Simon, *intentio* també els servia, als escolàstics, per a designar «l'acció per la qual els agents es relacionaven amb allò que s'ordenava a la fi (instrument) i, en el cas que la resposta fos afirmativa, si establien un ordre entre aquestes dues possibles intencions».⁴²⁶⁴ La conclusió a aquesta qüestió era afirmativa: la relació amb allò que era «*propter finem*» també podia descriure's en «termes intencional», amb la qual cosa

«En el cas d'haver-hi dues intencions, en el cas d'admetre no només la intenció del fi últim, sinó també la d'allò que és *propter finem* considerat en tant que instrument com a fi intermedi, la intenció primera no podia ser sinó la que tendia cap al fi últim, cap al fi principal. Tomàs d'Aquino ho té ben clar quan afirma: “*virtus primæ intentionis, quæ est respectu ultimi finis [...]*” (*Summa theologicæ* 1-2, q.1, a.6, *ad tertium*).⁴²⁶⁵ Pensant en aristotèlic no es podia concloure una altra cosa: el fi és preferible a les coses que s'ordenen al fi (*Topica* III, cap. 1, 116 b i segs; cf. *Rethorica* I, cap. 7, 1363 b); entre els fins, els que s'escullen per ells mateixos són més desitjables que aquells –els

⁴²⁶² A tall d'exemple, l'abadessa Natana el farà servir en algun dels seus discursos instructius al *Romanç d'Evast e Blaquerna* (NEORL VIII, 147). El mateix s'esdevindrà en els exemples específicament intencional del *Llibre de Santa Maria* (per exemple, al capítol quart, «De poder», ORL X, 45).

⁴²⁶³ RUIZ SIMON (2002: 10).

⁴²⁶⁴ *Ibidem*.

⁴²⁶⁵ Hem respectat l'ús de les cursives en l'original, que respon a un subratllat de l'autor. Coherentment amb aquest criteri no hem transcrit tota la citació llatina en cursiva.

instruments— que són elegits per causa d'una altra cosa (cf. *Ethica Nicomachea* I, cap. 7)» (2002: 11).

És, precisament, en l'anàlisi de l'activitat *propter finem* de la tradició hermenèutica àrab on sorgeix la distinció substantivada entre la *prima intentio* i la *secunda intentio*, sobre la qual Gyekye i Lohr n'havien anticipat les conseqüències.

Finalment, Ruiz Simon explicava com els escolàstics no només discutien sobre la intencionalitat en la naturalesa, sinó que, i també com ho havia advertit Artus, analitzaven la intencionalitat en el camp de la moral. Com veurem en tractar la teoria de la doble intencionalitat en el *Llibre de contemplació*, la conclusió a què arriba Ruiz Simon no podia ser altra que, igualment en aquest aspecte de la realitat, la distinció lul·liana entre les dues intencions —lligades a l'ús i a la fruïció d'arrel agustiniana i procedent de les *Sententiae* de Pere Llombard— responia a un ús escolàstic, del qual Llull tampoc s'allunyava.

Recapitulació

Els estudis centrats en l'anàlisi de la procedència i de l'ús del terme *intenció* en l'obra del Doctor Il·luminat han posat de manifest la correspondència lul·liana amb el que era habitual en el pensament àrab, procedent de l'enciclopèdia filosòfica, alhora que demostraria l'assimilació de la filosofia aristotèlica i escolàstica del moment. A manera de conclusió final, volem recuperar aquí la síntesi que sobre la qüestió n'oferia Bonner a *The Art and Logic of Ramon Llull*:

«Llull's use of the terms is consonant with that in Arabic thought, a usage which he might have amalgamated with scholastic reflections on natural science originating in Aristotle's physics, and especially section II, 8, with its references to "final cause" [...] and with the example from a tree and its fruit» (2007: 72).

5.2. LA TEORIA DE LA DOBLE INTENCIÓ AL *LLIBRE DE CONTEMPLACIÓ*

És sobradament sabut que l'atomitat *Llibre de contemplació* s'inaugura amb l'explicitació de la concepció teleològica lul·liana, la qual cosa s'ha pres com a fonament de la rellevància del tema en l'obra del nostre autor:⁴²⁶⁶

«Ah, Jesu Christ Senyor nostre! En axí com vos sots en dualitat, deïtat e humanitat, en axí *Sènyer*, nos comensam aquest libre per gracia vostra ab dues entencions: la primera entencio es per dar laor de vos; la segona es, *Sènyer*, per tal que de vos ajam gloria e benediccio. On nos, *Sènyer*, vos clamam mercè que ns donets gracia e benediccio, que nos no anem en est libre si no per aquestes dues intencions tan solament» (*ORL II*, 3).

El capítol dedicat a les intencions fa part de l'onzena distinció del llibre segon del volum primer «qui tracta de la Ordenació divina».⁴²⁶⁷ La divisió en dues intencions és fruit de la voluntat divina, que n'ha establert dues així com ha establert que hi hagués dos segles. Al llarg del capítol 38, «Com Deus ha ordonat aquest seggle», es comença a suggerir l'existència de les dues intencions, el desordenament accidental que l'home en fa voluntàriament i la consegüent aparació del pecat. El paràgraf 19 d'aquest mateix capítol serà una presentació clara, mitjançant la tècnica de l'*ubi sunt*, dels personatges representants dels diferents estaments socials que no actuen atenent l'ordenament diví.⁴²⁶⁸

En què constisteix, emperò, aquesta divisió en primera i segona intenció? A *LC*, el capítol 45 s'erigeix com a primer esbós de la teoria, capítol destacable no només perquè s'hi presenten els termes sinó perquè suposa el nucli de tota l'estructura: jerarquia de les intencions, exemples, el pecat com a conseqüència de confondre les intencions, a més d'altres qüestions que posteriorment a *LI* ja es donaran per sabudes i que no es repetiran —com el motiu de la divisió en dues intencions o la presentació de l'hipòcrita com a gran capgirador de l'ordre intencional.

A diferència del *Llibre d'intenció*, al *Llibre de contemplació* Lull no defineix explícitament el terme d'«intenció». En primer lloc, i seguint una formulació analògica prototípicament lul·liana, s'explica que les intencions són dues «per so car avets volgut que sien dos segles, aquest segle e l'autre, per assò avets volgut que sien .ij. entencions» (*ORL II*, 227). Immediatament després de la divisió, s'explica en què constisteix exactament la primera i segona intenció:

⁴²⁶⁶ Cf. RUBIO (1995: 106) i (1997: 33).

⁴²⁶⁷ Per a l'estructuració del *Llibre de contemplació* vegeu. RUBIO (1995: 23-30) i (1997: 27-31). Sobre el contingut del segon llibre, referit especialment a la relació entre Déu i l'home, vegeu RUBIO (1997: 31).

⁴²⁶⁸ Notem que seran els mateixos personatges tractats en el capítol cinquè (rúbriques 25-30) de *LI*.

«[...] avets volgut que primera entencio del home sia en amar vos e en honrar e servir vos e en conèixer la vostra bonea e la vostra noblea; e la segona entencio es qui es en home, volets que aja home en posseir los bens qui devallen per los mèrits de la primera entencio» (*ibidem*).

El paràgraf següent al citat implica que la «primera intenció» s'ha d'entendre com a causa o objectiu final, mentre que la segona és el mitjà, l'instrument per arribar a l'assoliment de la primera:

«On, segons aquest ordonament aital, volets vos, *Sènyer*, que los homens ajen la primera entencio en amar e honrar e loar e servir vos, e la segona entencio que la ajen en percassar con pusquen aver vida en est mon, per tal que pusquen esser posseïdors de la primera entencio» (*ibidem*).

Aquests dos passatges constitueixen, de fet, el nucli de la teoria de la doble intencionalitat. Mn. Avinyó ho havia assenyalat en un estudi primerenc sobre els fonaments de la teologia lul·liana.⁴²⁶⁹ Seguint les reflexions de Johnston,⁴²⁷⁰ Ruiz Simon, explicava —en l'article de referència obligada en l'estudi de les intencions lul·lianes— que la presentació del *Llibre de contemplació* s'emmarcava de ple en la distinció agustiniana de l'*uti et frui*:

«La *fruitio* s'identifica exclusivament amb el fi últim, amb aquell fi que la voluntat apateix per ell mateix (no *propter aliud*) i en el qual troba repòs i delit. L'*uti*, en canvi, remet a allò que en l'ordre teleològic s'ordena al fi últim. En la teologia escolàstica, aquesta distinció té un ús normatiu (les fonts del qual són una sèrie de sentències agustinianes recollides per Pere Llobard): Déu ha de ser l'objecte de la *fruitio*; aquest món i els seus béns, cal usar-los com a instruments per a aquella fruïció, no fruir-los. Aquesta és la norma entorn de la qual Llull construeix el capítol que dedica a les dues intencions en el *Llibre de contemplació* [...]. La identificació lul·liana del pecat amb l'ús d'allò que hauria de ser objecte de fruïció també és escolàstica» (2002: 23).

Som davant d'un dels puntals que sostenen el projecte artístic, tota l'activitat missional, la literatura i el projecte vital del nostre autor: conèixer i estimar Déu, bé absolut i suprem per sobre del qual res pot existir, «*principio supremo a título de causa eficiente, de fin y de arquetipo de todas las cosas*» en paraules del P. Platzeck.⁴²⁷¹ «Conèixer i estimar Déu», la llei primordial del decàleg mosaic, és el fonament, la «pedra angular» de tota la construcció artística lul·liana. La finalitat última de l'home, o com diu Llull mateix, «la principal fi per que hom es creat»⁴²⁷² és conèixer, estimar i servir Déu.⁴²⁷³ El nostre autor no es cansarà de repetir-ho en nombroses ocasions,

⁴²⁶⁹ Cf. AVINYÓ (1936: 77-78).

⁴²⁷⁰ JOHNSTON (1986: 175).

⁴²⁷¹ PLATZECK (1953: 578).

⁴²⁷² *Llibre de Déu* (NEORL IX, 123).

⁴²⁷³ Per a la possible influència àrab entorn del precepte de *conèixer* Déu vegeu GAYÀ (1974).

d'insistir-hi obsessivament. És, des d'aquesta perspectiva, que cal entendre les paraules de Josep E. Rubio en referir-se a la doctrina de les intencions:

«La doctrina de la primera i segona intenció és la base sobre la qual s'assenta tot l'edifici, la pedra angular. Així ho manifesta ja el primer versicle del pròleg de *Llibre de contemplació*. [...]. Qualsevol altre tema, tant se val el seu contingut, està determinat per la idea que cal donar la primera intenció a Déu, i la segona a nosaltres. És a dir: tot el que diga Llull té sentit tan sols si va adreçat al coneixement, l'estima i la lloança del creador; amb aqueixa intenció escriu el *Llibre de contemplació*, i amb aqueixa intenció escriurà tots els seus altres llibres i opuscles, del més gran al més petit, del primer al darrer» (1997: 33-34).

Déu és el centre absolut del pensament lul·lià; l'Art serà un sistema, una tècnica per arribar al coneixement de Déu, mitjançant l'ús ordenat de la raó.⁴²⁷⁴ En conseqüència, si l'Art és primordialment un instrument per conèixer Déu, és la segona intenció que permet l'assoliment de la primera, talment com s'explica a l'*Art demostrativa*:

«Cor aquesta distinció és de entenció, cové primerament dir con entenció es en .ij.^{es} parts, ço és assaber, primera entenció e segona. La primera entenció és la causa final, e la segona és ço qui s'ha a la fi; la qual segona entenció se concorda ab començament e mijà, e la primera entenció ab la causa final ha concordança, e per açò la primera entenció ha concordansa ab majoritat, e la segona entenció ab menoritat se cové; per la qual majoritat e menoritat se mou lo comensament a la fi per lo mijà. On, con açò sia enaxí, doncs l'object d'esta Art es la fi, la qual és <la primera entenció, qui és> conèixer e amar A [Déu], e la segona entenció està en los altres térmens d'esta Art, segons que ab ells se cové» (*OS I*, 375).⁴²⁷⁵

Llull insistirà, al mateix capítol de *LC*, per què Déu és la finalitat última de l'home, per la qual cosa la seva primera intenció no pot ser altra que la de conèixer-lo i estimar-lo:

«[...] Car tot dret e tota raó e tota convinentea demostra que la cosa on es tot poder e tot saber e qui es cosa infinida e eternal e sens null defalliment, que deja esser més amada e més honrada que la cosa on no ha ni poder ni saber ne infinitat ni eternitat ni nulla cosa que sia digna de esser amada ni loada» (*ORL II*, 231).⁴²⁷⁶

Aquesta jerarquia és garant de l'ordre social i de la pau. Les nocions d'ordre i desordre són fonamentals tant en la doctrina intencional com en tota la cosmovisió

⁴²⁷⁴ RUBIO (1997: 8).

⁴²⁷⁵ El mateix fragment és citat per BONNER (2007: 72).

⁴²⁷⁶ Llull tampoc s'allunya, amb aquest paràgraf, de la tradició aristotèlica. Diu Ruiz Simon que «Pensant en aristotèlic no es podia concloure cap altra cosa: el fi és preferible a les coses que s'ordenen al fi (*Topica III*. cap. 1. 116 b i segs; cf. *Rethorica I*. cap. 7. 1363b); entre els fins, els que s'escullen per ells mateixos són més desitjables que aquells —els instruments— que són elegits per causa d'una altra cosa (cf. *Ethica Nicomachea I*. cap. 7)» (2002: 11).

lul·liana. De l'ordre diví en deriven tots els béns i totes les virtuts, mentre que el desordre és accidental i té com a conseqüència els vicis:⁴²⁷⁷

«*Humil Rey dels reys e Senyor dels senyors!* Sanctetat e benedicció sia coneguda a vostra ordonació, car d'ella son dirivats e exits tots los bens e totes les virtuts qui son en los homens; e l' desordonament qui es caüt en los homens es vengut per accident; lo qual accident es nat e dirivat del segon moviment e de la entencio desordonada. Car per so, *Sényer*, con los homens van per lo segon moviment e per so car han entencio desordonada, per assò son, en qualque mester se sien, desordonats; e per la desordonacio en que son, son los uns als altres enganadors e traydors e enemics» (ORL II, 191).⁴²⁷⁸

Al cap i a la fi, la inversió en l'ordenació establerta pel Creador és l'origen del pecat, accidental i no essencial en la creació però tolerat per Déu mateix per a la plena consciència del bé:⁴²⁷⁹

«Car mal de culpa, *Sényer*, no pot néixer ne dirivar si no de cosa desordonada per les dues entencions; lo qual desordonament se fa per so car la primera entencio es posada là on deuría esser posada la segona, e la segona là on deuría esser posada la primera. On, aquest desordenament aital, *Sényer*, es rayl on es nat e dirivat peccat, e on n'ex e diriva cada dia en aquells qui han lurs entencions desordonades» (ORL II, 229).⁴²⁸⁰

Llull mateix, o el «jo narrador» si és que es pot considerar així, es presenta com a persona absolutament vil que, abans de la conversió, ha obrat contra l'ordre acabat de descriure:

«Mas, ¿qué será del vostre servu, *Sényer*, qui es estat tan desordenat que la primera entencio ha posada en les vils coses e en les mesquines, e la segona entencio ha posada en vos? Car jo, *Sényer*, posé la primera entencio en servir mi metex, e he posada la segona entencio en servir vos. On aquest es estat dels majors desordonaments que pusquen esser en null home» (ORL II, 228).⁴²⁸¹

S'estableix una primera diferència entre l'home just, que actua ordenadament servint Déu per primera intenció i amant-se ell mateix per la segona intenció, i l'home pecador que inverteix les intencions, que, talment com el narrador en el passat, estima Déu per segona intenció i ell mateix per primera. L'existència de la parella *home just/home pecador, paradís/inforn* o *bé/mal* s'explica per la jeraquia de les intencions, amb la qual cosa «intenció» pot esdevenir, ho anticipam ara, un concepte relacional.

⁴²⁷⁷ Sobre la idea d'ordre en la cosmovisió lul·liana vegeu especialment PRING-MILL (1991: 53-85), RUBIO (1995: 53-79) i (2009: 10-11).

⁴²⁷⁸ Hem respectat les cursives i l'ortografia de l'edició.

⁴²⁷⁹ Per a la teorització sobre el pecat cf. RUBIO (1995: 80-85).

⁴²⁸⁰ En la *Doctrina pueril*, la definició de «pecat» serà paral·lela a la que acabam de citar: «Saps, fil, que es peccat? Peccat es con hom ame meys les coses que deu amar per la primera entenció que les cozes que deu amar per la segona; e per assó pequen los homens contra Deu per la segona entenció e si mateys per la primera» (NEORL VII, 258).

⁴²⁸¹ La perplexitat del narrador davant del fet que l'home visqui normalment en el desordre serà un recurs habitual tant al *Llibre de contemplació* com al *Llibre d'intenció*. Cf. RUBIO (1995: 52, n. 23).

Insistim en el fet que la idea d'ordre és bàsica en la teleologia lul·liana. El desordenament de les intencions, que afecta fins i tot l'infant que comença a tenir seny, arriba al límit amb els hipòcrites, persones vils i falses perquè «nulls homens no han lur entencio tan desordenada com ells han. Car tots lurs fets e totes lurs obres fan ab mudaments d entencions desordenades».⁴²⁸² Què és el que fan aquests hipòcrites per ser tan vils? Segons Llull, dejunen, pregunen, fan almoina i vesteixen vils draps no per amar i servir Déu, sinó

«per tal que sien vists bons per les gents de les quals volen aver vana gloria. On, enaxí com ells deuríen dejunar e aorar e almoynar per la primera entencio, ells, *Sènyer*, ho fan ab la segona entencio, per tal car lur primera entencio es que ajen vana gloria en est seggle» (*ORL II*, 231).

La figura de l'hipòcrita, que, curiosament, no farà acte de presència explícita al *Llibre d'intenció*, serà presentada al *Llibre de Santa Maria* amb els mateixos termes que al *Llibre de contemplació*:

«Recontà Entenció e dix que un rey era luxuriós; e en una ciutat on lo rei estava havia un home qui era beguí, emperò ypocrita era, car home era luxuriós; més anava vestit de vils draps e dejunava e feia almoina e anava a l'esgleya tots jorns e les paraules de Deu oïa volenters. Aquest hom havia bona fama en aquella ciutat, car hom lo tenia per sant home, e'l peccat que feia de luxúria, feia'l tan secretament, que negú no ho sabia sinó solament la folla fembra ab qui peccava» (*ORL X*, 102).

«Recontà Entenció e dix que un hom desirava com pogués valer en la laor de les gents, car molt desirava esser loat per les gents, e pensà aquelles maneres per les quals pogués haver lausor. Aquell home se vestí de humils draps e dejunava e deia paraules de Déu e mostrava aytant com podia que paregués home de bona vida; e en axí segons la intenció perquè ho feia ell havia valor e valia entre les gents, e segons veritat ni propietat de vera valor ell re no valia, car fallia de sa entenció valor de bontat e granea e les altres» (*ORL X*, 126).

La conclusió del capítol del *Llibre de contemplació* dedicat a les intencions resol qualsevol mena de dubte sobre aquesta jerarquia intencional: els homes que actuïn consegüentment a l'ordenació divina i, per tant, posseeixin els béns temporals com a instruments per servir Déu, seran honrats i «guanyarán e farán coses meritories», mentre que si la inverteixen, seran peccadors condemnats a l'infern:

«On beneyt siats vos, *Sènyer*, car no es en axí dels homens peccadors; car tota hora que posseexen los bens temporals ab entencio que n servesquen a sí meteys e que n ajen vana gloria dels homens, tota hora pequen; e on més los posseexen ni més ne posseexen, e més pequen, per tal car amen sí meteys ab la primera entencio, e ab la segona entencio amen vos, qui sots lur Creador e lur Deu» (*ORL II*, 232).

⁴²⁸² *Llibre de contemplació* (*ORL II*, 230).

Queda enlaire una pregunta: per què l'home, sabent els mèrits que pot aconseguir essent un home just (paradís, glòria), desordena constantment les intencions. Déu ha volgut que els homes disposin de franca voluntat per fer el bé o el mal. Fer el bé o el mal respon als dos moviments que Déu ha ordenat en l'home,⁴²⁸³ qüestió tractada àmpliament pels germans Carreras Artau i resumida per Llinarès de la manera següent:⁴²⁸⁴

«Únicament l'home té el privilegi terrible d'obrar segons dues intencions, la segona de les quals hauria d'estar al servei de la primera, però que, tot sovint, la fa oblidar: la primera intenció, en efecte, hauria d'empènyer-lo cap a Déu o cap a allò que Déu ha volgut des de tota l'eternitat, però la segona l'empeny massa sovint a no ocupar-se sinó d'ell mateix. [...] La teoria de la doble intenció ens és aclarida per la idea que Llull es fa de la llibertat humana. L'home sent en si mateix que ell té una voluntat lliure d'obrar el bé o el mal, i això gràcies a dos moviments contraris que neixen dins seu. Pel primer, l'home es disposa a fer el bé, i pel segon, es disposa a fer el mal. En el primer cas, l'home actua segona la seva naturalesa de cosa dotada d'ésser; en el segon, actua segons la seva natura de cosa privada d'ésser. De fet, la llibertat no permet a l'home de fer allò que ell vol: "[...] és donada llibertat a la voluntat de l'home en fer bé e esquivar mal".⁴²⁸⁵ Aquesta llibertat és el millor tresor de l'home: de la voluntat, en fa una facultat superior a la memòria i a l'enteniment, l'única que ens fa vertaderament responsables de les nostres accions» (1968: 225-26).

Aquest és, en síntesi, el contingut dels capítols 46-53 de *LC*, contingut imprescindible per entendre el comportament moral de l'home. Efectivament, Déu ha atorgat poder i voluntat a l'home perquè el vulgui conèixer i estimar. Ningú té excusa per no estimar Déu «car en qual que estament hom se sia, tota hora es poderós de servir e amar vos».⁴²⁸⁶ Déu ha disposat que l'home tengui poder de fer el bé o el mal, i al capdavall sempre serà l'home el culpable de la pròpia actuació, «car sempre es culpable l'ome qui es poderós de fer bé, con no s vol enclinar a voler fer bé, per so car tot hom pot aver volentat en fer bé e en esquivar mal».⁴²⁸⁷ Així les coses, a *LI* veurem que és cabdal la intervenció del dimoni, que temptarà l'home de totes les maneres possibles perquè no actuï segons el fi ordenat.⁴²⁸⁸ En darrera instància, emperò, serà el coneixement i l'habilitat de l'home per concordar les virtuts el que l'allunyarà, o no, del

⁴²⁸³ El capítol immediatament posterior a les intencions, al *Llibre de contemplació*, és dedicat als dos moviments de l'ànima racional. La relació amb la teoria intencional no pot ser més explícita en la *Doctrina pueril*, on «intenció» és explicada al capítol 92 dedicat precisament al moviment racional (*NEORL VII*, 257-258).

⁴²⁸⁴ Cf. CARRERAS ARTAU (1939: I, 611).

⁴²⁸⁵ Citació de l'*Arbre de ciència* (7a part, de l'«Arbre Imperial», IV, 7).

⁴²⁸⁶ *Llibre de contemplació* (*ORL II*, 238).

⁴²⁸⁷ *Ibidem* (*ORL II*, 239).

⁴²⁸⁸ En aquest mateix sentit, una de les definicions de «pecat» que trobarem als *Proverbis de Ramon* serà la següent: «Peccat es mort de la fi a la qual est creat» (*ORL XIV*, 306).

pecat. Tot sovint, la voluntat de l'home s'allunya de l'objectiu per la qual ha estat atorgada, la qual cosa és incomprendible per al «jo narrador»:

«Mas car hom es, *Sènyer*, cosa vil e mesquina per peccat, los demás homens s'esforzen a aver major poder en amar sí meteys que no en amar vos; e per un voler que ajen en vos a amar e servir, n'an cent en amar e honrar e servir sí meteys» (*ORL II*, 240).

«Molt es gran maravella, *Sènyer*, com pot esser que null hom aminva sa voluntat en vos a amar e a servir, pus cogit ni contemple en la vostra gran bonea ni en la vostra encarnacio ni en la vostra passio ni en la sua viltat ni mesquinesa; car con deguéis créixer sa voluntat en vos a amar, no la deuría minvar. Beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, car on pus hom cogita e contempla en vostre bonea e en vostra vertut, e més deuría créixer en home voler e poder de vos honrar e servir, e de donar laor de la vostra essencia humana unida amb la essencia divina» (*ORL II*, 242-3).

Igualment, l'elecció entre veritat i falsedat ve determinada per la causa final cap a la qual tot tendeix. En l'ordenament del món, Déu ha volgut que l'home vaja per bon camí («via de veritat») sempre que segueixi la regla de la recta intenció:

«On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*, qui avets volgut que veritat se segueisca en amar e honrar e servir e loar e beneyr vos; car pus que vos sots Deu e sots creador e senyor e avets acabament de tot bé, digna cosa es que tota ora que hom vos lou ni us am ni us honre, que vaja hom per via de veritat. Car pus vos sots tan alt senyor e tan noble, veritat está en aquells qui son endressats a amar e a honrar vos, per raó car vos ho avets axí ordonat, que tota hora hom vaja per veritat, pus fassa so qui es raó de fer e de dir e de voler» (*ORL II*, 243)

Per la franca voluntat que Déu ha atorgat a l'home, aquest pot seguir la via de la veritat o la via de la falsedat, com ocorre quan transgredeix la norma que acabam d'exposar:

«Car *Sènyer*, en so que hom es en esser per vos a loar e a servir e honrar, no es digne que deja procurar laor ni honrament de sí ni benenansa; e si tant es que procur so que no pertany a ell que u posseesca, fa lo contrari de so per que es creat ni fet; e per aquesta contrarietat que fa, va per via de falsedat, e falsament e àvol fa tot quant fa» (*ORL II*, 244)

En definitiva, aquests són els fonaments sobre els quals Llull bastirà el *Llibre d'intenció*. Al primerenc *Llibre de contemplació* s'esbossa la teoria de la doble intencionalitat, aplicada a la relació entre Déu i l'home: se n'especificuen les causes de la divisió, s'explica en què consisteix i, sobretot, es fa èmfasi en el fet que l'home, en invertir-les fent ús de la seva llibertat, resta en pecat. A *LI*, com veurem tot seguit, es desenvoluparà aquesta doctrina: se'n definirà el terme, se n'exemplificarà la divisió i la intencionalitat en Déu en la seva activitat *ad intra* i *ad extra*, per concloure amb un capítol dedicat a la intencionalitat en les virtuts i els vicis, en diferents sacraments i oficis, en una escala descendent des del Creador fins al poble.

5.3. EL LLIBRE D'INTENCIÓ. ÀNALISI DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

El *Llibre d'intenció* és, d'entrada, un tractat estructuralment ben definit: invocació, pròleg, cinc capítols, el darrer dels quals es divideix en trenta rúbriques, i colofó.⁴²⁸⁹ Una estructura externa que vertebrava una ordenació interna, potser no tan evident, del tot justificada a tenor del contingut que s'hi presenta.

El primer encontre amb l'obra no ofereix gaires novetats respecte d'altres obres lul-lianes: en la invocació queda reflectida quina és (o ha de ser) la finalitat última, la intenció vera de l'home, cosa que el nostre autor ja havia fet en un bon nombre d'invocacions i pròlegs anteriors.⁴²⁹⁰

Igualment, l'homenet pobre de virtuts i d'amics, que reflexiona sobre l'estat del món i, en aquesta ocasió escriu un llibre per adoctrinar el fill, és un dels tòpics de les obres de l'etapa quaternària.⁴²⁹¹ La divisió que farà dels capítols tampoc suposarà cap innovació: les cinc nafres de Jesucrist i els trenta diners pels quals fou traït, és una divisió convencionalment lul-liana, talment com apareix, a tall d'exemple, al *Llibre de contemplació* o al *Blaquerna*.⁴²⁹² Fins i tot, el recurs de presentar-se «jaent en mon lit» no serà únic d'aquesta obra,⁴²⁹³ sinó que farà acte de presència en alguna altra obra força posterior al *Llibre d'intenció*, com és el *Liber de locutione angelorum*, de 1312.⁴²⁹⁴

Sense encara entrar en matèria, el pròleg és singularment rellevant perquè presenta quina és la conseqüència de la «privació de la vera intenció», vol dir, l'absència d'intenció vera, ordenada. Una conseqüència nefasta, que és que el món està

⁴²⁸⁹ L'estructura de *LI* havia estat anotada, en una senzilla nota al peu, per Armand Llinarès (1968: 224). Hi deia que el cinquè capítol era «un recull d'exemples». Creiem que aquesta és una visió molt simplificada del que constitueix tot el capítol cinquè, en què es desenvolupa la teoria intencional aplicada al plànol de l'ètica. El que constitueix un autèntic «recull d'exemples» sobre les dues intencions és l'aplec que anys més tard es durà a terme al *Llibre de Santa Maria*.

⁴²⁹⁰ Entre les obres anteriors i posteriors a *LI* cal citar *Llibre de oracions e contemplacions del enteniment* (ORL XVIII, 231); *Llibre del gentil* (NEORL II, 5); *Començaments de Medicina* (NEORL V, 43); *Romanç d'Evast e Blaquerna* (NEORL VIII, 87); *Llibre dels àngels* (ORL XXI, 307); *Llibre de Santa Maria* (ORL X, 3); *Petició de Ramon al Papa Celestí V per a la conversió dels infidels* (PERARNAU 1982: 29); *Llibre d'ànima racional* (ORL XXI, 163); *Mil proverbis* (ORL XIV, 327).

⁴²⁹¹ Remetem al capítol dedicat a l'autenticitat de l'obra.

⁴²⁹² En aquest cas concret, es tracta d'un simbolisme numèric aparent, com explica Pring-Mill (1991: 75 i 116).

⁴²⁹³ La cambra com a espai de reflexió interior, en contraposició al *locus amoenus* tan característic on es produeix la trobada amb personatges que inicien un diàleg. Cf. RUBIÓ (1957: I, 102-104). Tanmateix, l'espai de reflexió personal i de pregària podrà seu un jardí bell, amb una font, com el que trobam a casa d'Evast i Aloma, quan la protagonista s'hi amaga per pregar Déu perquè encara no té fills.

⁴²⁹⁴ «Raimundus, iacens in lecto suo, volens se condormire, consideravit super aliquibus, quae facta sunt in Consilio generali Vianne, et potissime supra duas petitiones, quas sumo Pontifici ipse dedit et suo Collegio» (ROL XVI, 216).

«en torbat estament», desordenat, perquè són més els homes pecadors que no els homes justos:

«E cor poch s son los homens que sien en bon estament, segons comparació de aquells qui torben lo mon, qui en llurs obres no han vera intenció, per açó es a mi molt terrible lo defalliment que es en lo mon;⁴²⁹⁵ e tem-me que-l meu fill, que natura me fa amable e qui novellament ve en lo mon, haja defalliment d'intenció. E per açó conpon aquest libre, en lo qual mon fill sapia conexer intenció, per la qual conexasa son voler la vulla amar e servir e mostrar a les gents» (pròleg, 1).

Notem aquí la importància de la part final del paràgraf. L'objectiu per què Llull fa el llibre és donar a conèixer la «doctrina e ús»⁴²⁹⁶ d'intenció però sobretot perquè aquesta doctrina sigui difosa i escampada entre les gents, punt, aquest darrer, que enllaça perfectament amb la part final de l'obra, quan el jo discursiu exhorta el lector/receptor perquè continuï amb la tasca de propagació de la doctrina:⁴²⁹⁷

«[...] per açó et prech e-t man molt caramente, ab justicia e ab temor, que tu, fill, plores e plagues lo dampnatge qui-s seguex en lo mon, per ço cor les gents no han intenció dretament en lurs obres; e no tam solament te prech, fill, planyer e plorar, ans te prech e-t man desijar homens molt sants e devots, ardits e fervents, qui en breu temps venguen e vagen preicant per lo mon, com a intenció sia restituïda veritat, consciencia, ordinació honrament e perfecció» (5.30, 8).⁴²⁹⁸

Sabem que el destinatari de *LI* fa part del cercle immediat de Llull, el del fill que al cap i a la fi representa el laic per excel·lència. Més que persuadir infidels, la necessitat explícita d'aquesta obra és la de persuadir i convèncer els cristians mateixos que el món va malament perquè l'home, lliurement, trenca l'ordenació establerta per Déu. En el pitjor dels casos, el món no rutlla perquè l'home ja no coneix ni estima Déu, la qual cosa és molt pitjor que invertir les intencions (II, 11). S'ha assenyalat en nombroses ocasions que es tracta de dues cares de la mateixa moneda: amb la «reconversió» dels cristians mateixos —que segons Llull creuen sense entendre els articles de la fe— el nostre autor s'assegura la propagació de l'Art i, per tant, la conversió dels infidels.⁴²⁹⁹ Llull desenvoluparà, amb *LI*, una aplicació general de la divisió de les intencions i oferirà al lector maneres de superar les temptacions per evitar

⁴²⁹⁵ L'argument de la superioritat numèrica dels infidels és tractat a PERARANAU (1984: 30).

⁴²⁹⁶ No serà aquest l'únic cas en què Llull es referirà a la *doctrina* intencional. Al *Llibre de Santa Maria*, un mercader ensenyarà a la seva veïna irada com aconseguir paciència i pau concordant les virtuts, també a manera de doctrina: «Molt plac a la dona la **doctrina** que li havia donada lo mercader de haver paciència, e après aquella manera que dita li havia» (*ORL X*, 175-76). Aquest és un exemple clar del que ha observat VIERA (1990: 229-231) sobre les situacions relatades per la dama Intenció en l'obra esmentada: en cap dels exemples del *Llibre de Santa Maria* s'hi produeixen miracles espectaculars, sinó simplement restabliments de l'ordre intencional que permeten de viure ordenadament segons les virtuts.

⁴²⁹⁷ Quant a la necessitat explícita de difondre l'Art vegeu DOMÍNGUEZ (1987: xxiv).

⁴²⁹⁸ Reprendrem aquest mateix paràgraf en veure la presència de la doctrina intencional al *Blaquerna*.

⁴²⁹⁹ DOMÍNGUEZ (1987: xxiv).

de caure, individualment, en el pecat i, per tant, en la ira de Déu (IV, 3). Pensem que la segona aplicació teològica de l'Art, segons explicita Llull al *Compendium Artis demonstrativae* de 1289 és exactament «unir-se a les virtuts i odiar els vicis». Sobre aquest ús de l'Art, Bonner ha explicat que es tracta d'una condició a la qual s'hi arriba «pel procés que Llull anomena “acostumar” i és el mètode fonamental per arribar a conèixer i amar Déu».⁴³⁰⁰ La primera aplicació de l'Art, ja ho hem dit, és la primera intenció de l'home, per la qual ha estat creat: «conèixer i amar Déu».

5.3.1. *La definició del terme. Divisió de les intencions*

Un cop que Llull ha establert quin és el tema i el destinatari de l'obra, així com la finalitat per la qual l'escriu, s'inicia el primer capítol, en què es tracten dos aspectes: la definició del terme «intenció» i la divisió en dues intencions. La definició del terme suposa una innovació de *LI* en el context de l'obra lul·liana, perquè és el primer cop que és definida descriptivament:⁴³⁰¹

«Entenció és obra de enteniment e de voluntat qui s mou a donar compliment a la cosa desiderada e entesa. E entenció es actu de natural appetit, qui requer la perfecció que li cové naturalment» (I, 1).

La primera part de la definició atany l'àmbit moral i la segona el natural. Arran d'aquesta doble definició, Armand Llinarès va destacar el fet que «la intenció es troba a mig camí entre la potència i l'acte: és la raó d'un acte, alhora que l'acte mateix, un acte finalitzat».⁴³⁰² Que la intenció sigui obra de l'enteniment i la voluntat, de dues de les tres potències de l'ànima (i per tant, producte de l'ànima),⁴³⁰³ posava de manifest, segons Ruiz Simon, la influència de sant Bonaventura, per sobre de la consideració tomista de la intenció entesa com a acte de la voluntat subordinat a un acte de l'enteniment.⁴³⁰⁴ Més enllà d'aquesta influència, per a Ruiz Simon era fonamental el fet del tendir cap a la cosa no només entesa, sinó sobretot, *desiderada*:

«Cal notar que a la primera de les definicions que ofereix en el *Llibre d'intenció*,⁴³⁰⁵ Llull indica que la intenció no només és un acte conjunt de la voluntat i l'enteniment, sinó, a més, que aquest acte es mou per donar compliment a una cosa ja *desitjada* i entesa.

⁴³⁰⁰ BONNER (1989: I, 70).

⁴³⁰¹ La definició és un recurs que Llull comença a desenvolupar en les obres de l'etapà quaternària i que explota al llarg de la fase ternària. Per a les característiques i l'ús de les definicions lul·lianes vegeu BONNER & RIPOLL (2003) i PISTOLESI (2007).

⁴³⁰² LLINARÈS (1968: 224).

⁴³⁰³ Les tres potències de l'ànima (enteniment, memòria i voluntat), de procedència agustiniana, són reflex de la Trinitat divina. Fan part d'una mateixa substància, tenen actuacions diferents i no són identificables entre sí. Cf. PRING-MILL (1991: 211-241) i RUBIO 1995 (73-77).

⁴³⁰⁴ RUIZ SIMON (2002: 24).

⁴³⁰⁵ En total, a *LI* n'hi ha tres: dues d'inicials (I, 1) i una de final (5.30, 7).

D'acord amb això, l'agent que tendeix cap al fi ho fa no només perquè coneix el seu objecte (com manté Tomàs d'Aquino), sinó també perquè el desitja: l'enteniment no podria dirigir la intenció sense el concurs, en funció també dirigent, de la voluntat» (2002: 24).

La segona part del capítol primer és dedicat a la divisió de les intencions. Se'n determinen dues, sense més detall sobre la qüestió. Una divisió que concorda amb les divisions tant anteriors com posteriors a *LI*.⁴³⁰⁶

«Primera intenció es tal / qui cove ab causa final; / la segona, l'estrument» (*Lògica del Gatzell*, vv. 1050-1052. *Rialc. Rao* 89.8)

«*Prima Intentio semper respicit causam finalem, & assimilatur fructui; secunda autem assimilatur arbori, quae est propter hoc, ut fructus sit: unde quando homo diligit rem magis nobilem per primam intentionem, & rem minus nobilem per secundam, tunc ambae intentiones sunt in V livido*» (*Ars compendiosa inveniendi veritatem. MOG I*, segona distinció dels 16 modes universals, ii, 10 (443)).

«Primera entenció es la coza final; segona es la materia e la forma, e la materia es la segona entenció en esguardament de la forma. E saps per que? Per so cor la forma es pus prop a la causa final que la materia» (*Doctrina pueril. NEORL VII*, 257).

«*Intentio est actus, per quem entia se habent ad operandum ratione alicuius finis naturalis uel artificialis uel rationalis. Et est duplex, scilicet prima et secunda. Prima respicit finem, secunda ea, quae sunt propter finem*» (*Introductorium magnae Artis generalis*, Cent Formes 40. *ROL XII*, 160).

D'altra banda, a *LI* s'insisteix que la primera és «millor e pus noble», com s'havia establert a l'*Art abreujada d'atrotar veritat*,⁴³⁰⁷ i que la segona és subsidiària de la primera, com també havia quedat especificat al *Llibre de contemplació*.

Un cop definit el concepte, es passa a exemplificar com s'ordenen gradualment les intencions,⁴³⁰⁸ tot establint una jerarquia o, si es vol, una escala, que segons la cosmovisió medieval, té Déu com a graó últim i culminant.⁴³⁰⁹ L'exemplificació s'enceta amb les obres sensuais i artificials: quan hom encomana un llibre a un escrivà, atorga la primera intenció al llibre (causa final) i la segona als diners (instrument). En canvi, per a l'escrivà la primera intenció són els diners que guanyarà, mentre que el llibre que copiarà serà l'instrument que li permetrà d'aconseguir els diners. Si l'escrivà no «amàs» (com diu Llull) els diners, no faria el bescanvi. Sense abandonar aquest mateix exemple, es passa al nivell de les obres intel·lectuals. El llibre anterior passa a

⁴³⁰⁶ Vegeu el fragment ja citat *supra* de l'*Art demostrativa*.

⁴³⁰⁷ (*MOG I*, ii, 10 (443)).

⁴³⁰⁸ A la *Doctrina pueril* és palesa aquesta jerarquia gradual de la intenció: «Segons que los uns graus son pus nobles que·ls altres ha Deus volgut que la primera entenció se convenga ab los uns graus e la segona ab los altres» (*NEORL VII*, 258).

⁴³⁰⁹ La «idea d'una jerarquia espiritual amb Déu damunt» és un dels fonaments neoplatònics de la cosmovisió medieval. Cf. PRING-MILL (1991: 52).

ser un mitjà (segona intenció) per assolir la ciència que es desitja adquirir (fi últim). Igualment, l'entiment esdevé una segona intenció respecte de l'entendre, ço és, l'obra de l'enteniment. Així mateix, l'entendre és segona intenció en relació amb el mèrit que se n'obté, el qual mèrit també és una segona intenció respecte de la glòria, primera intenció. La glòria que hom aconseguirà en entrar al paradís esdevindrà segona intenció respecte de la «conexença e amor que hauràs de Déu» (I, 7). Així arribam, mitjançant aquesta escala ascendent, al punt culminant i últim. Déu serà la causa última, final, absoluta, per damunt del qual no hi ha ni hi pot haver res més, motiu pel qual serà l'últim graó de l'escala:⁴³¹⁰

«Tant es, fill, Deus digne de esser conegut e amat, que la intenció que hom ha en conèixer e amar Deu, cor n'es digne, no pot pujar en pus alt grau. E per açó se esdevé que mellor causa es en enteniment entendre com enten Deu, que no es lo merit ni la gloria que hom ha per entendre. E si açó no era en axí, seguir-s'ia que intenció fos pus obligada a home que als honraments de Déu» (I, 8).

Aquest primer conjunt d'exemples són els que il·lustren la primera definició d'«intenció», referides a l'àmbit moral. Per això, el següent nivell de l'exemplificació és el de les obres naturals. Llull recorre a l'exemple per antonomàsia de l'arbre i les fulles: l'arbre (per extensió de les fulles) és el mitjà per aconseguir el fruit, per la qual cosa el fruit és millor cosa que l'arbre. Igualment ocorre amb el binomi *cos/ànima*: el cos és per la segona intenció mentre que l'ànima és per primera. El cos és l'instrument que fa possible que l'ànima pugui desenvolupar les seves potències, que són «menbrar, entendre e amar Deu, virtuts e bones obres» (I, 10).⁴³¹¹

La conseqüència de tot aquest procés gradual és que «intenció» esdevé un concepte relacional. Llull mateix ens advertirà, en la darrera rúbrica del llibre, de la disposició en graus de les dues intencions:

«Amable fill, en ciutat son burgeses per intenció que sia mantengut universal dret comú al poble, qui ha privilegis, libertats e franqueas per intenció que bones costumes hi sien mantengudes, per les quals entencion sia en los graus que-s cové» (5.30, 4).

Una disposició en graus que es consolida en tractar d'«intenció» en l'*Arbre de ciència*, en una exemplificació que inclou el prototípic exemple sobre la intencionalitat en la natura. En l'*Arbre de ciència* consistirà en una escala que comprendrà tres graons (arbre/fruit, fruit/home, home/Déu), el darrer dels quals és, naturalment, Déu:

⁴³¹⁰ Cf. ARTUS (1995: 985).

⁴³¹¹ En el context del debat sobre la superioritat de l'ànima respecte del cos, Llull no es desmarca de la postura escolàstica del moment: el cos esdevé l'instrument perquè l'ànima assoleixi la finalitat per la qual l'home ha estat creat. Cf. TRIAS MERCANT (1970: 143-144), i sobretot RUIZ SIMON (2002: 11).

«Es, emperó, una entenció qui es primera e altra qui es segona: la primera es per la fi el compliment, e l'altra es en lo mig per lo qual passa lo començament de la fi. La intenció qui es per la fi es axí com habitar, e la intenció qui es en lo mijà es axí com la cambra, e axí com l'arbre qui es per lo fruyt, el fruyt qui es per home per ço que l'ome viva d'ell, e home qui es per conèixer Deu e amar e loar honrar e servir: e enaxí de les altres coses semblants a aquestes»(ORL XI, 68).⁴³¹²

Amb aquest mateix sentit relacional cal entendre l'explicació de d'Anthony Bonner sobre les conseqüències d'aquesta gradació:

«This kind of presentation allows Llull to avoid the either/or dilemmas so frequent in scholastic discussions which oblige medieval thinkers to take positions on one or the other side. It permits him to say that both can be valid, but within an acceptable scale of values. In this way he can relativize certain doctrinal confrontations, or indeed even make them unnecessary by replacing them with what Robert Hughes has aptly called an “asymmetrical synthesis”» (2007: 73).⁴³¹³

Bonner és deutor, en darrera instància, de l'explicació de Ruiz Simon sobre la «moralització lul·liana dels judicis cognoscitius», en la qual hi juga un paper fonamental la teoria de la doble intencionalitat. En paraules de Ruiz Simon,

«La teoria de les dues intencions, que es basa en la distinció entre la relació de l'ànima racional amb la causa final (primera intenció) i la seva relació amb les finalitats intermèdies o els instruments que s'ordenen a aquesta causa final (segona intenció), és molt important en l'obra de Llull, que li va dedicar un llibre, el *Libre de prima et secunda intentione*, 1283 (?), *MOG* VI, ix, 537-60. A partir d'ella, es justifica, per exemple, el que es podria anomenar la «moralització lul·liana dels judicis cognoscitius», que prescriu l'elecció, davant de dues proposicions contràries, d'aquella que és «més amable», és a dir, d'aquella que implica «majoritat de fi» (val la pena de reproduir una reflexió lul·liana sobre aquesta moralització en la qual el Doctor Il·luminat critica el que considera una incongruència dels escolàstics: “*dicitur, bonum movet voluntatem, et verum movet intellectum, non tamen e converso, et tamen bonum et verum convertuntur secundum Aristotelem*”, *Introductoria artis demonstrativae*, *MOG* III, ii, 23 (77)). Com hem vist en la nota esmentada, la distinció lul·liana entre les dues intencions dels actes sembla partir d'una distinció establerta per Aristòtil a l'*Ethica Nicomachea* (I, 2, 1094 a23), una distinció, aquesta última, que es troba a la base de la teoria escolàstica sobre les *intencions* morals. D'altra banda, el desenvolupament que en fa el nostre autor sembla força influït pel tractament aristotèlic del tòpic del més preferible (*magis eligendum*)» (1999: 379, nota 530).

No cal anar massa lluny del primer capítol de *LI* per veure que davant d'un dilema, no tan sols moral, l'ordenació entre les dues intencions permetrà la validesa d'ambdós termes. És aquest, per exemple, el plantejament que Llull fa de l'Encarnació (manifestació de la divinitat/redempció del pecat original) o en qüestions morals, com per exemple en les parelles «riquesa/pobresa» o «vida activa/vida contemplativa».

⁴³¹² *Arbre de ciència: Arbre elemental*, Flors, Cent formes, núm. 45, citat a BONNER (2007: 73)

⁴³¹³ Es refereix a HUGHES (2005-06).

La conclusió del capítol dedicat a establir què és intenció i com es divideix esdevé una regla fonamental que s'haurà d'aplicar sempre, «en tot quant farás ni dirás ni cogitarás» (I, 14), tant en les obres espirituals com corporals:

«Amable fill, en tres maneres te he donada conexença de la primera intenció e de la segona; e prech-te que ta intenció hages ordenada en tal manera que no ams per la segona entençió ço qui-s cové amar ab la primera ni ab la primea no ams ço que no es digne que sia amat» (I, 11).

El consell del pare que adoctrina el fill no és gratuït: la voluntat de l'home sovint tendeix a preferir els béns terrenals per sobre dels béns espirituals, la qual cosa transgredeix la norma, l'ordenació divina. I de la transgressió de la norma en sorgeix, com sabem, el pecat:

«En la voluntat dels homens qui amen mes les coses terrenals que les spirituals son enversades les dues entencions. E aquells homen son per peccadors, com desordonen intenció contra sos ordonaments substancials» (I, 14).

Un cop establerts els fonaments, els tres capítols següents són dedicats a la intencionalitat de Déu en Ell mateix (*ad intra*) i en relació amb l'exterior (*ad extra*). Ho anticipam ara: des de Déu, ésser suprem i primera intenció de l'home, s'inicia un descens fins arribar a «poble», descens que alhora reflecteix l'estructura de la creació — amb Déu com a causa eficient— i que és instrumental, per mostrar al lector com lloar i servir Déu (com a causa final) i com actuar moralment. Un instrument, el llibre mateix, per combatre la ignorància dels fidels cristians, que creuen però no entenen els preceptes de la fe i que, en conseqüència, no saben defensar-se dels vicis i cauen en pecat.⁴³¹⁴ És, en darrera instància, un mitjà per combatre la ignorància d'aquells que no amen ni coneixen Déu ni per primera ni segona intenció.

5.3.2. Divinitat i intenció: Déu-creació-Encarnació

Els tres capítols següents a la divisió de les intencions constitueixen una unitat temàtica on s'analitza la intencionalitat en Déu i les conseqüències que té en la relació de la divinitat amb l'home. Per aquest motiu el tercer i quart capítol són dedicats, respectivament, a la creació i a l'Encarnació. Com en la resta de casos en què Déu és objecte d'anàlisi, la intencionalitat és considerada en la constitució intrínseca de Déu

⁴³¹⁴ Al *Llibre de Santa Maria* el primer exemple del personatge al·legòric Intenció, al capítol de la fe, és paradigmàtic: els protagonistes són dos homes cristians, un dels quals amava fe per creença i l'altre per ciència. En morir llurs esposes, el primer cau en luxúria, troba una dona i hi té fills: la fe no l'ajuda a evitar la temptació, de tal manera que l'home arriba a renegar de la fe cristiana i acaba abraçant la fe islàmica en terres sarraïnes. En canvi el que estimava fe per ciència pogué viure honradament la resta de la seva vida, perquè a més de creure la fe l'entenia (*ORL X*, 150-51).

(*ad intra*) i en la manifestació de la divinitat cap a l'exterior (*ad extra*). El capítol s'obre amb una definició de Déu característicament lul·liana: «Déu, qui es sobiran be, es intelligible e amable», vol dir, es pot entendre i estimar, conseqüència de la mateixa voluntat divina. Per això, cal que en Déu hi hagi intencionalitat cap a sí mateix (*ad intra*), sense la qual Déu seria ocios:

«Si Deu no havia en si matex entenció, hauria superfluitat en son enteniment si se entendia e en sa voluntat si se amava, pusque no se-n seguís utilitat en Deu de son entendre e de son amar en si matex» (II, 2).

La intenció de Déu, sense la qual no hauria estat possible la creació (III, 1), no pot ser dividida en primera i segona intenció, en una divisió de dos termes que n'implicàs un de major i un de menor. El cristià a qui va destinat *LI* sap que en Déu, ésser absolut, no hi pot haver minoritat, com no hi ha ni hi pot haver defalliment ni privació, contraris a majoritat, perfecció i ésser.⁴³¹⁵ Som en el terreny de les dignitats divines, intrínseques i coessencials, acceptades per cristians, jueus i musulmans i fonament de tot el sistema artístic.⁴³¹⁶

Després d'haver analitzat la intencionalitat en Déu es desenvolupa la relació intencional entre Déu i l'home, tot seguint el mateix esquema mental del *Llibre de contemplació*. Déu és la causa final a la qual l'home ha de tendir. Com explica Josep M. Ruiz Simon, aquest fi últim és major que qualsevol altre objecte desitjat:

Per a Llull, Déu, en la seva infinita bondat, és, com per exemple, per a Tomàs d'Aquino, el fi últim de tots els éssers. L'Art dona la via que permet conservar la «majoritat del fi» perquè parteix del principi que sempre cal afirmar com a veritable allò que implica pensar aquest fi últim com a major (més perfecte, millor), com a més digne de ser desitjat. Aquest principi regeix tant els judicis sobre Déu (que cal pensar com el millor dels déus possibles) com els judicis sobre tots els altres éssers en tant que poden ser considerats criatures seves, donat que «si divina bonitas non agit tantum bonum quantum ipsa est, ipsa quidem est magna sine fine, quod est impossibile», *Ars*

⁴³¹⁵ És el que s'explica sobre la intenció al *Llibre de demostracions*: «Si dius que si subiran be fos nulla cosa, convengra que agués primera entenció o segona, o que fos sense entenció, no es ver: cor axí con eternitat es on no ha major ni menor, en axí subirana entenció es on no ha major ni menor. [...] E si tu dius que entenció no pot esser sens que no sia segona o primera, dius ver en los bens jusans; mas si en lo subiran be no avia entenció sens segon e primer, la eternitat seria sens entenció, sens la qual nos converia a esser subiran be, e convenria s a esser subiran be per durament; e si avia entenció on agués segon e primer, auria major e menor, e si ho avia, no seria subiran be» (*ORL XV*, 173-4).

⁴³¹⁶ Les dignitats o virtuts divines són atributs essencials de Déu. Aplicats a Déu són principis absoluts. Aquests dignitats són essencials, concordants entre sí sense cap contrarietat i, per tant convertibles (o predicables) l'una de l'altra en Déu. Afirma Pring-Mill que «Són instruments de la seva obra creadora i constitueixen doncs l'estructura fonamental de l'univers», perquè es reflecteixen en tota la Creació (1991: 42). Esbossades al *LC*, esdevingueren el fonament de l'*Art abreuçada d'atobar veritat*. Les setze dignitats de l'època quaternària foren reduïdes a nou a l'etapa ternària i són les següents: bonesa, granesa, duració (eternitat), poder, saviesa, volentat, virtut, veritat i glòria. Cf. PLATZECK (1953-54), PRING-MILL (1991), BONNER (1987: I, 60-65). Anthony Bonner ha demostrat que la distinció entre els termes «principis absoluts» i «principis relatius», aplicats a les figures A i T, no són originalment lul·lians, sinó que s'han d'atribuir a Bernat de Lavinhetta. Cf. BONNER (2007: 130-134).

inventiva veritatis, *MOG* V, i, 70 (70). Cal tenir en compte, quant a això últim, que la impossibilitat que Déu no actuï d'acord amb el que és fa que, per a Llull, com segles més tard per a Leibniz, s'hagi de buscar en el «principi millor» la raó suficient de totes les coses, l'ésser de les quals depèn d'ell com a causa eficient» (1999: 137).

La primera intenció de l'home ha de ser estimar Déu, la segona témer-lo. L'amor és infinit i eternal, la qual cosa vol dir que no té principi ni final. Al *LC*, «amor» és «corda e cadena per la qual hom sia tirat a la gloria de paradís, e ab la qual hom sia ligat de estar en la via de parays: car amor fa hom desijós e ansiós e curós e leyal e vertader e pacient e larc e savi e cortès; e amor es ocasió de tots bens».⁴³¹⁷ Aquesta amor mou l'home cap al primer moviment i, consegüentment «fa als homens aver ordonada entencio».⁴³¹⁸ En canvi, el temor «ha començament», fet que no s'avé amb l'eternitat divina. Per aquest motiu, amar Déu per la seva bondat és preferible que témer-lo «per ço que no-ls do [als homes] pena infernal o treballs temporals» (*LI* II, 5).

La intenció dels homes que estimen Déu no per la seva bondat absoluta sinó per aconseguir-ne beneficis (glòria celestial o béns temporals), inverteixen les intencions de tal manera que «llur intenció és enversada e falsa contra la intenció per que Deus la ha creada» (*LI* II, 6), situació que torna a provocar el lament (i sorpresa) del jo narrador.⁴³¹⁹ En aquesta ocasió, i en contrast a l'«art e manera» que ens mostrarà, tan sols es descriu la situació. No s'explica la causa ni la solució al desordenament intencional. Ni tan sols s'esmenta que aquesta inversió sigui l'arrel del pecat.

Seguint el mateix procés gradual que el nostre autor ha desenvolupat en l'exemplificació inicial i després de demostrar que els homes inverteixen les intencions en l'amor i el temor de Déu, ara es recorre a la figura de Mahoma per relativitzar el desordre intencional: el mal que el profeta ha fet en el món és terrible (II, 7). Ara bé, ho és relativament si es compara amb el mal que fa qualsevol persona que no estima ni coneix Déu per primera intenció sinó per segona i, sobretot com dirà posteriorment (II, 7), qui no l'estima ni per primera ni per segona intenció. Som exactament davant el gran problema de la humanitat. Com explicava Artus,

«[...] the greatest evils and injuries which accrue to our world are chiefly the consequence of disordered human intentions. These occur whenever men intend and will with second intention objects worthy of a first intention, and whenever on the other hand, they will with a first intention objects worthy of not more than a second intention. The indubitably greatest evil of course comes about when humans value and love with only a second intention the Highest Good, or God, who alone is the worthy and proper

⁴³¹⁷ (*ORL* II, 295).

⁴³¹⁸ (*ORL* II, 295).

⁴³¹⁹ Es tracta, novament, de la distinció agustiniana entre *uti* i *frui*, a partir de la qual cal llegir aquest paràgraf.

object of an absolutely first intention, while at the same time perhaps they loves themselves, or anything other than the Highest Good, with a misplaced first intention» (1996: 986).

No és estrany que la insistència sobre el desordenament de les intencions sigui constant al llarg d'aquest segon capítol i n'esdevengui el tema central. El fet que Déu sigui tan poc amat i conegut «per defalliment de vera intenció» és la causa que el món estigui «en tribulació i en perill» (II, 8) o el que és el mateix, en pecat i falsedat.

La conclusió d'aquest segon capítol torna anticipar, en certa manera, el final de l'obra. Un Llull encara optimista,⁴³²⁰ que creu en la reforma de la societat com demostrarà amb el posterior *Blaquerna*, insisteix en la necessitat de propagar la doctrina de les intencions per restablir l'ordre i la pau al món. Sense el restabliment de l'ordenació divina, el mal està garantit:

«On com açó sia tan gran defalliment e se'n seguesquen tants de mals, donchs molt es necessaria cosa apreycar e amostrar a les gents que ignorantment cuyden amar e conexer Deu ab primera intenció e aman-lo ab segona» (II, 11).

Cap a fora, la conseqüència de la intencionalitat en Déu és la creació i l'Encarnació, temes dels dos capítols següents. La resposta a la pregunta per què Déu creà el món, quina en fou la intenció en crear-lo, obre el tercer capítol:

«Creá Deus lo mon per intenció que fos amat e conegut per creatura; car per la gran rahó que Deus ha en si per amar e conexer, fo, fill, a Deu cosa covinent crear lo mon, per tal que sa justicia satisfés a la alta honor qui-s cové a la bontat e a la granea de Deu, la qual ha en eternitat, poder, saviesa e en totes ses virtuts» (II, 1).

Aquest és realment el bessó no només del *Llibre d'intenció*, sinó de tota l'obra lul·liana. Déu ha creat l'home perquè el conegui i l'estimi.⁴³²¹ Per això mateix, aquest primer paràgraf no suposa gaire novetats respecte del que ja s'havia anticipat a *LC* o al *Llibre de demostracions*:

«La final raó per que lo subiran be ha creat home, es per so que home lo conega e l am e li fassa reverencia e honor; e si assó no era enaxí, seguir sia que home puria esser creat per pus alta e per pus noble fi que aquesta, e assó es impossíbol; cor si era possíbol, seguir sia que sobre lo subiran be agués altre be, e sobre aquell, altre, e assò a infinit, e assò es impossíbol: per la qual impossibilitat es demostrat que la pus

⁴³²⁰ Cal suposar, com hem explicat en l'apartat dedicat a la cronologia, que el *Llibre d'intenció* és anterior al fracàs parisenc de 1287-89. És normal, per tant, aquest optimisme, que contrasta fortament amb el *Desconhort* de 1295.

⁴³²¹ Bonner advertí com el «teocentrisme total» s'oposava frontalment a l'averroisme parisenc contra el qual Llull engegà batalla durant la darrera estada a París (1309-1311): «Aquest teocentrisme total, aquest circuit tancat d'un Creador que crea per ésser no sols amat sinó també conegut, era a les antípodes de l'averroisme universitari de París. El programa franciscà de la unitat del saber que proposava Llull era radicalment oposat a qualsevol separació entre amar i conèixer, entre fe i raó» (BONNER & BADIA 1998: 50).

nobla fi per que home es creat es conèxer e amar e loar lo subiran be» (*ORL* XV, 510).

Com dirà posteriorment al *Fèlix*, «la pus principal raon per què Déus ha creat lo món és per ço que sia amat e conegut per hom». ⁴³²² Per al nostre Ramon, Déu és «creador» (o *faedor*) i la creació és la manifestació del seu ésser. A la *Doctrina pueril*, «Creador es faedor qui ha fet lo mon de no-res» ⁴³²³ i és un dels *Cent noms de Déu*. ⁴³²⁴ Déu, per tant, és causa eficient, en tant que creador, i causa final, a la qual tendeix tota la creació. ⁴³²⁵ L'acte de la creació no respon a una utilitat concreta en Déu sinó que és la conseqüència manifesta de totes les seves virtuts o dignitats intrínseques. ⁴³²⁶

«Mas en axí com al rey que sia larch de coratge e habundós de riqueses se cové donar per sa bontat e per son poder, enaxí a Deu, per compliment de infinida larguesa e perfecció de totes virtuts, se covench que creás lo mon e que faés molt de bé» (*LI* III, 2).

Naturalment, i seguint l'estructuració del *Llibre d'intenció*, aquesta activitat *ad extra* no té ni pot tenir conseqüències en Déu mateix ni en la seva intencionalitat:

«Amable fill, la intenció de Deu no pres null canviament ni mudament com creá lo mon, car la intenció que'l mon creá es Deu es Déu infinit eternal en tota perfecció; e per açó es impossible cosa que per nulla causa que Deus haja creada ni feita puscha esser en Deu negun mudament» (III, 4). ⁴³²⁷

Els dos darrers paràgrafs del capítol atanyen la jerarquia de l'ésser en la creació, creació que ha donat com a resultat dos submons, el món espiritual —constituït pels àngels i les ànimes, i nexa entre el món increat de la divinitat i el món material— i el món material. L'home fa part del món material per mor del cos, i del món espiritual per mor de l'ànima. En la creació, tot té una estructuració jeràquica i res hi és sense intenció. ⁴³²⁸

⁴³²² (*OS* II, 40).

⁴³²³ (*NEORL* VII, 17).

⁴³²⁴ (*ORL* XIX, liv, 128).

⁴³²⁵ RUBIO (1997: 152).

⁴³²⁶ No de bades, la creació reflecteix l'original diví que són les dignitats i, per tant, el món és una manifestació divina: «La creació és així concebuda com una semblança de les perfeccions divines. Les dignitats són els exemplars segons els quals l'activitat divina va produir l'existència del món. O com va dir Nicolau de Cusa: "El primer fonament de l'Art és que tot allò que Déu va crear i fer, ho va crear i fer a semblança de les seves dignitats"» (BONNER 1987: I, 62).

⁴³²⁷ De la mateixa manera, aquest canvi o mudament en Déu tampoc es podia produir amb l'Encarnació: «car ja fos so que la vostra natura divina s ajustás ab la natura humana, per tot assò la vostra deïtat no s moc ni s camia en natura; enans es aquella que s era, enans que s encarnás la persona del Fill ab la natura humana» (*Llibre de contemplació*. *ORL* II, 280).

⁴³²⁸ És la síntesi del que *in extenso* havia explicat al *Llibre de contemplació*: «Perpetual Senyor, sens comensament e sens fi! A vos sia feta reverencia e honor; car tant sots vos acabat en bonea, que negun bé no pot esser en esser, si no per vos e per lo vostre ordonament. Car tot lo bé qui s seguex als homens e a les altres creatures per raó del ordonament e de la bona disposicio del firmament e de los .iiij. elements, tot ix, *Sènyer*, de vos, e tot torna en vos; car vos avets ordonat que totes coses qui sien en lo fermament e

«Fill, Deus ha creades en lo mon unes creatures per entenció d'altres, axí com los corsos celestials, qui son creats per donar influencia als terrenals corsos elementats, e los terrenals, qui son creats per entenció de anima racional, e axí de totes causes qui són creades a servir home» (III, 6).⁴³²⁹

Déu ha creat l'home per ser amat i conegut per ell, mentre que la resta de la creació ha estat feta al servei de l'home, perquè l'home estimi i conegui Déu. Al setè i darrer paràgraf dedicat a la creació, s'hi posa de manifest quin és el principal problema de l'home: totes les creatures irracionals segueixen l'ordre i la regla de la intenció perquè han estat creades. En canvi, l'home és l'únic ésser de l'escala de les criatures que transgredeix l'ordenació divina i que cau en pecat. A *LI* no li cal explicar-ne, per ara, les causes, desenvolupades al capítol cinquè. L'única cosa que l'autor necessita fer és cridar l'atenció del lector per destacar que l'home és l'únic ésser de la creació capaç d'actuar moralment.⁴³³⁰ La capacitat d'elecció és el que pot acostar-lo o allunyar-lo de l'objectiu final que és el coneixement de Déu. La creació, ha dit a *LC*, és un bé provinent de Déu, com ho són l'Encarnació i la recreació, els dos articles de la fe analitzats al capítol quart.

El següent capítol, consegüentment, és dedicat a l'Encarnació i la recreació, tema fonamental en la teologia lul·liana, que es desplega des de les primeres obres fins a les darreres,⁴³³¹ i que té com a fonament la missió salvífica de Jesucrist.⁴³³² El tractament de l'Encarnació, a *LI*, coincideix amb altres obres primerenques del nostre autor, obres en les quals la causa principal (o senzillament, primera intenció) de l'Encarnació és la manifestació de les dignitats divines «als àngels i a l'home»:

«Amable fill, encarná's lo Fill de Deu en lo ventre de nosta dona sancta Maria per intenció que demostrás als angels e a home gran granesa de bontat, poder, caritat, humilitat, larguesa» (IV, 1).

Per tant, s'ha d'entendre que la primera intenció de l'Encarnació, —que es refereix a la humanitat de Jesucrist mentre que la recreació és referida a la deïtat—⁴³³³ no va ser la redempció (o recreació, com diu Llull normalment) del pecat original sinó que va ser la manifestació de la divinitat. Significativament, fins al sisè paràgraf (dels

en los elements, que totes sien ordonades. E vos avets ordonat que totes coses sien servents a home en est mon, e que hom sia servent a vos: e enaxí, *Sènyer*, tot bé vé de vos e torna a vos» (*ORL* II, 269).

⁴³²⁹ Segons la concepció medieval, el món es dividia en dues esferes: una de celestial, on tot era constant i immutable, i una de sublunar, definida per la variabilitat i la inconstància. Cf. PRING-MILL (1991: 62-70).

⁴³³⁰ Cf. DOMÍNGUEZ (1987: lli-lliii).

⁴³³¹ Des d' EJO GARAY (1942), sobre l'Encarnació i la recreació són imprescindibles els estudis de PERARNAU (2005) i HUGHES (2001) i (2005).

⁴³³² HUGHES (2005: 3).

⁴³³³ *Articles de la fe* (*NEORL* III, 49).

set que conformen la rúbrica), no es fa referència a la recreació, que és presentada clarament com una segona intenció:

«Encarná's, fill, Nostro Senyor Deus per recrear home, qui era perdut e caüt en la ira de Deu per lo peccat del primer pare. E aquella intenció que Deus hac en pendre carn per recrear home no-s cové a esser primera intenció e que la intenció que Deus hac a pendre carn per demostrar ses virtuts fos segona, com sia cosa que la justícia de Deu haja pus apropiada intenció a demostrar la granesa de sa bontat, poder, saviesa, que recreació» (IV, 6).

Davant del dilema sobre aquest dogma de la fe, Llull no es decanta exclusivament per una opció concreta, sinó que accepta les dues possibilitats, almenys en aquesta etapa primerenca anterior al *Cent noms de Déu*, quan la recreació pren un paper fonamental en la teologia lul·liana.⁴³³⁴ És el que Robert Hughes explicava en un article dedicat a l'aplicació de la doble intencionalitat en el procés de deïficació/hominificació:

«For Llull, even in a work as early as the Llibre de demostracions, [...] speaks of a dual purpose for the Incarnation: the manifestation of God's attributes being an intention superior to that of the recreation of man. He insists on the multiplicity of purposes of the Incarnation from the time on his very earliest works, and can be found already to make use of the doctrine of the two intentions in Llibre de contemplació (1274-?), as well as in Liber principiorum theologiae (1274-8?) where the principles include first (Q) and second (R) intentions. It is the combination of elements in his early Christology, suchs as the maximal manifestation of God's attributes and love in Christ, the notion of Christ as final cause of creation—even while ostensibly emphasising His salvific work—, and the notion of Christ as the supreme created work of God, which contribute to the formation in Llull's writings of the Primacy of Christ and the exuberant expression of a hyperbolic paeon to the God-man» (2005: 112).

Aquesta manifestació de virtuts és el que posa en relleu Kurt Flasch en explicar la teologia lul·liana: «Si Déu no s'hagués encarnat, no hauria dut a la perfecció tot allò que és inclòs en el concepte de Déu. Déu s'havia d'encarnar “necessàriament” per tal que el món esdevingués racionalment comprensible».⁴³³⁵ Per tant, mitjançant l'ajustament entre la natura divina i la natura humana, l'Encarnació és «la major e millor obra que Deus puscha haver en creatura ni creatura reebre» (IV, 7), perquè, com fa veure Bonner, «un Déu que no hagués trobat la major concordança entre Creador i creació, que no hagués construït un pont entre l'infinit i el finit, hauria estat igualment

⁴³³⁴ Com afirma RUBIO «Al *Llibre de contemplació*, manté Llull encara la tesi que l'Encarnació es produí per redimir la humanitat del pecat original, però ja hom pot veure indicis de la tesi escotista, defensada en obres posteriors, que considera que la creació del món s'esdevingué per l'Encarnació, i que el motiu d'aquesta no fou la redempció» (1995: 71).

⁴³³⁵ FLASCH (2006: 401).

una divinitat inferior».⁴³³⁶ De fet, aquest gran bé que és l'Encarnació fa de la fe cristiana una fe superior respecte de la resta de religions.⁴³³⁷

«Encara avets volgut, *Sènyer*, que la fe dels crestians trespàs més avant a creure e afermar en les coses entellectuals que neguna de les altres creenses: car creure en vostra Trinitat e en vostra unitat, e creure en la encarnacio de vostra de vostra deïtat ab la vostra humanitat, més está entellectuïtat e pus profundament que no fan nulles altres creenses de jueus ni de sarraïns ni d altres generacions» (*ORL* II, 292).

5.3.3. *La inversió de les intencions: temptació*

El capítol cinquè i darrer tracta de la relació entre «intenció» i «temptació». És subdividit en trenta rúbriques o capítols «conseqüents» que es poden subagrupar en unitats inferiors: en primer lloc, el septenari de virtuts (les tres teologals i les quatre cardinals) i el septenari dels pecats mortals, distinció d'origen agustinà.⁴³³⁸ En segon lloc, l'oració i tres sagraments (confessió, sacrifici i matrimoni), vies de salvació de l'ànima, amb una finalitat molt específica. Veurem que la tria dels tres sagraments no serà gratuïta: la confessió per primera intenció és imprescindible per a la contrició necessària per a la penitència. El matrimoni és el sagrament primer i principal, del qual en deriva la resta.⁴³³⁹ Finalment, el sagrament de l'altar és «lo major do» que Déu pot atorgar.

A continuació, les rúbriques destinades a presentar la intencionalitat de les ciències, de l'existència dels infidels, de la tríada «riquesa-pobresa-honrament» i dels elements naturals. L'última agrupació és constituïda per les rúbriques dedicades als oficis estamentals (prelats, religiosos, clergues, prínceps, cavallers) i la rúbrica última dedicada a la intencionalitat del «poble». Una jerarquia que tan sols aparentment pot semblar una mena de «calaix de sastre» sense sentit, que, altrament en Lull, seria difícil de sostenir.⁴³⁴⁰ L'esquema que cal aplicar a l'anàlisi d'aquest capítol, per tant, és el següent:

- a) 1-7: septenari de virtuts (tres de teologals i quatre de cardinals).
- b) 8-14: septenari de vicis.

⁴³³⁶ BONNER (1987: 61).

⁴³³⁷ Els dogmes de la Trinitat i de l'Encarnació eren, precisament, els més controvertits per als jueus i musulmans. Cf. BONNER & BADIA (1988) i RUBIO (1997).

⁴³³⁸ Cf. DOMÍNGUEZ (1987: xxv-xlii)

⁴³³⁹ De fet, és el primer sagrament de la llista al *Llibre que deu hom creure de Déu* (*NEORL* III, 102). Als *Proverbis de Ramon* n'explicita la prioritat: «[10] Matremoni es lo primer orde e l pus gran. [17] [De orde de] matremoni ixen los altres ordes» (*ORL* XIV, CC.XVIII, 240-41).

⁴³⁴⁰ L'observació de Josep E. Rubio sobre l'estructura interna del *Llibre de contemplació* és del tot aplicable a l'estructura del *LI*: «Des de l'essència divina hem passat ja a qüestions morals que afecten el comportament humà més quotidià: Lull ofereix una “art e manera per la qual home pot mudar de males costumes e de mals nodriments a bones costumes e a bons nodriments” (capítol 194)» (1997: 50).

- c) 15-18: oració i sacraments (confessió, sacrifici i matrimoni).
- d) 19-24: ciències, infidels, riquesa, pobresa, honrament, elements naturals.
- e) 25-30: prelats, religiosos, clergues, prínceps, cavallers, poble.

Si els tres capítols anteriors a aquest eren dedicats a la intenció en la divinitat, considerada intrínsecament i extrínseca, el capítol sobre la temptació és referit al pla de l'ètica individual i social. La finalitat del capítol resta del tot explícita:

«Amable fill, sots aquest capitol de temptació [...] te vull exemplificar intenció per .xxx. rubricas conseqüents, per tal que per aquelles hajes conexença en qual manera entenció e temptació son diverses, concordants e contraries. E tu, fill, hages be en ta memoria e en ton enteniment aquest capitol, car molt te será util a conservar virtuts e a contrastar a vicis e a observar intenció en ço per que es» (V, 1).

«En qual manera entenció e temptació son diverses, concordants e contraries». S'ha de tenir en compte, en primer lloc, que *LI* s'emmarca en el cicle de l'*Art abreujada d'atropar veritat*, i que aquest ternari «diferència-concordança-contrarietat» és un ternari de relació que ens porta a la combinatòria artística, més concretament al triangle verd de la figura T, la figura relacional durant l'etapa quaternària.⁴³⁴¹ Un altre dels triangles de relació que caldrà considerar serà el groc, amb el ternari «majoritat-minoritat-egualtat» (vegeu la primera citació *infra*). No solament seran aquests ternaris de principis relatius els que ens remetran a l'Art, sinó també el grup de virtuts i vicis, que ens porta indirectament a la figura V, figura de l'ètica referida explícitament a les virtuts i als vicis: a través d'aquesta figura l'ànima racional podrà saber què és cada virtut o cada vici, procedint per concordança o contrarietat. Un procediment que en diferents ocasions de *LI* serà titllat directament d'«art e manera»:

«Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justícia per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudencia la sua intenció, la qual es elegir major be e esquivar major mal ans que menor, e traure de mal be, e haver **art e manera** de menar los accidents e los fets segons que·s cové en temps, e·n loch, e en parlar e callar, cogitar e obrar, e en les altres maneres d'este semblant» (5.5, 3).

«E si tu, fill, sabs e vols haver **la art e la manera** demunt dita, porás mortificar la temptació e haver les altres virtuts a ella contraries» (5.12, 2).

«Molts homens son, fill, qui han enveja en altre vici, lo qual no volrien haver, mas car no han la manera com lo sapien conexer ni mortificar, per açó estan en lo peccat. E si ells, fill, sabien usar de la primera intenció e de la segona segons **la art e la manera** demunt dita, porien e sabrien mortificar e conexer los peccats en que son contrastant a temptacions e fortificant les virtuts» (5.13, 3).

Això no obstant, i encara que les dues figures indicades constiueixen el rerefons sobre el qual es desenvolupa el cinquè capítol, *LI* s'allunya dels plantejaments artístics i de les complicacions característiques de l'Art: el lector que Llull té *in mente* ho exigeix. Un lector sense gaire formació més que la que pot tenir un cristià «qui novellament ve

⁴³⁴¹ Cf. BONNER (1987: I, 275-288) i (2007: 26-120).

en lo món», que coneix (i creu) els catorze articles de la fe i la doctrina fonamental, però sense una preparació artística sòlida que li permeti encara el raonament per «necessàries raons».

Si fins aquí s'havia teoritzat sobre la intenció en el pla de la divinitat, ara, per mitjà de les virtuts creades i els vicis accidentals la intencionalitat s'observa en l'home. Per tant, caldrà tenir del tot present el doble sentit que «temptació» adquirirà al llarg del text. El primer sentit que trobam en encetar la rúbrica «de fe» és el referit a la temptació del maligne o «temptació diabolical»:⁴³⁴²

«e per açó temptació diabolical es ab los .vii. peccats mortals temptant fe contra la intenció per que fe es. E car lo demoni vol destruir les virtuts e fe, per açó tempta home en aquesta manera que oyrás e encara en moltes maneres semblants a aquestes» (5.1, 1).

«E si açó no sotsposaves, tu faries injuria a la intenció per que fe es, e obeyries a temptació diabolical» (5.1, 5).

Els següents exemples també en són una mostra:

«E per açó, fill, enaxí com lo demoni tempta en home per destruir temprança, enaxí l'angel benigne tempta home com haja temprança, per ço que glotonia no-l enclina a malaltia, per sanfoniment de molt menjar e beure on li venga la mort» (5.8, 1).

«Accidia, fill, es amar mal e desamar be en tota virtut; e per açó lo demoni tempta los homens per accidia, per tal que ab ella los pusca aportar a gola o a luxuria o a altre peccat» (5.12, 2).

L'altre sentit que cal considerar, i que s'observa al darrer exemple citat, és, precisament, el que es relaciona més estretament amb la definició d'«intenció» i la teoria dels dos moviments de l'ànima racional: «Temptació es disposar lo segon moviment ab lo primer per ço que haja ço que desira».⁴³⁴³ Aquesta serà l'accepció majoritària a *LI*, i «temptar» voldrà dir «posar a prova», «considerar»:

«E sabs, fill, per que es **temptació** de angel benigne en home on es accidia? Per ço que tota ora que la accidia comença a venir, que hom se despert a cogitar a bones cogitacions e hom se aparell a esser amador de be» (5.12, 4).

«Fill, quant volrás fer oració, **tempta** tu matex si est pus aparellat a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme o a demanar a Deu que-t do virtuts o que-t defena de vicis; e **tempta** ta volentat en qual virtut es pus aparellada a contemplar ni qual vici li es pus aytable; e **tempta** en la oració loch e temps pus covinent e guarda si null vici ti fa embargament, e en **esta temptació** ordena la primera intenció a les coses pus nobles e la segona a les menys nobles (5.15, 5).

⁴³⁴² L'ús dels exemples citats és del tot concordant amb la definició de «temptació» que es fa al *Liber de praedicatione* (1304): «*Tentatio est consilium maligni spiritus repraesentans homini mala sub apparentia veritatis et etiam bonitatis, ut possit a suo fine hominem deviare*» (ROL III, 391).

⁴³⁴³ *Proverbis de Ramon* (ORL XIV, 317).

Si no es perden de vista aquests dos significats que «temptació» té al llarg del text, i sobretot, si es té present la definició d'«intenció» del primer capítol, el procés d'aprenentatge per aconseguir vèncer els vicis, ordenar les intencions i així actuar virtuosament no presenta gaires obstacles. Cada una de les trenta rúbriques s'inicia amb una definició *per intenció* o finalitat.⁴³⁴⁴ En aquest capítol darrer de *LI*, no hi trobarem les definicions clàssiques de les virtuts o dels vicis en qüestió, dels sacraments o dels elements (a diferència del que esdevé, per exemple, a la *Doctrina pueril*) sinó que els temes seran tractats per la finalitat per la qual han estat creats, com a instruments per arribar a Déu o per impedir l'assoliment de la recta intenció, en el cas dels vicis (que no són obra divina sinó accidents). És així que el capítol cinquè esdevé un manual pràctic sobre la moral i l'ètica que ha de seguir el bon cristià per actuar d'acord amb l'ordenació divina.⁴³⁴⁵ D'aquí que s'hagi considerat *LI* com una continuació de la *Doctrina pueril*, com una obra doctrinal, didàctica, o clarament moral. Ja hem vist, en tractar els treballs sobre l'anàlisi de les fonts, que Artus (1995) considerava la doctrina de la intenció com una doctrina ètica sobre la qual es fonamenta tota la moral lul·liana.

5.3.3.1. *Sobre les virtuts i els vicis*

Els dos septenaris de virtuts i vicis constitueixen, en conjunt, la primera part del capítol cinquè. Una primera part principal i imprescindible, de la qual en seran subsidiàries les setze rúbriques posteriors: sense la regla de com concordar les virtuts per fer front als vicis, la segona part, des de l'oració fins al poble, és mancada de fonament. Abans d'entrar en detall, cal tenir en compte que el terme «virtut» es refereix aquí a l'esfera moral —en contraposició al capítol dedicat a Déu, en què «virtut» es referia a les «dignitats divines». Les virtuts són, al llarg de tot l'opus lul·lià «raïl e començament de totes bones costumes e són vies e carreres de celestial glòria perdurable»,⁴³⁴⁶ «carreras de salvació»,⁴³⁴⁷ «carrera de paradís e de pau»,⁴³⁴⁸ o, com apareixeran al final de *LI*, «carreras de gloria perdurable» (5.30, 3), en oposició als vicis que seran «carreras de infinits treballs» (*ibidem*). Es tracta, per tant, de les virtuts

⁴³⁴⁴ L'única definició de *LI* que no segueix aquest model és la d'«accidia», (5.30, §12, 1-2).

⁴³⁴⁵ És el que Kurt Flasch (2006: 435) ha titllat de «filosofia pràctica» de l'edat mitjana, allunyada, segons el filòsof alemany, de discutir el problema dels universals. S'ha destacat sovint que l'ètica lul·liana constitueix una «art de viure bé» de reminiscències aristotèliques (BADIA 2008: 183). Cf. CARRERAS ARTAU (1939: I, 613); DOMÍNGUEZ (1987: xlv, 1).

⁴³⁴⁶ *Llibre de l'ordre de cavalleria* (ENC A 127, 207).

⁴³⁴⁷ *Doctrina pueril* (NEORL VII, 132).

⁴³⁴⁸ *Llibre d'home* (ORL XXI, 80).

«creades» i accidentals,⁴³⁴⁹ que reflecteixen anàlogament en l'home les dignitats divines:⁴³⁵⁰

«Les virtuts creades són una llista de principis presents a totes les arts de Ramon. La seva relació de contrarietat amb els vicis i la concordança amb les dignitats divines és a la base de la majoria de les argumentacions teològiques i morals de Llull des del *Llibre del gentil*» (BADIA 2008: 80).⁴³⁵¹

Les virtuts morals reflecteixen les virtuts divines o dignitats, i són, com assenyala Fernando Domínguez, una via per conèixer Déu:

«Las virtudes y los vicios son pues los instrumentos de la operación del hombre, los caminos (via) de su obrar. Si el entendimiento del hombre comprende los principios del conocer artístico, es decir las dignidades, no puede admitir el mal en su entendimiento. Toda virtud moral es así una especie de actividad que ha de concordar con el género, la virtud divina. Esta relación de las virtudes y vicios con las dignidades es una fuente de argumentos para la demostración de los artículos de la fe. La moral es pues la ciencia de las virtudes y los vicios en un proceso inductivo y deductivo. Esas virtudes morales son reflejo de las virtudes divinas, que para Llull no sólo son norma de obrar sino principios del conocimiento. [...] Las virtudes morales y su contrariedad con los vicios son un camino para llegar al conocimiento de las virtudes divinas y el conocimiento de éstas es la base del comportamiento moral» (1987: liii).

En la precedent *Doctrina pueril* les virtuts i els vicis són una peça fonamental del tractat catequètic. A *LI* la presentació del septenari de les virtuts és també l'habitual de la fase quaternària: primer les tres virtuts teològiques (fe, esperança i caritat) i les quatre virtuts cardinals (justícia, prudència, fortitud i temperança).⁴³⁵² La presentació dels vicis també és la normal de l'època, encara que, com s'ha dit en l'apartat dedicat a la cronologia, s'hi observa la dislocació en l'aparició de «supèrbia/accidia» respecte del septenari tradicional.⁴³⁵³

Cada rúbrica és constituïda, generalment, per dues parts: la definició per intenció, com ja hem vist als capítols precedents, i una segona part en la qual s'exemplifica la definició i s'aconsella sobre què cal fer si les virtuts es veuen amenaçades i afeblides, per defalliment de la fortalesa, per la temptació diabòlica o per

⁴³⁴⁹ *Proverbis de Ramon*: «[12] En les creatures tota vertut qui ix es accidental. [13] Vertut accidental es semblança de substancial. [14] Vertut, per on passa imprem sa semblança» (*ORL XIV*, 113).

⁴³⁵⁰ Al *LI*, per exemple, la virtut de la prudència s'equipara, gairebé, a la saviesa: «Amable fill, prudència i virtut son quaix una cosa metexa» (5.5, 2). Cf. TRIAS MERCANT (1970: 142).

⁴³⁵¹ La supremàcia temàtica de les virtuts i els vicis es plasmarà en una de les últimes obres de la producció lul·liana, el *Llibre de virtuts i vicis* (1313). Tant per a aquesta obra, com per a l'evolució en la presentació de les virtuts en l'etapa post-art, així com per a la introducció de la parella «saviesa/mentida» vegeu DOMÍNGUEZ (1987: lxxv) i (2008: xxv).

⁴³⁵² Cf. TRIAS MERCANT (1969: 130) i (1970: 134). Que la justícia encapçali la llista de les virtuts cardinals, en comptes de la prudència, s'ha interpretat per la preponderància que Llull atribuïa a aquella primera virtut. No és balder recordar que la missió del príncep és, precisament, mantenir la justícia al món. Cf. DOMÍNGUEZ (2008: xxv).

⁴³⁵³ Cf. SANTANACH (2000: 38-39).

l'enfortiment dels vicis: com s'han de concordar les virtuts entre elles mateixes i com s'han de concordar per ser contràries als vicis o vèncer-los.⁴³⁵⁴ Totes les virtuts són concordants entre elles i són contràries als vicis, amb els quals no poden tenir res en comú. Aquí entraran en funcionament algunes de les virtuts consegüents contràries al vicis (lealtat, larguesa, paciència, humiltat) i alguns dels vicis (o pecats venials),⁴³⁵⁵ també consegüents, contraris a les virtuts (injúria, desesperança, ignorància, enamistat, intemperança, negligència, peresa).⁴³⁵⁶

Aquesta és la tendència general. Cal destacar, emperò, algunes «particularitats» a aquesta norma. És el cas de la rúbrica dedicada a la «gola», que inaugura la llista dels pecats mortals i que n'ofereix una caracterització estrictament lul·liana:

«Amable fill, tots accidents virtuosos son creatures, car enaxí se cové per ço que Deus sia creador de tots bens. E ls accidents viciosos no son creatures, ans son inclinació com les creatures esdevenquen en no-re e que en elles no sia la intenció per que son» (5.8, 2).

El *modus operandi* és senzill i requereix, sobretot, coneixement: quina és la virtut que defalleix o quina virtut tempta el dimoni perquè s'enforteixin i s'imposin els vicis:

«E per açó temptació diabolical es ab los .vii. peccats mortals temptant fe contra la intenció per que fe es. E car lo demoni vol destruir les virtuts e fe, per açó tempta home en aquesta manera que oyrás e encara en moltes altres maneres semblants a aquestes» (5.1, 1).

Aquesta manera de procedir serà considerada una «art e manera» però també, i sobretot, una «regla»:

«Amable fill, si enveja te tempta ab gulositat, recurri a temprança, a la qual dona la primera intenció e a aquella vianda que enveja te fa desijar dona la segona; e justicia enfortirà ton coratge ab prudencia, qui aportarà utilitat en caritat contra gulositat. E **aquesta regla matexa** pots haver, fill, contra enveja en qualque virtut o vici sies temptat» (5.13, 2).⁴³⁵⁷

⁴³⁵⁴ És l'aplicació de la figura V de l'Art *demonstrativa*: «Les línies blaves transversals, emperò, que s'estenen d'una cambra de vertut a altra, signifiquen e manifesten que totes les vertuts se concorden en dues maneres: la una manera és con se concorden enre elles mateixes, l'altra és con se concorden contra ls vicis; e açó meteix se segueix dels vicis, los quals han línies vermelles, que s'estenen d'una cambra de vicis a altra, els quals vicis concordant-se en si meteix e contrariants a les vertuts» (OS I, 300).

⁴³⁵⁵ Per a la teorització sobre el pecat vegeu el capítol «Com Dues ha ordonat que negun mal de culpa no sia d ell», del *Llibre de contemplació* (ORL II, 271). La distinció entre pecat mortal i venial es concreta a *LI* en el capítol dedicat a la prudència: «Aquesta prudencia es temptada moltes vegades en los homens per los peccats mortals e venials, la qual temptació se fa sobre la intenció per que prudencia es» (5.5, 1).

⁴³⁵⁶ Cf. *Arbre de Sciència*, dels vicis consegüents, branques de l'Arbre viciós (OE I, 657).

⁴³⁵⁷ Les cursives són nostres.

Així mateix, aquesta regla serà determinada per un dels sentits espirituals, la «consciència», definida posteriorment al *Fèlix* com «aquella natura intel·lectiva per la qual ànima sent que s'enclina contra la final intenció per la qual és creada. E aquesta aital natura ha Déus creada en ànima de hom, per tal que l'ànima conega aquelles coses que fa segons Déu o contra Déu».⁴³⁵⁸

Començant per les virtuts teològals, la primera virtut analitzada és la fe, la finalitat de la qual és que «hom crega la veritat que enteniment no pot entendre». Com que aquesta virtut és «en guarda» de la resta de virtuts (i per tant superior), la feina del dimoni serà destruir la fe i la resta de les virtuts. És del tot coherent que les dues primeres temptacions exposades siguin les que afecten els dos dogmes de la fe cristiana, Trinitat i Encarnació:

«Si tu, fill, creus e cogites que Deus pare engendra de si mateix Deus fill, e del pare del fill hix Deus sant spirit, e-l Pare e-l Fill, Sant Spirit son un Deu,⁴³⁵⁹ no tres Deus, e tu has temptació que no puscha esser veritat ço que cregues en los articles demunt dits, adonchs deus recorer a fortitudo, caritat, justicia, que-t ajuden a conservar la fe en la intenció per que te es donada, e fortitudo enfortir-t'a ab caritat, qui es ajudant amb fe amant fe la intenció per que es» (5.1, 2).

«Si tu, fill, entens que Deus Pare per poder infinit eternal pot de si mateix, qui es infinit en essencia e eternal en durament, engenrar Deus Fill infinit eternal, e has temptació e dupte que sia veritat, considerant que Deus no fa tot ço que pot son poder, adonchs recorre a speranza, justicia, caritat; car per speranza, justicia deus creure que Deus deu fer en si mateix obra eternal e infinida que sia Deu e de Deu engenrada per tal que Deus no stia occiós en si mateix, car justicia te mostra que pus Deus ha poder de produir Deus en si mateix de si mateix. E com aquesta obra es la millor e la pus noble que puscha esser, cové que la voluntat de Deu vulla ço que pot lo poder, e lo poder faça e no sia occiós, segons que divina justicia ho jutja en la divina volentat» (5.1, 4).

La intervenció de la justícia serà imprescindible, car és la virtut que «ordena en tu les dues entencions» (5.11, 2), i per tant també ho serà perquè l'ànima cregui la fe mentre no l'arribi a entendre:

«Justicia te dirá que tu no vuller fer injuria a fe per ço que no entens, e demostre't com tu no has endreçat enteniment en tots temps de entendre tot ço que vols entendre. E per açó se cové creure ço que no pots entendre tro que ho pusques entendre» (5.1, 3).⁴³⁶⁰

⁴³⁵⁸ (*OS II*, 330).

⁴³⁵⁹ La frase és gairebé idèntica a la del capítol dedicat a la Trinitat de la *Doctrina pueril* (*NEORL VII*, ii § 2, 15).

⁴³⁶⁰ Aleshores, caldrà entendre la fe com un instrument per arribar al coneixement de Déu i no com una finalitat en si, com s'especifica als *Articles de la fe*: «E encara responem e dehim que home es creat principalment a conixer Deus e mes per ell a conixer que per haver merit per creença, per que, si hom amava mes creure que entendre, amaria mes haver merit e gloria que Deus e enaxí peccaria e sseria contra la principal fi per la qual es creat» (*NEORL III*, 71). Cf. RUIZ SIMON (1999: 380), sobre el qual ens tornarem a referir en analitzar la doctrina intencional al *Blaquerna*.

La culminació del procés es produirà quan l'ànima, per mitjà de les seves potències (i recordem que la intenció és una activitat de l'ànima), entengui la fe que ha cregut: «E si entens ço que vertaderament creyas, cové esser concordança de primera intenció et de segona» (5.1, 5). Aquesta serà la manera de procedir al llarg de totes les rúbriques que conformaran els dos septenaris corresponents. Cada una de les virtuts és concordant amb la resta, talment com ho seran els vicis entre ells. Les catorze rúbriques seran estructurades de la mateixa manera: una definició per intenció i l'exemplificació a partir de la suposició que el fill sigui temptat contra la virtut o a favor del vici en qüestió. Una estructura que justifica l'estil de *LI*, perquè en un bon nombre de casos el segon paràgraf d'aquest primer conjunt de rúbriques serà introduït per una clàusula condicional:

«Si tu, fill, has gran temor de mort, o de esser vençut per tos enemichs, e temes perdre riqueses e honraments o alguna causa que molt amas, e vols esser certificat de aquelles coses que temes per ço que no hages malanança, adonchs est, fill, temptat contra la intenció per que sperança es» (5.2, 2).

«Si tu, fill, ames mes ton senyor terrenal en les coses terrenals per la primera intenció e tu matex per la segona, tu has caritat qui-s concorda en ton coratge ab justícia, fortitudo, prudència, temprança, fe, sperança» (5.3, 2).

«Si tu, fill, est peccador e-t conexs peccador e amas lo peccat, adonchs est temptat en ço que enens e ames, e amas lo peccat per la primera intenció e injúria per la segona, e per açó prives de tu matex justícia ab ses sors sperança, caritat, prudència, fortitudo e temprança» (5.4, 2).

«Si tu, fill, es temptat per luxúria, hajes la primera intenció a castetat e la segona a temptació, car per la temptació pots haver fortitudo, justícia, caritat, prudència, amant castetat» (5.9, 2).

«Si tu, fill, es tempta per superbia de riquesa o d'amichs o de força o bellesa o sciencia o ardiment, o per alguna cosa semblant a aquesta, encontinent, fill, recorre a prudència, fortitudo, per ço que-t aporten a justícia, la qual ordena en tu les dues entencions [...]» (5.11, 2).

En definitiva, les virtuts, en llurs concordances internes i contrarietats amb els vicis perquè no poden tenir res en comú, són vies de coneixement de Déu. La primera part del capítol cinquè constitueix, en certa mesura, un petit tractat d'actuació moral imprescindible per desenvolupar-ne la segona part. Resumidament, el contingut és similar al que descrivia Fernando Domínguez en relació amb el posterior *Llibre de virtuts i vicis*:

«La acción luliana se centra en hacer comprender al hombre, cual es su natural obrar. La fe cristiana lleva consigo una moral que se expresa en las virtudes que el cristiano necesariamente ha de seguir y los vicios que necesariamente ha de evitar si quiere actuar consecuentemente como tal cristiano» (1987: liv)

5.3.3.2. Sobre l'oració i els sacraments

Amb el primer conjunt de termes, hom ha adquirit «doctrina» per vèncer els vicis i enfortir les virtuts. Volgudament, el nostre autor inicia una segona part amb l'objectiu de mostrar i «exemplificar» com la intenció és injuriada en dominar els vicis les virtuts (5.14). Continuant el descens de Déu cap al poble, ara és el torn de dues vies més per «estimar les virtuts i odiar els vicis»: l'oració i els sacraments, carreres ordenades per Déu per aconseguir la glòria. L'observació de Fernando Domínguez sobre el posterior *Liber, qui continet confessionem* és del tot aplicable a la disposició temàtica de *LI*:

«*El tratado de vicios y virtudes sería consecuentemente la explicación de los caminos por donde se alcanza o se aleja del pecado. Los sacramentos y la oración son los medios sobrenaturales para llevar a buen término una vida de virtudes y corregir los vicios*» (1987: xxxii).

Així com les virtuts són carrera de paradís, també ho és l'oració, com es fa palès al *LC*:

«*Rey amant, misericordiós, piadós, perdonant! Vos avets ordonat que oracions sien via de parays; car vos avets volgut que per oracions hom pug a vos. On, beneyta sia la escala per la qual hom puja d aquest loc tenebrós a la perdurable resplendor*» (*ORL II*, 295).

Una oració que suposa l'ascens de l'ànima cap a Déu i que reporta tot un seguit de beneficis per a qui la posa en pràctica:

«*Sempre, Sènyer, que hom comensa a orar loant e amant vos e confessant la vostra bonea e la viltat e la mesquina que es en hom, encontinent comensa hom a pujar a vos. No es null hom, Sènyer, qui pogués aestmar los grans bens qui caen en home per oracio: car oracio fa del home ergullós humil, e oracio fa del home fals leyal, e fa d ome enemic amic, e del hom ladre, vertader, e d ome mal, simple e suau*» (*ORL II*, 295-296).

No és gens casual, per tant, que la rúbrica immediatament posterior a les virtuts i als vicis sigui dedicada a la intencionalitat en l'oració, una rúbrica en la qual resta del tot palesa la distinció «primera intenció – objectiu» / «segona intenció – instrument», i s'hi explica, consegüentment, quina és la intenció de l'oració, quina és l'oració més agradable a Déu i per què, què s'ha de demanar per primera intenció (béns espirituals) i què per segona (béns temporals), els tipus d'oracions que poden fer-se (de boca o de pensa) i què cal considerar (o «temptar») quan hom vol pregar perquè aquesta oració sigui del tot ordenada per primera i segona intenció.⁴³⁶¹

⁴³⁶¹ En un dels passatges del *Fèlix* dedicat a l'oració, al llibre vuitè «d'home», s'explicita també com han de concordar «oració» i «intenció»: «Fill, oració e entenció són dues coses qui-s deuen convenir en granea de bonea, poder, saviesa, volentat, justícia, e perfecció; mas granea de vera entenció és defallida en lo

Prenent un altre cop *LC* com a punt de partida, l'anàlisi intencional de l'«oració» no ofereix gaires complicacions. Efectivament, al llarg dels vuit paràgrafs que conformen el subcapítol (un dels més llargs del total de rúbriques), «oració» té, bàsicament, dos sentits. El primer, per intenció, és equivalent a l'oració intel·lectual de *LC* i és resultat de l'activitat de les tres potències de l'ànima. Mitjançant l'oració, l'ànima racional recorda, entén i estima Déu:

«la segona es oració entellectual, axí com home qui en sa oració vos remembra e us entén e us contempla membrant e entenent e volent vostres honraments e vostres virtuts» (*ORL VIII*, 4).⁴³⁶²

L'altre sentit, i que en el pla de la moral caldria considerar-lo com una segona intenció, és que «oració» és el mitjà pel qual hom demana quelcom a Déu, talment com es defineix en la *Doctrina pueril* o als *Proverbis de Ramon*.⁴³⁶³ És l'equivalent de l'«oració sensual» del *LC*: «la primera es oracio sensual, axí com home qui nomena e parla adorant vostres vertuts e vostres honraments demanant a vos gracia e perdo e benediccio» (*ORL VIII*, 4).

Retornant a *LI*, l'oració «de boca», per tant, és secundària i subsidiària de l'oració «de pensa», principal i autèntic mitjà per a l'acostament de l'home a Déu.⁴³⁶⁴ El dimoni tempta l'home perquè l'oració sigui tan sols de boca: mentre prega, l'home temptat i desordenat no recorda, no entén ni estima Déu, sinó que té el cap «cogitant en altres coses vanes temporals» (5.15, 3).⁴³⁶⁵

La caritat i la justícia són les dues virtuts que han de concordar principalment en orar. Des d'aquesta perspectiva, serà majorment preferible orar per aconseguir béns espirituals que no per demanar béns temporals, com serà millor pregar pel bé comú que no per al bé individual.

món e està en poquea, e falsa entenció s'és convertida en granea de malea e de imperfecció; per què oració està en poquea de entenció, per la qual poquea les gents, con cuiden adorar e pregar Déu, ells lo blastomen e lo maleeixen en ço que-l pregunen de coses injustes e inútils, e contra bonea, perfecció e granea» (*OS II*, 340).

⁴³⁶² És paral·lela a la definició sintètica de l'*Art de fer e sobre qüestions*: «Oració es veynança de Deu e d'ome» (*DDL*, 234).

⁴³⁶³ *Doctrina pueril*: «Oració es alavament devot, piadós pensament a Deu, demanar aternal beneuyransa o pregar Deu los bens qui-s covenen a esta vida temporal» (*NEORL VII*, 226). *Proverbis de Ramon*: «Oració es demanda que hom fa a Deu» (*ORL XIV*, 234).

⁴³⁶⁴ És el que tan sintèticament reculliran els *Proverbis de Ramon*: «[10] De la oració de pensa fé filla la oració de boca» (*ORL XIV*, 354).

⁴³⁶⁵ Representa una tercera figura d'oració la composta per la sensual i la intel·lectual: «la tersa és axí com l'ome qui fa bones obres e fa bé e usa de dretura e de misericordia e de veritat e de les altres vertuts» (*ORL IV*, 4). En certa manera, és l'oració que practiquen els grans herois lul·lians del *Blaquerna*: res els destorba en la seva oració constant.

Quan el lector ha après com ha de pregar Déu ordenadament, concordant les virtuts i contrastant els vicis, cal veure la intencionalitat en l'altra via que obre l'accés a la contemplació de la divinitat: els sagraments, definits a la *Doctrina pueril* com a «atorgament de coratge e santificat misteri miraculós, per lo qual es illuminada la via de la celestial gloria». La selecció dels sagraments de la confessió, del sacrifici i del matrimoni no és, com veurem tot seguit, gens baldera.⁴³⁶⁶ Si fins ara s'han vist els mecanismes amb els quals l'home pot prevenir el pecat o vèncer-lo en cas de ser temptat, és totalment coherent que el primer sagrament a què es faci referència sigui el de la confessió,⁴³⁶⁷ mitjançant el qual l'home pot accedir a la penitència i satisfacció en cas d'haver caigut en la temptació.

La vera confessió suposa una via per la qual hom pot arribar al paradís.⁴³⁶⁸ La finalitat fonamental de l'«acusament secret» és aconseguir la contrició i la satisfacció de qui es confessa,⁴³⁶⁹ sempre per mitjà del consell d'un clergue «oficial de sant sagrament sacerdotal, donador de indulgència e penitència per virtut de Deu» (5. 16, 1). La confessió coneix dos graus: un que no contempla defalliment de virtuts i l'altra que implica la defallença de la fortalesa o d'alguna altra virtut (5.16, 2). La primera és perferible, perquè és així que hom es penedeix dels pecats i els acusa amb contrició al prevere. Encara que imperfecta, la segona és subsidiària de la primera, i com en la resta de casos, és també un instrument per aconseguir la confessió perfecta en les virtuts:

«Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable es sirventa e aparellament de la primera. Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no-s penit perfectament ni vol exir e-s preposa que alcun temps n'isca, e per ço que Deus li do gracia, confessas acusant son peccat e sostinent vergonya e passió e confessió» (5.16, 4).

Aquesta és la fórmula segons la qual hom d'actuar moralment com a bon cristià. El problema apareix quan s'és temptat de no confessar-se per cap d'aquestes intencions, sinó per vanaglòria:

⁴³⁶⁶ Per a una primera teorització sobre els sagraments en l'obra lul-liana vegeu GAYÀ (2009).

⁴³⁶⁷ Peraranau adverteix que «confessió equival, no pas a “sagrament de la penitència” ans a “acusació en el marc del sagrament de la penitència”» (1985b: 94). Confessió és definida al posterior *Llibre de meravelles* com l'«atorgament dels falliments que hom ha fets contra Déu» (*OS* II, cap. 103, 479). En aquesta mateixa citació la funció del clergue inclou el consell sobre la concordança de les virtuts: «lo qual deu hom consellar com hom sàpia haver virtuts e esquivar vicis, e com hom satisfaga a Déu e a son proïsme dels defalliments que ha fets» (*ibidem*).

⁴³⁶⁸ «Vos, Sènyer, qui salvats e guardats los feels crestians de les vanitats mundanes e de les temptacions diabolicals, siats loat e beneyt, per so car vos avets ordonat que hom vaja a parays per vera confessio. On, beneyt siats vos, Sènyer Deus, qui avets donats clergues e homens sants e religiosos, als quals hom se confés de tots sos peccats, per tal que sia en la dreta carrera de parays» (*ORL* II, 296).

⁴³⁶⁹ De fet, als *Proverbis de Ramon* se'ns recordarà que «[16] Peccador sens confessió està en ira de Deu» i que «[19] La fi de confessió es perdó» (*ORL* XIV, 348).

«Amable fill, temptat es home en la primera intenció o per gola o per luxuria o per altre vici, qui es amonestament del demoni, qui vol posar segona intenció en la confessió e vanagloria en la primera» (5.16, 5).

La solució a aquesta temptació passa, necessàriament i com en la resta de casos, per la concordança de les virtuts, com també hi passa la solució a la temptació en la confessió per segona intenció. El consell del pare al fill és clar: qui es confessa sense intenció de sortir del pecat no actua vertaderament i difícilment pot sortir-se'n.⁴³⁷⁰ La confessió per primera intenció és la preferible però si hom no s'hi sent disposat és millor confessar-se per la segona intenció que deixar-se de confessar. Un altre cop, dues opcions totalment vàlides segons la teoria de la doble intencionalitat:

«E si has tan flach cor retenent que no-t confesses per la primera intenció, consell-te que-t confesses per la segona, per ço que sies pus prop a la primera intenció, e que no sies tant contra la sancta fe catholica ni tan contrari als sacraments de sancta mare Esglesia ne no sies tan manifestable peccador desagradable a Deu e a les gents» (5.16, 6).

El següent sacrament tractat és el del sacrifici (o com apareix sovint el «sacrament de l'altar»), sacrament imprescindible perquè suposa la manifestació de l'eternitat i infinitat divina:

«Sacrifici es, fill, per intenció que Deus en lo cors sagrat de Jesucrist vença temps, loch, quantitat, moviment, a significança de la obra divina, infinida, eternal, que Deus ha en si matex sens temps, loch, moviment» (5.17, 1).

Per això mateix, és «la pus bella obra, gran, poderosa e virtuosa que Deus puscha fer çajús en creatura»,⁴³⁷¹ una obra que es fa per la transsubstanciació del pa i vi en carn i sang de Crist, per la qual transsubstanciació

«lo cors sant de nostre senyor Jesucrist es en lo cel e en tots los altars, on es sagrat per virtut de paraules. E per açó en lo sacrifici es vençut temps e quantitat, moviment e loch, per ço car en un temps es en diverses lochs, e sots la poch quantitat de la ostia es tota la persona de Jesucrist, qui es major que la quatitat de la ostia» (5.17, 3).

La temptació que haurà d'articular el dimoni envers aquest sacrament afectarà la potència sensitiva (senys sensuals), de manera que l'ànima no cregui que l'hòstia sigui vertaderament el cos de Crist segons els sentits espirituals (5.17, 5-6).

El darrer sacrament que s'analiza per intenció és el de matrimoni, sacrament indispensable i primer a partir del qual se n'ordena la resta, pel qual «concordants voluntats sien obedients a engerar fills per ordenament de Deu, los quals fills amen Deu e coneguen, e per ells sia conservada la humana natura en lo mon» (5.18, 1). El

⁴³⁷⁰ És el que li passa al rei del capítol «d'esperança» del *Llibre de Santa Maria*: Esperança el desempara perquè ell no vol eixir del pecat en què es troba (*ORL X* §11, 162-63).

⁴³⁷¹ *Llibre dels Articles de la fe* (*NEORL III*, 102).

desordenament intencional en aquest sacrament és produït per la temptació de luxúria: el delit carnal per aconseguir l'acostament entre home i dona és l'instrument per assolir l'engendrament dels fills, no l'objectiu en sí. Aleshores, el dimoni tempta l'home i la dona perquè el delit carnal sigui per primera intenció i l'engendrament per segona. L'enriquiment d'aquests fills ha de ser igualment per segona intenció, mentre que el nodriment i l'educació per servir Déu ha de ser per primera intenció, resultat de l'ordenació divina.⁴³⁷² Si l'home actua contràriament a aquesta ordenació, només se'n poden desprendre les conseqüències del tot negatives a bastament conegudes:⁴³⁷³

«Amable fill, enaxí com Deus ha ordonat que natura ordenadament use de son cors en ses obres, enaxí Deus vol que home haja ordenada intenció ha engenrar fills e filles, e que-ls nodresca per la primera intenció, e-ls enriquesca per la segona. Mas d'aquestes intencions fan los demás homens lo contrari, per lo qual son lurs fills mal nodrits e esdevenen en pobretat moltes vegades e a Deu son desagradables» (5.18, 4).

Amb el sacrament del matrimoni es clou la primera part de les rúbriques dedicades a virtuts, vicis, oració i sacraments. Aquesta ordenació no pot ser en cap cas una simple casualitat, sinó que respon a una ordenació interna i significativa: amb les virtuts i els vicis s'ha vist com superar la temptació per assolir les «carreres de glòria». L'oració i els sacraments són els mitjans necessaris per dur a terme una vida virtuosa.⁴³⁷⁴ Els tres sacraments seleccionats seran fonamentals en la vida del fill cristià al qual va dirigit el llibre i que, per tant, guiaran la seva actuació moral per viure correctament.

5.3.3.3. *Les rúbriques de transició: ciències, infidels, riqueses-pobresa-honraments, elements*

La transició entre les obres religioses i els oficis s'articula amb aquesta nova agrupació de conceptes. Les ciències, a les quals es dedica la rúbrica 19, són també una via per conèixer i estimar Déu i, per tant, per «conservar lo mon en bon estament» (5.19, 1). La teologia és la ciència per la qual hom parla de Déu i, consegüentment, és la ciència primordial, a la qual se supediten la resta de les ciències, ço és, la filosofia, el dret i la medicina, que han de ser per segona intenció.⁴³⁷⁵

⁴³⁷² De fet, aquest serà el model exemplar de l'estament matrimonial presentat al *Blaquerna*.

⁴³⁷³ Cf. BADIA (2005: 13-45, especialment 29).

⁴³⁷⁴ Cf. DOMÍNGUEZ (1987: xxxii).

⁴³⁷⁵ Som davant les ciències del currículum medieval, a més de les disciplines del *trivium* i del *quadrivium* que apareixeran en la rúbrica «de poble». Per a l'escisió entre la Teologia i la Filosofia, vegeu HILLGARTH (1998: 287-292), RUIZ-SIMON (1999: 320-366) i FLASCH (2006: 380-386). Són nombroses les ocasions en

Després d'analitzar quin és l'objectiu de cada ciència en particular, el Doctor Il·luminat presenta el gran problema que afecta les ciències en relació amb la inversió de les intencions: que hom no les faci servir per arribar al coneixement de Déu sinó per vanaglòria o per obtenir-ne algun honrament o bé temporal:

«Amable fill, homens qui saben theologia son temptats en la primera intenció e en la segona, per ço que destruen a theologia la intenció per que es. E per açó lo demoni s'esforça que hom am theologia per esser prelat o maestre o rich, e honrat e loat per sciencia, e que la segona intenció hom haja a la sciencia; e per aytals temptacions son, fill, molts homens qui aprenen theologia, amants Deu per la segona intenció e si matexs per la primera, per la qual amor no usen segons la intenció per que es» (5.19, 3).

No cal insistir gaire en la funció que tindrà el diable en l'escenari científic: invertir les intencions de les ciències, les quals s'estimaran per vanaglòria i no per conèixer i estimar Déu. Si el fill/receptor a qui es dirigeix és capaç de «usar e obrar e al demoni mills [...] contrastar» (5.19, 7), el món restarà ordenat. I restarà especialment ordenat si s'acompleix el gran projecte lul·lià (de regust franciscà),⁴³⁷⁶ d'unificació de les ciències en una de sola, per mitjà de l'Art:⁴³⁷⁷

«Ha fill! E com gran ordenament seria ordenat que les sciencies fosen conservades en la intenció per que Deus les ha creades! e gran illuminament, endreçament e abreujament seria en les sciencies qui les ordenava a necessaris començaments, segons l'Art abreujada d'atropar veritat per tal que ab los universals hom pogués atropar los particulars qui ab la practica de les sciencies se covenen» (5.19, 7).⁴³⁷⁸

Un altre camí que apropa l'home a Déu són els infidels, «los quals son, fill, per intenció que·ls feels crestians pusquen haver materia e aparellament en que Deu pusquen amar e conexer, per preicació e via de martiri, no duptant a morir ni a sostenir treballs per amor de Deu» (5.20, 1).

Per tant, els infidels són un instrument per assolir l'objectiu del martiri, una via per honorar Déu que, segons l'autor de *LI*, «deuria esser amada per la primera intenció» (5.20, 2). Així les coses, la tasca del dimoni és aconseguir que el punt de mira del cristià sigui posat en les riqueses i terres que pot aconseguir dels infidels i no en el servei a

què Ramon Llull parla de la Teologia com a senyora i de la Filosofia com a serventa per indicar la superioritat de la primera respecte de la segona. A tall d'exemple, *Llibre de Santa Maria* (ORL X, 125).

⁴³⁷⁶ Cal recórrer, en aquest punt, a la reflexió de la Sra. Yates sobre la unificació de les ciències en relació amb l'Art i la doctrina intencional: «També considerava Llull que la medicina, el dret, l'astrologia i la teologia eren les ciències més importants, i va oferir nous mètodes, més precisos, per practicar la medicina, les lleis i l'astrologia. I aquests nous mètodes es basaven, o tenien un punt de partida fonamental, en els principis divins de *bonitas*, *magnitudo*, *aeternitas*, *potestas*, *sapientia*, *volunats*, *virtuts*, *veritas*, *gloria*, en una art que tenia com a «primera intenció» apropar-se a Déu, i així assolía una estabilitat que mancava a la lògica ordinària» (1985: 105).

⁴³⁷⁷ Cf. FLASCH (2008: 396-397).

⁴³⁷⁸ Cf. RUIZ SIMON (1999).

Déu per mitjà de la conversió d'aquests mateixos infidels. Un desbaratament absolut de les intencions que amaga la crítica a la societat contemporània de Mestre Ramon:

«Per la primera intenció, fill, es amable la conversació e-l convertiment dels infeels. E per la segona intenció es amable guerra e batalla contra los infeels. E per açó, fill, los crestians deurien pus fortment continuar e usar de la primera intenció en los infeels que de la segona; e car no ho fan, es injuriada la primera intenció e a la segona es feta major honor que no-s cové» (5.20, 3).

Som davant el gran projecte missional i vital del nostre autor. «La conversació e-l convertiment», que remet al pla esbossat primitivament des de *LC*,⁴³⁷⁹ sintetitza tot aquest gran projecte d'aconseguir la conversió per les «raons necessàries» d'aquells que no creuen en la fe veritable. Som en una època primerenca de la producció lul·liana, encara allunyada de considerar la possible intervenció militar en l'assoliment del missatge missional i en la qual qualsevol altra via que no sigui evangelitzadora és tinguda per «anticristiana».⁴³⁸⁰ Una evangelització que ha de prendre com a exemple la tasca dels apòstols i dels màrtirs, que convertiren els infidels per servir Déu:⁴³⁸¹

«e per aquesta tan alta intenció son altament pujats en sanctetat e en gloria los apostols e ls martirs. On com açó sia enaxí, e donchs, fill, quan será aquell temps que entenció sia en los honraments en que esser solia?» (5.20, 4).

Precisament, l'atenció que hom ha de posar en convertir infidels com a via per arribar a Déu i no per desitjar-ne l'obtenció de riqueses és l'enllaç amb les dues rúbriques següents, dedicades a la riquesa i a la pobresa. «De riquesa» i «de pobresa» constitueixen les dues rúbriques més breus de tot el llibre (tres paràgrafs a «riquesa» i quatre a «pobresa») i s'han de considerar dos capítols complementaris un de l'altre, dues cares de la mateixa moneda. Cal tenir en compte, d'entrada, que el sentit d'ambdós termes abraça les dues possibilitats a què normalment es refereixen, és a dir, a la riquesa i pobresa tant espiritual com material.⁴³⁸²

La intenció de riquesa és «que sia comuna caritat on justícia e misericordia hagen aparellament a satisfer a intenció contra avaricia qui ab injuria, crueltat se cové»

⁴³⁷⁹ *Llibre de contemplació*, «Com hom se pren esguard de cavallers» (*ORL IV*, 58-59).

⁴³⁸⁰ Cf. *Llibre contra Anticrist* (*NEORL III*, 158-159), PERARNAU (2006: 487); per al canvi a favor de la croada, ENSENYAT (2005: 265-280).

⁴³⁸¹ Els apòstols i els màrtirs són els grans models que han dut a l'extrem el servei a Déu. Cf. *Llibre de contemplació* (*ORL II*, 294).

⁴³⁸² Com indica Bonner (1989: II, 272 n. 159), el tractament d'aquest tema és comú als *Proverbis de Ramon*, *Mil proverbis*, i *Llibre de Santa Maria*. Al *Blaquerna*, es relacionarà amb les virtuts socials cristianes. Al *Llibre de Santa Maria* és un tema que apareix relacionat amb l'orgull i l'honrament (*ORL X*, 170).

(5.21, 1),⁴³⁸³ amb la qual cosa, com s'explica a continuació, la riquesa és un instrument per fer justícia i per enfortir les altres virtuts contra els vicis:

«Ajustar riqueses es per intenció especial de riquesa, per tal que ab riquesa los homens hagen poder en tenir justícia, e en donar almoynes als homens pobres, e que hajen sperança, caritat, justícia, prudencia, fortitudo contra vicis» (5.21, 2).

⁴³⁸³ Sobre la «comuna utilitat» i el bé públic vegeu ANDREU DE PALMA (1975: 53-54), CUADRADO (1961: 259) i sobretot BADIA (2008: 191, n. 12).

La manca de concordança entre les virtuts, o l'absència mateixa per defalliment de la virtut encarregada de mantenir a ratlla la resta de virtuts contra els vicis, té una doble conseqüència: d'una banda, implica pobresa de béns espirituals i, de l'altra, té conseqüències negatives en el repartiment dels béns materials:

«Per absència de esperança, caritat, justícia, qui priven en coratge d'ome vicis per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades, e posseynes e ajustades moltes riqueses mal partides e son donades a molts fills indignes de riqueses e qui han pus contraria intenció a les riqueses que poseexen, que no haurien si en pobretat vivien» (5.21, 2).

De tot el que s'ha dit suara se'n desprèn una de les característiques que marquen el discurs lul·lià sobre aquesta qüestió: el nostre autor no renuncia absolutament a la riquesa material, com feien alguns dels grups reformadors i espirituals del moment,⁴³⁸⁴ sinó que davant del dilema, l'admet sempre que sigui concordant amb la justícia i, sobretot, sempre que sigui per segona intenció:

«Riquesa es, fill, per intenció que sia comuna caritat on justícia e misericòrdia hagen aparellament a satisfer a intenció contra avarícia qui ab injuria, crueltat se cové. E per açó, fill, riquesa es amable per la segona intenció e caritat, justícia, misericòrdia son amables per la primera» (5.21, 1).

La temptació consistirà en fer de la riquesa material l'objectiu prioritari, no en vistes al bé comú sinó per a un mateix:

«Sabs, fill, per que los homens s'esforcen pus fortment a ajustar riqueses corporals que riqueses de virtuts? Per ço car amen los bens terrenals per la primera intenció e los celestials per la segona. E per açó fill, son molts homens rics de diners, possessions, castells, viles e ciutats, qui son homens pobres de fe, sperança e de caritat, e de les altres virtuts per la qual pobretat lo demoni los te temptats e a Deu son desagradables» (5. 21, 3).

Des d'aquesta perspectiva, Gabriel Ensenyat feia palès, en l'estudi sobre la pobresa i la beneficència en l'obra lul·liana, que per a Llull (com per a sant Francesc o sant Bonaventura) la riquesa era l'instrument que servia per fer caritat (vegem-ho en les «almoynes als homens pobres» citades *supra*),⁴³⁸⁵ de manera que la pobresa, també entesa amb el sentit de «freitura de bens necessaris»,⁴³⁸⁶ servia per salvar les ànimes dels rics.⁴³⁸⁷

⁴³⁸⁴ Cf. ENSENYAT (2001: 13-15).

⁴³⁸⁵ Tot recordant que, segons el *LC*, les almoines també són «carreres de paradís» (*ORL II*, 297).

⁴³⁸⁶ *Proverbis de Ramon (ORL XIV, 264, 2)*.

⁴³⁸⁷ És el que fa Evast quan amb sa muller decideixen construir l'alberg i servir els pobres. Al cap i a la fi, és un burgès comerciant que renuncia als béns propis en benefici dels pobres, un laic que administra, que no fa donació dels seus béns a l'Església.

La intenció de «pobresa» és que l'«home en sa anima pusca mills metre Deus membrant e entenent e amant, gitant de son membrar, entendre e amar les riqueses d'aquest mon, qui son enbargament a membrar e amar e conexer Deu» (5.22, 1). Una definició intencional que és paral·lela a la definició del *Llibre de Santa Maria*: «es ço que desposseeix la volentat de les coses d'aquest mon e dona libertat a haver riqueses de virtuts».⁴³⁸⁸ Si la pobresa material és un mitjà per aconseguir la riquesa espiritual, el dimoni intervindrà en aquesta jerarquia per aconseguir que la voluntat de l'home sigui moguda, pel segon moviment, cap a la riquesa material i la pobresa espiritual:

«Amable fill, pobresa es amadora per la segona intenció e la riquesa que has de virtuts per la primera; mas lo demoni tempta los homens en estes dues entencions, per tal que amen riquesa de virtuts per la segona intenció, e pobrea per la primera, e que pobrea amen per la segona intenció e usament de vicis per la primera. E aquesta temptació, fill, fa lo demoni per ço que sia contra la intenció legitima de pobretat» (5.22, 2).

L'exemple que il·lustra la parella *riquesa-pobresa* del llibre vuitè del *Fèlix* constitueix una aplicació pràctica de les rúbriques suara comentades:

«Era un burguès molt ric dels béns temporals. Aquell burguès era hom que vivia molt delicadament, e era hom ergullós e irós, e qui molt se feia servir per sos sotmeses. En tan gran treball estava aquell burguès en posseir ses riqueses e en seguir los delits que amava, los quals li donaven treballs, car no-ls podia muntiplicar segons sa volentat, que en si mateix sentia pobrea e defalliment d'esperit, per massa cogitar, entendre e amar, e aïrar en ço que cogitava de ses riqueses e de ses benances. Aquell burguès se sentí pobre dels delits del món, e donà les riqueses per amor de Déu, e puixes se sentí esforçat d'esperit e de riquesa esperitual, e visc longament en esperitual riquesa e pobrea corporal, havent benança» (*OS II*, 274).

La següent rúbrica de *LI* és dedicada a l'«honrament». La intenció per la qual existeix l'honrament és perquè s'honori Déu:

«Honrament es, fill, en los homens, per ço que honren Deu, e per açó a los homens se cové honrament per la segona intenció donant a Deu honor per la primera intenció» (5.23, 1).

L'honor és presentat, per tant, en la relació entre Déu i l'home, un tema que, com adverteix Bonner, és recurrent en l'obra lul·liana, «tractada des del contrast entre la honor que hom deuria rendir a Déu i la que els homes volen per ells mateixos».⁴³⁸⁹ Si la primera intenció de l'home ha de ser honorar Déu (i això perquè, com dirà al *Fèlix*, «tot quant és, és creat a honrar Déu»),⁴³⁹⁰ no serà estrany que també en l'honrament el dimoni s'esforci per fer concordar els vicis per tal que s'inverteixin les dues intencions,

⁴³⁸⁸ *Llibre de Santa Maria* (*ORL X*, 196).

⁴³⁸⁹ (*OS II*, 299 n. 198).

⁴³⁹⁰ (*OS II* 299). *Proverbis de Ramon*: «Totes coses son creades per honrar Deu. [2] Qui desonra Deus, totes creatures desonra. [3] Honra Dues e seràs honrat. [4] Honra Deus més que totes coses»; I als *Mil proverbis*: «[2] Tota la honor que faràs, fé a Deu. [3] Honor, a sol Deus se convé» (*ORL XIV*, 38, 360).

de manera que s'honori Déu per la segona intenció i l'home a sí mateix per la primera.⁴³⁹¹ Les conseqüències d'aquesta inversió són definides en els sis paràgrafs següents a la definició, en els quals també s'hi proposa la solució per restablir l'ordre intencional. El tercer paràgraf, referit a l'actuació contrària a les virtuts, torna a ser una crítica a les inversions descrites, perquè es prefereixen els honors corporals als espirituals, és a dir, l'honrament per una actuació virtuosa és preferible a l'actuació ostentosa:

«Amable fill, honrament de riqueses, vestirs, parents, cort, convidats, mesions, deu esser desiderat per la segona intenció, e honrament de fe, sperança, caritat, justícia, prudencia, fortitudo, temprança, humilitat, lealtat, abstinencia e paciencia deu esser desiderat per la primera intenció; mas lo demoni tempta los homens, per ço que ab los honraments corporals hagen la primera intenció e ab los spirtuals la segona. E per açó, fill, es molt honrat home en les corts dels grans seynors e han honrats vetiments, e son desonrats spiritualment en quant enclinen lurs pensaments a injuries, falsies, traycions, volpilage, engans e falliments» (5.23, 3).

No podem deixar passar per alt el paral·lelisme evident entre el paràgraf que tanca la rúbrica sobre l'honrament i un dels paràgrafs també finals del capítol del *Fèlix* sobre la parella honrament/deshonrament:

«Sapies, fill, que lo pus visió, afectuós atalentament que hom ha en los delits d'aquest mon es desijar honrament. Car per amar e servir Deu son lexats diners, parents, possessions, fills e muller, honrats vestiments e delicades viandes, mas honrament, a penes es null hom que no-l vulla haver contra la intenció per que es desiderable» (5.23, 7).

«Sènyer —dix Fèlix—, gran meravella me dó de honrament, com és tan amat en est món per prínceps, prelats, clergues, religioses, cavallers, burgueses, mercaders,⁴³⁹² e per totes gents; car molt hom leixa muller, infants, e delits temporals e riqueses; mas leixar honrament, a penes veig negun hom qui lo vulla leixar, e que no sia irat si hom li fa deshonor» (*OS II*, 301).

La rúbrica 24, que en certa manera tanca l'agrupació de termes, és dedicada als elements. Els quatre elements (foc, aire, aigua, terra) són «per entenció de obra natural per ço que sia cors humá e que dels elements sia conpost, engenrat e sustentat per ço que home pusca esser a haver vida en conexer e amar Deu» (5.24, 1). Són, per tant, un instrument que fan possible el cos humà mitjançant el qual l'home pot viure i, per tant, l'instrument pel qual l'ànima pot arribar al coneixement de Déu.

Els elements, talment com havíem vist en el capítol de la creació, segueixen «lo cors e la intenció» perquè han estat creats, malgrat no tenir «discreció ni rahó».

⁴³⁹¹ Creat a imatge de Déu, el gran problema de l'home és que vol honorar-se ell mateix, com es detalla al *Fèlix* (*OS II*, 298).

⁴³⁹² Insistim que és, naturalment, la mateixa piràmide social que es reflecteix en les darreres rúbriques de *LI*.

Semblantment, si l'home té raó i discreció, amb més motiu ha de seguir i acomplir la intenció per la qual han estat creat els oficis, tema de la rúbrica següent. Segons els germans Carreras Artau, aquest capítol sobre els elements, «*esporádico a primera vista*», que explicita la relació entre elements i oficis, és del tot justificat perquè «*se conexiona hábilmente la intención en el orden natural y en el orden humano, y se eleva a la categoría doctrinal la ética estamental y jerárquica de la época*».⁴³⁹³ A continuació, i potser hauríem de dir en una segona part de la rúbrica, Mestre Ramon passa a caracteritzar convencionalment la teoria elemental i a distingir, a partir del paràgraf quart, una doble intenció en cada element, en virtut de la qual la qualitat pròpia és per la primera intenció (i per tant, s'identifica amb el fi) i l'apropiada per la segona.⁴³⁹⁴ «E per açó, fill, cascun element, segons sa ordinació demunt dita, ha a si matex e a sa calitat la primera intenció e a altre element la segona» (5.24, 3).

La relació entre la teoria elemental, bàsica en la concepció lul·liana de l'univers, i la teoria de la doble intencionalitat és resolta analògicament per Yates:

«L'autor [referint-se a Platzeck] hi assenyala que, per a Llull, la primera i segona intenció correspon a substància i relació; a les "criatures", Llull fa la distinció entre principis substancials i accidentals; els primers pertanyen a la "primera intenció" envers Déu. Aplicant això a la teoria elemental, hom veu que els elements que es concentren en les seves mateixes qualitats (les que tenen *per se* i no *per accidens*) esdevenen un *exemplum* de la natura de les "primeres intencions". I el procés de "devictio", pel qual la qualitat pròpia domina sobre l'apropiada, és una analogia del procés pel qual, en un art basat en intencions primeres, la virtut venç el vici, la veritat venç l'error. Aquest esquema elemental correspondria, doncs, per a Llull, a l'esquema d'una lògica basada en primeres intencions» (1985: 93, n. 144).

⁴³⁹³ CARRERAS (1939: I, 612-613).

⁴³⁹⁴ Per a la transcendència de la teoria elemental en l'Art vegeu YATES (1954), PRING-MILL (1991: 56-62) i RUIZ SIMON (2002: 17).

5.3.3.4. *La intenció dels oficis i el poble*

Amb aquesta nova agrupació de temes s'inicia la darrera part del capítol sobre la temptació. Com les intencions, els oficis responen igualment a una ordenació jeràrquica. Són, sintèticament, els mitjans que permeten la subsistència de l'home i, per tant, que li serveixen per assolir l'objectiu pel qual ha estat creat:⁴³⁹⁵

«En la ordenança de la entenció per que hom és creat, ha Déus ordonades diverses e moltes entencions, per les quals se segueca la entenció per què hom és creat, ço és saber, que Déus ha ordonat que sien molts graus de entencions, així com príncep, prelat, e tots aquells qui dejús aquests estan, així com cavaller, burguès, mercader, sabater, laurador; e açò mateix de papa, cardenal, arquebisbe, canonge, religiós, e així de tots. Aquests graus ha Déus creats per entenció que sia amat e conegut, honrat e servit e loat, e que hi sia granea en cascun dels graus; e car en los graus està poquea, e n'és privada granea, per açò és gran meravella» (*OS II*, 345).

De la llarga llista d'oficis que Déu ha ordenat, a *LI* s'hi tracten els més destacats en la jerarquia social per ser els més exemplars, vol dir, els oficis que representen l'estament religiós (prelat, religiós, clergue) i l'estament militar (príncep i cavaller).⁴³⁹⁶ L'elecció i el tractament en rúbriques independents no és tampoc casual, sinó que respon al fet que aquests són els oficis més rellevants segons l'ordenament diví, rellevants o superiors perquè són oficis que tenen per finalitat mantenir la fe (en el cas dels clergues) i la justícia (prínceps i cavallers). D'altra banda, són oficis exemplars, a partir dels quals, si són exercits rectament i virtuosa per l'objectiu que són creats, la societat pot ser reformada i, per tant, es pot aconseguir la pau i l'ordre.⁴³⁹⁷

⁴³⁹⁵ En certa manera, en aquest capítol es fa evident l'afirmació de TRIAS MERCANT (1970: 147) que les virtuts ètiques són «de tipo social, dado que su posesión implica un contacto y un contagio con los demás. La verdadera humildad, por ejemplo, sólo se realiza al interrelacionarse con el prójimo. [...] El hombre se hace virtuoso en la sociedad, pero, a la vez, el hombre virtuoso refleja su obrar sobre el ordenamiento moral de la misma sociedad». Discrepam, tanmateix, de l'observació de l'autor segons la qual Llull no perseguia el perfeccionament personal (1970: 147): l'estructura del *LI* està pensada per mostrar que amb l'assoliment de la perfecció individual es pot assolir la restitució de l'ordre universal. Al *Blaquerna*, com demostrarem, la progressió temàtica és similar: l'aplicació des de l'individu a la reforma de la col·lectivitat.

⁴³⁹⁶ La figura del rei i del príncep apareixerà en nou dels exemples recontats per Intenció al *Llibre de Santa Maria*, mentre que la figura del prelat (o religiós) hi serà present en tretze ocasions.

⁴³⁹⁷ És marcat el paral·lelisme en la descripció de la societat estamental que apareix a *LC*: «En so que vos avets avertuat home en tan gran noblea, s'esdevé que als homens avets donats bens en la possessió que ls avets donada de aver e de posseyr noblea d'oficis: car als lauradors avets dada lauraó, per tal que se n'ajuden los homens; e als cavallers avets dat offici que guarden los qui laurarán e conrearán; e als reys avets donat judici per tal que tenguen justícia, e axí dels altres officis: tots son bens als homens, e tots aquests bens vénen, *Sènyer*, de vos» (*ORL II*, 270). Al *Fèlix* es farà explícit que els oficis són mitjans per conèixer i amar Déu: «Fill —dix lo ermità a Fèlix—, Déus ordonà que en aquest món sien reis per tenir dretura, e sien prelats per conservar nostra fe; e sots reis són comtes, ducs e marqueses, cavallers e burgueses, mercaders e pageses, e així de los altres oficis; e això mateix ha ordonat sots prelats, on ha diverses oficis de clergues, qui per orde duen mantenir santedat, veritat, en lo món, a lausar, conèixer e amar Déu» (*Fèlix*, *OS II*, 270).

La tríada prelat-religió-clergue implica una gradació descendent. La finalitat del prelat és la de «regir e governar los clergues que li son dejús» (5.25, 1) , talment com el príncep que té per finalitat governar el poble i preservar-hi la justícia —de manera que s'estableix una relació evident entre els tres grans estaments feudals, *oratores*, *bellatores* i *laborantes*.

La finalitat de la preladia no són els beneficis materials que se'n poden obtenir («delicats menjars, sejorns, vanitats e honraments»), sinó que ha de ser la dedicació als clergues subordinats. Per això, «aquests prelats deuen haver la primera intenció als clergues e la segona a lur preladia» (5.25, 1). Òbviament, la labor del dimoni serà que l'home inverteixi l'ordre de prioritats. Aquesta preladia no pot comprar-se ni heretar-se, sinó que ha d'aconseguir-se pels mèrits assolits amb el comportament virtuós:

«e açó es, fill, per ço car preladia se conquer ab perfecció de fe, sperança, caritat, justícia e ab les altres virtuts. E per açó lo demoni tempta los homens qui desigen esser prelats, com hagen intenció a preladia a conquerir per contraries coses a virtuts» (5.25, 2).

El paràgraf tercer suposa una denúncia a la pràctica freqüent de la simonia i del fals comportament dels homes que entren en clerecia per aconseguir el càrrec de prelat i els béns temporals que se'n poden derivar i que ja s'han citat. La crítica àcida a aquesta situació és implícita en el consell final del pare al fill alligonat:

«On per açó, fill, si tu desiges esser prelat, es-te leguda cosa aquell desig ab que hages intenció que en aquella preladia pusques mills usar de virtuts en haver a Deu la primera intenció e a tu matex la segona» (5.25, 3).

La ignorància, el desconeixement de com enfortir les virtuts per vèncer els vicis, és el que fa que un bon prelat sucumbeixi a la temptació diabòlica.⁴³⁹⁸ El combat contra la ignorància és el gran combat lul·lià: contra la ignorància dels infidels, que no coneixen la fe veritable, però també la ignorància dels cristians mateixos, que creuen sense entendre i que desconeixen com actuar moralment:

«Molt home, fill, ha bona intenció en desijar esser prelat, mas com es prelat lo demoni li tempta la bona entenció en que esser solia abans que fos prelat, la qual temptació li fa ab les riqueses e los honraments qui ha prelat se covenen. E com aquels no saben haver fortitudo en caritat, justícia, prudencia e humilitat e temprança, per açó son vençuts e son prelats contra la intenció de preladia» (5.25, 4).

⁴³⁹⁸ Això no obstant, i sense sortir de *LI*, la ignorància també és un mitjà per superar la temptació, quan la voluntat és incapaç d'enfortir les virtuts: «emperó si la temptació de luxuria multiplicava en ton coratge tan fortment que fortitudo s'enclinás a debilitat, gita, fill, luxuria de la segona intenció ab ignorancia, ço es a saber, oblidant luxuria e totes les circumstancies, e membrant altres coses ab que fortitut se cové ab castetat» (5.9, 2).

L'ofici de la religió és superior a qualsevol altre ofici, perquè el religiós és el model que ha de donar «lum e exempli a les gents» (5.26, 4). La funció principal dels religiosos és arribar a la vida contemplativa, prioritzada per sobre de la vida activa, car com diu en la *Doctrina pueril*,

«Entre Deu e home no a tan alt grau com es religiós. E saps per que? Cor benuyrat religiós gita totes cozes de son coratge per so que no y sia altra coza mas Deu. On, si-l pus noble coratge qui sia es de ver religiós, lo pus malvat coratge qui sia es de fals ypocrita religiós. E saps per que? Per so cor es pus contrari a religió que altra home» (*NEORL VII*, 220).⁴³⁹⁹

Ara bé: que la vida activa sigui per segona intenció no vol dir que s'hagi de menystenir. Davant la possibilitat d'elecció, Llull no en descarta cap de les dues, sempre que des de la vida activa també se segueixi la intenció per la qual ha estat creada:

«religiós en vida activa deu esser sotsmés a apostoli e a prelat per ordonar lo poble qui lus es comanat. E per açó, fill, als religiosos es assignada preicació, confessió, per esser vida activa e justícia en lo poble qui ab fe, sperança, caritat e ab les altres virtuts se mantén» (5.26, 1).

Si la finalitat del prelat és la de guiar religiosos i clergues, i la dels religiosos és viure en contemplació,⁴⁴⁰⁰ la dels clergues és que preguin Déu pels homes seglars. A més, han de

«mantenir e examplar e exemplificar la sancta fe catholica, e es per fer sacrifici a Deu, e per destruir les eregies e errors, e per oyr confessions e per certificar los homens de les duptes que han de la fe; e clergue es, fill, per preicar e disputar ab los infeels, e es per donar consell e per pacificar los homens qui son en treball» (5.27, 4).

Tot un conjunt de tasques que converteixen aquest ofici en l'estament superior, per excel·lència, perquè és l'estament que vetlla pel manteniment la fe. Per això, per evitar tenir ocupacions «terrenals» que els impedeixin d'exercir el càrrec, als clergues

⁴³⁹⁹ La versió sintètica apareixerà al *Fèlix*: «vida contemplativa és pus prop a Déu» (*OS II*, 209). Als *Proverbis*, la vida activa és instrument per a la vida contemplativa: «[5] Vida activa [es] per ço que sia contemplativa» (*ORL XIV*, 361).

⁴⁴⁰⁰ Els ermitans no restaran exclosos de la inversió intencional. En una obra tan posterior com el *Llibre de consolació d'ermità*, escrita a Messina l'agost de 1313 i transmesa sovint juntament amb *LI*, el desordre de les intencions serà el motiu pel qual l'ermità resta desconsolat. En el primer capítol, l'autor reprèn els mateixos termes que havia fet servir, al pròleg del *Llibre d'intenció* (transcrivim segons l'edició d'Sponer (1935)): «Per un boscatge anaua Ramon, trist e consiros, per ço con uehia lo mon en tant torbat estament, con Deu es tan poch conegut e amat» (pàg. 35). Ramon passeja també desconsoladament fins que arriba al *locus amoenus* de rigor, on troba l'ermità desconsolat perquè «viyares li era que Deu l'agues desemperat, e que lo mon lo temptas a sa uolentat, sens que ell no auia manera per que contrastas a la temptació». Ramon coneix perfectament quin és el problema que té l'ermità: «Ermjtà, dix Ramon, qual es la primera entencio, per que uos vos sots fet ermita?» (pàg. 35) Ni la resposta de l'ermità ni la conclusió de Ramon són sorprenents per a un lector de Llull: la primera intenció de l'ermità és la d'obtenir glòria i la segona servir Déu, cosa que suposa una clara inversió de les dues intencions: per això mateix l'ermità està en «torbat estament» i no troba consol en res. La consolació consistirà en un seguit de consells per restablir l'ordre intencional.

no se'ls permet «haver muller» ni tenir fills que hagin d'educar i nodrir per primera intenció, ni tenir cap ofici menestral al qual s'hagin de dedicar. Novament l'acció del dimoni serà la de temptar els clergues perquè desenvolupin el seu càrrec en benefici propi, per obtenir «riqueses i delits temporals». Serà, a més a més, la de temptar els homes seglars perquè vulguin que llurs fills entrin en clergat per assegurar-los un futur de riqueses i d'honraments. Com en les dues rúbriques anteriors, el final d'aquesta rúbrica implica una forta denúncia social, concretament dels clergues àvols i luxuriosos, que en no saber enfortir les virtuts, actuen vilment i no vencen la temptació:

«[...] On com açó sia enaxí, donchs, fill, obri tos ulls e veges com molt clergue es desviat de la intenció per que es, per ço car ama l'ofici de clerecia per la segona intenció e les riqueses de la Esglesia per la primera» (5.27, 5).

L'estructuració interna de l'obra condueix a parlar ara de l'estament militar, centrat en prínceps i cavallers. Els prínceps també han de ser persones exemplars i modèliques que «fassen anar les gents per vies de veritat».⁴⁴⁰¹ Aquest és un ofici més noble que la resta (a banda dels clergues) perquè la seva funció és la conservar la pau a la terra:

«Beneyt siats vos, *Sènyer*, qui avets honrats e ennobleys los reys e ls prínceps e ls auts barons sobre tots los pobles d aquest mon; car totes les gents, *Sènyer*, veem que ls avets sotsmeses per tal que tenguen pau en terra» *Llibre de contemplació (ORL IV, 50)*.

Per tant, així com el papa té la funció de governar i mantenir amb caritat (vol dir, amb «amor») els seus sotsmesos, els prínceps tenen la finalitat de tenir «ab temor» justícia en són principat. Talment com passava en els oficis de l'estament religiós, el príncep ha d'obrar virtuosament per primera intenció, mentre que els rendiments que pugui obtenir-ne han de ser desitjats per la segona intenció. Si el príncep és mogut a obrar per aconseguir ascendir dins del seu estament, no assolirà l'objectiu pel qual és creat el seu ofici:

«Com princep a la primera intenció ha a esser emperador, rey, duch, marqués e la segona a virtuts, adonchs es, fill, desviat de vera intenció per lo qual desviament es injust contra justícia, que en ell ha perdut son dret» (5.28, 2).

La denúncia torna a ser patent, perquè «molts princeps son en lo mon e la intenció que han en tenir justícia es poqua segons comparació de la intenció que han a

⁴⁴⁰¹ *Llibre de contemplació (ORL IV, 56)*.

esser honrats, ríchs, sans, estants longament en les benauyranças d'aquest mon» (5.27, 3).⁴⁴⁰² L'argument no és nou i es remunta, en darrera instància, al *LC*:

«Vos, *Sènyer Deus*, avets posat los reys e ls prínceps sobre els pobles, per tenir justícia e per confondre los injurioses e ls mentiders. On veem, *Sènyer*, d'assò tot lo contrari en los demés prínceps d'aquest mon: car als injuriosos acorren e ajuden e als homens de bona vida, son enemics e malvolens» (*ORL IV*, 51).

L'ofici del cavaller és, juntament amb el del clergue, un dels oficis més nobles:⁴⁴⁰³

«Molts són los officis que Déus ha donats en est món a ésser servit per los hòmens; mas, tots los pus nobles, los pus honrats, los pus acostats dos officis qui sien en est món, és ofici de clergue e ofici de cavayler; e per aysò, la major amistat que sia en est món deuria ésser entre clergue e cavayler. On, con enaxí con clergua no segueix l'orde de clerecia con és contra l'orde de cavayleria, enaxí cavayler no manté orda de cavalleria con és contrari e deshobedient als clergues, qui són obligats a amar e a mentenir l'orde de cavayleria». (*Ordre de cavalleria. ENC A 127*, 174).

Si la finalitat del príncep era garantir la justícia del poble, la finalitat del cavaller és servir el príncep amb justícia. El cavaller és un mitjà entre el príncep i el poble, vol dir, és el mitjà del príncep per defensar el seu poble de la injustícia. Per això el savi cavaller és aquell que no perd de vista la intenció de la cavalleria, que és la defensa de la justícia. Com en la resta de situacions en què l'actant del capítol és [+ humà], seguint la terminologia generativista, el cavaller cau en pecat perquè no sap fortificar les virtuts per defensar-se dels vicis, amb la qual cosa resta del tot vulnerable a la temptació del dimoni, no rep l'ajut de l'exèrcit de les virtuts.⁴⁴⁰⁴ El comportament viciós dels cavallers ja s'havia advertit prematurament al *Llibre de contemplació* i al *Llibre de l'ordre de cavalleria*. A *LC* era específicament un dels primers aspectes tractats en presentar els cavallers:

«Los cavallers, *Sènyer*, veem que son elets a ésser cavallers, per tal que sien encalsadors e prenedors dels mals homens qui son traydors e homeyers e ladres e enganadors e desobedients a lur príncep; e per assò an los cavallers armes ab que s defenen e ab que constrenguen lurs enemics, e van a cavall per tal que n pusquen atènyer los enemics de justícia e de pau. Mas par me, *Sènyer*, que los cavallers an presa altra manera, la qual es contraria al ofici per lo qual son en orde de cavalleria: car ab les armes ab que deurien destruir los mals homens, ab aquelles veem que aucien e destroexen los homens justs e

⁴⁴⁰² Significativament, és el mateix exemple que es repetirà al *Fèlix* per il·lustrar la definició de «pecat»: «Era un rei que amava los delits d'aquest món, e menyspreava la glòria de l'altre segle. Aquell rei era establert a rei per ço que tengués justícia en terra; e lo rei havia intenció que fos rei per ço que fos abundós de diners, honraments e delits de caçar e deportar, menjar, beure e vestir, e haver carnals delits. Totes aquestes coses feia lo rei e no havia cura de justícia; e enaixí son regne destrovia, per ço car no havia regidor. Aquest rei pecava, per ço cor mudava la entenció de ço per què era rei, en contrari» (*OS II*, 362).

⁴⁴⁰³ Cf. *LC* (cap. 112, pàg. 57). Per a la teorització sobre la cavalleria vegeu BOHIGAS (1957: I, 515-526), AURELL CARDONA (1987: 141-168), SOLER (1988: 25-60) i ENSENYAT (2005: 265-280).

⁴⁴⁰⁴ És una imatge molt visual, que prenem del treball de Llorenç Bonnín (editat en apèndix), amb reminiscències clares de la iconografia del *Breviculum*.

ls homens qui amen més pau que guerra. On tot aquest desviament e aquest desordernament, *Sènyer*, cau en los cavallers per so car muden la manera et la occasio per la qual son cavallers; lo qual mudament fan per so car no son amics de veritat e per so car amen les vanitats d aquest mon. On, per assò son ixents de la via vera e van al foc perdurable» (*ORL IV*, 57).

En les cinc rúbriques suara comentades, Llull denuncia el fals comportament dels qui haurien de ser models per a tota la societat. En denuncia la situació, analitza quina és la causa del problema i, sobretot, ofereix la solució per reeixir-ne. Una denúncia que tindrà el punt culminant, durant aquesta etapa, en l'immediat *Romanç d'Evast e Blaquerna*, que continuarà al *Fèlix* i que, com ha dit Domínguez en relació amb el contingut del posterior *Libre de virtuts e peccats*, pot connectar Llull amb els moviments espirituals i reformadors del moment:

«La base ideològica del mismo (sermonario) es su confianza en la inteligencia del pueblo cristiano. En este sentido participa Llull de la tendencia espiritualista de la que la culpa de todos los males de la cristiandad está en la maldad de prelados y príncipes [...] Esto unido a la crítica de los magnates de la cristiandad, nos muestra como Llull juzga las estructuras de la sociedad medieval con una visión profunda» (1987: xlv).

El cavaller és el nexa entre el príncep i el poble. «Poble» és el darrer grau al qual hem arribat descendint des de Déu. Al poble s'hi concentren els oficis liberals i menestrals, per la qual cosa la finalitat del poble serà l'agrupació per a la bona convivència de les gents i per a l'existència d'aquells oficis necessaris per a la supervivència. Aquesta finalitat principal tindrà la seva concreció en el poble i la ciutat, d'una banda, i en les viles i castells de l'altra.⁴⁴⁰⁵ Quatre dècades més tard, quan al *Liber de civitate mundi*, de ressons agustians evidents, Llull crea la ficció literària de les Dignitats Divines que es retiren de la ciutat i es refugien al jardí bucòlic «perquè no volen tenir tractes amb els pecadors» (5.30, 4), defineix la ciutat com l'espai que propicia els mitjans necessaris per assolir la finalitat última per la qual l'home ha estat creat:

«Civitas est locus hominum in quo intellectus humanus habituat se ipsum de scientia liberali et mechanica, cum quibus acquirat ea quae sunt sibi necessaria ad bene vivendum et attingat finem quare creatus est» (TOLRL 2, 182-184).⁴⁴⁰⁶

Aquestes ciències a les quals s'habituava l'enteniment humà són les set arts liberals (constituïdes pel *trivium* i el *quadrivium*), d'una banda, i les arts mecàniques

⁴⁴⁰⁵ «Vila» i «poble» no són termes sinònims. Una vila és una «població que, sense tenir el títol de ciutat, té algun privilegi o dimensions suficients per a distingir-se dels pobles» (DCVB). En canvi, el segon terme es refereix a «nucli de població petit, inferior a la vila». Des d'aquest punt de vista, caldria pensar que la «vila» ha de ser per primera intenció i el poble per segona, la qual cosa ens porta a considerar que aquí cal entendre «poble» amb el sentit de «conjunt dels habitants units per vincles naturals i socials», «els habitants d'una ciutat, vila o altre conjunt d'edificis» (DCVB).

⁴⁴⁰⁶ Obra redactada a Messina, el 1311. La ciutat és l'espai per excel·lència del primer llibre del *Blaquerna*. És l'espai del rei, dels burgesos i dels prelats. Al *Llibre de Santa Maria*, una dotzena dels exemples recontats per Intenció seran localitzats a la ciutat.

(que engloben tots els oficis menestrals).⁴⁴⁰⁷ Al segon paràgraf d'aquest subcapítol la gradació que fins ara s'havia limitat en cada rúbrica «particular», si es vol, esdevé general i compendia tota l'escala que s'ha desenvolupat en el gran capítol cinquè:

«Amable fill, poble e ciutat son per la primera intenció e vilas e castells son per la segona. Ciutat es per la segona intenció e les artes mecaniques son per la primera; e les mecaniques son per la segona e les set artes liberals son per la primera, la qual primera intenció, fill, es segona segons comparació de theologia, filosofia, dret e medecina, qui son per la primera. E totes aquestes coses, fill, son per la segona intenció, e theologia e les set virtuts son per la primera, les quals virtuts son, fill, fe, sperança, caritat et cætera» (5.30, 2).

L'estructura gradual que s'hi ofereix és del tot paral·lela a l'ordenació «en los graus de les intencions» que Llull ens havia explicat al primer capítol, en establir la divisió de les intencions, en una estratificació que naturalment culminava en Déu. El sentit de tot el cinquè capítol referit a la «temptació» és resolt al tercer paràgraf de «poble», clau de volta que tanca tota l'estructura de *LI*:

«Com sia, fill, poble per la segona intenció e les set virtuts per la primera, per açó lo demoni tempta lo poble per tal que desordenadament sia engenrat en los graus de les intencions demunt dites, qui ab ordinació se covenen. E açó fa, fill, lo demoni contra les set virtuts, qui son carreres de gloria perdurable; e que vicis, qui son carreres de infinits treballs, sien en lo poble» (5.30, 3).⁴⁴⁰⁸

En la ciutat hi haurà dos oficis que requeriran una atenció especial, atenent el fet que estan per sobre dels oficis menestrals. Es tracta de la incipient burgesia i dels mercaders,⁴⁴⁰⁹ en els quals se centrarà, d'entrada, l'acció del dimoni, que temptarà els homes en les intencions dels diferents oficis.⁴⁴¹⁰ Així, si la intenció per la qual els

⁴⁴⁰⁷ Per a la consideració del treball manual com a ciència Cf. LLINARÈS (1987: 169). En aquest article, l'autor identifica els oficis amb les arts mecàniques. Lola Badia explica que a partir del s. XII els sabers manuals, tradicionalment menysvalorats, començaren a equiparar-se a les arts liberals (2008: 183, n.2).

⁴⁴⁰⁸ Aplicat en l'esfera moral i psicològica és el que TRIAS MERCANT (1969), deutor de FONT I PUIG (1960) i CUADRADO (1961), va definir com a «ètica de la polaritat».

⁴⁴⁰⁹ Vegeu els capítols del *LC* dedicats a aquests als oficis de mercaders (*ORL IV*, §116, 82-89) i burgesos i menestrals (*ibidem* §122, 124-130). Sobre l'ascensió de la burgesia com a tercer estament juntament amb la noblesa i el clergat cf. BOHIGAS (1957: I, 515) i SOLER (1988: esp. 35-39).

⁴⁴¹⁰ Segons l'*Arbre de ciència* la burgesia fa part de l'arbre imperial. Distingeix deu graus. Primer els barons, després els cavallers i per sota d'aquests, abans del consell, hi són els burgesos, que constitueixen un ofici. La seva funció ha de ser la de «regir les ciutats i tenir los privilegis d'aquestes». La burgesia és superior al grup dels mercaders, i és elevada a la categoria d'ofici, «e per açó són excusats que burgeses no hagen altre ofici, ço és a saber, que no sien cavallers ni mercaders ni usen de les arts mecàniques; los quals són necessaris a príncep per ço que sien governadors de les costumes de les ciutats, e per ells sien ordenats les mecàniques. E per açó als burgeses se covenen alcunes honors majors que als mercaders, car han general offic; per les quals honors deuen haver cavalls e deuen esser rics, en tal manera que de lurs rendes pusquen viure e lur offic mantenir» (1957: I, 665-666, § 3). RAMIS SERRA (2007: 7) observava, en relació amb la burgesia, que Llull no s'hi manifesta contrari —a diferència dels moviments espirituals de l'època—, però sí que la critica a bastament per l'acumulació de riqueses. El *Llibre de Santa Maria* també és una mostra de la importància creixent d'aquests dos sectors. Dels exemples d'Intenció, en cinc hi apareixeran mercaders (o esposes de mercaders) i en altres cinc hi trobarem la figura del burgès (o de la

burgesos exerceixen el càrrec és «per intenció que sia mantengut universal dret comú al poble, qui ha privilegis, libertats e franqueas per intenció que bones costumes hi sien mantengudes, per les quals entencion sia en los graus que-s cové» (5.30, 4), l'objectiu del dimoni serà temptar-los amb vestits delicats, o amb menges i esbarjos diversos (en definitiva, béns temporals), perquè caiguin en tots els vicis possibles.

Amb el mercader, que ha d'aportar «coses necessaries a aquella ciutat» (5.30, 5), el dimoni actuarà perquè vulgui ascendir a burgès, no per servir la ciutat sinó per aconseguir honraments, talment com farà amb els menestrals i artesans dedicats a les arts mecàniques, per tal que vulguin ascendir professionalment per rebre honraments i prebendes. La conclusió de tot plegat, lògicament, dependrà del coneixement que tenguí l'home per vèncer la temptació:

«E per açó, fill, lo ferrer qui consent al demoni es fals en son ofici e en la intenció per que es ferer; e es ferrer sens intenció de ferreria, axí com mercader qui es fora de intenció de mercaderia com jura falsament comprant e venent» (5.30, 6).

Finalment, el capítol dedicat a la relació entre la temptació i la intenció es tanca amb una recapitulació, la del paràgraf setè, recapitulació en la qual es defineix, per segon cop, la intenció en les obres morals (en connexió amb la definició inicial), a més d'establir la intervenció del dimoni en la inversió de les intencions i com l'home temptat pot enfortir les virtuts per superar els vicis.

5.3.4. *Les conclusions finals del Llibre d'intenció*

Els dos darrers paràgrafs del *Llibre d'intenció* s'articulen com una conclusió general de l'obra. Una conclusió en la qual es posa de manifest l'objectiu principal pel qual l'autor ha dut a terme la redacció del llibre: mostrar al fidel cristià que la causa per la qual el món està en guerres i treballs és perquè l'home ignora quin és l'objectiu pel qual l'ésser humà ha estat creat. Per això, l'home resta vulnerable a la temptació del dimoni: en no conèixer l'ordre de les intencions, ordre que és conseqüència de l'activitat divina, no sap establir la concordança necessària entre les virtuts creades per vèncer els vicis. La divisió de les dues intencions afecta tota la creació. L'únic ésser, emperò, capaç de no seguir l'ordre establert, és l'home, capaç d'actuar moralment per la raó, cosa que el diferencia de la resta d'éssers creats. El capítol dedicat a la temptació

filla del burgès). Per als valors espirituals que aquesta nova burgesia reclama i la relació que mantenen amb els ordres mendicants a Mallorca (especialment amb els franciscans), vegeu SASTRE (2006: 13-44).

constitueix només una mostra de com es du a terme la inversió de les intencions, i com es pot aplicar en la resta d'aspectes que afecten la vida del cristià.

Llull ha establert, al llarg del text, que un dels pitjors perills que afecten l'home és la ignorància. D'aquí que demani al fill/receptor que no solament observi i que plori el mal del món (com farà Fèlix, que es meravellarà i aprendrà dels «guies» espirituals) sinó que actuï en conseqüència: que desitgi una colla d'homes que estenguin el missatge de l'obra, que prediquin l' «art i la manera» sobre com es pot restituir l'ordre al món.⁴⁴¹¹ En definitiva, uns homes preparats que difonguin l'obra per tal que «vagen preicant per lo mon com a intenció sia restituida veritat, consciència, ordinament, honrament e perfecció» (5.30, 7). En poques paraules, l'autor clama perquè un estol d'homes missioners «anunciïn» la bona nova de la doctrina intencional, convençut que la reforma de la humanitat com a cos social (o el que és el mateix, el restabliment de l'ordre al món) ha de combinar dos aspectes: una acció individual, aplicant l'esquema intencional que acaba d'exposar, i una acció col·lectiva de reforma institucional o, com ha advertit Mn. Perarnau, «l'ordenació col·lectiva dels diversos plans o esglaons socials per part dels qui en tenen el poder suprem, en el món mental de Llull, papa i cardenals».⁴⁴¹² Un final, per tant, de regust evangèlic,⁴⁴¹³ que connecta amb les dues obres posteriors a *LI* que tracten específicament el tema de la reforma social: el *Romanç d'Evast e Blaquerna* (encara del cicle de l'*Art abreuçada*) i el *Llibre de meravelles*. Des d'aquest enfocament, la nostra hipòtesi de treball és que *LI* constitueix el tractat «teòric» sobre la doctrina de la doble intencionalitat, mentre que el *Blaquerna* n'esdevé l'aplicació pràctica, en tots els aspectes de la vida cristiana. En el capítol següent veurem que la dualitat *vida activa-contemplativa* que tant marca la trajectòria de Blaquerna, es resol quan l'heroi ha aconseguit restituir l'ordre al món redreçant les intencions, primer a nivell individual (d'aquí la freqüent reiteració que quan s'actua moralment s'és «agradable a Déu e a les gents») i posteriorment a nivell col·lectiu.

⁴⁴¹¹ Diu Trias Mercant que «*El conocer a Dios implica, en la doctrina luliana, un deber moral de dar testimonio de Él porque, de lo contrario, no se cumpliría el fin por el cual el ha sido el hombre creado*» (1969: 116).

⁴⁴¹² Cf. PERARNAU (1982b: 29).

⁴⁴¹³ Mc 16, 14: «Anau per tot el món i anunciau la bona nova de l'evangeli a tota la humanitat. Els qui creuran i seran batiats se salvaran, però els qui no creuran es condemnaran». Aquesta missió evangèlica i apostòlica serà la que dura a terme Blaquerna amb tots els seus companys (i paral·lelament Fèlix i el segon Fèlix), sempre aplicant el precepte de la primera intenció a Déu: l'home ha estat creat per conèixer i estimar Déu.

CONCLUSIONS

El *Llibre d'intenció* té una estructura jeràrquica decididament programada. Una estructura que parteix necessàriament de Déu per arribar a qüestions que afecten el comportament moral de la vida quotidiana. Una estructura, per tant, que reflecteix, a petita escala, l'ordre de la creació. Sobretot, és el llibre de les relacions de l'home amb Déu per mitjà de tots els béns que Déu mateix ha creat i que ha posat al servei de l'home perquè el conegui i l'estimi, com ja s'havia assenyalat des del *LC*. El *Llibre d'intenció* és un manual d'estil planer que, allunyat dels procediments artístics més hermètics, mostra al cristià la manera de superar els vicis per desenvolupar una vida virtuosa que permeti arribar al coneixement de Déu. Un Déu que en la seva infinita bondat, eternitat i demés dignitats, ha creat l'home perquè el conegui o, el que és el mateix, perquè l'estimi.

L'objectiu del *LI* és mostrar al cristià, potser novell i encara poc preparat, quines són les vies per obrar rectament i, per tant, com arribar a assolir l'objectiu final pel qual l'home ha estat creat.

6. L'APLICACIÓ PRÀCTICA DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ: EL ROMANÇ D'EVAST E BLAQUERNA*

Almenys des de la *Història de la Filosofia* dels Carreras Artau s'ha repetit en força ocasions que el *Romanç d'Evast e Blaquerma* és una novel·la *utòpica*.⁴⁴¹⁴ Hillgarth, a l'article «*Raymond Lulle et l'utopie*» exposava diferents motius per demostrar que la reforma social que Llull plantejava al *Blaquerma* era del tot impossible de realitzar, no tant per la iniciativa pròpia del savi medieval sinó per la impossibilitat de dur-la efectivament a la pràctica, en topar amb la jerarquia reial i eclesiàstica; d'aquí que Llull mateix s'autodefinís com *foll*, o com a *fantàstic* i *fantàstiquíssim*. En canvi, Servera i sobretot Badia relativitzaven aquesta consideració utòpica.⁴⁴¹⁵ Deia Badia que «Llull no era cap utòpic somiatruites, com argumenta Hillgarth (1981-83), perquè toca de peus a terra a l'hora d'inserir les seves propostes en la mecànica del poder polític dels seus dies; tanmateix lluitava per canviar el rumb de la història i la natura humana mateixa amb la seva Art».⁴⁴¹⁶ Sobretot, una comparació de *LI* amb el *Blaquerma* obliga a plantejar la hipòtesi que, efectivament, l'etiqueta d'*utòpic*, al nostre autor li escau un poc massa grossa. I això per un motiu fonamental: si a *LI* hem vist com és possible aconseguir obrar virtuosament restablint l'ordre de les intencions, l'heroi *Blaquerma* ens mostra que la reforma moral de la humanitat, entesa com a cos social,⁴⁴¹⁷ és possible *si i només si* s'actua d'acord amb la final intenció per la qual l'home és creat, intenció que, com ja s'ha dit sobradament, és conèixer i estimar Déu.

En analitzar el *LI* hem advertit que Llull reclama, en dues ocasions, que el missatge intencional sigui difós entre les gents que ignorantment «cuyden amar e conexer Deu ab primera intenció e aman-lo ab segona» (*LI* II, 11). Hem emfasitzat, també, el clam final perquè el fill desitgi una colla de missioners que vagin pel món escampant la doctrina intencional. Una colla d'homes que, almenys «literàriament» sí que dugueren a terme força conversions entre els mateixos cristians. Els grans herois literaris lul·lians són models exemplars capaços de restablir la pau al món. Primer, el matrimoni Evast-Aloma, després Natana i finalment *Blaquerma* amb tot el seu estol de monjos, canonges i cardenals escampats arreu del món, «homes sants, ardits i fervents»

⁴⁴¹⁴ En són exemples ANDREU DE PALMA (1975), OLIVER (1985), ALEMANY (1992), FIDORA (2008) entre d'altres.

⁴⁴¹⁵ Cf. SERVERA (1987) i BADIA (1991).

⁴⁴¹⁶ BADIA (1991: 11).

⁴⁴¹⁷ BONNER&BADIA (1988: 133).

que aconseguiren, tots ells, fer el bé amb el seu comportament virtuós. A continuació demostrarem, amb alguns dels exemples més rellevants, com es duu a terme tot aquest procés estretament relacionat amb la teoria de la doble intencionalitat.

6.1. L'APLICACIÓ PRÀCTICA DE LA TEORIA DE LA DOBLE INTENCIONALITAT

Si hem especificat que la invocació del *Llibre de contemplació* dona compte de les intencions per la qual l'autor envesteix l'empresa de redactar el «millor llibre del món», la del *Blaquerna* s'ha d'entendre igualment des d'una perspectiva intencional:

*«Jesucrist honorat, Déu gloriós, senyor i creador del món i salvador del llinatge humà, i nostra senyora santa Maria, verge gloriosa, sigui començament, mitjà i fi d'aquest Llibre d'Evast i de Blaquerna, el qual llibre és fet amb intenció de conèixer i estimar, loar, servir i honorar Déu, nostre senyor gloriós» (NEORL VIII, 87).*⁴⁴¹⁸

Sabem sobradament que la primera intenció és conèixer i estimar Déu: el *Blaquerna* és una novel·la instrumental per assolir aquest objectiu primordial. Tota la trama de la novel·la és bastida sobre l'estructura de la teoria de la doble intencionalitat, de Déu com a fi últim i del redreçament de l'ordre intencional per recuperar l'ordre social.

El llibre primer del romanç, dedicat a l'estament de matrimoni, s'inicia amb una referència del tot precisa a la intenció d'aquest sagrament: Evast, encara fadrí, dubta d'entrar en religió o en matrimoni. Després de prendre la decisió salomònica d'entrar en ambdós ordres (en matrimoni primer i en religió abans de morir), l'objectiu que justifica el sagrament matrimonial es correspon, naturalment, amb el que s'havia establert al *Llibre d'intenció* en la rúbrica pertinent de «de matrimoni»:

«I es proposà donar bona doctrina i exemple estant en matrimoni a tots aquells que són en ordre de matrimoni. I desitjà tenir fills que fossin servents de Déu, als quals ell pogués deixar els seus béns temporals, i que abans de la seva mort servís Déu en algun orde de religió» (NEORL VIII, 89).

Tampoc com no podia ser d'altra manera, el «sant home»⁴⁴¹⁹ que presidí la unió d'Evast i Aloma els «mostrà la intenció per què és ordenat el matrimoni» (*NEORL VIII, 90*). La tristor i la desesperació d'Aloma davant del fet de no ser mare, i per tant de no complir la finalitat primordial del sagrament, s'ha d'entendre amb aquest mateix sentit intencional:

⁴⁴¹⁸ Hem mantingut la cursiva original de l'edició perquè es tracta d'una reconstrucció textual.

⁴⁴¹⁹ El paral·lelisme amb els *homes savis sants* del *Llibre d'intenció* és més que evident. Sense anar més lluny, al *Fèlix l'ermità Blaquerna* també és un «sant hom» (*OS II, 45*). Una qualificació, aquesta, que es remunta a la definició de «clergue» del *Llibre de contemplació*.

«Molt de temps estigueren Evast e Aloma junts sense tenir fills. I un dia s'esdevingué que Aloma considerà en el traspassament d'aquesta vida present i recordà com la intenció per la qual havia entrat en orde de matrimoni fou per tenir fills que fossin servents de Déu. Llavors els seus ulls foren en plor i el seu cor en tristesa i dolor perquè no tenia fills; i entrà en un verger que tenia a casa seva i, davall un bell arbre prop d'una bella font,⁴⁴²⁰ s'assegué i allí plorà llargament pregant al sobirà Déu, senyor de tot quant és, que per la seva pietat li volgués donar un fill que fos el seu servidor, i que tragués del seu cor la greu tristesa i pensament en què havia caigut per tenir fills» (NEORL VIII, 91)

El raonament d'Evast per consolar sa muller es fonamenta en el desordenament de les intencions, en una argumentació en què es recupera en bona mesura, el contingut dels paràgrafs inicials del *Llibre d'intenció*:

«I si tots els homes que existeixen estimessin i servissin Déu, tenir fills fóra cosa molt desitjable a la meua ànima, però com que temo que no fossin obedients a Déu, per això temo tant desitjar fills» (NEORL VIII, 92).⁴⁴²¹

Quan finalment s'acompleix l'objectiu primordial del matrimoni i Evast i Aloma assoleixen la paternitat, l'educació moral de l'infant segueix estrictament l'esquema pedagògic i doctrinal presentat al *Llibre d'intenció*. El paràgraf següent condensa la intenció de les ciències, autèntics instruments que serveixen per arribar al coneixement de Déu:

«Blaquerna aprengué tanta gramàtica que sabia entendre e parlar llatí. Després aprengué lògica i retòrica; i filosofia natural per tal que més fàcilment pogués saber la ciència de medicina per conservar la salut del seu cos; i la ciència de teologia per conèixer, amar, lloar i servir Déu i perquè la seva ànima fos a la glòria perdurable de paradís» (NEORL VIII, 95).

Un cop que Blaquerna ha entrat en la joventesa i ha enllestit el període de formació bàsica a casa seva, pren la determinació de fer-se contemplador de Déu, una decisió que provoca el disgust més amarg d'Evast. Nogensmenys, aquesta desició es regeix per l'objectiu final que no pot ser altre que servir, amar i lloar Déu:

«[...] la fina rahó per que son en lo mon es per conixer, amar, loar e contemplar Deu. E cor estar en lo mon es perill, e mayorment a home jove, per açó vull fugir al mon. Anar vull a Déu, qui m'apella; pare, mare, honrament, riqueses, benanançes e totes coses vull lexar per la sua amor, cor sol que Deus haja en mon cor, de nulles coses no hauré fretura; e si Deu no era en ma anima, qui puria donar compliment a ço que la mia anima tan desira?» (NEORL VIII, 108).

⁴⁴²⁰ La claustra amb la font interior fa la mateixa funció de la cambra que hem trobat a l'inici del *LI*, com a espai de recolliment, de reflexió i pregària.

⁴⁴²¹ En l'episodi del comiat de Blaquerna, Evast corregirà aquesta reflexió per l'experiència pròpia.

El protagonista mateix, en acomiadar-se de la família abans d'entrar al bosc iniciàtic a la recerca d'un lloc on establir l'ermitatge, explica que abandona el món per servir Déu, en un paràgraf de contingut i expressió paral·lel al del pròleg del *Llibre d'intenció* i que serveix per posar en evidència el dilema entre vida activa/vida contemplativa:

«—Senyer— ço dix Blaquerna—, per volentat de Deu s'esdevengut que vos m'avets feta mostrar theologia e d'altres sciencies, per les quals he hauda conexença de Deu, qui es conegut per ço qui es representat de sa obra e de sa virtut en les creatures. [...] e vull esser solitari per ço que no haja null embargament a amar, a conexer, loar e beneir Deu ab ço que he après en lo mon. Aquesta es, senyer, la pus principal rahó per que yo leix lo mon. D'altres rahons hi ha assats, enfre les quals es aquesta, ço es a saber, que quaix a penes veig null home en lo mon qui faça son dever en honrar, amar e conexer Deu ni qui li haja grat del be que n'a reebut; e quaix tot lo mon s'es convertit en vanitats, en malvestats, engans e errors. E per açó vull mes esser enfre les besties salvatges e-ls arbres e-ls auçells, qui son sens colpa, que star enfre tants homens desconexents e colpables envers lo benefici que han reebut de Deu» (*NEORL VIII*, 117).

Després del comiat, en comptes de seguir el protagonista en el seu periple, tornam a rere, a la ciutat, amb la comitiva paterna que ha acompanyat l'heroi, per tancar l'estament del matrimoni. Si fins aleshores Evast i Aloma havien observat estrictament la intenció per la qual havien contret matrimoni i havien assolit la finalitat del sagrament, un cop que el fill ha abandonat la llar poden dedicar-se al servei de Déu des de l'estament religiós. Estableixen la regla que els ha de regir, funden l'alberg i comencen tot un procés de restabliment, a petita escala, de l'ordre intencional: són models de comportament virtuós, a través dels quals els homes que cauen en la temptació i en el vici poden reeixir dels pecats mortals, a partir de la concordança de les virtuts (cap. 11-18). Són diverses les ocasions en què s'explicita que tota la ciutat coneix el bon comportament dels dos personatges, a partir de l'exemple dels quals hom és capaç d'actuar virtuosament:

«E cor la santa vida de Evast e Aloma era sabuda per tota la çitad e-l honrament e la noblea en que esser sulien era molt gran, per açó proposaren lo maçip e la dona jove que null temps no-s coneguesen ni fossen en peccat de luxuria. La dona veylla se penedí de la entenció segons la qual havia pres per marit l'ome jove e açó mateix feu l'ome veyll; e cascú desirá castedat e religió per lo bo exempli de Evast e Aloma» (*NEORL VIII*, 133).

Un cop superada la temptació dels pecats mortals, davant la qual els dos protagonistes ensenyen a reaccionar la resta d'homes (o si ho preferim, els ajuden a obrir els ulls de la ment), ens capbussem en l'estament de religió, protagonitzat per la

jove abadessa Natana, instruïda en l'Art lul·liana i capaç de redreçar,⁴⁴²² també a petita escala, el monestir on entra per voluntat pròpia i en contra de la voluntat de la mare, un cop que Blaquerna l'ha convençuda que al món no hi pot haver altre objectiu principal que conèixer i estimar Déu. No pot passar que en la discussió entre Natana i sa mare sobre quin estament (religió o matrimoni) és preferible. Quan la filla li comunica el desig d'entrar en estament religiós, és Natana mateixa que recorre a l'exemple prototípic per explicar la intencionalitat en les obres naturals, és a dir, el de l'arbre que fa les fulles per protegir el fruit:

«Nathana respós e dix que enaxí con Deus corporalment feu en paradís orde de matremoni, enaxí speritualment per lum de gracia fa en coratge de home concebre orde de religió; e si matremoni es orde per ço que sien en lo mon, religió es orde per ço que homens sien en gloria; e jatsia ço que lo fruyt no puscha esser sens l'arbre, per tot ço no-s segueix que-l arbre sia mellor que-l fruyt, con sia cosa que-l arbre aja Deus creat per ço que-l fruyt sia» (NEORL VIII, 147).⁴⁴²³

L'entrada de Natana en la comunitat religiosa és precedida per un esdeveniment singular, que preludia també l'actuació exemplar que la protagonista durà a la pràctica. Ens referim al comentari que fa una de les dones quan el capítol accepta l'ingrés de la jove al convent: Natana és una dama rica, i amb el dot podrà, segons la monja, aportar recursos econòmics al monestir. L'abadessa i la resta de germanes reprenen la dona, i l'adverteixen que «con hom reb altre en orde no deu hom aver entenció a les riqueses temporals, cor injuria es feta a la persona que hom reb en orde con la reb per entenció de les riqueses que ella lexa e menysprea e hom no la reeb per les vertuts ab les quals ve a orde» (NEORL VIII, 151).

Un cop que és elegida abadessa, i després de demostrar el coneixement de l'Art,⁴⁴²⁴ Natana inicia un projecte de restabliment de l'ordre moral i d'ordenació del monestir, a partir de l'actuació virtuosa. L'objectiu pel qual es regirà la vida monacal serà l'entrega absoluta a Déu:

⁴⁴²² En la literatura lul·liana les dones sàvies hi tenen un lloc destacat. Com a mostra, al *Llibre de Santa Maria* un dels exemples intencionalment és protagonitzat per una dona sàvia, que contempla la Mare de Déu amb amor i saviesa: «Aquesta dona sabia de letra i havia saviea en moltes sciencies» (ORL X, §12, 54).

⁴⁴²³ L'exemple també serà exposat per Blaquerna, quan l'abat l'interroga sobre «l'ordenament de l'estudi»: «Aquell rusinyol demanà al arbre per que havia tantes flors ni tantes fulles; l'arbre respós que natura ordenava com fossen les fulles e les flors per ço que fos lo fruyt. On, segons estes paraules, es significat que, segons la fi per que som en est loch ni havem lextat lo mon, cové que hajam diversses sciencies per ço que puschem aver la sciencia de theologia, qui es fi e compliment de totes altres sciencies» (NEORL 260).

⁴⁴²⁴ El text és prou explícit quant a aquesta qüestió: «mas Nathana dix que ella havia entesa novella manera de elecció, la qual está en art e en figures, la qual art segueix les condicions del *Llibre del gentil e dels .iii. savis*, lo qual segueix la *Art de atrotar veritat*» (NEORL VIII, 163).

«Tot quant Deus ha fet en lo mon, ha fet a demostrar ses virtuts a nosaltres, per ço que sia conegut e amat per nosaltres, per la qual conexença e amor haja raó a husar en nos de justícia, misericòrdia, per la qual nos do gloria perdurable; e per açò lo Fill de Deu pres nostra natura per tal que usás en nos de humilitat e que-ns eximplificás com nos haguéssim humilitat» (176).

De la mateixa manera que Evast i Aloma ensenyaven com mortificar els set pecats capitals, la reforma de l'abadessa es durà a terme mitjançant la contemplació dels cinc sentits corporals, de les set virtuts creades i les tres potències de l'ànima, a més de la vigilància de l'oració i l'espíament. L'aplicació de la doctrina intencional a la quotidianitat és clara. A tall d'exemple, ensumant els perfums de les dones seglars en l'església, hom pot prendre consciència del desordenament de les intencions,⁴⁴²⁵ situació que cal reprendre i corregir:

«Con les dones seglars siuran enfre nos e sintrem les odors d'alcunes colors on hauran be maestrejades lurs fayçons, adoncs es temps de remembrar la viltat de lur coratge e es bo que les reprenam; cor si elles no han vergonya enfre nos a significar lur folla entenció,⁴⁴²⁶ gens no-s cové que nosaltres ajam vergonya de elles a reprendre, con sia cosa que vergonya no-s cové sinó de coses on ha malvestat e defalliment» (*NEORL VIII*, 169).

Ja hem assenyalat que al *Llibre de contemplació* la persona hipòcrita tenia un lloc destacat en el procés d'inversió de les intencions. Natana també s'hi referirà, en un exemple constant en la literatura lul·liana: el frare que menja i beu desmesuradament per gola i no per necessitat. Com qui no vol la cosa, una frase en boca de l'abadessa Natana serveix per sintetitzar tota la teoria intencional i que reflecteix la concepció del cos com a instrument de l'ànima per assolir la finalitat última: «Menjem e begam per ço que nostra vida sia en amar e servir Deu; no viscam per ço que mengem e begam» (*NEORL VIII*, 171).

La inversió de les intencions i com cal reaccionar davant la temptació són aspectes que l'abadessa Natana domina, i que ja no ens semblaran nous després de tot el que s'ha explicat. Ho il·lustren els exemples següents de la rúbrica de «caritat». És especialment rellevant la segona citació, perquè posa de manifest, d'una banda, la lliure actuació de l'home en el desordenament de les intencions, i de l'altra, la validesa de les proposicions segons l'ordenació intencional:

⁴⁴²⁵ El maquillatge femení era una de les obsessions de Lluïl. Als exemples del *Fèlix* o al *Llibre de Santa Maria* seran nombrosos els casos en què es tracti aquest tema. En certa manera, el maquillatge femení es relaciona amb la hipocresia i, per tant, amb la inversió de les intencions.

⁴⁴²⁶ Notem el sintagma *folla intenció*, tan freqüent al *Fèlix* i *Blaquerna*, en contraposició a l'única *vera intenció* de *LI*.

«[1] Devant l'abadessa e totes les dones, dix una dona sa colpa, la qual havia hauda per lonc temps contra caritat; car ella havia amat Deus pus fortment per ço que li donás gloria que per ell meteix; e mes l'avía temut per ço que no li donás penes infernals que per sa bonea. L'abadessa respós a la dona dient estes paraules:

—Tant es Deu cuvinent a esser amat e temut per la excellent bonea e virtut qui es en ell, que mes lo deu hom amar e tembre per si mateix, que per haver gloria ni per squivar infern; cor en amar gloria ama hom si mateix, e per la amor que hom ha a si mateix ha hom paor de les infernals penes. E cor hom deu amar mes Deu que si mateix, per açó és contra caritat, justicia, que hom tema Déu per ço qui meyns es noble, e deu-l'om amar e tembre per ço qui es pus noble, con sia cosa que ell sia millor e pus noble que totes les creatures» (*NEORL VIII*, 181).

«[2] Con l'abadesa hac mostrada la rahó per la qual hom deu amar Deu e hac mostrat com hom pot amar gloria e tembre pena, una altra dona dix que ella havia colpa contra Deu e contra totes les dones en ço que la entenció per la qual ella entrá en orde no fo segons caritat que ella hagués a Deu ni a les dones, ans fo per ço cor era pobre en lo segle; e per ço cor no podia haver de que visqués entrá en orde. L'abadesa respós dient que en una obra mateixa pot hom ordenar o desordenar sa entenció. Cor si per pobrea hom entra en orde, hom pot haver caritat principalment a Deu e a l'orde, e secundariament pot hom haver entenció a si metex e a ses necessitats: —E cor vos hagués una entenció tan solament ha vos mateixa e pogrets haver entenció a entrar en orde amant Deu e amant societat de les dones, per açó sots contra Deu e les dones culpable, per la qual colpa cové que vos portets penitencia» (*NEORL VIII*, 181).

És així que l'abadessa Natana aconsegueix que les monges que regeix actuïn moralment d'acord amb l'objectiu primer de conèixer, estimar i servir Déu. La convicció ferma, inalterable, en el servei a Déu, no només possibilita que Natana venci qualsevol entrebanc per realitzar la seva vocació, sinó que a més, aconsegueix redreçar les intencions de sa mare i de totes les germanes del monestir. Com han demostrat Evast, Aloma, i ara Natana, el comportament exemplar, èticament virtuós, permet restablir l'ordre i redreçar la comunitat. Una tasca que, a gran escala, durà a terme Blaqueria al llarg de la resta de capítols, un cop que s'han assajat els mecanismes que fan possible el redreçament social en una comunitat reduïda.

6.2. EL «REFORMATOR MUNDI» I LA SUPOSADA UTOPIA

Blaqueria ha iniciat el seu trànsit pel món per trobar un lloc on establir l'ermitatge des del qual pugui contemplar i servir Déu sense cap mena de distracció. No té cap més aspiració ni objectiu que viure en contemplació i comunió amb la divinitat. Quan inicia el trajecte cap a la vida contemplativa, no sap que pel camí trobarà una colla de personatges i de situacions que interferiran poderosament en la consecució de ser ermità. No serà fàcil ni ràpid arribar a aquesta meta. La voluntat de Déu, per al jove protagonista, va per un altre cantó: el de la vida activa per restablir la intenció per la qual l'home ha estat creat.

L'aparició dels diferents personatges, sovint al·legòrics, és immediatament posterior al comiat familiar, durant la primera nit que Blaquerna passa fora de la llar: el protagonista arriba al palau on habiten desconsoladament els Deu Manaments.⁴⁴²⁷ El parlament del Primer Manament és un lament que connecta amb tots els textos que Llull ha dedicat a reflectir el «torbament del món» pel fet que són pocs els homes que coneixen i estimen Déu vertaderament:

«—A las, menyspreat per les gents!— dix lo Primer Manament— Morts son tos amadors, per los quals eres servit molt honorablement. Molts son los homens en est mon qui creen en ydoles e fan deus stranys del sol e de la luna e de les stelles; amar mes son fill o son castell o sa persona fa deu de ço que ama mes que l'Altisme, qui és subirà be a tots bens. On son aquells qui aman Deu sobre totes coses? Ni qui es aquell qui per honrar Deu se liure a mort e a sostenir tots treballs? On pus remembre la gran multitut de les gents ni menys atrob dels homens qui amen Deu vertaderament, pus fort creix ma dolor e mes multipliquen mos marrimens» (*NEORL VIII*, 207).

Un altre personatge al·legòric que també explica a Blaquerna l'estat de tristor en què es troba pel defalliment de les gents és Fe, personatge que apareix acompanyat de sa germana Veritat, un cop que ambdues han tornat de missió per terres sarraïnes, on han estat incapaces de convertir els infidels i per la qual cosa van a demanar consell al seu germà Enteniment. En aquesta ocasió, Fe corregeix l'error de Blaquerna sobre el fet de considerar la conversió dels infidels «per ço que la fe ne sia ocasió de major mèrit». Aquesta conversió no pot ser, segons el personatge al·legòric, per primera intenció, sinó que ha de ser un instrument per servir Déu:

«Ans cové que sia secundaria entenció e que la principal entenció sia que Deus sia conegut e amat e que enteniment pusca husar de sa virtut per ço que jo·n [la Fe] sia major e en pus alt grau» (*NEORL VIII*, 212).⁴⁴²⁸

A mesura que va trobant-se pel camí amb els diferents personatges, Blaquerna sap què provoca un desordre, on és l'origen del pecat i de l'error. Sobretot, emperò, sap com resoldre-ho, tot advertint que el problema sol ser la inversió de les intencions. Potser l'exemple paradigmàtic és el del pastor a qui el llop se li menjà el fill en un moment de descuit. Un cop que Blaquerna ha aconseguit consolar el pare desesperat, li explica per què ha perdut realment son fill i quin és el comportament virtuós que ha de seguir, a partir d'ara, si vol viure en pau:

⁴⁴²⁷ Mantencim la majúscula de l'edició pel fet de tractar-se d'un personatge al·legòric.

⁴⁴²⁸ Al paràgraf citat es demostra, novament, la necessitat de la conversió per «raons necessàries». Com explica Ruiz Simon «La fe és un mitjà necessari (sense creure, d'acord amb el *dictum* d'Isaïes, no es pot entendre), però al cap i a la fi, un mitjà, un instrument. I és precisament perquè el mèrit se segueix d'allò pel qual l'home és (recordar, entendre i estimar Déu), que el mèrit d'entendre allò que es creu és superior al mèrit de la fe. D'acord amb això, la fe serveix per adquirir un major mèrit quan s'ordena a l'enteniment que no quan en té prou de creure» (1999: 382).

«Blaquerna dix al pastor que li digués veritat qual havia mes amat o Deu o son fill. Lo pastor respós e dix que mes d'amor havia hauda a son fill que a Deu. Blaquerna dix que defalliment es de caritat en home que ama nulla cosa mes que Deu.

—E justícia es aquella cosa qui poneix aquells qui amen menys Deu que altra cosa. E con vos aviets major amor a vostre fill que a Deu, per açó vos ha punit justícia en la mort de vostre fill. E vol la saviea de Deu que d'aquí en avant vos amets Deu sobre totes coses per ço que sia en vos prudencia, per la qual ajats fortitudo contra la ira en que sots e que mortifiquets vostre coratge e hajats sperança en veer vostre fill, qui es en la gloria de Deu» (*NEORL VIII*, 235).

El darrer personatge que troba durant el camí, i gràcies al qual Blaquerna entra al convent, és Narpan, el fals penitent de qui el protagonista accepta de ser-ne l'escuder i mestre durant un any, per tal que faci penitència per primera intenció i no per vanaglòria com ha fet fins aleshores. Un altre cop, l'actuació exemplar del protagonista fa que Narpan comenci a posar seny i visqui d'acord amb la penitència que s'ha imposat ell mateix. Com els pares i Natana, Blaquerna ha exercit un mestratge important, amb el seu propi comportament, exemplarment modèlic. És aquesta actuació, per la qual Blaquerna s'integra en la quotidianitat del monestir, que la comunitat de monjos vol que el protagonista faci vots monacals i els ensenyi les ciències que coneix —un llegat que ha après especialment de son pare. Blaquerna, ja ho sabem, declina l'oferiment perquè ell vol abraçar la vida contemplativa i ser ermità. Tanmateix, no li queda més remei que acceptar les raons que l'abat li dóna per convèncer-lo perquè quedi al monestir. Des d'aleshores, Blaquerna aplicarà tot el seu bagatge sapiencial per aconseguir l'ordenament del monestir i per corregir els vicis en què cauen contínuament els seus germans d'ordre. És capaç d'acusar l'abat i el cellerer públicament, en la reunió capitular, perquè arpleguen més del que necessiten per viatjar. Tampoc, no té cap inconvenient en acusar públicament el comportament viciós del bisbe. D'aleshores ençà, serà freqüent que el narrador omniscient faci referència al gran bé que se'n deriva per al monestir de l'actuació de Blaquerna, un bé tan gran que serà el motiu pel qual el protagonista en sigui elegit abat i, posteriorment, bisbe de la diòcesi. La diferència amb els capítols anteriors és força clara: fins a l'elecció de Blaquerna com a abat, les accions reformadores eren del tot individuals. Això vol dir que eren els protagonistes mateixos (Evast i Aloma, Natana i Blaquerna) que exemplificaven les virtuts amb el seu comportament, eren capaços de superar vicis i d'adoctrinar amb l'exemple. Amb el nomenament d'abat, el pes del comportament modèlic ja no recau exclusivament sobre el nostre heroi. La ciència que ha ensenyat comença a donar bons fruits al monestir, amb la qual cosa pot bastir una estructura d'ajudants, a partir de la qual es multipliquin

les exemplificacions dels adoctrinaments i dels comportaments virtuosos sobre diferents aspectes de la realitat a la resta de la població laica. Els frares protagonistes de l'*Ave Maria* exerceixen aquesta funció, que serà la mateixa que desenvoluparan els canonges de les vuit benaurances quan el bisbe Blaquerna es proposi d'ordenar son bisbat. Al primer parlament, el novell bisbe explicita quin serà l'objectiu del seu mandat:

«Totes aquests coses sien meses en scrit per tal que puscha ençerchar en ma anima si en aquesta sgleya puria nulla cosa mellorar ni ordenar a honor de Deu e a donar bon exempli als homens lecs, qui pequen moltes vegades per lo mal eximpli que han de lur pastor e de sos companyons» (*NEORL VIII*, 307).

Ja s'ha vist que al *LI*, i des de *LC*, un dels aspectes fonamentals que preocupaven especialment el nostre autor era que la jerarquia religiosa i militar (oficis superiors a la resta per conservar la fe i la justícia) no actuàs d'acord amb la recta intenció. En la discussió amb l'ardiaca, sobre el deshonor que s'esdevindria si s'admetia el pla del bisbe, Blaquerna ha de recordar quina és la intenció de l'honrament:

«Respós lo bisbe que honrament no deu esser desijat si no a entenció de servir Deu e que fer almoyna es mes honrar Déu que tenir companya superflua per aver vanagloria» (*NEORL VIII*, 308).

El servei a Déu ha de ser la meta de qualsevol acció del nou pastor i dels seus «canonges sants e devots», canonges que ens retornen als «homens molt sants e devots, ardots e fervents» del final del *Llibre d'intenció*. Quina serà la missió, d'aquests canonges? Serà, ni més ni pus, que servir Déu per primera intenció, amb la qual cosa el seu comportament exemplar serà un autèntic reflex ètic per a la societat, que veurà en la coherència entre el missatge predicat i el comportament d'aquests canonges un model per exercitar les virtuts. Des d'aquesta perspectiva, un dels casos més representatius és la conversió del príncep que aconsegueix el canonge de «suavetat». La història és relativament senzilla i no serà exclusiva del Blaquerna: el «príncep de la terra» era un mal cristià que «desheretava l'Esgleya e fahia moltes injurries a l'Esgleya, cor aquell princep no era bon chrestia ni volia obeir lo bisbe Blaquerna de ço que li dehia segons son ofici». La reacció del papa davant d'aquesta situació és del tot coherent amb la seva potestat: cal excomunicar el príncep, encàrrec que el papa transmet al bisbe Blaquerna. El capítol dels canonges tem la reacció irada del príncep, perquè tothom coneix la crueltat pròpia del personatge. Es decideix que sigui el canonge de suavetat qui vagi a visitar el príncep, perquè li comunicui pacíficament el missatge. Òbviament, el príncep reacciona violentament contra el canonge de suavetat, talment com havien previst els canonges: «Molt desplach al princep lo vet e maná que a devant ell hom despullás e

ligás e açotás lo canonge e que enaprés a mala mort hom lo fes murir». ⁴⁴²⁹ El canonge, conscient de la responsabilitat del seu ofici, assumeix el càstig exactament com l'assumí Jesucrist durant la Passió: ⁴⁴³⁰

«Dementre que hom ligava e açotava lo canonge, e ell pregava Deus per lo príncep e per aquells qui-l açotaven, e loava Deu, qui li fahia portar penitencia dels peccats que havia fets en est mon. On pus fortment hom l'açotava e-l turmentava, pus piadós sguart havia he pus devotament dehia aquestes paraules: —Jesucrist, Senyor! M'as creat a ta semblança e semblant natura humana ha pres la mia natura. En semblant manera que tu volguíst esser turmentat me fas turmentar per ço que mills sia a tu semblant. No-t puria guardonar los dons que-m vols donar: beneesch-te, Senyor, con me vols honrar! No sseria ssuau ni semblant a tu si ayrava aquells qui-m turmenten». (NEORL VIII, 315).

El canonge reviu la Passió de Jesucrist i l'assumeix dignament, tot per servir Déu, per mortificar els pecats i per pregar per la salvació del príncep. No accepta el càstig per obtenir-ne honrament o vanaglòria, un càstig injust que tan sols respon a la ira i a la crueltat del príncep, desconexedor no tan sols de com ha de fer concordar les virtuts per vèncer els vicis sinó del seu comportament contrari a la fe cristiana. La persuasió per mitjà de l'exemple resulta més que efectiva. El príncep resta del tot sorprès i es meravella de la noble actitud del canonge:

«Temps es estat que clergues sulien esser ergulloses e de vilanes paraules! On es açó vengut que tu has tan humils e tant devotes paraules? Seria temps vengut que humilitat e devoció se concordassen en vosaltres clergues e que nosaltres lechs ne prenguessem exempli de vosaltres? Per Deu te prech e-t conjur que-m digues l'estament de ton bisbe e de tos companyons, cor alcuna novella virtut es en aquells qui en aytal cas han a mi tramés aytal home com tu!» (NEORL VIII, 315).

A partir de l'exemple, el príncep rectifica l'error en què estava, «demaná perdó e feu satisfacció e comenás en gracia e en benedicció del bisbe e de tot lo capitol». ⁴⁴³¹ Tot un èxit, que es repetirà en totes i cada una de les situacions i que en darrera instància seran èxits assolits per l'exemplaritat del bisbe Blaquerna.

L'ascens del protagonista al papat serà una conseqüència lògica del seu comportament virtuós. Una de les premisses bàsiques que s'han vist al capítol de *LI* dedicat a la preladia era precisament que el càrrec no pot adquirir-se per compra-venda ni per herència ni per altra via que no sigui per la dels mèrits propis. Qui pot il·lustrar aquest ascens virtuós millor que Blaquerna? El discurs primer, en què com és habitual Blaquerna renuncia inicialment al nou càrrec (per allò de la supremacia de la vida

⁴⁴²⁹ (NEORL VIII, 315).

⁴⁴³⁰ És el que Rubio ha explicat sobre la *imitatio Christi* «com a model de comportament no sols interior sinó també de comportament social» (1995: 72).

⁴⁴³¹ (NEORL VIII, 316).

contemplativa *versus* la vida activa), posa de manifest el que finalment resultarà ser la tasca principal del nou «apostoli»:

«Fama es per tot lo mon que apostoli puria ab sos companys ordenar quaix tot lo mon si-s vullia; e cor lo mon sia en tan gran discordia e desordenament, temedora cosa es esser apostoli. E significada es en l'apostoli gran colpa, si no usava de son poder en ordenar lo mon, siguent volentat tot lo poder que Deus ha donat a apostoli en ordenar lo mon» (NEORL VIII, 345).

El papat de Blaquerna és el punt culminant del procés d'ascensió en l'estament religiós, una culminació que no pot entendre's com a assoliment del màxim càrrec eclesiàstic sinó com a moment en què tot el procés reformador que s'ha observat progressivament en grau ascendent (casa, ciutat, monestirs, diòcesi) esclata mundialment. Així com en la reforma diocesana el bisbe Blaquerna s'havia envoltat dels canonges per dur a terme la tasca missional, ara s'envolta dels quinze companys canonges del *Gloria in excelsis Deo*. L'evangelització es durà a terme arreu del món: «E cada part sia ufiçi del qual se tenga cascú per tengut a honrar e a mantenir la cort per ço que en la cort Jesucrist sia honrat e per la cort sia honrat per totes les terres del món». ⁴⁴³² L'objectiu d'aquest equip organitzat és, com no podia ser altrament, restablir l'ordenació intencional al món per aconseguir-hi la pau:

«En lo consistori fo l'apostoli Blaquerna ab los cardenals per ço que per lurs bones obres fos gloria coneguda a Deu en los cels. E per açó l'apostoli dix als cardenals que ell los pregava que li ajudassen a usar de son ofici a gloria de Deu en tal manera que poguessen retornar les gents a l'entenció per que son los oficis e les sciencies: per donar gloria a Deu; cor tant es vengut lo mon en defalliment que a penes es null home qui aja entenció a aquella cosa per que es creat ni per que a l'ufici en que es» (NEORL VIII, 352).

Les conseqüències no es fan esperar. La bona acció del papa i del seu exèrcit esdevé un mirall de comportament per a la resta de la societat:

« Lo be que-s seguia per l'ordenament que-l papa havia establert inluminà tot lo món e devoció donava a tots aquells qui ohien recomptar l'ordonament e per tot lo mon era escrit lo procés d'ordinació» (NEORL VIII, 357).

«Molt era lo gran be e-l bon exempli qui-s seguia per l'ufici del cardenal. E cor l'apostoli e-ls cardenals fahien lur poder en servir los oficis que havien presos a servir, per açó los donava benedicció e compliment a lurs obres e fahia-ls esser agradables a les gents» (NEORL VIII, 418).

⁴⁴³² (NEORL VIII, 349).

Just en aquest punt, un cop que ha acabat el llibre quart, quan el món ha recuperat l'ordre i s'ha restablert la *pax christiana*, és el moment que Blaquerna, ja envellit pel pas dels anys, pot assolir, ara sí, el seu desig vital de retirar-se a viure contemplativament. S'inicia el llibre cinquè, *de vida ermitana*, que conté el transcendent *Llibre d'Amic e Amat* i la sintètica *Art de contemplació*. La vida activa descrita al llarg de la novel·la, i que ha fruitat en l'ordenament del món, ha donat lloc a la vida contemplativa per la qual se segueix mantenint l'ordre i el servei a Déu, sobretot tenint en compte que la vida contemplativa suposa el grau més proper d'acostament a Déu.

El darrer capítol, que tanca la ficció narrativa, és clau per a la connexió de tot el procés engegat per Blaquerna amb els seus homes i el *LI*. El discurs de l'heroi (amb l'autoritat moral que ha assolit amb el seu comportament virtuós) al joglar afligit, resumeix el vertader sentit de la novel·la i l'enllaça amb el contingut del *Llibre d'intenció*:

«Bells amichs —dix Blaquerna—, l'ufiçi de juglaria fo atrobat per bona entenció, ço es a saber, per loar Deu e per donar solaç e consolació a aquells qui son treballats e turmentats en servir Deu. Mas en temps som venguts que quaix home no husa de la final entenció per que los uficis foren començats al començament; cor lo començament de clergues fo fundat sobre bona entenció en primer, e açó mateix se segueix dels cavallers, juristes, artistes, metges, merchaders, religioses, ermitans e tots los altres uficis. Mas ara som en temps sdevenguts que, cor hom no-n husa tan fort con deuria, de la entenció per que los uficis e les sciencies son, per açó es lo mon en error e en treball, e Deus es innorat, desamat, desobeit per aquells qui son ubligats a amar e conexer e obeir e servir Deu. On, per açó jo, bells amichs, vos do penitencia que vos anets per lo mon cridant e cantant per uns huficis e per altres, dient la entenció per que fo juglaria e·ls altres uficis en lo començament. E portats aquest *Romanç de Evast e Blaquerna*, en lo qual son significades les rahons per les quals foren atrobats los començaments demunt dits; e reptats e sobreprenets tots aquells qui husen mal de lurs uficis, segons vostre poder e temps e loch e oportunitat; e no us temats blasme, treball, mort per ço que a Deus siats agradable» (*NEORL VIII*, 578).

CONCLUSIONS

El *Blaquerna* és la gran exemplificació de *LI*. La trama de la novel·la és bastida sobre la teoria de la doble intencionalitat i, més concretament, sobre la *recta intenció* que ha de guiar l'home de qualsevol estament i en qualsevol actuació. La reforma de la societat, tan desbaratada perquè s'ha perdut el vertader sentit de la vida, és possible si s'ordenen les intencions per les quals Déu ha disposat la creació. Els pares de Blaquerna han demostrat com ser exemplars des dels estaments pels quals han passat. Natana ha reformat la comunitat de monges, fent concordar les virtuts i rebutjant els vicis. Com Blaquerna, que passant per tots els graus de l'estament religiós, ha reformat el món. La reforma de la cristiandat, amb la forta càrrega de denúncia social implícita (i molt especialment dirigida a la jerarquia eclesiàstica), ha estat viable amb l'exèrcit d'ajudants amb què ha comptat Blaquerna, els quals han motivat, amb l'exemple, el canvi per a la resta de la societat. Una reforma, tanmateix, que fins que no s'ha acomplert no ha fet possible que l'heroi assolís la màxima aspiració de la vida contemplativa, en dualitat constant entre la vida activa i la vida contemplativa. El *Romanç d'Evast e Blaquerna*, per tant, és la posada en pràctica del *Llibre d'intenció*. Només des d'aquesta perspectiva es pot relativitzar la classificació d'«utòpica»: la reforma de la societat és possible si i només si es restableix l'ordre de les intencions, primer a nivell individual i després a nivell col·lectiu, en un restabliment dels valors originàriament cristians. L'exemplificació no s'aturarà aquí: els exemples del *Llibre de meravelles* o el *Llibre de Santa Maria* seran aplicacions pràctiques de la teoria de la doble intenció exposada al llibre destinat a tractar monogràficament la qüestió.

7. CONCLUSIONS FINALS

El *Llibre d'intenció* és una obra original de Ramon Llull, l'autenticitat de la qual no ha estat mai qüestionada. Ho demostren diferents característiques (títol de l'obra, temàtica, estil, inclusió en manuscrits llatins relacionats amb la primera estada (el 1287-89) de l'autor a París) i la inclusió en els catàlegs més antics, així com la inclusió al *Directorium* de l'inquisidor Eimeric. La redacció de l'obra s'ha de situar entre 1274-76 i 1283. La data límit de la traducció llatina és 1289. Miramar o Montpeller es perfilen com els dos enclavaments hipotètics per a la redacció.

El fet de no disposar, encara, de l'edició crítica llatina fa difícil de determinar quina de les dues versions (catalana o llatina) és la primera. Malgrat tot, i atenent al *modus operandi* lul·lià, caldria pensar en una primera redacció catalana i una posterior traducció al llatí. Els resultats de la *recensio* han demostrat la connexió ecclèstica entre els dos manuscrits llatins de major autoritat i la família α de la tradició catalana.

Actualment es conserven quinze manuscrits que transmeten completament o parcial el text català del *Llibre d'intenció*. Es coneixen, així mateix, dos manuscrits més que en transmetien la versió catalana, manuscrits perduts al llarg del s. XX. Dels quinze manuscrits, deu són medievals i cinc són moderns. El còdex més antic ha de situar-se a partir de la segona meitat del segle XIV. El més modern, al segle XVIII.

El *Llibre d'intenció* ha estat editat en dues ocasions, durant el s. XIX i XX (a banda de l'edició llatina de Magúncia, del s. XVIII). Ambdues edicions responien al context cultural del moment de recuperar, urgentment, els textos de Ramon Llull. Les dues edicions foren fetes amb criteris poc filològics: no es tingué en compte tota la tradició de testimonis manuscrits coneguts, no se n'advertien les fonts d'edició i, sobretot, no s'analitzaven les relacions genètiques entre els testimonis. L'edició de Jeroni Rosselló (1886/1901), malgrat ser la primera, resultà molt poc fiable, per les nombroses intervencions no advertides de l'editor. La segona, de Mn. Galmés (1935), molt més rigorosa, no era tampoc una edició crítica. Aquests factors obligaven a emprendre una tercera edició de la versió en català, que resolgués les mancances anteriors.

La *recensio* ha posat de manifest l'existència de dues famílies, α β . Encara que no es detecten errors d'arquetip, no s'observen variants redaccionals que facin pensar en l'existència de més d'un arquetip. Els testimonis de la família β es relacionen per un conjunt d'errors significatius, que posen en relleu l'existència d'almenys tres

subarquetips. El comportament de la família α és impossible de definir. Això no obstant, l'edició ha de partir d'un testimoni d'aquesta branca. A més de ser el *codex antiquior* de la tradició catalana, M és el testimoni amb millors solucions textuais i lingüístiques. La relació de la família α i de M especialment amb els dos testimonis llatins relacionats directament amb l'autor han convertit M en *codex optimus* a partir del qual calia emprendre l'edició.

L'edició crítica del text a partir de la col·lació de tots els testimonis de la tradició catalana, a més dels dos llatins esmentats, i l'anàlisi de les relacions genètiques constitueixen l'aportació més important i innovadora d'aquesta tesi als treballs d'estudi i edició de l'obra lul·liana. Així mateix, són igualment innovadores les aportacions següents:

1. S'han descrit en un sol volum tots els manuscrits catalans (i superficialment els llatins) que conformen la tradició catalana. Si bé s'havia donat notícia dels còdexs transmissors de l'obra, eren descripcions disperses, que calia completar en alguns casos. Llevat de tres manuscrits moderns, s'han consultat directament totes les fonts manuscrites, escampades arreu d'Europa.
2. A banda de les característiques codicològiques, s'ha donat especial rellevància a la història dels còdexs i, també, a les característiques ortogràfiques (i en menor mesura lèxiques i morfològiques) de cada testimoni manuscrit. Aquesta anàlisi és la primera que es fa en relació amb els testimonis transmissors del *Llibre d'intenció* i ha posat especialment de manifest com la representació vocàlica és vacil·lant en les còpies elaborades a Mallorca al llarg del s. XV.
3. L'estudi de la història de cada manuscrit, fins allà on s'ha pogut restablir, ha confirmat la constitució de la família β . Tots els testimonis d'aquesta família estan lligats a Mallorca, a partir del s. XV i deriven d'un subarquetip comú. La transmissió d'unes mateixes obres, algunes separacions del text i, sobretot, la presència de dos textos apòcrifs, en confirmen els resultats textuais.
4. És el primer cop que es defineix la història de la transmissió i de la difusió de l'obra. Una difusió que comença molt poc temps després de la mort de Ramon Llull i que té el moment culminant d'expansió durant el s. XV, quan es realitzen la majoria de còpies actualment conservades, es documenta en nombrosos inventaris i es copia en terres de la corona castellana. Els lectors de l'obra (reis, burgesos, mercaders, clergues) responien als grups socials i estamentals als quals l'autor es refereix explícitament al *Llibre*

d'intenció. El fet de conservar actualment quinze manuscrits catalans i setze de llatins és un indicatiu clar de l'abast de l'obra al llarg de la història.

5. S'ha determinat que el títol original de l'obra és *Llibre d'intenció* i no *Llibre de primera i segona intenció*. Les variants sobre el títol han estat nombroses al llarg de la història. La segona intitulació esmentada comença a circular en les còpies de finals de s. XIV i principis del XV. Això no obstant, a dins del cos de l'obra es fa referència en dues ocasions al *Llibre d'intenció*, així com també és el títol que apareix en altres obres lul·lianes posteriors, per referir-se a l'obra.

6. El *Llibre d'intenció* és una de les obres que Ramon Llull va dedicar explícitament al fill anònim. Hem demostrat que si bé aquesta dedicatòria pot respondre a factors biogràfics reals de l'autor, no se'n pot descartar un ús estrictament literari, com a recurs per dividir l'exposició i, sobretot, per definir el tipus de lector al qual s'adreça el *Llibre d'intenció*.

7. Una altra de les innovacions de la investigació la constitueix la determinació i anàlisi de l'estructura de l'obra. Llull presenta la teoria de doble intencionalitat, un dels punts fonamentals per entendre la seva producció, que té en Déu el principi i l'objectiu principal. Al *Llibre d'intenció* comença definint el terme i configura una estructura gradual, on *intenció* és un concepte relacional. Déu, bé absolut i suprem, és necessàriament l'esglaió, a partir del qual s'inicia el descens. La intencionalitat en Déu i la intenció en les seves activitats (creació i Encarnació) constitueixen els capítols inicials. A continuació, s'analitza la intencionalitat en l'home: si invertir l'ordre intencional té com a conseqüència immediata el pecat, cal aconsellar el lector com vèncer la temptació. Per aquest motiu el cinquè capítol s'organitza en subcapítols dedicats a les virtuts i als vicis, a l'oració i als sagraments, a alguns aspectes determinants del comportament humà i, sobretot, als estaments socials prototípicament medievals. Una estructura, per tant, descendent, en la qual s'imposa la crítica de l'autor a la pèrdua de valors.

8. El *Llibre d'intenció* és una obra que temàticament s'ha de connectar amb l'altra obra immediatament posterior segons el catàleg de Bonner: el *Romanç d'Evast e Blaquerua*. Si tradicionalment s'havia considerat que la reforma de la cristiandat que s'hi proposa és del tot utòpica, una lectura en clau intencional demostra que d'utòpica no en té res, perquè pot dur-se a la pràctica *sí i només sí* s'acompleix el restabliment de les dues intencions. Hem considerat, per tant, que aquesta novel·la és l'aplicació pràctica del

Llibre d'intenció i la demostració que la reforma social, almenys literàriament, és del tot factible.

9. Els dos únics estudis monogràfics que s'havien fet sobre el *Llibre d'intenció* es remunten al 1943, i foren elaborats per dos seminaristes, Llorenç Bonnín i Bartomeu Bennàssar, en el marc del Certamen celebrat anualment al Seminari Conciliar de Mallorca. Donam a conèixer els dos textos, que són editats, així per primer cop.

10. És el primer cop, també, que s'edita íntegrament i tenint en compte tots els testimonis el text dels *Senys espirituals i virtuts teologals (SEVT)* i el *Consectari de les quatre virtuts (CQV)*, dos textos apòcrifs que apareixen en alguns manuscrits de la branca β relacionats amb el *Llibre d'intenció*.

En definitiva, és el primer cop que s'ha analitzat el *Llibre d'intenció* monogràficament (fonts de transmissió, difusió, relacions ecdòtiques, contingut) i, sobretot, s'ha reeditat seguint uns criteris estrictament filològics.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AKASOY, A. & FIDORA, A. (2008) «Ibn Sab'īn and Raimunds Lullus: The Question of the Arabic Sources of Lullus' Logic Revisited». *Islamic Thought in the Middle Ages: Studies in Text, Transmission and Translation in Honour of Hans Daiber*, ed. Anna A. Akasoy i Wim Raven. Leiden: Brill. pàg. 433-458.
- ALIBERT, L. (1966) *Dictionnaire Occitan-Français d'après les parlers languedociens*. Toulouse, Institut d'Etudes Occitanes.
- ALEMANY, R. (1992) «Imbricacions entre la intencionalitat i el discurs explícit del *Blaquerna* lul·lià». *Atti del Convegno Internazionale Ramon Llull; il lullismo internazionale, l'Italia. Napoli, 30 e 31 marzo, 1 aprile 1989*. Istituto Universitario Orientale. Annali: Sezione Romanza" XXXIV, 1. Nàpols. pàg. 223-240.
- ALÒS MONER, R. D' (1934) «Antics fons lul·lians a París». *La Paraula Cristiana* 20. Barcelona. Pàg. 330-339.
- ALÒS, R. D' (1935) «Inventari de manuscrits lul·lians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló». *Estudis Franciscans* 47. Pàg. 69-86.
- AMENGUAL BUNYOLA, G. A. (2010) = LLULL, R. (2010)
- ANGLADE, J. (1977) *Grammaire de l'Ancien Provençal*. Paris. Éditions Klincksieck.
- ANTÓN CUADRADO, E. (1961) «Necesidad de vigencia de la primera intención luliana» *SL* 5. Palma. Pàg. 243-262.
- ARNALL & PONS (1993) = ARNALL JUAN, M. J. & PONS GURI, J. M. (1993) *L'escriptura a les terres gironines: segles IX-XVIII*. Girona: Diputació de Girona.
- ARNALL, M. J. (2002) *El llibre manuscrit*. Edicions Universitat de Barcelona. Eumo Editorial.
- ARTIGAS, M. (1930) *Catálogo de los manuscritos de la Biblioteca Menéndez y Pelayo Santander*: Talleres tipográficos J. Martínez.
- ARTUS, W. W. (1995) «Ramon on First and Second Intentions. A Basic Ethical Doctrine». *Les philosophies morales et politiques au Moyen Age. Moral and Political Philosophies in the Middle Ages. Actes du IX Congrès international de philosophie médiévale. Ottawa, du 17 au 22 août 1992 (S.I.E.P.M.)*, ed. Bernardo Carlos Bazan, Eduardo Andujar i Léonard G. Sbrocchi, II. New York – Ottawa – Toronto: Legas. Pàg. 978-990.
- ASPERTI, S. (2006) *Origini romanze*. Roma: Viella.
- AURELL I CARDONA, M. (1987) «Chevaliers et chevalerie chez Raymond Lulle». *Raymond Lulle et le Pays d'Oc*. «Cahiers de Fanjeaux» 22. Tolosa: Privat, 1987: 141-168

- AVALLE, D'A. S. (1978) *Principi di critica testuale*. Editrice Antenore. Padova.
- AVINYÓ, J. (1935) *Les obres autèntiques del Beat Ramon Llull: Repertori bibliogràfic* Barcelona.
- AVINYÓ, J. (1936) «Principis i fonaments de la teologia lul·liana», *Mediterraneum* 1, pàg. 72-86
- AA.VV. (1987) *Raymond Lulle et le Pays d'Oc*. «Cahiers de Fanjeaux» 22 (Tolosa: Privat)
- AA.VV. (2005) *Els certàmens del Seminari Conciliar de Sant Pere. Biblioteca Diocesana de Mallorca*. Pròleg de Gabriel Seguí Trobat. Palma: Consell de Mallorca, Departament de cultura.
- AA.VV. (2007) *Raimundus, christianus arabicus: Ramon Llull i l'encontre entre cultures*. Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània.
- AA. VV. (2008) *Raimundus Lullus. An Introduction to his Life, Works and Thought*, ed. Alexander Fidora i Josep E. Rubio; trad. Robert D. Hughes, Anna A. Akasoy i Magnus Ryan, «Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis 214. Raimundi Lulli Opera Latina, Supplementum Lullianum» II. Turnhout: Brepols. xiv +564 pàg.
- BADIA, L. (1992) *Teoria i pràctica de la literatura en Ramon Llull*. «Assaig» 10 Barcelona: Quaderns Crema.
- BADIA, L. (1995) «Ramon Llull: Autor i Personatge». *Aristotelica et Lulliana magistro doctissimo Charles H. Lohr septuagesimum annum feliciter agenti dedicata*, ed. Fernando Domínguez, Ruedi Imbach, Theodor Pindl i Peter Walter, "Instrumenta Patristica" XXVI (Steenbrughe / La Haia: Abbatia Sancti Petri / Martinus Nijhoff International). Pàg. 355-375.
- BADIA, L. (2005) «Generació o luxúria. Què diu Ramon Llull sobre el sexe. 1. La teoria». *Actes de les Jornades Internacionals Lul·lianes. Ramon Llull al s. XXI. Palma, 1, 2 i 3 d'abril de 2004*, ed. Maria Isabel Ripoll Perelló, Col·lecció Blaquerna 5. Palma/Barcelona: Universitat de les Illes Balears / Universitat de Barcelona. Pàg. 13-45
- BADIA, L. (2008) = LLULL, R. (2008)
- BADIA & AL. (2009a) = BADIA, L. - SANTANACH, J. - SOLER, A. (2009) «Le rôle de l'occitan dans la production et la diffusion des oeuvres de Raymond Lulle (1274-1289)». *La voix occitane. Actes du VIIIe Congrès de l'Association Internationale d'Études Occitanes. Bordeaux, 12-17 septembre 2005*, ed. Guy Latry, (Bordeus: Presses Universitaires de Bordeaux). Pàg. 369-408.
- BADIA & AL. (2009b) = BADIA, L. - SANTANACH, J. - SOLER, A. (2009) «Els manuscrits lul·lians de primera generació als inicis de la *scripta* librària catalana». *Translatar i transferir. La transmissió dels textos i el saber (1200-1500)*. Edició

a cura d'Anna Alberni, Lola Badia i Lluís Cabré. Obrador Edendum. Santa Coloma de Queralt. pàg. 61-90.

BADIA & AL. (2009c) = BADIA, L. - SANTANACH, J. – SOLER, A. (2009). «Per la lingua di Ramon Llull: un'indagine intorno ai manoscritti in volgare di prima generazione». *Medioevo Romanzo* 33, 1, pàg 49-72.

BADIA I MARGARIT, A. M (1994) *Gramàtica històrica catalana*. Tres i Quatre. Primera edició de 1951. Biblioteca d'estudis i investigacions, 4. València.

BARNILS, P. (1909) = LLULL, R. (1909)

BARNILS, P. (1911) = LLULL, R. (1911)

BATLLORI, M. (1943) «El lulismo en Italia (Ensayo de síntesis)». *Revista de Filosofía* II. Madrid.

BATLLORI, M. (1964) «Pourquoi les manuscrits lulliens de Munich ne se trouvent pas à la Vaticane». *Mélanges Eugène Tisserant*. Ciutat del Vaticà, vol IV, pàg. 121-128.

BATLLORI, M. (1993) «El pensament pedagògic de Ramon Llull». *Ramon Llull i el lul·lisme*. ed. 3 i 4. Biblioteca d'estudis i investigacions. València. Pàg. 117-147. Traducció de «El pensamiento pedagógico de Ramon Llull», a BERNABÉ & AL. *Historia de la educación en Espanya y América. La educación en la Hispania antigua i Medieval*. Madrid, 1992, pàg. 345-370.

BATLLORI & HILLGARTH (1982) *Vida de Ramon Llull. Les fonts escrites i la iconografia coetània* (Barcelona: Associació de Bibliòfils, 1982), 64 pàg. + 12 làmines.

BECEIRO PITA, I. (1982) «La Biblioteca del conde de Benavente a mediados del siglo XV y su relación con las mentalidades y usos nobiliarios de la época». *En la España Medieval: Estudios en memoria del Profesor D. Salvador de Moxó* 2-3. pàg. 135-146.

BECEIRO PITA, I. (1983) «Los libros que pertenecieron a los Condes de Benavente, entre 1434 y 1530». *Hispania* 43. Pàg. 237-280.

BEER, R. (1909) «Los manuscrits del monastir de Santa María de Ripoll». Traducció de l'alemany d'En Pere Barnils y Giol. *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. 1909, IX, 36; 1910, X, 39.

BENNÀSSAR CIFRE, B. (1943) *Estudi del Llibre d'intenció del Beat Ramon Llull «Certamen del Seminari Conciliar de Sant Pere»*. Palma: Biblioteca diocesana, manuscrit inèdit, 98 fulls. Editat als apèndixs d'aquesta tesi doctoral.

BLECUA, A. (1983) *Manual de crítica textual*. Editorial Castalia. Madrid.

- BOFARULL Y SANS, F. (1896) «El testamento de Ramón Lull y la escuela luliana en Barcelona». *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 5 Barcelona. Pàg. 435-479.
- BOFARULL, F. (1910) *Los animales en las marcas del papel*. Vilanova y Geltrú: Oliva, impressor: S. en C.
- BOHIGAS, P. (1957) «Introducció al *Llibre qui és de l'Orde de Cavalleria*». *Obres Essencials I*. Barcelona. Pàg. 515-526.
- BOHIGAS, P. (1985) *Sobre manuscrits i biblioteques*. Curial Edicions Catalanes. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BONILLO, X. (2006) *Edició crítica i estudi dels llibres I, II, IX i X del Llibre de meravelles de Ramon Llull* (Tesi doctoral, Barcelona: Universitat de Barcelona). Consultada a <http://www.tesisenxarxa.net/>
- BONILLO, X. (2008) *Literatura al Llibre de meravelles de Ramon Llull*. Barcelona: Editorial UOC.
- BONNER, A. (1977a) «Problemes de cronologia lul·liana». *SL 21*. Pàg. 35-58.
- BONNER, A. (1977b) «Nota suplementària a “Problemes de cronologia lul·liana”». *SL 21*. Pàg. 221-224.
- BONNER & BADIA (1988) = BONNER, A. & BADIA, L. (1988) *Ramon Llull. Vida, pensament i obra literària*. Les Naus d'Empúries. Segona edició, 1991. Barcelona.
- BONNER, A. (1989) *Obres Selectes de Ramon Llull (1232-1316)*. Edició, introducció i notes de Antoni Bonner. 2 vols. Editorial Moll, Mallorca.
- BONNER, A. (1992) «El patrimoni bibliogràfic lul·lià de Mallorca». *BSAL* 48. Pàg. 239-250.
- BONNER, A. (1993 [1994]) «L'Art lul·liana com a autoritat alternativa». *Studia Lulliana* 33, pàg. 15-32.
- BONNER, A. (1998a) = LLULL, R. (1998)
- BONNER, A. (1998b) «Ramon Llull: autor, autoritat i il·luminat». *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Palma (Mallorca), 8-12 de setembre del 1998*, ed. Joan Mas i Vives, Joan Miralles i Monserrat i Pere Rosselló Bover, I (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998), pàg. 35-60.
- BONNER, A. (2001) = LLULL, R. (1993)

- BONNER & RIPOLL (2002) = BONNER, A. & RIPOLL PERELLÓ, M. I. (2002) *Diccionari de definicions lul·lianes / Dictionary of Lullians Definitions*. Col·lecció Blaquerna, 2. Universitat de Barcelona – Universitat de les Illes Balears. Barcelona – Palma.
- BONNER, A. (2003) «Estadístiques sobre la recepció de l'obra de Ramon Llull». *SL* 43. Pàg. 83-92.
- BONNER, A. (2005) «Reducere auctoritates ad necessarias rationes». *Actes de les Jornades Internacionals Lul·lianes «Ramon Llull al s. XXI»*. Edició a cura de Maria Isabel Ripoll Perelló. Col·lecció Blaquerna, 5. Universitat de Barcelona – Universitat de les Illes Balears. Barcelona – Palma. Pàg. 47-73.
- BONNER & SOLER (2007) = A. BONNER & A. SOLER (2007) «La mise en text de la primera versió de l'Art: noves formes per a nous continguts». *SL* 47. Pàg. 29-50.
- BONNER, A. (2007) *The Art and Logic of Ramon Llull. A User's Guide*. «Studien und Texte zur Geistesgeschichte des Mittelalters» 95. Leiden - Boston: Brill.
- BONNÍN, L. (1943) *Estudi del Llibre d'intenció del Beat Ramon Llull*. «Certamen del Seminari Conciliar de Sant Pere» Palma: Biblioteca diocesana, manuscrit inèdit, 1943), 141 fulls. Editat als apèndixs d'aquesta tesi doctoral.
- BORDOY, A. (2011) *La filosofia de Ramon Llull*. Pròleg de Jordi Gayà Estelrich. Filosofia y ensayo 3. Mallorca: Objeto Perdido.
- BRÜCK, A. P. (1955) «L'Institut lulliste de Mayence au XVIIIe siècle». *Studia Monographica & Recensiones* 14. Palma. Pàg. 1-32
- BRIQUET, C-M. (1991) *Les filigranes: dictionnaire historique des marques du papier: dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600* / Ch. M. Briquet. New York, Hacker Art Books, 1991.
- CARRERAS ARTAU, J. (1936) «Los comienzos del lulismo en Castilla». *Melanges Altamira. Homenaje a D. Rafael Altamira*. Madrid. Pàg. 65-72.
- CARRERAS ARTAU (1939) = CARRERAS Y ARTAU, JOAQUÍN I TOMÁS (1939-1943) *Historia de la filosofía española. Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV*. 2 vols. Madrid. Reproducció anastàtica dels dos volums *Història de la filosofia espanyola. Filosofía cristiana del segle XIII al XV. Edició facsímil*, intr. Jaume Mensa, Jaume de Puig, Josep M. Ruiz Simon i Pere Lluís Font, 2 vols. (Barcelona/Girona:Institut d'Estudis Catalans, Diputació de Girona, 2001 [1939-1943]).
- CARRERAS ARTAU (1972) = CARRERAS Y ARTAU, JOAQUÍN I TOMÁS. «Dues notes sobre el lul·lisme trecentista». *EL* 16, pàg. 231-239.
- CÀRRERE, C. (1966) «La vie privée du marchand barcelonais dans la première moitié du XVe siècle». *Anuario de Estudios Medievales* 3, pàg. 263-292.

- CASTRO, M. (1973) *Manuscriptos franciscanos de la Biblioteca Nacional de Madrid* Madrid: Dirección General de Archivos y Bibliotecas.
- CINGOLANI, S. M. (2006) = METGE, B. (2006)
- CORONEDI, P. H. (1933) «Il manoscritto Vatic. Lat. 9443 del *Fèlix* di Raimondo Lullo» *Archivum Romanicum* 16 (Ginebra-Florència), pàg. 411-432.
- CATALOGO (1871) = *Catalogo dei codici manoscritti posseduti dal nobile signore Conte Eugenio Minutoli Tegrimi, in Lucca*. Lucca, Tipografia Giusti.
- COLOM, M. (1982) = COLOM, M. (1982–1985) *Glossari general lul·lià*. 5 vols. Palma: Editorial Moll.
- COMPAGNA, A. M. (1992) «Sulla diffusione del *Libre de meravelles* in Italia: il ms. di Venezia». *Atti del Convegno Internazionale Ramon Llull; il lullismo internazionale, l'Italia. Napoli, 30 e 31 marzo, 1 aprile 1989* “Istituto Universitario Orientale. Annali: Sezione Romanza” XXXIV, 1. Nàpols. Pàg. 69-103.
- COMPAGNA, A. M. (2007) = TORROELLA, G. (2007)
- CRUZ HERNÁNDEZ, M. (1977), *El pensamiento de Ramon Llull*. Pensamiento Literario Español, 3. Madrid: Fundación Juan March-Editorial Castalia.
- CUSCÓ I CLARASÓ, J. (2005) *Els beguins. L'heretgia a la Catalunya medieval*. Scripta et Documenta 70. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- DOLS SALAS, N. (2002) «Fenòmens en grups consonàntics». Dins *Gramàtica del català contemporani*. Vol I, pàg. 319-343. Dirigida per Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya, amb la col·laboració de Gemma Rigau. Editorial Empúries. Barcelona.
- DOMÍNGUEZ, F. (1987) = LLULL, R. (1987)
- DOMÍNGUEZ, F. (2008) = LLULL, R. (2008)
- DURAN & AL. (2003) = DURAN E., TOLDRÀ M., MIRALLES A., MOLL LL. *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)* III. Barcelona (biblioteques diverses). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans – Institut Joan Lluís Vives.
- DURAN, L. (2007) «Nuestro Club Dumas» *Diario de Mallorca*, 13.03.07.
En xarxa:
<http://www.diariodemallorca.es/sociedad-cultura/1467/cultura-club-dumas/248074.html> [abril de 2011]
- EIJO GARAY, L. (1942) «La finalidad de la encarnación según el Beato Raimundo Lulio». *Revista Española de Teología*, 2. Madrid. Pàg. 201-227.

- ENSENYAT, G. (2001) *Pobresa i beneficència en Ramon Llull*. Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca 30. Palma (Mallorca). Pàg. 9-42
- ENSENYAT, G. (2004) = LLULL, R. (2004)
- ENSENYAT, G. (2005) «La qüestió de la cavalleria —i algunes altres— en la qüestió de la idea de croada de Ramon Llull». *Actes de les Jornades Internacionals Lul·lianes. Ramon Llull al s. XXI. Palma, 1, 2 i 3 d'abril de 2004*, ed. Maria Isabel Ripoll Perelló. Col·lecció Blaquerna 5 (Palma/Barcelona: Universitat de les Illes Balears / Universitat de Barcelona), pàg. 265-280.
- ENSENYAT, G. (en premsa) «L'activitat lul·liana a la Mallorca del segle XIV: un lul·lisme amagat?». *Ramon Llull: lul·lisme, pensament i llenguatge*. Actes de les Jornades internacionals en homenatge a J. N. Hillgarth & A. Bonner. Col·lecció Blaquerna. Universitat de Barcelona – Universitat de les Illes Balears.
- FENNESSY, I. (2001) «An alphabetical index for some manuscripts in St Isidore's College, Rome». *Collectanea Hibernica*, 43. Pàg. 50-85.
- FERNÁNDEZ CLEMENTE, E. (1985) «La desaparición de los incunables de La Seo». *Andalán*, núm. 435-36. Saragossa. Pàg. 40-45.
- FIDORA, A. (2008) *Raimundus Lullus. An Introduction to his Life, Works and Thought*, ed. Alexander Fidora i Josep E. Rubio; trad. Robert D. Hughes, Anna A. Akasoy i Magnus Ryan, «Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis 214. Raimundi Lulli Opera Latina, Supplementum Lullianum» II. Turnhout: Brepols. xiv + 564 pp.
- FLASCH, K. (2006) *El pensament filosòfic a l'edat mitjana. D'Agustí a Maquiavel*. Traducció de l'original *Das philosophische Denken im Mittelalter* (2000). Edició a cura de Josep Batalla. Obrador Edendum. Santa Coloma de Queralt.
- FONT PUIG, P. (1960) «Polarización y unificación en el lulismo». *Orbis Catholicus* 3, n. 10. Roma. Pàg. 328-331
- FRIEDLEIN, R. (2004) *Der Dialog bei Ramon Llull. Literarische Gestaltung als apologetische Strategie*. «Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie». Band 318. Tübingen: Max Niemeyer.
- GALINDO, P. (1961) *Manuscritos, incunables, raros (1501-1753)*. Zaragoza. Librería General.
- GALMÉS, S. (1931) = LLULL, R. (1931-1934)
- GALMÉS, S. (1933) «Catàleg d'obres i documents lul·lians a Roma» *BSAL* 24. Pàg. 99-108.
- GALMÉS, S. (1935) = LLULL, R. (1935)
- GALMÉS, S. (1938) = LLULL, R. (1938)

- GALMÉS, S. (1990) *Escrits sobre Ramon Llull*, ed. Pere Rosselló Bover. Biblioteca Marian Aguiló 13. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- GARCÍA PASTOR & AL. (1965) = Jesús García Pastor, J.N. Hillgarth i Lorenzo Pérez Martínez (1965) *Manuscritos lulianos de la Biblioteca Pública de Palma*. Barcelona – Palma: Biblioteca Balmes – Bibl. Pública de Palma.
- GARCÍA VILLADA (1915) *Bibliotheca Patrum latinorum hispaniensis*. Wien: In Commission bei Carl Gerold's Sohn, Buchhandler der Kais, akademie der Wissenschaften, 1887-1915.
- GAYÀ, J. (1974) «El conocimiento teológico, como precepto, según Ramón Llull». *EL* 18, pàg. 47-51.
- GAYÀ, J. (1979) *La teoría luliana de los correlativos. Historia de su formación conceptual*. Palma.
- GAYÀ, J. (1982) *Ramon Llull*. Biografies de Mallorquins. Ajuntament de Palma, 2.
- GAYÀ, J. (1986). «Introducció». *Obres de Ramon Llull*, vol. I. Edició facsímil. Palma. Miquel Font, editor.
- GAYÀ, J. (1996) = LLULL, R. (1996)
- GAYÀ, J. (2002) «Ramon Llull i l'islam. "Infideles sunt homines, sicut et nos"», «Vós sou sant, Senyor Déu únic». *Franciscanisme i Islam*. Jornades d'Estudis Franciscans, 2001. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya. Pàg.115-143
- GAYÀ, J. (2009) «La teologia sacramentària de Ramon Llull (1). La definició de sacrament». *SL* 49. Pàg. 51-69.
- GAYANGOS, P. (1875) *Catalogue of the manuscripts in the Spanish language in the British museum*. 4 vols. Londres, 1875-93; British Museum Publications, 1976.
Es pot consultar en xarxa:
<http://www.archive.org/stream/manuscriptsinspa01brit#page/n7/mode/2up> [abril de 2011]
- GIFREU, P. (2010) = LULLE, R. (2010)
- GOTTRON, A. (1923) «El catàleg de la biblioteca lul·liana del convent dels Franciscans de Mallorca». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 6. Barcelona. Pàg. 146-224
- GYEKYE, K. (1971) «The Terms "Prima Intentio" and "Secunda Intentio" in Arabic Logic». *Speculum* 46. Pàg 32-38.
- HÄNEL, G. (1847) «Handschriften, welche Herr Dr. Heine in Berlin von seinen Reisen mitgebracht hat». *Serapeum* 8. pàg. 78-80.
- HERNANDO I DELGADO, J. (1995) *Llibres i lectors a la Barcelona del s. XIV*. «Textos i Documents 31» 2 vols. Barcelona: Fundació Noguera. 798 pàg.

- HERNANDO I DELGADO, J. (2006) «Obres de Ramon Llull en biblioteques privades de la Barcelona del segle XV». *ATCA* 25. Pàg. 267-345
- HILLGARTH, J. N. (1965) = GARCÍA PASTOR & AL. (1965).
- HILLGARTH, J. N (1981) «Raymond Lulle et l'utopie» *EL* 25 (1981-1983), pàg. 175-185.
- HILLGARTH, J. N (1987) «Le rayonnement de Lulle dans le royaume de Majorque, illustré par ses manuscrits et ses livres». *Raymond Lulle et le Pays d'Oc*. «Cahiers de Fanjeaux» 22 .Tolosa: Privat. Pàg. 57-68
- HILLGARTH, J. N. (1991) *Readers and Books in Majorca, 1229-1550*. 2 vols. París: Centre National de la Recherche Scientifique.
- HILLGARTH, J. N. (1995) «An unpublished lullian sermon by Pere Deguí». *Aristotelica et Lulliana magistro doctissimo Charles H. Lohr septuagesimum annum feliciter agenti dedicata*, ed. Fernando Domínguez, Ruedi Imbach, Theodor Pindl i Peter Walter, «Instrumenta Patristica» XXVI. Steenbrughe / La Haia: Abbatia Sancti Petri / Martinus Nijhoff International. Pàg. 561-569.
- HILLGARTH, J. N. (1998) *Ramon Llull i el naixement del lul·lisme*. ed. Albert Soler; trad. Anna Alberni i Joan Santanach, «Textos i Estudis de Cultura Catalana» 61. Barcelona: Curial-Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Traducció de l'original *Ramon Lull and Lullism in Fourteenth-Century France* «Oxford-Warburg Studies» (Oxford: Oxford at the Clarendon Press, 1971).
- HILLGARTH, J. N (2001) *Diplomatari lul·lià: documents relatius a Ramon Llull i a la seva família*. Trad. L. Cifuentes, «Col·lecció Blaquerna» 1 Barcelona / Palma de Mallorca: Universitat de Barcelona / Universitat de les Illes Balears.
- HINA, H. (1998). «La construcció d'una tradició cultural: Ramon Llull i la Renaixença» Dins *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Palma (Mallorca), 8-12 de setembre del 1998*, ed. Joan Mas i Vives, Joan Miralles i Monserrat i Pere Rosselló Bover, I. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Pàg.143-155.
- HUGHES, R. (2001) «Deification/Hominification and the Doctrine of Intentions: Internal Christological Evidence for Re-dating *Cent noms de Déu*». *SL* 41. Pàg. 111-115.
- HUGHES, R. (2005-2006) «Speculum, Similitude, and Signification: the Incarnation as Exemplary and Proportionate Sign in the Arts of Ramon Llull». *SL* 45-46. Pàg. 3-37.
- JOHNSTON, M. D. (1986) «The Natural Rhetoric of Ramon Llull», *Proceedings of the Illinois Medieval Association*, ed. David Wagner, 3. De Kalb (Illinois): Northern Illinois University. Pàg. 174-192.
- JULIÀ I MUNÉ, J. (2000) *Pere Barnils: l'home, el lingüista i el mestre (1882-1933)*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- LANGLOIS, Ch. V, (1928) *La vie en France au Moyen Âge du XIIe au milieu du XIVe siècle 4: La vie spirituelle. Enseignements, méditations et controverses*. Paris. Slatkine Reprints. Genève 1970.
- LITTRÉ & HAURÉAU (1885) = M.-P.-É. LITTRÉ I B. HAURÉAU, «Raimond Lulle, ermite». *Histoire littéraire de la France XXIX*. Paris. pàg. 1-386, 567-568, 618.
- LLABRÉS, G. (1886) «Las obras de R. Lull editadas por D. J. Rosselló». *BSAL* 1, núm. 28. pàg. 6-7.
- LLINARÈS, A. (1964) = LULLE, R. (1964)
- LLINARÈS, A. (1968) *Ramon Llull*. Trad. Miquel Adrover; pr. Joaquín Carreras y Artau, «Estudis i Documents». Barcelona: Edicions 62. 336 pàg. Traducció de *Raymond Lulle, philosophe de l'action*. Publications de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines de Grenoble, 33. París: PU, 1963.
- LLINARÈS, A. (1987) «Le travail manuel et les arts mécaniques chez Raymond Lulle», *Raymond Lulle et le Pays d'Oc*. «Cahiers de Fanjeaux» 22 (Tolosa: Privat, 1987), pàg. 169-189.
- LLULL, R. (1721) *Beati Raymundi Lulli Opera*, ed. Ivo Salzinger, I. Magúncia: Häffner; reimpr. F. Stegmüller, Frankfurt, 1965.
- LLULL, R. (1737) *Beati Raymundi Lulli Opera* VI. Magúncia: Häffner; reimpr. F. Stegmüller, Frankfurt-M., 1965.
- LULL, R. (1901) *Obras de Ramón Lull*, ed. Jerónimo Rosselló, 3 vols. Palma de Mallorca, 1901-1903.
- LLULL, R. (1906) *Obres de Ramon Lull. Libre de contemplació en Déu. Toms I-VII*, ed. M. Obrador y Bennassar, Miquel Ferrà i Salvador Galmés, II-VIII (Palma: 1906-1914; Palma: Miquel Font, 1987-1989).
- LLULL, R. (1909) «Llibre en el qual se tracta de la intentio. Compost en vulgar per lo illuminat Doctor Ramón Llull (copia efectuada per en Pere Barnils i Giol)». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 5 (1909-10), pàg. 128-134, 202-206, 320-325.
- LLULL, R. (1911) «Libre lo qual se appella de consolació de armità», *Botletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* 6 (1911-2), pàg. 184-195.
- LLULL, R. (1915) *Obres de Ramon Llull. Libre de Sancta Maria. Hores de Sancta Maria. Libre de Benedicta tu in mulieribus*, ed. Salvador Galmés, X. Palma.
- LLULL, R. (1917) *Obres de Ramon Llull. Arbre de sciencia. Toms I-III*, ed. Salvador Galmés, XI-XIII, Palma: 1917, 1923, 1926.

- LLULL, R. (1928) *Obres de Ramon Llull. Proverbis de Ramon. Mil proverbis. Proverbis d'ensenyament*, ed. Salvador Galmés, XIV. Palma.
- LLULL, R. (1930) *Obres de Ramon Llull. Libre de demostracions*, ed. Salvador Galmés, XV. Palma.
- LLULL, R. (1931-1934) *Libre de meravelles*, ed. Salvador Galmés, «ENC, 34, 38, 42, 46-47» 1-4. Barcelona: Barcino.
- LLULL, R. (1933) *Obres de Ramon Llull. Art amativa. Arbre de filosofia desiderat*, ed. Salvador Galmés, XVII. Palma.
- LLULL, R. (1933) *Vida coetània del Reverend Mestre Ramon Llull, segons el manuscrit 16432 del British Museum*. Novament transcrita i publicada amb introducció, notes i glosari per Francesc de B. Moll. Palma de Mallorca, Edicions de l'Obra del Diccionari.
- LLULL, R. (1935) *Obres de Ramon Llull. Llibre d'intenció. Arbre de filosofia d'amor. Oracions e contemplacions del enteniment. Flors d'amors e flors d'entelligència. Oracions de Ramon*, ed. Salvador Galmés, XVIII. Palma.
- LLULL, R. (1935) «*Libre de Consolació d'Ermità. Kritische Ausgabe*». *Estudis Franciscans*, 47. Pàg. 25-56.
- LLULL, R. (1938) *Obres de Ramon Llull. Rims. Tom II*, ed. Salvador Galmés, XX. Palma de Mallorca.
- LLULL, R. (1950) *Obres de Ramon Llull. Libre de home. Libre de ànima racional. Libre dels àngels*, ed. Miquel Tous Gayà i Rafel Ginard Bauçà, XXI. Palma.
- LLULL, R. (1957) *Obres essencials*, intr. Joaquim Carreras i Artau, Miquel Batllori, Tomàs Carreras i Artau i Jordi Rubió i Balaguer, 2 vols. Barcelona: Selecta, 1957 i 1960), 1348 i 1425 pàg.
- LLULL, R. (1972) *Doctrina Pueril*. ed. Gret Schib; «Els nostres clàssics» A 104. Barcelona: Barcino.
- LLULL, R. (1961) *Raimundi Lulli Opera Latina, Tomi III-IV, 118, Liber de praedicatione*, ed. Abraham Soria Flores. Palma, 1961-3; xx + 407, xvi + 649 pàg.
- LLULL, R. (1980) *Vita coetanea. A Raimundi Lulli Opera Latina, Tomus VIII, 178-189, Parisiis anno MCCCXI composita*, ed. Hermogenes Harada, «Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis» XXXIV. Turnhout: Brepols.
- LLULL, R. (1987) *Raimundi Lulli Opera Latina, Tomus XV, 201-207, Summa Sermonum in Civitate Maioricensi annis MCCCXII-MCCCXIII composita*, ed. Fernando Domínguez i Abraham Soria Flores, «Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis» LXXVI. Turnhout: Brepols.

- LLULL, R. (1988) *Raimundi Lulli Opera Latina, Tomus XVI, 190-200, Opera Viennae Allobrogum, in Monte Pessulano et in civitate Maioricensi annis MCCCXI-MCCCXII composita*, ed. Antoni Oliver, Michel Senellart i Fernando Domínguez. Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, LXXVIII Turnhout: Brepols.
- LLULL, R. (1988) *Llibre de l'orde de cavalleria*, ed. Albert Soler i Llopart, «Els Nostres Clàssics» A 127. Barcelona: Barcino.
- LLULL, R. (1989) *Obres selectes de Ramon Llull (1232-1316)*, ed. Anthony Bonner, «Els Treballs i els Dies, 31-2» 2 vols. Palma de Mallorca: Editorial Moll pàg. xxv + 605; 623.
- LLULL, R. (1993) *Llibre del gentil e dels tres savis*, ed. Anthony Bonner, «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» NEORL II. Palma: Patronat Ramon Llull; 2a edició revisada: 2001.
- LLULL, R. (1996) *Llibre dels articles de la fe. Llibre què deu hom creure de Déu. Llibre contra anticrist*, ed. Antoni Joan Pons i Pons, Jordi Gayà Estelrich, Gret Schib Torra i Anthony Bonner. «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» NEORL III. Palma: Patronat Ramon Llull.
- LLULL, R. (1996) *Vida coetànea seguida del Testamento de Ramón Llull*, ed. Sebastià Trias Mercant; trad. Pascual Pont. Palma, Olañeta.
- LLULL, R. (1998) *Lògica nova*. Ed. Antoni Bonner, NEORL IV; Palma: Patronat Ramon Llull.
- LLULL, R. (2002) *O Livro da Intenção*, ed. Alexander Fidora; trad. Ricardo da Costa. Biblioteca dels Clàssics de la Mediterrànea - Corona d'Aragó. Vitória – Brasil. 28 pàg.
- LLULL, R. (2004) *Vida coetània*. Edició a cura de Gabriel Ensenyat. Il·lustrat amb miniatures del *Breviculum* de Thomas Le Myésier. Ensiola Editoria. Muro, Mallorca
- LLULL R. (2005) *Doctrina pueril*, ed. Joan Santanach i Suñol; «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» NEORL VII. Palma: Patronat Ramon Llull.
- LLULL, R. (2008) *Llibre de virtuts e de pecats*, ed. Fernando Domínguez Reboiras. Segona edició revisada. «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» NEORL I. Palma: Patronat Ramon Llull.
- LLULL, R. (2008) *Llibre de la disputa del clergue Pere i de Ramon, el fantàstic. Llibre de la ciutat del món*, ed. Lola Badia. TOLRL 2. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum.
- LLULL, R. (2009) *Llibre de contemplació*, ed. Josep Enric Rubio Albarracín, Barcelona: Barcino.

- LLULL R. (2009) *Romanç d'Evast e Blaquerna*. Edició crítica d'Albert Soler i Joan Santanach. «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» NEORL VIII: Patronat Ramon Llull.
- LLULL, R. *Lògica del Gatzell*. Versió electrònica al RIALC.
- LLULL, R. (2010) *Llibre de l'és de Déu, Llibre de coneixença de Déu, Llibre de Déu*, ed. Guillem Alexandre Amengual Bunyola. NEORL IX. Palma: Patronat Ramon Llull.
- LULLE, R. (1964) *Le livre des bêtes. Version française du XVe siècle*, ed. Llinarès, «Bibliothèque Française et Romane. Série B. Textes et Documents» 3 París: Klincksieck.
- LULLE, R. (2010). *Le Livre de l'intention*, trad. Patrick Gifreu. Perpinyà: Éditions de la Merci. 162 pàg.
- LOHR, Ch. (1967) *Raimundus Lullus' Compendium Logicae Algazelis. Quellen, Lehre und Stellung in der Geschichte der Logik*. Tesi doctoral, Freiburg i. Br.
- LOHR, Ch. (1982) «Die Überlieferung der Werke Ramón Lulls», *Edition und Interpretation. Sonderdruck aus Freiburger Universitätsblätter* 78. Pàg. 13-28.
- LOHR, Ch. (1986) «Ramon Llull: "Christianus arabicus"». *Randa* 19. Pàg. 7-34.
- LONGPRÉ, E. (1926) «Lulle, Raymond (Le bienheureux)». *Dictionnaire de Théologie Catholique* IX, 1. París. Columnes 1072-114.
- MADURELL, J. M. (1950) «La Escuela Luliana de Barcelona (Nuevos datos para su historia)». *Analecta Sacra Tarraconensia* 23. Pàg. 31-66
- MADURELL, J. M. (1962) «La Escuela de Ramón Llull, de Barcelona; sus alumnos, lectores y protectores» *EL* 6 (1962), pàg. 187-209; 8 (1964), pàg. 93-117, 229-235; 9 (1965), pàg. 93-103.
- MARCH CENCILLO, J. (1998) *El archiduque. Biografía ilustrada de un príncipe nómada*. Olañeta Editor. Palma.
- MARCH, J. M. (1923) «Còdexs catalans i altres llibres manuscrits d'especial interès de la Biblioteca Capitular de Saragossa». *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 6. pàg. 357-361.
- MARTINES, V. (1999) *Edició filològica de textos*. Col. Biblioteca Lingüística Catalana. Universitat de València.
- MAS I VIVES, J. (1991). «L'epistolari entre Marià Aguiló i Bartomeu Muntaner, font per a l'estudi de la Renaixença» *Randa*, 30. Curial, Barcelona. pàg. 177-192.
- MASSÓ I TORRENTS, J. (1901) «Manuscrits de la biblioteca de l'Ateneu barcelonès», *Revista de Bibliografia Catalana* I, núm. 1 i 2, pàg. 12-67, 154-226.

- MASSÓ I TORRENTS, J. (1905) «Inventari dels béns mobles del rey Martí d'Aragó». *Bulletin Hispanique* 12. Pàg. 413-590. [És l'edició de la transcripció original de Manuel de Bofarull, de la qual n'imprimí alguns fulls a *L'Avenç* el 1890].
- MASSÓ I TORRENTS, J. (1913) «Bibliografia dels Antics Poetes Catalans». *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 5-5/II (1913-1914).
- MASSÓ I TORRENTS, J. (1932) *Repertori de l'antiga Literatura Catalana*. Vol. 1
- MASSÓ I TORRENTS & RUBIÓ I BALAGUER (1989) *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya I*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya.
- METGE, B. (2006) *Lo somni*. Edició crítica de Stefano Maria Cingolani. Editorial Barcino. Barcelona.
- MILLETT, B. (1985) «The archives of St Isidore's College, Rome». *Archivium Hibernicum*, 40. Pàg. 1-13.
- MIRALLES I MONTSERRAT, J. (1984) *Un llibre de cort reial mallorquí del s. XIV*. Introducció, transcripció i estudi lingüístic. Institut d'Estudis Baleàrics. Editorial Moll. Mallorca.
- MIRALLES I MONTSERRAT, J. (2006) *Antologia de textos de les Illes Balears*. Volum I. Segles XIII-XVI. Institut d'Estudis Baleàrics. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MOLL, FC. DE B. (1932) «L'opuscle de Ramon Llull sobre el *Pecat d'Adam*. Assaig d'edició crítica». *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura* 5, pàg. 297-310.
- MOLL, FC. DE B. (1933) = LLULL, R. (1933)
- BADIA & MOLL (1960) = A. M. BADIA I MARGARIT I FC DE B. MOLL, «La llengua de Ramon Llull». *Obres Essencials II*. Barcelona. Pàg. 1299-1358.
- MOLL, FC. DE B. (1961). *Un home de combat (Mossèn Alcover)*. Editorial Moll. Palma.
- MOLL, FC. DE B. (1990) *El parlar de Mallorca*. Pròleg d'Aina Moll. Editorial Moll. Palma.
- MOLL, FC. DE B. (2006) *Gramàtica històrica catalana*. Biblioteca Lingüística Catalana. Primera edició en català: Universitat de València, 1991.
- MOREY & AL. (1991) = A. MOREY, J. M. FIOL, J. MATAMALAS, E. PÁEZ, *Els fons arxivístics de la Biblioteca Gabriel Llabrés de Palma*. Rúbrica 1. Ajuntament de Palma. Servei d'Arxius i Biblioteques. Palma de Mallorca.

- MOGIN & TRALJIC (1957) = V. A. Mošin – S. M. Traljic, *Vodeni znakovi XIII. i XIV. vijeka (Filigranes des XIIIe et XIVe ss.)*, Zagreb 1957.
- NADAL & PRATS (1982) = J. M. NADAL & M. PRATS, *Història de la llengua catalana I/ Des dels inicis fins al s. xv*. Barcelona, Edicions 62.
- NEBOT, M (1910) «Instrucció sinodal sobre penitència». *BSAL* 13, 1910-1911. Pàg. 195-196 i 218-219.
- NIETO CUMPLIDO, M. (1979) «Aportación histórica al Cancionero de Baena». *Historia. Instituciones. Documentos* 6, pàg. 197-218.
- OBRADOR, M. (1901) = LLULL, R. (1901)
- OBRADOR, M. (1908) «Viatge d'investigació a les biblioteques de Munich y Milà». *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* 2. pàg. 598-613
- OBRADOR, M. (1932) «Notes per a un catàleg d'alguns còdexs lul·lians de les biblioteques de Palma de Mallorca» *Estudis Universitaris Catalans* 17. Barcelona. pàg.166-183.
- OLIVAR, A. (1977) *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- OLIVER, A. (1985) «*Blanquerna* i el *Llibre de les Bèsties* de Mestre Ramon, un retaule de la vida medieval, una utopia de la reforma de l'Església i del món». El setè centenari del *Llibre de Blanquerna*. Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. I Palma. Pàg. 14-34.
- PICCARD, G. (1961-1997) *Die Wasserzeichenkartei Piccard im Hauptstaatsarchiv Stuttgart: Findbuch / bearbeitet von Gerhard Piccard*. Stuttgart : W. Kohlhammer.
El recull de filigranes es pot consultar en xarxa: <http://www.piccard-online.de/start.php> [octubre de 2011]
- PENYA, P. DE A. (1886) «Bibliografía luliana». *BSAL* 1-3 (1886-1890), pàg. (1886, núm. 37) 3-4; 2 (1887, núm. 64), pàg. 134-5, (1888, núm. 75), 230-1; 3 (1890), pàg. 102-3, 123.
- PENYA, P. DE A. (1887) = PENYA, P. DE A. (1886-1890)
- PENYA, P. DE A. (1889) = PENYA, P. DE A. (1886-1890)
- PERARNAU I ESPELT, J. (1977) «Tractats catalans “de penitència” de Sant Ramon de Penyafort (1239) al Bisbe de la Seu d'Urgell, Guillem Arnau de Patau (1364)». *Escrits del Vedat* 7. Pàg. 259-298.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1982a) *Els manuscrits lul·lians medievals de la «Bayerische Staatsbibliothek» de Munic. I. Volums amb textos catalans “Studia, Textus, Subsidia” III* (Barcelona: Facultat de Teologia).

- PERARNAU I ESPELT, J. (1982b) «Un text català de Ramon Llull desconegut: la “Petició de Ramon Llull al papa Celestí V per a la conversió dels infidels”. Edició i estudi». *ATCA* 1. Barcelona. Pàg. 9-46.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1983) «Consideracions diacròniques entorn dels manuscrits lul·lians medievals de la “Bayersische Staatsbibliothek” de Munic». *Arxiu de Textos Catalans* 2. Barcelona. Pàg. 123-169.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1984) «Un altre volum manuscrit perdut: el de Pistoia, Biblioteca Febroniana 314». *ATCA* 3.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1985a) «La traducció castellana medieval del *Llibre de meravelles* de Ramon Llull». *ATCA* 4. Barcelona. Pàg. 7-60.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1985b) «El lul·lisme, de Mallorca a Castella a través de València. Edició de l’*Art abreuçada de confessió*». *ATCA* 4. Barcelona. Pàg. 62-172.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1986) «La *Disputació de cinc savis* de Ramon Llull. Estudi i edició del text català». *ATCA* 5. Barcelona. Pàg. 7-229.
- PERARNAU I ESPELT, J. (1997) «De Ramon Llull a Nicolau Eimeric. Els fragments de l’*Ars amativa* de Llull, en còpia autògrafa de l’inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium Inquisitorum*», *ATCA* 16 (1997; reimpr. Facultat de Teologia de Catalunya, i Palma de Mallorca: CETEM, 1997), pàg. 7-129.
- PERARNAU I ESPELT, J. (2005) *Ramon Llull i la seva teologia de la Immaculada Concepció*. Pres. Jordi Gayà Estelrich, «Publicacions del Centre d’Estudis Teològics de Mallorca» 39. Mallorca. 46 pàg.
- PERARNAU I ESPELT, J. (2006) «Certeses, hipòtesis i preguntes entorn el tema “conversió i croada” en Ramon Llull: “croada militar” o “croada gramatical”?». *ATCA* 25, pàg. 479-506.
- PERARNAU I ESPELT, J. (2009) «Beguins de Vilafranca del Penedès davant el tribunal d’inquisició (1345-1346). De captaires a banquers?». *ATCA* 28. Barcelona. Pàg. 7-210.
- PEREIRA, M. & SPAGGIARI, B. (1999) *Il «Testamentum» alchemico attribuito a Raimondo Lullo*. Edizione del testo latino e catalano del manoscritto Oxford, Corpus Christi College, 244. «Millennio Medievale» 14 (Florència: SISMELE-Edizioni del Galluzzo).
- PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (1957) «Fray Lucas Wadding, postulador de la Causa de beatificació de Ramón Llull (1638)» *EL* 1. Pàg. 262-268.
- PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (1958-70) = PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (2004)

- PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (1961) *Los fondos lulianos existentes en las bibliotecas de Roma*. Publicaciones del Instituto de Estudios Eclesiásticos en Roma. Subsidia 3. Roma.
- PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (1962) «La causa luliana en Roma durante el reinado de Felipe II» *Anthologica Annua* 10 (1962), pàg. 193-249.
- PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (1991) *La Causa Pia Lul·liana. Resum històric* «Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca» 13. Palma.
- PÉREZ MARTÍNEZ, LL. (2004) *Els fons manuscrits lul·lians de Mallorca*. ed. Albert Soler; pr. Fausto Roldán i Anthony Bonner, «Col·lecció Blaquerna» 4 (Barcelona / Palma de Mallorca: Universitat de Barcelona / Universitat de les Illes Balears).
- PISTOLESI, E. (2007) «Note sulle definizioni lulliane». *SL* 47. Pàg. 51-69.
- PISTOLESI, E. (2008) «Le traduzioni lulliane fra missione e storia». *La Catalogna in Europa, l'Europa in Catalogna. Transiti, passaggi, traduzioni Associazione italiana di studi catalani. Atti del IX Congresso internazionale (Venezia, 14-16 febbraio 2008)*. Pàg. 1-13.
- PISTOLESI, E. (2009) «Tradizione e traduzione nel corpus lulliano». *SL* 49. Pàg. 3-50.
- PLATZECK, E.-W. (1954) «La combinatoria luliana. Un nuevo ensayo de exposición e interpretación de la misma a la luz de la filosofía general europea». *Revista de filosofía* 12 i 13. Palma de Mallorca, 1953 i 1954. Pàg. 575-609 i 125-165
- POMARO & SARI (2010) = POMARO, G. & SARI, S. (2010) «Catalogo dei manoscritti lulliani a Roma». *Studia Lulliana* 50. Palma. Pàg. 21-50.
- PONS I MARQUÈS, J. (1935) «In memoriam pii sapientisque viri Gabrielis Llabres et Quintana 1858-1928» *BSAL* 51-52, 1935-1936. Palma. Pàg. 225-246.
- PONS, A. J. (1996) = LLULL (1996)
- PRING-MILL, R. (sense datar). *Descriptive notes on three Lullian MSS recently*. Mecanoscrit inèdit. Biblioteca Bartolomé March de Palma.
- PRING-MILL, R. (1991) *Estudis sobre Ramon Llull*, ed. Lola Badia i Albert Soler, «Textos i Estudis de Cultura Catalana» 22. Barcelona: Curial–Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 358 pàg.
- PUIG OLIVER, J. DE (1980) «El procés dels lul·listes valencians contra Nicolau Eimeric en el marc del Cisma d'Occident». *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 56. Castelló. Pàg. 319-463
- PUIG OLIVER, J. DE (2000a) «El *Dialogus contra lullistas* de Nicolau Eimeric. Edició i estudi». *ATCA* 19. Barcelona. Pàg. 7-296.

- PUIG OLIVER, J. DE (2000b) «La Sentència definitiva de 1419 sobre l'ortodòxia lul·liana. Contextos, protagonistes, problemes». *ATCA* 19. 297-388.
- PUIG OLIVER, J. DE (2002) *Diàleg contra els lul·listes, Nicolau Eimeric*. Traducció de Jaume de Puig. Quaderns Crema, Assaig. Barcelona.
- RAMIS SERRA, P. (1992) *Lectura del «Liber de civitate mundi» de Ramón Llull*. Biblioteca Universitaria de Filosofia. Barcelona.
- RAMIS SERRA, P. (2007) *La ciutat i l'entorn eticopolític en el pensament lul·lià*. Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. Mallorca.
- RICHARD, J. M. (1888) «Filigranes de papiers de la première moitié du XIV siècle conserves au trésor des Chartes d'Artois à Arras; avec le report de Mode Montagnion, Filigranes de papiers du XIV siècle». *Bulletin Archéologique du comité des travaux historiques et scientifiques*. Paris.
Es pot consultar en xarxa
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k203316r.image.f74.langEN.pagination> [abril de 2011]
- RIPOLL PERELLÓ, M. I. (2004) «Els símbols poètics a Miramar de Costa i Llobera: mostra d'un text programàtic». *Actes del Congrés Internacional Joan Alcover, Miquel Costa i els llenguatges estètics del seu temps*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Pàg. 427-438.
- RIPOLL, M. (2009) «Un episodi desconegut en el procés d'edició de l'obra catalana de Ramon Llull». *Randa. Miscel·lània Gabriel Llompарт / 2*, 62, pàg. 91-139.
- ROCA, P. (1904) *Catálogo de los manuscritos que pertenecieron a D. Pascual de Gayangos existentes hoy en la Biblioteca Nacional*. Madrid: Tip. de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos.
- ROGENT & DURÀN (1927) = E. ROGENT & E. DURÀN *Bibliografia de les impressions lul·lianes* «Estudis de bibliografia lul·liana» II. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- ROMANO, M. (2001) «Un modo nuovo di essere autore: Raimondo Lullo e il caso dell'*Ars amativa*». *SL* 41. Pàg. 39-63
- ROSSELLÓ BOVER, P. (1988) *L'obra de Salvador Galmés i Sanxo (1876-1951)*. «Scripta et Documenta» 34. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 341 pàg.
- ROSSELLÓ BOVER, P. (1991) «El repte històric de l'edició de les obres de Ramon Llull». *El Mirall* 46, pàg. 46-48.
- ROSSELLÓ BOVER, P. (1999) *Els camins de la cançó: vida i obra del P. Rafel Ginard Bauçà*. «Biblioteca Miquel de Sants Oliver» 11. Barcelona/Palma de Mallorca: Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Universitat de les Illes Balears.

- ROSSELLÓ BOVER, P. (2002) «La figura de Ramon Llull en la poesia mallorquina de la Renaixença» *Taula*, pres. Antoni Bordoy Fernández, 37, pàg. 113-131.
- ROSSELLÓ LLITERAS J. (2002) «Memòria dels jocs florals celebrats en honor del Beat Ramon Llull el 15 de maig de 1502». *Homenatge a Guillem Rosselló Bordoy*. Palma: Conselleria d'Educació i Cultura, pàg. 857-880.
- ROSSELLÓ RIBERA, J. (1859) *Obras rimadas de Ramón Lull*. Mallorca: Pere Josep Gelabert.
- ROSSI, P. (1960) *Clavis universalis. Arti mnemoniche e logica combinatoria da Lullo a Leibniz*. Milà-Nàpols: Riccardo Ricciardi. 2a ed. Bologna: Il Mulino, 1983.
- RUBIO ALBARRACÍN, J. E. (1995) *Literatura i doctrina al «Llibre de Contemplació» de Ramon Llull. (Estudi formal i de continguts del primer volum)*. «Saviesa Cristiana» 2 València: Saó.155 pàg.
- RUBIO ALBARRACÍN, J. E. (1997) *Les bases del pensament de Ramon Llull. Els orígens de l'Art lul·liana*. Pròleg d' Eusebi Colomer i Pous, «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner» 35. València-Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RUBIO ALBARRACÍN, J. E. (2009) = LLULL, R. (2009)
- RUBIÓ I LLUCH, A. (1911) *Sumari d'unes lliçons en els Estudis Universitaris Catalans*. És la reimpressió de «Ramon Llull en els Estudis Universitaris Catalans». *Estudis Universitaris Catalans* 4. Barcelona, 1910. Pàg. 281-298.
- RUBIÓ I BALAGUER, J. (1917) «Los códices lulianos de la biblioteca de Innichen (Tirol)». *Revista de Filología Española* 4. Madrid. Pàg. 303-340.
- RUBIÓ I BALAGUER, J. (1957) «L'expressió literària en l'obra lul·liana». *Obres Essencials* I. Barcelona. Pàg. 85-110.
- RUIZ DE ARCAUTE, A. (1936) *Juan de Herrera, arquitecto de Felipe II*. «Monografías» (Madrid: Instituto Juan de Herrera - Escuela Técnica Superior de Arquitectura, 1997), xxviii + 206 pàg.
- RUIZ GARCIA, E. (2002). *Introducción a la codicología*. Biblioteca del Libro. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Madrid.
- RUIZ SIMON, J. M. (1999) *L'Art de Ramon Llull i la teoria escolàstica de la ciència* Barcelona: Quaderns Crema.
- RUIZ SIMON, J. M (2002) «“En l'arbre són les fuyles per ço que y sia lo fruyt”: apunts sobre el rerafons textual i doctrinal de la distinció lul·liana entre la intenció primera i la intenció segona en els actes *propter finem*». *SL* 42. Pàg. 3-25.

- SÁNCHEZ-MANZANO, M. A. (2008) «Semántica y significación de *intentio* en el *Ars amativa* y en los *Libri principiorum* de Ramon Llull». *Il mediterraneo del '300: Raimondo Lullo e Federico III d'Aragona, re di Sicilia. Omaggio a Fernando Domínguez Reboiras*, ed. Alessandro Musco i Marta M.M. Romano. Subsidia Lulliana 3. Turnhout: Brepols. Pàg. 427-447.
- SANTANACH I SUÑOL, J. (1999) *Estudis sobre la Doctrina pueril de Ramon Llull*. Tesi de llicenciatura. Universitat de Barcelona.
- SANTANACH I SUÑOL, J. (2000) «Notes per a la cronologia del cicle de l'*Ars compendiosa inveniendi veritatem*». *SL* 40. Pàg. 23-46.
- SANTANACH I SUÑOL, J. (2003) *Edició crítica i estudi de la Doctrina pueril de Ramon Llull*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- SANTANACH I SUÑOL, J. (2005) = LLULL, R. (2005)
- SANTANACH I SUÑOL, J. (2007) «La Magúncia de Salzinger i altres records lul·lians de fra Bartomeu Forners». *SL* 47. Pàg. 141-174.
- SANXO, P. A. (1901) «Donatiu dels manuscrits i llibres lul·lians de la biblioteca Rosselló». *BSAL* 9 (1901-02), pàg. 347-350.
- SASTRE, J. C. (2006) *Espiritualitat i vida quotidiana al Monestir de Santa Clara. Ciutat de Mallorca segles XIII-XV*. L'Arjau, 3. Palma: Lleonard Muntaner, Editor.
- SCHIB, G. (1972a) «Le Trésor des Humains. Incunable contenant la traduction française de la *Doctrina pueril* de Ramon Llull». *Romania* 93 (París), pàg. 113-123.
- SCHIB, G. (1972b) = LLULL, R. (1972)
- SEGARRA, M. (1985) *Història de l'ortografia catalana*. Les Naus d'Empúries, Timó 1. Editorial Empúries. Barcelona.
- SEGUÍ TROBAT, G. (2008) *El Devocionari Medieval del Fons Gabriel Llabrés. Ms. Ll. 27 de l'Arxiu Municipal de Palma*. Ajuntament de Palma. Servei d'Arxius i Biblioteques. Palma.
- SERVERA, V. (1987) «Utopie et histoire. Les postulats théoriques de la praxis missionnaire», *Raymond Lulle et le Pays d'Oc*. Cahiers de Fanjeaux 22. Tolosa: Privat. pàg. 191-229.
- SPONER, M. (1935) = LLULL, R. (1935b)
- SOLER, A. (1988) = LLULL R. (1988)
- SOLER, A. (1991) *Edició crítica i estudi del Llibre d'amic e amat de Ramon Llull*. 2 vols. Tesi doctoral, dirigida per Lola Badia. Universitat de Barcelona.

- SOLER, A. (1992a) «“ORL”, “ROL”, “NEORL”», *La Vanguardia* (1992, 10 març), pàg. Cultura 2.
- SOLER, A. (1992b), «Els manuscrits lul·lians de Pere de Llemotges». *Llengua i Literatura* 5. Barcelona, 1992-3. Pàg. 447-470.
- SOLER, A. (1993) «Ramon Llull and Peter of Limoges». *Traditio* 48. Pàg. 93-105.
- SOLER, A. (2004) «L'escriptura de Guillem Pagès, copista de manuscrits lul·lians». *SL* 44. Pàg. 109-122.
- SOLER, A. (2005a) «Difondre i conservar la pròpia obra: Ramon Llull i el manuscrit lat. parís. 3348A». *Randa. Homenatge a Miquel Batllori* 17 54. Pàg. 5-29.
- SOLER, A. (2005b) «Recomposició d'un antic còdex lul·lià». *SL* 45-46 (2005-2006). Pàg. 75-83.
- SOLER, A. (2006a) «Descripció del manuscrit lul·lià F-143 del Col·legi de la Sapiència de Palma». *Estudis de Llengua i Literatures Catalanes*. «Homenatge a Joseph Gulsoy 1» 53. Pàg. 13-23.
- SOLER, A. (2006b) «El “llibre cortès de lectura” en català: a propòsit del manuscrit F-129 del Col·legi de la Sapiència de Palma». *Caplletra* 41. Pàg. 9-42.
- SOLER, A. (2006c) «Estudi històric i codicològic dels manuscrits lul·lians copiats per Guillem Pagès (ca. 1274-1301)». *ATCA* 25. Pàg. 229-266.
- SOLER, A. (2010) «Els manuscrits lul·lians de primera generació». *Estudis Romànics*, 32. Barcelona. Pàg. 179-214.
- SOLER & SANTANACH (2009) = LLULL (2009)
- STÖHR, J. (1957) «Literarkritisches zur Überlieferung der lateinischen Werke Ramon Lulls». *EL* 1. Pàg. 45-61.
- TARRÉ, J. (1941) «Los códices lulianos de la Biblioteca Nacional de París». *Analecta Sacra Tarraconensia* 14. Barcelona. Pàg. 155-182.
- TARRÉ, J. (1951) «Un quadrienni de producció lul·lística a València (1335–1338)». *Studia Monographica et Recensiones* 6. Maioricensis Schola Lullistica. Palma.
- TORROELLA, G. (2007) *La faula*. Edició crítica d'Anna Maria Compagna Perrone Capano. Edicions UIB. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- TRIAS MERCANT, S. (1969) «La ética luliana en el *Fèlix de les meravelles*». *SL* 13 (1969), pàg. 113-132; 14 (1970), pàg. 133-152.
- TRIAS MERCANT, S. (1995) «Arabismo e islamología en la obra de Ramón Llull». *La Ciudad de Dios* 208. El Escorial. Pàg. 125-138.
- TRIAS MERCANT, S. (1996) = LLULL (1996)

- TRIAS MERCANT, S. (2009) *Diccionari d'escriptors lul·listes*. «Col·lecció Blaquerna» 6 Palma: Edicions UIB. 481 pàg.
- TUSQUETS, J. (1969) *La pedagogía de Ramón Llull*. Madrid. 410 pàg.
- TUSQUETS, J. (1977) «Vestigis lul·lians en la vida i les obres de sant Ignasi de Loyola». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 37 (1977-1978), pàg. 5-21.
- TYLUS, P. (2008) «Romance manuscripts in the Berlin collection in Cracow –an internal project». *Fibula*, 2008/1, pàg. 7-15.
Consultable en xarxa:
http://issuu.com/fibula/docs/fibula_news1_issuu?mode=embed&layout=http%3A%2F%2Fskin.issuu.com%2Fv%2Fflight%2Flayout.xml&showFlipBtn=true [abril de 2011]
- URVOY, D. (1980) *Penser l'islam. Les présupposés islamiques de l'«Art» de Lull*. Études Musulmanes 23. París: Vrin.
- URVOY, D. (1990) «La place de Ramon Llull dans la pensée arabe». *Catalan Review, Vol. 4, Homage to Ramon Llull*. Pàg. 201-220.
- VALLS I SUBIRÀ, O. (1970) *Paper and watermarks in Catalonia / El papel y sus filigranas en Catalunya*. Amsterdam, The Paper publications Society.
- VALLS I TABERNER, F. (1931) *Códices manuscritos de Ripoll*. Madrid. Tipografia de la «Revista de Archivos».
- VATTASSO, M. (1914) = VATTASSO, M. & CARUSI, H. (1914) *Codices Vaticani Latini. Codices 9852-10300*. Marcus Vattasso et Henricus Carusi Ed. Bybliothecae Apostolicæ Vaticanæ Scriptores. Romae. Typis Polyglottis Vaticanis.
- VENY, J. (1998) *Els parlars catalans. (Síntesi de dialectologia)*. Edició revisada i augmentada. Editorial Moll. Palma.
- VIDAL, P. (1888) «Mélanges d'histoire, de littérature et de philologie catalane: I. Une bibliothèque lullienne à Perpignan vers 1435». *Revue des Langues Romanes* 32 pàg. 333-339
- VIERA D.J. (1990) «Exempla in the «Libre de Sancta Maria» and Traditional Medieval Marian Miracles» *Catalan Review, Vol. 4, Homage to Ramon Llull* pàg. 221-231.
- VICENS, M. (2007) «Un códice contra el silencio» *Diario de Mallorca*, 18.03.07.
Accés en xarxa:
<http://www.diariodemallorca.es/sociedad-cultura/1474/cultura-codice-silencio/249587.html>. [abril de 2011]
- VIZUETE MENDOZA, J. C. (1986) «La biblioteca de Guadalupe: un reflejo de la espiritualidad jerónima». *En la España Medieval*. En memoria de Claudio Sánchez-Albornoz (II). Núm. 9. Pàg. 1335-1346.

YATES, F. (1954) «The Art of Ramon Lull. An approach to it through Lull's theory of the elements». *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 17. Londres. Pàg. 115-173.

YATES, F. (1985) *Assaigs sobre Ramon Llull*. Pròleg de Lola Badia. Barcelona: Empúries.

YSERN LAGARDA, J. A. (1992) «Els manuscrits catalans de la Biblioteka Jagiellonska». *Boletín Bibliográfico de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*, ed. Vicenç Beltran, Fasc. 6/1. pàg. 233-253.

REVISTES LOCALS:

Es Saig, monogràfic num. 15. Juliol 1998

ÚNICAMENT EN XARXA: *Guide To Medieval and Renaissance Manuscripts in the Huntington Library* <http://sunsite3.berkeley.edu/hehweb/HM56.html>

OBRES CITADES DE RAMON LLULL

Arbre de ciència (III. 23-ArbSci)

Ars abbreviata praedicandi (IV.67-ArsBrPre)

Ars compendiosa Dei (III.84-ArsDei)

Art abreujada d'atrotbar veritat / Ars compendiosa inveniendi veritatem (II.A.1-ArsConInv)

Ars compendiosa medicinae (II.B.8-ArsCoMed)

Art amativa (III.2-ArsAma)

Art demostrativa (II.B.1-ArsDem)

Art de fer e solre qüestions (III.19-LctAI&TG)

Cent noms de Déu (III.9.bis-CentNoms)

Començaments de Medicina (II.A.10-PrinMed)

Compendium Artis Demonstrativae (II.B.17-CompAD)

Compendium logicae Alatzalis (I.1b-LogGat)

De civitate mundi (IV.108-CivMun)

Doctrina Pueril (II.A.6-DoctPu)

Llibre de meravelles (II.B.15)

Liber de locutione angelorum (IV.53-LocAng)

Liber de praedicatione (III.69-Praedic)

Liber principiorum iuris (II.A.13-PrinJur)

Liber, qui continet confessionem (IV.58-ArsConf1)

Libre de oracions e contemplacions del enteniment (II.A.7OraCont)

Librum de natura (III.51-Natura)

Llibre dels àngels (II.A.20-Angels)

Llibre contra Anticrist (II.A.8-AntiChr1)

Llibre d'ànima racional (III.25-Anima)

Llibre d'home (III.47-Home)

Llibre de consolació d'ermità (IV.73-ConsErm)

Llibre de contemplació (I.2-Contemp)

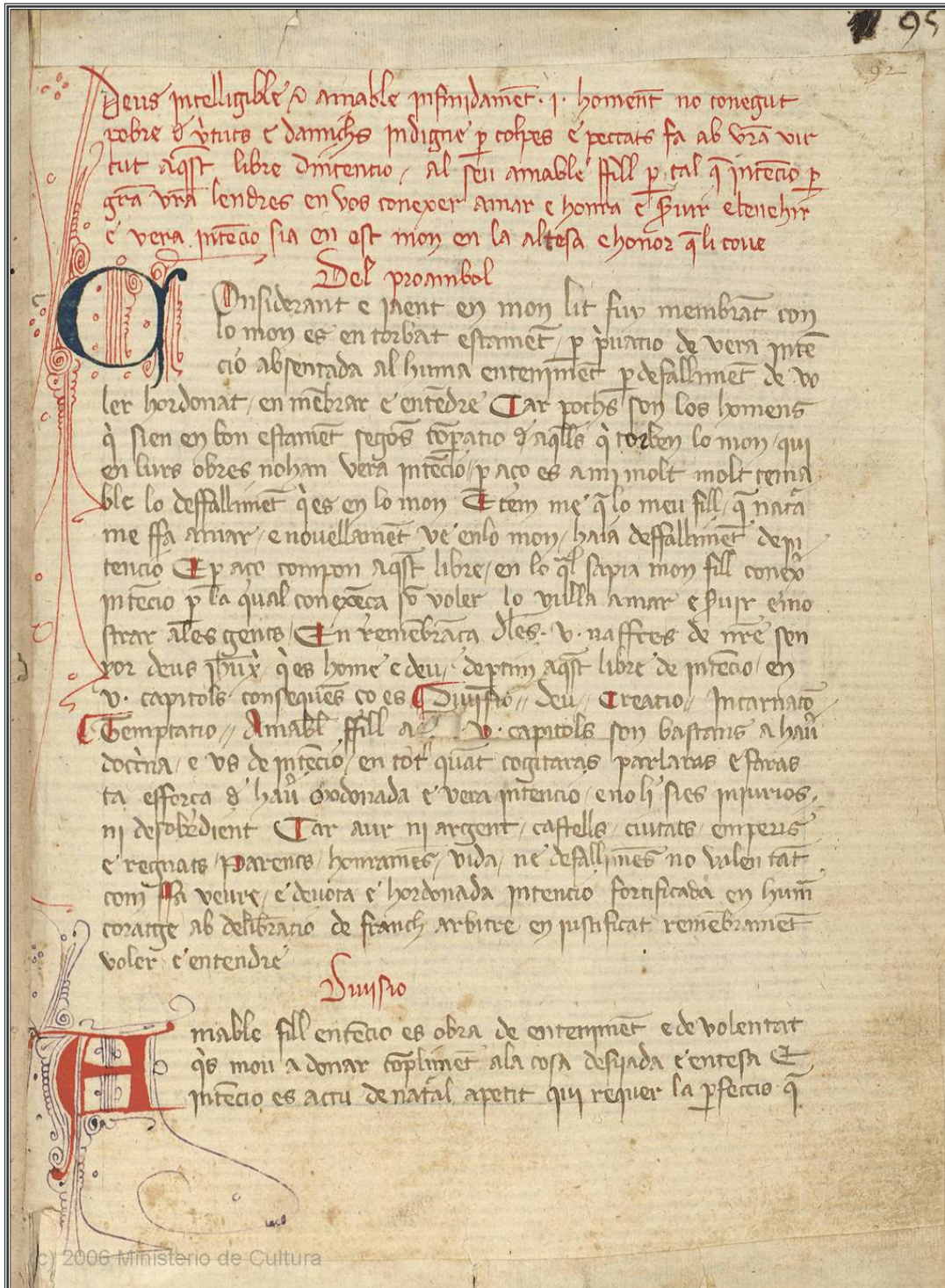
Llibre de demostracions (II.A.4-Demost)

Llibre de Déu (III.48-Deu)
Llibre de l'ordre de cavalleria (II.A.5-OrdCav)
Llibre de Santa Maria (III.7-SaMaria)
Llibre del gentil (II.A.9-Gentil)
Llibre del Sant Esperit (II.A.16-SancSpir)
Llibre dels Articles de la fe (III.24b-ArticFe)
Llibre què deu hom creure de Déu (III.52-DeuHom)
Medicina de pecat (III.44-MedPec)
Mil proverbis (III.53-MilProv)
Petició de Ramon al Papa Celestí V per a la conversió dels infidels (III.15PetCelV)
Proverbis de Ramon (III.26-ProvRam)
Romanç d'Evast e Blaquerna (II.A.19-Blaquerna)
Septem donis Spiritus Sanctus (IV.65.bis-SeptDon)

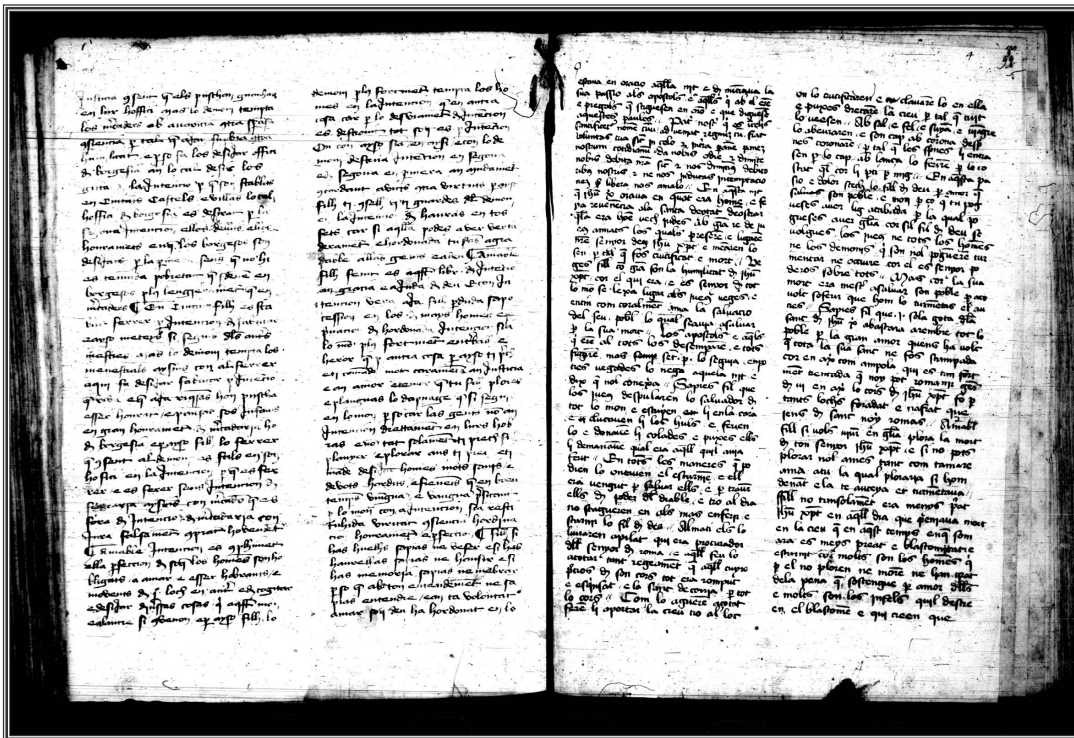
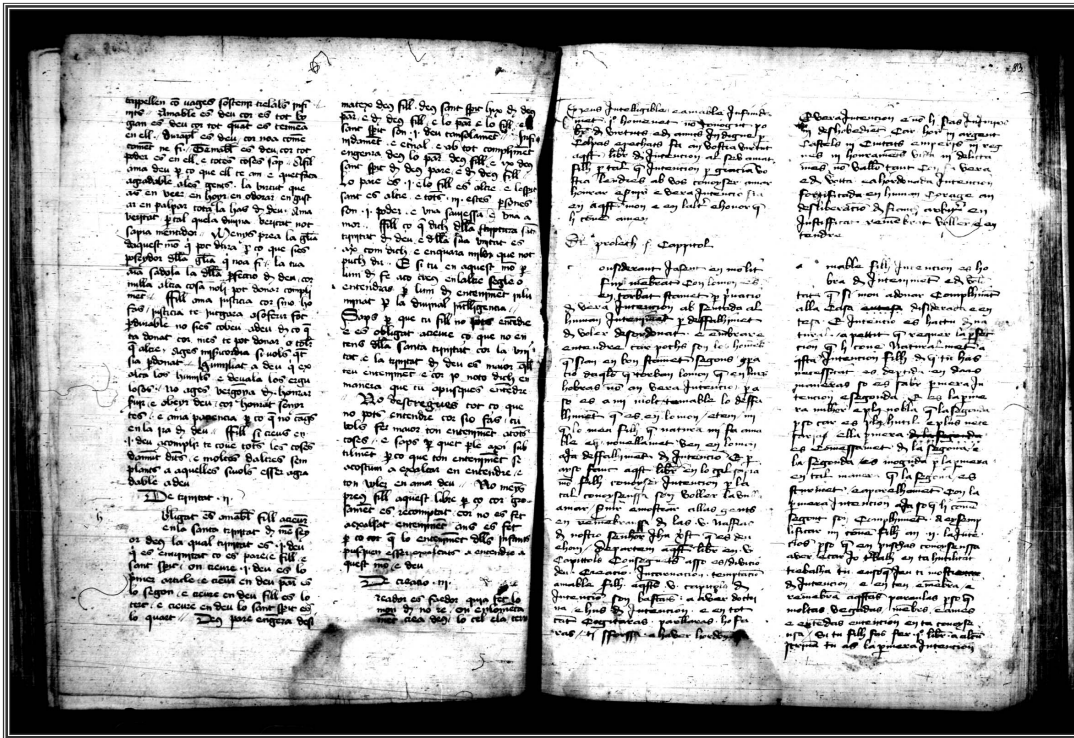
Deus intellegible e amable infimament.
Un homenet no conegut pbr de uirtuts. e
de amichs indigne per colpes e peccats fa ab
uolstra uirtut aquest libre de intencio. al seu
amable fill per tal que intencio per gracia uia
lendrec enuós conixer amar honrar e seruir
e uera intencio sia en aquest mon enla. al
teu e honoz quel conue. *R. del prolech.*

Considerant e. iaent en mon lat fin
menbrant com lo mon es en torbat
stament per priuacio de uera intē
cio absētada ahuma ente niment per defa
lliment de uoler desordenat en menbrar
e entendre. e cor pchs son los homens.
que sien en bon stament segons compara
cio de aquells qui torben lo mon qui en
llurs obres no han uera intencio. Per
aco es ami molt temible lo defalliment
que es en lo mon. e tēme quel meu fill. q̄
natura me fa amable e qui nouellamēt
ue en lo mon haia defallimēt de intencio
E per aco compon aquest libre en lo qual.
mon fill ^{sapria} conixer intencio per la qual.
conerenga son uoler la uulla amar. e.

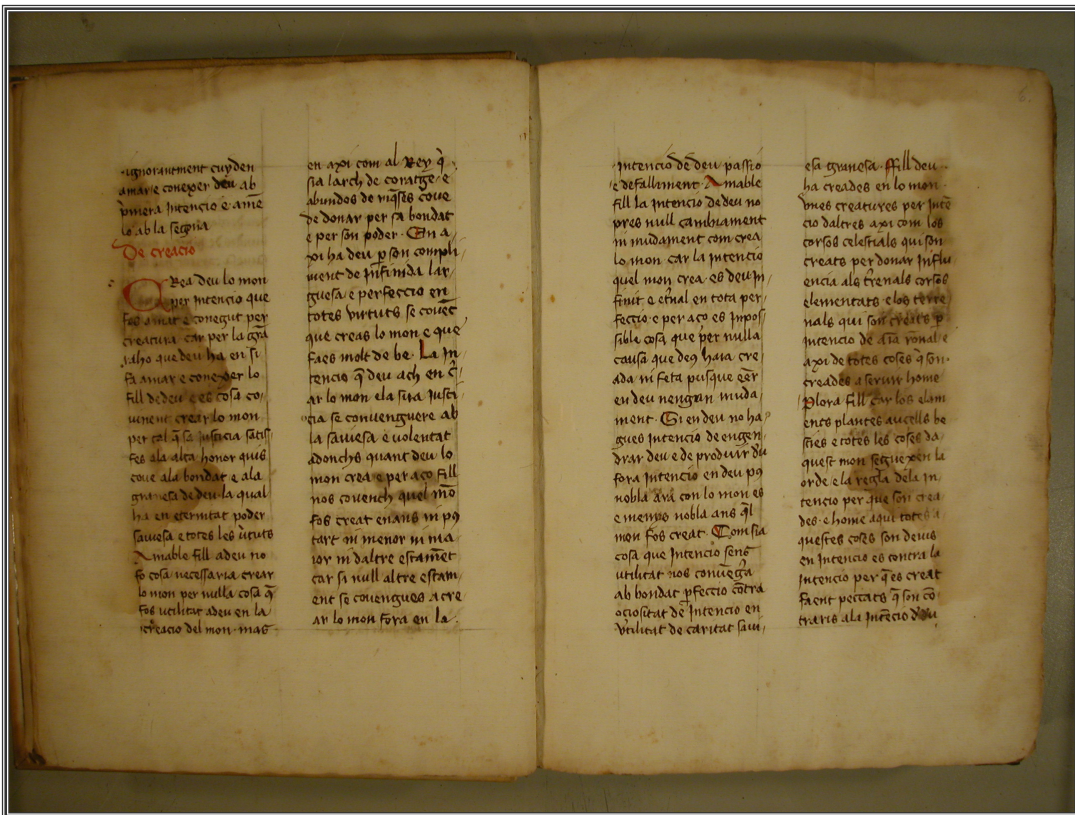
seruir

Ms. Hisp. 61 (605) de la Bayerische Staatsbibliothek de Munic (U)
Folis inicial i final del Llibre d'intenció

Ms. III de la Biblioteca de l'Ateneu de Barcelona (T)

no se maueilla d'les gentes p q' al dia d'la
 uia: moit entenen en hominment lo qual
 volen que son los fara com los poterna
 si q' aqll monge ented que a quella maza
 liellano sanya recomptada .ff. en son
 libre e dix que bona si fia q' som luy
 mates. Cap: es clamant al abar e
 q'onollas danant ell e danant tot lo
 conent en p'ozant ab gran deuocio ell
 demana q' ofra q' .ff. sanya q' ell lagus
 e q' anas p lo mo segone q' .ff. fo ato
 gran si q' labat e tot lo conent deose
 t'pen al monge emeten si nom lo sego
 q' .ff. Flabat dona sa b'ndicmo a qll
 felix. Cap: ana p lo mo reaptat
 lo libre de maueillas e multiplicat a
 quell segons les maueillas q' trobana
 Flabat e tot lo conent ordonaren q'
 p tot temps agues en aqll monestria
 nougo q' agues aqll ofra e q' agues
 nom .ff.

Denerit loat glorificat exaltat
 e santificat si lo nom de p'ud e sola
 sua benenit mace madona s'nta. S'
 ua e tostemp' s'ns si amei

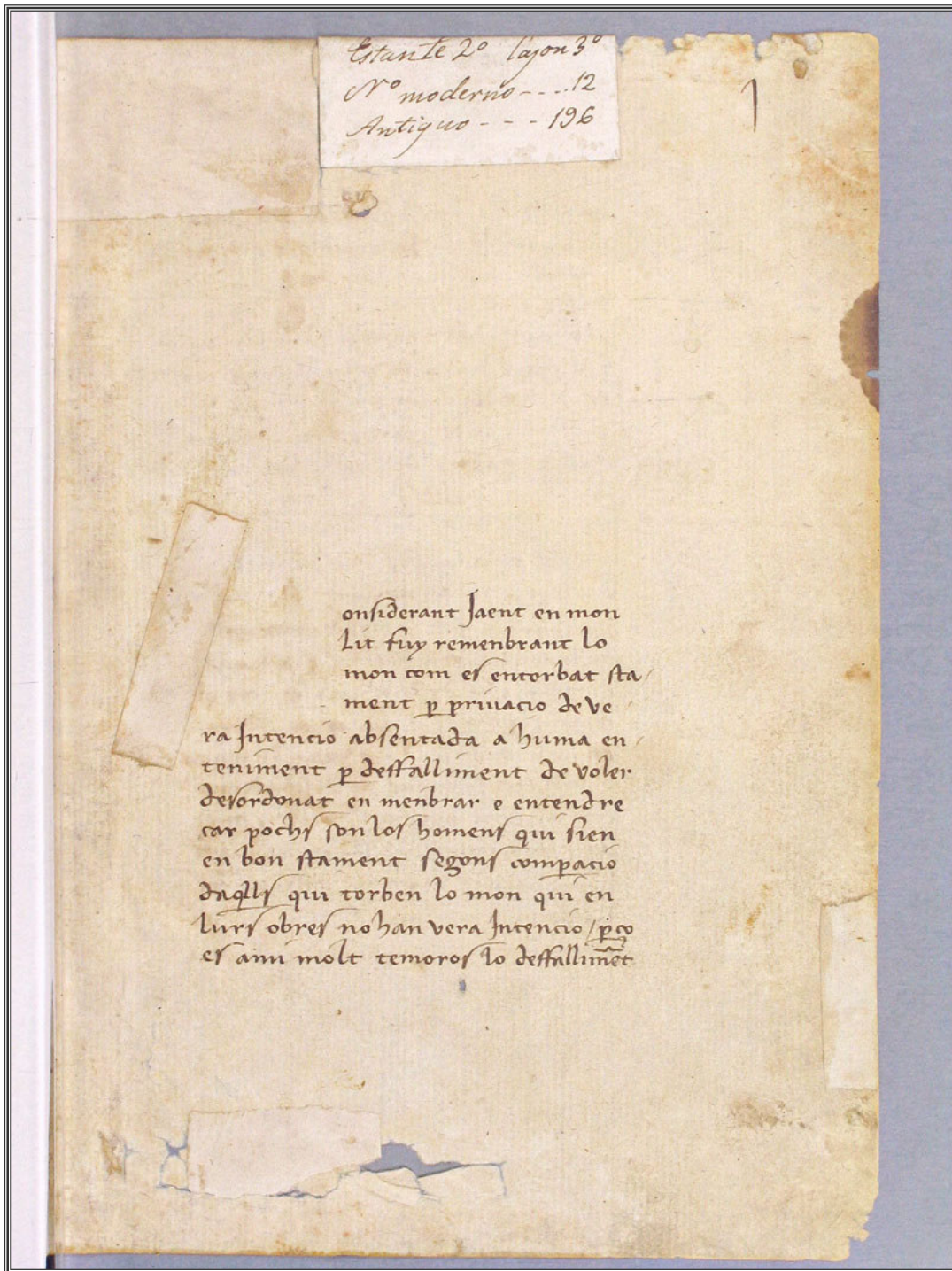
Qui scripsit scribat semper in do
 mino vixit amey

Aquest libre es ap'lat libre d' ma
 ueillas fo scrit e carabat en vilastan
 de l' d' met' el a .xxv. dies d' j'ner. q'
 .v. an. .viii.

Deus entelleqible e amable
 i'fmdamer .h'ui hoeriet no coequit
 pobre d' v'uts e amychs idigne
 p culpes e p'ituts fa ab uia utur
 aqst libre d' p'iteno al seu amat
 fill p'tal q' i'tenao p' gra uia lo
 ender en uos coneyer amar
 hoiaz e fuyr. E ueza enteno
 sia en aqst mo e en laltre e
 honor q' li coue ame.

Del prolech. 1. Cap

Considerant i'cer en
 mo lit sup mebrat
 com lo mo es en t'ar
 stament p' uatod
 va p'iteno al p'itudo
 al l'ima entenmet
 p' defallment de vola de s'rdorat e
 en m'brau entendre e t'ar porho so
 los somens q' sien en bon stamet se
 gons aparacio daqlls q' torbe lo mo
 q' en l'ud obres no han va p'iteno
 p' ato es amj molt temable lo de fall
 ment q' es en lo mo etem me glo me
 fill qui no me fa amable e q' noulla
 ment ve en lo mo s'na de fallment
 de enteno. Cap: aco q'on aqst libe
 en lo qual sapia coney p'iteno p' la
 qual conaxenra son voler la p'ura
 amar fuyr e mostrar a les gentes d'
 remembranca d' las v' n'afes d' mo sen
 por s'ud e q' es d' u' e sonj de p'tim
 aqst libre de p'iteno en .v. capitols
 o seguentis diuisio d' u' e cano en
 canano temptaco. Amable fill
 aqst .v. capitols de p'iteno son
 castants a lau d'c'itna e va d' p'iten
 no. Et ent tot quat cogitaco p' la
 ras e faras ta s'f'ora dau ordada
 e va p'iteno e nor s'ic d' s'p'obedi'et
 n' i'p'uzios. Cap: auz n' argent cas
 tells n' curato emp' n' regnato
 pent' honamets v'ida n' d'elicamets
 ho valen tant co fa va e deuota p'
 tenno fortificada en suma corage ab
 s'elliberaco d' f'ianf' ab'itze en i'us
 tificat remembrament vola e entedre

18

Aquest libre qui primer se seguey es de
 primere esyona pñcio lo qual
 es de pñt en a. parts co es apaber
 dñsio deu creatio Encarnacio tēpa
 cio en la qual part de rēpracio ha
 .xxx. rōbricas o. xxx. capítols los q̄ls
 sōn aq̄sts q̄ms se seguey ..

C rimo de ffe	D e pobrega
D espansa	D e horromet
D e caritat	D e elemens
D e iusticia	D e prelat
D e prudēcia	D e religios
D e fortitudo	D e clergua
D e rēpnica	D e pncep
D e glotoma	D e cauallens
D e lupuria	D e poble
D e auaricia	S ins sepey spiritudo
D e supbia	C rimo cogitacio
D e accidia	S upilitat
D e enuege	P receptua
D e hira	S ingny
D e oracio	A mmositat
D e cōfessio	V irtus celologals
D e sacrifici	C lare insio ha esguant
D e matrimom	en deu apico a sobra
D e sciēcia	na veritat
D e miselo	F erma pñcio en uer
D e riq̄tes	deu q̄ es sobra ben
	P caritat ha sguant en deu ha
	fruycio apico a alma

Plaria ^{disputat}
 ha spirit adu quō alia edare magister
 q̄ conue est adonit p̄ los angeles ep̄m̄
 Item aḡst̄. m̄. v̄m̄. t̄. h̄. o. ḡ. r̄. e. s̄. o. l̄. a. m̄. e. t̄.
 non donades us p̄m̄. edone les lo p̄t̄
 p̄t̄ en lo bap̄tisma al p̄f̄m̄. p̄o. f̄. en for
 ma sens vs al p̄f̄m̄. al conuent q̄ ha a
 dat de vs de reho h̄. non donades en la
 hora del bap̄tisma les quals h̄. dona lo
 p̄t̄ p̄t̄ ab t̄. a. de efficacia q̄ si ell fer
 manet creu emoria de p̄f̄m̄. volaria
 en padis sens alia m̄. ḡ. r̄. e. s̄. o. l̄. a. m̄. e. t̄.
 de s̄. a. m̄. a. r̄. a. e. s̄. t̄. e. s̄. i. a.

Deu intelligit e amant p̄f̄m̄. d̄. e. t̄.
 h̄. u. h̄. o. m̄. e. n̄. e. t̄. n̄. o. c̄. o. n̄. e. q̄. ū. i. t̄. p̄. o. b̄. r̄. e. d̄. e.
 v̄. m̄. e. t̄. e. d̄. e. a. m̄. i. c̄. o. s̄. i. n̄. d̄. i. ḡ. n̄. a. p̄. c̄. o. r̄. p̄. e. s̄. t̄.
 i. s̄. t̄. a. b̄. l̄. a. v̄. i. r̄. e. v̄. i. r̄. u. t̄. a. ḡ. s̄. t̄. l̄. i. b̄. r̄. e. d̄. e. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o.
 a. l. s̄. e. u. a. m̄. a. b̄. t̄. f̄. i. l. l̄. p̄. r̄. a. t̄. q̄. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o. p̄.
 ḡ. r̄. a. c̄. i. a. v̄. i. a. l̄. e. n. d̄. r̄. e. s̄. e. n̄. u. o. s̄. c̄. o. n. e. x. p̄. e. r̄. e.
 a. m. a. r. h̄. o. m̄. a. s̄. f̄. u. p̄. e. b̄. e. n̄. e. x. p̄. e. r̄. e. v̄. i. a. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o.
 s̄. i. a. e. n̄. e. s̄. t̄. n̄. o. e. n̄. l̄. a. a. l. t̄. e. r̄. a. e. h̄. o. n. o. r̄.
 q̄. h̄. i. c̄. o. n. e. :
del preambol

Considerat q̄. i. a. s̄. e. t̄. e. n̄. m̄. o. n. l̄. i. t̄. f̄. u. p̄. m̄. e.
 e. n̄. t̄. c̄. o. l. o. m̄. o. n. e. s̄. e. n̄. t̄. a. n. t̄. o. r̄. d̄. a. t̄. e. s̄.
 t̄. a. m̄. e. t̄. p̄. p̄. m̄. u. e. r̄. i. o. d̄. e. v̄. e. r̄. a. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o.
 a. b̄. s̄. o. m̄. a. d̄. a. a. b̄. v̄. i. a. e. m̄. e. n. t̄. e. n. t̄. e. p̄. n̄. e. t̄.
 d̄. e. v̄. o. l̄. e. r̄. o. r̄. d̄. o. n. a. t̄. e. n̄. m̄. e. b̄. i. a. r̄. h̄. e. e. m̄. o. n.
 d̄. r̄. e. c̄. a. r. p̄. o. s̄. s̄. o. n. l̄. o. s̄. h̄. o. m̄. e. s̄. q̄. u. i. s̄. i. e. e. n̄.
 b̄. o. n. e. s̄. t̄. a. m̄. e. t̄. p̄. e. ḡ. o. s̄. c̄. o. m. p̄. a. c̄. i. o. d̄. e. a. q̄. u. i. l. l̄. o. s̄.
 t̄. r̄. o. b̄. e. n̄. l̄. o. m̄. o. n. q̄. u. i. e. n̄. l̄. i. m̄. o. o. b̄. r̄. e. s̄. n̄. o. h̄. a.
 v̄. e. r̄. a. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o. p̄. a. q̄. e. s̄. a. m̄. m̄. o. l. t̄. r̄. e. m̄. a. b̄. l̄. e.

lo desfermet q̄ es en lo mon **E**ps me
 q̄ lo men fill qui nati me fa amar e
 nouelamet us en lo mon hana defali
 met de p̄t̄e. **E**p̄. a. d̄. c̄. o. m. p̄. o. n. a. ḡ. s̄. t̄. l̄. i. b̄. r̄. e.
 en lo qual papia mon fid coneyer p̄
 t̄. e. c̄. i. o. p̄. l̄. a. q̄. u. a. l. l̄. c̄. o. n. e. x. p̄. e. r̄. a. s̄. o. n. u. o. l̄. e. r̄. l̄. o.
 v̄. i. l. l̄. a. a. m. a. r. e. s̄. f̄. u. p̄. h̄. e. m̄. o. s̄. t̄. r. a. r. a. l̄. e. s̄. ḡ. r̄. a. t̄.
 e. n̄. r̄. e. m̄. e. m. b̄. r̄. a. c̄. i. a. d̄. e. l̄. e. s̄. . v. n. a. s̄. s̄. i. t̄. d̄. e. m̄. o.
 s̄. e. n̄. d̄. e. u. h̄. u. e. s̄. t̄. q̄. u. i. e. s̄. h̄. o. m̄. e. e. d̄. e. u. d̄. e.
 p̄. m̄. v̄. i. l. l̄. e. l̄. i. b̄. r̄. e. d̄. e. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o. e. n̄. . v. c. a. p̄. i.
 t̄. o. l. d̄. c̄. o. s̄. q̄. u. e. s̄. p̄. e. s̄. d̄. i. u. i. s̄. i. o. d̄. e. u. c̄. r̄. e. a. c̄. i. o.
Encarnacio t̄. e. p̄. m̄. o. a. m. a. b̄. l̄. e. f̄. i. l. l̄. a. ḡ. s̄. t̄. o.
 . v. c. a. p̄. i. t̄. o. l. s̄. o. n. b̄. e. s̄. p̄. a. s̄. h̄. a. h̄. a. u. e. r̄. d̄. o. c̄. t̄. r̄. i. a.
 e. u. o. d̄. e. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o. e. n̄. t̄. o. t̄. q̄. u. a. t̄. c̄. o. ḡ. i. t̄. a. r̄. a. s̄.
 p̄. l̄. e. n̄. u. s̄. e. s̄. s̄. e. r̄. a. t̄. r̄. e. e. s̄. s̄. o. r̄. t̄. a. d̄. e. h̄. a. u. e. r̄. o. r̄. d̄. o. n. a.
 d̄. e. e. u. e. r̄. a. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o. **E** n. o. l. i. s̄. i. e. s̄. p̄. i. n. i. r̄. i. o. s̄.
 n̄. e. d̄. e. p̄. o. b̄. e. d̄. i. e. t̄. **C**ir. a. m̄. n̄. e. a. r. ḡ. e. t̄. **C**ir.
 r̄. e. l. d̄. **C**ir. p̄. a. t̄. s̄. i. m. p̄. e. r̄. i. s̄. e. r̄. e. ḡ. i. s̄. p̄. a. r̄. e. n. s̄. h̄. o.
 r̄. a. m̄. e. t̄. v̄. i. d̄. a. n̄. e. d̄. e. l̄. i. c̄. i. a. m̄. e. t̄. n̄. o. v̄. a. l̄. e. n̄. t̄. a.
 c̄. o. m. v̄. e. r̄. a. e. d̄. e. u. o. t̄. a. e. h̄. o. r̄. d̄. o. n. a. d̄. e. p̄. i. t̄. e. c̄. i. o.
 f̄. o. r. n̄. i. c̄. a. d̄. a. e. h̄. u. c̄. o. n. a. r̄. e. a. b̄. d̄. e. l̄. i. b̄. e. r̄. a. c̄. i. o. d̄. e.
 f̄. r̄. a. c̄. t̄. a. r. b̄. i. t̄. r̄. a. e. n̄. p̄. u. s̄. t̄. i. f̄. i. c̄. a. t̄. r̄. e. m̄. e. m. b̄. r̄. a. m̄. e. t̄.
 v̄. o. l̄. e. r̄. e. e. m̄. e. d̄. r̄. a. :

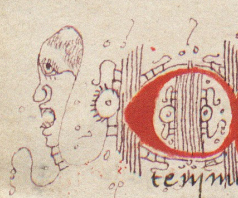
Amable fill entencio es obra de entencio
 met ede uoluntat quid mon adonar
 complimet ala cosa desigada e entepre he
 p̄t̄e. es aia de nerurall apertit qui re
 quer la p̄t̄e. q̄ li conue neruralment

7
en human coratge ab deliberacio
de franch arbitre en justificar re-
menbrar voler e entendre

inable fill Intencio es obra
de entemmet e de volun-
tat quis mou a donar co-
pliment ala casa desiderada e en-
tesa e Intencio es acte de natal appa-
tit qui requer la pfectio q li cone nat-
al agsta Intencio es fill de que tu has
necessitat e es depreida en dues manes
co es asaber pma Intencio e segona
E es la pma millor e pus noble q la
segona p q com es pus util e pus ne-
cessaria E la pma es comecament
da segona e la segona es moguda
p la pma en tal mana q la segona
es instrumet e apellamet co la pma
Intencio haze co q li cone segon son com-
pliment & exemplificar me cone

Item aquestes virtuts / ni theologals / blamen son dona
des els xans e donades lo sant esperit en lo baptesma
el infant ppo en forma fe sens, vs al present Al
gnertit qui ha dat de us de zebo li son donades en la
hora del baptesma les quals h dona lo sant esperit
ab tanta de eficacia q si ell fermamet oren / Emoria
de present volaria en paradís sens altra mitja / Segons
sentencia de sta maza selesia -

En iustigible e amable / Infimement hui
homenet no conequit pobre de virtuts et de
amichs In digne p culpes e peccats fa ab vze vent
aquest libre de pntencio al sen amable fill pual
O pntencio p gracia vna leudres en vos coneixer
e amar boncar fme e beneyre e Nostra pntensio
sre en est mon en la altesa de honor O h cone

 Quiderant: e sabent en mon lit fin mebrat
qm lo mon es en ten torbat stement e pri
natio de xa pntencio absentade del hui en
temmet p defalliment de vs ordenat en membrar
e entendre. Car poch son los homens qui sien en
lon stement segons compatio de aquets qui torbo lo mo
qui en llus obres no han xa pntencio. Deo ago es amf

molt tenible lo de fallimet qui es en l'omo. E tem me
 q' lo men fill que natura me fa a mar. Enouellamet
 ve en lo mo hage de fallimet de puenio. E p' aq' spon
 a quest libze en lo qual sapra mo fill conezet puenio
 p' la qual conaxensa son volez lo vulla a mar e p'ue
 e mostzar a les gentes. En remebzansa des v' nafzes
 de mee senyor deu xrist qui es home e deu. Deprim
 a quest libze de puenio en v' parts con saquets so es di
 uisio, deu, Creacio, Encarnatio, temptacio, Amable fill
 aquests v' capitols son bestans ha auez doctina e ve de
 puenio en tot quant aguaras plazas e faraste fozze
 de hauer orde nade e veza puenio. E no h' sies puenios
 ne desbedient. Car hanc ne argent. Castello Cinto
 ympis e Regnes parents honcamets vide ne deliquemets
 no valen tant com fa de e deuota e orde nade puenio
 fortificade e hui coratge ab deliberatio de franco arbitze
 en iustificat remebzamet uolez e entendre.

Amable fill. Entencio es obze de entenimet e de u
 Entencio quis mon adonax gpliment ala ore de
 fide e entesa e entensio es actu de natural appetit
 qui requez la pfectio que li cone natural ment. Aquesta
 puenio fill de que tu has necessitat es de p'ade en dues
 maneres so es asseber p'ueza puenio e regna. E es la
 p'ueza millor e p' noble q' la regna p' q' com es p' uol
 e p' necesseria. E la p'ueza es comencamet dela regna.
 E la regna es migne pla p'ueza q' la regna en tal ma
 nera q' la regna es iustimet com la p'ueza puenio hage
 so que h' cone regna son complimet. Exemple me
 cone fill ab dues les puenions p' q' que p'uezes auez a
 nexensa. Car lo treball en te v' t'at treballa tu en

Es de la biblioteca del Con. de S. Fran. de Palma.

Liber celeberrimj, ac
doctissimj virj martiris
S. Raymundo Sulli. d. d. d.
eiusde vulgari sermone
Scriptj

1

Deu intellioble, e amable
è finidament un homenet no conegut,
p. bre de virtutj, è de amichj, indigna
per culpes, e peccatj, fa ab vostra virtut
aquest libré de intencio al seu ama
ble fill; per tal que intencio per gra
cia vostra tendres en vos conexer, e
amar, honrar, servir, e beneir, e vos
tra intencio sia en aquest mor en la
altera, è honor que li conve.

Del preambol

Considerant è jaent en mon lib. fuy
considerant com lo mon es en tan
torbat estament q. privauis de vera
intencio absentada ab un entenimènt
q. de faliment de voler, ordonat enco
siderar, è entendra car pochj s. los
homens qui sien en bon estament
segons comparauis de aquels qui tor
ben

A a
Et hugonis benedj pri

ordenada i fortificada en un coratge ab
desliberació de frach arbitra en jus-
ticial recordar, et entendre.

2

QUE COSA SIA INTENCIO

Amable fill, intencio es obra de en-
teriment, è de voluntat quins mou
a donar compliment a la cosa desitja-
da, è entesa: è intencio es acte de na-
tural appetit, qui requer la perfectio
que li conue naturalment.

Aquesta intencio, fill de q' tu as
necessitat, es departida en dues ma-
neres: so es a saber primera, millor,
è pus noble que la segona, y so com
es pus hutele, è pus necessaria; e la
primera es comensament de la se-
gona, è la segona es moguda per:
la primera, en tal manera que la
segona es instrument, è aparalla-
ment com la primera intencio ha-
ja ço que li conue segons son com-
pliment.

Eximplificar me conue fill en du
es coses les intencions per so que pus
ques aver conaxença, car yo treball
en ta utilitat, è treballa tu en en-
tendra

DEU Intelligible e amable, infinita: 379

ment un Somerret no conegut, pobre de virtuts e de amichs, indigna per culpes y pecats fa ab vostre virtut aquell libre de Entencio al ser amable fill; per tal que Entencio per gracia vostra s'endresen vos coneyer, e amar, honorar servir e beneyr e ussa entencio sia en aquell mon en la altra e honor que li comue.

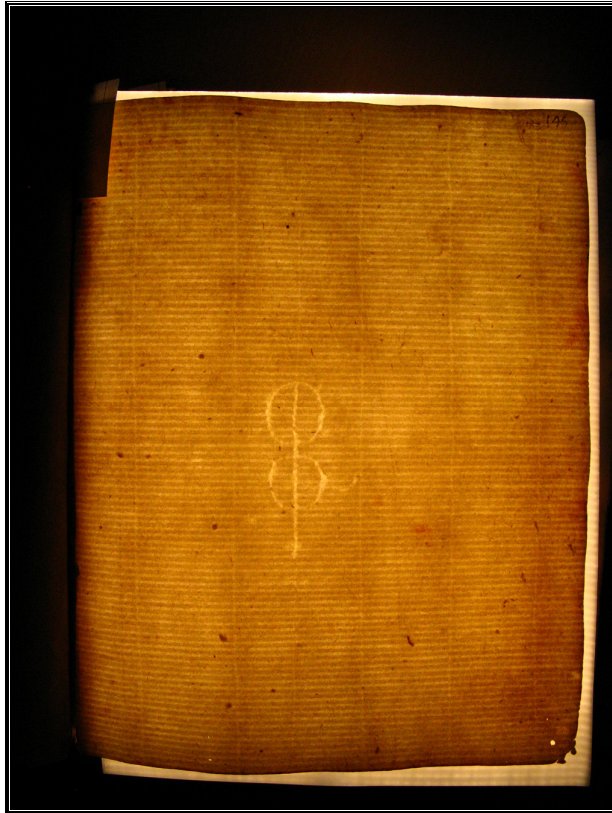
Compost per lo Doctor illuminat y
Martyr Ramon Lull.

Del Prolech.

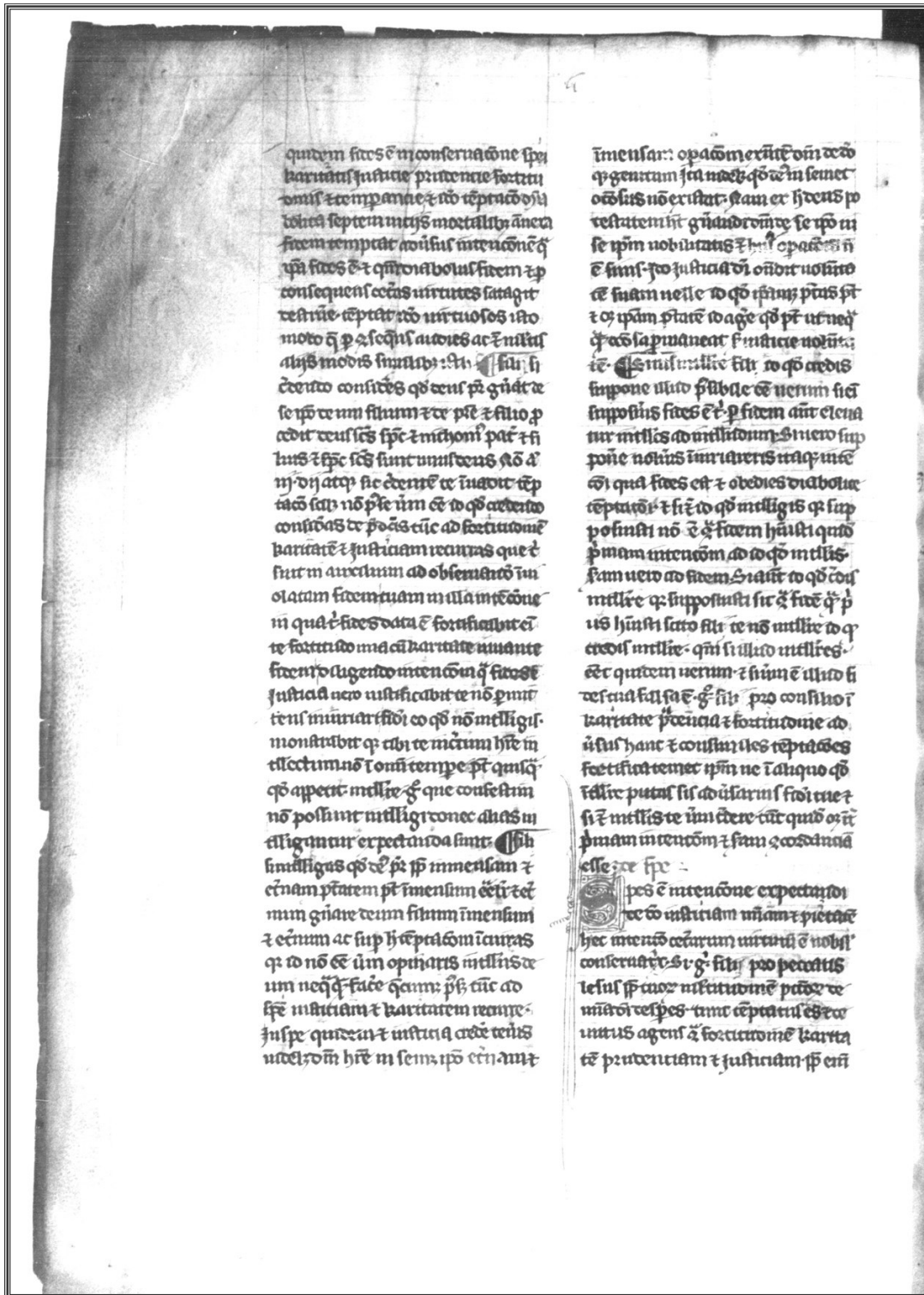
Considerant e ja sent en mon fill fuy considerant com lo mon es en tant turbat estament per privacio de Vera Entencio absentada ab un enteniment per defalliment de voler ordenar en considerat e entendre, car poch son los Somerrets qui vien en bon estament, segons comparacio daquells qui s'obren en lo mon qui en llurs obres no son vera entencio; Peraco mey ami molt de amable lo defalliment qui es en lo mon, e pense que lo meu fill qui sia natura me fa amar, e novellament ve en lo mon Sage defalliment de entencio; e per ayo compones aquest libre, en lo qual sapia me fill?

FILIGRANES DEL MS. 1025 (D)

quidem fides e in conseruatione spei
baritatis iusticie prudentie fortitudi
omni et in pane et ad reprobos omni
bona septem in mris moerallibz anca
fidei tempore non hnt in reuocone q
ipa fides e et qm dicitur uoluntatem et p
consequens ceteras uirtutes in agn
re hnt reprobos ad uirtuosos in do
moto q p q sequit auctores ac t nulli
alijs modis similibz: **S**icut h
de uero confides qd uel p qn dicit de
se ipse uel filium et ce pte et filio p
cedit uel scs spe et in homi pat et fi
lius et spe scs sunt unus deus ad a
m dicit atq sic de uero ce in uero ce p
tas fati no pte um ce to qd ad uero
confidas ce p as tuc ad fortitudme
baritatis et iusticiam reuocatis que e
fuit in auxilium ad obseruand in
olaciam fidem tuam in illa mte dicit
in qua e fides data e fortitudme
te fortitudo in aca baritate uiuante
fidei no lugendo in uero dicit q fides e
iusticia uero iustificabit te no pmit
te ut in uero dicit qd no intelligi
monstrabit qd tibi te mctum hnt in
ellectum no t omni tempore p quicq
qd appetit melle q que confestim
no possunt intelligi t nec alijs in
alligantur expectanda sunt: **S**icut
similiter qd ce p ipse inmensum et
etiam ptem p inensum e et t
mum gnare teum filium inensum
et eum ac sup hie ptem iustias
q to no ee um opmatis melle de
um neq q face qam: p h tuc ad
spe iusticiam et baritatem reuoc
In spe quere in t iusticia crede uel
uolentem hnt in sem ipse etiam

inensar: opaco m exant om uero
q genitum in na de qd ce in semet
oobis no exilat: Nam ex hieus p
testatem hnt gnandrom ce se ipse in
se ipse uoluntatis et hie opaco in
e hnt: pro iusticia di ondit uolunt
ce suam uelle to qd ipse pias p
et ce ipse piam to age qd p ut neq
q ad la pmaneat f melle no uo
ie: **S**icut melle fati to qd credis
suppone uero p hie ce uerum fiet
supponis fides e et p fidei aut elena
tur melle ad melle dicit: Si uero sup
pone nobis in uero dicit: Nam in
ce qua fides est et obediens diabolu
reprobos et hie to qd intelligis qd sup
pofitum no e q fidei hnt quid
pnam in uero dicit ad to qd melle
sum uero ad fidei: Si aut to qd con
melle qd supponit hie q fide qd p
us hnt fati fati te no melle to q
credis melle: qm si illud melle
eet quidem uerum et hnt e illud h
re fidei fati fati: **S**icut pro consilio
baritate ptem et fortitudme ad
uero hnt et consilio hie reprobos
fidei hnt reuoc ipse ne t aliquo qd
fidei putat hie ad uero in fidei hnt
hnt melle te um crede tuc quid qd
pnam in uero dicit et fidei qd dicit
esse: ce spe
Sicut e in reuocone expectandi
ce to iusticiam in aca ptem
hec in uero dicitur in uero e nobis
conseruare et q: fidei pro peccatis
lesus p uero iusticiam ptem ce
melle reuoc ipse tunc ce ptem e et
uero agent q fortitudme barita
te prudentiam et iusticiam ipse

APÈNDIX II: DESCRIPCIÓ DELS MANUSCRITS LLATINS

El *Llibre d'intenció* fa part del conjunt d'obres que presenten versió en català i en llatí. Si de la versió catalana en resten quinze testimonis coneguts, de la llatina en resten setze. Aquesta gran complexitat ens ha conduït a prendre la decisió d'editar únicament la versió catalana, tot deixant de banda la versió llatina de l'obra, versió que requereix una dedicació que supera els límits de la present investigació.

Manca per fer encara l'edició crítica llatina, en procés d'elaboració per a la col·lecció de la *Raymundi Lulli Opera Latina (ROL)*. Com advertia Pistolesi, aquesta mancança no permet, de moment, establir quina de les dues versions és la primera: «*Nel caso di doppia tradizione, si possono asolare gli scritti sui quali non si formulano ipotesi di procedenza, di solito per mancanza di edizioni affidabili di una delle due versioni: II. A. 7, II.A.17, II. A.20, III.26, III.37*» (2009: 34).

Presentam a continuació la llista de manuscrits que transmeten la versió llatina del *Llibre d'intenció*. D'aquesta llista, únicament n'hem tingut en compte els dos primers, és a dir, els dos manuscrits pertanyents als col·laboradors de Lull durant les seves estades a París. És tracta del manuscrit de Pere de Llemotges, ara per ara el testimoni *antiquor* de tota la tradició del *Llibre d'intenció*, i del conegut *Electorium*, catàleg d'obres elaborat pel canonge d'Arràs, Tomàs Le Myésier. Són els dos testimonis més antics i de major autoritat en la tradició llatina de l'obra, per la qual cosa els hem tingut especialment en compte en aquells passatges de significat dubtós o obscur. Els resultats de la *recensio* han posat de manifest la connexió d'aquests dos testimonis llatins amb els testimonis de la branca α de la tradició catalana.

A diferència dels manuscrits catalans, que hem consultat directament en la majoria dels casos i descrit minuciosament, de les fonts llatines n'oferim tan sols les dades bàsiques d'identificació (datació i localització, foliació, obres que contenen), que reproduïm directament de la LullDB. Tots setze manuscrits es poden consultar en xarxa: la majoria de les reproduccions procedeixen del fons de microfilms del Raimundus-Lullus Institut, que Frederich Stegmüller forjà, a mitjan segle XX, per a l'edició llatina de les *ROL*.

1. Bibliothèque Nationale, lat. 16119

París

Datació: s. XIII

Sigla nostra d'identificació: Y

Obres: 1) *Liber de prima et secunda intentione* (f. 1-15^v); *Liber de quattuordecim articulis catholicae fidei Romanae Ecclesiae sacrosanctae* (f. 16-136).

Bibliografia: TARRÉ (1941); HILLGARTH (1971); SOLER (1991), (1992b), (1993), (2010).

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?411>

Descripció:

139 folis de pergamí prim, de 210 x 298 mm. Són en blanc els quatre darrers folis. El primer foli, com es comprova també en la reproducció, està força deteriorat: una part ha estat esquinçada i cosida novament, i en falta un fragment.

Deu quaderns de sis fulls, més un darrer de 4. Senyals de punxat per al traçat de les ratlles. Escripura a dues columnes, cada una de les quals té quaranta línies. Reclams dels quaderns al marge inferior esquerre del verso dels folis. Sense ornamentació. Foliació moderna, en xifres aràbigues, a l'angle superior dret. Relligadura del s. XVIII, de cartó recobert de pergamí tenyit de verd. Teixell vermell, amb lletres daurades.

Escrit per una sola mà, que sembla la mateixa dels manuscrits lat. 16113, 16114 i que la primera del manuscrit lat. 16112. Rúbriques fetes pel mateix copista. Caplletres, calderons i ornamentació en blau i vermell.

Hi ha nombroses intervencions de Pere de Llemotges. També s'hi observen les intervencions de Gerard d'Utrecht.

Al foli 136^v ex-libris de la Sorbona, reproduït a SOLER (1992: 462):

«Iste liber est pauperum magistrorum de Sorbona, ex legato magistri Petri de Lemovicis, quondam socii domus huius. In quo continetur Liber Remondi De intentione et [Una mà també gòtica escriu «de» al damunt d'«et».] articulis. [La mateixa mà afegeix «fidei ad longum declaratis»] Pretii ·xx· solidorum. Cathenatus. Primus inter libros Remondi philosophi». (Font: LlullDB)

2. Bibliothèque Nationale, lat. 15450. *Electorium Magnum*

París

Datació: s. XIV, ca. 1325

Sigla nostra d'identificació: W

Obres: Compendi d'una vuitantena d'obres lul·lianes, per a les quals remetem a HILLGARTH (1998: 364-409).

Bibliografia: ALÒS-MONER (1934); TARRÉ (1941); YATES (1954); STÖHR (1957); ROSSI (1960); HILLGARTH (1971), (1990), (1998); GAYÀ (1979); BONNER (1985); SOLER (1991); ROMANO (2001). *ROL. NEORL II*.

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?402>

Descripció:

La complexitat del còdex ens obliga a presentar-lo molt succintament, i a remetre el lector a la descripció completa que trobarà en les pàgines d'apèndix a HILLGARTH (1998: 364-409). Còpia en pergamí, de diverses mans, entre les quals destaca la del compilador, Tomàs Le Myésier. Escrit en una, dues o tres columnes. S'hi detecten diverses figures.

El *De prima intensione et secunda* ocupa els folis 522rb-529va. És a la vuitena part del recull, la intitulada *Pars octava magna. Investigatio Iesu Christi nature, qui est finis omnium creaturarum et perfectio et causa constantie christianorum in eo* (folis 518-543).

A la capçalera dels folis, «*Quomodo possent christiani stare et perseverare in maioriata finis, [o] in fide christiana [o] in maiore fine*». Segons la font bibliogràfica consultada, «Le Myésier en tenia un exemplar (catàleg de 1311, núm. 25; Hillgarth, 337; *ROL* 8, pàg. 305). El text s'assembla molt al de BN 16119 (final del segle XIII, que havia pertangut a Pere de Llemotges), folis 1-15^v» (HILLGATH 1998: 404).

3. Bayerische Staatsbibliothek, Clm. 10519

Munic

Datació: s. XV

Dues unitats de composició: I) *Liber de prima et secunda intentione* (ff. 1–16^v); II) *Liber de sancta Maria* (ff. 22–59^v). La primera part és de finals del s. XIV. La segona està datada de 1425.

Bibliografia: OBRADOR (1908); PERARNAU (1982) i (1983); HILLGARTH (1971); ROL XXVIII. Apareix en el catàleg de Salzinger de 1718, núm. 279.

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?107>

4. San Candido, BC, VIII.C.3

Innichen

Biblioteca della Collegiata (Stiftsbibliothek).

Datació: s. XV (1423)

Obres: *Declaratio decem et octo definitionum artis generalis Raimundi* [pseudolul·liana] (ff. 1^a–15va); *Liber de praedestinatione et libero arbitrio* (ff. 17^a–22va); *Compendium seu commentum Artis demonstrativae* (ff. 23^a–71va); *Liber de divina unitate et pluralitate* (ff. 73^a–76vb); *Ars mystica theologiae et philosophiae* (ff. 76vb–90vb) [incomplet]; *Liber de aequalitate potentiarum animae in beatitudine* (ff. 90vb–91vb); *Liber de investigatione vestigiorum productionis divinarum personarum* (ff. 91vb–92vb); *Liber de perversione entis removenda* (ff. 93a–97vb); *Quaestiones per Artem demonstrativam seu inventivam solubiles* (ff. 99^a–157vb); *Liber de homine* (ff. 159^a–175^b); (ff. 179^a–184vb); *Liber de prima et secunda intentione*; *Disputatio fidei et intellectus* (ff. 185^a–191va); *Liber de ente simpliciter absoluto* (ff. 192^a–193vb).

Bibliografia: RUBIÓ I BALAGUER (1917); ROL; BATLLORI (1943); LOHR (1982).

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?848>

Descripció:

Paper i pergami, de 328 x 240 mm. 139 folis; foliació antiga en xifres aràbigues. Alguns folis en blanc. Escripura a dues columnes, d'una sola mà. Inicials i rúbriques en vermell i en blau. Diferents notes de possessió, entre les quals destaca la d'Angelus de Aquila, de 1423.

5. Biblioteca de Montserrat, BM, 842

Catalunya

Datació: s. XV

Obres: *Liber de prima et secunda intentione* (ff. 1–26).

Bibliografia: OLIVAR (1977)

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/lull/ms.asp?486>

Descripció:

26 fulls de paper, de 215 x 145 mm. Títols i inicials en vermell. La primera caplletra és blava, ornada en vermell i verd. Les caplletres dins del text són tocades de groc. A la darrera pàgina, d'una segona mà, «CLXXXIJ folia» i al costat, d'una mà diferent, «182». Al darrer foli, diverses *probatione pennæ*, amb l'esbós d'un gall.

6. Bibliothèque de l'École de Médecine, H 165

Montpeller

Datació: s. XV.

Obres lul·lianes: *Logica nova* (ff. 1–37^v); *Liber Apostrophe seu De articulis fidei* (ff. 39, 40–63^v); *Liber de prima et secunda intentione* (ff. 64–82) [incomplet]; *Ars demonstrativa* (ff. 83–160^v); *Liber propositionum secundum Artem demonstrativam compilatus* (ff. 161–199^v); *Ars juris* (ff. 199^v–212); *Ars compendiosa medicinæ* (ff. 212–224^v); (ff. 228–247^v) *Liber de forma Dei*; *Liber de demonstratione per æquiparantiam* (ff. 248–251^v); *Liber exponens figuram elementalem Artis demonstrativæ* (252–253^v); *Arbor scientiæ* (253^v–264^v) [fragment]; *Liber chaos* (265^{rv}) [fragment]; *Liber de accidente et substantia* (279^v–280^v); *Compendium seu commentum Artis demonstrativæ* (281–292).

Obres pseudolul·lianes, anònimes o d'altres autors: Anònim – QuaVirgo (ff. 227^v–228^v); Anònim – MemBrev (ff. 266–268); Anònim – ConcOpin (269–271v); Borgarelli – ImmConc (ff. 271^v–277^v).

Bibliografia: *ROL*

Bibliografia: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?506>

Descripció:

Paper, 292 folis, més tres de guarda inicials i tres de finals. Escripura a ratlla tirada. Enquadernació del s. XVIII. Prové de la Biblioteca de la família Bouhier (Dijon); el 1721 va ser inclòs en l'inventari de la llibreria elaborat per Jean Bouhier.

Explicit del f. 199^v: «*Scripta autem et terminata est haec ars Aurelianus per Fratrem Robertum de provincia Coloniae, de conventu vero bñ.tus, anno 1363 in cathedra beati Petri apostoli*».

7. San Candido, BC, VIII. B. 8

Innichen, Biblioteca della Collegiata

Datació: s. XV

Obres lul·lianes: *Liber novus de anima rationali* (ff. 1–34); *Disputatio fidei et intellectus* (ff. 34–45^v); *Liber de homine* (ff. 46–75v); *Liber de prima et secunda intentione* (ff. 76–88).

Bibliografia: RUBIÓ I BALAGUER (1917); BATLLORI (1943); *ROL*

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?843>

Descripció:

Paper, 323 x 213 mm (?). 88 folis, paginació moderna. Escrit a dues columnes. Lletre cursiva. Marges amplis. Inicials en blau i en vermell. També en vermell les rúbriques. Filigrana en forma de campana. Enquadernació de pell, del s. XV, en força mal estat. Al verso de la primera coberta, un índex del contingut del volum i l'exlibris «Nicolaus Pol. Doctor 1494».

L'èxplicit de la *Disputatio fidei* es troba al començament de la columna 44va. La resta de la pàgina és en blanc. Al f. 45va es reproduïx el text d'una llarga omissió que es

produeix al f. 41^a. El lloc de l'omissió i l'inici del text s'ha marcat amb una creu. L'obra presenta, a més, una llarga llacuna.

8. Biblioteca Pública, 1008

Palma

Datació: segona meitat del segle XV

Obres lul·lianes: *Liber de ascensu et descensu intellectus* (1–33^v); *De contemplatione Raymundi* (34–40^v); *Liber de angelis* (40^v–50^v); *Liber natalis pueri parvuli Christi Jesu* (51–56^v); *Disputatio fidei et intellectus* (56^v–63^v); *Liber clericorum* (63^v–70^v); *Liber novus de anima rationali* (71–97^v); *Liber de prima et secunda intentione* (97^v–107^v); *Liber contradictionis* (108–111^v); *Liber de quaestione valde alta et profunda* (111^v–116^v); *Liber de divina existentia et agentia* (116^v–120).

Bibliografia: GARCIA & AL (1965); GAYÀ (1979); HILLGARTH (1971); *ORL XVIII*; *ROL*. Aquest manuscrit apareix en els inventaris de Rafael Barceló, núm. 17. 32 (1715) i de Sant Francesc, núm. R. 1. 27 (1805).

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?19>

9. Bayerische Staatsbibliothek CIm. 10655

Munic

Datació: s. XVII

Obres lul·lianes: *Liber de modo naturali intelligendi* (1–37^v); *Liber de quinque praedicabilibus et decem praedicamentis* (38–45^v); *Liber de Deo* (46–113^v); *Liber de prima et secunda intentione* (114–158^v); *De contemplatione Raymundi* (159–189); *Liber per quem poterit cognosci quae lex sit magis bona, magis magna et etiam magis vera* (190–197^v).

Bibliografia: OBRADOR (1908); HILLGARTH (1971). *ROL*.

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?171>

10. Bibliothèque Mazarine, 3501

París

Datació: s. XVII

Obres lul·lianes: *Liber disputationis Petri et Raimundi* (1–8^v); *Dispute de Pierre et Raymond* (?) (9–20); *Livre pour l'instruction des clerics* (21–39^v); *Liber de ascensu et descensu intellectus* (41–93); *Liber correlativorum innatorum* (94–99); *De convenientia fidei et intellectus in objecto* (122^v–125); *Liber de praedestinatione et praescientia* (127–131); *De declaratione conscientiae* (137^v–138); *Liber de lumine* (139–152^v); *Liber de prima et secunda intentione* (154–165^v); *Liber de gentili et tribus sapientibus* (170–204); *Ars compendiosa medicinae* (205–212^v); *Tractatus novus de astronomia* (214–237^v); *Lectura super figuras Artis demonstrativae* (239–240) [fragment].

Obres pseudolul·lianes, anònimes, o d'altres autors: Anònim – *ArtDisc* (100–118^v francès); Anònim – *SentDef* (120–122^v) [fragment]; FD II.14a – *Liber de confessione* (132–137); Myésier.5 – *Parabola juvenis ad disponendum Christicolis* (167–170); MP I.39 – *Liber de secretis naturae seu de quinta essentia* (241–249^v llatí); FD II.179 – *Lettre d'un philosophe à un abbé de ces amis touchant la pierre philosophale* (250–252 francès); fragment, Cusa – *Excitat*.

Bibliografia: YATES (1954); HILLGARTH (1971); ROL

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?337>

Descripció:

Olim 1390. Paper, 359 x 229 mm. 252 folis. Escriptura a ratlla tirada. Dues mans: 1) ff. 1–240; 2) ff. 241–252. Diversos fulls en blanc (20^v, 40, 99^v, 119^{rv}, 126^{rv}, 131^v, 153^{rv}, 166^{rv}, 213^{rv}, 238^{rv}, 240^v).

11. Bayerische Staatsbibliothek, Clm. 10565

Munic

Datació: s. XVII

Obres: I, *Liber de Deo* (1–16) [2a part]; II, *Liber de prima et secunda intentione* (1–27); III, *De contemplatione Raymundi* (1–19); IV, *Liber contra Antichristum* (1–17); V, *Liber per quem poterit cognosci quae lex sit magis bona, magis magna et etiam magis vera* (1–5); VI, *Petitio Raymundi pro conversione infidelium ad Bonifacium VIII papam*; VII, *Petitio Raymundi in Concilio generali ad acquiriendam Terram Sanctam* (1–3); VIII, *Liber de acquisitione Terræ Sanctæ* (1–8); IX, *Liber de quinque praedicabilibus et decem praedicamentis* (1–5); X, *Liber de propriis et communibus actibus divinarum rationum* (1–6); XI, *Liber de divina voluntate infinita et ordinata* (1–10); XII, *Liber correlativorum innatorum* (1–8) [dist. III]; XIII, (1–6); XIV *Liber facilis scientiæ*.

Bibliografia: HILLGARTH (1971); *ROL*; *NEORL* III.

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/lull/ms.asp?890>

Descripció: Olim O 149. «*Ex bibliotheca Patrum doctrinae christianae domus santi Caroli Parisiensis, 62; postea in bibliotheca Palatina Mannheimensi 565*» (II, 432).

Paper, 360 x 240 mm. 137 folis. Escripura a ratlla tirada. Aquest manuscrit és còpia parcial de l'*Electorium* (París, BN, lat. 15450). En transcriu les parts VIII i IX i el final (ff. 518–561^v). Segons *ROL*, cal datar-lo del s. XVIII.

12. Arxiu Municipal, Bibl. 43

Palma

Datació: 1734

Obres: *Liber de prima et secunda intentione* (1–53).

Bibliografia: PÉREZ MARTÍNEZ (1958–1970), núm. 794.

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/lull/ms.asp?920>

Descripció: Olim Palma, Biblioteca Municipal, Reg. 4776. Sign. 248.2. Copiat per Antoni Estade.

Paper, 2 fulls de guarda, 53 pàgines i 1 full d'índex. 152 x 110 mm.

A la portada, «Bartolomé Ripoll». Al final, «*Finitum et scriptum a me indigno suo discipulo Dre. Antonio Estade, pbro. die 3 junii anno a Nativitate Domini 1734*».

13. Arxiu Diocesà, Causa Pia Lul·liana 49

Palma

Datació: XVIII

Obres que conté: *Liber de prima et secunda intentione* (65–101^v); *Liber contemplationis* [cap. 45] (103^v–108); *Libro de la Doctrina pueril* (castellà) [parcial] (118–165^v). s. XVIII

Obres pseudolul·lianes, anònimes o d'altres autors: Forners.3 – *Justa defensio veritatis contra falsitatem et injuriosam calumniam* (1–36^v); Forners.5 – *Quaestio prima et principalis: utrum Pater poterit incarnari* (41–59); Forners.4 *Utrum possit probari quod mundus est aeternus et quod solum aeternus est Deus* (61–64^v); FD II.324 – *Brevis expositio practica de libro seu arte intentionis* (101^v–103^v); Salzinger.12 – [Carta a Miquel Forners] (113–7^v) (llatí), a. 1728

Bibliografia: PÉREZ MARTÍNEZ (1958–70), Núm. 138–145; SCHIB (1972); SANTANACH (1999)

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?375>

Descripció:

Olim 24; olim 30. No és segur que les obres indicades com a tals siguin de fra Bartomeu Fornés. La carta d'Iu Salzinger, potser adreçada a fra Miquel Fornés, és datada del 28 de maig de 1725.

165 folis, més 4 folis blancs que fan de guardres, un al davant i tres darrere. 19 quaderns, majoritàriament de 10 folis (5+5). Els folis 10 i 114 són solts. Reclams a la carta de Salzinger, a cada pàgina.

Paper, 316 x 215 mm. Els quaderns 8è, i 15è–19è fan 300 x 210 mm. Escriptura a ratlla tirada. Diferents filigranes (per a la descripció remetem a la informació de la LullDB).

Foliació moderna, en xifres aràbigues i en llapis. Enquadernació original, en pergamí, que recobreix externament l'interior de cartó. Betes per tancar les cobertes, segades. Diverses mans.

14. Sant Francesc, 10

Palma

Datació: s. XVIII

Fons del convent de sant Francesc, actualment en dipòsit a la Biblioteca March.

Obres: *Liber de ente reali et rationis* (1–140^v); *Liber de prima et secunda intentione* (141–177^v).

Bibliografia: PÉREZ MARTÍNEZ (1958–70), núms. 826–7; ROL XVI

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?686>

Descripció:

Olim 3/55. Paper. 170 x 210 mm. 179 folis. Una columna, dues mans. Enquadernació en pell.

15. Sant Francesc, 1

Palma

Datació: s. XVIII

Fons del convent de St. Francesc, en dipòsit a la Biblioteca March.

II, pàg. 127, *Liber de prima et secunda intentione*

Bibliografia: PÉREZ MARTÍNEZ (1958–1970), núm. 795–6

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/llull/ms.asp?763>

Descripció:

Olim 1/46. Paper. 150 x 100 mm. 127 pàg. Hi ha un «*Ex libris doctoris Bartholomei Ripoll, pbri.*» És relligat amb: *Sciencia abscondita elucidata sive theses generales ex D. Raymundi Lulli doctoris coelitus illuminati Arte compendiosa inveniendi veritatem*

extractatae a quondam sacerdote. Anno salutis reparatae MDCCXXXIII. Imprès sense indicació de lloc (cf. RD 306).

A la pàg. 2 es llegeix:

«Nota circa sequentes theses. Doctissimus Ivo Salzinger præsbyter obiit Maguntiae die 30 aprilis 1728. Iste doctissimus vir, praeter novem discipulos hispanos majoricenses, habebat plures alios discipulos maguntinos, fere omnes praesbiteros; unos ergo ex istis, ut judico, composuit istas theses. Nos hispani fuimus valde infelices quia solum per medium annum audivimus nostrum dilectum Magistrum et post ejus mortem redimus ad Hispaniam».

16. Biblioteca Nacional de España, 17714

Madrid

Datació: s. XVIII

Obres lul·lianes: I, *Liber de prima et secunda intentione* (1–40^v); II, *Liber de geometria nova et compendiosa* (1–58^v); VII, *Ars compendiosa medicinae* (1–34)

Obres pseudolul·lianes, anònimes o d'altres autors: III, MP I.2 – *Apertorium* (1–11^v); VI, MP I.5 – *Ars intellectiva* (1–48); IV, MP I.58 – *Prima magia naturalis* (12–17^v); V, MP I.6 – *Ars operativa medica* (18–32).

Bibliografia: ROCA, GAYANGOS (1904); PÉREZ MARTÍNEZ (1971); CASTRO (1973).

Bibliografia electrònica: <http://orbita.bib.ub.es/lull/ms.asp?781>

Descripció:

Paper, 203 x 149 mm. Foliació independent per a cada text. Figures geomètriques de diversos colors. Lletre de mans diferents. Enquadernació de pasta espanyola.

Dia 31 d'octubre de 1857 Joaquim Maria Bover comprava al prevere Nicolás Boserie el manuscrit, segons consta en nota de possessió. Procedeix de la biblioteca de Pascual de Gayangos.

III. APÈNDIX A LA RECENSIO

1. ERRORS CONJUNTIVS I OMISSIONS DE RELLEVÀNCIA MENOR

En aquest apèndix incloem totes aquelles lliçons de menor entitat però que reforcen les relacions conjuntives i separatives que s'han presentat en l'apartat principal. Es pot comprovar com el gruix de variants afecta especialment la família β .

1.1. *Branca α*

1.1.1. *Omissions poc significatives de MD*

[5.3, 6] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme ***per la primera intenció e amas ton prohisme*** per la segona intenció e es temptat que faces lo contrari, recorre a justícia, sperança, prudencia, fortitudo.

fragment omès a MD per homeotelèuton.

Hem restituït aquesta omisió per coherència textual i pel fet que la transmeten tota la resta de testimonis, tant de la tradició catalana com els dos principals de la llatina. En la nostra edició l'hem restituït a partir de l'altra branca i de la presència en la resta de testimonis d' α .

[5.10, 3] Alguns homens son, fill, que son avars per intenció de gola, cor amen mes menjar molt; ***altres son avars per fama, car volen esser loats per les gents per nom de riquesa***; altres son avars per enriqueir sos infants, e axí de les altres coses semblants a aquestes.

Quidam fili sunt avari intentione gule ut multum deliciose possiunt epulari alii vero sunt avari intentione dittandi filios suos alii ne in vita mundane prosperitates desiciant et sic de aliis similibus istis tales. Z

fragment omès a MD per homeotelèuton.

L'hem restituït a partir de *UTRA* + β , tenint en compte dues consideracions: en primer lloc, el fet que coincideix tota la resta de la tradició catalana amb la versió llatina. I en segon lloc, sobretot, per la conclusió del paràgraf «amant ***viandes, honraments, fills***», que coincideix exactament amb els tres termes pels quals es mostra per quins motius l'home és avar (gola, fama, fills), la qual cosa posa de manifest que es tracta d'una omisió clara de *MD*.

1.1.2. Omissions UTR

[5.7, 1] Aquesta temprança, fill, conserva **sa** intenció contra temptació ab caritat, prudencia, justícia, fortitudo, car caritat met justícia en la voluntat per ço que vulla metre son voler en lo mig de dos stremitats.

sa MDICB VLPNHg
la j
intentionem suam Z

manca UTR

Omissió poc significativa. Considerant que tota la tradició catalana i els dos testimonis llatins de major autoritat transmeten el possessiu, és possible considerar que aquesta ommissió s'ha produït conjuntivament a partir d'un antecedent comú.

[5.16, 2] Aquesta confessió, fill, es en dues intencions. **La** una es perfecta en caritat, justícia, prudencia, fortitudo e les altres virtuts, e l'altra es imperfecta per defalliment de fortitudo o defallen virtuts en fortitudo.

la MDAICB VLPNHjg

manca UTR

Omissió poc significativa. L'estructura «la una / l'altra» permet de plantejar la possibilitat que es tracti d'una ommissió que es remunta a un antecedent comú.

[5.19, 4] E per açó, fill, **la** sciencia es per aquells injuriada contra fe, sperança, caritat, justícia, en ço que la desvien de ço per que es.

la MDAICB VLPN jg

manca UTR

1.1.3. Omissions de TR

[I, 4] E car mes ames lo libre que·ls dinés que·n dones, per ço has al libre la primera entenció, e **has** als dinés la segona

has MDUAICB VN jg

manca TR LPH

[I, 6] La bona obra que has, fill, en ton enteniment com entens, es per la segona entenció, e·l merit que has es per la primera, car tu entens per ço que merit hages; e·l merit que has per entendre es per la segona entenció e la gloria que haurás **es per lo merit, qui**¹ es per **la** primera, car tu has merit per ço que gloria hages.

1) Fragment omès per homeotelèuton TR

2) per la primera MDUAICB VLPNH jg
per primera TR

[I, 9] Bastantment, fill, te ay parlat de intenció artificial en les causes corporals e espirituals, si ho sabs entendre, **e sabrás-ho entendre si ho vols entendre**. E cor te vuyll parlar de intenció natural, enten com l'arbre es per la segona intenció, e·l fruit es per la primera, car millor cosa es lo fruit que·l arbre.

Fragment omès per homeotelèuton TR

[5.14, 1] E per açó, fill, paciència es per la primera intenció e ira *es* per la segona, e ab dues les intencions son contraries.

es MDUAICB VLPHN jg

manca TR

[5.24, 3] Amable fill, lo foch es calt e sech, e l'aer *es* humit e calt, e l'aygua es freda e humida, e la terra es seca e freda.

es MDUAICB VLHNjg

manca TR

1.2. Branca β

1.2.1. Omissions poc significatives compartides per ICBE VLPHN

[5.17, 4] Aquesta obra es, fill, *per* poder, voler, saviesa, justícia on es infinida virtut, perfecció e gloria.

per MDUTRA jg

est fili per immensam potestatem

manca ICBE VLPHN

Omissió conjuntiva i significativa de la preposició, que provoca una deturpació clara del sentit del text. Cal pensar que és una omissió separativa dels testimonis que la comparteixen, que es remunta en darrera instància a l'antecedent comú.

1.2.2. Errors conjuntius de poca entitat

[**invocació**] [...] fa ab vostra virtut aquest libre de intenció al seu amable fill, per tal que intenció, per gracia vostra, l'endreg en vos conixer, amar, honrar e servir, e *vera* intenció sia en aquest mon en la altea e honor que li cové.

vera MDUTRA

vostra I VLPHN

nostra CB

Error conjuntiu que no fa sentit, perquè el que cal restituir al món és la vera intenció, que consisteix en conèixer, amar i servir Déu. Molt menys sentit fa la lliçó «nostra». És un error poc significatiu perquè pot ser de caràcter paleogràfic.

[**pròleg, 3**] Car aur ni argent, castells ne ciutats, emperis ni regnats, parents, honraments ni delicaments, no valen tant com fa vera, devota, ordenada intenció, fortificada en *human* coratge, ab deliberació de franch arbitre, en justificat membrar, voler e entendre.

human MUTRA

hum[a] D

in hominis intimo corde Z

hun ICB VLPHN

Lectio faciliior de ICB VLPHN que no fa sentit, mentre que la lliçó correcta és «human coratge». És un error conjuntiu, no necessàriament separatiu.

[IV, 5] Per ço que en gloria Deus pugués *donar* si mateix a gloriar home, hac intenció a pendre carn humana, per co que hom, per aquell cors gloriós de Nostro Senyor Deu, pugués haver la major gloria, la majoritat de la qual no poguera haver sens encarnació e ajustament e unió de Deu e home.

pugués donar *MDUTRA jg*
ut in gloria Deus sem[?]
ipsium dare possit Z

pugués e donás *ICB VLPHN*

[5, 1] Amable fill, sots aquest capítol de temptació, *a* significança dels .xxx. diners on nostre senyor Jesucrist fo venut, te vull exemplificar intenció per .xxx. rubricas conseqüents, per tal que per aquelles hajes conexença en qual manera entenció e temptació son diverses, concordants o contraries.

a significanca *MDUTRA jg*
Ad significationem illorum Z

ho[?] ha significansa *I*
hom a significansa *CB*
hon ha significansa *VLPH*

És un error, encara que poc significatiu, que relaciona els testimonis. D'una banda, el titllam d'error i no de lliçó equipol·lent perquè el capítol de temptació no és, òbviamment, sobre la significació dels trenta diners, sinó una simple manera de dividir-lo. Per tant, és evident que *ICB VLPH* incorren en un error d'interpretació, que ha de remuntar-se a un mateix antecedent comú.

[5.3, 1] E si tu, fill, es temptat contra caritat, ajuda't ab la intenció per que es caritat, e ajuda sa intenció a conservar ab les altres virtuts, car conservant en ton coratge la intenció per que has caritat, vencerás la temptació, *en lo venciment de la qual* vencerás los peccats e exalçarás les virtuts.

en lo venciment de la qual *MDUTRA jg*

en lo qual venciment de la qual *ICB LPHN*
en la qual venciment de la qual *V*

La introducció d'un relatiu sense antecedent, del tot sobrer, és un indicati més de la filiació genètica dels vuit testimonis considerats.

[5.4, 2a] Si tu, fill, est peccador e-t conexs peccador e amas lo peccat, adonchs est temptat en ço que entens e ames, e amas lo peccat per la primera intenció e injuria per la segona, e per açó *prives* de tu matex justícia ab ses sors sperança, caritat, prudencia, fortitudo e temprança.

prives *MDUTRA jg*

priva *ICB VLPHN*

Error conjuntiu, poc significatiu. El fet de passar d'un present a un imperatiu té com a conseqüència una tergiversació del sentit, que no es detecta en els testimonis que el transmeten: «prives» és la conseqüència d'amar el pecat per la primera intenció i injuria per la segona; l'imperatiu «priva», per tant, no fa sentit en aquest context.

[5.4, 2b] En tu no es justicia, car tu has *mesa* en ton enteniment e en ta voluntat injuria. Caritat no has, car ames peccat.

mesa MDUTRA jg

mijá ICB
unió VLPH
manca N

Errors evidents que tenen una explicació paleogràfica. És evident, això no obstant, que a més del subarquetip comú als vuit testimonis n'hi ha d'haver almenys un altre que relaciona conjuntivament VLPH.

[5.4, 4] E si caritat es vençuda per privació de fortitudo, justicia ha perdudes ses raylls e ses forces en prudencia, tempranca, qui ab caritat, fortitudo se *regien*.

regien MUTRA jg
covenen D
se regebant Z

regesen I
regen CB
regan VLPH
reixen N

Les diferents *lectiones faciliores* de la columna de la dreta es remunten a un mateix antecedent: són un conjunt de variants que posen de manifest, novament, la relació conjuntiva a través d'un antecedent comú i, alhora, la relació més estreta entre els diferents testimonis d'aquesta branca.

[5.5, 3] Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justicia, per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudencia la sua intenció, la qual es elegir major be e esquivar major mal ans que menor, e *traure* de mal be, e haver art e manera de menar los accidents e *los* fets segons que-s cové.

1) traure MDUTR g
trer Aj

tornar ICB VLPHN

Lectio faciliior, que mostra una clara tendència conjuntiva dels testimonis que la comparteixen.

2) accidents e los fets MDUTRA jg
casus et facta Z

accidents als fets I VN
accidents o ls fets C LPH
accidents o als fets B

Els vuit testimonis incorren en un error que contextualment no fa sentit. Sembla força evident el caràcter conjuntiu d'aquests errors, malgrat els diferents intents d'esmenes que permeten de subagrupar novament els testimonis.

[5.6, 5] Com tu, fill, serás temptat e sintrás mudar en altre estament contra l'estament en que esser solies ans que temptació te temptás, adonchs es temps de fortitudo, ab la qual deu hom *sprovar* prudencia, justícia, caritat, tempraça, per ço que t'ajuden de la temptació ab sperança.

sprovar *MDUTRA g*
 prouar *j*
comprobare debes Z

sperar *ICB VLPHN*

Lectio faciliior. El fet que sigui compartida pels vuit testimonis és un clar indicati que s'ha comès conjuntivament i que remet a un antecedent comú, perquè aparentment la lliçó fa sentit i ha passat desapercibuda.

[5.8,6] Sapies que no es null peccat que tant *sia hom ignorant e hom* no y cuyda esser com es peccat de gola, *ni per null peccat hom no pecca tan sovin com fa* per glotonia, ni per null peccat no ve tan sové mort, malaltia, pobresa, defalliment de seny com fa per gola.

sia hom ignorant e hom *MTR*
 sia hom ignorant e hon *U*
 hom sia ignorantment e *D g*
 hom sia ignorantment qui *A*
 hom sia ignorantment e que *j*
Scito, filli, nullum esse vicius magis
ab homine ignoratum ni si quidem vicio
quasi nemo se esse Z

hom sia \emptyset qui no *ICB N*
 a home si a \emptyset qui no *VLPH*

És clar que l'omissió de *ignorant* o *ignorantment* ha de ser conseqüència d'una omissió en l'antecedent comú dels vuit testimonis. Cal observar, així mateix, l'estreta relació que es dóna entre *ICB N*, d'una banda, i de l'altra entre *VLPH*, que suposa l'existència d'un antecedent comú per a *VLPH*.

ni per null peccat hom no pecca tan sovin *MDA jg*
 ni en null peccat hom no pecca tan sovin *UTR*
In nullum etiam vicius cadunt homines frequentius q[...] in gulam Z

ni per null temps no pecca hom tan sovin *I*
 ni per nul temps no pensa hom tan sovin *N*
 ni per null temps peccat no pecca hom tan sovin *C VLH*
 ni per null temps en peccat no pecca hom tan sovin *B*
 ni per nigung temps peca el homo mes que per gola *P*

Conjunt de variants que manifesten significativament un origen comú per als vuit testimonis, per la presència del substantiu «temps». Cal entendre que les diferents variants són conseqüència d'esmenar una lliçó que no fa sentit.

[5.9, 7] E si totes aquestes coses demunt dites no son bastants, multiplica lur quantitat en caritat, fortitudo, justicia, prudencia, **en la** libertat que has en ta volentat e possibilitat.

en la *MDUTRA jg*
in libertate Z

manca ICB VLPHN

Error evident per omissió, significatiu: en els vuit testimonis relacionats, «llibertat» es converteix en una virtut en incloure el terme en l'enumeració, la qual cosa no fa sentit. L'omissió apunta clarament cap a un antecedent comú.

[5.10, 1] On si tu, fill, es temptat per avaricia en ta larguea, sapies haver ordenament en la primera intenció e en la segona ab sperança, caritat, justicia, prudencia, fortitudo contra avaricia e superbia, accidia, **enveja**, ira.

enveja *MDUTRA jg*
invidiam Z

injuria ICB VLPHN

[5.12, 3] E açó es per ço car **se ha** mes a comonitat que altre peccat, per la qual comunitat salvació es mills significada en los homens amadors de be comun que de be special.

se ha mes *MUTRA*
se ajusta mes *D jg*

fa mes ICB VLPHN

Lectio faciliior que relaciona conjuntivament *ICB VLPHN*.

[5.13, 2] Amable fill, si enveja te tempta ab gulositat, recurri a temprança, a la qual dona la primera intenció, e a aquella vianda que enveja te fa desijar dona la segona, e justicia enfortirá ton coratge ab prudencia, qui aportarà **utilitat** en caritat contra gulositat.

utilitat *MDUTRA jg*

virilitat ICB VLPHN

Error conjuntiu, que pot tenir una explicació paleogràfica, i que novament posa de manifest l'estreta relació genètica d'aquests vuit testimonis.

[5.13, 3] Molts homens son, fill, qui han enveja en altre vici, lo qual no volrien haver, mas car no han la manera com lo sapien conexer **ni** mortificar, **per açó stan en lo peccat**.

conexer ni mortificar per açó stan en lo peccat *MDUTRA jg*
cognoscendi et mortificandi ob hac [?] illo detenti sunt Z

conexer en mortificar lo peccat \emptyset . *I*

conexer en mortificar lo peccat per so no se'n saben estar e stan en lo peccat
I'CB N

conexer mortificar lo peccat no an per so no se'n saben estar e stan en lo peccat
VLPH

Addició compartida per *I¹CB VLPHN* que no fa sentit. És força evident que és una innovació que tot i remetre a un antecedent comú, no afecta inicialment *I*: el fet que l'esmena sigui introduïda per *I¹* fa pensar que el testimoni que es confrontà amb *I* pertanyia a la mateixa branca.

[5.13, 4] Fill, no hajes enveja, cor ans que foses, res no haves; ni açó que Deus dona a ton proisme, no ho envejes, car Deus ha *que* donar, e ço que dona es carrega a aquells qui u prenen.

ha que donar *MDUTRA jg*

ha donar *ICB VLPH*
ha donat *N*

Error evident per l'omissió de la conjunció. La lliçó de *N* pot explicar-se per un intent d'esmena bé d'aquest mateix testimoni o bé del seu antígraf.

[5.13, 5] Amable fill, enveja dona tristícia e toyll alegria, e fa atalentament no sadollable, per lo qual ve passió de ira contra caritat e justícia, qui *sanen* volentat de tristícia ab fortlesa de coratge per speranca, lealtat, temor, humilitat, abstinencia, temprança.

qui sanen *MUTRA*
qui sanen ho guarexen *D jg*
liberant voluntatem Z

qui amena *IN*
qui amen *CB VLPH*

[5.14, 1] car enaxí com primera e segona intenció se concorden en diverses virtuts, ço es a saber, com alcuna virtut ha sa obra per co *quela* haja altra virtut, enaxí primera e segona intenció son contraries, com la una intenció devalla de virtut e l'altra de vici.

quela haja *MD*
que aquella haja *U*
que ella haja *T*
que l'haja *R*
que la *A jg*

que li *ICB VLPHN*

Error evident, no significatiu, conjuntiu.

[5.14, 2] Si tu, fill, es temptat per ira, recurri a fortitudo e está forts en ton coratge tant de temps tro que sia venguda caritat, justícia, prudencia, qui enfortesquen ton coratge contra ira, en la qual fortificació neix paciència, començada per abstinencia, adonchs com començas a haver fortitudo contra ira per *passiva* voluntat, obedient a illuminat enteniment.

passiva voluntat *MDUTRA jg*
per passivam voluntatem Z

passiència voluntat *ICB VLPHN*

[5.14, 6] *Ffill, no desams la libertat que has, en ço per que la segona intenció pots mudar en primera* e la primera en segona e la primera en segona, car si d'açó te podies escusar segons veritat, seguir-s'ia que la *tua* volentat no hagués libertat en virtuts e en vicis, e seria ta voluntat de bestia e no de home.

la tua volentat *MDUTRA jg*

la hira voluntat *ICB VLPHN*

[5.16, 1] Confessió es, fill, acusament secret per intenció de penediment e satisfació ab consell d'ome just, oficial de sant sagrament sacerdotal, donador de indulgencia e *penitencia* per virtut de Deu.

e penitencia *MDUTRA jg*
penitentie Z

paciencia *ICB VLPHN*

Error poc significatiu, conjuntiu.

[5.16, 4] Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable, es sirventa e aperellament de la primera. Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no-s penit perfectament ni vol exir, e-s preposa que alcun temps n'isca; e per co que Deus li do gracia, confessás acusant son peccat e *sostinent* vergonya e passió en la confessió.

sostinent *MDUTRAjg*

sotsmet *ICB VLPHN*

Error conjuntiu, poc significatiu, que pot ser conseqüència d'una deturpació gràfica.

[5.16, 5] En la contricció satisfacció, qui es per la segona intenció tempta, fill, lo demoni los homens, *car per justicia significa esser imperfecta confessió aquella en que hom no preposa obediencia* de caritat, fortitudo contra avaricia, luxuria o altre pecat.

car per justicia significa esser imperfecta confessió aquella en que hom no preposa obediencia *MDUTR g*
car per justicia significa esser imperfecta confessió aquella en que home no preposa en aquella obediencia *A*

car per justicia significa esser imperfecta confessió aquella en que home no preposa en obediencia *j*

car per justicia significada imperfecta confessió pusque hom no preposa en aquella confessió obediencia *IB VLPHN*

contra justicia significada imperfecta confessió pusque hom no preposa en aquella confessió obediencia *C*

[5.30, 6] En ciutat, fill, es stablit ferrer per intenció de fabricar e açó matex se seguex dels altres mesters; mas lo demoni tempta los menestrals axí com al ferrer, a qui fa desirar fabricar per intenció que viva e haja riqueses, on pusca esser honrat e posar sos infants en gran *honrament de mercaderia* e burgesia.

honrament de mercaderia *MDUTRA jg*

honrament e de mercaderia *ICB VLHN*

Error conjuntiu, poc significatiu i no necessàriament separatiu, per addició de la conjunció.

[5.30, 7] Amable fill, intenció es **lo** compliment e la perfecció d'açó que ls homens son obligats a amar e a esser obrants e movents de un loch en altro, e de cogitar e desijar diverses coses qui a aquest mon e a l'altre se covenen.

Karissime fili, intentio est ultimus finis et perfectio huius per quod homines obligati sunt diligere operari in suis officiis menere de loco ad locum cogitare et desiderare diversa que huic mundo et felicitati perpetue conveniunt. Z

lo MDTRA jg
manca U

de ICB VLHN

ICB VLHN cometen un error, conjuntiu, no significatiu, en canviar l'article per la preposició, la qual cosa no fa sentit.

1.2.3. Omissions poc rellevants compartides per ICB VLPHN

[III, 5] Si en Deu no hagués intenció de engenrar Deu e de produir Deu, fora intenció en Deu pus noble ara com lo mon es, e menys noble ans que'l mon fos creat, com sia causa que intenció sens **utilitat no-s covenga ab bontat, perfecció, contra occiositat de intenció en** utilitat de caritat, saviesa, granea.

Fragment omès per homeotelèuton ICB VLPHN

El fet que tots vuit testimonis incorrin en aquesta omissió fa pensar que, malgrat ser per salt d'igual a igual, és pròpia del subarquetip comú.

[5.2, 1a] Sperança es, fill, per intenció que hom sper **de** Deu justícia e misericòrdia, pietat; e aquesta intenció es guardada a les altres virtuts.

de MDUTRA jg
expectandi de Deo justitia

manca ICB VLPHN

[5.2, 1b] Per ço que justícia te faça confessar ton peccat, e prudència membrar la **gran** misericòrdia de Deu.

gran MDUTRAjg

manca ICB VLPHN

Malgrat que contextualment l'omissió de l'adjectiu no provoca cap anomalia destacable, és significativa aquesta omissió, que es remunta al subarquetip β .

[5.3, 1] Caritat es, fill, per entenció que hom ama Deu e si matex e son proisme. Aquesta virtut **se ajuda ab sa virtut** matexa e ab la intenció per que son les altres virtuts.

fragment omès per homeotelèuton ICB VLPHN

Omissió per salt d'igual a igual, que relaciona els vuit testimonis conjuntivament, cosa que indica que el salt procedeix de l'antecedent comú.

[5.3, 4] Prudència has, fill, en ço que usas de la intenció per que **tu** est e per que es ton senyor terrenal.

tu *MDUTRA* *g*

manca ICB VLPHN

[5.3, 5] Justícia *has*, car per ço que uses de caritat te es donada societat; sperança en ço que speras, per us de caritat, guasardons; prudència en ço que sabs guanyar merit de gloria e creus en ton entendre la gloria qui·s dona per obra meritoria.

has *MDUTRA* *g*

manca ICB VLPHN

S'omet el verb just a principi de paràgraf, sense possibilitat de sobreentendre'l com en les oracions posteriors. Cal pensar, per tant, en una omisió comuna que es remunta al subarquetip comú.

[5.4, 4b] Per açó mor justícia en la privació de la primera intenció, e nex injuria, e la primera intenció *es* enversada en la tua volentat, qui ama més repós e benances que sostenir treballs per justícia.

es *MDUTRA* *g*

manca ICB VLPHN

Error evident per omisió. El fet que s'elideixi el verb en tots els testimonis fa plantejar la possibilitat que aquesta elisió sigui del subarquetip comú, per la qual cosa s'ha transmès conjuntivament.

[5.6, 4] E si tu, fill, has fortitudo, vençrás tu matex e tos enamichs e menysprearás *engan e* orgull, viltats e falliments.

engan e *M*
engans e *DUTRA* *g*

manca ICB VLPHN

Omissió poc significativa pel context enumeratiu en què es produeix, que es remunta clarament al subarquetip comú.

[5.8, 1] E aquest vici, fill, no es per nulla intenció que sia creada, mas que es cosa accidentalment venguda a destruir la intenció per la qual es *creada* tempraça.

creada *MDUTRA* *g*
temperantia creata est Z

manca ICB VLPHN

[5.10, 1] Avarícia es, fill, entenció enversada contra la intenció de larguesa, qui·s concorda ab sperança, caritat, justícia, fortitudo contra avarícia, superbia, accidia, *enveja*, ira.

enveja *MDUTRA* *g*
invidia Z

manca ICB VLPHN

[5.11, 2] [...] la qual ordena en tu les dues entencions, donant la segona intenció a riqueses, honraments e amichs, força, bellea, sciència, ardiment, e la primera intenció

dons a Deu, qui de no res te ha creat e per tu a la mort en humana natura s'es humiliat e hunit.

dons *MUTR*
dona *DA jg*

manca ICB VLPHN

[5.13, 2] E aquesta regla mateixa pots haver, fill, contra enveja, en qualque virtut o vici sies **temptat**.

temptat *MDUTRA jg*
hac ista regula potes uti adversus
invidiam in quaecumquibus virtute
temptationem patiaris Z

manca ICB VLPHN

[5.14, 4] Si tu, fill, dius que no pots haver paciència **ab abstinencia** com es irat, donchs tu negues poder de libertat en ta franca voluntat.

ab abstinencia *M*
ni abstinencia *D jg*
e abstinencia *UTR*
abstinencia *A*

manca ICB VLPHN

[5.16, 2] Aquesta confessió, fill, es en dues intencions. La una es perfecta en caritat, justícia, prudència, fortitudo **e les altres virtuts**, e l'altra es imperfecta per defalliment de fortitudo o defallen virtuts en fortitudo.

e les altres virtuts *MDUTRA jg*

manca ICB VLPHN

[5.16, 5] E per açó son, fill, molts homens qui no prenen penitència e son decebut e vencuts per sobre gran consciència e per poca fortitudo e han folla sperança que venguen a **vera** confessió, la qual sperança es multiplicada en confessió qui va per segona intenció.

vera *MDUTRA jg*

manca ICB VLPHN

Omissió que s'ha de remuntar a l'antecedent comú dels vuit testimonis.

[5.16, 6] On per açó, fill, cor confessió es filla de justícia contra injúria, te consell que-t confesses **per la primera intenció** verdaderament.

per la primera intenció *MDUTRA jg*

manca ICB VLPHN

[5.21, 2] Per absència de esperança, caritat, justícia, qui priven en coratge d'ome viciós per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades, e posseides, e ajustades moltes riqueses mal partides, e son donades a molts fills indignes de riqueses, e qui han pus contraria intenció a les riqueses que posseixen, que no **haurien** si en pobretat vivien.

haurien *MDUTRA jg*

manca ICB VLHN

L'omissió del verb provoca una manca absoluta de sentit. És un error conjuntiu, que filia novament els testimonis que el comparteixen.

[5.25, 4] Molt home, fill, ha bona intenció en *desijar* esser prelat, mas com es prelat, lo demoni li tempta la bona intenció en que esser solia abans que fos prelat, la qual temptació li fa ab les riqueses e los honraments qui ha prelat se covenen.

desijar *MDUTRA jg*

manca ICB VLHN

[5.26, 4a] La intenció, fill, per que en religió es *pus alta e* pus noble vida que en altre ofici es car religió es per intenció que religiosos sien lum e eximpli a les gent.

pus alta e pus *MDUTRA jg*
nobilior et excellentior Z

manca ICB VLHN

[5.26, 4b] E que ls infeels ne sien endreçats en veritat, per martiri e preicació de devot, fervent religiós, que no dupte a sostenir mort per *amor de* honrar Deu.

amor de *MDUTRA jg*

manca ICB VLHN

[5.27, 4] On com clergue sia, fill, per *intenció de* totes les coses demunt dites, e per moltes d'altres, per açó lo demoni tempta los clergues en la intenció perquè son.

intenció de *MDURA jg*

manca ICB VLHN

[5.28, 4] E cor lo mon es en tan gran desordenament, trebaylls e *error*, cogita, fill, com los princeps ab intenció se covenen en virtuts o en vicis.

error *MDUTRA jg*
in tribulatione et errore guerris Z

amor *ICB VLHN*

Error conjuntiu, aparentment poc significatiu perquè és explicable per raons paleogràfiques.

[5.28, 4] E cor lo mon es en tan gran desordenament, trebaylls e error, cogita, fill, com los princeps *ab intenció* se covenen en virtuts o en vicis.

ab intenció *MDUTRA jg*

manca ICB VLHN

[5.29, 3] Sabs, fill, per que es temptació feta contra entenció? Per ço car es ocasió de destruir ço qui ab esser se cové, e de adur a privació aquel esser per privació de entenció vera, *car en lo privament de vera intenció* s'enclinen les coses qui son, a esser indignes de esser.

fragment omès a *ICB VLHN* per salt d'igual a igual.

[5.30, 2] E totes *aquestes coses*, fill, son per la segona intenció, e theologia e les set virtuts son per la primera, les quals virtuts son, fill, fe, sperança, caritat *et cætera*.

Omnis autem scientie sunt intentione secunda sola theologia est intentione prima Z

totes aquestes coses *MDR jg*
estes coses *UTA*

totes les tres \emptyset *ICB VLH*
totes \emptyset tres \emptyset *N*

Error que reforça l'error anterior de transmetre «dita» en comptes de «dret». És un error clarament conjuntiu, relativament significatiu.

Omissions

[5.2, 2] Car ço per que sperança te es donada, e per ço que huses d'ella **et que tu te confius en la ajuda de Deu**, e es-te millor cosa estar ab temor e haver sperança que esser segur en esser sense sperança.

et que tu te confius
en la ajuda de Deu MDUTRA jg
spes enim te data est
ut utaris ea dei auxilio confidens Z

manca ICB VLPHN

[5.10, 2] Amable fill, home avar simplement es pus avar que altre home, per ço car ama riquesa per la primera entenció e **ama per la segona** les coses ab que ajusta la riquesa e ab que la conserva.

ama per la segona MDUTRA jg
Fili avarus est ille qui prima intentione
divicias diligit et secunda intentione
illa quibus mediantibus divicias agregat
et conservat Z

manca ICB VLPHN

[5.14, 5] E per açó, fill, ira no mor soptosament moltes de vegades, e dura longament, per ço car los homens no **la** saben oblidar ni mortificar ab virtuts lo qual mortificament de ira **farien** si soptosament ab gran fortitudo e les altres virtuts qui son contra ira recorrien.

la MDUTRA jg

manca ICB VLPHN

farien MDUTRA jg

manca ICB VLPHN

[5.15, 3] En oració, fill, deuen los homens pregar Deu ab la primera intenció que·ls do les causes espirituals, ço es a saber virtuts. E les temporals **deuen demanar a Deu** per la segona.

deuen demanar a Deu MDUTRA jg

manca ICB NVLPH

[5.26, 1] Enaxí, fill, com cavallers son sots princep, per entenció que·l princep ab ells defena son poble e tenga ab ells justicia, enaxí, fill, religiós en vida activa deu esser sotsmés a apostoli e a prelat, **per ordonar lo poble** qui lus es comanat.

per ordonar lo poble MDUTRA jg

manca ICB VLHN

Omissió significativa. A tenor de la posició en què es produeix i dels testimonis que la comparteixen, hi ha prou indicis per pensar que és una omissió conjuntiva.

[5.30, 4] Mas burgeses, fill, tempta lo demoni ab delicats vestiments, **menjars, sejorns**, benanances, per tal que·ls gite de la intenció on son stablits en ciutat.

menjars sejorns MDUTRA jg

manca ICB VLHN

1.2.4. Omissions de menor entitat compartides per D + β

[pròleg, 3] Amable fill, aquests .v. capítols *de intenció* son bastants a haver doctrina e hus de intenció.

de intenció *MUTRA*
quinquem intentionis capitula perdivisa Z

manca DICB VLPHNjg

[I, 3] E car yo treball en ta utilitat, treballa tu en entendre ço que jo-t mostre de intenció, e *entin*, e menbra, e remembra aquestes paraules, per ço que moltes vegades membres, e ames, e tingues entenció en ta conexença.

entin *MUTRAj*

manca DICB VLPHNg

[III, 3] La intenció que Deus hac en crear lo mon e la justícia de Deu se convengueren ab la saviesa volentat, adonchs con *Deus* lo *mon* creá.

adonchs con Deus lo mon creá *MUTRAj*

adonchs con Ø lo Ø creá *DICE VLPHNg*

Omissió significativa per la posició en què es produeix, indicatiu que ha d'haver-se produït conjuntivament, malgrat que amb aquesta ommissió el significat del text no en queda afectat.

[III, 4] Amable fill, la intenció de Deu no pres null canviament ni mudament com creá lo mon, car la intenció que'l mon creá, es Deu infinit eternal en tota perfecció; e per açó es impossible cosa que *per* nulla causa que Deus haja creada ni feita, puscha esser en Deu negun mudament.

per *MUTRAI'Nj*

manca DICBE VLPHg

Omissió que provoca una deturpació del text.

[5.4, 2] Si tu, fill, est peccador e-t conexas peccador e amas lo peccat, adonchs est temptat en ço que entens e ames, e amas lo peccat per la primera intenció e injúria per la segona, e per açó prives de tu *matex* justícia ab ses sors speranza, caritat, prudència, fortitudo e templança.

matex *MUTR*

manca DICBA VLPHNjg

[5.16, 2] Aquesta confessió, fill, es en dues intencions. La una es perfecta en caritat, justícia, prudència, fortitudo e les altres virtuts, e l'altra es imperfecta per defalliment de fortitudo *o defallen virtuts en fortitudo*.

manca *DICB Ng* per homeotelèuton.

Omissió no significativa, per salt d'igual a igual, probablement poligenètica. És destacable pel fet que no és compartida per *VLPH*.

[5.22, 2] Amable fill, pobresa es amadora per la segona intenció e la riquesa **que has** de virtuts per la primera.

que has *M*
qui es *UTR*

manca *DICBA VLHN jg*
(*P presenta llacuna material*)

[5.22, 4] Amable fill, los homens son pobres, qui han lurs riqueses e lurs tresors en los homens **richs**, los quals son amats per la segona intenció, e lurs riqueses son amades per la primera.

richs *MUTRA j*
totum thesaurum et divicias suas
in divitibus hiis siquidem divites Z

manca *DICB VLHNg*
(*P presenta llacuna material*)

1.2.5. Omissions comunes a *I VLPHN*

[I, 11] Amable fill, en tres maneres te he donada conexença de la primera intenció e de la segona; e prech-te que ta intenció hages ordenada en tal manera que no ams per la segona entenció ço qui-s cové amar ab la primera, **ni ab la primera** no ams ço que no es digne que sia amat.

ni ab la primera *MDUTRACBE jg*

manca *I VLPHN*

Omissió que, malgrat pugui ser provocada per un salt d'ulls, sembla que ha de remetre a un antecedent comú. La manca d'aquest fragment provoca una lliçó del tot deturpada, impossible de restablir per conjectura.

[5.3, 1] E si tu, fill, es temptat contra caritat, **ajuda't ab la intenció per que es caritat**, e ajuda sa intenció a conservar ab les altres virtuts.

manca *I VLPHN per homeotelèuton.*

[5.27, 5] E lo demoni tempta los clergues per avaricia, per tal que los bens que·ls sobren no donen als pobres **de Crist; e tempta'ls per injuria, per ço que aquells bens donen a lurs parents**, e tempta'ls per orgull en desijar honraments, e per gola son temptats menjant viandes delicades.

de Crist *MDRA jg*
de Jesucrist *UCB*

manca *I VLHN*

e tempta'ls – parents *MURA jg*

manca *DI VLHN*
e tempta'ls – donen manca *CB*

[5.30, 9] Fill, si has ulls sapies veer, **e si has orelles sapies oyr**, e si has memoria sapies membrar.

Fragment omès per homeotelèuton *I VLHN*

1.2.6. Omissions compartides per CB VLPH

[5.1, 5] E si açó que cuydes entendre es contra la fe que d'abans havies, sapies, fill, que aquella cosa que cuydes entendre en los articles demunt dits no entens, car si ho entenies serie veritat, e si veritat **era**, la fe que has seria falsa.

era MDUTRAIE Njg

manca CB VLPH

[5.14, 2] Si tu, fill, es temptat per ira, recurri a fortitudo e está forts en ton coratge tant de temps **tro** que sia venguda caritat, justícia, prudència, qui enfortesquen **ton** coratge contra ira.

1) tro MDUTRA jg
fins IN

manca CB VLPH

2) ton MDUTRAI N jg

manca CB VLPH

1.2.7. Errors conjuntius entre I N de rellevància relativa

[pròleg, 1] E cor poch's son los homens que sien en bon stament, segons comparació de aquells qui **torben** lo mon, qui en llurs obres no han vera intenció, per açó, es a mi molt temible lo defalliment que es en lo mon.

torben MDUTRACB VLPHN

troben I N

Error conjuntiu, no significatiu.

[III, 7] Plora, fill, cor elements, plantes, aucells, bísties, e totes les coses de aquest mon seguexen la orde **e** la regla de la intenció per que son creades.

e MDUTRACB VLPHjg

de IN

Error no significatiu, conjuntiu.

[IV, 5] Per ço que en gloria Deus pogués donar si mateix a gloriar home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que hom, per aquell cors gloriós de nostro Senyor Deu, pogués haver la major gloria, la majoritat de la qual no poguera haver sens encarnació e ajustament **e unió** de Deu e home.

e unió MUTRAj
unione dei et hominis

humà DCE VLPH g
humana B
humanal I N

Error conjuntiu, poc significatiu si es considera que pot se conseqüència d'una deturpació a partir d'«unió».

[5.3, 1] Caritat es, fill, per entenció que hom ama Deu e si matex e son proisme. Aquesta virtut se ajuda ab sa virtut matexa **e** ab la intenció **per** que son les altres virtuts.

1) e MDUTRAICB VLPH jg

es I'N

2) per *MDUTRAB VLPHjg*
ab *C*

manca IN

[5.3, 3] On con tu, fill, est temptat en los bens de ton senyor ha apropiat a tu matex, o est **pererós** a defendre-lo de sos enemichs, adonchs recorre a caritat e a les altres virtuts, e salva a caritat la intenció per que es, segons que demunt te havem especificat.

pererós *MDUTRACB VLPHjg*

permes *IN*

[5.4, 3] Entenció e justícia se concorden, fill, contra injúria e temptació, car injúria es contra justícia e es contra entenció ab temptació feta en la segona intenció, per ço que **puscha** destruir la primera.

puscha *MDUTRACB VLPHjg*

pusques *IN*

[5.4, 4] Com tu, fill, ames per la segona intenció los treballs que sostens per justícia, amant tu justícia per la primera intenció, adonchs injúria tempta fortitudo en caritat, per tal que caritat **se vença** en lo hujament dels trebaylls.

se vença *MDUTRACB VLPHjg*

vengua *IN*

Error conjuntiu, molt poc significatiu, explicable per raons paleogràfiques.

[5.6, 3] Car si tu ames esser menyspreat per ço que hages paciència, humilitat, et ta volentat se vol **alterar a amar** honrament amant desonor en aquells homens qui te menyspreen, adonchs **fortitudo** enflaqueix en justícia, caritat prudència, qui ha paciència, humilitat, tant sotsmés en fortitudo contra debilitat de coratge.

1) alterar a amar *MDUTACBjg*
voluntas tua mutari conscupiscit Z

alterar o amar *IN*
alçar a amar *R*
agreujar, alterar e amar *VLPH*

Error evidents, poc significatius. *IN* canvien la preposició per la conjunció *o*, poc significatiu a nivell ortogràfic, però sense sentit quant a significat. És el mateix canvi que es produeix en *VLP* amb el pas de «a» a «e». Cal advertir, emperò, la innovació que suposa la incorporació del sinònim d'alterar «agreujar», que modifica notablement el significat del text i que no fa sentit, perquè implica una contradicció. És una innovació significativa, que manifesta un origen conjuntiu.

Finalment, l'error en *R* és poc significatiu, perquè es tracta d'una *lectio facilior* de *alterar*.

2) fortitudo *MDUTRACB VLPHjg*

manca IN

Error per omissió, significatiu, conjuntiu.

[5.6, 4] Amable fill, si vols esser sotsmés a fortitudo, serás franch contra vicis e no parlarás tro que entenes la intenció **per que vols** parlar, ne irás enloch tro que justícia ab caritat te don licencia de anar o obrar.

per que vols *MDUTRACB VLPHjg*

per us de *I*
per que-s us de *I'N*

[5.10, 3] On aytals homens son temptats contra sperança, justícia, caritat qui ab larguesa se covenen e **amen** avarícia per la segona intenció, e les causes demunt dites **amen** per la primera.

amen *MDUTRACB VLPHjg*

avien *IN*

Errors conjuntius, d'escassa rellevància significativa, perquè poden ser conseqüència d'una mala interpretació paleogràfica.

[5.13, 5] Amable fill, enveja dona tristícia e toyll alegria, e fa atalentament no sadollable, per lo qual ve passió de ira contra caritat e justícia, qui sanen volentat de tristícia ab fortlesa de coratge per sperança, lealtat, temor, humilitat, **abstinència**, temprança.

humilitat abstinència *MDUTRACB VLPHjg*

humilitat ab abstinència *IN*

Error evident no significatiu, conjuntiu. Pot haver-se produït en repetir la primera síl·laba de «abstinència».

[5. 15, 5] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu matex si est pus aparellat a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme, o a demanar a Deu que-t do virtuts o que-t defena de vicis, e tempta ta volentat en qual virtut es pus aparellada a contemplar, ni qual **vici** li es pus ayrable.

vici *MDUTRACB VLPHjg*

via *IN*

Error poc significatiu, que pot ser conseqüència d'una deturpació gràfica.

[5.16, 5] E per açó son, fill, molts homens qui no prenen penitència e son decebuts e **vençuts** per sobre gran consciència e per poca fortitut e han folla sperança que venguen a vera confessió, la qual sperança es multiplicada en confessió qui va per segona intenció.

vencuts *MDUTRACB VLPHjg*

venuts *I*
enemichs *N*

L'error que comet *I* no és significatiu, perquè pot respondre perfectament a un error paleogràfic. Altrament, des del punt de vista contextual «venuts» no fa gaire sentit, però pot mantenir-se. El que s'allunya força del sentit del text és la lliçó de *N*, que fa sentit amb la primera part de la clàusula, però no amb la segona.

[5.17, 6] Amable fill, lo sant sagrament del altar es per intenció que fe, sperança, caritat ne sien majors en home, e que-l enteniment se pusca mes exalçar *a* entendre la bonea, poder, humilitat, caritat de nostre seynor Deus, car gran bontat fa, com fa tan gran e tan maravellosa obra; gran es son poder *sobre* obra natural.

exalçar a entendre *MDUTRACB jg*
exalsar en entendre *LPH*
exalsar entendre *V*

exalsar e entendre *IN*

poder sobre obra *MDUTRA jg*
potestas super illem operationi Z

poder saber obra *IBE VLPH*
poder saber sobra natural *I^l N*
poder seber sobre obra *C*

[5.22, 1] Pobresa es, fill, desijadora per intenció que home en sa anima pusca mills metre Deus membrant e entenent e amant, gitant de son membrar, entendre e amar les riqueses d'aquest mon, qui son enbargament a membrar e *amar* e conexer Deu.

amar *MDUTRACB VLH jg*

donar *IN*

Error no significatiu conjuntiu. És un error fàcilment esmenable per conjectura, la qual cosa fa que aquest error hagi de ser considerat com a separatiu per als testimonis que el presenten.

[5.24, 1] Elements, fill, son per entenció de obra natural, per ço que *sia* cors humá e que dels elements sia compost, engenrat e sustentat, per ço que home pusca esser e haver vida en conexer e amar Deu.

sia *MDUTRAI'CB VLH jg*

si es *IN*

[5.29, 4] En ofici de cavaller ha moltes coses, fill, per intenció que ab totes aquelles coses lo cavaller sapia guardar e defendre intenció en son ofici, la qual guarda *si fa* ab fortitudo de coratge just, humil, vertader, e leal, forts, contra malvestat, e engan de golositat.

si fa *M*
se fa *DUTRACB VLHjg*

se ffe *IN*

Error de poca rellevància significativa, conjuntiu.

[5.30, 6] Mas lo demoni tempta los menestrals axí com al ferrer, a qui fa desirar fabricar per intenció que viva e haja riqueses, *on* pusca esser honrat e posar sos infants en gran honrament de mercaderia e burgesia.

on *MDUTRACB VLHjg*

en *IN*

Error evident, poc significatiu i conjuntiu.

1.2.8. Omissions de menor entitat compartides per I N

[II, 7] No es un hom sols que haja fet tant de mal *com* cell que ha fet Mahomet, qui tant hom ha mes en error.

com *MDECUTRA VLPN jg*

manca I N

[5.3, 4] Sperança has, fill, en ço que speras *gloria*, tractant en virtuts de coratge mes que en les virtuts de ton senyor o *de* ton proisme.

gloria *MDUTRACB VLPH jg*

manca I N

de *MDUTRACB VLPH jg*

manca I N

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es *amable*, com la voluntat acusa son peccat ab contricció penident al prevere, e-l enteniment se jutja ab justícia, membrant la memoria, ab sperança, la misericordia de Deu.

amable *MDUTRACB VLPHjg*

manca I N

[5.16, 4] Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no-s penit perfectament *ni vol* exir, e-s preposa que alcun temps n'isca.

ni vol *MDUTRACB VLPHjg*

manca I N

[5.17, 2] E per açó, fill, Deus çajús enfre nos fa obra en lo sacrifici, on no ha naturalment temps, *moviment*, quantitat, loch.

moviment *MDUTRACBE VLPHjg*

manca I N

[5.19, 7] Ha a fill, e com gran ordenament seria ordenat que les sciencies fosen conservades en la intenció per que Deus les ha creades; e gran illuminament, *endrecament e* abreujament seria en les sciencies qui les ordenava a necessaris comencaments.

endrecament e *MDUTRACB VLPHjg*

manca I N

[5.27, 5] Amable fill, los homens seglars tempta lo demoni per intenció de clerecia, car molt hom es qui fa esser clergue *son fill* per amor de les riqueses e dels honraments que han los clergues.

son fill *MDURACB VLHjg*

manca I N

1.2.9. Errors conjuntius poc significatius de VLPH

[pròleg, 1] Considerant e jaent en mon lit, fui menbrant com lo mon es en torbat stament per privació de vera intenció, absentada a *humá* enteniment per defalliment de voler, desordenat en menbrar e entendre.

humá *MDUTRAICB N*

un *VLPH*

[pròleg, 3] Amable fill, aquests .v. capitols de intenció son bastants a haver doctrina e hus de intenció.

e MDICBUTRA Njg
valde sufficientia sunt ad acquirendum
scientiam et usum intentionis (Z)

en VLPH

[I, 6] E-l merit que has per entendre es per la segona entenció e la gloria que *haurás* es per lo merit, qui es per la primera, car tu has merit per ço que gloria hages.

haurás MDICBUTRA N

veurás VLPH

Error poc significatiu que pot ser causat per una trivialització de «que-n haurás» (variant adiafora que transmeten DICBUTRA N jg), amb confusió de la grafia *n* per *u* / *v*. Això no obstant, sembla força evident un origen conjuntiu d'aquest error.

[II, 1] Deus, qui es sobiran be, es intelligible e amable; per açó, fill, cové-s que haja intenció a si matex, la qual intenció cové esser Deu, com sia causa que infinidament e eternal sia intelligible e amable, a la qual intellegibilitat e amabilitat se cové esser Deu per qui sa intelligibilitat sia entenguda e sa amabilitat sia amada *en* infinitat e eternitat de entitat divina, e que ensemps sien una simple substancia e un Deu.

en MDICUTRA Njg

e se VLPH

Error conjuntiu: la lectura resultant aparentment sembla vàlida, però no fa sentit, perquè és en infinitat i eternitat on la intel·ligibilitat de Déu ha de ser entesa i sa amabilitat amada. Infinitat i eternitat no són termes coordinables amb amabilitat i intel·ligibilitat. És un error d'origen probablement paleogràfic.

[III, 7] E home, a qui totes causes son dejús *en intenció* es contra la intenció per que es creat, faent peccats, qui son contraris a la intenció de Deu.

en intenció MUTRAICBE N
intenció D

e an intenció VLPH

«e an» és un error conjuntiu, perquè s'ha d'entendre que totes les coses creades són sota la regla d'intenció, per la qual cosa no té sentit la interpretació que en fan aquests quatre testimonis.

[IV, 4] Si infinida virtut e perfecció fos, fill, contraria a la intenció que Deus hac en la carn que pres, fora la intenció menor que-l poder que Deus ha *en* infinida virtut e perfecció.

en MDUTRICBE Njg

es A
manca VLPH

[5.2, 2] Si tu, fill, has gran temor de mort, o de esser vençut per tos enemichs, e temes perdre riqueses e honraments o alguna causa que molt amas, e vols esser certificat de aquelles coses **que temes** per ço que no hages malança, adonchs est, fill, temptat contra la intenció per que sperança es.

que temes *MDUTRACB*
de que-t tems *I*

d'aquest temps *N*
que no tens *VLPH*

Es tracta de dues lliçons que no fan sentit. La de *N* pot derivar de la mateixa lliçó de *I*, a partir d'una mala interpretació gràfica. La *lectio facilior* en el cas de *VLPH* torna a convertir-se en un indicatiu de la dependència dels quatre testimonis, en un error que han d'haver comès conjuntivament.

[5.3, 3] Temprança és, fill, en la demunt dita caritat, per ço car hi es continencia e **abstinencia**.

abstinencia *MDUTRAICBN jg*

ab ciencia *VLPH*

Error evident, poc significatiu. Pot ser considerat com a separatiu per als testimonis que el comparteixen.

[5.3, 5a] Sapias, fill, que a nos es donada conpanya e **amistat** de proisme per intenció que en aquell obres ab caritat, segons la intenció per que te es donada caritat.

amistat *MDUTRAICB Njg*

ajustant *VLPH*

Error evident, conjuntiu, poc significatiu per ser una *lectio facilior* que es pot haver produït en llegir incorrectament la paraula «amistat».

[5.3, 5b] Justicia has, car per ço que uses de caritat te es donada societat; sperança en ço que speras, per us de caritat, **guasardons**; prudencia en ço que sabs guanyar merit de gloria e creus en ton entendre la gloria qui-s dona per obra meritoria.

guasardons *M*
guardó *DICBUTRA N jg*

guardarás *V*
guarda *LPH*

[5.4, 4] Com tu, fill, ames per la segona intenció los treballs que sostens per justicia, amant tu justicia per la primera intenció, adonchs injuria tempta fortitudo en caritat, per tal que caritat se vença en lo **hujament** dels trebaylls.

hujament *MDUTRAICB Njg*

uniment *VLPH*

[5.4, 4] On com açó sia enaxí, donchs si tu, fill, ames justicia, guarda't de injuria e de temptació qui comencen en la segona intenció **a destruir** justicia.

a destruir *MDUTRAICB N jg*

e destruí *VL*
e destrueix *PH*

[5.9, 2] Emperó si la temptació de luxuria multiplicava en ton coratge tan fortment que fortitudo s'enclinás a debilitat, **gita, fill, luxuria** de la segona intenció ab ignorancia.

gita fill luxuria *MUTRAICB Nj*
gita fill de la temptació luxuria *D g*

si tu fill as luxuria *VLPH*

[5.10, 2] Amable fill, home avar simplement es pus avar que altre home, per ço car ama riquesa per la primera entenció e ama per la segona les coses ab que **ajusta** la riquesa e ab que la conserva.

ajusta *MDUTRAICB Njg*

ha justícia *VLHP*

[5.10, 4] E home avar tot jorn stá sospitós, temerós contra leyaltat, speranca, e accidia li fa desijar **mal** e enveja lo turmenta ab ira en ço que no pot complir sa voluntat guanyant o perdent, ni de negun falliment ni tort avarícia no dona **a consciencia null cessament** ni remei.

mal *MDUTRAICB Njg*

molta *V*
molt *LPH*

a consciencia null cessament *MDUTRA jg*
null cessament a consciencia *ICB N*

null seguament a te ciencia *VLPH*

[5.11, 3] E açó, per tal cor ell vol esser **sobre tots** honrat, e es en tots desonrat en quant cascun **lo meysprea** en son coratge, per açó desonor lo deuria humiliar per justícia [...].

sobre tots *MDUTRAICB Njg*

manca VLPH

Omissió que relaciona els testimonis que la comparteixen amb un mateix antecedent comú.

lo meysprea *MDUTRAICB Njg*

home qui-s presa *VLPH*

[5.12, 2] Accidia es amar mal e **desamar** be en **tota virtut**; e per açó lo demoni tempta los homens per accidia, per tal que ab ella los pusca aportar a gola, o a luxuria, **o a altre** peccat.

1) desamar *MDUTRAICB Njg*

desitjar *VLPH*

Error evident, conjuntiu. Cal considerar que els quatre testimonis presenten «desijar» com a lliçó adiafóra de l'«amar» inicial, forma que pot haver influït també en la variant present.

2) tota virtut *MDUTRA jg*
accidia est in omni virtute Z

ça virtut *IN*
ta virtut *C VLPH*
ta veritat *B*

3) o a altre peccat *MUTR*
o an alcun altre peccat *IN*
o alcun altre peccat *DCBAjg*

quantra peccat *VLPH*

[5.13, 3] Molts homens son, fill, qui han enveja en altre *vici*, lo qual no volrien haver, mas car *no* han la manera com lo sapien conixer ni mortificar, per açó stan en lo peccat.

vici MDUTRAICB N jg

via VLPH

Lectio facillior, conjuntiva.

no MDUTRAICB L' N jg

lo VLPH

[5.13, 4] Fill, no hajes enveja, cor ans que foses, res no *havies*.

havies MDUTRAICBN jg

ames VLPH

[5.13, 5] Amable fill, enveja dona tristicia e toyll alegria, e fa atalentament no sadollable, per lo qual ve passió de ira contra caritat e justicia, qui sanen volentat de tristicia ab fortaleza de coratge per sperança, lealtat, temor, *humilitat*, abstinencia, tempranca.

humilitat MDUTRAICB N jg

utilitat VLPH

[5.15, 6] E per açó, en la oració *son enversades* les dues entencions *injuriosament* contra exausiment de justicia.

son enversades MDUTABE jg

va aversades V

son adversades ICR N

va adversada LPH

injuriosament MDUTRAICB N jg

juriosament VLPH

[5.16, 4] Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable, es sirventa e aperellament de la primera. Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no-s penit perfectament ni vol exir, e-s preposa que alcun temps n'isca; e per ço que Deus li do gracia, *confessa's acusant* son peccat e sostinent vergonya e passió en la confessió.

confessás acusant MD g

com s'és acusat VLH

confesses acusant AICB N

com fes acusat P

que confés acusant UTR

que-s confés acusant j

Errors poc significatius, de caràcter paleogràfic, que relacionen conjuntivament els quatre testimonis.

[5.19, 6] On com açó sia enaxí, donchs, fill, consell-te, si ames sciencia, que la ames per la intenció per que es, per ço que mills *e* pus lealment ne sapies usar e obrar e al demoni mills contrastar.

e pus MDUTRAICB N jg

mils e mils pus VLPH

Error evident significatiu per repetició, conjuntiu.

[5.22, 4] Amable fill, los homens son pobres, qui **han** lurs riqueses e lurs tresors en los homens richs.

han MDUTRAICB N jg

en VLH

[5.24, 5] Amable fill, per la ordinació demunt dita de les dues intencions entren los elements en conposició per generació e corrupció, e son contraris e concordants **per migá** e sens mijá.

per migá MDUTRAICB N jg

pervingan VLH

[5.25, 4] E com aquels no saben haver fortitudo en caritat, justicia, prudencia e humilitat e **temprança**, per açó son vençuts, e son prelats contra la intenció de preladia.

tempranca MDUTRAICB N jg

tempta VLH

[5.28, 2] E per açó, fill, aytal princep es honrat per les gents, per intenció que tenga justicia, e ell se fa servidor **e servent de injuria**, a la qual honrament no-s cové de emperi, regnat, ni null altre principat.

e servent de injuria MTR

manca A j

e sér de injuria D g

e serff de injuria CB

e cert de injuria VLH

e ffa inuria I N

servus injurie factus est

[5.29, 3] Sabs, fill, per que es temptació feta contra entenció? Per ço car es ocasió de destruir ço qui ab esser se cové, e de **adur** a privació aquel esser per privació de entenció vera.

adur MDUTRAICB N jg

a dar VLH

[5.30, 1] Poble es, fill, per intenció de congregació e ajustament de gents, per ço que i sien nades bones costumes e que sien diverses mesters en ciutat, los quals son **a home** necessaris, axí com mercader, ferrer, fuster, çabater e los altres oficis, qui a artes mecaniques se covenen.

a home MDUTRAICB N jg

com VLH

[5.30, 3] Com sia, fill, poble per la segona intenció e les set virtuts per la primera, per açó lo demoni tempta lo poble per tal que desordenadament sia engenrat en los **graus** de les intencions demunt dites, qui ab ordinació se covenen.

graus MDUTRAICB N jg

guanys VLH

[5.30, 5] E per açó fa-los desijar ofici de burgesia, ab lo qual desir **los** gita de la intenció per que son stablits en ciutats, castells e vilas.

los MDUTRAICB N jg

lo VLH

[5.30, 7a] Amable fill, intenció es lo compliment e la perfecció d'açó que·ls homens **son obligats** a amar e a esser obrants e movents de un loch en altro, e de cogitar e desijar diverses coses qui a aquest mon e a l'altre se covenen.

son obligats *MDUTRAICB Njg*

son establits e obligats *VLH*

[5.30, 7b] Per açó, fill, te consell que tu te quarts *del* demoni en la intenció que haurás en tos fets, car si aquella pots haver vertaderament e ordenada, tu serás agradable a les gents e a Deu.

del *MDUTRAICB Njg*

que lo *VLH*

[5.30, 9a] Fill, si has ulls sapies veer, e si has orelles sapies oyr, e si has memoria sapies membrar, per ço que ab ton enteniment sapies entendre e ab ta volentat amar ço que Deus ha ordonat en lo mon a *ordonament* de intenció.

ordonament *MDTRAIB Njg*
honrament *C*

ordonadament *VLH*

[5.30, 9b] Car per ço, fill, ha lo ferrer, fuster, çabater e han los altres menestrals tantes coses en lurs oficis que singularment ab cascuna de aquelles coses, e comunament ab totes, *seguissen* la ordinació de intenció.

seguissen *M*
seguesquen *DTRAICB Ng*
seguexen *j*

se ajusten *VLH*

1.2.10. Omissions poc significatives compartides per *VLPH*

[I, 2] Aquesta intenció, fill, de qui tu has necessitat, es departida en dues maneres, ço es a saber, *primera entenció e segona. E es la* primera millor e pus noble que la segona, per ço car es pus util e pus necessaria.

fragment omès per homeotelèuton *VLPH*

[5.1, 4] E com aquesta obra es la millor e la pus noble que pusca esser, cové que la voluntat de Deu vulla ço que pot lo poder, *e lo poder* faça e no sia occiós, segons que divina justícia ho jutja en la divina voluntat.

e lo poder *MDUTRAICB Njg*

manca VLPH

[5.5, 2] On si tu est temptat per ignorancia, recurri al enteniment, e ab aquell encercha en la memoria les coses que l'enteniment *hi stoja e hi* conserva, les quals coses *son* remembradores ab justa volentat, atemprada per fortitudo de coratge contra accidia, qui ab ignorancia se cové.

Fragment omès per salt d'igual a igual *VLPH*

son *manca VLPH*

[5.17, 3] Fill, lo cors sant de nostre senyor Jesucrist *es* en lo cel e en tots los altars.

es *MDUTRAICBE Njg*

manca VLPH

[5.28, 2] Amable fill, princep deu haver la primera intenció a guanyar merit en son ofici per obra de fe, sperança, caritat, justicia *e les altres*.

e les altres *MUTR*

manca VLH

e de les altres virtuts *D g*

et c. *AIC Nj*

[5.30, 6] En ciutat, fill, es stablit ferrer per intenció de fabricar e açó matex se seguex dels altres mesters; *mas lo demoni tempta los menestrals* axí com al ferrer, a qui fa desirar fabricar per intenció que viva e haja riqueses.

Fragment omès per homeotelèuton *VLH*

1.2.11. *Omissions compartides per LHP*

[I, 6] L'enteniment que has, fill, es per la segona entenció e la obra de enteniment, *ço es l'entendre*, es per la primera, car mellor causa es la obra de la virtut que no es la virtut, com sia causa que la virtut sia per ço que sia la obra.

ço es l'entendre *MDUTRAICB VN jg*

manca LPH

2. LLIÇONS SINGULARS

2.1. *Branca a*

2.1.1. *Lliçons singulars i omissions de M*

[IV, 1] Amable fill, encarnás lo fill de Deu en lo **ventre** de nostra dona sancta Maria per intenció que demostrás als angels e a home gran granesa de bontat, poder, caritat, humilitat, larguesa.

ventre *DICBEUTRA VLPHNjg*
in utero gloriose virginis Z

mon *M*

Error evident del manuscrit base, difícilment explicable i que no fa cap mena de sentit. Cap de les entrades del *DCVB* s'aproximen al significat del text. No s'assembla gens a la lliçó que transmet tota la tradició (incloent-hi la lliçó concordant *Z*) i és forçat pensar en una *lectio facilior*. Potser cal observar que som a la frase inicial d'un nou capítol, immediatament posterior al capítol en què la paraula *món* (en el context de la Creació), té una presència més que notable, i que encara pot haver influït el copista de *M*. O també pot ser conseqüència de resoldre per conjectura una llacuna de l'antígraf. Per tots aquests motius, i especialment per la coherència de tota la tradició, hem corregit l'error en la nostra edició.

[IV, 4] Si infinida virtut e perfecció fos, fill, contraria a la intenció que Deus hac en la carn que pres, fora la intenció menor que'l poder que Deus ha en infinida virtut e perfecció, e seguire's que en Deu fossen les unes virtuts contra les altres en **intenció**; e açó és, fill, cosa impossible.

perfecció *M*

intenció *DUTRAICBE VLPHNjg*
alii dei virtutes aliis fuissent
in intentione contrariae Z

Error singular de *M* que pot haver-se produït fàcilment per un salt d'ulls amb la línia anterior.

[IV, 7] A la gran caritat de Deu se cové, fill, ocasionar home de molt gran intenció, salvant a home franch arbitre; e per açó volch Deus que poder donás major poder en home per amar e entendre la incarnació, que es la major e millor obra que Deus **puscha** haver en creatura ni creatura reebre.

puscha *manca M*

Error evident, no significatiu, per omissió. Restituïm aquest verb en la nostra edició per cohesió textual i per coherència amb la resta de la tradició catalana.

[5.1, 4] Si tu, fill, entens que Deus *pare* per poder infinit eternal, pot de si matex, qui es infinit en essencia e eternal en durament, engenrar Deus fill infinit eternal, e has temptació e dupte que sia veritat, considerant que Deus no fa tot ço que pot son poder, adonchs recorre a sperança, justícia, caritat.

manca M

[5.2, 2] Car ço per que sperança te es donada, es per ço que huses d'ella et que tu te confius en la ajuda de Deu, e es-te millor cosa estar ab temor e haver sperança *que esser segur e esser sense sperança*.

que esser segur e esser sense sperança *DUTRA jg*
melior esse timori subdictum in spe divini auxilii quod sine spe dei certificari Z

que segur e esser sense sperança: *ILH*
que segur esser sense sperança: *BV*
que seguir esser sense sperança: *C*
e segur que esser sense esperansa *N*
omès per homeotelèuton P

que esser segur en esser sense sperança *M*

[5.4, 3] Entenció e justícia se concorden, fill, contra injuria e temptació, car injuria es contra justícia e es contra entenció ab temptació feta en la segona intenció, per ço que puscha destruir la primera, en tal manera que intenció sia *enversada* e contra ço per que als homens es donada; e si tu, fill, açó vols entendre, donchs entén.

enversada *DUTRA jg*
adversada *ICB VLPHN*
ab ordine suo pervertantur Z

conversada *M*

La lliçó que presenta *M* sembla una *lectio facilior* que aparentment no fa sentit. La manca de sentit contextual i la homogeneïtat de la resta de la tradició, inclosa la llatina, ens han conduït a esmenar-la en la nostra edició, seguint *D*.

[5.6, 3a] Amable fill, la temptació de que jo-t parle se fa en la *libertat de la voluntat* ab peccat venial en la segona intenció, adonchs com tu est per algun home desonrat, menaçat, o com has fretura o despagement de alguna cosa.

libertat de la voluntat *DUTRAICB VLPHNjg*
in libertate voluntatis Z

voluntat de la libertat *M*

És un canvi d'ordre poc significatiu però que provoca una lliçó errònia.

[5.6, 3b] Car si tu ames esser menyspreat per ço que hages paciència, humilitat, et ta volentat se vol alterar a amar honrament *amant* desonor en aquells homens qui te menyspreen, adonchs fortitudo enflaqueix en justícia, caritat prudència, qui ha paciència, humilitat, tant sotsmés en fortitudo contra debilitat de coratge.

amant *manca M*

Error per omissió: sense el gerundi resulta una contradicció de sentit, per la qual cosa hem restituit «amant» seguint tota la tradició catalana.

[5.7, 2] E si tu, fill, es temptat contra tempraça, cové que te ajudes ab les altres virtuts ab qui tempraça se manté, car speranca li ajuda per cogitar gasardó, e justicia la jutja a sostenir passió per conservar sanitat; e caritat fa mes amar tempraça que·ls plasers per los quals tempraça esdevé en privació, e prudencia demostra com perillosa cosa es *intempraça*, e en fortitudo enfortex la volentat ab abstinencia, paciencia.

1) intempraça *UTRAICB VLHPNj* en tempraça *M*
no tempraça *D g*
periculosa est distemperantiam Z

Error evident, poc significatiu de *M* perquè pot ser degut a la interpretació incorrecta o, fins i tot, a una falsa aglutinació de *intempraça*. L'hem esmenada en la nostra edició per coherència amb la resta de la tradició.

2) e fortitudo en fortitudo *M*

Error singular de *M* que no és més que la repetició del substantiu «fortitudo».

[5.15, 3] En oració, fill, deuen los homens pregar *Deu* ab la primera intenció que·ls do les causes spirituals, ço es a saber virtuts.

Deu manca *M*

Omissió no significativa. L'hem restituit perquè no només apareix en tota la resta de testimonis catalans sinó perquè també la lliçó llatina de *Z* és contundent amb un «*Dominus Deus*».

[5. 15, 5] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu matex si est pus *aparellat* a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme, o a demanar a Deu que·t do virtuts o que·t defena de vicis, e tempta ta volentat en qual virtut es pus aparellada a contemplar, ni qual vici li es pus aytable.

aparellat *DUTRAICB VLPH jg* manca *M*
magis promptussis Z apellat *N*

Error evident per omissió, significatiu, del manuscrit base, que restituïm per cohesió textual i perquè tant els testimonis catalans com els llatins de major autoritat presenten aquest participi. L'error de *N* pot ser degut a una trivialització gràfica.

[5.20, 4] Amable fill, la major e la pus alta intenció que hom pot haver a multiplicar fe, speranca, caritat, justicia, prudencia, fortitudo, *es* haver intenció de donar conexença de Deu e amar als infeels.

es *DUTRAICB VLPHNjg* e *M*
haberi possit est intentio

multiplicandi et comunicandi Z

Error evident no significatiu de *M*, que esmenam en la nostra edició per cohesió textual i per coherència amb tota la rest de tradició.

[5.21, 2] Per absència de esperança, caritat, justícia, qui priven en coratge d'ome vicis per defalliment de fortitudo, son, fill, *desirades, e posseydes, e ajustades* moltes riqueses mal partides, e son donades a molts fills indignes de riqueses.

desiradors e posseydors e ajustadors *M*

Error no significatiu de *M*, que pot ser fruit de no haver desenvolupat una abreviatura per a la vocal final. És un error que cal esmenar per concordança dels adjectius amb «moltes riqueses», seguint coherentment tota la resta de la tradició catalana.

[5.22, 2] Amable fill, pobresa es amadora per la segona intenció e la riquesa que has de virtuts per la primera; mas lo demoni tempta los homens en estes dues entencions, per tal que amen riquesa de virtuts per la segona intenció, e pobrea per la primera, e que pobrea amen per la segona intenció e usament *de vicis* per la primera.

de vicis *DUTRAICB NVLH*

manca M

diligunt usum aut viciorum intentione prima Z

Omissió de *M*, que restituïm pel sentit de la frase i per la contundència de tota la tradició textual.

[5.24, 5] *On* com açó sia enaxí, donchs *per ço* que-ls elements fan, fill, per primera e segona intenció, ço es, apetit natural, te consell com tu deges pendre eximpli en ells.

per ço omès *M*

[5.27, 2] Amable fill, fer be es per la primera intenció e cesar mal es per la segona, car mellor cosa es fer be que cessar mal; car en be se concorden fe, sperança, caritat, e les altres virtuts *les unes ab les altres e en cessar mal se concorden les virtuts* contra vicis, per intenció que no facen mal.

Fili facere bonum est intentione prima evitare aut malum est intentione secunda bonum est evitare malum et melius est agere bonum nam in agere bonum fides spes et cetera virtutes alie cum aliis sunt acordes et in evitare malum virtutes viciis adversant. Z

Fragment omès per homeotelèuton *M*

Omissió no significativa per salt d'igual a igual, que hem restituït a partir de tota la tradició. Hem pres, per proximitat amb *M*, la lliçó de *D*.

[5.28, 4] E cor lo mon es en tan gran desordenament, trebaylls e error, cogita, fill, com los princeps ab intenció se **covenen** en virtuts o en vicis.

se covenen *DUTRAICB VLHN jg*
intentio aut virtutibus aut viciis sit
concordans Z

se no *M*

[5.29, 5] Amable fill, lo cavaller qui ha major intenció a esser be armat d'armes corporals que d'espirituals, ama mes esser loat per fer grans colps en la **batalla** ab lança, spasa, maça, aucient homens injuriosament, que esser loat per colp de justícia contra injuria, e de humilitat contra superbia, de castetat contra luxuria, e de lealtat contra trayció.

batalla
appetit laudari se in bello Z

manca M

Omissió que hem restituït a partir de tota la resta de la tradició catalana, corroborada per la lliçó llatina concordant de Z.

[5.30, 4] Amable fill, en ciutat son burgeses per intenció **que sia mantengut** universal dret comú al poble, qui ha privilegis, libertats e franqueas, per intenció que bones costumes hi sien mantengudes, per les quals entencion sia en los graus que-s cové.

In civitate sunt [?] consules in intentione conservandi iura communi Z

que sia mantengut *ICB VLHN*
com sia mantengut *DUTRA jg*

que hom sia mantengut *M*

Error evident no significatiu de *M*, per addició de *hom*, que hem eliminat en la nostra edició seguint la resta de la tradició catalana i la versió llatina concordant de Z. És raonable pensar que aquesta addició respon al fet que el subjecte s'ha traslladat després del verb, la qual cosa ha provocat en *M* l'aparició del pronom indefinit com a suposat subjecte.

[5.30, 5] E per açó fa-los desijar ofici de burgesia, ab lo qual desir los gita de la intenció per que son stablits en ciutats, castells e vilas, lo qual ofici de burgesia es desijat per la segona intenció, e **los delits** e los honraments en que los burgeses son desirats per la primera intenció, **sens** que no y es temuda pobretat, qui esdevé en burgeses pus leugerament que en mercaders.

[...] ut fiant de maioribus civitatis burguenses ita [?] mercatores ab intentione officii quare in civitatibus et villis constituti sunt appetunt quidem intentione secunda burguensum officium honores antem burguensum et delicias desiderant intentione prima non formiderantes paupertatem in q[?] facilius mercatoribus burguenses cadunt. Z

lo delit *M*
sens *manca M*

2.1.2. Lliçons singulars de D

[pròleg, 3] E en tot quant cogitarás, parlarás e farás, te esforça a haver ordenada e vera intenció, e no li sies injuriós ni desobedient, car aur ni argent, castells ne ciutats, emperis ni regnats, parents, honraments ni *delicaments*, no valen tant com fa *vera*, devota, ordenada intenció [...].

1) delicaments *MUTRAICB VLPHNjg*

defalliments *D*

2) vera *MUTRAICB VLPHNjg*

veure *D*

Lliçons trivialitzades de *D* que no fan sentit, de molt poca entitat, corregides a les edicions contemporànies.

[II, 6] Aquells homens qui aman Deu per ço que·ls faça be, e·l temen per ço que no·ls faça mal, fan de la primera intenció segona *e de la segona fan primera*.

e de la segona fan primera

manca D

Error per omisió significativa, perquè ni és per homeotelèuton ni ocorre en posició final de paràgraf. Amb l'omisió de la clàusula coordinada el fragment manca de sentit, atès que novament es fa referència a la inversió de les dues intencions.

[II, 7] *No es un hom sols que haja fet tant de mal com cell que ha fet Mahomet, qui tant hom ha mes en error. Emperó mas de mal se seguex com hom no ha a Deu la primera intenció, que no es tot lo mal que ha fet Mahomet;* cor major be es en un home qui fortment ama *Deu* per la primera intenció que no es mal en tots los homens qui sien dampnats; on com açó sia enaxí obri, fill, los ulls de ta pensa e entén com gran causa es be qui es per la primera intenció, contra mal qui es per la segona.

Fragment en cursiva omès a *D*

També és omès *Deu* en el mateix testimoni.

Omissió significativa perquè, d'una banda, no és *ex homeoteleuton*, sinó que s'ha produït a l'inici d'un nou paràgraf, cosa que fa pensar en un salt de lectura. És destacat el fet que sigui l'únic testimoni que omet aquest fragment: *D* no pot ser l'antígraf únic de qualsevol altre testimoni, que hauria transmès aquest salt si l'hagués seguit.

[IV, 5] Per ço que en gloria Deus pogués donar si mateix a gloriar home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que hom, per aquell *cors* gloriós de nostro senyor Deu, pogués haver la major gloria, la majoritat de la qual no poguera haver sens encarnació e ajustament e unió de Deu e home.

cors manca D

Omissió no significativa perquè coincideix amb un canvi de foli.

[5.2, 1] On si tu, fill, est peccador et desesperes *de Deu* per ço cor has fets molts peccats, adonchs es temptat e vençut, e fas contra fortitudo, caritat, prudencia, justícia.

de Deu *MUTRAICB VLPHNj*
de misericordia dei desperes *Z*

manca D g

[5.4, 4] E per açó priva la segona intenció en paciència, e cor *sens* la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justícia, per açó mor justícia en la privació de la primera intenció.

segons *D*

[5.5, 1] Prudencia es, fill, per intenció *que·ls homens* sapien amar virtuts e esquivar vicis en amar Deu e conixer, e *en* amar cascun home si matex e son proisme.

que·ls homens *manca D*
en *manca D*

Error per omissió provocat per un salt de lectura. La lliçó resultant és mancada de sentit. En canvi, l'omissió de la preposició no és significativa, considerant el context en què es produeix.

[5.6, 4] Amable fill, si vols esser sotsmés a fortitudo, serás franch contra vicis e no parlarás tro que entenes la intenció per que vols parlar, ne irás enloch tro que justícia ab caritat te don licencia de anar o obrar, en ço on justícia, caritat, volen estar e salvar a fortitudo *son dret e sa honor. E si tu, fill, has fortitudo*, vençrás tu matex e tos enamichs e menysprearás engan e ergull, viltats e falliments.

Omissió no significativa per ser d'igual a igual.

[5.8, 1] Glotonia es, fill, vici per superfluitat de menjar e de beure, lo qual vici está en voler desordenat per *absencia* de temprança, desamada per voluntat.

absencia *MUTRAICB VLPHNjg*

abstinencia *D*

Error poc significatiu, per addició sil·làbica.

[5.8, 5] Si tu, fill, vols destruir en tu golositat, ama glotonia per la segona intenció e temprança per la primera, car justícia, qui es major en fortitudo per la primera intenció que per la *segona*, te farà airar golositat e esser en primera intenció, e prudencia te farà amar la libertat que has de golositat, per ço que pusques mills usar de temprança en caritat, justícia, fortitudo.

segona *MUTRAICB VLPHNjg*

primera *D*

Error evident no significatiu, que s'ha produït per una confusió normal contextualment.

[5.9, 5] Amable fill, a destruir luxuria cové esser castetat per la primera intenció e caritat, justícia, prudència, fortitudo, temprança cové esser per la *segona* intenció, per ço que servesquen la primera intenció, e que luxuria no-s pusca araiagar en la primera ni en la segona intenció.

primera *D*

Error contextualment, poc significatiu, que pot haver-se produït per la influència tant anterior com posterior de «primera».

[5.9, 8] Contra temptació de luxuria cové, fill, fer diverses comparacions, ço es a saber, que *ab prudencia hom compare* qual cosa es elegidora et amable, o vicis o virtuts, o la presència de Deu o absència, o sanitat o malaltia.

ab prudencia hom compare *MUTRAICB VLHPj*
ab prudencia hom company *N*
humana enim prudentia discernere Z

ams prudencia hon compars *D g*

[5.10, 3] On si tu, fill, vols vençre avarícia, hages prudència ab que sapies *mudar e gitar* les dues entencions, amant viandes, honraments, fills, per la segona intenció e Deu per la primera.

mudar e gitar *ICB VLHN g*
gitar e mudar *P*
verum ordinem convertire scias Z

mudar e gitar *MT*
mudar e gita *R*
mudar e mudar *D*
mudar e guardar *UA j*

Error evident per repetició.

[5.12, 2] E guarda en qual virtut te tempta pus fortment lo demoni per accida, e enfortex aquella ab les altres virtuts, e aquella virtut en que es temptat dona la primera intenció e a les altres virtuts ab que les vols *fortificar* dona la segona.

fortificar *MUTRAICB VLPHN jg*

fructificar *D*

Es tracta clarament d'una *lectio facillior* singular de *D*. És una lliçó que cal considerar com a separativa: un altre testimoni que seguís *D* molt probablement no l'hauria detectada, perquè segueix fent sentit, i l'hauria transmesa igualment.

[5.14, 1] Car enaxí com primera e segona intenció se concorden en diverses virtuts, ço es a saber, com alcuna virtut ha sa obra per ço quela haja *altra virtut*, enaxí primera e segona intenció son contraries, com la una intenció devalla de virtut e l'altra de vici.

altra virtut *manca D*

[5.14, 5] Amable fill, la nao ni el castell ni la ciutat, no son fetes en un dia tan solament, ans hi cové aitant de temps com se cové a la materia e forma *per qui venen* a compliment.

per qui venen *MUTRAICB VLPHNjg*

provenen *D*

Lectio facilior de *D*, que separa aquest testimoni de la resta de la tradició. No sembla un error evident i costa de detectar, o de corregir-lo per conjectura. És, per tant, un error prou sòlid com per ser considerat separatiu.

[5.15, 3] E les temporals deuen demanar a Deu per la segona, com sia cosa que la intenció per la qual **son les coses corporals** sia segona, e cella per que es fe, sperança, e caritat e les altres virtuts sia intenció primera.

son les coses corporals *MCBR g*

son los homens corporalment en les coses corporals *D*

son les coses corporals e temporals *T*

son les coses \emptyset *I VLPHN*

son les coses temporals *UA j*

bona temporalia esse intentione secunda Z

Error significatiu i separatiu de *D*, que no fa sentit, i que difícilment un altre testimoni hauria pogut advertir i corregir.

[5.15, 4] *Oració de bocha es, fill, per la segona intenció* e oració de pensa es per la primera. E per açó lo demoni tempta los homens, qui muden les intencions **adorant** Deu per paraules e cogitant en altres coses vanes temporals, per les quals cogitacions son contraris a oració.

1) Fragment omès per salt d'igual a igual, no significatiu.

2) a honran *D*

[5.19, 5] *Medicina es, fill, amadora* per la primera intenció, e los demás homens la amen per la segona intenció, per ço que hajen honraments e riqueses.

amadora manca D

[5.20, 3] E per la segona intenció es amable guerra e batalla contra los infeels, e per açó, fill, los crestians deurien pus fortment continuar e usar de la primera intenció en los infeels que de la segona; e car no ho fan, es **injurjada** la primera intenció, e a la segona es feta major honor que no-s cové.

jutjada D

Error no significatiu, perquè pot ser provocat per una confusió gràfica. Per la dificultat de detectar-ne l'error i d'esmenar-lo podria considerar-se com una error separatiu.

[5.22, 3] A penes es, fill, pobretat per sa propia intenció en lo coratge dels homens, cor tant amen los delits carnals de aquest mon que ab riqueses se covenen, e tant **temen** les passions que pobrea dona per ço que hom use de sperança, caritat, fortitudo, temprança, que pobrea de spirit no ha quax en qui-s **fortifich** contra los amadors de riqueses.

a) meten *D*

L'origen d'aquest error és una metàtesi sil·làbica.

b) fructifich *D*

Lectio facilior poc significativa

[5.23, 1] Honrament es, fill, en los homens, per ço que honren Deu, e per açó a los homens se cové honrament per la segona intenció, donant a Deu honor per la primera intenció; mas lo demoni tempta los homens en les *dues* intencions, per ço que hagen a si matexs la primera intenció e a Deu la segona.

segones *D*

Error evident no significatiu, que molt probablement *D* ha comès en considerar «segones» com a sinònim de «dues», o per influència de «segona» de la línia anterior. És evident, emperò, que en aquest context no fa sentit, per la distinció constant entre primera i segona intenció.

[5.23, 2] E per açó son los homens peccadors desonrats, en ço que cuyden *haver honrament*, car gran desonor es a home esser obedient al demoni e esser sotsmés a pecat, e que en aquell sotsmetiment cuyt esser honrat.

haver honrament *manca D*

Omissió per salt de lectura.

[5.23, 6] E per açó, fill, son en lo mon *tants de treballs e* tants de errors e defalliments.

Fragment omès per homeotelèuton *D*

[5.24, 4] E lo foch escalfa l'aer per la segona intenció, per ço que en la humilitat escalfada, la qual l'aer dona a la aygua, lo foch *mortifich* fredor qui li es contraria, e l'aigua reeb aquella humilitat escalfada, per ço que en si mateixa la calor pusca mortificar e destroyr.

mortifich *manca D*

Omissió significativa, separativa.

[5.26, 4] *La intenció*, fill, per que en religió es pus alta e pus noble vida que en altre ofici es car religió es per intenció que religiosos sien lum e eximpli a les gents.

la intenció *MUTRAICB VLHNjg*
Intentione quare in statu religionis nobilior Z

la segona intenció *D*

Error no evident, no significatiu per addició, separatiu.

[5.28, 1-2] Princep, fill, es per intenció que ab temor tenga justícia *en* son principat, car enaxí com lo sant pare apostoli es en lo mon per entenció que ab caritat govern e mantenga sos sotsmesos, enaxí, fill, princep *es per intenció que sia temut per los homens enemichs de justícia. Amable fill, princep* deu haver la primera intenció a guanyar merit en son ofici per obra de fe, sperança, caritat, justícia e les altres.

en MUTRAICB VLPHNjg

e D

Error evident no significatiu.

es – princep: fragment omès a D per homeotelèuton.

Omissió no significativa.

[5.28, 5] On, com aquestes paraules que yo dich *a tu* sien veres, donchs plora, fill, e plany lo dampnatge e desonor, injuria, superbia e molts d'altres mals qui-s seguexen per fretura de vera, acabada, honrada, humil, virtuosa intenció forts ab fortitudo, veritat, justícia, contra engans e errors.

a tu manca D g

Omissió no significativa.

[5.29, 3] Per ço car es ocasió de destruir ço qui ab esser se cové, e de adur a privació *aquel esser per privació* de entenció vera, car en lo privament de vera intenció s'enclinen les coses qui son, a esser indignes de esser.

Fragment omès per homeotelèuton D

[5.30, 4] E que·ls meta en gulositat, luxuria, avaricia, ergull, *accidia, enveja e ira*, qui a virtuts son contraris.

Fragment omès D

Salt de lectura significatiu, que el separa de la resta de la tradició.

2.1.3. Lliçons singulars de U

[I, 6] L'enteniment que has, fill, es *per* la segona entenció e la obra de enteniment, ço es l'entendre, es per la primera.

per manca U

[I, 7] La gloria que haurás, fill, en paradís, si hi entres, será *per* la segona intencion e la conexença que haurás de Deu e la amor será per la primera.

per manca U

[pròleg, 3] E en tot quant cogitarás, parlarás e farás, te esforça a haver ordenada e vera intenció, e no li sies injuriós ni desobedient, car aur ni argent, castells ne ciutats, emperis ni regnats, *parents*, honraments ni delicaments,³ no valen tant com fa vera, devota, ordenada intenció fortificada en human coratge, ab deliberació de franch arbitre, en justificat *membrar*, voler e entendre.

parents manca U

remembrat U

[III, 3] E per açó *no-s covench* que-l mon fos creat enans ni pus tart, ni menor ni major, ni d'altre estament.

no-s covench MDTRAICE VPNjg
no covenc H

non si conech U
no-s non vench L

[III, 7] Plora, fill, cor elements, plantes, aucells, bísties, e totes les *coses* de aquest mon seguexen la orde e la regla de la intenció per que son creades; e home, a qui totes *causes* son dejús *en intenció, es* contra la intenció per que es creat, faent peccats, qui son contraris a la intenció de Deu.

coses MDTRAICBE VLPHNjg

comunas U

en intenció es

e U

Error evident, que no fa sentit ans que contradiu el sentit del text: «e home a qui totes aquestes causes son dejús e contra la intenció per que es creat». És possible pensar en una omissió de l'antígraf que s'ha intentat resoldre mitjançant la conjunció.

[IV, 5] Per ço que en *gloria Deus* pogués donar si mateix a gloriar home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que hom, per aquell cors gloriós de nostro Senyor Deu, pogués haver la major gloria, la majoritat de la qual no poguera haver sens encarnació e ajustament e unió de Deu e home.

en gloria de Deu U

[5.1, 5a] E si entens ço que verdaderament creyas, cové esser concordança de primera intenció *et de segona*.

et de segona

manca U

Error evident per omisió, que provoca un final sense sentit, perquè hi ha d'haver concordança entre les dues intencions, no només amb un terme.

[5.3, 4] Si tu, fill, ames mes tu matex que ton senyor en los bens celestials, adonchs uses de caritat en tu per la primera intenció e en **ton** senyor per la segona.

Error per omisió evident, no significatiu,.

[5.5, 1] Aquesta prudencia es temptada moltes vegades en los homens per los peccats mortals e venials, la qual temptació se fa sobre la intenció per que prudencia es; car desviada prudencia de la intenció per que es donada a home, **es** son desviament ocasió que sia en home lo contrari de prudencia, **lo qual contrari** es ignorancia e follia.

es manca U

lo qual contrari *manca U*

[5.5, 3] Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat illuminada per enteniment e jutjada per justicia, per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudencia la sua intenció, la qual es elegir major be e esquivar major mal ans que menor, e traure de mal be, e haver art e manera de menar los accidents e los fets segons que-s cové en temps en loch, e en parlar e callar, cogitar e obrar, e en les altres **maneres** d'este semblant.

maneres manca U

[5.6, 4] Amable fill, si vols esser sotsmés a fortitudo, serás franch contra vicis e no parlarás tro que entenes la intenció per que vols parlar, ne irás enloch tro que justicia ab caritat **te don** licencia de anar o obrar, en ço on justicia, caritat, volen **estar** e salvar a fortitudo son dret e sa honor. E si tu, fill, has fortitudo, vençrás tu matex e tos enamichs e menysprearas engan e ergull, **viltats** e falliments.

1) te don *MD g*
te donen *ICBTRA VLPHNj*

te donen don *U*

Error de *U* que pot tenir un valor especial si consideram que conflueixen les dues lliçons equipol·lents dels altres testimonis. És difícil pensar que l'error és copiat de l'antígraf, perquè és prou evident com per ser detectat i corregit. Per tant, és possible que aquest error sigui causat perquè *U* ha tengut al davant dos antígrafs diferents.

2) estar *manca U*

Error evident, significatiu, per omisió del verb en una clàusula subordinada.

3) viltats *MDTRAICB VLPHjg*

utilitats *U*
manca N

[5.12, 2] Accidia es amar mal e desamar be en tota virtut; e per açó lo demoni tempta los homens per accidia, per tal que ab ella los **pusca aportar** a gola, o a luxuria, o a altre peccat.

pusca aportar *MTR*
pusca induir *DA jg*
pusca adur *ICB VLPHN*

manca U

[5.14, 6] Ffill, no desams la libertat que has, en ço per que la segona intenció pots mudar en primera e la primera en segona, car si d'açó te podies **escusar** segons veritat, seguir-s'ia que la tua volentat no hagués libertat en virtuts e en vicis.

escusar *manca U*

[5.15, 4] Oració de bocha es, fill, per la segona intenció e oració de pensa es per la primera. E per açó lo demoni tempta los homens, qui muden les intencions adorant Deu per paraules e cogitant en **altres** coses vanes temporals, per les quals cogitacions son contraris a oració.

altres *manca U*

[5.16, 5] E per açó son, fill, molts homens qui no prenen penitencia e son **decebut**s e vençuts per sobre gran consciencia e per poca fortitut e han folla speranza que venguen a vera confessió, la qual speranza es multiplicada en confessió qui va per segona intenció.

decebut *MDTRACB VLPH jg*
descabuts *IN*

desemputs (?) *U*

[5.16, 6] Amable fill, gran injuria fa home peccador a contricció, fortitudo, caritat, justícia, com se **confessa** ab intenció que no hisca de peccat.

fassa *U*

Error evident no significatiu, separatiu.

[5.17, 6] Car gran bontat fa, com fa tan **gran** e tan maravellosa obra; gran es son poder sobre obra natural.

gran *manca U*

[5.19, 4] Dret es, fill, sciencia qui ab justícia se cové **contra** injuria.

contra *manca U*

[5.22, 1] Pobresa es, fill, desijadora per intenció que home en sa **anima pusca** mills metre Deus membrant e entenent e amant, gitant de son membrar, entendre e amar les riqueses d'aquest mon, qui son embargament a membrar e amar e conexer Deu.

anima pusca *MD g*
anima ne pusca *TRAICB VLHN j*

anima non pusca *U*

[5.25, 3] En lo començament, fill, que·ls homens entren en clerecia per intenció **de esser prelats**, posseint les riqueses e havent los honraments que a prelat se covenen, en aquell temps, fill, comença simonia.

de esser prelats *manca U*

[5.26, 1] **Enaxí, fill, com cavallers son sots princep, per entenció que·l princep ab ells defena son poble e tenga ab ells justícia**, enaxí, fill, religiós en vida activa deu esser sotsmés a apostoli e a prelat, per ordonar lo poble qui lus es comanat.

Fragment omès per salt d'igual a igual

[5.28, 3] Si no fos injuria, no fora princep. E si no fos princep no fora, fill, qui hagués entenció acabada a tenir justícia. Emperó molts princeps son en lo mon, e la entenció que han en tenir justícia es poqua segons comparació **de la intenció** que han a esser honrats, rics, sans, estants longament en les benauyrances de aquest mon.

de la intenció *manca U*

[5.28, 4] E **aesma**, fill, com tan poch homens en nonbre de princeps porien ordenar e endrecar lo mon ab que haguessen ordenada intenció en fe, speranca, caritat, justícia, et cætera.

assaman *U*

[5.29, 1] Cavallers son, fill, per entenció de servir princep ab justícia en temor, **com sia cosa que princep sia per intenció com ab temor** tenga justícia, e car temor e amor se covenen e amor sia pus noble virtut que temor, per açó, fill, lo cavaller deu haver la primera intenció a amor e la segona a temor.

Fragment omès *U ex homoteleuton*

2.1.4. Lliçons singulars de T

[I, 4] Si tu, ffill, fas fer un libre a algun escrivá, tu has la primera intenció a fer lo libre, e has la segona a donar diners a aquell home qui-t fa lo libre; e car **mes** ames lo libre que-ls dinés que-n dones, per ço has al libre la primera entenció, e has als dinés la segona.

res T

[I, 10] Lo cors que tu has, fill, es per la segona intenció e la anima es per la primera, com sia cosa que la anima valla més que-l cors, e lo cors sia per ço que la anima hi pusca menbrar, entendre e amar **Deu, virtuts** e bones obres.

Deu, virtuts *MTAE*

Deu e virtuts *DRICB VLPHNjg*

deum virtutem et operationes bonas Z

Deu en virtuts T

[II, 5] Ha, fill! e tan poch son los homens qui hagen vera intenció en amar e tembre Deu! car los demés homens qui Deu aman e temen, l'aman per ço que los do gloria celestial o bens temporals, o-l temen per ço que no-ls do pena infernal o **treballs temporals**.

treballs temporals *MDUREICB VLPHNjg*

treball corporal A

treballs temporals o corporals T

[5.3, 4] Prudencia has, fill, en co que usas de la intenció per que tu est e per que es ton senyor terrenal, **cor** aquella cosa es prudencia, qui conserva contra temptació la final rahó per que es la causa.

en T

[5.3, 6] E ton proisme compara a menoritat, **començament**, mortalitat e ab los altres defalliments qui son en home.

després de començament repeteix menoritat T

Error evident, no significatiu, per repetició.

[5.4, 2] Sperança cuydes haver en ço que ames peccat e cuydes exir de peccat, per açó **es** lo contrari de prudencia, açó es ignorancia e follia.

es manca T

[5.6, 1] Fortitudo és, fill, per intenció que voluntat sia en humá coratge ab atemprat voler, **mesurat** per justicia, caritat, prudencia, sperança.

musura T

Error evident, significatiu

[5.14, 4] Si tu, fill, dius que no pots haver paciència ab abstinència com es irat, donchs tu negues poder *de libertat* en ta franca voluntat.

delliberat *T*

Error evident poc significatiu, que respon a una falsa aglutinació dels mots.

[5.14, 6] Fill, no desams la libertat que has, en ço per que la segona intenció pots mudar en primera e la primera en segona, car si d'açó te podies escusar segons veritat, seguir-s'ia que la tua voluntat no hagués libertat en virtuts e en vicis, e seria ta voluntat de bestia *e no* de home.

bestia o home *T*

Error evident, poc significatiu. Òbviament la disjunció no fa sentit contextualment, i provoca una conclusió absurda.

[5.17, 4] Aquesta obra es, fill, per poder, voler, saviesa, justícia on es infinida virtut, perfecció e gloria. E per açó es demostrada la virtut infinida per la obra de *sacrifici, car* nulla altra virtut no poria fer semblant ni igual obra.

sacrificar *T*

Es tracta novament d'un cas d'error comès per un fals tall en l'aglutinació dels mots.

[5.19, 1] Sciencies son, fill, per entenció de conèixer e amar Deu, e de conservar lo mon en bon estament; on per açó sapies, fill, que theologia es per ço que hom parle de Deu e es *per* la primera intenció, e totes les altres sciencies son per la segona.

per manca *T*

[5.19, 3] Amable fill, homens qui saben theologia son temptats en la primera intenció e en la segona, per ço *que destruen a theologia la intenció* per que es. E per açó lo demoni s'esforça que hom am *theologia* per esser prelat, o maestre, o rich, e honrat e loat per sciencia, e que la segona intenció hom haja a la sciencia, e per aytals temptacions son, fill, molts homens qui aprenen theologia, amants Deu per la segona intenció e si matexs per la primera, per la qual amor no usen de theologia segons la intenció per que.

El fragment marcat és copiat en *T* de la següent manera: «Amable fill homens qui saben theologia son temptats en la primera intenció e en la segona per ço que es. E per açó lo demoni s'esforça que hom am theologia destruen a theologia la intenció Prelat o mestre...»

El desplaçament pot ser degut a un salt d'ulls, d'una línia a una altra. És evident que el canvi en l'ordre provoca un text mancat de sentit. És significatiu que cap altre testimoni transmeti aquest error, cosa que fa pensar que 1) *T* ha comès l'error independentment, bé perquè transmet un error de l'antígraf, bé perquè l'ha comès directament; 2) un testimoni que seguís *T* hauria d'esmenar el paràgraf amb l'ajuda d'un

altre testimoni que no el transmetés, perquè seria difícil de detectar-lo i d'esmenar *ope ingenii*.

[5.23, 2] Per ço, fill, que home haja vicis contra virtuts, tempta lo demoni los homens en la temptació per que·ls cové honrament, la qual temptació es, fill, segons **que demunt** te havem dit.

que demunt *manca T*

[5.23, 6] Ha, fill, e com es perillosa cosa desijar honraments en est mon, car honrament no es desijador **mas** per esser honrat l'ofici qui li es comanat a honrar Deu.

mas *manca T*

[5.24, 1] Elements, fill, son **per** entenció de obra natural, per ço que sia cors humá e que dels elements sia compost, engenrat e sustentat, per ço que home pusca esser e haver vida en conexer e amar Deu.

per *manca T*

[5.24, 5] Amable fill, per la ordinació demunt dita de les dues intencions entren los elements en composició per generació e corrupció, e son contraris e **concordants** per migá e sens mijá.

contradans *T*

Error evident significatiu.

[5.29, 5] Amable fill, lo cavaller qui ha major intenció a esser be armat **d'armes** corporals que d'espirituals, ama més esser loat per fer grans colps en la batalla ab lança, spasa, maça

dames *T*

2.1.5. Lliçons singulars de R

[pròleg, 2] En remenbrança de les .v. nafres de nostro senyor Jesucrist, qui es home e Deu, departim aquest libre de intenció en .v. capitols conseqüents: Divisió. Deu. Creació. Incarnació. *Temptació*

temprança R

Lectura singular de R que no fa sentit, perquè *temprança* és una de les virtuts que seran tractades al capítol de *temptació*. Tanmateix, és una *lectio facillior* poc significativa.

[II, 4] Sabs tu, fill, per que Deus es pus amable que temable? Per ço car mellor cosa es amor que temor, car amor es infinidament e eternal en Deu, e temor ha començament; e car Deus es pus amable que temable, per açó te consell, fill, que tu hages intenció a tembre Deu per ço cor es bo, poderós, gran e digne de tots honraments, e la tua primera intenció hages a amar Deu e la segona a tembre-lo.

e MDUAIC VLPHNjg
manca T

en R

Error no significatiu.

[5.3, 3] On con tu, fill, est temptat en los bens de ton senyor ha apropiat a tu matex, o est pererós a defendre-lo de sos enemichs, adonchs recorre a caritat e a les altres virtuts, e salva a caritat la intenció per que es, segons que demunt te havem *especificat*.

especificat MUT
exemplificat (*cancel·lat*) MDICBA VLPHNjg
super te declaratum in exemplis Z

especificat al exemplificat R

Error evident no significatiu que comet R en conjugar les dues lliçons equipol·lents que transmeten la resta de testimonis. Sens dubte és significatiu que R presenti les dues lliçons, cosa que pot ser indicatiu de contaminació entre dos testimonis, bé perquè R segueix aquesta lliçó del seu antígraf, bé perquè ha seguit dos antígrafs diferents.

[5.4, 4] E per açó priva la segona intenció en paciència, e cor sens la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justícia, per açó mor justícia en la privació de la primera intenció, e nex injúria, e la primera intenció es enversada en la tua volentat, qui ama *mes* repós e benances que sostenir treballs per justícia.

ne es R

Error evident, poc significatiu. És una *lectio facillior* que no fa sentit amb la resta de comparació que s'estableix.

[5.6, 2] E per açó temptació tempta home contra fortitudo ab menaces o ab pobresa, o ab ira e mala voluntat, riquesa, bellesa de persona, delicaments mundanals e encara ab **honrament** e ab les altres coses semblants a aquestes.

ornament *R*

Error evident no significatiu.

[5.6, 5] Com tu, fill, serás temptat e sintrás mudar en altre estament contra l'estament en que esser **solies** ans que temptació te temptás, adonchs es temps de fortitudo.

solia *R*

Error evident no significatiu: amb aquest canvi de persona s'interpreta que el subjecte del verb és «estament», quan clarament per sentit ha de ser «tu, amable fill».

[5.8, 2a] E·ls accidents viciosos no son creatures, ans son inclinació com les **creatures** esdevenguen en no re e que en elles no sia la intenció per que son.

creacions *R*

Error evident, no significatiu.

[5.9, 5] Amable fill, a destruir luxuria cové esser castetat per la primera intenció e caritat, justícia, prudència, fortitudo, temprança cové esser per la segona **intenció**, per ço que servesquen la primera intenció, e que luxuria no·s pusca araijar en la primera ni en la segona intenció.

a continuació de intenció repeteix e karitat justícia prudència fortitud e temprança covenen esser per la segona intencio R

[5.10, 3] On aytals homens son **temptats** contra sperança, justícia, caritat qui ab larguesa se covenen e amen avarícia per la segona intenció, e les causes demunt dites amen per la primera.

comptats *R*

[5.15, 4] E cuyden-se los homens que per moltes paraules sien exausits, jatsia açó que en lur pensa **hajen** moltes vanes cogitacions contraries a les paraules.

airen *R*

[5.15, 6] Amable fill, en la oració cové esser, segons caritat e justícia, be comun per la primera intenció e be special per la segona, e per açó lo demoni tempta home, com prech per sa utilitat per la primera intenció e per utilitat **comuna** prech per la segona intenció.

comuna manca *R*

[5.16, 6] On per açó, fill, cor confessió es filla de justícia contra injúria, te consell que-t confesses per la primera intenció **verdaderament, e si has tan flach cor retenent que no-s confesses per la primera intenció**, consell-te que-t confesses per la segona, per ço que sies pus prop a la primera intenció.

Fragment omès per homeotelèuton a R

[5.17, 1] Sacrifici es, fill, per intenció que Deus en lo cors sagrat de Jesucrist vença temps, **loch**, quantitat, moviment, a significanca de la obra divina, infinida, eternal, que Deus ha en si mateix sens temps, **loch**, moviment.

loch R

El mateix error, no significatiu, es repeteix en ambdós llocs.

[5.17, 2] Amable fill, Deus pare engendra Deus fill e de Deus pare e Deus fill hix Deus sant spirit, e tots tres son un Deus, **qui es** inmovible sens loch, quantitat e temps, car en essencia eternal, infinida, e en obra qui sia per tota la essencia eternalment infinida no pot esser temps, quantitat, loch ni moviment.

qui es manca R

[5.17, 2] E per açó, fill, **Deus çajús** enfre nos fa obra en lo sacrifici, on no ha naturalment temps, moviment, quantitat, loch.

Deus çajus manca R

[5.17, 6] On si tu, fill, no est **creent** a aquesta obra, per ço car vols obeyr als senys sensuals, tu fas injúria a veritat, e a Deus, e als senys spirituals, qui son amables e afirmables per la primera intenció.

caent R

[5.19, 3] E per aytals temptacions son, fill, molts homens qui aprenen theologia, amants Deu per la segona intenció e si mateix per la primera, per la qual amor no usen de theologia segons la **intenció** per que.

temptació R

[5.19, 4] E per açó, fill, la sciencia es per aquells injuriada contra fe, speranza, caritat, justícia, en ço que la **desvien** de co per que es.

descriuen R

Error evident, no significatiu, separatiu.

[5.19, 6] On com açó sia enaxí, donchs, fill, consell-te, **si ames** sciencia, que la ames per la intenció per que es, per ço que mills e pus lealment ne sapies usar e obrar e al demoni mills contrastar.

sia mes R

Error evident no significatiu perquè sembla provocat per una falsa aglutinació dels mots.

[5.20, 3] Per la primera intenció, fill, es amable la conversació e-l convertiment dels infeels. E per la segona intenció es amable guerra e batalla contra los infeels, e per açó, fill, los crestians deurien pus fortment **continuar** e usar de la primera intenció en los infeels que de la segona.

comunicar *R*

Error no significatiu, per motius paleogràfics.

[5.21, 2] Amable fill, si avaricia, accidia, enveja no fos, los bens temporals foran comuns sens altra specialitat; e destruir avaricia, accidia e enveja, ajustar riqueses **es per intenció** special de riquesa, per tal que ab riquesa los homens hagen poder en tenir justícia, e en donar almoynes als homens pobres, e que hagen sperança, caritat, justícia, prudencia, **fortitudo, contra vicis**. [5.21, 2] **Per ausencia de esperanca, caritat, justícia**, qui priven en coratge d'ome viciós per defalliment de fortitudo, son, fill, desirades, e posseydes, e ajustades moltes riqueses mal partides.

es per intenció *manca R*

fortitudo ... justícia *manca tot el fragment a R*

Són omissions relativament significatives i separatives de *R*.

[5.21, 3] E per açó, fill, son molts homens richs de diners, possessions, castells, viles e ciutats, qui son homens pobres de fe, sperança e de caritat, e de les altres virtuts per la qual pobretat lo demoni los **te temptats e a Deu son desagradables**.

Fragment omès per *R*

Salt que constitueix un error significatiu, si es té en compte que no es produeix per salt d'igual a igual. Cal considerar que es produeix al final d'un paràgraf.

[5.24, 5] Amable fill, per la **ordinació** demunt dita de les dues intencions **entren** los elements en conposició per generació e corrupció, e son contraris e concordants per migá e sens mijá.

per la intenció demunt [...] intencions entre los elements *R*

La lliçó resultant de canviar *ordinació* per *intenció* i *entren* per *entre* és del tot deturpada. És un error no evident, que ha passat del tot desapercebut. Ambdues variants són fàcilment explicables contextualment. I per tant, detectar-ne l'error i esmenar-lo és força difícil. Atenent aquests arguments, concloem que aquesta lliçó és separativa de *R*.

[5.25, 4] Molt home, fill, ha bona intenció en desijar esser prelat, mas com es prelat, lo demoni li tempta la bona intenció en que esser solia abans que fos prelat, la qual **temptació** li fa ab les riqueses e los honraments qui ha prelat se covenen.

intenció *R*

[5.26, 4] La intenció, fill, per que en religió es pus alta e pus noble vida que en altre ofici es car religió es per intenció que religiosos sien lum e eximpli a les gents, e que·ls infeels ne sien endreçats en veritat, per martiri e preicació de devot, fervent religiós, que no dupte a sostenir mort per amor de honrar Deu, e que per oracions de devots sants **contemplatius** religiosos la gran misericordia divina haja mercé de nosaltres peccadors, e en caritat exalce sos servidors.

contemplació *R*

[5.27, 3] A clergue no es leguda cosa haver muller ni a esser menestral. E açó, fill, es per intenció que no sien ocupats per fills ni bens terrenals a pregar Deu, e a usar del ofici en que son, segons **la intenció** de lur ofici se requer.

la intenció *manca R*

[5.28, 3] Emperó molts princeps son en lo mon, e la entenció que han **en tenir justícia es poqua segons comparació de la intenció que** han a esser honrats, rics, sans, estants longament en les benauyrances de aquest mon.

Fragment omès per salt d'igual a igual *R*

[5.28, 4] E **aesma**, fill, com tan poch homens en nonbre de princeps porien ordenar e endreçar lo mon ab que haguessen ordenada intenció en fe, sperança, caritat, justícia, et cætera.

aesma *manca R*

[5.30, 4] Amable fill, en ciutat son burgeses per intenció que sia mantengut universal dret comú al poble, qui ha privilegis, libertats e franqueas, per intenció que bones costumes hi sien **mantengudes, per les quals entencion sia** en los graus que·s cové.

Fragment omès per salt d'igual a igual a *R*

2.1.6. Lliçons singulars de A

[I, 8] E per açó se esdevé que mellor causa es en enteniment entendre, com enten Deu, que **no es** lo merit ni la gloria que hom ha per entendre. E si açó no era en axí, seguir-s'ia que intenció fos pus obligada a home que als honraments de Deu.

no es manca A

[II, 5] Ha, fill, e tan poch's son los homens qui **hagen** vera intenció en amar e tembre Deu, car los demás homens qui Deu aman e temen, l'aman per ço que los do gloria celestial o bens temporals, o'l temen per ço que no·ls do pena infernal o treballs temporals.

hagen MDUTRAIC VLPHN_g

amen A j

Error no significatiu.

[5.1, 1] E car lo demoni vol destruir les virtuts e fe, per açó tempta home en aquesta manera que oyrás e encara en moltes altres maneres semblants a aquestes.

e MDUTRAICBEVLPH

de A j

Error evident, no significatiu, atès que la fe en si mateixa és una virtut i el que pretén el dimoni és destruir totes les virtuts.

[5.1, 5] Amable fill, si tu vols entendre ço que creus, sotsposa possible causa esser en veritat aquella causa que **desiges** entendre, car ço que sotsposes es fe, e fe ajudar-t'a a exalçar l'enteniment a entendre.

deges A

Error evident, no significatiu.

[5.2, 2] Si tu, fill, has **gran** temor de mort, o de esser vencut per tos enemichs...

gran manca A

[5.4, 2] Si tu, fill, est peccador e t conexas peccador e amas lo peccat, **adonchs est temptat en ço que entens e ames, e amas lo peccat** per la primera intenció e injuria per la segona.

Fragment omès per salt d'igual a igual

[5.4, 4] E per açó priva la segona intenció en paciència, e cor sens la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justícia, per açó mor justícia en la privació de la primera intenció, e nex injuria, e la primera intenció es enversada en la **tua** volentat, qui ama mes repòs e benanances que sostenir treballs per justícia.

tua manca A

Omissió evident, no significativa.

[5.6, 1] Fortitudo és, fill, per intenció que voluntat sia en humá coratge ab atemprat voler, mesurat per justícia, caritat, prudència, sperança, *per tal* que hom sia forts en coratge contra vilania, malvestat e engan.

per tal manca A

[5.7, 3] Amable fill, temptació comença a temptar home a vegades en la stremitat major, a vegades en la menor, e sabs per que? Per ço que, si per una stremitat no pot *gitar* temprança del mig loch, que la'n git ab l'altra stremitat.

gitar *MUTRICB VLPHNjg*
girar D

cogitar A

[5.7, final] Fill, ab virtuts te ay exemplificada la obra de **virtuts e la intenció** per que son ne com se pot hom defendre de temptaçons fetes per vicis e spirits malignes.

virtuts e la intenció *MDUTRIB VLPHNjg*
virtutum operantiones et intentionem Z

virtuts a la intenció C
virtuts en la intenció A

Errors poc significatius tant de A com de C.

[5.15, 4] Oració de bocha es, fill, per la segona intenció e oració de pensa es per la primera. E per açó lo demoni tempta los homens, qui muden les intencions adorant Deu per paraules e cogitant en altres coses *vanes* temporals, per les quals cogitacions son contraris a oració.

vanes manca A

[5.16, 5] Amable fill, temptat es home en la primera intenció o per gola, *o per luxuria*, o per altre vici, qui per amonestament del demoni, qui vol posar segona intenció en la confessió e vanagloria en la primera.

o per luxuria manca A

[5.16, 6] Consell-te que't confesses per la segona, per ço que sies pus prop a la primera intenció, e que no sies tant contra la sancta fe catholica ni tan contrari als sacraments de sancta mare esglesia, ne no sies tan manifestable peccador *desagradable* a Deu e a les gents.

desagradable manca A

[5.20, 2] E per açó, fill, temptació diabolical per ausencia de fe, sperança, caritat, prudència, fortitudo, e per presencia de avaricia, accidia, enveja, fa molt de mal en lo mon, en *desviar* entencions de aquelles coses per que son.

desviar *MDUTRICB VLPHjg*
destruir N

desigar A

Error evident no significatiu, *lectio facilior*.

[5.26, 1] Religiós, fill, es per intenció que haja vida contemplativa, exalçada sobre vida activa. E per açó, fill, en ver religiós se ha la primera intenció a vida contemplativa *e la segona a vida activa*.

e la segona a vida activa *manca A*

[5.28, 2] E per açó, fill, aytal princep es honrat per les gents, per intenció que tenga justícia, e ell se fa servidor *e servent de injuria*, a la qual honrament no-s cové de emperi, regnat, ni null altre principat.

e servent de injuria *manca A*

[5.29, 2] Amable fill, lo cavaller es temptat per lo demoni, qui en son ofici lo tempta ab les coses per que a la intenció per que es cavaller se covenen, la qual *temptació* li fa en lo mudament de la entenció per que es cavaller.

intenció *A j*

[5.29, 3] E per açó, fill, intenció vera e intenció falsa se contrariegen en cavaller, com cavaller *fa* de la primera intenció segona e de la segona primera.

fa *manca A*

2.2. Branca β

2.2.1. Lliçons singulars de I

[5.6, 1] Fortitudo és, fill, per intenció que voluntat sia *en humá* coratge ab atemprat voler, mesurat per justícia, caritat, prudència, sperança.

en humá MDUTRACB VLHN jg

en hu[n] I
en una P

I i P presenten un error poc significatiu que cal entendre com una *lectio faciliior*. És significativa, per contra, la lliçó de N, que en aquest cas s'allunya de la variant de I segurament perquè ha esmenat per conjectura.

[5.17, 1] Sacrifici es, fill, per intenció que Deus en lo cors sagrat de Jesucrist *vença* temps, loch, *quantitat*, moviment, a significança de la obra divina, infinida, eternal, que Deus ha en si matex sens temps, loch, moviment.

venca MDUTRAI¹CBE VHNjg

venga I
manca LP

Error evident, no significatiu ni separatiu de I, que pot esmenar-se per conjectura.

quantitat MDUTRAI¹CE VLPHNjg

caritat I
calitat B

[5.17, 2] Amable fill, Deus pare engendra Deus fill e de Deus pare e Deus fill hix Deus sant spirit, e tots tres son un Deus, qui es immovible sens loch, quantitat e temps, car en essencia eternal, infinida, e en obra qui sia per tota la essencia eternalment infinida no pot esser temps, *quantitat*, loch ni moviment.

caritat I

[5.19, 1] Sciencies son, fill, per entenció de conixer e amar Deu, e de conservar lo mon en bon estament; on per açó sapies, fill, que theologia es per ço que hom *parle* de Deu e es per la primera intenció, e totes les altres sciencies son per la segona.

parle de Deu MDUTRAI¹N jg
puxe parlar CB
de Deo loquitur Z

parlar de Deu I
parle parlar de Deu VLP

Errors evidents no significatius de I VLP. És possible pensar que un antecedent comú transmet amb tota certesa «parlar»: l'infinitiu tot sol no fa sentit, de manera que els testimonis que se n'han adonat han intentat esmenar-lo. És així que es podria explicar la variant equipol·lent de CB «puxe parlar», que també presenta l'infinitiu.

[5.22, 1] Pobresa es, fill, desijadora per intenció que home en sa anima pusca mills metre Deus membrant e *entenent* e amant, gitant de son membrar, entendre e amar les riqueses d'aquest mon, qui son enbargament a membrar e amar e conexer Deu.

tenent /

Error evident no significatiu.

[5.28, 5] On com s'esdevé que entenció es desviada de sa regla, aytant com l'ome es en pus alt grau *e es ell contra vera intenció, aytant, fill, es enemich de intenció e del grau* en que intenció l'a pujat, tenent ell intenció en major desonor que altre hom.

Fragment omès per salt d'igual a igual, recuperat al marge per l'.

2.2.2. Lliçons singulars de C

[I, 2] E la primera es començament de la segona. E la segona es moguda per la primera, en tal manera que la segona es strument **e aparellament** com la primera intenció haja ço que li cové segons son compliment.

e aparellament *manca C*

[I, 14] En tot quant farás ni dirás **ni cogitarás**, fill, hages conexença de les dues entencions demunt dites, car tot quant hom fa ni pot fer corporalment e spiritualment, en tot cové esser les dues entencions de necessitat.

ni cogitarás *MDUTRAIE VLPHN jg*

cogita *C*

[II, 9] Amable fill, no-t poria dir ni escriure los bens qui per la primera intenció reeb de Deu cell qui l'ama e-l conex, cor los malalts sana, e los pobres enriqueyx, e los cechs illumina, e dona consolacion als treballats e esperança a sos servidors, **e lagremes** als peccadors, e honrament als menyspreats, e restitueix los injuriats.

e lagremes *MDIEUTRA VLPHNjg*

alegre mes *C*

Error evident, significatiu.

[5.3, 4] Prudencia has, fill, en ço que usas de la intenció per que tu est e per que es ton senyor terrenal, cor aquella cosa es prudencia, qui conserva contra temptació la final rahó **per** que es la causa.

per *manca C*

L'omissió de la preposició dóna com a resultat una lliçó del tot deturpada, sense sentit.

[5.3, 6] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme per la primera intenció e amas ton prohisme per la segona intenció e es temptat que faces lo contrari, recorre a justícia, sperança, prudencia, fortitudo, e jutja en ton coratge la intenció per que es caritat e les altres virtuts, e compara Deu **a** majoritat de noblesa e de poder, bontat, saviesa e amor.

a *manca C*

[5.4, 3] Entenció e justícia se concorden, fill, contra injuria e temptació, car injuria es contra justícia e es contra entenció ab temptació feta en la segona intenció, per ço que puscha destruir la primera, en tal manera que intenció **sia** enversada e contra ço per que als homens es donada.

sia *manca C*

[5.5, 2] E com, tu, fill, haurás entesa la cosa membrada en la memoria, adonchs tu la dona ab justícia a la volentat, per tal que voluntat e justícia seguesquen la intenció per que prudencia **es en** home.

Després de es afegeix mes C

Error per addició, perquè la lliçó resultant no fa sentit.

[5.7, 2] Car de cascuna de les coses demunt **dites** pot hom usar en poch o en massa **gran** quantitat, per açó es donada a home temprança.

dites manca C
gran manca C

[5.7, final] Fill, ab virtuts te ay exemplificada la obra de virtuts **e** la intenció per que son ne com se pot hom defendre de temptaçons fetes per vicis e spirits malignes.

virtuts e la intenció MDUTRIB VLPHNjg virtuts a la intenció C
virtutum operantiones et intentionem Z virtuts en la intenció A

[5.8, 2a] E-Is accidents vicioses no son creatures, ans son inclinació **com** les creatures esdevenquen en no re e que en elles no sia la intenció per que son.

com en les C

Error evident, poc significatiu, que es produeix en un context de repetició de la preposició «en».

[5.8, 2b] E **per** açó, fill, enaxí com lo demoni **tempta** en home per destruir temprança, enaxí l'angel benigne tempta home com haja temprança, per ço que glotonia no-l enclin a malaltia, per sanfoniment de molt menjar e beure on li venga la mort.

1) per manca C
2) temptat C

[5.8, 3] Necesitat de menjar **e de beure** es, fill, per sustentar vida, e glotonia es per massa menjar e beure.

e de beure manca C

Omissió que pot ser fins a cert punt significativa si es té en compte la posició en què es produeix i que és l'únic testimoni que la comet.

[5.8, 3] On, com tu, fill, has menjat e begut atempradament segons justícia, e vols menjar e beure **mes** que no-t cové, adoncs l'angel a qui Deus t'a comanat te consella **en justícia**, prudencia, fortitudo, continencia, que tu hages abstinencia e temprança per ço que no sies inclinat per glotonia a colpa e peccat.

mes que MDUTRAIB VLPHNjg mes anant que C

Error evident per addició d'un gerundi «anant» que no fa sentit. No té prou solidesa per ser un error separatiu, perquè precisament per aquesta manca de sentit seria possible que un altre testimoni ometès el gerundi «anant».

en justícia manca C

[5.8, 4] E per açó ha la primera intenció a menjar, la qual primera intenció **lo** fa massa menjar e beure, e fa creixer la segona intenció tan fortment en ajustar riqueses que fa ladronicis, engans e falliments.

lo *MUTRAIB VLHNjg*
li *P*

no *C*
manca *D*

Error evident, no significatiu per a *C*, pel fet que simplement ha canviat una *l* per una *n*. La lectura resultant no fa sentit, perquè contradiu del tot la clàusula principal antecedent del relatiu. És evident pel context que el pronom «lo» es refereix a «home glot».

[5.9, 6] Sapies, fill, que la segona intenció es doble a vegades, ço es a saber, **que** aquella llibertat que tu has en haver luxuria, es amadora per la segona intenció, per ço car mills ne pots amar l'altra intenció qui es segona, ço es a saber, aquella on caritat, justícia, prudència, fortitudo servexen castetat com es en la primera intenció.

que aquella *MDUTRAIB VLHNjg*

que en aquella *C*

Addició de la preposició que converteix el subjecte de l'oració subordinada en un complement de règim que no fa sentit.

[5.10, 2] On aytal hom avar es temptat e vençut en l'enversament de les dues entencions, car riquesa deu esser amada per la segona intenció, e ço per que riquesa es amadora son los bens que justícia vol **multiplicar** per larguesa, caritat, sperança.

després de multiplicar afegeix car C

Error evident, poc significatiu perquè pot suposar la repetició de la darrera síl·laba del mot anterior.

[5.13, 2] Amable fill, si enveja te tempta ab gulositat, recurri a temprança, a la qual dona la primera intenció, e a aquella vianda que enveja te fa desijar **dona** la segona.

dona *C*

Error evident, no significatiu.

[5.14, 2] Si tu, fill, es temptat per ira, recurri a fortitudo e está forts en ton coratge tant de temps tro que sia venguda caritat, justícia, prudència, qui enfortesquen ton coratge contra ira, en la qual fortificació neix paciència, començada per abstinència, adonchs com començas a haver fortitudo contra ira **per** passiva voluntat, obedient a illuminat enteniment.

per manca *C*

[5.15, 2] On per açó, fill, com tu pregarás Deu, obri los ulls de ta anima, e garde't que no ams Deu per la segona intenció, car si u fas, indigne est que sies exausit en ta oració, en la qual *est* contra sperança, justícia, caritat.

est manca C

[5.15, 5] E tempta en la oració loch e temps pus covinent e guarda si null vici ti fa *embargament*, e en esta temptació ordena la primera intenció a les coses pus nobles, e la segona a les menys nobles.

embargament MDUTRAIB VLPHNjg

embarch algú C

L'addició del pronom provoca una lliçó sense sentit, que sembla una trivialització.

[5.16, 2] E per açó, fill, la perfecta *confessió* es per la primera intenció amadora, e la imperfecta per la segona.

confessió manca C

Omissió poc significativa a nivell contextual, però que pot marcar una tendència separativa d'aquest testimoni respecte de la resta.

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es amable, com la voluntat acusa son peccat ab contricció penitent *al prevere*, e'l enteniment se jutja ab justícia, membrant la memoria, ab sperança, la misericordia de Deu, per tal que gola ni avarícia ni·ls altres vicis no sien en la voluntat qui·s penet agradables per null temps.

preveu C

Error evident, fruit de trivialitzar el mot «prevere».

[5.16, 5] En la contricció satisfacció, qui es per la segona intenció tempta, fill, lo demoni los homens, *car per* justícia significa esser imperfecta confessió aquella en que hom no preposa obediencia de caritat, fortitudo contra avarícia, luxuria o altre pecat.

contra C

Error evident significatiu, per una *lectio facillior*. La lliçó resultant no fa sentit.

[5.17, 2] E per açó, fill, Deus çajús enfre nos fa obra en lo sacrifici, on no *ha* naturalment temps, moviment, quantitat, *loch*.

ha manca C

Error evident, per omissió, significatiu.

loch manca C

[5.17, 4] Aquesta obra es, fill, per poder, voler, saviesa, justícia on es infinida virtut, perfecció e gloria. E per açó es demostrada la virtut infinida per la obra de sacrifici, car nulla altra virtut *no* poria fer semblant ni egual obra, ni creatura ni poria reebre pus fort significança de la divina obra de virtut que Deus ha de eternitat e infinitat en si mateix.

no manca C

[5.17, 5] Fill, veritat es en les *coses* espirituals per la primera intenció, e en les corporals per la segona.

es en les coses *MDUTRAIBE VLPHNjg*

es en les qui son C

[5.18, 2] Amable fill, en lo acostament del hom e de la fembra ha delit carnal, lo qual hi ha Deus creat per entenció que'l home e la fembra s'acosten e engenren infants. E cor lo delit es per la segona intenció e la generació es per la primera, per açó lo demoni, ab luxuria, tempta los homens e les dones, per ço que hagen la segona intenció a fer infants e la primera hagen a delits carnals, per ço que *luxuria* puscha destruir castetat en lur coratge.

justícia C

Error significatiu: no fa sentit que sigui precisament una virtut la que en destrueixi una altra, per la qual cosa «justícia» és un error clar. Les virtuts són sempre concordants entre ells i contràries als vicis.

[5.19, 4] Filosofia es, fill, sciencia molt agradable a saber, car sciencia es per que hom es molt illuminat en les obres de natura e en theologia. Emperó, fill, molts ne son caüts en error, per ço car la amaven per la primera intenció, per la qual amor descreen en theologia contra *fe*, speranca, caritat.

fe manca C

[5.19, 6] On com açó sia enaxí, donchs, fill, consell-te, si ames sciencia, que la ames per la intenció per que es, per ço que mills e pus lealment ne sapies *usar* e obrar e al demoni mills contrastar.

usar manca C

L'omissió només del verb, amb el manteniment de la conjunció, no fa cap sentit i demostra que s'hi ha produït clarament un salt d'ulls.

[5.20, 1] Infeels son, fill, molts en lo mon, qui no creen en la *sancta* fe catholica.

sancta manca C

Omissió no significativa.

[5.20, 2] Amable fill, aquells *infeels* deurien esser amats per la segona intenció, e per via de martiri a honrar Deu, deuria esser amada per la primera intenció.

infants C

Error evident no significatiu, perquè pot ser per causes paleogràfiques, ni necessàriament separatiu, perquè és detectable i esmenable per conjectura.

[5.21, 3] Per ço car amen los bens terrenals per la primera intenció e los celestials per la segona. E per açó, fill, *son* molts homens rics de diners, possessions, castells, viles e ciutats, qui son homens pobres de fe, sperança e de caritat, e de les altres virtuts per la qual pobretat lo demoni los te temptats e a Deu son desagradables.

son manca C

[5.22, 3] A penes es, fill, *pobretat* per sa propia intenció en lo coratge dels homens, cor tant amen los delits carnals de aquest mon que ab riqueses se covenen.

pobretat manca C

[5.23, 1] Honrament es, fill, en los homens, per ço que honren Deu, e per açó a los homens se cové honrament per la segona intenció, donant a Deu honor per la primera intenció; mas lo demoni tempta los homens en les dues intencions, per ço que hagen *a si matexs* la primera intenció e a Deu la segona.

honor C

Error evident que pot haver-se comès per un salt d'ulls de la línia anterior, error que no fa sentit amb la resta del paràgraf.

[5.23, 2] Es injuriós en la intenció per que vol esser honrat, e-s contra fortitudo de coratge, vençut per superbia, enveja, *injuria*.

enveja injuria e enveja C

Error evident no significatiu per repetició.

[5.23, 2] E per açó son los homens peccadors desonrats, en ço que cuyden haver honrament, car gran desonor es a home esser obedient al demoni e esser sotsmés a pecat, e que en aquell sotsmetiment *cuyt esser honrat*.

cuyt e esser honrar C

[5.23, 4] Fill, si tu amas honraments, ama spiritualment en aquell honrament caritat e justicia, per tal que y sien speranca, prudència e *temprança*, per qui serás honrat en la saviea e en la volentat de Deu.

e temprança manca C

[5.24, 4] E açó matex se seguex del aer e de la terra, e per açó son los elements devallants de lurs speres çajús, e deçajús pugen lasús per primera intenció e per segona, **segons que son** les qualitats de cascun element.

segons que son *manca C*

[5.24, 5] Amable fill, per la ordinació demunt dita de les dues intencions entren los elements en conposició **per generació** e corrupció, e son contraris e concordants per migá e sens mijá.

per generació

manca C

[5.24, 5] On com açó sia enaxí, donchs per ço que·ls elements fan, fill, per primera e segona intenció, ço es, apetit natural, te consell com tu deges pendre eximpli en ells e usar de intenció ab virtuts contra vicis, per ço que a Deu hages la primera intenció **sobre totes coses**.

sobre totes coses *manca C*

[5.25, 3] On per açó, fill, si tu desiges esser prelat, es-te leguda cosa aquell desig ab que hages intenció, que en aquella **preladiá** pusques mills usar de virtuts en haver a Deu la primera intenció e a tu matex la segona.

preladiá *manca C*

[5.27, 2] Amable fill, fer be es per la primera intenció e cesar mal es per la segona, car mellor cosa es fer be que cessar mal; car en be se concorden fe, sperança, caritat, e les altres virtuts les **unes** ab les altres e en cessar mal se concorden les virtuts contra vicis, per intenció que no facen mal.

dues *C*

Error no significatiu.

[5.30, 5] Mas lo demoni tempta los mercaders ab avaricia contra sperança, conciencia, per tal que **hagen** superbia contra humilitat.

hagen *manca C*

2.2.3. Lliçons singulars de B

[I, 3] A *exemplificar* me cové, fill, ab dues les intencions per ço que-n pusques haver conexença.

exemplificar B

[5.6, 1] Ab que es temptada fortitudo per tal que *en* humá voler sia desesperança, injuria, ignorancia, enamistat, on puscha entrar ergull, volpillage, falsia, ira, avaricia e enveja.

manca B

[5.6, 5] Com tu, fill, serás temptat e *sintrás* mudar en altre estament contra l'estament en que esser solies ans que temptació te temptás, adonchs es temps de fortitudo.

sintrás MDTAC

a entrar e B

sentias U

sentrás R

sentirás I VLPHN

Error evident no significatiu.

[5.8, 4] E car la primera intenció es pus forts que la segona, per açó s'esdevé que ls homens se enpobrexen e degasten lurs bens per massa menjar e beure, per lo qual son pererosos, dormidors, malalts, contra diligencia d'ajustar e *conservar* riqueses.

e conservar

manca B

[5.12, 3] E açó es per ço car se ha mes a comunitat que altre peccat, per la qual comunitat salvació es mills significada en los homens amadors de be comun que de be special, com sia causa que be es major e pus util en comunitat que en specialitat; e *per açó, fill, hages a be comun la primera intenció e a be special la segona.*

Fragment omès B

És molt probable que l'omissió s'hagi produït per la posició final del paràgraf. És significatiu que cap altre testimoni hagi incorregut en la mateixa llacuna.

[5. 15, 5a] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu matex si est *pus* aparellat a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme. [...] e tempta ta volentat en qual virtut es pus aparellada a *contemplar*, ni qual vici li es pus aytable.

1) pus manca B

Omissió poc significativa.

2) complir B

Lectio facillior poc significativa, però d'una certa rellevància. «Complir» segueix fent sentit, per la qual cosa un altre testimoni no l'hauria d'esmenar conjecturalment.

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es amable, com la voluntat acusa son peccat ab contricció penident al prevere, e·l enteniment se jutja ab justícia, membrant la memoria, ab sperança, la misericordia de Deu, per tal que gola ni avaricia *ni·ls* altres vicis no sien en la voluntat qui·s penet agradables per null temps.

en los *B*

Error evident poc significatiu.

[5.17, 4] E per açó es demostrada la virtut infinida per la obra de sacrifici, car nulla altra virtut no poria fer semblant ni egual obra, ni creatura ni poria reebre pus fort *significança* de la divina obra de virtut que Deu ha de eternitat e infinitat en si mateix.

sacrificança *B*

Error evident no significatiu, tant pel context com pel fet que pot ser degut a una errada paleogràfica.

[5.17, 6] Humilitat hi es *molt* gran com se vol humiliar a nos, e esser tan sovén e en tants lochs ab nos; amor e caritat, misericordia, pietat, amistat, societat, fa Deu a nos per sacrifici.

molt *manca B*

[5.20, 2] Mas lo demoni tempta los crestians en les dues *intencions*, per tal que amen lur mort per la segona intenció e les terres, riqueses que·ls infeels posseexen per la primera.

temptacions *B*

Error evident no significatiu pel context en què es produeix.

[5.20, 4] On com açó sia enaxí, e donchs, fill quant será aquell temps que *entenció sia* en los honraments en que esser solia?

entenció e sia *B*

Error per addició no significatiu.

[5.25, 1] Mas lo demoni tempta los prelat, per ço que ab ofici de preladia hagen la primera intenció e als clergues la segona, car per aytal mudament d'entencions son delicats menjars, *sejorns*, vanitats e honraments contra caritat, justícia, humilitat, fortitudo, per qui vera intenció es mantenguda.

sejorns *MDUTRA jg*
manca IC VLHN

segons *B*

La lliçó de *B* és una *lectio faciliior*, significativa si es té en compte l'omissió del mot en els testimonis *IC VLHN*, que normalment demostren una relació estreta, també

amb *B*. Cal pensar, per tant, que *B* segueix un antígraf que presenta *sejorns* o *segons*, i que en aquest punt se separa de la resta de testimonis.

[5.25, 3] On per açó, fill, si tu desiges esser prelat, es-te leguda cosa ***aquell desig ab que hages intenció***, que en aquella preladia pusques mills usar de virtuts en haver a Deu la primera intenció e a tu matex la segona.

Fragment omès B, significatiu perquè no és per salt d'igual a igual.

[5.29, 3] Sabs, fill, per que es temptació feta contra entenció? Per ço car es ocasió de destruir ço qui ab esser se cové, e de adur a privació aquel esser per privació de entenció vera, ***car en lo privament de vera intenció s'enclinen les coses qui son, a esser indignes de esser. E per açó, fill, intenció vera e*** intenció falsa se contrariegen en cavaller, com cavaller fa de la primera intenció segona e de la segona primera.

Fragment omès per salt d'igual a igual B

2.2.4. Lliçons singulars de E

[I, 9] Bastantment, fill, te ay parlat de intenció artificial en les causes corporals e espirituals, **si ho sabs entendre, e sabrás-ho entendre** si ho vols entendre.

manca E per salt d'igual a igual

[I, 14] En tot quant farás ni dirás ni cogitarás, fill, hages conexença de les dues entencions demunt dites, car tot quant hom fa ni pot fer corporalment e spiritualment, en tot cové esser les dues entencions de necessitat; e la una no-y pot esser menys de l'altra, e en cascuna **cosa** les pot hom haver ordenadament o desordenada.

cosa MDUTRAICB VLPHN jg

usa E

[II, 1] Deus, qui es sobiran be, es intelligible e amable; per açó, fill, cové-s que haja intenció a si matex, la qual intenció cové esser Deu, com sia causa que infinidament e eternal sia intelligible e amable, a la qual intellegibilitat **e amabilitat** se cové esser Deu per qui sa intelligibilitat sia entenguda e sa amabilitat sia amada en infinitat e eternitat **de entitat** divina, e que ensemps sien una simple substancia e un Deu.

1) e amabilitat
2) de ententitat

manca E
manca E

Omissions no significatives per salt de lectura.

[II, 2] Sapies, fill, que si Deu no havia en si matex entenció, hauria superfluitat en son enteniment **si se entendia** e en sa voluntat si se amava, pusque no se-n seguís utilitat en Deu de son entendre e de son amar en si matex.

manca E

[II, 5] Ha, afill, e tan poch son los homens qui hagen vera intenció en amar e tembre Deu, car los demás homens **qui Deu aman e temen**, l'aman per ço que los do gloria celestial o bens temporals, o-l temen per ço que no-ls do pena infernal o treballs temporals.

manca E per salt d'igual a igual

[II, 11] Sapies, fill, que molt es cosa mal stant e reprenedora amar diners, viandes, fills, possessions, honraments e les altres coses per la primera intenció, e amar Deu per la segona o no amar Deu ni per la primera ni per la segona, **molt es cosa** reprenedora.

molt es cosa *manca E*

Error per omissió.

[III, 6] Fill, Deus ha creades en lo mon unes **creatures** per entenció d'altres, axí com los corsos celestials, qui son creats per donar influencia als terrenals corsos **elementats**.

creatures

manca E

elementats MDUTRAIB VLPHN jg

elementals E

[IV, 6] E aquella intenció que Deus hac en pendre carn *per recrear home, no-s cové a esser primera intenció, e que la intenció que Deus hac a pendre carn* per demostrar ses virtuts fos segona, com sia cosa que la justícia de Deu haja pus apropiada intenció a demostrar la granesa de sa bontat, poder, saviesa, que recreació.

manca E per salt d'igual a igual.

[5.1, 2] Si tu, fill, creus e cogites que Deus pare engendra de si mateix Deus fill, e del pare e del fill hix Deus sant spirit, e-l pare e-l fill, sant spirit son un Deu, no tres Deus, e tu has temptació que no pucha esser veritat ço que cregues en los articles *demunt dits*, adonchs deus recorer a fortitudo.

demunt dits

manca E

[5. 15, 5] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu mateix si est pus aparellat a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme. [...] e tempta ta volentat en qual virtut es pus aparellada a contemplar, ni qual vici li es pus *ayrable*.

vullitat *E*

Error evident no significatiu.

ayrable manca E

[5.15, 6] E per açó, en la oració son enversades les dues entencions injuriosament *contra* exausiment de justícia.

contra *manca E*

Error per omissió, no significatiu perquè pot haver-se produït per un salt d'ulls.

[5.17, 2] E per açó, fill, Deus *çajús* enfre nos fa obra en lo sacrifici, on no ha naturalment temps, moviment, quantitat, loch.

çajús MUTAICB jg
manca D VLPH

sant *E*
sapias *N*

[5.17, 4] Aquesta obra es, fill, per poder, voler, saviesa, justícia *on es* infinida virtut, perfecció *e* gloria.

justícia ho de infinida [...] perfecció de gloria *E*

2.2.5. Lliçons singulars de V

[**pròleg, 1**] E cor pochs son los homens que sien en bon stament, segons comparació de aquells qui torben lo mon, qui en llurs obres no han vera intenció, per açó, es a mi molt **temible** lo defalliment que es en lo mon.

temible *M*

temorós *R*

temable *DUTAICB Njg*

desamable *LPH*

amable *V*

Error evident que permet de relacionar clarament *V* amb la lliçó de *LPH*. És clar que la lectura de *V* no fa sentit, que pot explicar-se per una *lectio facillior* a partir de *temable*. Segons la doctrina lul·liana el defalliment del món no pot ser *amable* de cap manera.

[**I, 12**] Accidentalment, fill, amen los homens peccadors ab les dues intencions desordenades en llurs amors, cor amar son bell libre per ço cor es bell e no amar-lo per ço que lo entena, es desordenament de intenció; *e* amar lo libre es per la primera intenció e amar lo entendre es per la segona, com hom fa major força de voluntat en fer bell libre que en entendre-lo.

e MDUTRAICE LPHN

es *V*

[**5.3, 4**] Sperança has, fill, en ço que speras gloria, tractant en virtuts de coratge més que **en** les virtuts de ton senyor o de ton proisme.

es *V*

Error evident, no significatiu.

[**5.7, 3**] Amable fill, temptació comença a temptar home a vegades en la **stremitat** major, a vegades en la menor, e sabs per que?

ex primitat *V*

Error evident, significatiu i separatiu perquè difícilment és possible esmenar-lo per «extremitat».

[**5.8, 1**] E aquest vici, fill, no es per nulla intenció que sia creada, **mas** que es cosa accidentalment venguda a destruir la intenció per la qual es creada temprança.

ni es *V*

Error evident, no significatiu, que pot ser degut a una confusió gràfica.

[**5.12, 2**] E per **açó**, fill, tota ora que tu sies temptat per accidia, recurri a la intenció per la qual es en tu sperança, caritat et cetera.

açó *manca V*

[5.17, 2] Amable fill, Deus pare engendra Deus *fill* e de Deus pare e Deus fill hix Deus sant spirit, e tots tres son un Deus, qui es immovible sens loch, quantitat e temps, car en essencia eternal, infinida, e en obra qui sia per tota la essencia eternalment infinida no pot esser temps, quantitat, loch ni moviment.

Repeteix a continuació e Deus Pare engendra Deus fill V

[5.18, 3] E per açó, fill, a penes es null home qui en matremoni *us* per la intenció per que es.

uns V

[5.23, 5] Amable fill, si les gents te fan desonor com tu fas honor a Deu, tu est honrat per Deu e en Deu e ab Deu: *honrat est per Deu*, car ell te honra en son entendre e voler.

honrat est per Deu *MDUTRAICB jg*
honrat est per ell *N*
(*manca P per llacuna material*)

honrat \emptyset V
manca LH

[5.25, 1] Prelat es, fill, per intenció de regir e governar los clergues qui li son dejús, enaxí com poble es dejús princep; *e aquests* prelats, fill, deuen haver la primera intenció als clergues e la segona a lur prelacia.

després de e aquests repeteix e aquests V

[5.29, 3] Sabs, fill, per que es temptació feta contra entenció? Per ço car es ocasió de destruir ço qui ab esser se cové, e de adur a privació aquel esser per privació de *entenció vera*, car en lo privament de vera intenció s'enclinen les coses qui son, a esser indignes de esser.

entenció vera *MDUTRAjg*
vera intenció *ICB LHN*

aver intenció V

Error no significatiu. És un error explicable a partir de la lliçó de *ICB LHN*, a partir d'una metàtesi vocàlica.

2.2.6. Lliçons singulars de *L*

[5.5, 3] Prudencia, fill, es virtut qui requer voluntat *illuminada* per enteniment e jutjada per justícia, per ço que sperança, caritat, fortitudo, temprança, conserven a prudencia la sua intenció.

elumida *L*

Error evident, poc significatiu, separatiu.

[5.25, 3] En lo comencament, fill, que·ls homens entren en clerecia per intenció de esser prelats, posseint les riqueses e havent los honraments que a prelat se covenen, en aquell temps, fill, comença simonia; e sabs per que? per ço *car* han falsa intenció contra la intenció per que es preladia.

son *L*

2.2.7. Lliçons singulars de H

[II, 5] Ha, fill, e tan poch s son los homens qui hagen vera intenció en amar e tembre Deu, car los demás homens qui Deu aman *e temen, l'aman per ço que* los do gloria celestial o bens temporals, o·l temen per ço que no·ls do pena infernal o treballs temporals.

qui Deu aman *es* per ço que *H*

Restitució que fa *H* en cometre un salt d'igual a igual.

[IV, 5] Per ço que en *gloria* Deus pogués donar si mateix a gloriar home, hac intenció a pendre carn humana, per ço que hom, per aquell cors gloriós de nostro Senyor Deu, pogués haver la major gloria, la majoritat de la qual no poguera haver sens encarnació e ajustament e unió de Deu e home.

gloria manca *H*

[5.1, 5] E per açó, fill, consell-te que tu ab caritat, prudencia, fortitudo, te ajudes de aytals temptacions, per tal que no sies contra la fe en res que entenes. E si entens ço que verdaderament creyas, *cové* esser concordanca de primera intenció et de segona.

cové *M*

cové-hi *DUTRAICBE jg*

covey·s *VLP*

coney·s *H*

Error evident, no significatiu, que pot haver estat causat per la confusió entre *v / n*.

[5.7, 3] Car justicia te mostrará en prudencia que mes val temprança en lo mig de les dues stremitats, ço es superfluitat de gran e de poch que no fa intemperança *en* ab dues les stremitats.

en manca *H*

2.2.8. Lliçons singulars de P

[I, 7] La gloria que haurás, fill, en paradís, si hi entres, serà per la segona intenció e la conexença que haurás de Deu e la amor serà *per* la primera.

per manca P

[II, 2] Sapies, fill, que si Deu no havia en si mateix entenció, hauria superfluitat en son enteniment si se entendia e en sa voluntat si se amava, pusque no se'n seguís utilitat en Deu de son entendre e de son amar en si mateix; la qual utilitat cové esser egual a Deu en ço que cové esser Deu eternal e *infinít, per la qual eternitat e* infinitat no pot ni vol sa justícia multiplicar en si virtut, ni pot cessar sa utilitat en sa intenció qui ha sa perfecció eternalment e infinida.

Omissió no significativa per salt d'igual a igual.

[II, 5] E Deus es digne que sia amat per ço car es bo, infinit, eternal, poderós, *savi*, amant, just, vertader, complit infinidament e eternal de tots bens.

savi manca P

Error evident no significatiu, per omissió d'una de les dignitats divines. Pot ser provocat per un salt de lectura.

[II, 11] Sapies, fill, que molt es cosa mal stant e reprehedora amar diners, viandes, fills, possessions, honraments e les altres coses per la primera intenció, e amar Deu per la segona o *no amar Deu ni per la primera ni per la segona*, molt es cosa reprehedora.

Fragment omès per salt d'igual a igual.

[5.1] E tu, fill, hages be en ta memoria e en ton enteniment aquest capítol, car *molt te serà útil a conservar* virtuts e a contrastar a vicis e a observar intenció en ço per que es.

manca P

[5.1, 3] Justícia te dirà que tu no vulles fer injúria a fe, per ço que no entens, e demostre't com tu no has endreçat enteniment en tots temps de entendre tot ço que vols entendre. E per açó te cové creure ço que *no* pots entendre, tro que ho pusques entendre.

no manca P

L'elisió del «no» provoca, òbviament, un canvi en el significat, perquè contradiu el sentit del paràgraf.

[5.1, 4a] Si tu, fill, entens que Deus pare per poder infinit eternal, pot de si mateix, qui es infinit en essència e eternal en durament, engenrar Deus fill infinit eternal, e has temptació e dupte que sia veritat, considerant que Deus no fa tot ço que pot son poder, adonchs recorre a sperança, *justícia, caritat; car per sperança*, justícia deus creure que Deus deu fer en si mateix obra eternal e infinida

fragment omès per homeotelèuton P

[5.1, 4b] E com aquesta obra es la millor e la pus noble que pusca esser, cové que la voluntat de Deu vulla co que pot lo poder, e lo poder faca e no sia occiós, segons que **divina** justícia ho jutja en la divina voluntat.

divina MDUTR g
divinal AIBE VLHN j

dinal P

Error evident no significatiu perquè pot ser una deturpació de la paraula «divinal».

[5.3, 4] Si tu, fill, ames mes **tu matex** que ton senyor en los bens celestials, adonchs uses de caritat en tu per la primera intenció e en ton senyor per la segona.

tu matex manca P

[5.3, 6] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme per la primera intenció e amas ton prohisme per la segona intenció e es temptat que faces lo contrari, recorre a justícia, sperança, prudencia, fortitudo, e jutja en ton coratge la intenció per que es caritat e les altres virtuts, e compara Deu a **majoritat** de noblesa e de poder, bontat, saviesa e amor.

majorment P

[5.4, 2] Caritat no has, car ames peccat. **Sperança cuydes haver en ço que ames peccat** e cuydes exir de peccat, per açó es lo contrari de prudencia, açó es ignorancia e follia.

Fragment omès a P per salt d'igual a igual

[5.4, 2] Car no sabs quant te viurás ni es cert si Deus te volrá perdonar, pus que tu **desames** Deu en la amor que has a peccat.

desames MDUTRAICB VN jg
destimes LH

destines P

[5.5, 1] Aquesta prudencia es temptada moltes vegades en los homens per los peccats mortals e venials, la qual temptació se fa sobre la intenció per que prudencia es; car desviada **prudencia** de la intenció per que es donada a home, es son desviament ocasió que sia en home lo contrari de prudencia, lo qual contrari es ignorancia e follia.

prudencia manca P

[5.8, 4] E per açó ha la primera intenció a menjar, la qual primera intenció lo fa massa menjar e beure, e fa creixer la segona intenció **tan fortment** en ajustar riqueses que fa ladronicis, engans e falliments.

tan forment MDUTRAIB VLHN jg
fortment C

en fortiment P

La lliçó de P és un error evident, que respon a una *lectio facillior*.

[5.17, 3] Fill, lo cors sant de nostre senyor Jesucrist es en lo cel e en tots los altars, on es sagrat per virtut de paraules. E per açó en lo sacrifici es vençut temps e quantitat, moviment e loch, per ço car en un temps es en diverses lochs, e sots la pocha quantitat de la ostia *es tota la persona de Jesucrist, qui es major que la quantitat de la ostia.*

Fragment omès per homeotelèuton P

[5.12, 1] Accidia, fill, es peccat confús contrari a la intenció comuna, per la qual son sperança, caritat, justícia, prudència, fortitudo, e per açó, fill, de negun peccat no han *los homens del mon* tan poca consciència ni conexença com han de peccat de accidia.

los homens del mon *MTR*
los homens Ø *DUAICB VLPHNjg*

manca P

[5.16, 4] Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable, es sirventa e aperellament de la primera. Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no-s penit perfectament ni vol exir, e-s preposa que alcun temps n'isca; e per ço que Deus li do gracia, *confessá's* acusant son peccat e sostinent vergonya e passió en la confessió.

confessás acusant *MD g*
confesses acusant *ICBA N*
que confés acusant *UTR*
que-s confés acusant *j*

com s'és acusat *VLH*
com fés acusat *P*

[5.17, 1] Sacrifici es, fill, *per intenció* que Deus en lo cors sagrat de Jesucrist vença temps, loch, quantitat, moviment, a significança de la obra divina, infinida, eternal, que Deus ha en si matex sens temps, loch, moviment.

per intenció *manca P*

[5.18, 3] E per açó, fill, *a penes* es null home qui en matremoni us per la intenció per que es.

a penes *manca P*

[5.19, 6] Amable fill, en les sciencies demunt dites s'esforça lo demoni a destruir la intenció per que son, e per açó son les sciencies molt confusas en la *pratica* de molt malvat home, qui ab falsa intenció usa de elles.

pratica *MDUTRAICB VNjg*
pratiga *LH*

pratria *P*

Error evident no significatiu.

[5.20, 3] Per la primera intenció, fill, es amable la conversació e-l convertiment dels infeels. *E per la segona intenció es amable guerra e batalla contra los infeels*, e per açó, fill, los crestians deurien pus fortment continuar e usar de la primera intenció en los infeels que de la segona.

Fragment omès per P per salt d'igual a igual

2.2.9. Lliçons singulars de *N*

[I, 11] Amable ffill, en tres maneras te **he donada** conexença de la primera intenció e de la segona.

he donada *MDUTRAICB VLPHjg*

donaré *N*

No fa sentit aquesta forma en futur, tenint en compte que l'autor es refereix al que acaba d'exemplificar. És un error evident, tanmateix poc significatiu.

[I, 13] En la voluntat dels homens qui amen més les coses terrenals que les spirituals son **enversades** les dues entencions.

enversa de *N*

[II, 5] Ha, fill, e tan poch's son los homens qui hagen vera intenció en amar **e tembre** Deu, car los demás homens qui Deu aman e temen, l'aman per ço que los do gloria celestial o bens temporals, o'l temen per ço que no'ls do pena infernal o treballs temporals.

e tembre *MUTRAIC VLPHN jg*
manca *D*

e entendra *N*

[III, 7] Plora, fill, cor elements, plantes, aucells, bísties, e totes les coses de aquest mon seguexen la orde e la regla de la intenció per que son creades; e home, a qui totes **causes** son dejús en intenció, es contra la intenció per que es creat, faent peccats, qui son contraris a la intenció de Deu.

causes manca *N*

[IV, 2] Lo major be qui **puscha** esser creat es be creat a Deu ajustat en unitat de persona.

puscha *MDUTRAICB VLPHjg*

pogué *N*

[IV, 4] Si infinida virtut e perfecció fos, fill, contraria a la intenció que Deus hac en la carn que pres, fora la intenció **menor** que'l poder que Deus ha en infinida virtut e perfecció.

menor manca *N*

[IV, 6] E aquella intenció que Deus hac en pendre carn per recrear home, no's cové a esser primera intenció, e que la intenció que Deus hac a pendre carn per demostrar ses virtuts fos segona, com sia cosa que la **justicia** de Deu haja pus apropiada intenció a demostrar la granesa de sa bontat, poder, saviesa, que recreació.

intenció *N*

Error evident, no significatiu, provocat segurament pel context de la frase, en què «intenció» apareix repetit reiteradament.

[5.6, 3] Amable fill, la **temptació** de que jo·t parle se fa en la llibertat de la voluntat ab peccat venial en la segona intenció.

temptació MDUTRACB VLPJg
temptança IV

temperansa N

Error evident no significatiu de *N*, que s'ha d'entendre a partir de la lliçó de IV, en tant que «temperansa» és una *lectio faciliior* d'una lliçó que per a *N* molt probablement no fa sentit.

[5.6, 4] E si tu, fill, has fortitudo, vençrás tu matex e tos enamichs e **menysprearas** engan e ergull, **viltats** e falliments.

menys posaras N
viltats manca N

[5.7, 3] Amable fill, temptació comença a temptar home a vegades en la stremitat major, a vegades en la menor, e sabs per que? Per ço que, si **per** una stremitat no pot gitar temprança del mig loch, que la'n git ab l'altra stremitat.

per manca N

[5.9, 3] Amable fill, golositat, erguill, enveja, injuria, han concordança ab luxuria, e per ço com serás temptat per luxuria, membra **en continent** temprança contra gola, e humilitat contra ergull, e lealtat e continència contra enveja, e justícia contra injuria, e en aquell remembrament **met** prudència e caritat.

met MDUTRA jg
mit ICB VLH
(omissió a P)

nix N

Error evident, no significatiu de *N*, *lectio faciliior* probable a partir de «mit».

[5.13, 3] E si ells, fill, sabien usar de la primera intenció e de la segona segons la art **e** la manera demunt dita, porien e sabrien mortificar e conexer los peccats en que son.

la art de la manera N

Error evident no significatiu.

[5. 15, 5] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu matex si est pus **aparellat** a pregar Deu per utilitat de tu o de ton proisme.

apellat N

Trivialització gràfica. La lliçó resultant no fa sentit. En el cas de *N* no sembla esmanable per conjectura, tenint en compte que no és l'únic cas, en aquest testimoni, en què «aparellat» o «aparellada» esdevé «apellat / apellada».

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es amable, com la voluntat acusa son peccat ab contricció penident al prevere, e·l enteniment se jutja ab justícia, membrant la memoria, ab speranza, la *misericordia* de Deu, per tal que gola ni avarícia ni·ls altres vicis no sien en la voluntat qui·s penet agradables per null temps.

medicina *N*

Error evident significatiu, que pot ser degut a una lectura errònia de l'abreviació de «misericordia», lectura altrament força habitual en aquest testimoni. Tanmateix, la distància entre «misericordia» i «medicina», tant a nivell morfològic com de significat, fan complicada la restitució de la lliçó correcta, la qual cosa ens mena a considerar-lo com un error separatiu.

[5.16, 4] Confessió, fill, qui per la segona intenció es amable, es sirventa e aperellament de la primera. Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no·s penit perfectament ni vol exir, e·s preposa que alcun temps *n'isca*; e per ço que Deu li do gracia, confessà's acusant son peccat e sostinent vergonya e passió en la confessió.

n'isca *DB g*
aliquod peccato mortali non vult
ad presens reliquere [??] talis igitur...

visca *MUTRAIC VLPH j*
oicossa (?) N

[5.16, 5] En la contricció satisfacció, qui es per la segona intenció tempta, fill, lo demoni *los homens*, car per justícia significa esser imperfecta confessió aquella en que hom no preposa obediència de caritat, fortitudo contra avarícia, luxuria o altre pecat.

los homens *manca N*

[5.17, 2] Amable fill, Deu pare engendra Deu fill e de Deu pare e Deu fill hix Deu sant spirit, e tots tres son un Deu, qui es immovible sens loch, quantitat e temps, car en essència eternal, infinida, *e en obra qui sia per tota la essència eternalment infinida* no pot esser temps, quantitat, loch ni moviment.

Fragment omès per salt d'igual a igual *N*

[5.17, 6] Humilitat hi es molt gran com se vol humiliar a nos, e esser tan sovén e en tants lochs ab nos; amor e caritat, *misericordia*, pietat, amistat, societat, fa Deu a nos per sacrifici.

medicina *N*

Error evident no significatiu, perquè respon a un error paleogràfic (*cf. supra*).

[5.24, 3] Amable fill, lo foch es calt e sech, e l'aer es humit *e calt, e l'aygua es freda e humida, e la terra es seca e freda. Calt es lo foch per sa propietat, sech es per la propietat de la terra; e l'aer es humit* per sa natura, e es calt per la natura del foch.

Fragment omès per homeotelèuton *N*

[5.24, 4] E lo foch, fill, dona sa calor a l'aer per la primera intenció, per ço car ab la humiditat del aer se *cové calor*. E lo foch escalfa l'aer per la segona intenció, per ço que en la humiditat escalfada, la qual l'aer dona a la aygua, lo foch mortifich fredor qui li es

contraria, e l'aigua reeb aquella humiditat escalfada, per ço que en si matexa la calor pusca mortificar e destroyr.

cové calor *MDUTRA jg*
cové sa calor *ICB VLH*

covence calor *N*

contraria e l'aigua *MDUTRAICB VLHjg*

contrari ala aigua *N*

Errors no significatius, que poden ser conseqüència d'una deturpació gràfica.

[5.24, 4] E açó matex se seguex del aer e de la terra, e per açó son los elements devallants de lurs **speres çajús, e deçajús pugen lasús** per primera intenció e per segona, segons que son les qualitats de cascun element.

esforas a hajús e de hajús hasús *N*

[5.25, 3] On per açó, fill, si tu desiges esser prelat, **es-te leguda** cosa aquell desig ab que hages intenció, que en aquella preladia pusques mills usar de virtuts en haver a Deu la primera intenció e a tu matex la segona.

te es lletge *N*

Error evident significatiu: cal considerar, primerament, que el sentit d'aquesta lliçó és del tot contrari al de la lliçó «es-te leguda cosa». És bona de veure la relació entre «leguda» i «lletge», *lectio faciliior*, la segona, de la primera.

[5.26, 3] Amable fill, entenció es pus noble per obra que per paraula, e per açó deu haver religiós a bonas obras la primera intenció e la segona a paraules, segons **comparació** de preicació e de santa vida.

compasió *N*

Error evident no significatiu, que pot ser d'origen paleogràfic.

[5.28, 3] Emperó molts prínceps son en lo mon, e la entenció que han en tenir justícia es poqua segons comparació de la intenció que han a esser honrats, richs, sans, **estants** longament en les benaurances de aquest mon.

e santes *N*

[5.30, 2] Amable fill, poble e ciutat son per la primera intenció, e vilas e castells son per la segona. Ciutat es per la segona intenció, e les artes mecaniques son per la primera, e les mecaniques son per la segona, e les set artes liberals son per la primera, la qual primera intenció, fill, es segona, segons comparació de theologia, filosofia, dret e medecina, qui son **per la primera**.

Fragment omès a *N*

2.3. *Lliçó singular de j*

[5.29, 5] Amable fill, lo cavaller qui ha major intenció a esser be armat d'armes corporals que d'espirituals, ama més esser loat per fer grans colps en la batalla ab lança, spasa, maça, aucient homens injuriosament, que esser loat per colp de justícia ***contra injuria, e de humilitat contra superbia, de castetat*** contra luxuria, e de lealtat contra trayció.

Fragment omès per salt d'igual a igual j

3. LLIÇONS EQUIPOL·LENTS

3.1. *Variants en la branca a*

3.1.1. *Lliçons equipol·lents de DUTRA*

[I, 12] Com hom fa major força de voluntat en fer bell libre que *en* entendre-lo.

manca DUTRA

[III, 3] La intenció que Deus hac en crear lo mon e la justícia *de Deu* se convengueren ab la saviesa volentat, adonchs con Deus lo mon creá;

e la justícia de Deu *MD*
e la sua justícia de Deu *A*
e la sua justícia *UTR*
e la justícia *ICE VLPHN*
justitia cum voluntate et sapientia sui Z

[5.3, 2] Com sia cosa que·l princep sia en pus noble intenció que·l vasayll, per ço car *pot dels bens temporals fer* major utilitat e esquivar més de mal que·l vasayll.

pot fer dels bens temporals *DUTRA*

[5.12, 4] Per ço que tota ora que la accidia comença a venir, *que* hom se despert a cogitar a bones cogitacions.

manca DUTRA

[5.23, 2] Ergullós es en quant ama esser honrat més que Deu, car si amava que Deus fos *mes honrat* que el, amaria esser honrat per la segona intenció.

fos honrat mes *DUTRA*

[5.24, 3] E per acó, fill, cascun element, segons *sa* ordinació demunt dita, ha a si matex e a sa calitat la primera intenció

la *DUTRA*

[5.26, 1] Malvat religiós consent al demoni e a la primera intenció a vida activa e *sa* segona a vida contemplativa.

la *DUTRA*

3.1.2. *Lliçons equipol·lents de UTRA*

[pròleg, 2] En remenbrança de les .v. nafres de nostro senyor Jesucrist, qui es *home, Deu*, departim aquest libre de intenció en .v. capitols conseqüents: Divisió. Deu. Creació. Incarnació. Temptació

Deu e home *UTRA*

[I, 4] E l'escrivá fa d'acò lo contrari, car ell ama mes los dinés que li has pagat per sos treballs que no fa lo libre, car si més amava lo libre que·ls dinés, no·t **donara** lo libre per los diners.

donaria *UTRA*

[IV, 6] Encarnás, fill, nostro senyor Deus per recrear home, qui era perdut e caüt en la ira de Deu per lo peccat del primer pare. E aquella intenció que Deus hac en pendre **carn** per recrear home, no·s **cové a esser** primera intenció, e que la intenció que Deus hac a pendre carn per demostrar ses virtuts fos segona.

1) *afegeixen* humana *UTRA*

2) cové a Deu esser *URA* cové esser a Deu *T*

[5.2, 2a] Es per ço que huses d'ella et que tu **te** confius en la ajuda de Deu.

manca UTRA

[5.2, 2b] E si tu, fill, creus en mes paraules, amarás la intenció per que es sperança, e husarás **en** sperança de les altres virtuts.

de *UTRA*

[5.4, 2a] Si tu, fill, est peccador e·t **conexs** peccador e amas lo peccat est temptat en ço que entens e ames, e amas lo peccat per la primera intenció e injuria per la segona, e per açó prives de tu matex justícia ab ses **sors** sperança, caritat, prudencia, fortitudo e temprança.

1) *afegeixen* per *UTRA*

2) *afegeixen* qui son *UTRA*

[5.4, 2b] Caritat no has, **car** ames peccat.

després de car afegeixen mes UTRA

[5.5, 1] Aquesta prudencia es temptada moltes vegades en los homens per los peccats mortals e venials, la qual temptació se fa **sobre** la intenció per que prudencia es.

per *UTRA*

[5.5, 2] E com, tu, fill, haurás entesa la cosa **membrada** en la memoria, adonchs tu la dona ab justícia a la volentat

remembrada *UTRA*

[5.6, 5] Ab la qual deu hom sprovar prudencia, justícia, caritat, temprança, per ço que·t ajuden de la temptació ab sperança, en la qual **reguardonaran** ab abstinencia, privant la temptació e mudant ton consirer en bones cogitacions, on seran vencudes diabolicals temptacions.

guardonaran *UTRA*

[5.8, 4] Per açó s'esdevé que·ls homens se enpobrexen e degasten lurs bens per massa menjar e beure, per lo qual son pererosos, dormidors, malalts, contra diligencia d'ajustar *e conservar riqueses*.

riqueses e conservar *UTRA*

[5.9, 6] Segons lo qual multiplicament esdevena, per manera de comparació, *en* primera intenció la segona, qui es dejús la primera on está castetat.

afegeixen la *UTRA*

[5.10, 4] E home avar *tot jorn* stá *sospitós*, temerós contra leyaltat, sperança, e accidia li fa desijar mal e enveja lo turmenta ab ira.

1) tots jorns *UTRA*

2) *afegeixen* dubitós *U* duptós *TRA*

[5.11, 4] E per acó tenen-lo humil ab honrament, e les dues intencions de home ergullós lo tenen desonorat, per ço car *a* injuria e ab lo contrari de caritat, prudencia, se cové desonor.

ab *UTRA*

[5.15, 7] Molt home dupta *a* pregar altament en lum de intelligencia per temor de fe.

de *UTRA*

[5.16, 6] E que no sies tant contra la sancta fe catholica ni tan *contrari als* sacraments de sancta mare esglesia

contra los *UTRA*

[5.18, 2] Amable fill, en lo acostament del hom e de la fembra ha delit carnal, lo qual hi ha Deus creat per entenció que·l home e la fembra s'acosten e engenren infants. E cor lo *delit* es per la segona intenció e la generació es per la primera.

després de delit afegeixen corporal *UTR* carnal *A*

[5.28, 2] Com princep a la primera intenció ha a esser emperador, rey, *duch*, marqués e la segona a virtuts.

afegeixen o *UTRA*

[5.29, 5] Ama mes esser loat per fer grans colps en la batalla ab lança, spasa, maça, auciont homens injuriosament, que esser loat per *colp* de justicia.

colps *UTRA*

3.1.3. Lliçons equipol·lents de UTR

[I, 3] A exemplificar me cové, fill, ab dues les *intencions* per ço que'n pusques **haver conexença**.

conoysenssa aver UTR

[I, 4] E l'escrivá fa d'açó lo contrari, car ell ama més los dinés que li has **pagat** per sos treballs que no fa lo libre.

pagats UTR

[II, 1] e que ensemps sien una **simple substancia** e un Deu.

substancia simple UTR

[5.9, 2] Si tu, fill, es temptat per luxuria, hajes la primera intenció a castetat e la segona a temptació, car per la temptació pots haver fortitudo, justícia, caritat, prudencia, **amant castetat**.

castatat amant UTR

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es amable, com la voluntat acusa son peccat **ab contricció penident al prevere**.

al prevere ab contricció penident UTR cappellan U

3.1.4. Lliçons equipol·lents de UTA

[**invocació**] Deus intellegible e amable infinidament: un homenet no conegut, pobre de virtuts e de amichs indigne, per colpes e peccats, fa ab vostra virtut aquest libre de intenció al seu **amable** fill.

amat UTA

[1, 4] E l'escrivá fa d'açó lo contrari, car ell ama mes los dinés que li has pagat per sos treballs que no fa lo libre, car si més amava lo **libre** que ls dinés, no-t donara lo libre per los diners.

afegeixen aver UTA

[5.2, 2] E si tu, fill, creus en mes paraules, amarás la intenció per que es speranza, e husarás en **sperança** de les altres virtuts, per lo qual us serás agradable a les gents e a Deu.

afegeixen e UTA

[5.14, 6] Fill, no desams la libertat que has, en ço **per** que la segona intenció pots mudar en primera e la primera en segona.

manca UTA

[5.23, 7] Sapies, fill, que lo pus visió, afectuós atalentament que hom ha en los delits d'aquest mon es desijar *honrament*.

honraments UTA

[5.30, 2] E totes *aquestes* coses, fill, son per la segona intenció.

estes UTA

3.1.5. *Lliçons equipol·lents de URA*

[I, 12] Accidentalment, fill, amen los homens peccadors ab les dues intencions desordenades en llurs amors, cor amar son bell libre per ço cor es bell e no amar-lo per ço que lo entena, es *desordenament de* intenció

desordenada intenció URA

[5.8, 2] Com ab ella ams Deu e conegues havent a ell la primera intenció e a tu e a ton proisme la segona.

e llo U e-l RA

3.1.6. *Lliçons equipol·lents de DA*

[I, 7] Car mellor causa es intenció en conexer e amar Deu que en haver gloria per conexer e amar Deu, com sia causa que Deus sia pus intelligible e amable, que tu *gloriable*.

gloriejable DA

[5.8, 2] Per ço que glotonia no·l enclin a malaltia, per sanfoniment de *molt* menjar e beure on li venga la mort.

trop DA

[5.10, 4] Amable fill, molt fortment te consell que tu no hajes avaricia, car vici es qui dona *gran passió a sos sotmesos*.

a sos sotmesos gran passió DA

[5.11, 3] E açó, per tal cor ell vol esser sobre *tots* honrat.

afegeixen homens DA

[5.12, 2] Accidia es amar mal e desamar be en tota virtut; e per açó lo demoni tempta los homens per accidia, per tal que ab ella los pusca *aportar* a gola, o a luxuria, o a altre peccat.

induir DA

[5.16, 3] La confessió, fill, qui *es per la primera intenció, es* amable, com la voluntat acusa son peccat ab contricció penident al prevere.

per la primera intenció es amable es *DA*

[5.20, 4] Amable fill, la major e la pus alta intenció que hom pot haver a multiplicar fe, speranza, caritat, justícia, prudencia, fortitudo, es haver intenció de donar conexença de Deu e *amar* als infeels

amor *DA*

[5.26, 3] Amable fill, entenció es pus noble per obra que per paraula, e per açó deu *haver religiós* a bonas obras la primera intenció e la segona a paraules.

religiós haver *DA*

[5.26, 4] E que per *oracions* de devots sants contemplatius religiosos la gran misericordia divina haja mercé de nosaltres peccadors.

oració *DA*

[5.28, 3] *Compta*, fill, com son poch en nonbre los princeps qui son en lo mon.

Nombra *DA*

3.2. Variants en la branca β

3.2.1. Variants de branca

[III, 7] E home, a qui totes aquestes causes son dejús en intenció, es contra la intenció per que es creat, faent peccats, qui son **contraris a** la intenció de Deu.

contra ICBE VLPHN

[IV, 5] Per aquell cors gloriós de nostro senyor Deu, pogués haver la major gloria, la majoritat de la **qual** no poguera haver sens encarnació e ajustament e unió de Deu e home.

afegeixen gloria ICBE VLPHN

[5.15, 1] Oració es, fill, per intenció que anima haja Deu en son recordar, entendre e amar; car enaxí com es menjar e beure per **sustentar** vida corporal.

sostenir ICBE VLPHN

[5.15, 7] Cor aitant com l'enteniment es pus exalçat a entendre Deu en unitat de essència e en trinitat de persones, entenent com **lo** pare engendra **lo** fill eternalment e infinida **on hix lo sant spirit de abdós**.

1) Deu ICBE VLPHN

2) Deu ICBE VLPHN

3) e hix del pare e del fill Deu sant spirit ICBE VLPHN

[5.15, 8] E si en ta longa, devota oració es temptat de vergonya, la qual has de les gents en pregar **devotament, longament** Deu, ama vergonya per la segona intenció e la oració ama per la primera.

longament e devota ICBE LPHN

longament e devotament V

[5.17, 6] Humilitat hi es molt gran com se **vol** humiliar a nos, e esser tan soven e en **tants** lochs ab nos.

1) *després de vol afegeixen tan sovin* ICBE VLPHN

2) tots ICBE VLPHN

[5.2, 2] E si tu, fill, creus en mes paraules, amarás la intenció per que es sperança, e husarás en sperança de les altres virtuts, per lo qual us serás agradable **a les gents e a Deu**.

a Deu e a les gents ICB VLPHN

[5.3, 1] E ajuda sa intenció a conservar ab les altres virtuts, car conservant en ton coratge la intenció per que has caritat, vencerás la temptació, en **lo venciment** de la qual **vencerás** los peccats e exalçarás les virtuts.

1) lo qual vensament ICB VLPHN

2) vensas ICB VLPHN

[5.3, 2] Car justa cosa es amar, en los bens temporals, mes son rey o son princep que si matex, com sia cosa **que·l** princep sia en pus noble intenció que·l vasayll, per ço car pot dels bens temporals fer major utilitat e esquivar mes de mal que·l vasail.

hi afegeixen rey o·l *ICB VLPH*
rey e·l *N*

[5.7, 1] Temprança es, fill, per intenció que ab justícia **estiga** en **lo mijá** de dues estremitats concordants ab injuria.

1) sia *ICBA VLPHN*
2) mig *ICB VLPHN*

[5.8, 2] Per ço que glotonia no·l enclin a malaltia, per sanfoniment de **molt** menjar e beure on li venga la mort.

massa *ICB VLPHN*

[5.11, 2] E la primera intenció dons a Deu, qui **de no res te ha creat** e per tu a la mort en humana natura **s'es humiliat e hunit**.

1) qui t'ha creat de no res *ICB VLPHN*
2) es unit e humiliat *ICB VLPHN*

[5.12, 2] Accidia es **amar** mal e desamar be en tota virtut; e per açó lo demoni tempta los homens **per** accidia, per tal que ab ella los pusca **aportar** a gola, o a luxuria, o a altre peccat.

1) desijar *ICB VLPHN*
2) en *ICB VLPHN*
3) adur *ICB VLPHN*

[5.14, 1] Enaxí primera e segona intenció son contraries, com la una intenció devalla de virtut e **l'altra** de vici.

Afegeixen devala *ICB VLPHN*

[5.14, 5] Amable fill, la nao ni el castell ni la ciutat, no son fetes en **un dia** tan solament.

una hora *ICB VLPHN*

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es amable, com la voluntat acusa son peccat ab contricció penident al prevere, e·l enteniment se jutja ab justícia, membrant la memoria, ab sperança, la misericordia de Deu, per tal que gola ni avaricia ni·ls altres **vici**s no sien en la voluntat **qui·s penet agradables per null temps**.

1) peccats *ICB VLPHN*
2) agradables per null temps a la voluntat qui·s penet *ICB VLPHN*

[5.30, 2] Amable fill, poble e ciutat son per la primera intenció, e vilas e castells son per la segona. Ciutat es per la segona intenció, e **les artes** mecaniques son per la primera, e les mecaniques son per la segona, e les set artes liberals son per la primera, la qual primera intenció, fill, es segona, segons comparació de theologia, filosofia, **dret e** medecina, qui son per la primera.

les artes mecaniques *MDUTRA jg*

les .vij. arts mecaniques *ICB VLHN*

dret e *MDUTRA jg*

dita *ICB VLHN*

3.2.2 Lliçons equipol·lents de I VLPHN

[5.13, 5] Amable fill, enveja dona tristicia e toyll alegria, e fa atalentament no sadollable, per lo qual ve passió de ira contra caritat e justicia, qui sanen volentat de tristicia ab **fortalesa** de coratge per sperança, lealtat, temor, humilitat, abstinencia, temprança.

farmança *I VLPHN*

[5.16, 3] La confessió, fill, qui es per la primera intenció, es amable, com la voluntat acusa son peccat ab contricció **penident** al prevere.

penediment *I VLPHN*

penidentment *CB*

[5.23, 3] Mas lo demoni tempta los homens, per ço que ab los **honraments** corporals hagen la primera intenció e ab los spirituals la segona.

Afegeixen temporals *I VLHN*

[5.24, 5] Amable fill, per la ordinació demunt dita de les **dues** intencions entren los elements en conposició per generació e corrupció.

dites *I VLHN*

3.1.3. Lliçons equipol·lents de I N

[I, 2] E la segona es moguda per la primera, en tal manera que la segona es **strument e aparellament** com la primera intenció haja ço que li cové segons son compliment.

instrument e pareyllament *I N*

[I, 3] E car yo treball en **ta** utilitat, treballa tu en entendre **ço** que jo-t mostre de intenció

1) la tua *I N*

2) lo *I N*

[I, 4] Si tu, ffill, fas fer un libre a alcun escrivá, tu has la primera intenció a fer lo libre, e has la segona a donar diners a aquell home qui-t fa lo libre; e **car** més ames lo libre que-ls dinés que-n dones, per ço has al libre la primera entenció.

perque *IN*

[II, 9] E los cechs illumina, e dona consolacion als **treballats** e esperança a sos servidors, e lagremes als peccadors, e honrament als **menyspreats**, e restitueix los injuriats.

1) trebellants *IN*

2) menyspresants *IN*

[III, 6] Fill, Deus ha **creades** en lo mon unes creatures per entenció d'altres.

creat *IN*

[IV. 1] **Amable** fill, encarná's lo fill de Deu en lo ventre de nostra dona sancta Maria.

O amable fill *IN*

[IV, 5] per ço que hom, per aquell cors gloriós de nostro senyor Deu, pogués haver la major gloria, la majoritat de la qual no **poguera** haver sens encarnació e ajustament e unió de Deu e home.

poria *IN*

[5.2, 2] Si tu, fill, has gran temor de mort, o de esser vencut per tos enemichs, o **temes** perdre riqueses e honraments o alguna causa que molt amas.

afegeixen de IN

[5.3, 5] Justicia has, car per ço que uses de **caritat** te es donada societat.

afegeixen porque IN

[5.3, 6] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme per la primera intenció e amas ton prohisme per la segona intenció e es temptat que faces lo contrari, **recorre** a justicia, sperança, prudencia, fortitudo, e jutja en ton coratge la intenció per que es caritat e les altres virtuts.

recorrerás *IN*

[5.4, 4] Com tu, fill, ames per la segona intenció los treballs que sostens per justicia, amant tu justicia per la primera intenció, adonchs injuria tempta fortitudo en caritat, per tal que caritat se vença en lo hujament **dels trebaylls**.

del treball *IN*

[5.7, 2] E si tu, fill, es temptat contra templança, cové que te ajudes ab les altres virtuts ab qui templança se manté, car sperança **li** ajuda per cogitar gasardó, e justícia la jutja a sostenir passió per conservar sanitat.

manca I N

[5.7, 2] E caritat fa mes amar templança que-Is plasers per los quals templança esdevé en privació, e prudència **demostra** com perillosa cosa es intemplança.

demostre't I N

[5.8, 3] On, com tu, fill, has menjat e begut atempradament segons justícia, e vols menjar e beure mes que no-t cové, adoncs l'angel a qui Deus t'a comanat te **consella** en justícia, prudència, fortitudo, continència.

consellará I N

[5.9, 7] Amable fill, ab oració, contricció, aflicció e ab **fogir** avinentesa de fer fornicació pots destruir luxuria en ton coratge com has temptació.

afegeixen en I N

[5.10, 3] On si tu, fill, vols **vençre** avarícia, hages prudència ab que sapies mudar e gitar les dues entencions, amant viandes, honraments, fills, per la segona intenció e Deu per la primera.

esser vensador de I N

[5.10, 5] **A fill, a** tants son los homens qui son avars e no ho cuyden esser, e quants son aquells qui per avarícia moren enans que no morrien.

amable fill e I N

[5.14, 2] Si tu, fill, es temptat per ira, recurri a fortitudo e está forts en ton coratge tant de temps tro que sia venguda caritat, justícia, prudència, qui **enfortesquen** ton coratge contra ira.

enfortexen I N

[5.14, 7] E **ara-t volem** exemplificar en estes rubriques consequents per tal que sapies e hages tristícia de la injuria que es feta en aquest mon.

ara te vull I N

[5.15, 1] Oració es, fill, per intenció que anima haja Deu en son recordar, entendre e amar; car enaxí com es menjar e beure per sustentar vida corporal, enaxí es oració per conservar **a** anima la intenció per que li es donada memoria e enteniment e voluntat.

afegeixen la I N

[5.15, 3] **En** oració, fill, deuen los homens pregar Deu ab la primera intenció que·ls do les causes spirituals, ço es a saber virtuts.

afegeixen la IN

[5.15, 4] E per açó lo demoni tempta los homens, qui muden les intencions adorant Deu per paraules e cogitant **en** altres coses vanes temporals.

per *IN*

[5.15, 5] Fill, quant volrás fer oració, tempta tu matex si est pus aparellat a pregar Deu **per** utilitat de tu o de ton proisme

a *IN*

[5.17, 5] Car en ço que la ostia no·s muda de color, ni de quantitat, ni de sabor, jatsia que sots aquella sia forma e materia de carn, per açó apar en la sensualitat que intellectualitat que creu aquella ostia esser cors de Jesucrist no **sia** en veritat.

esser *IN*

[5.19, 7] E gran illuminament, endreçament e abreujament seria en les sciencies qui les ordenava a necessaris començaments, segons la *art abreujada de trobar veritat* per tal que ab **los** universals hom pogués atrobar los particulars

les *IN*

[5.20, 2] Amable fill, aquells infeels deurien esser amats per la segona intenció, e per via de martiri a **honrar** Deu, deuria esser amada per la primera intenció.

honra de *IN*

[5.21, 2] **Amable** fill, si avaricia, accidia, enveja, no fossen, los bens temporals foran comuns sens altra specialitat.

manca IN

[5.22, 3] E tant temen les passions que pobrea dona per ço que **hom** use de speranca, caritat

l'hom *IN*

[5.23, 4] Fill, si tu amas honraments, ama spiritualment en aquell honrament caritat e justicia, per tal que y **sien** speranca, prudencia e temprança, per qui serás honrat en la saviea e en la volentat de Deu.

sia *IN*

[5.23, 6] **Ha**, fill, e com es perillosa cosa desijar honraments en est mon.

Amable *IN*

[5.24, 4] **Fill**, lo foch reeb secor de la terra per la primera intenció.

manca I N

[5.25, 1] Prelat es, fill, per intenció de regir e governar los **clergues** qui li son dejús, enaxí com poble es dejús princep.

homens *I'N*

[5.26, 1] E per açó, fill, als religiosos es assignada preicació, confessió, per esser vida activa e justícia en lo poble qui ab fe, sperança, caritat **e ab altres virtuts** se manten.

justícia prudència temprança humilitat *I N*

[5.26, 2] Sapiés, fill, que lo demoni contra fortitudo de fe, **sperança, caritat, justícia, prudència, temprança, humilitat** tempta los religiosos per vida activa

y altres virtuts *I N*

[5.26, 3] Amable fill, entenció es pus noble per obra que per paraula, e per açó deu **haver** religiós a bonas obras la primera intenció e la segona a paraules, segons comparació de preicació e de santa vida.

afegeixen lo I'N

[5.28, 3] **Compta**, fill, com son pochs en nonbre los princeps qui son en lo mon.

E membre't *I N*

[5.29, 2] Amable fill, lo cavaller es temptat per lo demoni, qui en son ofici lo tempta ab les coses per que a la intenció per que es cavaller se **covenen**.

covén *I N*

[5.30, 3] Com sia, fill, poble per la segona intenció e les set virtuts per la primera, per açó lo demoni tempta lo poble per tal que desordenadament sia engenrat en **los** graus de les intencions demunt dites, qui ab ordinació se covenen.

les *I N*

[5.30, 8] Amable fill, finit es aquest libre de intenció **ab gracia e ab ajuda** de Deu.

ab la gracia e ab la ajuda *I N*

3.1.4. **Lliçons equipol·lents de I V**

[pròleg, 1] E **tem-me** que·l meu fill, que natura me fa amable e qui novellament ve en lo mon, haja defalliment de intenció.

pens-me *I V*

3.1.5. *Lliçons equipol·lents de CB*

[5.3, 4] Justícia **has** en ço que·l senyor has per intenció que Deu hajes en gloria sens fi.

es *C*
hi es *B*

[5.7, 1] En lo qual mijá stá **lo** voler pres per fortitudo, prudencia, ab libertat amada e jutjada per manera de merit nat de libertat ab virtut de voluntat.

manca CB

[5.8, 2] Amable fill, tots accidents virtuosos son creatures, car enaxí **se** cové per ço que Deus sia creador de tots bens.

manca CB

[5.12, 2] Accidia **es** amar mal e desamar be en tota virtut.

afegeixen fill CB

[5.30, 4] Mas burgeses, fill, tempta lo demoni ab delicats vestiments, menjars, sejorns, benanances, per tal que·ls gite de la intenció on son stablits en **ciutat**.

ciutats CB

3.1.6. *Lliçons equipol·lents de VLPH*

[I, 4] E l'escrivá fa d'açó lo contrari, car ell ama més los dinés que li has pagat per sos treballs que no fa lo libre, car si mes **amava** lo libre que·ls dinés, no·t donara lo libre per los diners.

amás VLPH

[I, 7] Car mellor causa es intenció en conexer e amar Deu que en haver gloria per conexer e amar Deu, com sia causa que Deus sia pus intelligible e amable, que tu **gloriable**.

glorificable VLPH

[I, 9] E cor te vuyll parlar de intenció **natural**, entén com l'arbre es per la segona intenció, e·l fruit es per la primera, car millor cosa es lo fruit que·l arbre.

després de natural afegeixen e VLPH

[I, 13] En la voluntat dels homens qui amen mes les coses terrenals que les spirituals son **enversades** les dues entencions.

adversades VLPH

[II, 2] Sapiés, fill, que si Deu no havia *en si matex entenció*, hauria superfluitat en son enteniment si se entendia e en sa voluntat si se amava.

intenció en si matex *VLPH*

[II, 7] No es *un* hom sols que haja fet tant de mal com *cell que* ha fet Mahomet, qui *tant hom* ha mes en error.

1) nul *VLPH*

2) manca *VLPH*

3) tans homens *VLPH*

[II, 11] On com açó sia tan gran defalliment e se'n seguesquen tants de mals, donchs molt es necessaria cosa apreycar e amostrar a les gents que ignorantment cuyden amar e conexer Deu *ab* primera intenció e aman-lo ab segona.

per *VLPH*

[III, 4] E per açó es impossible cosa que per nulla causa que Deus haja creada ni feita, puscha esser en Deu negun *mudament*.

cambiament *VLPH*

[IV, 3] Poder divinal no pot pus exalçar poder creat que aquell que a si matex ha ajustat; e car lo poder de Deu pot haver tan gran intenció, per açó caritat ab justícia, granea, bontat, *concorden-se* ab poder, per tal que poder hus de tan gran intenció en creatura com creatura pot sostenir.

acorda *VLPH*

[IV, 6] E aquella intenció que Deus hac *en* pendre carn per recrear home, no-s cové a esser primera intenció.

per *VLPH*

[V, 1] E tu, fill, hages be en ta memoria e en ton enteniment *aquest capitol*, car molt te será util a conservar virtuts e a contrastar a vicis e a observar intenció en ço per que es.

aquests capitols *VLPH*

[5.1, 4] Si tu, fill, entens que Deus pare per poder infinit e eternal, pot de si matex, qui es infinit en essencia e eternal en durament, engenrar Deus fill infinit e eternal, e has temptació e dupte que sia veritat, considerant *que* Deus no fa tot co que pot son poder, adonchs recorre a speranza, justícia, caritat.

de *VLPH*

[5.1, 5] E si entens ço que verdaderament creyas, *cové-hi* esser concordança de primera intenció et de segona.

covey-s *VLPH*

[5.2, 2] Si tu, fill, has gran temor de mort, o de esser vençut per tos enemichs, o temes perdre riqueses e honraments o alguna causa que molt amas, e vols esser certificat de aquelles coses que temes per ço que no hages *malanança*, adonchs est, fill, temptat contra la intenció per que sperança es.

mal volensa *VLPH*

[5.3, 4] Sperança has, fill, *en ço que* speras gloria, tractant en virtuts de coratge mes que en les virtuts de ton senyor o de ton proisme.

com *VLPH*

[5.3, 6] Si tu, fill, ames Deu en ton proisme per la primera intenció e amas ton prohisme per la segona intenció e es *temptat* que *faces* lo contrari, recorre a justícia, sperança, prudencia, fortitudo.

1) *afegeixen* per lo diable *VLPH*

2) *afegeixen* per *VLPH*

[5.4, 2] Si tu, fill, est peccador e-t conexas peccador e amas lo peccat, *adonchs* est temptat en ço que entens e ames

manca *VLPH*

[5.4, 3] E si caritat es vençuda per privació de fortitudo, justícia ha perdudes ses raylls e *ses* forces en prudencia, temprança, qui ab caritat, fortitudo se regien.

les *VLPH*

[5.7, 3] Amable fill, temptació comença a *temptar* home a vegades en la stremitat major, a vegades en la menor.

afegeixen a *VLPH*

[5.8, 4] Home glot ha, fill, la segona intenció *a* ajustar riqueses, per ço que puscha menjar.

per *VLPH*

[5.8, 4] E car la primera intenció es pus forts que la segona, per açó s'esdevé que-ls homens se enpobrexen e *degasten* lurs bens per massa menjar e beure, per lo qual son pererosos, dormidors, malalts, contra diligencia d'ajustar e conservar riqueses.

gasten *VLPH*

[5.11, 2] Si tu, fill, es temptat per superbia de riquesa, o d'amichs, o de forca, o *bellesa*, *o sciencia*, o ardiment, o per alguna altra cosa semblant a aquestes, en continent, fill, recorre a prudencia

bellesa o sciencia *VLPH*

[5.11, 2] Donant la segona intenció a riqueses, honraments e amichs, força, bellea, **sciencia**, ardiment, e la primera intenció dons a Deu.

afegeixen o VLPH

[5.11, 3] Amable fill, home ergullós es temptat per humilitat en lo menyspreament en que es **de** les gents, car al home on sia erguyll no-s cové **honrament**.

1) en VLPH

2) honraments VLPH

[5.12, 4] E sabs, fill, per que es temptació de angel benigne en home on es accidia? per ço que tota ora que la accidia comença a venir, que hom se despert a cogitar **a** bones cogitacions.

de VLPH

[5.13, 2] Amable fill, si enveja te tempta ab gulositat, recurri a tempranca, a la qual dona la primera intenció, e **a** aquella vianda que enveja te fa desijar dona la segona.

en VLPH

[5.14, 1] Ira es, fill, per intenció que paciència pusca naxer de caritat, justícia, fortitudo, tempranca contra la temptació que-l demoni fa a aquestes virtuts **ab** ira, per ço que-ls homens hajan impaciencia.

en VLPH

[5.15, 6] Amable fill, en la oració cové esser, segons caritat e justícia, be comun per la primera intenció e be special per la segona, e per açó lo demoni tempta home, **com** prech per sa utilitat per la primera intenció.

que VLPH

[5.16, 2] Aquesta confessió, fill, es en dues intencions. La una es perfecta en caritat, justícia, prudencia, fortitudo e les altres virtuts, e **l'altra** es imperfecta per defalliment de fortitudo o defallen virtuts en fortitudo.

afegeixen que VLPH

[5.16, 5] E per açó son, fill, molts homens qui no prenen penitencia e son decebut e vençuts per sobre gran consciencia e per **poca fortitut** e han folla speranca.

poch fortitudo VLPH

[5.18, 2] E cor lo delit es per la segona intenció e la generació es per la primera, per açó lo demoni, **ab luxuria, tempta los homens e les dones**.

tempta los homes e les fembres ab luxuria VLPH per P

3.1.7. *Lliçons equipol·lents de VLH*

[5.9, 3] Amable fill, golositat, erguill, envenja, injuria, *han* concordança ab luxuria.

ha *VLH*

[5.18, 2] Amable fill, en lo acostament del hom e de la fembra ha delit carnal, lo qual hi ha Deus creat per entenció que·l home e la fembra s'acosten *e engenren* infants.

en engenrar *VLH*

[5.23, 2] Ergullós es en quant ama *esser honrat mes* que Deu, car si amava que Deus fos mes honrat que el, amaria *esser honrat* per la segona intenció.

esser més honrat *VLH*

[5.23, 4] Fill, si tu amas honraments, ama spiritualment en aquell honrament caritat e justícia, per tal que y sien sperança, prudencia e temprança, per qui *serás* honrat en la saviea e en la volentat de Deu.

sies *VLH*

[5.25, 2] Amable fill, intenció de haver preladia no es posada en linatge ni en successió de fill a pare, ni de parent a parent, segons que es *principat* successivament per linatge.

inprincipiat *VLH*

[5.26, 3] Mas lo demoni, fill, tempta *religiós* com haja a preicar e ab belles paraules la primera intenció.

religiosos *VLH*

[5.27, 5] On com açó sia enaxí, donchs, fill, obri tos ulls e veges com molt clergue es desviat de la intenció per que es, per ço car ama l'ofici *de clerecia* per la segona intenció e les riqueses de la esglesia per la primera.

manca *VLH*

[5.28, 2] Emperó molts princeps son en lo mon, e la entenció que han en tenir justícia es poqua segons comparació de la intenció que han a *esser honrats*, rics, sans, *estants* longament en les benauyances de aquest mon.

estant *VLH*

[5.30, 9] Car per ço, fill, ha lo ferrer, fuster, çabater e han los altres menestrals tantes coses en lurs oficis que singularment ab cascuna de aquelles coses, e comunament ab totes, seguissen la ordinació de intenció, per ço que per aquella ordinació us hom de virtuts contra vicis *sovinablement*, longament, ferventment, justament, tement, conexent e amant Deu et caetera.

saviament *VLH*

3.1.8. Equipol·lents LPH

[pròleg, 1] Per açó, es a mi molt *temible* lo defalliment que es en lo mon.

desamable LPH

[I, 3] E car yo treball en ta utilitat, treballa tu en entendre ço que jo-t mostre de intenció, e entin, e menbra, e *remembra* aquestes paraules, per ço que moltes vegades membres, e ames, e tingues entenció en ta conexença.

recorda't una y dos vegades de LPH

[I, 10] E lo cors sia per ço que la anima hi pusca *menbrar*, entendre e amar Deu, virtuts e bones obres.

recordar LPH

[5.9, 2] E en aquell *remembrament* met prudencia e caritat.

recordament LPH

[5.15, 7] En la oració *pot hom* haver pus alta contemplació e major caritat.

hom pot LPH

[5.19, 4] En aquesta sciencia es molt homen temptat qui ama la sciencia per la segona intenció e riqueses, *prelacions*, honraments e delits per la primera intenció.

perladies LPH (Consideram que és adiafora perquè pot ser perfectament una metàtesi per *preladies*, que comparteixen AICB VN).

3.1.9. Lliçons equipol·lents de $\beta + A$

[5.2, 2] On com acó sia enaxí, donchs justícia, fortitut e prudencia te ensenyen com tu hajes la primera intenció a esperanca e segona a la malananca que *sofers* sots sperança.

sostens AICB VLPHN

[5.3, 6] Si tu, fill, ames *Deu en ton proisme* per la primera intenció e amas ton prohisme per la segona intenció.

en ton proisme Deus AICB VLPHN

[5.8, 3] Necesitat de menjar e de beure es, fill, per sustentar vida, e glotonia es per massa menjar e beure. On, com tu, fill, *has* menjat e begut atempradament segons justícia, e vols menjar e beure mes que no-t cové

hajes AICB VLPHN

[5.8, 5] E prudencia te farà amar la libertat que has de golositat, per ço que pusques mills usar de tempranca en *caritat, justícia*, fortitudo.

justicia caritat AICB VLPHN

[5.9, 7] Amable fill, ab oració, contricció, aflicció e ab fogir avinentesa de fer fornicació pots destruir luxuria en ton coratge com *has* temptació.

n'has AICB VLPHN

[5.11, 4] De necessitat se *cové*, fill, que si humilitat es per la segona intenció e honrament es per la primera, que home ergullós haja a ergull la segona intenció.

segueix AICB VLPHN

[5.12, 4] E per açó, fill, mala temptació es excitació de bona obra en home amador de be, per ço que no *estiga* occiós a cogitar e a obrar be de son poder.

sia AICB VLPHN

[5.16, 4] Car molt hom, fill, es en peccat mortal del qual no-s penit perfectament ni vol exir, e-s preposa que alcun temps n'isca; e per ço que Deus *li* do gracia, confessás acusant son peccat e sostinent vergonya e passió en la confessió.

li'n AICB VLPHN

IV. SOBRE ELS SENYS ESPIRITUALS, LES VIRTUTS TEOLOGALS I EL *CONSECTARI DE QUATRE VIRTUTS*

Un dels punts sens dubte més rellevants de la configuració morfològica d'alguns dels testimonis de la branca β és la presència de dos textos, aparentment lul·lians, però que s'allunyen força de la terminologia i de la temàtica pròpiament lul·liana. El primer text es refereix als cinc sentits espirituals i a les virtuts teologals. El comparteixen *ICB VN* i s'intercala entre el final de la taula de rúbriques i la invocació del *Llibre d'intenció*. El segon text ha estat intitulat per dos testimonis (*XL*) *consectari de les quatre virtuts* i el comparteixen *ICE(X) L*.⁴⁴³³ Com s'ha vist en la descripció dels manuscrits, apareix després de la darrera obra lul·liana que fa part del còdex en qüestió.

Només aquest últim text havia sorgit a la llum amb l'edició del manuscrit *E*. Per aquest motiu, però sobretot pel fet que les dues interpolacions s'interrelacionen temàticament i perquè són transmeses pels testimonis d'una mateixa família de còpies mallorquines,⁴⁴³⁴ hem decidit d'editar-los a continuació.

Els senys espirituals i les virtuts teologals (SEVT)

Els testimonis que compten amb aquest primer text, *ICB VN*, el presenten exactament després de la taula de rúbriques, esquemàticament i just abans de la invocació. Només *B* el presenta integrat en un únic paràgraf continuador de l'índex, per a la qual cosa l'ha hagut de modificar notablement des del punt de vista textual.

S'hi especifiquen els cinc sentits: «cogitació», «subtilitat», «perceptiva», «enginy» i «animositat». Sobre els cinc sentits espirituals Llull en parla a bastament en la seva obra, necessàriament des del fundacional *Llibre de contemplació*.⁴⁴³⁵ Igualment ocorre amb el conjunt posterior de les tres virtuts teologals: «fe», «esperança» i «caritat». La tríada es complementa, al text al qual ens referim, amb un quart concepte, «latria», vol dir, el culte sols degut a Déu, terme que no es refereix a cap virtut, que s'introdueix a partir de sant Agustí i que és desconegut en el lèxic lul·lià.⁴⁴³⁶

A continuació, la interpolació nova es refereix al fet que les tres virtuts teologals (i no les quatre, com seria d'esperar amb l'afegit de la *latria*) són dons atorgats per

⁴⁴³³ Al catàleg de Barceló (1715) editat per GOTTRON (1923) apareix amb el títol llatí *Probatio aliquorum fidei articularum* (220).

⁴⁴³⁴ Fet que apuntaria cap a la presència d'aquests fragments en l'antecedent comú.

⁴⁴³⁵ (*ORL IV*, 340-46).

⁴⁴³⁶ Cf. COLOM (1982) i BONNER&RIPOLL (2002).

Déu tan sols als cristians i als infidels convertits per mitjà del baptisme, que garanteixen la salvació, «segons sentència de Santa Mare Església». En cap altra obra lul·liana apareix un text semblant a aquest, cosa que, juntament amb la inclusió del mot «latría», fa que aquest fragment s'allunyi d'una hipotètica autoria lul·liana.⁴⁴³⁷

b) *El «consectari de quatre virtuts» (CQV)*

El *consectari* (o corol·lari, si es vol), petit compendi sobre les quatre virtuts cardinals, havia estat esmentat en les descripcions dels manuscrits afectats (*ICE L (X)*), encara que en alguns casos havia passat desapercebut bé perquè no se n'havia identificat el contingut, bé perquè s'havia detectat que no era pròpiament lul·lià, i per tant, no calia catalogar-lo.⁴⁴³⁸ Recentment ha estat identificat com a obra pseudolul·liana, pel fet que «[...] la seva doctrina sobre aquesta qüestió no concorda amb la del corpus de Llull» i, sobretot, per l'aparició del mot «doctor»: «[...] és atribuït al “doctor”, un tractament que sovinteja ens els títols de les edicions de les obres lul·lianes».⁴⁴³⁹ Efectivament, el plantejament temàtic és del tot distant a qualsevol definició i explicació lul·liana sobre les virtuts. A més a més, les dues cites llatines que s'hi fan, d'evidents reminiscències bíbliques,⁴⁴⁴⁰ descarten definitivament qualsevol possibilitat d'autoria lul·liana.⁴⁴⁴¹ Discrepam, emperò, sobre les explicacions a l'atribució de *doctor* que fa Mn. Seguí per dos motius. Primerament, perquè es pot demostrar que es tracta d'un error de còpia, considerant que *IC L* transmeten *los doctors*, és a dir, els doctors de l'Església i, per tant, es remet a l'autoritat eclesiàstica, la qual cosa confirmaria la no-autoria lul·liana. Segonament, i sobretot, perquè el tractament de «Doctor» (*Il·luminat*) atribuït a Llull no comença a circular fins al s. XVI i, a més, apareix acompanyat d'un adjectiu (*Il·luminat* o *Arcangèlic*) i sovint amb l'atribució *màrtir*. Per tant, aquest element no només ha de servir per classificar el *consectari* com a obra apòcrifa sinó que, sobretot, no pot ser

⁴⁴³⁷ Agraïm a A. Bonner i J. Gayà les primeres observacions sobre la impossible autoria lul·liana d'aquesta innovació.

⁴⁴³⁸ Massó i Galmés el descriuen, a *I*, com a part integrant del conjunt d'obres de sant Bernat de Claravall. En canvi, Ysern-Lagarda, en descriure *C*, l'atribuïa a Llull. A l'inventari d'Alòs-Moner (1935), segons les notes de Jeroni Rosselló, apareixia definit a *L* com «fragment en un full» (pàg. 81). Mateu Obrador no s'hi referí en cap de les seves catalogacions lul·lianes, segurament perquè no l'identificava com a original de Ramon Llull.

⁴⁴³⁹ SEGUI TROBAT (2008: 35-36).

⁴⁴⁴⁰ Ens referim a les frases «*Sant Pau Cristi mortuus et non moritur* (Romans 6, 9) i «*Ysayes in danpnatis vermis non moritur*» (Isaïes 66, 24).

⁴⁴⁴¹ Cf. BONNER (1993) i BONNER (2005: 52-58)

motiu per interpretar que es tracta d'un text propi dels primers seguidors lul·listes, seguidors que, en tot cas, haurien tractat Ramon Llull de «mestre».⁴⁴⁴²

El *consectari* apareix sempre en còdexs miscel·lànis que contenen el *Llibre d'intenció*. És més: crida poderosament l'atenció que, a excepció de *E* (que recordem-ho, és factici), la resta de testimonis que reproduïxen aquest text transmeten exactament les mateixes obres: *Llibre d'intenció*, *Pecat d'Adam* i *Consolació d'ermità*. *IC (X)L*, sense excepció, situen el *consectari* després de *Consolació d'ermità*, ja sigui aquesta la darrera obra lul·liana del conjunt (*I (X)L*) o no (*C*). Significativament, *B* presenta les tres mateixes obres, no hi inclou el *consectari* però sí el *SEVT* inicial. Segurament l'omissió del tractadet sobre les virtuts cardinals respon al fet que no es va percebre com a obra lul·liana, i per tant, no interessava per a l'aplec miscel·lani.

Tot plegat ens condueix a formular la hipòtesi sobre la presència del text dels senys espirituals, de les virtuts teologals i del *consectari* de les quatre virtuts. Ambdós textos apareixen en la mateixa posició a *IC*: obrint el *Llibre d'intenció* el primer (recordem-ho, després de la taula de rúbriques i abans de la invocació) i immediatament després del *Llibre de consolació d'ermità* el segon. En el cas de *I* suposa el final de la part lul·liana i l'inici d'un nou conjunt temàtic d'obres espirituals, com són les *meditacions* del pseudo-Sant Bernat o la *interrogació de sant Bernat*. Al ms. *C* serveix per tancar les obres en prosa, abans del *Pecat d'Adam*. Aquesta disposició no ens sembla casual: *SEVT* tracta de les virtuts teologals (fe, esperança i caritat) i *CQV* de les cardinals (justícia, temperança, prudència i fortalesa). Entremig, el gruix dels mateixos títols lul·lians que tenen en les virtuts i els vicis l'eix que els articula. No ens consta, altrament, que aquest tractat aparegui en cap altre manuscrit transmissor de *Consolació d'ermità*, cosa previsible considerant que en els casos esmentats apareix sempre després d'aquesta obra lul·liana.

⁴⁴⁴² Aquest és, de fet, el tractament per antonomàsia per referir-se a Llull. El trobam, sense anar més enfora, en l'*initia* del *Llibre d'intenció* del nostre manuscrit *D*. La versió catalana de la *Vida coetània* també el recull com a tractament preferent. Tant en la documentació sobre el procés inquisitorial emprès per Eimeric a mitjan segle XIV com en els documents de l'Escola Lul·liana de Barcelona, en documents diversos sobre el lul·lisme italià (p.e. BATLLORI 1943: 305) o com als nombrosos inventaris que registren obres lul·lianes durant els segles XIV i XV, «mestre» i «magister» són els títols pròpiament lul·lians. Altrament, no és estrany: com assenyala GUASP (1975) amb l'aprovació de l'Art a la Sorbona Llull havia aconseguit el reconeixement de «Mestre universal», i com a mestre s'autoproclamava a la dedicatòria (probablement autògrafa) de 1289 del manuscrit enviat al Dux de Venècia, a la invocació del *Desconhort* (1295) o al testament de 1313. Cf. BONNER (1998b: 43, n. 31). En canvi, els casos en què es fa servir el tractament de *doctor* al llarg del segle XV són força esparsos.

La resta de testimonis (*BE VLN*) ofereixen només un dels dos textos. Cal tenir en compte que a *E* s'hi han perdut alguns folis del *Llibre d'intenció* i que per tant no podem saber si transmetia o no *VT*. Els manuscrits *B VN* presenten el text primer de les virtuts teologals, mentre que només *E* i *L* transmeten exclusivament el *consectari*. Així mateix, no es pot perdre de vista que el manuscrit perdut de 1502, (*X*), també oferia, després de les tres obres lul·lianes especificades, el *consectari*. I recordem, per acabar, que tots aquests testimonis poden relacionar-se en un o altre moment de la seva història, amb Mallorca.

Totes aquestes constatacions poden ser indicatiu que en un primer moment la interpolació sobre les virtuts teologals i les cardinals era considerada com una mateixa unitat textual i temàtica, integrant del conjunt de l'obra lul·liana (*IC*). Paulatinament, emperò, el *consectari* fou percebut com una obra diferencialment independent, per la qual cosa passà a titular-se com a tal (*X L*), i a ser copiada segons les necessitats del moment. Igualment passà amb el fragment de les virtuts teologals: desvinculat d'aquell altre text, apareix com a part integrant en la taula de rúbriques del *Llibre d'intenció* (*B VN*), sense possibilitat de discernir-ne el caràcter pseudolul·lià.

D'on sorgeixen aquests dos textos i fins on poden insinuar-se possibles traços de l'autoria són aspectes que momentàniament malden per resoldre, sobretot per la manca d'informacions que n'hem pogut esbrinar. L'estil no presenta cap particularitat remarcable, ans el contrari, les situa en la producció doctrinal del moment.⁴⁴⁴³

Mn. Gabriel Seguí n'apuntava clarament l'origen valencià, lligat al primer nucli lul·lista valencià, vinculat als moviments espirituals i franciscans reformadors que assimilaren les doctrines lul·lianes. La presència en *E* d'obres d'Ubertí de Casale n'era, segons Seguí, una prova determinant. Les dades no poden ser, en cap cas, definitives. Ja hem dit que no es pot descartar que la part lul·liana del manuscrit *E* sigui de factura illenca. I tampoc es pot descartar que el text fos un dels primers apòcrifs sorgits a València immediatament després de la mort de mestre Ramon i traslladat posteriorment a l'illa. Ara bé: cal tenir present que, si bé a la València de 1336 s'hi ubica l'única còpia conservada del pseudolul·lià *Art de confessió*, també és cert que en aquella data i, sobretot, en el mateix manuscrit (*M*), hi circulava una de les millors còpies del *Llibre d'intenció*, del tot ortodoxa quant a la doctrina lul·liana i sense el munt de deturpacions

⁴⁴⁴³ Només a tall d'exemple, es poden relacionar, estilísticament, amb la *Instrucció sinodal sobre penitència* (abans de 1282) del bisbe de Mallorca Pere de Morella (NEBOT 1910: 195-197 i 218-219, citat per PERARNAU 1977: 265).

dels manuscrits que presenten els textos sobre les virtuts teologals i cardinals suara comentats.

A continuació editam aquests dos textos (*SEVT* i *CQV*) per tres motius: primer, perquè el text sobre els senys espirituals i les virtuts teologals fan part de la taula de rúbriques de cinc testimonis d'una mateixa família del *Llibre d'intenció*. Segon, perquè ni aquesta innovació ni el *consectari* han estat mai donats a conèixer íntegrament. Encara que Seguí Trobat transcriví el *consectari* de *E*, aquesta còpia presenta múltiples variants respecte de la resta de la tradició, variants significatives que cal considerar i que demostren que, almenys per al *consectari*, *E* no fou l'apògraf de cap dels testimonis conservats. Els editam, finalment, perquè les diferents lliçons resultants confirmen les dades obtingudes de la *recensio* del *Llibre d'intenció*, sobre la relació genètica dels testimonis de la branca β .

Per a l'edició del text hem seguit exactament els mateixos criteris que hem fet servir per a l'edició del *Llibre d'intenció*. Això no obstant, hem pres *I* com a testimoni bàsic per ser considerat com el més antic d'aquesta branca, independentment de la validesa de les lliçons transmeses, que hem corregit *ope codicum* en casos de lliçons clarament errònies.

Senys espirituals i virtuts teologals

[taula de rúbriques]

*Sinch senys spirituals*⁴⁴⁴⁴

Primo⁴⁴⁴⁵ cogitació

Suptilitat

Perceptiva⁴⁴⁴⁶

Inginy⁴⁴⁴⁷

Animositat

*Virtuts tehologals*⁴⁴⁴⁸

Per ffe⁴⁴⁴⁹ Clare visió ha esguart / en deu axí com a⁴⁴⁵⁰ sobira/na veritat.

Per sperança⁴⁴⁵¹ Fferma intenció en ves⁴⁴⁵² / Deu qui es sobiran ben.

Per caritat⁴⁴⁵³ Ha sguart en⁴⁴⁵⁴ Deu ha / fruyció axí com a altra⁴⁴⁵⁵ | [I1^v]
dignitat.

Per latria⁴⁴⁵⁶ Ha sguart⁴⁴⁵⁷ a deu axí com⁴⁴⁵⁸ alta e clare magestat / *perque* cové
esser adorat *per* los angels e sants. | [C2^v]

Item aquestes⁴⁴⁵⁹ .iii. virtuts tehologals solament⁴⁴⁶⁰ son donades als *cristians*⁴⁴⁶¹ e
done-les lo sant sperit en lo baltisma al infant poch en forma⁴⁴⁶² sens us al present, al
convertit⁴⁴⁶³ qui ha adat⁴⁴⁶⁴ de us de rehó li son donades⁴⁴⁶⁵ en la hora del baltisma les

⁴⁴⁴⁴ sinch senys spirituals] E dels sinch senys spirituals *B*; spirituals] *afeg.* son aquests *C*

⁴⁴⁴⁵ primo] ço es *B*

⁴⁴⁴⁶ perceptiva] preceptiva *IN*

⁴⁴⁴⁷ inginy] ingeni *N*; manca *V*

⁴⁴⁴⁸ Virtuts theologals] e de les virtuts theologals ço es *B*; theologals] *afeg.* son aquestes *C*

⁴⁴⁴⁹ per ffe] manca *B*

⁴⁴⁵⁰ a] es *V*

⁴⁴⁵¹ per sperança] manca *B*

⁴⁴⁵² en ves] e ven *C*, enverd *B*, e veu *V*

⁴⁴⁵³ per caritat] manca *B*

⁴⁴⁵⁴ en] a *B*

⁴⁴⁵⁵ altra] alta *CB V*

⁴⁴⁵⁶ per latria] manca *B*

⁴⁴⁵⁷ ha sguart] asguart *V*

⁴⁴⁵⁸ com] *afeg.* a *C V*

⁴⁴⁵⁹ item aquestes] les quals tres *B*

⁴⁴⁶⁰ solament] manca *B*

⁴⁴⁶¹ cristians] *afeg.* per lo sant sperit *B*

⁴⁴⁶² en forma] e al anforma *V*

⁴⁴⁶³ covertit] convertir *V*

⁴⁴⁶⁴ qui ha adat] qui ha dat *C*

quals li dona lo sant sperit⁴⁴⁶⁶ ab tanta de efficacia que si ell fermament creu e moria de present volaria en paradís sens altra migá segons sentencia de santa mara esglesia.⁴⁴⁶⁷

.....

Consectari de les quatre virtuts⁴⁴⁶⁸

[I50] [C37] [E74] [L19 (70)]

Aquestes son les .iiii. virtuts qui·s apelen⁴⁴⁶⁹ per los doctors⁴⁴⁷⁰ cardinals⁴⁴⁷¹ o morals⁴⁴⁷² les quals son dades⁴⁴⁷³ a ragiment del cors e⁴⁴⁷⁴ ab lo proysma les quals son aquestes e⁴⁴⁷⁵ son dades per Deu a cascú sens algun⁴⁴⁷⁶ merit precedent | [I50^v]:

Primo justícia, temprança, prudencia e fforteleza.

Item deuen saber totes les gents del mon que aquestes .iiii. virtuts son donedes⁴⁴⁷⁷ per Deu a tots⁴⁴⁷⁸ generalment axí infaels com faels o cristians a ben usar e fer bones obres morals⁴⁴⁷⁹ per les quals virtuts aconseguexen los salvats .iiii. nobleses o dots⁴⁴⁸⁰ al⁴⁴⁸¹ cors⁴⁴⁸² aquells qui son ja⁴⁴⁸³ ressucitats e tots aquells qui ressuciteran en lo⁴⁴⁸⁴ juy finall.

Primo per la virtut de justícia sera lo cors clar e luent .vij. vegades mes quell soll.

Segonament haurá per temprança⁴⁴⁸⁵ | [L19^v (70^v)] laugeria que hira sobre les aygues axí com feu⁴⁴⁸⁶ Jesucrist.⁴⁴⁸⁷

⁴⁴⁶⁵ e done-les – donades] manca B

⁴⁴⁶⁶ les quals – sperit] manca B

⁴⁴⁶⁷ si ell – esglesia] ell crega fermament. Deo gracias amen amen amen B

⁴⁴⁶⁸ consecrari de les quatre virtuts] afeg. so es justícia, temprança, prudencia e fforteleza L.

⁴⁴⁶⁹ qui·s apelen] manca E

⁴⁴⁷⁰ per los doctors] segons lo Doctor E

⁴⁴⁷¹ cardinals] desplaçat després de virtuts E

⁴⁴⁷² o morals] manca E

⁴⁴⁷³ dades] dares C

⁴⁴⁷⁴ e] manca C

⁴⁴⁷⁵ son – e] manca per salt d'igual a igual L

⁴⁴⁷⁶ algun] negun L

⁴⁴⁷⁷ donades] dades E

⁴⁴⁷⁸ tots] tot C

⁴⁴⁷⁹ morals] mortals I

⁴⁴⁸⁰ o dots] e dons E

⁴⁴⁸¹ al] als E

⁴⁴⁸² cors] afeg. de L

⁴⁴⁸³ son ja] seran L; ja] manca E

⁴⁴⁸⁴ en lo] al E

⁴⁴⁸⁵ haurá per temprança] {2 3 1} L; temprança] temprança L

⁴⁴⁸⁶ feu] fou I, manca L

Per prudencia⁴⁴⁸⁸ subtilitat *que* res no-l embergará⁴⁴⁸⁹ axí com feu⁴⁴⁹⁰ Jesucrist en⁴⁴⁹¹ la nativitat com nesqué sens⁴⁴⁹² *que* no trenchá les claustres virginals ans romanent verge⁴⁴⁹³ la sua mara.⁴⁴⁹⁴

Per fortelesa⁴⁴⁹⁵ immortalitat⁴⁴⁹⁶ car de *qui* avant mort pert⁴⁴⁹⁷ lo poder *que* debans havia en lo mon | [E74^v] Sant⁴⁴⁹⁸ Pau Cristi mortuus⁴⁴⁹⁹ et non moritur.⁴⁵⁰⁰

Per⁴⁵⁰¹ contrari tots los danpnats axí infaels com mals *cristians* hauran altres .iiij.⁴⁵⁰² difformitats.

Primo negros o⁴⁵⁰³ negres mes .vij. vegades⁴⁵⁰⁴ *que* que tota altra negror. | [C37^v]

Apres⁴⁵⁰⁵ seran pus fexuchs o⁴⁵⁰⁶ ponderosos⁴⁵⁰⁷ *que* tota altra cosa *per* natura.

Apres⁴⁵⁰⁸ seran immobles ço es *que* no-s poran moure de⁴⁵⁰⁹ infern.

Apres⁴⁵¹⁰ *que* hauran mort⁴⁵¹¹ eternall qui-ls durerá perpetualment.

Ysaies in⁴⁵¹² danpnatis vermis⁴⁵¹³ non moritur.⁴⁵¹⁴

4487 Jesucrist] *afeg.* terçament *E*

4488 prudencia] *afeg.* haurá *E*

4489 embergará] empachará *E*

4490 feu] fou *I*

4491 Jesucrist en] manca *C*

4492 sens] manca *L*

4493 ans – verge] de *E*

4494 mara] *afeg.* stant tot temps verge *E*. A continuació *afegeix* quartament *E*

4495 fortelesa] *afeg.* haura *E L*

4496 immortalitat] in mortelitat *I*

4497 pert] pert *I N*

4498 sant] *fan paràgraf diferent CE*

4499 mortuus] *afeg.* est *E*

4500 sant – moritur] *subratllat L*

4501 per] *afeg.* lo *E*

4502 .iiij.] manca *E*

4503 negros o] manca *E L*

4504 .vij. vegades] *desplaçat després de* negror *E*

4505 apres] l'altra *que E*

4506 o] e *E L*

4507 ponderosos] poderosos *L*

4508 apres] l'altra *E*

4509 de] del *E*

4510 apres] l'altra *E*

4511 mort] *afeg.* perpetual e *E*

4512 in] inquit *E*

4513 vermis] *a la interlínia superior* cor[?] *C*

4514 Ysaies – moritur] *subratllat i a continuació de la línia anterior L*; moritur] *a continuació colofó* finito libro sit laus gloria Cristo *C*; Finis 16 Jan. 1623 *L*

APÈNDIX V. ELS DOS ESTUDIS MONOGRÀFICS DEL *LLIBRE D'INTENCIÓ*

L'any 1898 prenia les regnes de la diòcesi de Mallorca el bisbe Pere Joan Campins (1859-1915), sens dubte un dels grans referents intel·lectuals illencs del moment. Conscient que la formació intel·lectual dels seminaristes era una obligació que no podia menystenir-se, dugué a terme una reforma important en la reglamentació dels estudis que s'havien d'impartir en el Seminari Conciliar de Sant Pere, reforma en la qual es contemplava l'ensenyament de la llengua, la literatura i la història mallorquines. En aquest context, el bisbe Campins instaurà el 1899, just un any després del seu nomenament, el «Certamen Científico-Literario para los alumnos del Seminario Conciliar de San Pedro». La convocatòria, anual, que s'estengué fins a la dècada dels setantes, donà com a resultat més d'un mil·lenar de treballs i estudis, alguns dels quals foren publicats. El catàleg realitzat des de la Biblioteca Diocesana de Mallorca,⁴⁵¹⁵ on es custodien tots els originals manuscrits i mecanoscrits presentats, posa de manifest com l'obra de Lull hi tengué una presència notòria: es convocaren seixanta-tres certàmens de temàtica lul·liana, amb treballs que abracen des de l'estudi d'algun dels llibres del Doctor Il·luminat fins als referits, per exemple, al martiri del Beat.

És en aquest context que sorgiren els dos únics estudis monogràfics que fins ara s'han dut a terme sobre el *Llibre d'intenció*. Es corresponen, ambdós, al certamen del 1943 i en foren els autors Llorenç Bonnín Bonnín i Bartomeu Bennàssar Cifre, aleshores dos seminaristes.⁴⁵¹⁶ Del primer, se'n conserven cinc treballs presentats en diferents ocasions al Certamen. D'aquests cinc, dos són dedicats al beat Ramon. Així, l'any 1939 presentava un *Glosario de voces arcaicas (no usadas en el mallorquín actual) que se contienen en Libre de Demostracions de Ramon Llull*, en un manuscrit de 163 fulls.⁴⁵¹⁷ El segon és el de 1943 dedicat al *Llibre d'intenció*, també manuscrit, en 141 fulls i en català, titulat *Estudi del Llibre d'intenció del Beat Ramon Llull*.⁴⁵¹⁸

De Bartomeu Bennàssar n'han pervingut tan sols dos treballs, ambdós dedicats a Ramon Llull: d'una banda, de 1942, *El Llibre de Contemplació en Déu del beato Ramón Lull: estudio sobre las cuestiones filosóficas y teológicas contenidas en las distinciones XXXIX*

⁴⁵¹⁵ Cf. AA.VV. (2005).

⁴⁵¹⁶ Si bé del segon no n'hem pogut esbrinar cap notícia, de Llorenç Bonnín en coneixem algunes dades. Va néixer a Manacor el 1921 i fou ordenat capellà el 1945. Escriptor, poeta i pintor, ha destacat especialment per la defensa de la llengua catalana i per la labor pastoral a la comarca mallorquina de Manacor. El mes de novembre de 2011 se l'homenatjà en motiu del seu norantè aniversari (*Diario de Mallorca*, 26.11.11).

⁴⁵¹⁷ És el ms. CERT-74-6 (2005: 68).

⁴⁵¹⁸ Ms. CERT-81-1 (2005: 64).

y XL (*libro quinto*); de l'altra, l'*Estudi del Llibre d'intenció del Beat Ramon Llull*, de 1943.⁴⁵¹⁹

El títol absolutament coincident de tots dos treballs posa en evidència que responia a un tema proposat *a priori*. Llorenç Bonnín en va resultar el guanyador, mentre que Bartomeu Bennàssar s'hagué de conformar amb l'accèsit. Les diferències entre els dos textos són més que notables. El primer, presentat sota el lema «*In unione illius divinae intentionis*», és una anàlisi exhaustiva, capítol per capítol i rúbrica per rúbrica, del *Llibre d'intenció*, en el marc del tomisme i «baix la llum doctrinal de la Santa Mare Església», com reconeix l'autor mateix al pròleg, cosa que l'obliga a citar, a part del Doctor Angèlic, sant Agustí, Ulpià, Luter, o la documentació del Concili Vaticà (1869-1870). Si bé alguns fragments no són més que paràfrasis del contingut de l'obra lul·liana o, fins i tot, senzilles transcripcions dels paràgrafs suposadament comentats,⁴⁵²⁰ en conjunt és un treball ben resolt, que connecta alguns dels principis característics del pensament lul·lià amb el context escolàstic en què sorgí. Això sí, com reconeix Bonnín també al pròleg, és una anàlisi que no té en compte altres obres lul·lianes, perquè és el primer cop que fa feina «sobre *la doctrina* del Beat Ramon Llull». L'estudi precedent sobre el *Llibre de demostracions* del certamen del 1942 cal entendre'l, a tenor d'aquesta consideració, com un treball d'anàlisi estrictament lèxica.

La manca de referències a altres obres lul·lianes d'aquest estudi és suplida pel treball de Bartomeu Bennàssar, treball que des d'una perspectiva actual pot considerar-se complementari de l'anterior. La labor de Bennàssar, presentada sota el lema *Amable fill*, és força deutora dels comentaris dels germans Carreras Artau sobre el *Llibre d'intenció*. Si el treball de Bonnín era sobretot una anàlisi descontextualitzada en relació amb l'opus lul·lià, Bartomeu Bennàssar inicia la seva anàlisi amb una contextualització destacada, al primer capítol, amb comentaris correctes (per al moment de redacció) sobre la biografia lul·liana i sobre determinades obres, com l'*Art abreujada de trobar veritat*, el *Llibre de demostracions*, *Lo peccat d'Adam* o el *Llibre del passatge* entre d'altres. Al tercer capítol es compendien algunes de les obres en què es tracta la doctrina de les intencions, a saber, el *Llibre de contemplació*, l'*Art demostrativa*, el ja esmentat aquí *Llibre de demostracions*, el *Llibre de Santa Maria*, l'*Art amativa*, l'*Arbre de ciència* i els *Mil proverbis*. A més de les dades bàsiques d'identificació, fa un apunt

⁴⁵¹⁹ Els dos treballs són manuscrits. El primer, de 110 fulls, porta la signatura CERT-78-1 i el segon, de 98 fulls, CERT-81-2.

⁴⁵²⁰ La més significativa, la de la rúbrica 24, dedicada als elements.

sobre el tractament d'intenció en cada obra, la qual cosa fa pensar que Bartomeu Bennàssar era, si més no, un lector habitual de Ramon Llull.

Així mateix, Bennàssar va veure la connexió de la dedicatòria al fill amb la *Doctrina pueril* i l'*Arbre de filosofia desiderat*, punt aquest que en justifica el lema. La coincidència estructural, i en certa mesura temàtica, porta l'autor a reflexionar, al capítol segon, sobre la possibilitat de constituir un «cos doctrinal» amb les dues obres, que per a l'autor resulta afirmativa. El darrer capítol és de contingut vague, força general, on abunden les paràfrasis i, també com en l'estudi de Bonnín, les citacions textuais de rúbriques senceres, citacions que afecten, sense anar més lluny, la conclusió final del treball.

Són dos textos, en definitiva, complementaris un de l'altre, que demostren la preparació teològica de Bonnín i la competència lul·lística de Bennàssar, però que han restat en l'oblit.

Justificació de l'edició

El fet de ser dos treballs inèdits, originals, però sobretot monogràfics sobre el *Llibre d'intenció*, ens ha empès a incloure'n una edició, amb la doble voluntat de posar-los a l'abast dels estudiosos del lul·lisme contemporani i de preservar aquests dos textos de l'oblit i del pas del temps. Val a dir, emperò, que l'edició d'ambdós textos es preveu només en aquest treball, perquè no hem pogut aconseguir el permís dels autors per procedir-ne a la publicació. Encara que a nivell de contingut hagin estat superats àmpliament per la bibliografia actual, són les dues úniques aportacions que fins ara s'havien fet en l'estudi del *Llibre d'intenció*, per la qual és justificat d'oferir-los en aquest lloc.

Per a l'edició, hem pogut consultar els dos originals de la Biblioteca Diocesana de Mallorca. Editam els textos íntegrament, n'indicam les il·lustracions i subratllats també originals dels autors i totes aquelles observacions que es desprenen dels manuscrits. Hem respectat la grafia original, malgrat que hagi suposat incórrer en formes actualment no normatives o en grafies dialectals obsoletes. La nostra intervenció s'ha reduït als casos d'accentuació, que hem normativitzat. També hem conservat el lèxic original, per la qual cosa hem hagut de mantenir alguns castellanismes. En tractar-se de dos manuscrits, hem fet servir els mateixos criteris generals que hem aplicat en l'edició del *Llibre d'intenció*: donam entre claudàtors la foliació original, precedida d'una barra vertical (l) per indicar el final del foli. En el cas del treball de Llorenç

Bonnín, ens hem vist obligats a indicar amb [A] o [B] la divisió en dues columnes de l'original. Hem respectat les notes al peu de pàgina originals sempre que ha estat possible: en força ocasions, especialment en el treball de Bonnín, aquestes notes són il·legibles, bé per la cal·ligrafia diminuta, bé perquè el full ha estat malmès pel corc. N'hem mantingut la numeració original, entre parèntesis, per distingir-les clarament de les notes d'edició. Així mateix hem deixat entre parèntesis (?) les lliçons que no s'han pogut resoldre i entre claudàtors [?] els casos en què n'ofereix una lectura possible. En les notes al peu hem conservat estrictament la manera de citar les referències bibliogràfiques de l'original.

Estudi del Libre d'Intenció del Beat Ramon Llull

Lema: In unione illius divinae intentionis

[Dibuix original de l'autor: Ramon dedica el *Llibre d'Intenció* al Déu infinidament amable]

[1] Pròleg

Novell en l'art si és que no en som ignorant, m'he atrevit a penetrar dins el vastíssim jardí lul·lià, sens altre afany més que el de collir-hi flors d'encisadora fragància mística i fruits de doctrina copiosa per nodrir mon esperit.

Com a mallorquí que som, estim el Beat Ramon Llull amb tot el meu cor. L'estim i perquè l'estim de ver vull que el meu apreci sigui racional i no sentimental. L'amor racional té ses arrels en la coneixença segons aquell principi filosòfic de que hom no vol res que no conegui prèviament (*nihil volitum qui præcognitum*). El meu desig és conèixer el nostre Beat per estimar-lo més i més i per aprofitar-me del tresor riquíssim de les seves obres en ma vida espiritual privada i en ma futura vida d'apostolat en la vinya del Senyor.

Per conèixer, a fons, els escrits del Beat he cregut que el medi més profitós seria treballar en els temes lul·lians que l [2] anualment es senyalen en el Certàmens científics-literaris del Seminari mallorquí.

És aquest el primer treball que faç sobre doctrina del Beat Ramon Llull. Per tant, el *Llibre d'Intenció* serà la primera obra lul·liana que coneixeré bé, per haver-la vista cara a cara. De les demés obres del Beat Ramon o solament en conec el títol o en tenc, per referències, una notícia sumària i vaga junt amb el record d'haver-les fullejades qualche pic. Tot això vol dir que el meu estudi no serà l'estudi d'un lul·lista que coneix prèviament la manera de pensar del Beat Ramon, sinó, senzillament, un estudi «aislat» —permeti's els castellanisme— del *Llibre d'Intenció*. Essent, doncs, així, no estarà lliure de les caigudes d'un infant que comença a caminar ni del barboteig d'una llengua que es comença a destravar.

El treball s'ha dividit en dues parts: una analítica i l'altra sintètica. És ver que *de jure* segons la Lògica, l'anàlisi es fa abans que la síntesi i també és ver que *de facto* primer he examinat el llibre pam per pam i després n'he tretes per introducció les conseqüències sintètiques; però per millor comoditat dels lectors, he posat a davant una «Mirada de conjunt» que doni ja de tot d'una una idea general del llibre i serveixi com a d'introducció a l'explicació detallada que ocupa la major i millor part del treball, encara que no la més agradable a llegir [3].

Les qüestions més importants, a la segona part, han estat estudiades baix la llum doctrinal de la Santa Mare Església i de Sant Tomàs d'Aquino. Les menys importants solament es troben exposades d'una manera breu i resumida. L'estudi de cada capítol o rúbrica es divideix en dues parts: la primera és un sumari del text lull·lià indicant la matèria que correspon a cada paràgraf; i la segona és una exposició comentada o sense comentar del mateix text.

Presentam, doncs, aquestes primícies infantívoles de la nostra amor al Beat, suplicant que se'ns perdonin els defectes inevitables en tot el que comença. No havem inventat la pólvora, però, si amb aquest assaig havem contribuït a la «glòria e laor de nostre Sènyer Deus» per la qual visqué i morí Ramon, ens podem donar per satisfets.

L'Autor
Octubre de 1942

Obres consultades

Sanctus Thomas Aquinas

Summa Theologica

Card. Ludovicus Billot

De Deo uno et trino

[sense numerar]

PRIMERA PART⁴⁵²¹

MIRADA DE CONJUNT AL *LLIBRE D'INTENCIÓ*

[4] **Mirada de Conjunt**

Circumstàncies que acompanyaren la naixença del llibre

Ramon Llull jeia en son llit, potser de malaltia, potser pel repòs nocturn de tots els jorns. Son cor ardent enamorat de Jesucrist, és de creure que lluny del tràfec del treball diürn i de les distraccions de la llum solar bategaria amb major vehemència aficant-se-li més endins les espines amargoses de les ofenses que es feien a son Amat dolcíssim. I heus-aquí que, com ens declara ell mateix en el preàmbul del llibre, aparagué davant els ulls de sa pensa l'espectacle deplorable d'aquest món de misèries tot torbat i desbaratat pels desordes dels homes. I l'home anava considerant com són molts pocs els homes de recta intenció que estiguin en l'estat en què deuen estar i tot això «per privació de vera intenció», tement doncs que el seu fill estimat, que aleshores anava a fer s'entrada al món, fos víctima d'aquella hecatombe quasi general de les intencions dels homes es resolgué a compondre per ell un llibre en el qual li ensenyaria a conèixer i estimar la vera intenció. —Tal fonc la concepció del llibre segons testimoni del mateix Ramon.

Sobre la naixença del llibre, posam a continuació unes notes | [5] preses del proemi de Mn. Galmés al volum XVIII de les «Obres Originals». —El *Llibre d'intenció* nasqué, probablement, devers l'any 1282, fundat ja el Col·legi de Miramar i després de l'eixida que féu Ramon de Mallorca. El lloc on sembla que s'escriví el llibre és Montpeller o Perpinyà. El llibre fonc dedicat per Ramon a son fill Domingo que aleshores es trobava en plena joventut. Ramon s'acaba de despedir de la seva família per emprendre la seva magna carrera apostòlica i abans d'anar-se'n volgué complir son deure de pare dedicant a son fill un llibre que li servís d'estrella polar orientadora dins la

⁴⁵²¹ Nota d'edició: amb dibuix original de l'autor: «La gloria que hauràs, fill, en paradís... serà per la segona intenció e la conexença que hauràs de Déu e la amor serà per la primera».

mar turbulenta de la juvenesa i de norma de rectitud amb les relacions amb Déu, amb si mateix i amb el proïsme.

Caràcter general del llibre. Teoria de les dues intencions

Abans de dir res del que n'havem tret de l'estudi del llibre exposarem el judici més autoritzat de Mn. Salvador Galmés: «Aquesta obra se pot classificar de mística en quant la seva doctrina és el fonament bàsic de la vida contemplativa. El Mestre Rubió i Lluch li assigna lloc entre les obres filosòfiques, i no és aquest pròpiament el seu caràcter; méstost campa l [6] dins el clos de la teologia». Examinant pam per pam el llibre, hom es veu obligat a reconèixer que el que té tota la raó és Mn. Galmés millor que no en Rubió i Lluch. Efectivament la matèria continguda en el llibre és predominantment teològica, car l'objecte de la Teologia és Déu mateix i les criatures en quant es refereixen a Déu. El *llibre d'intenció* és una minúscula Suma teològica, però teològica en tota l'extensió de la paraula, comprnent totes les disciplines que en sentit ample⁴⁵²² pertanyen a la Teologia: Dogma, Moral, Ascètica, Teodicea, Apologètica i fins i tot alguns caires de sociologia cristiana a les darreres rúbriques del capítol quint. No vol dir això que contengui integralment totes les matèries dites, car no essent el *Llibre d'intenció* més que un opuscle no en pot contenir més que una petita quantitat de cadascuna d'elles.

Però la característica cabdal del llibre més que el seu contingut teològic, és la teoria singular en què fonc concebut, nasqué i es desenrollà meravellosament: la teoria de la primera i segona intenció. Si aquesa teoria tan típica de Ramon Llull és segons l'erudit i savi Mn. Galmés «com una espcia d'hemoglobina de sang moral que vivifica tota la producció lul·liana», d'aquest llibre podem dir que és no tan sols l'hemoglobina de la sang, sinó el fòsfor l [7] del cervell, la calç del sistema esquelètic, la força de la musculatura i més encar el principi vital i forma informant que en anima i organitza tota la matèria. En els altres llibres lul·lians la influència vivificant de la teoria de les dues intencions és a vegades implícita o a vegades explícita; però en el llibre de què tractam ja no es pot contenir dins el solc fluvial de la influència implícita i es desbordella en rierols de bellesa encisadora, de substanciosa doctrina i d'amonestament sapientíssims. No deixa, doncs, de tenir importància per tot lul·lista l'estudi del *Llibre d'intenció*

⁴⁵²² Nota de l'edició: tots els subratllats són originals del text.

essent que en ell es declara «*ex professo*» i millor que en cap altre llibre la gran teoria típica de Ramon.⁴⁵²³

Sobre la teoria de les dues intencions diu Mn. Sureda i Blanes (1)⁴⁵²⁴ «*Los profesores Carreras y Artau –que tan acertadamente tratan estas cuestiones– han puesto de manifiesto el importante papel que en todo el saber luliano juega la idea original de la primera y segunda intención. –En estas expresiones condensa el bienaventurado maestro la solución del gran problema de la finalidad de todas las cosas. La primera intención es el plan de la ordenación de las criaturas concebida por la mente divina... concretado por la divina | [8] dignidad luliana del Fin. Dios ha querido que la primera intención del hombre sea para conocerle, amarle, honrarle y servirle*». El Beat Ramon entén per primera intenció d'una cosa la finalitat d'aquella cosa i per segona intenció els medis que condueixen a aquest fi, les coses secundàries a les quals hom obrant rectament no es pot aferrar com a fi. Com que tots els fins relativament últims no són més que medis si es mira el fi absolutament últim, d'aquí resulta que la primera intenció de totes les coses és, a la llarga, el fi que s'ha proposat Déu (en el pla d'ordenació de que ens parla l'autor citat) i aqueix fi absolutament últim és, segons ens ensenya l'Església, la glòria de Déu.

En el llenguatge lul·lià, «estimar una cosa en primera intenció» significa estimar-la com a fi i estimar-la en segona intenció significa estimar-la com a medi.⁴⁵²⁵ Quan Ramon Llull ens parla de la intenció de tal cosa ens significa el fi d'aquella cosa; quan ens diu que tal cosa és en primera intenció i tal altre en segona, ens vol dir el lloc que per dret natural o positiu correspon a cascuna d'elles segons el pla d'ordenació de Déu. Els homes desordenats i pecadors capgiren l'orde savi establert per Déu en totes les coses i volen en primera intenció el que Déu ha posat en segona i en segona el que Déu ha posat primera.

⁴⁵²³ Nota d'edició: en l'original manuscrit, a continuació d'aquest paràgraf repeteix tot el fragment i hi inserta el paràgraf següent, que interromp la successió paginística. «En el llenguatge lul·lià, “estimar una cosa en primera intenció” significa estimar-la com el fi “quem intendit voluntas” i estimar-la en segona intenció significa estimar-la com a medi subordinat a aquest fi. Com a bon pedagog ja que el llibre va encaminat a l'educació del seu fill, Ramon no plany exemples: el que fa fer un llibre a un escrivà té la primera intenció a tenir el llibre i la segona a donar diners a l'escrivà; l'escrivà, en canvi, té la primera intenció als diners i la segona al llibre. Quan el Beat ens parla de la intenció de tal cosa ens vol dir el fi d'aquesta cosa; quan ens diu que tal cosa és en primera intenció i tal altre en segona ens vol donar a entendre el lloc principal o secundari | que correspon a cascuna d'elles segons el pla d'ordenació de Déu. Els homes desordenats i pecadors capgiren l'orde savi establert per Déu en totes les coses, amant en primera intenció el que Déu ha posat en segona i en segona el que Déu ha posat en primera. Per posar remei a mal tant funest el *Llibre d'intenció* persegueix el blanc d'ordenar les intencions de l'home vers la pràctica de les virtuts i la coneixença i amor de Déu que és son últim fi i primer principi».

⁴⁵²⁴ (1) Ideas filosófico-pedagógicas lulianas, Madrid 1942

⁴⁵²⁵ Nota d'edició: és clar que aquí es fa servir el castellanisme «medi» per «mitjà».

l [9] La finalitat del *Llibre d'intenció* és ordenar les dues intencions de l'home vers la pràctica de les virtuts, la guerra contra els vicis i sobretot vers la coneixença i amor de Déu, primer principi i últim fi de l'home; aquest és el caire ascètic del llibre.

Posats en el capítol primer els principis necessaris per la perfeta intel·ligència, Ramon tracta ràpidament de la intenció de Déu a si mateix, de les processions de la Trinitat, de la intenció de Déu en la Creació i en la Encarnació. Tots aquests principis dogmàtics exposats en els capítols II, III i IV serveixen de base al capítol V «De Temptació» que és predominantment ascètic i pràctic, encara que no li manqui la seva bona part de Teologia especulativa. Aquest capítol quint dividit en trenta rúbriques, ocupa per la seva llargària la major part del llibre, i conté un estudi breu però profund i bastant complet de la vida humana i espiritual, material i social, fixant-se d'una manera especial en les temptacions; Mn. Galmés qualifica aquest capítol com d'una alta valor psicològica [10] i guia segura de perfecció. La conseqüència de sempre és la necessitat d'ordenar en l'home les dues intencions i es podria dir que el llibre tot no és altra cosa que la demostració de que existeix aquesta necessitat: una tesis doctoral.

Finalment deim amb Mn. Galmés que aquesta obreta és «curta de pàgines però de la major necessitat específica». És un vertader luxe d'arguments que convencen, de consells que mouen i formen el cos generós del jove.

Caire moral i ascètic

«La Teologia Moral és la part de la Teologia sobrenatural que tracta dels actes humans en quant són medis per aconseguir el fi últim sobrenatural» (Ferrerres). I aquesta part de la Teologia n'és la part predominant del teològic *Llibre d'intenció* que no té altre objecte que el d'endreçar els actes de l'home vers el fi últim per que fonc creat o posar les segones intencions baix el domini i servitud de la primera. Però no seríem exactes si afirmàssim que la l [11] part pràctica del *Llibre d'intenció* és merament moral; la Moral ens dóna tan sols la norma per obrar rectament i segons la Llei de Déu, però el camí de la perfecció ja és camp propi de la Teologia Ascètica i Mística. Ramon ja a les primeres pàgines del seu llibre exigeix a sos llegidors una perfecció que no té res de vulgar dient que la glòria del Paradís ha de ser volguda en segona intenció i la coneixença i amor de Déu en primera⁴⁵²⁶; un poc més envant qualifica de «malvada» la intenció d'aquells que amen Déu per tal que Déu els faci bé i el temen per tal que no els «castigui»⁴⁵²⁷; és

⁴⁵²⁶ (1) I Divisió, 8
⁴⁵²⁷ (2) Deus, 3.6.

doncs el *Llibre d'intenció*, en la seva part pràctica no tan sols moral sinó ascètic. Per això diu Mn. Galmés: «Aquesta obreta es pot classificar de mística en quant la seva doctrina és el fonament bàsic de la vida contemplativa». Deixam al marge la qüestió discutidíssima, avui en dia, de si l'ascètica es distingeix o no de la mística. En Tanquerey diu que l'ús ha vingut a reservar el nom d'ascètica a la part de la vida espiritual que tracta dels primers graus de la perfecció⁴⁵²⁸, la qual part exigeix un esforç laboriós i un exercici d'entrenament moral. El terme *mística* està ara reservat a la contemplació infusa. Essent | [12] així «el fonament bàsic de la vida contemplativa» de que ens parla Mn. Galmés no és altra cosa que l'ascètica. El *Llibre d'intenció* no es pot designar amb plena exactitud com místic «*in se*» sinó solsament, com a místic «*in radice*». És ver que es coneix a la lleu⁴⁵²⁹ que el llibre és escrit per un místic enamorat de Déu i que en la rúbrica «De oració» (15) Ramon sembla al·ludir a la contemplació infusa quan parla de la contemplació dels grans misteris que exalça la nostra oració; però això no basta per donar caràcter al llibre.

La finalitat ascètica, que es proposa Ramon en el seu llibre és la mateixa que la dels exercicis espirituals de sant Ignasi. Aquest posà com a títol del seu llibre «*Exercicios espirituales para vencer a si mismo y ordenar su vida, sin determinarse por afección alguna que desordenada sea*»; el blanc del *Llibre d'intenció* no és altra que l'ordenament de les intencions de l'home. Sant Ignasi posa per fonament dels exercicis el fi de l'home que és conèixer, amar, servir Déu. Ramon diu a la invocació i dedicatòria preliminar del llibre «fa ab vostra virtut aquest Libre d'Intenció al seu amable fill, per tal que intenció per gràcia vostra l'endrec a vos conexer e amar e honrar e servir e benehir». | [13] Una altra semblança del Beat Ramon amb sant Ignasi és la següent. Sembla que Ramon fonc precursor de sant Ignasi en l'aplicació i exercici de les tres potències en l'oració, car pel que havem vist en el *Llibre d'intenció*, a més d'al·ludir molt sovint a la consagració de les tres potències a Déu, expressament diu que «Oració és ... per intenció que ànima haja Deu en son membrar, entendre e amar» i afegeix «car enaxí com és menjar e beure per sostenir vida corporal, en axí es oració per conservar a ànima la intenció porque és donada memòria, enteniment e voluntat». L'insistir tant sobre aquest punt (encara que a les altres parts no en parli tan expressament) fa creure que Ramon practicaria cosa d'això, posant de fet les tres potències als servei de l'oració

⁴⁵²⁸ (3) Manca «fins a l'entrada a la contemplació»

⁴⁵²⁹ Nota d'edició: forma que representa la pronúncia monoftongada dialectal de *llegua*.

i la contemplació; altra cosa no és el que ensenya el gran Patriarca de la Companyia de Jesús a la primera meditació de la primera setmana dels exercicis.

Caire pedagògic i formatiu

Tractant-se d'un llibre que el Beat Ramon Llull escriví per l'educació del seu fill, forçat l'ha de tenir ben pronunciat [14] en el caire que ara intentam estudiar, encara que no gaire profundament.

En primer lloc havem de reconèixer que el *Llibre d'intenció* té ses bases i arrels formatives en idees solidíssimes com són: la suprema grandesa de Déu de la qual en són una mostra l'obra eternal i meravellosa de les processions de la Trinitat i les obres magnes i necessàriament divines de l'Encarnació del Verb i de l'Eucaristia; la infinida bondat de Déu, causa de que Déu s'estimi per justícia si mateix per damunt tot i motiu obligatori de que l'home ami Déu primer que qualsevol altra cosa; la infinida llarguesa i l'amor inextinguible de Déu manifestades per les obres totes, d'amor, de la creació «*ex nihilo*», de l'Encarnació, i l'Eucaristia; el fi últim de l'home que és conèixer, amar i servir Déu. Les set virtuts educadores de l'esperit; els set pecats capitals destructors dels plans de Déu. L'ordre font de benestar social. Un edifici tan ben fonamentat damunt aquestes fermíssimes roques és impossible que se'n vagi per terra. Aprenguin del Beat els pedagogs laics del nostre segle que s'han figurat poder moralitzar la joventut amb un moralisme completament negatiu i l [15] budista sense més base que una coneixença fresa del propi deure i sense cap raó positiva de més amunt.

El Beat Ramon en el *Llibre d'intenció* forma i educa filosofant. Baix la llum de la seva gran teoria de les dues intencions fa veure ben clares les idees sòlides teològiques i filosòfiques de que acabam de parlar. L'educand queda convençut de la grandesa de Déu al qual es veu lligat per deure de justícia i per l'amor sincera que segueix la coneixença del bé; veu amb claretat quin és el lloc que li pertoca dins el pla general de les coses, concebut i volgut per la intenció de Déu. Però com que Ramon no parla tant sols a l'enteniment sinó que amb les seves persuasions insistents i amb les seves llàgrimes que brollen davant el mal d'una manera que no pot esser més emotiva, se'n du darrera la voluntat, resulta que l'educand es sent ple d'entusiasme i coratge per emprendre la carrera difícil de l'ordenament de si mateix.

Acabam de veure com el Beat combina la filosofia amb la pedagogia, la Teologia Dogmàtica amb la Moral i l'Ascètica, compenetrant-ho i harmonitzant-ho tot en un conjunt sòlid però ple de vida i animació. Es poden, doncs, aplicar al Llibre [16]

d'intenció aquestes acertades paraules de Mn. Sureda i Blanes «*Para Ramon Lull, como para los más conspicuos pedagogos contemporáneos, no hay barreras entre educación, instrucción y pedagogía. Todo forma una armonía de compenetraciones doctrinales, de experiencias y sabias adaptaciones doctrinales; y esto en tanto grado, que en la filosofía pedagógica luliana el sentido de la educación implica a su vez un sentido profundo, objetivo y urgente de auto-educación*» (1)⁴⁵³⁰.

A més de tenir el *Llibre d'intenció* la gran qualitat de convèncer l'educand amb raons irrefregables i clares, fent-li comprendre i sentit la responsabilitat que pesa damunt ell si no serva l'orde mandat per Déu, en té una altra no menys important. És aquesta la qualitat de saber-se donar a entendre i sobre sispendre de sa ploma l'atenció del llegidor amb una acertada i discretíssima combinació d'exemples, símls i analogies de proporcionalitat; no oblidava Ramon aquest gran recurs pedagògic que li permetia vulgaritzar les veritats més exalçades i profundes. | [17]

Caire sociològic

A les darreres rúbriques del capítol V s'hi conté un estudi de les més indicades missions socials encarnades dins els oficis i professions. S'estudia el fi de cada una de les dites professions, estudiant-se també les temptacions que l'enemic infernal suscita per apartar els homes del fi perquè estan posats en la societat.

S'estudia també la finalitat de la societat en general, o es dempostra per graus que aquesta finalitat última és la coneixença i l'amor de Déu.

El Beat, per tant malaveja per ordenar primer cada una de les parts de l'organisme social a dins el seu ram, per després endreçar la societat tota vers la coneixença i amor de Déu.

La fesomia del Beat Ramon vista dins el mirall del Llibre d'intenció.

I. Racionalitat de Ramon: L'eminent lul·lista Eijo Garay qualifica d'errada l'opinió d'aquells que sostenen que | [18] el temperament del Beat era predominantment afectiu i menys racional; al contrari, Ramon obeïa primer el que li dictava la raó per després entusiasmar-s'hi i abocar-hi tot el seu afecte (1)⁴⁵³¹. El *Llibre d'intenció* confirma la tesis de l'Em. i Rdm. Bisbe de Madrid. El Beat, abans que tot, posa bases segures o confirmades amb el segell de la fe, o reforçades amb motius de credibilitat o demostrades per la raó, però sempre sòlides i ben fonamentades. Quan s'han posades les

⁴⁵³⁰ (1) Ideas filosófico-pedagógicas lulianas, Madrid 1942

⁴⁵³¹ (1) Pròleg del llibre de Mn. Sureda i Blanes «El Beato Ramon Llull».

bases dites, llavors l'ordenadíssim Beat, sentint-se ja segur, aboca l'àmfora dels seus afectes i de les seves amors i ens presenta l'edifici perfet fonamentat en la veritat i embellit per l'amor. És ver que el cor del Beat és vehement i la seva amor és ardentíssima, però fins i tot en aquesta vehemència i ardor el Beat és lògic i conseqüent.

II. Zel apostòlic i caritat fraterna: -Ja en el preambul del llibre, es manifesta clarament l'anhel de convertir els pecadors que tenia el Beat quan ens presenta el desorde general en què està sumit el món per obra de les desordenades intencions dels homes. Per tot el llibre es mostren l [19] els desigs que tenia Ramon de posar en el seu lloc totes les coses d'aquesta desordenada vall de llàgrimes i endreçar-les vers la primera intenció de la glòria de Déu. Algunes vegades, a final de capítol, després d'exposar magistralment l'ideal de l'orde, es commou i invita el seu fill a plorar, veient com els homes estan tan allunyats d'aquest ideal sublim que ell somnia. -Per altra part Ramon en el *Llibre d'intenció* posa sempre el bé comú com a primer que el bé particular; d'això en tenim una mostra en la rúbrica 15, paràgr. 6, on parlant de l'oració diu que el bé comú s'ha suplicar primer que el bé particular, per caritat i per justícia (*vide* també rubr. 12, paràgr. 3). Aquesta preferència del bé comú sobre el bé particular és la que orienta les darreres rúbriques en el que tenen de sociològiques. -Ramon s'indigna sempre contra el mal, però el mal que l'indigna més són els pecats contra la caritat, com ho veim quan tracta de l'avarícia i de la riquesa. -A vàries parts del llibre s'hi contenen elogis d'aquells homes qui consagren la seva vida a l'apostolat. Finalment havem de reconèixer que la manera general d'expressar-se que emprà Ramon en el *Llibre d'intenció* és una demostració clara l [20] dels seus ardents afanys de fer bé al germà proisme i portar ànimes a Déu.

III. Esperit missioner. -El gran missioner i missionòleg dedica tota una rúbrica als infeels (20) i no podia no fer-ho així, car la conversió d'aquests fonc l'obsessió cabdal de la seva vida. Potser voldria suscitar la vocació missionera en el cor del seu fill, mes de tot això no en saben res.- Essent l'ideal que es persegueix en el llibre el retorn dels homes a la vera intenció i essent els infeels el que més allunyats n'estan sembla molt lògic que es digui qualche cosa d'ells.

Tals són les idees que n'havem tretes de la lectura detenguda del "*Llibre d'intenció*". Aquí les deixam humilment exposades. Potser un savi que hagués

examinat el llibre, diria coses molt distintes
de les que aquí deixam.
Havem fet el que ha sabut la nostra poca
ciència i nula autoritat.
Déu ho beneesqui. Tot sigui per Ell.⁴⁵³²

SEGONA PART
EL LIBRE D'INTENCIÓ EXPLANAT BAIX LA LLUM DOCTRINAL DE L'ESGLÉSIA
I DE SANT TOMÀS D'AQUINO.

[21] El Libre d'Intenció explanat baix la llum doctrinal de l'Església i de Sant Tomàs d'Aquino.

[A] Nota:

Les paraules textuais del Beat Ramon, en aquesta segona part, estan subratllades de vermell. Teníem el propòsit de subratllar amb tinta vermella o blava tot el que fos exposició no textual del que diu el Beat, per tal de que es distingís dels comentaris intercalats, però com que pel tenor mateix de la frase una cosa es distingeix bé de l'altra, creim que no serà necessari.

[B] Sumari del primer capítol:

I. Divisió

- 1) Noció de la intenció (paràgr. 1).
- 2) Divisió de la intenció en primera i segona (paràgr. 2)
- 3) Exemples trets de les coses sensibles i de les coses espirituals i intel·lectuals (paràgr. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11).
- 4) Orde que devem servir en les intencions (paràgr. 12).
- 5) Desordes accidentals dels homes pecadors (paràgr. 13 i 14).
6. Conclusió pràctica (paràgr. 15).

⁴⁵³² Nota d'edició: hem respectat la disposició original del text.

[22]

Nota preliminar: «*Intentio apud scholasticos directe non actum voluntatis sed actum intellectus seu ideam significat*» Tanqueray, De Sacram. cap. V n. 377 edició 24 (nota marg.)

I. Divisió

Abans que tot el Beat, com tots els bons arquitectes de la paraula i del pensament, comença per posar fonaments. Els fonaments que posa com a base de tot el llibre són la noció i la divisió de la intenció: Què és intenció? «Entenció –ens respon ell– és obra de enteniment e de volentat qui-s mou a donar compliment a la cosa desijada e entesa». Aquí tenim la noció de la intenció com a cosa pròpia de dues potències de l'ànima: enteniment i voluntat. Posa el Beat l'enteniment a més de la voluntat, car encara que no sia la intenció obra exclusiva de l'enteniment és amb tot i això indispensable l'actuació d'aquest perquè «la cosa» no pot ésser «desijada» per la «voluntat» si abans no és «entesa» per l'enteniment (*Nihil volitum, quin [sic] praecognitum*). Presentat aquest aspecte de la intenció el Beat ens ne⁴⁵³³ presenta un altre completat amb ell la definició: «e intenció és actu de natural appetit qui requer la perfecció que li cové naturalment». Cal observar que la segona part de la definició que ens presenta la intenció com «actu de natural appetit» no és tan extensiva com la segona l [23] que ens la presenta com a «obra d'enteniment e de volentat» car l'objecte de la voluntat és el bé en general (tant pot ésser bé universal com bé particular, bé espiritual o bé sensible) prèviament entès per l'entiment (almenys conegut) mes l'objecte de l'appetit natural és solsament el bé sensible (1)⁴⁵³⁴.

Posat el fonament de la noció passa el Beat a la divisió. Divideix la intenció «en dues maneres, so es assaber, primera intenció e segona, per ço quor es pus útil e necessaria; e la primera és començament de la segona e la segona és moguda per la primera en tal manera que la segona és instrument e aparellament con la primera haja ço que li cové segons son compliment»; amb una paraula la primera intenció és el fi «*quem intendit voluntas*» i la segona són els medis per arribar a dit fi. [Cal observar que moltíssimes vegades “primera i segona intenció” en boca de Ramon signifiquen més bé el fi que per dret natural o positiu deu perseguir la voluntat i els medis de que s'ha d'ajudar per arribar-hi que no l [24] el fi que persegueix de fet els medis de que s'ajuda.

⁴⁵³³ Nota d'edició: respon a l'ús habitual dels proclítics en català de Mallorca, que respectam.

⁴⁵³⁴ Nota d'edició: no apareix cap nota per a aquest reclam.

Havem vist com hi ha, segons Ramon, intenció no sols en els racionals, com obra d'enteniment i voluntat, sinó també en els irracionals, en quant pot esser obra de natural apetit; i així veim com en el capítol III (Creació) paràgr. 6 i 7 ens parla d'intenció no sols ja en els irracionals dotats de sensibilitat i apetit sensible (bèsties, ocells) sinó també en les plantes i fins i tot en la matèria inorgànica (1)⁴⁵³⁵ (cossos celestials, elements); en aqueixos casos, baix l'instint dels animals, les operacions vitals de les plantes i els moviments naturals de la matèria inorgànica s'hi amaga una força superior, una intenció racionalíssima (2)⁴⁵³⁶, la voluntat del Creador que tot ho dirigeix i regula fins el mínim detall, deixant únicament la llibertat pels racionals].⁴⁵³⁷

Ja tenim els fonaments del llibre: la noció d'intenció i la divisió de la mateixa. Ara el Beat com a bon pedagog, ja que el llibre va encaminat a la instrucció i formació del seu fill, passa als exemples que treu de les coses espirituals i materials; per no allargar massa només en traurem dos. 1) el que fa fer un l [25] llibre a un escrivà té la primera intenció de tenir el llibre i la segona de donar diners a l'escrivà perquè estima més el llibre que els diners; en canvi l'escrivà té intencions contràries, perquè estima més els diners que el llibre. 2) «La glòria que hauràs, fill, en Parays si y intres serà per la segona intenció e la conexensa que hauràs de Déu e la amor serà per la primera».

Exposada la doctrina es queixa Ramon de que «accidentalment ... amen los homens peccadors ab les dues intencions desordenades en lurs amors»; és a dir que tenen la segona intenció allà on haurien de tenir la primera i viceversa; el [sic] medis ocupen el lloc del i el fi ocupa el lloc dels medis en el cor del pecador; manca, doncs, l'orde que és l'apta disposició dels medis envers del fi.

Acaba el capítol aconsellant a son fill que en tot quant faci, digui i pensi hagi coneixença de les dues intencions damunt dites procurant servir-les ordenades i així com pertoca. l [26]

⁴⁵³⁵ (1) D'aquesta parla especialment en la rúbrica 24 (De elements) del cap. V.

⁴⁵³⁶ (2) Entenem "racionalíssima" en el sentit ample de la paraula, car en sentit estricte racional significa capaç de discórrer i Déu no discorre sinó que coneix intuïtivament.

⁴⁵³⁷ Nota d'edició: reproduïm talment de l'original aquests claudàtors dobles [[]]. Sembla com si aquest llarg comentari fos concebut per a unes notes a peu de pàgina.

II. Deus

[A] Sumari

I. Intenció de Déu: 1. Intenció de Déu a si mateix. 2) Simplicitat de Déu(paràgr. 1). 3) Raó de la intenció de Déu a si mateix (paràgr. 2). 4) Simplicitat de la intenció de Déu (paràgr. 4 [1a mitat])

II. Intenció de l'home envers Déu: 5) Finalitat de la intenció que Déu ha creada en l'home (idem [2a mitat]. 6) Lloc que pertoca a l'amor i al temor de Déu en la intenció de l'home (paràgr. 4). 7) Des de la intenció dels homes envers Déu (paràgr. 5). 8) Gran maldat d'aqueix desorde (paràgr. 6 i 7). 9) Conseqüència d'aqueix desorde (paràgr. 8 [1a mitat]). 10) Béns que reben de Déu els que l'amen en primera intenció (paràgr. 9 i 10). 11) Conclusions pràctiques (paràgr. 8 [2a meitat] i paràgr. 11).

[B] En aquest capítol que tracta de Déu, cal distingir dues parts: la primera (paràgrafs 1, 2 i la primera mitat del 3) parla intenció [sic] que té Déu; la segona (segona mitat del paràgraf 3 i paràgrafs 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11) parla de la intenció que els homes deuen tenir envers Déu.

Part 1a.

El Beat en el capítol precedent ens presentà la intenció com «l'obra d'enteniment e de voluntat». El present capítol comença així «Deus qui es sobirà bé és intel·ligible e amable; e per l [27] açò, fill, covén se que haja intenció a si mateix; la qual intenció cové esser Déu, com sia cosa que infinidament e eternal sia intelligible e amable». La conseqüència no pot esser més lògica. Formulem els principis i ho veurem ab més claretat:

- ⇒ El que és obra d'enteniment i de voluntat té el mateix objecte que l'enteniment i la voluntat.
- ⇒ És així que la intenció és obra d'enteniment i de voluntat.
- ⇒ En conseqüència (*ergo*) la intenció té el mateix objecte que l'enteniment i la voluntat.
- ⇒ És així que l'objecte de l'enteniment i de la voluntat és l'intel·ligible (veritat) i l'amable (bonitat) (1).⁴⁵³⁸

⁴⁵³⁸ (1) “*Verum et bonum*” millor que veritat i bonitat en abstracte.

- ⇒ En conseqüència l'objecte de la intenció és l'intel·ligible i l'amable (tot l'amable i tot l'intel·ligible).
- ⇒ És així que Déu és infinidament intel·ligible [28] i amable (1).⁴⁵³⁹
- ⇒ En conseqüència Déu és infinidament objecte de la intenció.
- ⇒ És així que Déu (com ésser infinidament ordenat) té intenció al que és infinidament intel·ligible i amable.
- ⇒ En conseqüència Déu té infinida intenció a si mateix.

Segueix el Beat «A la qual intel·ligibilitat e amabilitat se cové ésser Déu, per lo qual sa intel·ligibilitat sia entesa e sa amabilitat sia amada en infinitat e eternitat de entitat divina e que ensemps sia una simple substancia e j. Déu». En aquestes paraules queda declarada la simplicitat de Déu i es deixa entreveure que entre l'essència i els atributs de Déu no hi ha distinció real.

Que Déu és simple no fonc definit fins al Concili Vaticà (Sess. III cap. 1, any 1870). Que no hi ha distinció real entre l'essència i atributs de Déu ho dedueixen els teòlegs de l'Escriptura i és cert encara que no definit fins a l'hora d'ara. | [29]

Després ens diu el Beat que si Déu no hagués intenció a si mateix seria superflu son amar i son entendre a si mateix (1) car no se'n seguiria cap utilitat en si mateix. Aquesta utilitat convé que sigui igual a Déu (2) és a dir, eternal i infinida com és Déu.

Conseqüència d'aquesta eternitat, infinitat i simplicitat que caracteritza la intenció és que «no pot ni vol sa justícia multiplicar en sa virtut ni pot cessar sa utilitat en la intenció que ha sa perfecció eternalment e infinida».

Finalment, «en la intenció de Déu no ha divisió de primera e segona intenció on sia menoritat (3)⁴⁵⁴⁰, quor tota sa intenció és inifinida e eternal; e per assò, fill, no-y pot caber segona intenció». O sia, tota la intenció de Déu és una sola i simplicíssima intenció infinida e eternal.

Del que s'acaba de dir sembla deduir-se'n que Déu estima totes les coses igualment mes, per evitar confusions no serà poc oportú intercalar un text de sant Tomàs que ens ho aclarirà tot: «Essent que amar és voler bé a qualcú, de dues maneres pot una cosa ésser més o menys amada. D'una manera, de part del mateix acte | [30] de la voluntat que és més o menys intens; i així Déu no estima més unes coses que les altres, perquè les estima totes ab un acte únic i simplicíssim de sa voluntat. D'altre

⁴⁵³⁹ Nota d'edició: aquesta nota és il·legible.

⁴⁵⁴⁰ Nota d'edició: les tres notes són indesxifrables.

manera, depart del mateix bé que estima, i així es diu que estimam un més que l'altre quan li desijam major bé, encar que no li desijem ab voluntat més intensa. I d'aquesta manera havem de dir necessàriament que Déu estima unes coses més que les altres. Car com sia l'amor de Déu la causa de la bonitat de les coses... no seria una cosa millor que l'altra si Déu no volgués major bé a una que a l'altra...

...⁴⁵⁴¹ Es diu que Déu es cuida igualment de totes les coses, no perquè dispensi ab sa providència béns iguals damunt totes elles, sinó perquè ho administra tot amb igual sabiduria i bondat».

Part 2a.

Per la raó de que la intenció és en tan alta excel·lència de virtut, Déu és intel·ligible e amable per si mateix i en conseqüència ha creada en l'home intenció d'entendre'l, l [31] i estimar-lo per sa bondat i per sa perfecció.

Dit això passa el Beat a donar al seu fill les regles pràctiques amb què s'ha de dirigir en el curs de la coneixença i amor de Déu: l'amor és en Déu inifinit i eternal, mes el temor té començament. En conseqüència l'amor és millor cosa que temor. Conseqüència pràctica: l'amor a Déu ha d'esser en primera intenció i el temor de Déu en la segona. És tan clar i evident que no necessita explicació ni comentari.

Pocs són els homes que tenguin ordenades llurs intencions quan amen i temen Déu. Els demés que l'estimen i temen l'estimen per aconseguir la glòria del Paradís i el temen per alliberar-se de les penes de l'infern. El Beat, que és un contemplatiu altíssim de cor inflammat i enteniment subtil, no podent tolerar de cap manera la intenció d'aquells homes que amen Déu per ço que els faci bé i el temen per ço que no els faci mal, la qualifica de «intenció malvada» i sembla que no pot explicar-se com pot esser que tal intenció pugui haver «glòria sens fi en la intenció de Déu».

No hi ha un sol home en el món que hagi fet tant de l [32] mal com el que féu el fals profeta Mahumet que llençà tants d'homes dins l'abisme de l'error. Emperò major mal que el que féu Mahumet és el que es segueix quan l'home no té sa primera intenció posada en Déu. I això per què? Perquè major és el bé de l'home que ama fortment Déu en primera intenció que el mal de tots els condemnats d'infern.

Per què, doncs, ens havem de meravellar de que en el món hi hagi tantes tribulacions i perills essent que els homes viven tan allunyats de la vera intenció?

⁴⁵⁴¹ Nota d'edició: tant aquests punts suspensius com els anteriors són originals del manuscrit.

Fetes aquestes profundes consideracions, el Beat exhorta son fill amb gran vehemència perquè, oberts d'una vegada els ulls de sa pensa davant el gran bé del que fa totes les coses per la intenció que per dret és primera i el mal del que les fa per la intenció que per dret és segona malavegi tant com pugui per posar en Déu la primera intenció i en el germà proisme la segona. Per més animar-lo, li presenta l'exquisit tresor de béns que el Senyor Déu infinidament abondós i lliberal distribueix als que | [33] l'amen i coneixen per primera intenció: «los malalts sana, e·ls pobres enriqueix, e los cechs il·lumina, e dóna consolació als treballats, e esperança a sos servidors e làgremes als peccadors e honraments als menyspresats e restitueix los injúriats».

Jesucrist ha dit: «cercau abans que tot el regne de Déu i la seva justícia i tot el demés se us donarà per afegitó». Ramon que fonc ahir ovella esgarriada i avui és ovella fidel no fent més que seguir les petjades del Bon Pastor, deixa columbrar la dolça admonició de son divinal Amat en les següents paraules: «Si tu a Déu de glòria, que és tan abondós de justícia, de poder, de saviesa e de caritat, has la primera intenció, bé pots saber que la tua segona intenció haurà son compliment per la primera». Emperò és molt digne de notar amb tot i esser convingent la doctrina exposada en aquestes poques paraules, no ens la presenta el Beat d'una manera sobtada i repentina, sinó que comença per posar exemples de les coses materials, com el de l'hortolà que «dóna l'aigua als arbres per | [34] rahó dels fruïts» i així nosaltres veient les analogies de proporcionalitat que hi ha entre els negocis materials i el negoci espiritual i suprem no ja de la salvació de l'ànima sinó de la «glòria e laor» de nostre Senyor Déu, ens convencem millor de que si havem la primera intenció posada en Déu la «segona intenció haurà son compliment per la primera». És que el Mestre Il·luminat que té la seva primera intenció en Déu primer principi i últim fi de totes les coses, s'ajuda de tots els medis que li són útils per arribar al Fi suprem i fer-hi arribar tots els homes que n'estan allunyats i un dels medis que sol emprar amb més elegància i habilitat són les seves altíssimes dots de pedagog.

«Molt és cosa mal estant e repreneadora amar diners e viandes e fills e possessions, honraments e les altres coses, per primera intenció, e amar Déu per la segona; e no amar Déu per la primera intenció ni per la segona, molt és cosa repreneadora». Davant això que és «tan gran defalliment» es manifesta i declara el zel encès del que és i serà apòstol missioner fins al martiri: «molt es necessària cosa a preycar e a mostrar a les gents qui ignorantment cuyden amar e conixer Déu ab primera intenció e amen lo ab segona». | [35]

III. Creació

[A] Sumari:

Intenció de Déu en la Creació { 1. Intenció d'esser amat i conegut (paràgr. 1); 2. Llarguesa del Creador (paràgr. 2); 3. Sobre si Déu podia crear el món d'una altra manera (paràgr. 3); 4. Immutabilitat de la intenció de Déu (paràgr. 4). 5. Tendència del Bé suprem a comunicar-se → paràgr. 5; 6. Subordinació d'unes criatures amb les altres (paràgr. 6); 7. L'home rei de la creació visible (parag. 6); 8. Orde de les criatures inferiors i desorde de l'home en llurs intencions (parag. 1).

[B] Molts són els punts de doctrina que es toquen més o menys directament en aquest capítol abreujat i compendiós. En primer lloc es declara que Déu creà el món amb la intenció d'esser conegut i amat per la creatura. És doctrina de fe segons el Concili Vaticà (1)⁴⁵⁴² que «si qualcú negàs que el món és estat creat per la glòria de Déu, sia anatema». La glòria segons Boeci és «la coneixença preclara acompanyada de lloança». Doncs el món fon creat [A] per la coneixença i lloança de Déu (per part de la creatura). A la coneixença d'un gran bé es segueix l'amor i la lloança sincera sol anar acompanyada d'afectuositat. Per tant el món fonc creat perquè el Creador fos conegut i estimat. I així veim com la conclusió que es desprèn de la doctrina [36] conciliar és idèntica a la doctrina de Ramon.

Déu nostre Senyor no tenia cap necessitat de crear el món ni es proposava treure'n cap utilitat en si mateix. Déu en la creació obrava per «infinida larguesa» i a «tal infinida larguesa e perfecció» en totes les virtuts convenia crear el món i fer molt de bé. Aquí convé fer notar que segons ens ensenya l'Església, Déu creà el món primàriament per la seva glòria externa (car la interna no es pot augmentar ni minvar) i secundàriament pel bé de l'home. Mes com que la glòria de Déu és esser conegut i estimat per les seves creatures i la vera felicitat de l'home és conèixer i estimar son Creador, ens resulta a la llarga, que la glòria de Déu i el bé de l'home són una mateixa cosa.

«La intenció que Déus hac en crear lo món e la justicia de Déu se convengueren ab la saviesa e volentat, adonchs com lo creà; e per açò no-s covench que-l món fos creat enans ne pus tart, ne major ne menor ne d'altre estament; car si null altre estament se convengués a crear lo món, fora en la primera intenció de Déu passió e defalliment». Ho

⁴⁵⁴² (1) Sess. III cap. I c. 5

interpretam així: La intenció de Déu en quant l [37] creà el món fonc sàvia perquè es convengué amb la saviesa i la voluntat de Déu fonc justa perquè fonc tot u ab la justícia (car en Déu tot és una, simplicíssima,⁴⁵⁴³ incommutable substància espiritual); per això no convegué a la justícia i saviesa de Déu que el món fos creat més prest ni més tard, ni més gran ni més petit del que és de fet. Amt tot i això, Déu no estava lligat a fer el món tal com el féu car en aqueix cas la intenció de Déu seria defectuosa i passible i això repugna a l'Omnipotència i llibertat de Déu. Ho entenem així malgrat la partícula causal «car» (que per afavorir la interpretació que havem donada tocaria esser adversativa) per allò de que la «passió es deffalliment» de que ens parla el Beat ens sembla que no poden referir-se a altra cosa més que al absurde mancamet de llibertat que hi hauria en la intenció de Déu si estigués absolutament lligada a crear el món en l'estament en què el creà. Per altra part si el Beat digués després del punt i coma (car si null altre...) el contrari del que havem interpretat, la seva doctrina seria herètica per oposar-se al Concili Vaticà: «*Si quis... Deum dixerit, non voluntate ab omni necessitate libera, sed tam necessario creasse quam necessarie amat se ipsum ... anathema sit*» i un poc més amunt l [38] «*Hic solus verus Deus bonitate sua et omnipotente virtute... liberrimo consilio simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam*» (sess. III, cap. 1). Amb tot i això no seria heretge el Beat, perquè el Concili es celebrà cinc segles després de sa mort. El seu optimisme seria, en certa manera, precursor de l'optimisme exagerat d'En Leibnitz el qual sostingué que Déu no podia crear un món absolutament millor del que creà. No volem insistir més en aquest assumpte i degut a la nostra incompetència estam disposats a baixar bandera davant qualsevol interpretació contrària de la nostra si és feta per una persona competent en la matèria.

Continua dient-nos el Beat que en la creació del món la intenció de Déu «no pres null canviament ne null mudament». Raó d'això, segons ell, és que «la intenció que-l món creà és Déu infinit e eternal en tota perfecció». Explanem el raciocini i així la lògica sabrà més gustosa al nostre enteniment. Primerament, dir que «la intenció que-l món creà és Déu infinit e eternal en tota sa perfecció» supolsa [39] que el «mudament» repugna a la infinitat i eternitat de Déu. Repugna a la infinitat: Infinitat equival a infinita perfecció. La infinita perfecció no pot admetre augment ni disminució, millorament ni pijorament. I, com que el mudament suposa existència posterior d'una perfecció que abans no existia o extinció d'una que existia abans del mudament, tenim, en resultat,

⁴⁵⁴³ Nota d'edició: doble subratllat de l'original.

que la mutació repugna a la infinitat. Repugna a l'eternitat: L'eternitat conté i posseeix ensems tota la vida interminable (Boeci). Deim ensems, o sia a un mateix temps. Així resulta que tota la vida capaç d'esser posseïda és posseïda de fet, a un mateix moment, per aquell que és etern. D'aquesta manera els conceptes de pretèrit, present i futur que tenim en el temps són completament estranys a l'eternitat. Essent, doncs, així el que posseeix a un mateix temps tota la vida possible no pot sofrir canvi ni mudament, perquè si el sofrís començaria a posseir el que abans no posseïa o deixaria de posseir el que posseïa abans.

«Si en Déu no hi hagués intenció d'engerrar Déu e produyr Déu, fora intenció en Déu pus nobla ara con lo món es, e menys noble | [40] ans que el món fos, com sia cosa que intenció sens utilitat no-s covenga ab bontat e perfecció contra ociositat d'entenció en utilitat de caritat e de saviesa e de granesa». La interpretació més fidel ens sembla esser aquesta: apareix conforme a la «bontat e perfecció» de Déu el que de la seva intenció se'n segueixi utilitat en Déu mateix. La utilitat única que es pot seguir en Déu mateix és manifestació dels seus atributs i la comunicació dels seus béns segons allò de que el bé és difusiu de si mateix. D'aquí es segueix que si aqueixa tendència a comunicar-se i difondre's que és pròpia de tot bé i amb eminència del Bé suprem no quedàs satisfeta eternalment en el misteri de la Trinitat Augusta per la generació de Déu Fill i l'inspiració de l'Esperit Sant Déu, semblaria més nobla la intenció de Déu després de la Creació que abans d'ella; perquè abans d'ella li mancaria al Bé suprem la característica de tot bé que és comunicar-se i difondre's.

Després de tot el que s'ha dit declara el Beat «ha creades en lo món unes coses per intenció d'altres». Ens posa l'exemple [?] | [41] per la influència que exerceixen damunt els cossos terrenals. La finalitat relativament última (així es pot deduir de la doctrina lul·liana) de tota aquesta subordinació que tenen unes creatures amb les altres és el servei de l'home. Acaba Ramon el capítol queixant-se i invitant el seu fill a plorar perquè totes les coses d'aqueix món «segueixen l'orde e la regla de la intenció perquè són creades» i en canvi l'home a qui totes les altres coses del món estan subordinades «és contra la intenció perquè és creat faent peccats qui són contraris a la intenció de Déu». | [42]

IV. Encarnació

[A] Sumari

1) Intenció de Déu en l'Encarnació i finalitat de la mateixa {paràgr. 1, 5, 6. 2) L'Encarnació és el major bé que pot esser creat {paràgr. 2. 3) L'Encarnació, exsalsament màxim de la creatura {paràgr. 3. 4) És impossible que l'Encarnació sia contrària a la infinita perfecció de Déu {paràgr. 4. 5) L'home pot conèixer i amar l'Encarnació {paràgr. 7.

[B] Sant Tomàs (Summa theol. pars. III, art I) adueix per demostrar la conveniència de l'Encarnació que les coses invisibles de Déu convé que sien mostrades per medi de les visibles, car tot el món és estat fet per això segons allò de l'Apòstol: *«Invisibilia Dei per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur»*. Després següent Sant Joan Damascen ens diu que per medi del misteri de l'Encarnació es mostra a un mateix temps la bondat, la saviesa, la justícia i el poder o virtut de Déu. El Beat Ramon, en termes molt semblants, ens mostra que el Fill de Déu s'encarnà per intenció de demostrar «als àngels e a home gran granesa de bondat, poder, caritat, humilitat e llarguesa». Ho podem entendre així: que Déu, els àngels i homes, grandesa de | [43] bondat, poder, caritat, humilitat i llarguesa no és altra cosa, a la llarga, més que manifestar als àngels i als homes els seus béns. I com que en això consisteix precisament la glòria externa de Déu, tenim aquí, en resultat, la causa final absolutament última de tot el que fa Déu presentada per Ramon com a intenció de l'Encarnació del Fill de Déu, i per dir-ho més filosòficament tenim la causa final del gènere presentada com a causa final d'una de les espècies que es contenen dins aquest gènere. Això és ben conforme a la veritat i a la lògica, car si el tot té una causa final, la part del tot, necessàriament ha de participar, a la llarga, de la causa final del tot, quan no es doni el cas de que aquestes parts no tinguin altre relació que la mera juxtaposició, car en aquest cas no formarien un vertader tot sinó un conglomerat heterogeni.

Declarada en el paràgraf 1. la intenció de Déu en l'obra magna de l'Encarnació, se segueixen tres paràgrafs (2. 3. 4) que semblen encaminats a demostrar la conveniència del gran Misteri coençador del testament de gràcia. Els arguments de conveniència que s'hi contenen semblen originals del Beat: a) En Jesucrist la naturalesa humalna [44] és un «bé creat a Déu ajustat». Com que el major bé que pot esser creat és la creatura ajustada a Déu en unitat de persona, tenim, en resultat, que la voluntat de Déu en l'Encarnació es concorda ab «la major intenció ab que es pot concordar en crear

criatura» (1);⁴⁵⁴⁴ això és convenient, sens cap mena de dubte, a la bondat de Déu (paràgr.2).

b) El major enaltiment que pot otorgar el Poder divinal al poder crear és ajustar el bé, creat a si mateix de la manera ja dita, i per altra part això és conforme a la caritat, a la justícia, a la granesa i bondat de Déu «per tal que poder ús de tan gran intenció en criatura, com criatura pot sostenir» (paràgr. 3).

c) I aquí tenim un tercer argument que és dels anomenats «*per absurdum*»: si la intenció que Déu tingué quan s'encarnà fos contrària a sa infinida perfecció «fora la intenció menor que'l poder que Deus ha en infinida virtut e perfecció» i es seguiria que en Déu unes virtuts serien contra les altres en intenció i això és impossible (paràgr. 4).

En els paràgrafs 5 i 6 es declaren els motius de l'Encarnació del Verb. Déu volgué prendre carn humana per tal de poderlse [45] donar si mateixa en la glòria (1)⁴⁵⁴⁵ i per tal que l'home per medi d'aquell cos gloriós pogués haver la major glòria que no seria major si no fos per medi de l'Encarnació i ajustament de Déu i home. Diu Sant Tomàs «de dues maneres una cosa es diu necessària pel fi. Primerament de tal manera que sens ella no hi pugui haver res; i així el menjar és necessari per la conservació de la vida humana. D'altra manera, quan per medi d'ella s'arriba millor i més convenientment al fi i així el cavall és necessari pel viatge. De la primera manera no fonc necessari que Déu s'encarnàs per la reparació de la humana natura, car Déu podia per la seva virtut omnipotent reparar la natura humana per molts altres medis. De la segona manera fonc necessari que Déu s'encarnàs per la reparació de la natura humana. D'aquí on diu Agustí (2):⁴⁵⁴⁶ si havem de mostrar la veritat, a Déu no li mancaren altres medis possibles ja que totes les coses estan igualment subjectes a la seva voluntat, però per sanar la nostra misèria no tingué altre medi més convenient (3).⁴⁵⁴⁷ | [46] De tot el que s'acaba d'exposar es dedueixen prou marcades equivalències entre la doctrina del Doctor de la Gràcia i la del Doctor Angèlic per una part i la que sobre aquest punt ens mostra el Mestre Il·luminat a les darreres paraules del paràgraf 5 del IV capítol. Agustí i Tomàs diuen que malgrat no esser necessària, absolutament parlant, l'Encarnació per salvar l'home ja que Déu en la seva omnipotència disponia d'altres medis, amb tot i

⁴⁵⁴⁴ (1) Per intenció de que aquesta bondat sia amada i coneguda per la criatura, tant com aqueixa pugui tenir virtut d'amar i de conèixer.

⁴⁵⁴⁵ (1) Això està implícitament contingut en la doctrina de fe del Símbol Niceno-Constantino «Qui per nosaltres i per la nostra salut devallà dels cels. I s'encarnà»... Com que la nostra salut és la glòria eterna, el Verb davallà dels Cels per donar-nos la glòria eterna.

⁴⁵⁴⁶ (2) De Trinit. lib. XIII, cap. 10.

⁴⁵⁴⁷ (3) Summa Theol. Pars III, quaest. I, art. I

això, perquè millor i més fàcilment es conseguís aqueix fi era necessària l'Encarnació. Ramon diu que la major glòria que Déu volgué donar a l'home no podia esser donada sens l'Encarnació, perquè sens aquesta perdura la seva majoritat; això sembla suposar que sens l'Encarnació Déu podia donar glòria a l'home encara que no la major glòria.

En el paràgraf 6. es fa distinció entre la causa final relativament última i la final absolutament última de l'Encarnació ja declarada en el paràgraf 1. Ramon tracta d'aqueixes dues causes baix el nom de la primera i segona intenció. Nostre Senyor Déu s'encarnà «per recrear l'home que era perdut e cahut en la ira de Déu per lo peccat del primer pare». Aquest fonc la segona intenció car la primera fonc «demostrar ses virtuts». I això per què? Perquè per «demostrar la granesa | [47] de sa bondat, poder e saviesa» és més convenient a la divina justícia que la recreació de l'home. Són paraules plenes de lògica i completament ortodoxes. Efectivament Déu és just i la seva justícia posa el bé major davant el bé menor. La manifestació dels atributs divinals que constitueix la glòria externa de Déu és major bé que la recreació de l'home. En conseqüència, Déu tingué la primera intenció en la manifestació dels seus atributs i la segona en la recreació de l'home.

És conforme a la gran caritat de Déu donar a l'home «molt gran intenció, salvant a home franch arbitre» (o sia sens que per això patesqui detriment el lliure arbitri de l'home). S'hi conté aquí una declaració interessantíssima. Abans que sorgissen les heregies luteranes sobre el lliure arbitri de l'home i les jansenístiques sobre la predestinació i abans que el Tridentí llençàs l'anatema terminant contra tot el que digui que el lliure arbitri de l'home s'estengui amb el pecat d'Adam, Ramon no sols ens suposa sinó que ens declara obertament que la gràcia de Déu no destrueix el «franch arbitre» o sia la llibertat de l'home. Segueix el Beat «e per açó volch Déus que poder ne donàs major poder en home per amar e entendre | [48] la incarnació que és la major e la millor obra que Déu puscha haver en criatura, ne creatura reebre». L'«entendre» de que es tracta aquí no pot significar «comprendre» el misteri de l'Encarnació perquè el misteri deixaria d'esser misteri si fos comprès per l'home; tampoc significa ni pot significar «entendre el misteri sense més llum que la raó natural» car si tal significàs estaria en gran perill l'ortodoxia doctrinal del Beat. El que probablement i en el sentit obvi «entendre» aquí significa és l'acte previ de l'enteniment que com s'ha vist en el primer capítol és necessari en tota intenció perquè pugui actuar després la voluntat (*Nihil volitum quin præcognitum*). De tal manera que aquí «entendre» ni significa «comprendre» ni «entendre per les causes últimes» sinó conèixer simplement. | [49]

V. De temptació

En aquest capítol el que es proposa Ramon és prevenir el seu fill que es troba a la flor del món i a l'edat de la inexperiència contra tota mena de temptacions de les que poden sorprendre qualsevol fill d'Adam i Eva, especialment quan aquest és jove i està poc avesat a la lluita. Constitueix aqueix capítol segons ens diu Mn. Salvador Galmés «una revista llampant de les situacions normals de la vida en l'orde espiritual i material sense comptar la seva alta valor psicològica i de guia segura de perfecció» (1).⁴⁵⁴⁸

En memòria dels trenta diners perquè fonc venut Nostre Senyor Jesucrist divideix Ramon aqueix capítol en trenta rúbriques que corresponen a les set virtuts teologals i cardinals, als set pecats capitals, a l'oració, als tres sagraments de la Confessió, Eucaristia i Matrimoni, a les ciències, a la riquesa, pobresa i honrament, als elements naturals (una sola rúbrica per tots), als oficis de prelat, religiós, clergue, cavaller i demés oficis inferiors que estan continguts en la rúbrica trentena «De poble». | [50]

Virtuts i vicis

Les catorze primeres rúbriques del present capítol corresponen a les set virtuts i als set pecats capitals. Les virtuts apareixen en les paraules de Ramon íntimament unides en llurs intencions; semblen set anelles que enfilades una amb l'altra formen la cadena d'or que lliga la intenció de l'home a la intenció de Déu, lligant també el microscòpic engranatge de nostra voluntat als plans gegantins del Creador. Totes set formen un cos de defensa que ens protegeix contra les envestides de l'enemic; per això veim que quan l'artilleria contrària intenta fer blanc en una de les set virtuts per medi de la temptació, les altres sis corren en defensa de la virtut atacada, havent-hi en aqueix cos d'exèrcit ajuda mútua i acció combinada.

En el camp contrari es troben també units els set pecats capitals, dels quals es serveix el dimoni per temptar els homes en totes les ocasions que pot. En la defensa de l'ànima en gràcia contra aquests set enemics és allà on es veu més clara l'acció combinada de les virtuts. És importantíssim l'estudi d'aqueixos set pecats anomenats per Fra Lluís de Granada O. P. «*siete universales raices de todos los vicios*» als quals Cassià, veient-ne la transcendència, dedicà vuit llibres. | [51]

⁴⁵⁴⁸ (1) Proemi del vol. XVIII de l'Edic. original de les Obres de R. Lluís.

[A] Sumari

- 1) Intenció de la fe: creure la veritat que no es pot entendre (paràgr. 1).
- 2) Ajuda que dóna cada una de les demés virtuts en les temptacions contra la fe. (paràgr. 2 i 3).
- 3) Fermesa intel·lectual que dóna la fe sincera (paràgr. 4).
- 4) Primera intenció a la fe. Segona intenció als motius de credibilitat.
- 5) Impossibilitat de conèixer i entendre coses contràries a la fe.
- 6) Conclusions pràctiques (4, 5 i 6, paràgr. 5)

[B] La intenció de la fe segons el Beat és «que hom cregua la veritat que enteniment no pot entendre». Aquí tenim un baluard de defensa contra tot el que acusi el Beat de semiracionalista; i millor encara que una arma defensiva podem dir que posseïm una poderosa artilleria [A] capaç de desfer tots els sofismes dels adversaris. En aquestes poques paraules queda ben definida la incomprendibilitat dels misteris de la fe. La paraula «entendre» com es dedueix del context tant pot significar aquí «conèixer naturalment» (o sia sens la llum de la Revelació») com «entendre per les causes últimes» (o sia filosòficament). Si aquesta paraula no tingués aquí un sentit divers del que té a molts altres l [52] textos lul·lians el Beat es contradiria a si mateix, la qual cosa sembla impossible en un home d'honoradesa intel·lectual i moral tan provada com és el nostre Beat. Per altra part advertim que aqueixes diferències de sentit en el terme «entendre» no es troben a certa distància cronològica que deixi suposar que el Mestre tingué temps suficient per canviar d'opinió, sinó que es troben dins el mateix llibre que estudiam, com vérem en el capítol anterior, i més encara dins la mateixa rúbrica «de fe» com veurem un poc més envant (pàg. 54).

Ens ha dit quina era la intenció de la fe i ens diu després que la temptació diabolical va contra aquesta intenció. Contra aquesta temptació, les armes que ens han de conduir a la victòria són les demés virtuts teologals i cardinals. Si tenim cap dubte de si són veritat la generació de Déu Fill per Déu Pare, la procesió de Déu Esperit Sant de Déu Pare o la unitat de les tres persones, recorreguem a la fortitud, a la caritat i a la justícia que ens ajudaran a conservar la virtut de la fe i la recta intenció en tot el que pertany a dita santa virtut. La fortitud ens enfortirà amb la caritat que com a tal ama la recta intenció de la fe. l [53]

La justícia no permetrà que facem injúria a la fe amb el pretext insuficient de que no entenem el que la fe ens presenta com a cert, car el nostre enteniment no està endreçat a entendre en tots temps el que vol entendre. Si entenem que Déu Pare pot engendrar Déu fill per ço que és infinit e essència i poder i eternal en durament, i amb tot això encara ens envest la temptació del dubte, recorreguem a l'esperança, a la justícia i a la caritat. Si tenim esperança i el concepte que tenim de Déu és just, creurem que Déu pot fer en si mateix una obra infinida i eternal com és el Verb que és ensems Déu i Fill de Déu. Diu la justícia: puis que Déu té poder de produir Déu en si mateix i de si mateix i aquesta és l'obra més gran i més nobla que pot existir, és convenient que la voluntat de Déu vulgui el que pot el poder diví i el poder executi ço que vol la voluntat, no estant d'aquesta manera ocios, si és que la divina justícia troba que s'ha de fer així. Dins aquestes paraules s'hi conté un gran argument de conveniència a favor de la generació de Déu Fill obrada eternament per Déu Pare.

Si volem entendre la veritat que creim, havem de suposar | [54] que realment existeix aquella cosa que desijam entendre i així la fe exalsarà el nostre enteniment i el farà entendre. No vol dir això que la fe demostrí a l'enteniment les veritats que abans d'esser cregudes pareixien indemostrables. De cap manera. Si el Beat volgués dir això es contradiria a si mateix, havent dit en el principi de la present rúbrica que la intenció de la fe és que l'enteniment cregui el que no pot entendre. El mot «entendre» necessàriament ha de tenir en la literatura lul-liana sentits distints que s'han de donar a conèixer per medi del sentit comú del lector imparcial i objectivista. En el paràgraf 4 que acabam d'exposar ens diu el Beat que després de suposar nosaltres el que creim és veritat, la fe exalsarà el nostre enteniment fent-lo entendre. El sentit d'entendre és figurat; vol dir que si creim les veritats de la fe, la fe que és virtut sobrenatural serà causa de que ens doni la gràcia actual suficient, la força i fermesa intel·lectual necessària perquè no dubtem, i així la nostra coneixença adquirida per la fe serà tan ferma o més ferma que la que podríem adquirir per la ciència empírica i per la raó natural. Per altra part sabem | [55] que ens comunica les veritats que havem de creure és Déu infinidament veraç, i això ha de bastar per tranquilitzar el nostre enteniment inquiet. Per això, ja diu Sant Tomàs «*ad firmandum cor sincerum, sola fides sufficit*». Enteses així les paraules del Beat, són una veritat com un temple; qui no ha notat la gran fermesa d'enteniment i la convicció robusta dels savis catòlics al costat de la doctrina confusa i la infinida divisió de les opinions sectàries? Els enteniments que es diuen lliures perquè sofreixen la servitud de la incredulitat no fan més que redolar de barranc

en barranc i de dubte en dubte fins a arribar a dubtar de si mateixos i de sa pròpia existència. Fins i tot en aquells fundadors de sectes religioses i sistemes filosòfics heterodoxes, aquella fermesa i constància que semblen tenir és aparent, no és altra cosa més que l'orgull de no voler-se retractar. Basta citar el cas d'En Luter, heresiarca màxim el qual amb tota la seva supèrbia dubtava de tot el que deia i escrivia com ell mateix confesà.

Segueix el Beat dient que quan suposam que podem entendre el que creim i creim per ço que entenem o suposa que podem entendre, llavors no tenim ordenades les dues intencions, car tenim | [56] la primera intenció a la veritat que entenem o suposam per podem entendre i la segona a la fe. Sant Tomàs sense fer-se'n gens enfora, diu que si el que ens mou a creure són les raons inductives (motius de credibilitat) i, creim únicament per aquestes raons, el mèrit de la fe no existeix. Altra cosa seria si aduissem aquestes raons no amb la finalitat de creure per amor d'elles, sinó perquè ens ajudassen a creure més fermament (1).⁴⁵⁴⁹ Per això el Concili Vaticà definí que «la fe és una veritat sobrenatural mediant la qual, ajudats per la gràcia de Déu, creim les coses que Ell ens ha revelades, no per la veritat intrínseca de les coses vista amb la llum natural de la raó, sinó per la autoritat del mateix Déu que ens les ha revelades (2).⁴⁵⁵⁰

Si cuidam d'entendre coses contràries a la fe, per molt que malavegem no aclarirem res, i encara que ens creguem entendre-ho no ho entenem, perquè si de fet entenguéssim que hi ha realitats contràries a la [espai en blanc] es seguiria un absurde: que entendríem que la fe és falsa. Com a conseqüència pràctica, el Beat aconsella el seu fill que en totes les temptacions contra la fe procuri ajudar-se de les | [57] demás virtuts: caritat, prudència i fortitud, no volent entendre res que sigui contrari a la fe. Li fa sebre que si arribàs a entendre el que ja creia abans d'entendre, llavors hi hauria concordança de la primera i segona intenció. | [58]

⁴⁵⁴⁹ (1) Summa Theol. quaes. II, art. X, 2^{ae} 2^{ae}.

⁴⁵⁵⁰ (2) Sess. III, cap. III

2. De esperança

[A] Sumari

1) Finalitat (intenció) de l'esperança. 2) Altres virtuts contra que peca el que és vençut per la temptació contra l'esperança. (paràgraf 1); 3) Temptacions contra l'esperança. 4) Ajuda que donen a l'esperança la justícia, la fortitud i la prudència(paràgr. 2).

[B] La «intenció» o finalitat de l'esperança és que «hom esper de Déu justícia e misericòrdia». Segons el Beat el que peca contra l'esperança i es desespera perquè ha comesos molts de pecats, peca també contra la fortitud, contra la caritat, contra la prudència i contra la justícia. Peca contra la fortitud, perquè l'home deu esser «fort» en son «coratge» tant en el temps d'amar la misericòrdia de Déu, com en el temps de tèmer-ne la justícia. Peca contra la justícia car aquesta exigeix el penediment i la confessió del pecat. Peca contra la prudència perquè aquesta ens recorda la misericòrdia de Déu en tal forma que no podem prudentment desconfiar-ne. No dóna el Beat la raó perquè peca contra la caritat, però és evident: qualsevol pecat és una ofensa a Déu i en conseqüència un acte contrari a la caritat que consisteix en estimar Déu i estar unit | [59] amb Ell per la gràcia; per altra part el que havent pecat no corre a reconciliar-se amb Déu no vol de bon de veres estimar Déu, perquè si el volgués estimar, procuraria posar-se com més prest pogués, en estat de gràcia i de caritat.

Sant Tomàs, en la *Suma Teològica* (2a 2ae quaest. XVIII art. III), sostén que el temor mundanal és sempre dolent perquè el que tem perdre els béns del món està aferrat al món com a fi i no com a medi. El Beat ens ensenya doctrina quasi idèntica en el paràgr. 2 de la present rúbrica, dient que el que té paor de la mort, d'esser vençut dels enemics, de perdre les riqueses, hornament o qualsevol altra cosa molt estimada d'aquest i es preocupa de certificar-se sobre si el que tem succeirà o no, aquest obra contra la virtut de l'esperança i contra la intenció que en dita virtut devem tenir, car l'esperança ens ha estat donada perquè usem d'ella, confiant en l'ajuda de Déu. La doctrina com havem dit és idèntica en el seu fons en ambdós teòlegs, encara que la raó d'un sia que no ens havem d'aferrar al món com a fi i la de l'altre sia que hem de confiar en la Providència; una cosa és l'enunciat de la tesi i altra cosa són les raons que la demostren.

La justícia, la fortitud i la prudència ensenyen a tenir la primera intenció a l'esperança i la segona a la malanança que sofrim.

Acaba així «E si tu, fill, creus en mes paraules, amaràs la intenció perquè esperança es e usaràs en esperança de les altres virtuts per lo qual seràs agradable a les gents e a Déu». I [60]

3. *De caritat*

[A] Sumari

1. Intenció (finalitat) de la caritat. 2) Ajuda recíproca de la caritat i demás virtuts (paràgr. 1); 3) Primera i segona intenció que havem de tenir en l'amor al senyor terrenal en les coses terrenals. Virtuts que acompanyen (Paràgr. 2 i 3); 4) Idem de Idem en les coses celestials (paràgr. 4); 5) La societat feta per la caritat. 6) La caritat ordenada comença per si mateix. 7) Justícia, esperança i prudència del que ama el proisme en 2a intenció (paràgr. 5); 8) Intenció de l'amor a Déu per medi del proisme. 9) Remeis i raons contra les temptacions adverses a dita amor (paràgr. 6).

[B] La finalitat («intenció») de la caritat és que «hom am Déu e si meteyx e son pruysme». Sant Tomàs, tractant l'objecte de la caritat (1)⁴⁵⁵¹ següent⁴⁵⁵² Sant Agustí (2),⁴⁵⁵³ diu que havem d'estimar quatre coses per caritat ço és a saber: Déu, el proisme, el nostre cos i nosaltres mateixos. Coincideix, doncs, amb el Beat, car en el «si meteyx» hi estan inclosos els subjectes de la caritat i llurs cosos respectius.

En les temptacions contra la caritat [A] ens diu el Mestre que podem ajudar-nos de la vera intenció d'aquesta mateixa virtut i de ses virtuts companyes. Afegeix que vencent la temptació contra la caritat vencerem «los peccats» i exalçarem «les virtuts». És ben exacta aquesta afirmació car l'estat de gràcia i de caritat és la condició I [61] indispensable perquè les virtuts sobrenaturals arrelin en la nostra ànima; per altra part el que estima Déu de bon de veres farà tot quant pugui per arreglar la seva conducta segons la Llei de Déu.

La doctrina que exposa en el paràgraf 2, a més d'esser un savi amonestament per ordenar les relacions privades del servent amb son senyor i la vida privada del servent, és també d'una gran transcendència sociològica. En tot el que digui referència als béns temporals, el vassall deu estimar més el profit del seu senyor que el profit propi seu; i això per què? Perquè el senyor «pot fer dels béns temporals major utilitat e esquivar

⁴⁵⁵¹ (1) 2a 2ae quaest. XXV art XII Summ. Theol.

⁴⁵⁵² Nota d'edició: òbviament aquí vol dir «seguint».

⁴⁵⁵³ De doct. Clarit. lib. 7 cap. 23 in princ.

més del mal que-l vassall» i per això el «princep sia en pus nobla intenció que-l vassall». Aquesta manera d'estimar els béns propis i els béns del senyor es concorda amb les virtuts de «justicia, fortitudo, prudencia, tempraça, fe e esperança». Les raons d'aquesta concordança estan contingudes en el paràgraf 3: en tal amor hi ha fortitud perquè havem d'estimar els delits d'aquest món més pel nostre senyor que per nosaltres; hi ha prudència perquè així hem sabut guanyar gran mèrit; hi [sic] tempraça perquè així ens exercitam en la continència i en l'abstinència; «e fe no-y pert son dret per ço quor creu en la justícia de Déu; l [62] e açó meteyx se segueix de esperança».

La comptabilitat dels béns celestials és totalment inversa: tractant-se de béns celestials ens havem de tenir, segons Ramon, la primera intenció a nosaltres mateixos i la segona al nostre senyor i fent-ho així obram segons les virtuts de justícia, prudència i esperança. Obram segons la justícia, car tenim el senyor com a medi per tenir després Déu en glòria sens fi; obram segons la prudència, perquè així reconeixem en nostra manera d'obrar la finalitat («intenció») que tenim nosaltres i la que per nosaltres té el nostre senyor terrenal «car aquella cosa es prudencia que conserva contra temptació la final rahó perquè es una cosa»; obram amb esperança perquè el que treballa en les virtuts del propi «coratge» més que en les virtuts del seu senyor o del proisme espera, sens dubte, la glòria remuneradora.

La societat, segons Ramon, ens ha estat donada perquè hom pugui exercitar la caritat fraterna. Amb tot això, ens devem estimar nosaltres mateixos en primera intenció i el germà proisme en segona; i això és conforme car Déu ens dóna el proisme perquè usem de caritat; és conforme a esperança, car això demostra que l [63]⁴⁵⁵⁴ esperam que ens serà donat el guasardó per medi de la caritat amb què l'haurem merescut; conforme a la prudència, car sabem guanyar mèrits per la glòria; sabem veure que l'obra meritòria és guasardonada ab la glòria del Paradís.

En el proisme que estimam per segona intenció devem estimar-hi Déu per la primera i el contrari és qualificat per Ramon de temptació. Contra aquesta temptació tenim al nostre costat la justícia, l'esperança, la prudència, i la fortitud. Comparem la majoritat infinida del Déu Creador amb la menorit finida del proisme creat i ens convencerem de que aquest no és més que un reflex pàl·lid i paupèrrim d'Aquell i que tot quant té de bo la creatura ho té del Creador sens poder-se gloriar de res. «E si tu, fill, has aytal art e manera contre temptació leugerament pots esser en la amistat de Déu». l

⁴⁵⁵⁴ Nota de l'edició: rectifiquem l'enumeració, que a l'original apareix equivocada com a [53].

[64]

[A] *Sumari*

- 1) Noció i finalitat (intenció) de la justícia (paràgr. 1).
- 2) El que ama el pecat fuig de la justícia i fugint de la justícia fuig de l'esperança, caritat, fortitud i tempraça (paràgraf 2).
- 3) Concomitància de la justícia amb la caritat, fortitud, prudència i tempraça; 4) Les temptacions contra la fortitud van contra la justícia; 5) Conseqüència pràctica (paràgraf 3).

[B] Justícia segons la definició d'Ulpia (tit. I Digest.) i de Justinià (tit. I Institut) és la voluntat constant i perpètua de donar a cadascú el seu dret (el que li pertany per dret) (1)⁴⁵⁵⁵. Per fer-ho així és necessita una gran equanimitat i es necessita també estar lliure de tot apassionament tant favorable com desfavorable; i com és clar l'efecte primer d'aquesta imparcial ecuanimitat ha d'esser tractar a tothom igualment sense que cap simpatia ni cap fellonia personal ens faci estimar o avorrir tal subjecte més que tal altre; amb una paraula, la justícia requereix perfeta i igualtat d'ànim en la manera de judicar l'expedient del major enemic nostre i en la de judicar la del nostre mateix pare; sols amb aquesta imparcial igualtat es pot arribar a conèixer la veritat així com és i es pot aplicar | [65] amb justícia el càstig o la recompensa. Essent, doncs, així no sembla gens inoportuna la definició que el Beat ens dóna: «Justícia és, fill, per intenció de egualtat feta entre major e (major e major e) menor e menor e menor contra desegualtat en coses on se cové concordança».

El pecador que ama el pecat i no en vol sortir ama el pecat per primera intenció i la injustícia (injúria) per segona (car estimar el pecat és injustícia manifesta) i privant-se de la justícia es priva de les virtuts germanes: esperança, caritat, prudència, fortitud i tempraça. Es priva de justícia perquè infon dins son enteniment i voluntat la injustícia («injúria»); obra contra caritat, perquè ama el pecat i el que ama el pecat no ama Déu segons allò de l'Evangeli «*Nemo potest duobus dominis servire*»; obra contra esperança, car si obràs conforme a ella, estant en pecat, malavejaria per eixir-ne; obra contra prudència car és suprema ignorància i follia la del que ama el pecat i desama Déu no sabent fins quan podrà viure ni si arribarà a temps a aconseguir el perdó de Déu. El que ama el pecat amb la falsa esperança de convertir-se més envant, obra contra la justícia

⁴⁵⁵⁵ (1) *Perpetua et constans voluntas jus suum unicuique*. La cita està presa d'una nota marginal de l'edició de la Summa Teol. quaest. LVIII art. I 2n.

(«injuriósament») i és mereixedor de que allunyi d'ell per a sempre l'esperança [66] i totes les demás virtuts.

La intenció recta i la justícia, segons Ramon, es concorden contra la injúria i contra la temptació perquè la injúria va contra la justícia i ataca la intenció recta i ordenada quan tempta l'home a donar tota la importància a la segona intenció sense fer gens de cas de la primera. Per demostrar això que acabam d'exposar, basta dir que la justícia exigeix que l'home endreci tots els actes vers la primera intenció (fi suprem) no estimant els més que en segona intenció.

Quan hom, estant encara dins la rectitud, ama per segona intenció els treballs que sostén, amant la justícia per la primera, llavors la seva fortitud és temptada junt amb sa caritat i el temptador l'inclina a fugir de la sofrença dels treballs; i si la caritat és vençuda per privació de fortitud, la justícia perd ses arrels i ses forces que tenia, que tenia en les virtuts de prudència i templança, car aquestes dues darreres es regien amb la caritat i la fortitud i desunides la caritat i la fortitud tota l'edificació espiritual se'n va per terra «e per açó priva la segona intenció en paciència; e car sens la segona intenció la primera intenció no pot romanir en justícia e per açò mor justícia en la privació de la primera intenció, e neix injúria; e la primera intenció és enversada en la tua voluntat qui ama més repòs e benenances que sostenir treballs per justícia. On com açò sia en així donchs si tu, fill, ames justícia, guarda't de injúria e de temptació que comencen en la segona intenció a destruir la justícia». De tot el que s'acaba d'exposar es veu que la justícia comprèn totes les altres virtuts; s'explica com és que amb molta freqüència en la Sagrada Escripura *home* és sinònim de «home bo». És ver que Sant I [67] Tomàs diu que (1)⁴⁵⁵⁶ diu que l'objecte de la justícia està sempre en els altres i no en nosaltres mateixos, essent la justícia una virtut general (i diríem nosaltres una virtut social); però això no és suficient per dir que la doctrina de l'Angèlic és oposada a la del Beat, car les obligacions de justícia que té l'home no estan tan sols en els altres homes sinó també i molt més fortes encara en Déu que son Creador i Rei suprem i per tant la justícia ens obliga a totes les virtuts necessàries per complir la voluntat de Déu.

⁴⁵⁵⁶ (1) Summa Theol. quaest. LVIII art. II

5. De prudència

[A] Sumari

1) Noció de la prudència (paràgraf 3). 2) Intenció de la prudència; 3) Temptacions d'ignorància i follia contràries a dita intenció (Paràgraf 1); 4) Concordança de prudència i la saviesa; 5) Concordança de la peresa i la ignorància; 6) Concordança de la prudència i la justícia (Paràgraf 2).

[B] El Beat en el paràgraf 3 de la present rúbrica ens dóna una descripció magistral i lluminosa de la prudència: «Prudència és, fill, virtut qui requer volentat illuminada per enteniment e jutjada per justícia, per ço que esperança e caritat e fortitudo e tempraça conserven a prudència la sua intenció, la qual és elegir major bé e esquivar major mal ans que menor, e traure de mal bé, e haver art e manera de menar los accidents segons que-s cové e fets en temps e lochs; e en parlar e en cayllar cogitar e obrar e en les [A] altres maneres d'est semblant». | [68]

La finalitat o intenció de la prudència és que els homes sapien usar de virtuts i fugir de vicis en exerciment de la carrera que té empresa tot cristià, la qual consisteix en «amar Déu e conèixer, e amar cascun home si mateix e son pruyse». Les temptacions contra la prudència són adverses, com és natural, a la intenció que acabam d'exposar i la finalitat que persegueixen és desviar la voluntat de l'home de la intenció de la prudència per embassar-la dins el fang de la ignorància i de la follia. Qualcú dirà que la ignorància és involuntària i que la follia és defecte natural, però al que tal ens digui li respondrem amb Sant Tomàs (1)⁴⁵⁵⁷: «La follia (*stultitia*) que és defecte mental natural no és pecat; però la follia carnal per la qual hom es sumergeix de tal manera dins les coses de la terra que es fa inútil per percebre les coses divines, no deixa d'esser pecat». Per altra part, sabem que la ignorància supina, o sia, la que procedeix de la negligència, és ignorància culpable, quan hom està obligat a certificar-se de les coses que ignora.

Diu el Beat que la prudència i la saviesa són quasi una mateixa cosa (no vol dir això que sien, de fet, una mateixa cosa) i com que la saviesa té el seu trone en l'enteniment, en les temptacions d'ignorància, hem de recórrer a l'enteniment, cercar en la | [69] memòria les coses que l'enteniment hi conserva estojades i aquestes remembrances junt amb la justa voluntat atemprada per la fortitud ens faran costat

⁴⁵⁵⁷ (1) 2a 2ae quaest. XLVI art II Summa Theol.

contra la peresa (1)⁴⁵⁵⁸ («accidia») que va junta amb la ignorància. Llavors, quan haurem entesa la cosa remembrada en la memòria, havem de passar aquesta cosa de l'enteniment a la voluntat, o sia, hem de passar de la teoria a la pràctica, dels plans militars a l'ofensiva, i així la voluntat conduïda per la justícia ens farà seguir la llegítima intenció de la prudència. | [70]

6. De fortitudo

1) Noció i finalitat de la fortitudo. 2) Objecte i finalitat de les temptacions contra dita virtut (paràgraf 1). 3) La fortitud, força de totes les virtuts. 4) L'absència de la fortitud, força de tots els vicis (paràgraf 2). 5) Temptacions contra la fortitud (paràgraf 3). 6) Medis per estar sotmès a la fortitud (paràgraf 4). 7) Necessitat de la fortitud en els canvis d'estament motivats per la temptació (paràgraf 5).

[B] «Fortitudo és, fill, per intenció que volentat sia en humà coratge ab temprat voler, amesurat per justícia, caritat, prudència e esperança per tal que sia hom forts en coratge contra vilania, malvestat, e engan amb que és temptada fortitudo per tal que en humà voler sia desesperança, injúria e ignorància e enamistat on puscha intrar erguyll, volpellatge, falsia, ira, avaricia e envetgya». [A] Com s'ha vist, la fortitud és necessària perquè l'haver de la voluntat tengui el tremp que es requereix per poder presentar combat a qualsevol vici. «Sapies, fill, que ab fortitudo estan forts virtuts contre vicis e per absència de fortitudo són forts vicis contra | [71] virtuts» (1).⁴⁵⁵⁹ Per això el temptador veient l'eficàcia d'aquesta virtut agota tots els recursos per esfondrar-la «menasses... ira... pobresa... mala volentat... riquesa... bellesa de persona... delitaments mundanals... honraments e altres coses a aquestes semblants».

Als ulls del Beat la tècnica ofensiva i defensiva de la temptació apareix així: l'home és deshonorat o amenaçat; sa voluntat encara dins la rectitud, ama l'esser menyspreat per haver paciència i humilitat; més el temptador altera aqueixa voluntat estimuland-la a amar el seu propi honrament i a desitjar el deshonor dels que el menyspreen o amenacen; la fortitud enflaqueix i amb ella enflaqueixen la justícia, la

⁴⁵⁵⁸ (1) Veim que Ramon presenta la peresa com amiga de la ignorància i adversària a la prudència. Sant Tomàs no se n'allunya quan dedica tota una qüestió de la Summa Teològica a la negligència com a vici oposat a la prudència. 2a 2ae quaest. LIV.

⁴⁵⁵⁹ (1) Cal fer notar que en aquestes paraules la fortitud s'ha d'entendre com a virtut general, segons un dels dos sentits que dóna Sant Tomàs a aquesta paraula «La fortitud quan és considerada com a certa fermesa d'esperit és una virtut general o millor la condició prèvia de qualsevol virtut; però quan dóna fermesa a l'esperit en els grans perills és una virtut especial» Summa Theol. 2a 2ae quaest. CXXIII, art. II.

caritat i la prudència que precisament són les tres virtuts que sotmeten l'home a la humilitat i a la paciència servint-se de la fortitud com a medi (paràgr. 1).

En la temptació l'home experimenta un canvi d'estament l [72] en si mateix (el canvi d'estat de tranquil·litat i pau a l'estat de turbació impacient); llavors és temps de fortitud i aquesta fortitud ha de posar en activitat les virtuts de prudència, justícia, caritat, tempraça i també l'esperança; llavors ens devem governar amb l'abstinència, hem de mudar els nostres pensaments infonent consideracions en nostra pensa. I així «seran vençudes diabolicals temptacions». (paràgr. 5)

Els medis que el Beat ens dóna per estar sotmesos al salutífer [sic] domini de la fortitud són els següents: a) estar lliure de vicis; b) no parlar mai sense saber per quina intenció volem parlar; c) no anar mai a cap lloc a on la justícia i la caritat no hi vulguin estar; d) no obrar tampoc res sense la llicència de la justícia i caritat. En resum, «salvar a fortitudo son dret a sa honor». I diu després «E si tu, fill, has fortitudo, venseràs tu mateix e tos enemichs, e menyspresaràs engans, ergulls e viltats e falliments » (paràgraf 4). l [73]

7. De tempraça

[A] Sumari

1) Noció i finalitat (intenció) de la tempraça. La tempraça virtut de fugir dels extrems i saber-se col·locar a un mijà virtuós. 2) Concordança de la temptació amb ambdós extrems viciosos. (paràgraf 1). 3) La tempraça pot existir en tots els nostres actes on hi pot haver extrems viciosos. (paràgraf 2). 4) Concordança de la tempraça amb les demás virtuts (paràgraf 3 i part de l'1). 5) Temptacions contra la tempraça per ambdós extrems viciosos. 6) Ajuda instantània de l'abstinència i la fortitud; 7) Ajuda definitiva de la justícia, prudència i caritat (paràgraf 4).

[B]

La tempraça vista per Ramon té la finalitat de situar l'home enmig d'ambdós extrems viciosos; és la virtut de fugir dels extrems i saber-se col·locar en un mijà virtuós. La temptació contrària es concorda amb ambdós extrems i en conseqüència estam exoisats a que se'ns tempti tant per excés com per defecte. La tempraça «conserva sa intenció contra temptació ab caritat, ab justícia e ab [A] fortitudo» (part del paràgr. 1). «Si tu, fill, est temptat contra tempraça cové que-t ajuts ab les altres virtuts ab qui tempransa se manté, car esperança li ajuda per cogitar guardó, e justícia li

ajuda a sostenir passió per conservar sanitat, e caritat fa més amar temprança que·ls plaers | [74] per los quals temprança esdevé en privació e prudència demostra com perillosa cosa és no temprança e fortitudo enforteyx la volentat ab abstinència e paciència» (paràgr. 3).

La temprança pot existir en tots els nostres actes en els quals hi pot haver extrems viciosos: «menjar, parlar, vestir, anar, cogitar, voler, entendre e en altres coses semblants a aquestes»... «car de cascuna de les coses damunt dites pot hom usar en poca o en massa gran quantitat» (paràgraf 2).

La temptació a vegades envest «per l'extremitat menor» i a vegades per la major. La raó d'aquesta poca format del temptador és que si no pot vèncer l'home per un caire, procura vèncer-lo per l'altre. En l'abstinència i la fortitud tenim l'ajuda instantània i provisional, o sia la «primera cura» per evitar la infecció moral de la temptació; fins i tant que la justícia, la prudència i la caritat vénguin a donar-nos l'ajuda definitiva. | [75]

8. *De glotonia*

[A] 1) Noció de glotonia. 2) La glotonia, absència de templança. (paràgraf 1). 3) La glotonia, vici accidental contrari a la naturalesa (2a part del paràgraf 1 i paràgr. 2). 4) Amonestaments de l'àngel benigne en les temptacions de gola (paràgraf 3). 5) La glotonia causa d'altres vicis: avarícia, furt, peresa. (paràgraf 4); 6) Ajuda de la justícia i la prudència (paràgraf 5). 7) La gola és el pecat més freqüent i més inconscient; 8) La gola, causa de pobresa, malalties, defalliments de seny i morts prematures (paràgraf 6).

[B] L'element material de la gola o «glotonia», seguint la doctrina de Ramon, és la «superfluitat de menjar e beure». L'element formal està en voler desordenat per absència de templança desamada per volentat». Aquest vici «no és per nulla intenció que sia creada» o sia no és natural a l'home, sinó contrari a la naturalesa i accidentalment vengut [A] per destruir «la intenció per la qual es creada templança» (paràgraf 1). La raó d'això és que tots els accidents virtuosos són creatures per allò de que Déu és el creador de tots béns; però els accidents viciosos no són criatures (car procedeixen del pecat) sinó que van encaminats a aniquilar la criatura [76] o, almenys, a desviar-la del fi perquè fonc creada (paràgr. 2).

Tenim necessitat de menjar i beure «per sostenir vida»; però la justícia exigeix que aquesta necessitat sigui satisfeta amb templança. Per això si quan havem menjat «atemperadament» encara volem afegir aliment excessiu i beguda excessiva, l'àngel custodi ens fa veure que la justícia, la prudència, la fortitud i la continència ens exigeixen abstinència i templança, per tal que per glotonia no siem inclintats a la culpa. L'home golós («glot») que té la primera intenció al menjar i beure té la segona a acaramullar riqueses que després haurà de tudar a darrere sues [?] i llepolies; aquesta segona intenció creix de cada dia més, creixent també la cupiditat de viure per menjar i beure, de tal manera que per adquirir diners l'home que té aquest vici comet tota mena d'actes il·legals: «ladronicis, engans e falliments». Mes com que la primera intenció és més forta que la segona, resulta que els homes gastrònoms i bevedors empobreixen finalment desgastant llurs béns i no pensant més que en complaure sa passió es tornen pererosos i dormidors. Tenim, doncs, quatre vicis originats per la gola: l'avarícia, el furt, el mancament de formalitat i la peresa.

La justícia i la prudència són les virtuts que ens ajudaran a conservar la recta intenció en qüestions d'aliments de cos i ens faran esser lliures del vici de la gola.

No hi ha cap pecat tan freqüent ni tan poc advertit com la gola, ni tampoc n'hi ha cap que sigui causes de tantes desgràcies materials: pobresa, malalties, l [77] defalliments de seny i morts prematures, «e per açó te consell que molt te sia temerosa cosa pecat de gola».

9. *De luxuria*

[A] Sumari

1) Noció de luxúria. 2) La temptació de luxúria ocasió per exercitar la fortitud i exaltar la castedat. (paràgraf 1). 3) La resistència a les temptacions de luxúria (paràgraf 2). 4) Concordança de la luxúria amb la gola, l'enveja i l'orgull (paràgraf 3); 5) Ajudes de la luxúria; 6) Motius humans que ens fan fugir de la luxúria. (paràgraf 4). 7) La castedat ajudada per les demés virtuts. (paràgraf 5). 8) L'amor al pecat de luxúria substituït per l'amor a les virtuts de caritat, justícia, prudència i fortitud. (paràgraf 6). 9) Medis per conservar la castedat (paràgraf 7). 10) Sàvia comparança entre els efectes de la luxúria i els efectes de la castedat (paràgraf 8).

[B] L'esperit del mal s'esforça per destruir la santa intenció de la castedat servint-se de la luxúria, més «luxúria és ocasió on castedat pot esser exalsada per fortitudo de volentat».

Podem tenir la primera intenció a la castedat i la segona a la temptació que és ocasió per exercitar la fortitud i demés virtuts. Per resistir la temptació de luxúria i evitar que la seva força es multipliqui el medi i remei és fer fugir de nosaltres radicalment tot el que guardi connexió amb la luxúria o en digui referència. l [78] Els vicis de «golositat, orgull, envetgya, injúria han concordança ab luxuria». Per això contra les temptacions de luxúria tendrem armes ben esmolades en les virtuts de temprança, humilitat, lleialtat, continència i justícia que són les virtuts contràries als vicis damunt dits; a més d'aquestes ens aconsella Ramon les virtuts de prudència i caritat.

Els instruments encisadors i emmetzinats de luxúria són «bells vestiments e bellesa de fayçons». Contra aqueixa enganosa lloa de l'infernai caçador tenim les següents raons: sutzetat de l'acte luxuriós. «nedesa e bellesa de castedat pura».

En el combat contra la luxúria, la castedat ha d'ocupar la primera intenció del guerrer i la segona ha d'estar ocupada per la caritat, la justícia, la prudència, la fortitud i

la templança i així la luxúria no posarà arrels en la primera ni en la segona intenció (paràgraf 5).

Si havem a la luxúria la segona intenció, aquesta pot esser substituïda per una segona intenció bona i santa a la caritat, justícia, prudència i fortitud, i aquesta segona intenció pot ser multiplicada de tal manera que esdevengui a esser la primera (paràgraf 6).

Per destruir radicalment la luxúria, el Beat ens dóna aqueixos medis: oració, contricció (de l'ànima), aflicció (del cos) i fugir de les avinenteses i ocasions de fornicar. Finalment la prudència ens presenta sàviament la comparança entre la sanitat i la malaltia, entre els vicis i les virtuts, entre la presència de Déu i l'absència (paràgraf 8). | [79]

10. *De avaricia*

[A] Sumari

1) Concordança de la llarguesa ab l'esperança, la caritat, la justícia i la fortitud i ajuda d'aquestes virtuts a la llarguesa. (paràgraf 1). 2) Avarícia per primera intenció; 3) Primera i segona intenció de llarguesa (paràgraf 2). 4) Avarícia per segona intenció. Remeis (paràgr. 3). 5) L'avar és insadollable; 6) Temors i sospites que ocasiona l'avarícia (paràgraf 4). 7) Mort prematura dels avars. 8) Injustícia social de l'avarícia (paràgraf 5).

[B] Segons el Beat les riqueses han d'esser volgudes per nosaltres en segona intenció, car per la primera havem de voler el gran bé que podem fer pel mitjà de la riquesa (part del paràgraf 2). La llarguesa contra la intenció de la qual dirigeix els seus atacs l'avarícia es conscorsa segons el Beat amb l'esperança, caritat, justícia i fortitud, tenint en el camp [A] contrari la supèrbia, la peresa, l'enveja i la ira que fan costat a l'avarícia. Quina és l'explicació de tal concordança de virtuts al costat de la llarguesa? El Beat no ens la dóna però és molt fàcil columbrar-la: l'esperança ens mostra els béns de la Pàtria fent-nos menysprear els béns miserables de l'exili; la caritat ens fa veure Jesús en els pobres que havem de socórrer amb els nostres béns; la justícia ens fa veure que l'acumulació estèril de diners és un desorde social; la fortitud enforteix | [80] nostra voluntat per tal que aqueixa no es deixi arrossegar per l'afició desordenada a l'or.

L'home simplement avar, o sia, el que és avar per pura afició als diners, sense altres impulsos que el moguin a l'avarícia, segons Ramon és el pitjor de tots els avars

car té la primera intenció a les riqueses i la segona a totes les altres coses que condueixen al seu fi suprem d'acumular riqueses i acumulades conservar-les. Aquests homes són temptats i vençuts en les dues intencions que queden capgirades d'així com devien estar.

Hi ha homes avars que, malgrat esser tals, no tenen a les riqueses més que la segona intenció havent la primera, alguns són golosos als menjars excessius que s'obtenen amb les riqueses; alguns altres que són superbs a la fama i honra que tenen els rics, «altres són avars per enriqueir sos infants e així de les altres coses semblants a aquestes». El remei contra aquestes temptacions és girar les intencions posant-les al lloc que per dret les correspon (paràgraf 3).

L'avar és incapaç de sadollar sa passió i com més va més insadollable torna; a més d'això, es veu turmentat pels perills, turbacions, treballs, sospites i temors que suposa la conservació de les [81] riqueses (paràgraf 4). «A, fill, –exclama Ramon amb paternal confiança– e tants són los homens qui son avars e no ho cuyden esser! E tants són aquells qui per avarícia moren abans que no morrien! E sabs, fill, per que l'ome avar no coneix en si avarícia? Per ço cor no ha conexença en son voler qui es desordenat per la primera e segona intenció. E sabs per que hom mor enans que no morria? Per ço quor Déus vol que aquells bens que l'home avar embargua als pobres que servesquen e fassen utilitat en altres homens, car Deus no ha fets los bens temporals per estar ocioses sots possessió dels homens avars qui utilitat hi embarguen» (paràgraf 5). [82]

11. *De superbia*

[A] Sumari

1) Intencions de la humilitat i la superbia (paràgraf 1 (part) i paràgraf 4). 2) Ajuda de la caritat, justícia, prudència i fortitud contra les temptacions de supèrbia (paràgraf 2 i part del paràgraf 1). 3) L'home orgullós menyspreador de les gents, es fa odiós a tothom i ho mereix per justícia; 4) El menyspreu és l'honor de l'home humil (paràgraf 3).

[B] La humilitat segons Ramon ens mostra que procedim del no res i en fa humiliar davant Déu que és eternal i complida essència de tots els béns. Aquesta és la recta i ordenada intenció contra la qual s'aixeca la supèrbia. Contra aqueix [A] enemic accidental que es vol fer senyor de la nostra ànima tenim quatre armes auxiliars de la humilitat; la caritat que ens obliga «a amar e a conèixer lo sobirà bé»; la prudència i la

justícia que fan considerar a l'home «com és esdevengut de no res»; la fortitud que enforteix la humilitat (paràgraf 1).

Quan siem temptats per supèrbia de riquesa, d'amics, de força, de bellesa o d'ardiment havem de recórrer a la prudència i a la fortitud que ens posaran baix el domini de la justícia i aquesta ordenarà en nosaltres les dues entencions «donant la segona intenció a riqueses, a honraments, a amics, a força, a bellesa, a ciència e ardiment; e la primera dona a Déu qui de no res t'a creat e per tu a la mort en humana natura s'es humiliat e unit» (paràgr. 2).

L'home orgullós menyspreador de les gents es fa odiós a tothom. | [83] Aqueix és el càstig que mereix per justícia; però si fos humil amaria el deshonor amb què tothom el menysprea en segona intenció amant la humilitat per primera, car la humilitat és, segons Ramon, el fi a que ha de conduir el menyspreu (paràgraf 3).

L'home orgullós i l'home humil tenen ambdues les intencions oposades: l'honrament és estimat pel primer com a fi en primera intenció i l'orgull com a medi en segona; el segon, a l'enrevés, estima la humilitat com a medi que condueix al fi suprem de l'honrament (no de si mateix sinó de Déu que com s'ha dit més amunt ha creat l'home del no res i per ell s'és humiliat fins a la mort en sa sacratíssima humanitat). I tanmateix, a la llarga, el que hi surt guanyant és l'humil i el que hi perd és l'orgullós; car l'humil obra segons la caritat, segons la justícia, la prudència i la fortitud, la qual cosa és gran honor; l'orgullós obra contra aquelles virtuts injuriosament i això és una gran deshonra. | [84]

12. *De accidia*

[A] Sumari

1) La peresa contrària a totes les virtuts (paràgraf 1). 2) Remeis contra la peresa mare de tots els vicis (paràgraf 2). 3) La peresa pecat de comunitat (?) (paràgraf 3). 4) Un cas concret de temptació de peresa; 5) Inspiracions bones que pot tenir el que està ociós (paràgraf 4).

[B] L'origen etimològic del mot «accidia» és del grec que significa *incúria*, *negligència*.

«Acedia... tristitia de bono divino quod secundum charitatem diligendum est»; tal és la definició de Sant Tomàs (1)⁴⁵⁶⁰. Aquest mateix divideix l'acídia o peresa en dues espècies: acídia, fàstig dels béns divins i acídia fàstig de qualsevol virtut i diu: «L'acídia que és tristesa (o fàstig) del bé diví que s'ha d'estimar per caritat és un pecat especial contrari a la caritat; i l'accídia [A] amb la qual ens entristim del bé de qualsevol virtut és un vici general» (2).⁴⁵⁶¹ Doncs bé, el Beat Ramon entén l'accídia en el segon sentit de vici general, car la considera com a «pecat confús» no oposat a una virtut especial sinó «contrari a la intenció comuna per la qual són esperança, caritat, justícia, prudència e fortitudo» i amb aquest caràcter general i extensiu que dóna al vici s'explica com és que els homes en tenen tan poca coneixença i tan poca consciència (paràgraf 1).

«Accidia –segons Ramon– és amar mal e desamar bé en tota virtut». Per això el temptador es serveix de la peresa per induir els homes a la gola, a la [85] luxúria i altres vicis. En les temptacions de peresa havem de recórrer a les intencions de totes les virtuts per així fortificar la nostra voluntat; però especialment havem de recórrer a la virtut contrària del vici a que ens sembla que ens vol induir el temptador per medi de la peresa (paràgraf 2).

Segueix després del paràgraf 2 un paragrafet una mica obscur de sentit. L'interpretam així: no hi ha cap vici que influeixi tant com l'accídia en la salvació i condemna dels homes; això és perquè aqueix pecat és el que s'infiltra més en la comunitat (?) (no sabem si això vol dir que és el pecat més extès o que és el pecat que més s'infiltra en les relacions socials per ço que pocs són els que es cuiden del bé comú). La salvació és més significada en els homes que amen el bé comú que en els que amen el bé particular per ço que el bé és major i més «util en comunitat que en especial». La conclusió és que havem de tenir la primera intenció al bé comú i la segona al bé particular. Malgrat no acabar d'entendre aquest ditxós paragrafet, hi veim aquí un esplai generós del zel missioner del Beat, de la seva ardentíssima caritat fraterna i, si ens és permesa l'expressió, del seu altruisme sobrenaturalitzat. | [86]

En el paràgraf 4 distingim dues parts. En la primera part se'ns presenta un cas concret de temptació de peresa: la temptació de peresa amb el pretext dels respectes humans (no facis el bé, perquè se'n riuran de tu). A la segona veim com l'àngel bo a vegades treu bé del mal i es serveix de l'estat ocios en què està l'home per infiltrar en sa pensa bons pensaments i sàvies consideracions. | [87]

⁴⁵⁶⁰ (1) Sum. Theol. 2a 2ae quaest. XXXV art. I

⁴⁵⁶¹ (2) Ibid. art. II

13. *De envetgya*

[A] Sumari

1) L'enveja serventa de tots els pecats capitals. 2) La prudència bona consellera en les temptacions d'enveja. (paràgraf 1). 3) Remei contra la temptació d'enveja que va junta amb temptació de gola (paràgraf 2). 4) Necessitat de saber manejar bé les dues intencions per vèncer les temptacions, qualsevols sien. (paràgraf 3). 5) Injustícia de l'enveja. 6) Penalitats que duen en si els béns terrenals (paràgraf 4). 7) Tristor, set insadollable i passió d'ira que engendra l'enveja (paràgraf 5).

[B] Ens presenta el Beat l'enveja com a sirventa de tots els pecats capitals (1).⁴⁵⁶² No ens dóna les raons d'aquesta afirmació, però tot el que tengui ulls i vulgui veure reconeixerà que les paraules de Ramon degoten sabiduria: no és ben cert que molts de pecats tenen el seu origen d'enveja? Quantes viltats i traicions! Quants d'homicidis! Quantes calúmnies i mermulacions!⁴⁵⁶³ Quant de bé s'hauria pogut fer i no s'ha fet per culpa de l'enveja! Els nostres primers pares ja es [A] deixaren dur per l'enveja quan menjaren la fruita prohibida per esser tant com Déu; Caïn cometé per enveja el primer homicidi que tacà la terra de sang humana. El crimèn més gran que es cometé en el món, o sia el deïcidi del Calvari, fonc comès per l'enveja dels escribes i fariseus. I passant l [88] als temps actuals, no és ver que molts de llibertins no serien tals si no haguessin comès llur primer pecat per l'enveja que tenim dels companys corromputs? No és ver que moltes ambicions ilegítimes neixen d'enveja?

En les temptacions d'enveja ens diu que havem de recórrer a la prudència i aquesta ens farà saber a quin altre pecat ens vol conduir el temptador per medi de l'enveja i contra quina virtut especial va la temptació (paràgraf 1). Un cas concret: l'enveja ens tempta amb gola (fent-nos desitjar una cosa de menjar que no és nostra, sinó del nostre germà proisme); recorreguem a la tempraça tenint a ella la primera intenció i així la justícia ens enforteix fent-nos veure la injustícia del nostre desig i altra tant farà la prudència.

Molts d'homens tenen enveja i no en voldrien tenir, d'ahont procedeix llur mal? De que no saben l'art de mortificar-se i d'usar rectament de les dues intencions; de que

⁴⁵⁶² (1) Fra Lluís de Granada (Guia de Pecadores parte II, cap. IV) diu «los otros dos vicios que son ira y envidia, sirven a cualquiera de estos malos amores».

⁴⁵⁶³ Forma dialectal, dissimilada, de «mormolació», vol dir, «murmuri».

no saben conèixer els pecats per contrastar les temptacions i fortificar les virtuts, segons s'ensenya en aqueix llibre (paràgraf 3).

Per tal que no tenguem enveja ens fa veure el Beat que abans d'esser creats no tenim res ni érem res i ens mostra les penalitats que duen anexas els béns terrenals que envejam (paràgraf 4). Ens mostra també la tristor, la set insadollable i la passió d'ira que neixen de l'enveja (paràgraf 5). | [89]

14. *De ira*

[A] Sumari

1) La passió d'ira (no el pecat) necessària perquè pugui existir la virtut de la paciència. (paràgraf 1). 2) La fortitud, primer remei a que havem d'acudir en les temptacions d'ira; després ens havem d'ajudar de la caritat, justícia, prudència i esperança. 3) De tota aqueixa resistència defensiva neix la paciència (paràgraf 2 i 3). 4) La ira i la impaciència no destrueixen la llibertat de l'home (paràgraf 4 i 6). 5) La duració llarga de la ira, més llarga encara si no se li oposa resistència ab ordenament sobtós de les dues intencions fet amb l'ajuda de les virtuts (paràgraf 5). 6) Conclusió de les 14 primeres rúbriques que han explicat la manera com es troben en l'home la temptació i la intenció. Preparació per les rúbriques següents que han de donar a conèixer la injúria que fan els homes a la recta intenció per tal que ens n'entristiguem.

[B] Tal sembla esser el sentit del paràgraf primer: Déu nostre senyor permet la passió d'ira amb la finalitat de que així pugui existir la virtut contrària, la paciència que té ses arrels en la caritat, justícia, fortitud i temprança. És ver que la intenció de la ira i la de la paciència són contràries, però malgrat això havem de tenir a la paciència la primera intenció i a la ira la segona, essent aquesta un medi per aconseguir la paciència. Els primers remeis contra la ira són la fortitud i l'abstinència. La raó de [A] que haguem d'usar d'un medi violent és que la ira es presenta de sobte i creix quan recordam la injúria que hom ens ha feta. Després, passada la primera i més dura fase de la resistència, vénen a enfortir-nos i a consolar-nos la caritat, la justícia, la prudència i l'esperança. De tot això neix la paciència (paràgraf 2 i 3).

En els paràgrafs 4 i 5 es declara com la ira amb tot i esser una passió tan violenta i d'investides tan repentines no destrueix la llibertat de l'home, podent aqueix dominar-se quan es vol dominar i diu que si no fos així la nostra voluntat seria «de bístia e no d'ome».

Ni la nau, ni el castell ni la ciutat no es fan en un dia; la ira tampoc no mor, | [90] moltes vegades en un dia, sinó que dura tant més com més s'obliden els homes de mortificar-la, fent ús de les virtuts. Aquesta mortificació de les ira no es faria si els homes de sobte recorressen damunt dites per medi de la fortitud i ordenassen llurs intencions, segons la manera ja exposada (paràgraf 5).

PUNT DE CONTACTE ENTRE LES 14 PRIMERES RÚBRIQUES I LES 16 SEGÜENTS

Aqueix títol mereix el paràgraf 7 que transcrivim aquí: «En les virtuts e en los vicis damunt dits, amable fill, ací te havem exemplificada temptació e entenció en qual manera son en home; ara te volem exemplificar en aquestes rúbriques conseqüents per tal que sapies e hages tristícia de la injúria que es feta en est mon a intenció per temptació de vicis contra virtuts; per la qual hages, fill, en tos ulls plors e en ton cor sospirs e dolors». [90]

15. De oració

Sumari

1) Noció i finalitat de l'oració. L'aliment de l'ànima. Exercici de les tres potències. (paràgraf 1). 2) Oració desordenada d'aquells que amen els béns terrenals ab la primera intenció i Déu ab la segona (paràgraf 2). 3) Les coses celestials s'han de suplicar en primera intenció i les terrenals en segona (paràgraf 3). 4) En l'oració, la intenció primera al pensament i la segona a les paraules. Temptacions contra aquestes intencions (paràgraf 4). 5) Examen de les necessitats i disposicions espirituals i preparació per l'oració (paràgraf 5). 6) Per justícia i caritat el bé comú s'ha de demanar per la primera intenció i el bé particular per la segona (paràgraf 6). 7) L'oració que parteix de la contemplació de la Trinitat és més exalçada (paràgraf 7). 8) Remei en la temptació d'huïment (distracció). 9) Remei en la temptació d'empeguement (paràgraf 8).

[B] L'oració segons Sant Tomàs és la pujada de l'enteniment a Déu (1).⁴⁵⁶⁴ El Beat no se'n fa gens alluny quan diu «Oració es, fill, per intenció que ànima haja Déu en son membrar, entendre e amar». Després segons allò de que l'oració és «refectio spiritualis» diu «car en axí com es menjar e beure per sostenir vida corporal, en axí es

⁴⁵⁶⁴ (1) «*Ascensio intellectus ad Deum*» Summa Theol. 2a 2ae quaest. LXXXIII art. XVII.

oració per conservar a ànima la intenció perquè li es donada memòria, enteniment e volentat» (paràgraf 1). Això deixa suposar que el Beat, a la pràctica, posaria les tres potències al servei de l'oració i contemplació, essent amb això precursor de Sant Ignasi I [92, sic].⁴⁵⁶⁵

La desordenada oració d'aquells que amen més les coses terrenals que Déu és molt desagradable als ulls de Nostre Senyor; per això, quan feim oració si volem que aquesta sia escoltada per Déu, ens havem de guardar de no tenir-li a Ell la primera intenció (paràgraf 2).

Diu Sant Tomàs: «Els béns temporals no es deven demanar a Déu com si fossen béns principals i extrems, però està bé demanar-los com a béns menys importants amb els quals podem encaminar-nos cap a la benaurança» (pel context s'ha d'entendre benaurança externa) (1).⁴⁵⁶⁶ El Beat sobre aqueix mateix punt diu que les coses temporals s'han de demanar en segona intenció i els béns espirituals en primera. Fer el contrari procedeix de la temptació d'aquell que és enemic cabdal de l'oració, o sia, del dimoni (paràgraf 3).

Sant Tomàs diu que l'oració vocal té la finalitat de que l'enteniment del que prega, o dels que l'escolten, sia elevat a Déu, dient també que l'oració privada no importa que sigui vocal en no esser per excitar més la devoció o que sia degut al gran goig espiritual (2)⁴⁵⁶⁷. D'aquí deduem que l'oració de boca per Sant Tomàs és, en la pregària privada, un medi perquè l'enteniment s'aixequi millor de cap a Déu i com que el fi és primer que els medis, té molta raó el [93] Beat quan diu «Oració de boca és, fill, per la segona intenció, e oració de pensa és per la primera; e per açò lo demoni tempta los homens que muden les intencions adorant Déu per paraules, cogitant en altres coses vanes temporals».

En el paràgraf 5 el Beat posa com a preparació per l'oració una espècie d'examen de les necessitats i disposicions espirituals en què ens trobam i en què es troben aquells per qui havem de pregar. En aquest examen havem d'ordenar les dues intencions donant lloc de preferència a les coses més nobles i llocs secundaris a les menys nobles.

En el paràgraf 6 trobam una altra manifestació del poc egoisme i de l'esperit de difondre el bé que tenia el Beat: el bé comú a l'oració s'ha de suplicar primer que el bé

⁴⁵⁶⁵ Nota d'edició: no falta cap full, fa aquesta enumeració.

⁴⁵⁶⁶ (1) Summa Theol. 2a 2ae quaest. LXXXIII art. VI.

⁴⁵⁶⁷ (2) Ibid. art. XII

particular de tal manera que les intencions contràries a tal ordenament són segons ell «injuriósament enversades» i contràries a la justícia. I que n'estava d'alluny el nostre Beat d'aquesta pietat egoista i subjectivista que tant s'és estesa en el dia.

En l'oració no havem de témer els grans misteris de la fe car segons Ramon l'oració que parteix de la cotemplació dels grans misteris divinals com per exemple la Santíssima Trinitat és més exalsada (paràgraf 7). | [94]

En les temptacions de distracció i fastidi (hujament) el remei és mudar les consideracions i posar raons necessàries novelles i distintes de les que havíem abans. Si tenim temptacions de vergonya o empegueiment de que ens vegin pregar llargament i devota, tenguem a l'oració la intenció primera i a la vergonya la segona (paràgraf 8). | [95]

16. *De confessió*

[A] Sumari

1 Noció de confessió (paràgraf 1). 2 Confessió perfecta i confessió imperfecta (paràgraf 2, 3 i 4). 3 La temptació de vana glòria en la confessió (paràgraf 5); 4 Necessitat de la satisfacció i de l'esmena. 5 Consell pràctic (paràgraf 6 i 7).

[B] Tal és la noció que ens dóna el Beat del Sant Sagrament de la Penitència: «Confessió es, fill, acusament secret per entenció de penediment e de satisfacció ab consell d'ome just official del sant sagrament sacerdotal donador de indulgència e de penitència per virtut de Déu».

El Beat distingeix dues classes de confessió: la perfeta i la imperfeta. La perfeta [A] que ha d'esser amada en primera intenció és la que fa el que s'acusa «ab contricció e penediment» jutjant-se en seu enteniment ab justícia, recordant la seva memòria la gran misericòrdia de Déu i prometent la voluntat que no es deixarà dominar més pels vicis (paràgraf 3). Aquesta confessió «es perfeta en caritat, esperança e les altres virtuts» (paràgraf 2). La confessió que «es imperfeta per deffalliment de fortitudo» ha d'esser amada en segona intenció i «és serventa e aparellament de la | [96] primera».

Aquesta és la del pecador que es troba en pecat mortal i no se'n penet perfectament ni té voluntat ferma de sortir-ne del tot i per sempre.

Hi ha homes que són temptas en llur primera intenció per un vici determinat que per amonestament del dimoni vol posar la vanaglòria en la primera intenció i la

confessió en la segona. Com que la fortitud i les altres virtuts s'enlacen i lliguen contra la supèrbia, la vanaglòria i el mal exemple, el remei per fer una confessió ben feta és recórrer a dites virtuts (paràgraf 5).

El dimoni també tempta els homes en el que es refereix a la contricció i satisfacció per tal que facin confessió imperfecta, no volent deixar el pecat ni fer penitència amb la folla esperança de que qualque jorn la faran perfecta.

I acaba així: «Amable fill, gran injúria fa hom peccador a contricció e a fortitudo e a caritat e a justícia com se confessa ab intenció que no ischa del pecat, e gran injúria fa a fe e a esperança e a prudència home que no-s confessa per ço que no ha vera confessió. On per açó com confessió es filla de | [97] justícia contra injúria, consyell-te, fill, quet confesses per la primera intenció vertaderament; e si has tan flach cor retinent que no-y confesses per la primera intenció, consell-te que-t confesses per la segona, per ço que sies pus prop a la primera intenció e que no sies tant contra la santa fe catholica ne tant contrari als sacraments de la santa Mare Església, ne no sies tant manifestable peccador desagradable a Déu e a les gents». | [98]

17. *De sacrifici*

[A] Sumari

1) Mancament de temps, lloc, quantitat i moviment en el sacrifici eucarístic (paràgraf 1 i 3). 2) Analogies que hi ha entre el Sacrifici de l'Altra i les processions de la Trinitat per mancament de temps, lloc, quantitat i moviment (paràgraf 2 i paràgraf 4). 3) El Sagrament de l'altar manifestació de la infinida virtut divinal (paràgraf 4). 4) Temptacions contra la fe en el que es refereix a l'Eucaristia. (paràgraf 5). 5) Excel·lències del Sant Sagrament (paràgraf 6).

[B] Es tracta aquí no de qualsevol sacrifici sinó de la *Oblatio munda* profetitzada per Malaquies que s'ofereix cada dia en el Sant Sagrament de l'Altar.

En el paràgraf primer diu el Beat que en el Sagrament Santíssim de l'Eucaristia el Sagrat Cos de Jesucrist venç el temps, el lloc, la quantitat i el moviment. [A] Venç el temps: no vol dir això que prescindesqui de l'accident *quando* cor la presència del Cos de Crist en les espècies de pa i vi no és eterna encara que, això sí, podria esser eviterna si Déu volgués conservar per sempre les dites espècies, conservant-hi conseqüentment sa presència. Es diu que el Cos de Jesucrist venç el temps perquè a un mateix temps està

present aquí i està present allà, però això no lleva que la seva presència a tal hòstia i a tal altra sigui temporalment [99] limitada i no perdurable.

Venç el lloc: està demostrat en la Filosofia que la multilocació o replicació dels cossos no repugna a la raó; amb tot i això el Cos de Jesucrist podem dir que venç el lloc no perquè defaci l'essència de lloc ni perquè prescindesqui de l'accident *ubi* sinó perquè Déu està per damunt les lleis naturals superant, en conseqüència la llei natural física del lloc per la qual quan un cos està a una part no pot estar a l'altra.

Venç la quantitat: el concepte de quantitat és el d'una propietat per la qual unes parts del cos estan fora de les altres en orde al lloc. Entesa la quantitat en aquest sentit podem dir que el Cos de Crist sacramentat venç la quantitat, car en l'«*ubi* sacramental» les parts solament estan fora les altres parts en orde a si mateixes segons l'extensió interna i no en orde al lloc segons l'extensió externa. Mes el P. Suárez que fonc el filòsof més acertat a dins les diverses opinions que hi ha en aquesta matèria digué que l'element constitutiu de la quantitat no està en l'extensió externa (per la qual unes parts del cos estan fora les altres en orde al lloc) sinó [100] en l'extensió interna per la qual unes parts estan fora les altres en orde a si mateixes prescindint del lloc (1);⁴⁵⁶⁸ entesa, doncs, la quantitat així com l'entén el P. Suárez no podem dir que el Cos de Crist venci la quantitat. Amb tot i això podem dir-ho en el sentit de que el Cos de Crist venç la llei natural física de la quantitat segons la qual unes parts del cos estan sempre fora les altres en orde al lloc.

Venç el moviment: no acabam de veure què vol significar el Beat amb això ni ell ens ho explica, però ho entenem en el sentit següent: en el Cos de Jesucrist Sacramentat està superada aquella llei natural física segons la qual tota matèria organitzada i vivent està subjecte a moviments fisiològics (*v. gr.* circulació de la sang, creixença, respiració, etc.) que sempre hi són, encara que a vegades per llur lentitud siguin imperceptibles com passa en l'evolució de la crisàlida; (només se n'exceptuen els gèrmens –ous, llavors, espores, etc.– mes com que les espècies de pa i vi no pertanyen a tal germinal espècie, l'excepció no diu res contra el que havem dit anteriorment).

Vejem ara l'explicació que ens dóna el Beat en el paràgraf tercer: «Fill, lo cors sant de nostre senyor Déu Jhesucrist és en lo cel [101] e en tots los altars on es sagrat per virtut de paraules e per açó en lo sacrifici es vensut temps e quantitat, moviment e

⁴⁵⁶⁸ (1) Suárez, *Metaph. disp.* 40, n.15

loch, per ço quor en .j. temps es en diverses lochs e sots la pocha quantitat de la hostia es tota la persona de Jhesucrist, qui es major que la quantitat de la hostia».

En el paràgraf segon ens fa veure el Beat les analogies (d'atribució més que de proporcionalitat) que hi ha entre el misteri de la Trinitat Augusta i el Santíssim Sagrament. El transcrivim literalment: «Amable fill, Deus Pare engendra Deus Fill, de Deus Pare e de Deus Fill iyx Deu Sant Esperit i tots tres son .j. Déu qui és inmoable, sens loch, quantitat e temps; quor en essencia eternal e infinida no pot esser temps, quantitat, loch no moviment. Per açó, Deus, sajús enfre nos, fa obra en lo sacrifici on no ha naturalment temps, loch, quantitat ne moviment».

Aquesta grandiosa obra del Santíssim Sagrament executada pel poder, la voluntat, la saviesa i la justícia de Déu demostra la infinida virtut i perfecció del seu Autor; car tant sols la virtut divina i no cap altra pot fer tal obra, i per cap altra obra pot l [102] rebre l'home millor significança de l'obra eterna de les processions de la Trinitat (paràgraf 4).

La veritat és en les coses espirituals i en l'enteniment per primera intenció i en les coses corporals i en els sentits per segona (1).⁴⁵⁶⁹ Per això el dimoni enemic acèrrim de la intenció que per dret és primera, tempta l'home a fer més cas als sentits corporals que mostren a l'home que els accidents de pa i vi no es canvien i per tant allò continua essent pa i vi després de la consagració, que de l'enteniment que fiant-se de la gran autoritat del Déu revelador creu que baix les espècies de pa i vi s'hi amaga la forma i matèria del Cos de Crist. Si tenim tal temptació recorreguem a la virtut de Déu per tal que ens ajudi i tenguem la primera intenció a l'enteniment (que ens diu que Déu no pot mentir) i la segona als sentits corporals (que ens enganen amb les apariències accidentals del pa i vi).

El sisè i darrer paràgraf on Ramon s'entusiasma descrivint les excel·lències del Misteri d'amor de son divinal Amat és tan inflammat l [103] i bell que no podem estar sense transcriure'l: «Amable fill, lo sant Sagrament del Altar és per intenció que fe e esperança e caritat ne sien majors en home e que l'enteniment se'n pusca mes exalçar a entendre la bonesa e-l poder e la humilitat e la caritat de nostre Senyor Déus; car gran bontat fa Deus car fa tan gran e tant meravellosa obra; e gran hi és son poder sobre obra natural; e humilitat hi es molt gran con se vol humiliar a nos e esser tan sovén e en tants lochs ab nos; amor e caritat, misericordia e pietat, amistat e societat fa Déus a nos per

⁴⁵⁶⁹ (1) És ver que Sant Tomàs diu «*Nihil in intellectu nisi prius fuerit in sensu*» però havem d'observar que el que impressiona els sentits no roman ociós en els sentits.

fer sacrifici. On si tu, fill, no est creent a aquesta obra, per ço con vols obeyr als senys sensuals, tu fas injúria a veritat e a Déu e als senys spirituals, qui son amables e affermables per la primera intenció». | [104]

18. *De matremoni*

[A] Sumari

1) Noció i finalitat del matrimoni (paràgraf 1). 2) Primera i segona intenció en el matrimoni (paràgraf 2, 3 i 4).

[B] La finalitat del matrimoni, segons Ramon, és que les voluntats concordants de l'espòs i l'esposa engenrin fill, conservant la humana natura en el món i obeint al manament de Déu (que ha posat el [A] matrimoni per la generació dels fills i no per altra cosa) i no es conformin en engenrar fills, sinó que a més d'això els facin conèixer i amar Déu.

Els atractius físics no són més que un medi de que es serveix Déu per facilitar la unió matrimonial de l'home i la dona i mitjançant aquesta unió la generació dels fills; per això el dimoni desordenador universal de les intencions tempta els homes i les dones amb el pecat de luxúria estimulants-los a tenir la primera intenció als delits carnals i la segona a la generació dels infants per tal destruir [sic] en llur ànima la santa virtut de castedat.

Car el matrimoni és en primera intenció, en el matrimoni els amics, la bellesa física, les riqueses i honraments es deuen demanar | [105] en segona intenció «mas les gents, en la major partida, muden les entencions; e per açó, fill, a penes es null hom qui en matrimoni us per la intenció per que es» (paràgraf 3).

Finalment, en el matrimoni el nodriment i l'alimentació dels fills s'ha de procurar en primera intenció e llur enriquiment en segona. Molts homes fan el contrari, i per això llurs fills romanen mal nodrits i, malgrat haver-los volgut fer rics planyent-los el menjar per estalviar diners «esdevenen en pobretat moltes de vegades, e a Déu són desagradables». | [106]

19. *De sciencies*

Sumari

1) Finalitat general i especial de les ciències (paràgraf 1). 2) Temptacions i intencions enversades dels teòlegs. (paràgraf 2). 3) La filosofia en segona intenció (paràgraf 3). 4) Intencions enversades dels juristes (paràgraf 4). 5) Intenció recta de la medicina i

desordenades intencions dels metges (paràgraf 5). 6) Desorde social que es segueix de l'ús desordenat de les ciències (paràgraf 6). 7) Necessitat d'ordenar l'ús de les ciències i utilitat de l'*Art abreujada de trobar la veritat* (paràgraf 7).

[B] La finalitat general i última de les ciències és segons Ramon «conèixer e amar Déu e ... conservar lo mon en bon estament». Passa després el Mestre a mostrar-nos la finalitat especial d'algunes d'elles: la Teologia és «per ço que hom parle de Déu e es per la primera intenció e totes les altres sciencies per la segona»; la filosofia és «per intenció de conèixer Déu la qual coneixença es demostrada per obra natural»; el dret és «sciencia per intenció de tenir justícia»; la medicina és «per intenció de conservar sanitat; e d'altres sciencies són, fill on Deus [A] ha posada intenció perquè son, cor nulla sciencia es creada sens intenció» (paràgraf 1).

Teologia: Molts de teòlegs són temptats pel dimoni a destruir la finalitat nativa («intenció») perquè és teologia i aquest s'esforça [107] perquè tals teòlegs amin la teologia amb la intenció no recta d'esser prelats o d'esser mestres enriquits, hornats i alabats per llur ciència, i la teologia amada en segona intenció passi a esser solament un medi per aconseguir els fins no gaire laudables que dits teòlegs es proposen. I d'aquesta manera temptats molts d'homens estudien Teologia amants Deu per segona intenció i si mateixos per primera; «per la qual amor (desordenada) no usen de theologia segons la intenció per que es» (paràgraf 2).

Filosofia: «Filosofia es, fill, sciencia molt agradable a saber, car sciencia es per que hom es molt illuminat en les obres de natura e en teologia». Es queixa, després, el Mestre de l'error en què cauen molts d'homes amen la filosofia en primera intenció en lloc d'amar-hi la teologia la qual cosa segons ell es «contra fe, esperança e caritat».

Dret: el Dret segons Ramon està al costat de la justícia contra la injúria. Els homes que amen el Dret en segona intenció i a ell es dediquen per obtenir riqueses, prelacions, honraments i delits. Aqueixos homens injurien la dita ciència, car la desvien de la finalitat perquè és estada posada en el món, contrariejant, també, les virtuts de l [108] fe, esperança, caritat e justícia.

Medicina: Els que estudien medicina deuen amar aquesta en primera intenció i els honraments i riqueses que amb ella es poden adquirir en segona. Molts d'homens fan el contrari i es desvien d'aquest orde «per lo qual desviament, fill, molt malvat metge usa falsament de medicina» (paràgraf 5).

En les ciències s'ha d'amar i cercar primerament la finalitat (intenció) perquè cascuna d'elles en el món [sic]. De no fer-ho així resulta aquesta gran confusió que hi ha en la pràctica i ús de les ciències (paràgraf 6).

En el paràgraf 7 el Mestre fa menció del seu llibre *Art abreujada de trobar la veritat*: «A, fill! E com gran ordonament seria ordonar que les sciències fossen conservades en la intenció perquè Déu les ha creades. E gran illuminament e endreçament seria en les sciències que les ordenava a necessaris començaments, segons *Art abreujada de trobar la veritat* per tal que ab los universals hom pogués trobar los particulars qui ab pràctica de les sciències se covenen». En les paraules transcrites ens ha declarat objecte de l'obra citada. | [109]

19. *De infeels*

[A] Sumari

1) Noció i finalitat dels infeels (paràgraf 1). 2) Primera i segona intenció en l'amor als infeels; 3) Temptacions d'avarícia, peresa i enveja que tenen els cristians davant els infeels (paràgraf 2). 4) La conversió dels infeels en la primera intenció i la guerra als infeels en segona (paràgraf 3). 5) Sublimitat de l'apostolat missioner practicat en recta intenció (paràgraf 5).

[B] Essent aquesta obreta una minúscula enciclopèdia o suma teològica, moral i ascètica amb alguns caires sociològics, no hi pot mancar una rúbrica dedicada a la que fonc l'obsessió cabdal del nostre Beat: els infeels i llur conversió a Crist. Incompleta seria l'obra si no dugués la marca i segell de l'autor que és l'esperit heròic i universalista del missioner, l'anhel sobrenaturalitzat [A] d'expansió del conqueridor espiritual.

Per què hi ha infeels en el món? Demanau-ho a Ramon i us respondrà que els infeels són el món perquè els cristians tenguin camp per estendre la coneixença i l'amor de | [110] Déu «per preicació e via de martiri, no dubtans a morir ne a sostenir trebaylls per la amor de Déu» (paràgraf 1). Els que coneguin la vida del Beat hi veuran aquí sens dubte un retrat fidelíssim de la seva ànima plena d'aquelles santes inquietuds que arranquen els herois de Crist de la casa paterna per conduir-los a les penalitats de l'apostolat missioner sense que en llurs llavis es mustiï jamai el somrís sobrenatural d'alegria franciscana.

Els infeels han d'esser evangelitzats, però ah! el que s'ha d'estimar en primera intenció segons Ramon no són els infeels sinó el camí del martiri i de l'honor de Déu. Car els infeels no són més que un medi que pel camí del martiri condueix al fi suprem de l'honor de Déu, s'han d'estimar en segona intenció. Al costat d'aquesta intenció ordenadíssima, d'aquestes mires tan elevades com en un contrast pictòric de llum i ombra posa el Beat la intenció rebaixada i materialitzada d'aquells cristians que amen per primera intenció les terres i les riqueses que els infeels posseeixen i els infeels per segona. «On sapies, fill, que temptació diabolical per absència de fe e de esperança, de caritat, de prudència e de fortitudo e per presència d'avarícia | [111] e de accidia e de envetgya fa molt de mal en lo mon en desviar intenció d'aquelles coses per que son».

El temps del Beat era temps de croada i guerra als infeels. L'ideal d'aquesta lluita, en general, era bo i elevat; però malgrat això, no mancaren desviacions escandaloses ni foren poques les vegades en què es mesclaren interessos egoistes i mesquins amb l'ideal sant de lliurar els llocs sagrats i defensar l'Església de Crist contra la Mitja Lluna. Vist això, es veu també que el següent paràgraf és oportuníssim: «Per la primera intenció, fill, es amable la conversació e lo convertiment dels infisels i per segona és amable guerra e batalla contre los infeels. E per açó, fill, los crestians deurien pus fortment continuar e usar de la primera intenció en los infeels que de la segona e car no u fan es injúriada la primera intenció e a la segona es feta major honor que no-s cové» (paràgraf 3).

La major i més noble intenció que pot tenir aquell que desitja multiplicar la fe, l'esperança i les altres virtuts en el cors dels homes és la de portar el pa de la coneixença i l'amor de Déu als infeels famolencs que no amen Déu perquè l'ignoren; per aquesta tan alta intenció [112] és que «són tant altament pujats en santetat e en glòria los apòstols e els màrtirs». Després aquell cor de flama desitjant que hom torni als temps apostòlics, com que li sembli que aqueix retorn als temps primers que ell somnia tarda molt a arribar i demana quan arribarà aquell temps en què la tan alta intenció damunt dita estarà en l'honor en que solia estar primer.

PRINCIPIS I FONAMENTS DE SOCIOLOGIA CRISTIANA

Tal títol, ni més ni manco, mereix la matèria tractada en les deu últimes rúbriques del capítol quint.

Ramon, amb una ullada perspicax, intueix que el fonament del benestar social és l'orde (*tranquil·litas ordinis*). Per establir aquest orde és necessari que els medis es disposin [113] aptament envers del fi i per dir-ho en llenguatge lul·lià que es doni el major honor a la primera intenció i el menor a la segona.

L'ordenament de la societat ens és breument exposat per Ramon de la següent manera. a) Primerament es tracta de les tres coses que contribueixen en gran manera a desbaratar la societat si són, com solen esser generalment, mal duites i que si són duites ordenadament i bé poden contribuir eficaçment per aixecar aquesta molt amunt són la riquesa, la pobresa i l'honrament. La riquesa desordenadament amada causa de grans desordes socials i la riquesa acompanyada de lliberalitat font de beneficència. La pobresa: els homes li tenen por i per fugir d'ella molts capgiren les intencions, no l'havem de témer car amb ella ens acostam millor a Déu.

L'honrament: és desorde amar l'honrament propi en primera intenció; la finalitat social de l'honrament és dignificar l'ofici que acompanya davant el poble i la finalitat última absoluta l'honrament suprem de Déu.

b) En segon lloc un petit parèntesi (rúbrica 24) en el que ens mostra l'orde que serveixen els elements naturals en llurs intencions, perquè ens servesqui de mostra a nosaltres racionals per ordenar la nostra vida individual [114] i social.

c) En tercer lloc es tracta (rúbriques 25, 26 i 27) dels elements directrius de la societat eclesiàstica (prelat, religiós, clergue) car de l'ordenació d'aquests depèn l'ordenació de llurs subordinats.

d) En quart lloc es tracta del príncep que regeix la societat civil així com el Papa regeix l'eclesiàstica. Dóna el Beat a l'ordenació de les intencions del príncep una importància cabdal, car de sos actes depèn el bé del poble que Déu li ha confiat.

e) En la rúbrica 29 i part de la 30 es tracta d'alguns dels oficis i posicions socials de la societat medieval: el cavaller (rub. 29) que és el mitjà entre el poble i el príncep, el mercader, el burguès i els menestrals (rub. 30) que deuen tenir ordenades les dues intencions en llurs oficis si no volen que el rellotge de la societat deixi d'anar bé pel desordenament d'una de les rodes.

f) Finalment havent tractat dels elements de la societat per separat, ens parla el Mestre de la societat. La finalitat última que en dedueix és la coneixença de Déu i la pràctica de les virtuts (rub. 30. parag. 1, 2, 3 i 7). | [115]

21. *De riquesa*

[A] Sumari

1) Finalitat de la riquesa (paràgraf 1). 2) Perjudici social i individual que donen en l'home ric els vicis d'avarícia, peresa i enveja (paràgraf 2). 3) Necessitat social de les virtuts d'esperança, caritat i justícia (paràgraf 3). 4) Pobretat espiritual en què esdevenen els rics que amen les riqueses per primera intenció (paràgraf 4).

[B] La finalitat de la riquesa segons Ramon és la caritat comuna i el donar camp a la justícia i a la misericòrdia per poder satisfer la intenció contrària a l'avarícia, o sia la intenció de la lliberalitat; l'avarícia que és contrària a dita [A] bona intenció fa per la seva part aliança amb la injustícia i amb la crueltat. Conclusió de tot això és que les riqueses deuen esser volgudes en segona intenció com a medi que condueix al gran fi de la caritat i demés virtuts (paràgraf 1). Grans enemics de la recta intenció de l'home ric són els vicis d'avarícia, peresa i enveja; aquests vicis s'han de destruir «per tal que ab riquesa los homens hagen poder en tenir justícia e en donar almoynes als homens pobres e que hagen esperança e caritat e prudencia e fortitudo contra vicis». (paràgraf 1)

L'absència de l'esperança, caritat i justícia que manquen a l'esperit del viciós originen desordes socials: riqueses mal partides, riqueses en mans de fills indignes de posseir-les (paràgraf 3). Homes hi ha que malavegen més per adquirir riqueses materials que riqueses espirituals i així resulta que ab tot i estar materialment rics estan pobres dels tresors que les arnes no corquen i els lladres no roben com són el regne de Déu i la seva justícia (paràgraf 4). | [116]

22. *De pobresa*

Sumari

1) Gran utilitat de la pobresa (paràgraf 1). 2) Primera i segona intenció en la pobresa (paràgraf 2). 3) Intenció no correcta dels homes en aquest punt (paràgraf 3 i 4).

[B] No podem servir dos senyors. «*Non potestis Deo servire et mammonae*» diu Jesucrist. Si el nostre cor vol esser ocupat per Déu ha d'estar després, almanco

espiritualment, de les riqueses. Eco feel de les paraules de [A] Crist són aquestes de Ramon: «Pobresa és, fill, desijadora per entenció que l'home en sa ànima puscha mils metre Déu». Del fet de metre Déu dins la nostra ànima n'és conseqüència el consagrar-li ses tres potències i per això Ramon afegeix «membrant entenent e amant, gitant de son rememorar entendre e amar les riqueses d'aquest mon qui son embargament a membrar e conèixer e amar Déu» (paràgraf 1).

Amb tot i això, la pobresa com que no és més que un medi que condueix al gran fi de l'adquisició de virtuts «és amadora per la segona intenció e riquesa de virtuts per la primera». Amar la pobresa per la segona intenció i la pobresa de virtuts i ús de vicis per primera pervé de temptació diabòlica «contra la intenció legítima de pobretat» (paràgraf 2).

Ni la recta intenció de la pobresa ni la pobresa d'esperit tenen domicili dins el cor de la major part dels homes que són amadors de les [117] riqueses aporten i enemics dels patiments de la pobresa. Contra aquesta manera de procedir tan mondanal i temorega de la creu, fortifiquem el nostre esperit amb les santes virtuts de «fe, esperança, caritat, fortitudo e tempraça».

Homes hi ha que essent pobres tenen llurs tresors en les riqueses dels rics que desigen posseir. No són pobres d'esperit perquè no tenen la recta intenció de la pobresa; si la tenguessin, ella, la pobresa, els tendria honorats i els faria «esser agradables a les gents e a Déu» (paràgr. 4). [118]

23. *De honrament*

[A] Sumari

1) Finalitat de l'honrament (primera i segona intenció) (paràgraf 1).
2) Enveja, orgull, injustícia, covardia i mancament de caritat del que vol esser honorat per primera intenció (paràgraf 2). 3) L'honrament desordenat és causa de la major deshonor que és la servitud del demoni (paràgraf 3). 4) L'honrament temporal ha d'esser desijat en segona intenció e l'espiritual en primera (paràgraf 4). 5) L'honor màxim: esser honorat per Déu davant Déu. (paràgraf 5 i 6). 7) El desig d'honors és la passió que més esclavitza els homes (paràgraf 8).

[B] L'honrament és per esser donat a Déu o sia, perquè Déu sia honorat. Per tant, l'honrament és deu donar a Déu en primera intenció i a l'home en segona, o sia l'honrament de l'home no és més que un medi que condueix al fi suprem de l'honrament de Déu. Tal és segons Ramon la finalitat de l'honrament; les intencions

contràries a les damunt dites procedeixen de la temptació diabòlica font perennal dels desordes (paràgraf 1).

Voler esser honrat per primera intenció suposa un cor ocupat per dos vicis desprovist de tres virtuts. Els vicis presents són orgull, i enveja mentre que les virtuts absents són la justícia, fortitud i caritat: «ergullós es en quant ama esser honrat més que Déu... envetgyós es car ha envetgya de la honor que li descové; e es injuriós en la intenció per que esser honrat; l [119] e es contre fortitudo de coratge vensut per superbia, envetgya e injúria; e no ha caritat pus que ama més sa honor que Déu» (paràgraf 2).

El dimoni tempta els homes per tal de fer-los deixar la llegítima primera intenció de l'honrament i aferrar-los a la segona intenció com si llegítimament fos la primera; en termes més clars, els fa estimar si mateixos més que Déu. I heus aquí com d'aquesta desviació i desordenament anam a la conclusió de que l'honor es converteix en deshonor, «car gran deshonor es a home esser obedient al demoni e esser sotmès a peccat; e que en aquell sotsmetiment cuyt esser honrat» (paràgraf 3).

L'honrament espiritual de les virtuts deu estar en primera intenció per damunt l'honrament temporal «de riqueses e vestirs e parents e corts e convits e messions». El dimoni estimula els homes a fer el contrari i com a conseqüència d'aquesta temptació ens presenta Ramon el gran escàndol no poc freqüent en els seus temps i de que ell mateix en tenia trists records i experiències personals d'abans de sa conversió: «es molt home honrat en les corts dels grans senyors car han honrats vestimens e son desonrats spiritualment en quant enclinen lurs pensamens a injurioses falsies e traicions e volpelatges engans e falliments» (paràgraf 4).

Si amam l'honrament amem en ell abans que tot la caritat i la justícia, l'esperança, la prudència i la tempraça; cuidem d'esser honrats «en la salviesa [120] e en la volentat de Déu». L'honor major que podem tenir és que Déu ens sapia justs i amadors de sos honraments. I a l'enrevés el deshonor màxim que pot hom tenir és esser conegut per Déu com a «glot, luxuriós, avar, ergullós, accidiós» etc., etc. (paràgraf 5). Si honram Déu i per això fan befa de nosaltres, encara que les gents ens facin deshonor, Déu se'ns mostra agraït i ens honra també «per tots temps» si nosaltres l'honram amb nostra memòria, enteniment i voluntat (paràgraf 6).

És perillós desitjar honrament, car l'honrament no és desitjable més que perquè sigui honrat l'ofici que li és adjunt i això amb la finalitat última de l'honor suprem de Déu. Malgrat això, els homes sufrint les conseqüències de la temptació diabòlica, volen

tenir oficis i càrrecs per esser honrats i honren els homes que posseeixen dits oficis no per raó de la dignitat de l'ofici sinó per raó de la persona que l'exerceix. Com efecte d'aqueix desorde «son en lo món tants de treballs e tantes de errors, engans e falsies e falliments».

La passió que més esclavitza l'home és el desig d'honors. Això dóna a entendre com és que n'hi ha tants que deixen llurs possessions i llurs diners, llurs luxes i comoditats, llurs mullers, fills i parents sacrificant aquesltes [121] amors al servei del Senyor Déu, i, malgrat això, n'hi ha tant pocs que es desprenguin en facilitat de l'amor propi i el desig d'honors i vanaglòries (paràgraf 8). | [122]

24. *De elements*

[A] Sumari

1) Subordinació dels elements a l'home. 2) Els elements segueixen la intenció del cos que constitueixen i perquè són creats. Aplicació pràctica. (paràgraf 1). 3) Naturalesa i propietats de cada element (paràgraf 2). 4) Finalitat de cadascun dels quatre elements (paràgraf 3). Conclusió pràctica (paràgraf 4).

[B] Es tracta aquí dels quatre elements aristotèlics: aigua, foc, aire i terra, dels quals creien els antics que estaven composts tots els cossos.

Diu el Beat que la finalitat dels elements és que de llur combinació sigui compost, engenrat i sustentat el cos humà per tal que aquest pugui viure i vivint pugui conèixer i estimar Déu. Els elements segueixen la intenció del cos que constitueixen i de la mateixa manera els homes en llurs oficis deuen seguir la intenció perquè és cada ofici. I

[A] d'això en treu Ramon una aplicació pràctica pel recte ordenament de la societat: «si els elements qui no han discreció ne rahó segueixen la intenció perquè són quant més home qui ha discreció e rahó deu seguir en son ofici la intenció perquè és son offici e la rahó per que li es donat son ofici!» (paràgraf 1).

En el paràgraf 2 tenim els principis de l'alquímia medieval: «lo foc és calt e sech e l'aer es humit e calt e l'aygua es freda e humida e la terra es secha e freda». El foc és calent per sa propietat i sec per la propietat de la terra; l'aire és humit per sa natura i calent per la natura del foc; l'aigua | [123] és freda per sa natura i humida per la natura de l'aire; la terra és seca per si mateixa i freda per l'aigua (paràgraf2).

Transcrivim integralment el paràgraf 3 on s'explica com és i per quina finalitat és tot el que s'ha dit en el paràgraf anterior: «Fill, lo foch reeb secor de la terra per la

primera intenció per ço car ab secor se cové sa calor e per la segona intenció reeb secor per ço que en aquella secor puscha mortificar e destruir la fredor qui es en la secor, per esser contrària al foch en la segons intenció de la aygua; e lo foch, fill, dona sa calor a l'aer per la primera intenció per ço cor ab la humilitat del aer se cové calor e lo foch escalfa l'aer per la segona intenció, per ço que la humilitat escalfada, la qual l'aer dona a la aygua, lo foch mortifich fredor, qui li es contraria, e l'aygua reeb aquella humilitat esclafada per ço que en si mateixa el calor puscha mortificar e destruir; e açó mateix se segueyx del aer e de la terra; e per açò són los elements devallans de lurs esperes sajús e de sajús pugen lassús per la primera intenció e per la segona, segons que són les qualitats de cascun element».

De l'admirable ordenació dels elements d'on ve el desorde d'és totalment absent ens du el Beat a la conclusió pràctica de que havem de prendre d'ells exemple per ordenar els nostres actes usant de la recta intenció de les virtuts contra els vicis per tal de tenir a Déu «la primera intenció sobre totes les coses » (paràgraf 4). | [125]

25. *De prelat*

[A] Sumari

1) Noció de prelat i intencions que ha de tenir (paràgraf 1 i 4). 2) L'ofici de prelat no s'adquer per successió ni per heretatge de família sinó que es conquer ab perfecció espiritual i virtuts. 3) Temptacions contràries (paràgraf 2). 4) La simonia fruit de l'ambició dels clergues (paràgraf 3). 5) Temptacions que envesten el prelat ben intencionat (paràgraf 4).

[A] Davant la rúbrica de que anam a tractar Mn. Salvador Galmés fa la següent observació: «Potser desitjava Ramon per al seu fill alguna preladia com sembla deduir-se de la rúbrica *De prelat* i en aquest ofici creia més necessària que en cap altre la puresa i dretura d'intenció com a tramuntana seguríssima d'endreçament i d'actuació.

El prelat està posat amb la finalitat de regir i governar els clergues que li estan sotmesos així com el poble està sotmès al príncep (no acaba d'esser exacteni del tot conforme al dret de l'Església aquesta definició car no sols els clergues sinó també el poble feel està sotmès a la jerarquia sagrada). Els prelats deuen tenir la primera intenció als clergues i la segona a llur preladia. El dimoni, malgrat això, tempta els prelats per tal que tenguin la primera intenció a llur preladia i la segona al bé espiritual i material de llurs clergues subordinats; i a tal desorde es segueix el luxe més propi d'un príncep

secular que d'un prelat l [125] com són els delicats menjars, vanitats i honraments excessius.

L'adquisició de la preladia no es fa per herència ni successió de família com es fa la del principat. La preladia és conquerida amb la perfecció espiritual. Per això el desordenador dimoni tempta els homes que desijen esser prelats a que tenguin la primera intenció a la preladia volent-la adquirir per medis contraris a les virtuts amb què s'hauria d'adquirir (paràgraf 2).

Els homes que es fan clergues amb la intenció d'arribar a esser prelats moguts solament per les riqueses que essent prelats es poden posseir pequen de simonia; car no desigen la preladia per la intenció per que la deuen desitjar. Dit això amonesta el Beat el seu fill perquè si desitja cap preladia, la desitgi per tal de poder-se exercitar millor en les virtuts i estimar millor Déu en primera intenció i si mateixa en segona (paràgraf 3).

Molts d'homes tenien bona intenció abans d'esser prelats però després com que tenen poca virtut no saben resistir les temptacions de les riqueses i vanitats de la preladia i llur bona intenció desapareix (paràgraf 4). l [126]

26. *De religiós*

[A] Sumari

1) Primera i segona intenció del religiós (vida contemplativa i vida activa). Temptacions contra dites intencions (paràgraf 1 i 3). 2) Subordinació dels religiosos al prelat en la vida activa (paràgraf 2). 3) La predicació de l'exemple superior a la predicació de la paraula (paràgraf 4). 4) La finalitat de la vida espiritualment més nobla dels religiosos (paràgraf 5).

[B] La primera intenció del religiós ha d'esser segons el Beat la vida contemplativa i la segona la vida activa «vida contemplativa exalsada sobre vida activa». El dimoni tempta els religiosos a girar damunt davall les dites intencions (paràgraf 1 i 3).

Així com els cavallers estan sotmesos al príncep així també ens diu Ramon que els religiosos deuen estar subjectes als prelats i al Papa (paragraf 2). La intenció és més nobla en les obres que en les paraules, per això els religiosos deuen tenir llur primera intenció a les bones obres i a la santa vida i la segona a les paraules belles i a la predicació (paràgraf 4).

El que la vida religiosa sigui espiritualment més nobla | [127] que les altres vides té les següents finalitats: a) que els religiosos siguin «llum e exempli a les gents»; b) que els infeels siguin «endressats a veritat» per medi de la predicació i del martiri, si es fa precís, dels religiosos devots i fervents que no dubtin en sufrir la mort per honrar Déu que és son amor; c) que per l'oració dels religiosos devots sants i contemplatius la misericòrdia de Déu es compatesqui de nosaltres i la seva justícia (que es convé ab la misericòrdia) augmenti la caritat de sos servidors. | [128]

27. *De clergue*

[A] Sumari

Finalitat de l'ofici del clergue (paràgraf 1 i 4). 2) Necessitat de perfecció en el clergue (paràgraf 2). 3) Desprendiment de les coses terrenals en què ha de viure el clergue per aplicar-se al seu ministeri (paràgraf 3). 4) Malvada intenció dels que cerquen béns terrenals en el clericat (paràgraf 5).

[B] El sacerdot està posat entre Déu i el poble per oferir en nim dels feels el Sant Sacrifici, pregant a Déu per tots i en nom de tots. Per això està ben a dins la veritat el Beat Ramon quan diu que el clergue és per intenció de pregar a Déu pels homes seglars per tal que Déu els doni gràcia per obrar el bé i deixar d'obrar el mal i que si obren el mal els ho perdoni (paragraf 1).

En el paràgraf quart ens mostra el Beat una llarga llista de les coses que pertanyen a l'ofici de clergue: a) Mantenir i explicar la Santa Fe Catòlica; b) oferir a Déu el Sant Sacrifici; c) destruir les heretgies i errors; d) oir confessions, e) resoldre als homes els dubtes que tinguin sobre la Fe; f) predicar; g) disputar amb els infeels; h) donar consells; i) pacificar els que es troben en treball. Aquestes són les coses per intenció de les quals té sa raó d'esser l'ofici de clergue; el dimoni tempta els clergues a mudar aquesta llegendària intenció de llur ministeri per tal de que el dit ministeri no produesqui cap utilitat.

És una necessitat que el clergue aspiri a la perfecció. El Beat en el paràgraf 2 no vol dir altra cosa més que això quan ens presenta el quadre trist i desolador d'aquells sacerdots que obeint la temptació | [129] diabòlica es conformen en no fer res dolent sense preocupar-se de fer res bo. Tenen la primera intenció a deixar de fer el mal i la segona a fer el bé; això va contra el racionalíssim principi de Ramon: «fer be es per la primera intenció e cessar mal es per la segona». Qui ho dubta? Per ventura el cessament

del mal no té per objecte la implantació del bé? No és in esser repugnant el que entre el mal i el bé roman impassible? I això es pot aplicar a tothom com no es pot aplicar al clergue amb molta més raó?

Al clergue no li és permès tenir muller ni altre ofici. Això per tal que no ocupi el seu temps amb la família i béns temporals. Per això reben els clergues llurs deumes per tal que sens la preocupació de lluitar per viure, puguin sostenir llur vida «e que tota lur vida sia en pregar Déu per lo poble». Mes el dimoni amb la intenció d'inutilitzar l'oració dels clergues fent-la indigna d'esser oïda per Déu els tempta estimulants-los a desitjar les riqueses i delectacions temporals.

Diu el Beat que «molt clergue es desviat de la intenció perquè és, per ço quor ama lo offici de clerecia per la segona intenció e les riqueses de la Església per la primera». El paràgraf quint és una descripció d'aquest tristíssim desorde i de les temptacions dels set pecats capitals de que són investits els clergues per obra del dimoni. | [130]

28. *De princep*

[A] 1) Finalitat de l'ofici de princep (paràgraf 1). 2) Primera i segona intenció del príncep i intencions contràries (paràgraf 2 i paràgraf 3). 3) Necessitats que el poble té de que els prínceps es conservin en recta intenció (paràgraf 4, 5 i 6).

[B] En el paràgraf 1 Ramon ens presenta una bella comparança entre el Pontific Suprem i el príncep secular: «en així com lo Sant Paer Apostoli és en lo món per intenció que ab caritat govern e mantenga sos sotsmeses, en axí fill, príncep és per intenció que sia temut per los homens enamichs de justícia». El Papa governa amb la caritat i el príncep ab la justícia i per això «Príncep, fill, es per intenció que ab temor tinga [A] justícia en son principat». De tot el que s'ha dit es desprèn que el tenor és un medi per fer respectar la justícia.

L'ofici de príncep pot esser estimat per aquest, però solsament amb una amor secundària; car a la llarga no és més que un medi pel guany de mèrits pel cel i l'exercici de les virtuts; ideal és aquest i suprem que exigeix la primera intenció. El dimoni tempta el príncep a sortir d'aquest orde (paràgraf 2). Per això el príncep que «ha la primera intenció a esser emperador, rey, duch, marquès e la segona a virtuts» potser sigui honrat pels seus com a just, però de fet es fa servidor de la injustícia per la seva intenció derivada i desordenada. (paràgraf 3).

Si no hi hagués injustícies no tendria raó d'esser l'ofici de príncep | [131] i si no hi hagués prínceps no hi hauria «qui hagués intenció acabada a tenir justícia». Malgrat això «molts prínceps son en lo món e la intenció que han en tenir justícia es pocha segons comparació de la intenció que han a esser honrats, rics e sans e estants longament en les benanances d'aquest món» (paràgraf 4).

Segueixen després les raons perquè el príncep s'ha de conservar en recta intenció com a príncep; són dues:

A) (paràgraf 5) És molt curt el nombre dels prínceps si es compara al nombre de vassalls. Bastaria, doncs, que aquests pocs prínceps ordenassen llurs intencions i es podrien seguir d'això grans millores contra el gran desordenament en què es troba la societat.

B) (paràgraf 6) La intenció és major i de més transcendència en l'home com més noble i alt és el grau de dignitat que ocupa. És així que el príncep ocupa la suprema dignitat. En conseqüència la intenció és en ell de més gran transcendència que en cap altre. És així com més gran i transcendental és la intenció de l'home per raó de la dignitat de càrrec, més obligat està ell a servir l'orde llegítim d'aquesta intenció. En conseqüència final el príncep és el que més obligat està a servir la rectitud d'intenció. | [132]

29. *De cavallers*

[A] Sumari

1) Ofici i primera intenció dels cavallers (paràgraf 1). 2) temptacions de que es veu envestit cavaller (paràgraf 2 i 3). 3) Virtuts que ha de tenir el cavaller (paràgraf 4). 4) un exemple de cavaller desordenat (paràgraf 5). 5) Objecte que persegueix el temptador. El cavaller mijà entre príncep i poble (paràgraf 6).

[B] El príncep com s'ha dit en la rúbrica precedent ha d'esser respectat per justícia i temor. Per això «Cavallers, fill, són per intenció de servir ab justícia e n temor» Mes com que l'amor és millor cosa que el temor, d'aquí ve que el cavaller ha de preferir amar son príncep a temer-lo (paràgraf 1).

El dimoni tempta el cavaller contra la intenció recta que aquest deu tenir induint-lo als vicis i fent-li girar l'esquena a les virtuts «per tal que sia cavaller sens intenció de cavalleria» (paràgraf 2).

La temptació va contra la recta intenció de l'esser i anant contra aquesta recta intenció va contra l'esser mateix car aquest per privació de la intenció perquè existeix es fa indigne de l'existència. I per això «intenció vera e intenció falsa se contrariegen en cavaller, com cavaller fa de la primera intenció segona i de la segona primera» (paràgraf 3).

Moltes coses hi ha en l'ofici de cavaller que l'ajuden a conservar-se en recta intenció. Les virtuts que aquest ha de procurar adquirir servint-se dels medis que l'ofici mateix li proporciona són les que l [133] li recomana Ramon: fortitud, justícia, sinceritat i lleialtat. Els vicis de que ha de fugir el cavaller són «malvestat e engan de golositat, luxúria, superbia, accidia, enveja ira volpelatge traició e vilanes paraules» (paràgraf 4), Com es veu l'ofici de cavaller pot esser ocasió de caure en els vicis citats i per això Ramon sapientment preveu les ocasions i cuida de prevenir abans de caure. Alguns d'aquests vicis es podien contreure en les corts reials de l'edat mitjana com són la gola, luxúria, i accidia car les mollures i plers de les aules regies no han estat mai ambient propici pel que es vol dedicar a una vida d'abnegació i fortitud, com vol que sigui Ramon la del cavaller. Altres vicis com són l'enveja, supèrbia, ira, poques vegades solien estar del tot absents del cor dels cavallers medievals: la supèrbia rebia el seu origen del legítim zel que el cavaller tenia de son honor i no era altra cosa més que la exageració desordenada i apassionada d'aquest zel en si no dolent; l'enveja era ja una passa més enlla car no es conformava el cavaller envejós en exagerar el seu honor i complaure's massa de les lloances apoteòsiques que rebien pels seus fets guerrers sinó que duit per aqueix mateix orgull el seu cor rompia les fronteres del «jo» desitjant els béns d'un altre cavaller millor i mirant aquest amb mals ulls. La ira conseqüència de l'orgull i l'enveja era també molt freqüent entre l'aristocràcia medieval i caus de les repetides lluites entre dos cavallers sols anomenades duels quan tenien per objecte la reparació de les ofenses i ultrança de les afrontes. La traició i «volpelatge» són els crimens més afrontosos del cavaller car van contra les virtuts de lleialtat i sinceritat necessàries a tot bon cavaller. l [134] Un exemple de cavaller desordenat: el que prefereix les armes corporals a les armes espirituals; el que prefereix les victòries que guanya matant homes injustament a les que es poden guanyar amb les armes de les virtuts contra els vicis enemics.

El cavaller està col·locat, per la seva posició social, entre el príncep i el poble. D'aquí ve que el temptador infernal tengui tant d'interès en desordenar les intencions del cavaller per tal que es posin malament les relacions entre el poble i el príncep: «E

per açó, fill, savi cavaller és aquell qui sap conservar la intenció perquè és cavaller a salvar intenció en príncep e en poble» (paràgraf 6). | [135]

30. *De poble*

[A] Sumari

1) Finalitat de la societat (paràgraf 1). 2) Subordinació de la societat a la pràctica de les virtuts i a la coneixença de Déu, demostrada per graus (paràgraf 2). 3) Temptacions contràries a tal orde (paràgraf 3). 4) Finalitat de l'ofici de burguès i temptacions contràries (paràgraf 4 i part del 5). 5) Idem del mercader (paràgraf 5). 6) Idem del menestral (paràgraf 6). 7) Intenció recta i missió de tots els homes considerats individualment i social (paràgraf 7).

[B] La societat o «poble» té la finalitat de que les gents es congreguin per tal de que hi nesquin entre elles les bones costums i no manquin els diversos oficis i arts mecàniques que hom necessita (paràgraf 1).

En el paràgraf segon ens presenta Ramon aquesta escala ascendent: 1) Les viles i castells són per segona intenció i el poble i la ciutat són per la primera. 2) La ciutat en relació amb les arts mecàniques és per segona intenció i les arts mecàniques són per la primera. 3) Les arts mecàniques amb relació amb les arts liberals (1)⁴⁵⁷⁰ són per segona intenció i les arts liberals són primera. 4) Les set arts liberals comparades amb la filosofia, el dret i la medicina són per segona intenció i la filosofia i demás són per primera. 5) Finalment, totes les coses que s'han dites no són més que en segona | [136] intenció si es comparen amb la Teologia i la pràctica de les virtuts (paràgraf 2). Ja havem arribat al cim suprem de la muntanya societat i conclouem que la societat i tots els seus recursos tenen per finalitat última la coneixença de Déu (car altra cosa no és la Teologia) i la pràctica de les virtuts. Però la font dels desordes que és la temptació diabolical intenta desviar la societat de la subordinació en què deu estar a les set virtuts «qui són carreres de glòria» per tal de sometre-lo als vicis «qui són carreres de treballs infinits» (paràgraf 3).

Posats aquests principis sobre el gènere societat Ramon passa a les espècies parlant d'alguns dels oficis i posicions socials dels homes.

⁴⁵⁷⁰ (1) Les arts liberals que s'ensenyaven a les escoles medievals estaven compreses en el *trivium* (Gramàtica, Retòrica i Dialèctica) i *Quadrivium* (Aritmètica, Geometria, Música i Astronomia).

Els burgesos segons Ramon estan posats en la ciutat «per intenció con sia mantengut universal dret comú al poble qui ha privilegis e libertats e franqueses per intenció que bones costumes hi sien mantegudes, per les quals intenció sia en los graus que-s cové». Mes el dimoni enemic de la societat i de tot bé tempta els burgesos amb menjars i vestits delicats i altres vanitats i delectacions mundanes per tal d'embassar-los dins els vicis i per fer-los oblidar llur missió social (paràgraf 4).

La missió social dels mercaders és que aportin a la ciutat o als llocs on estan establits les coses necessàries a aquella ciutat o aquells llocs i per llurs treballs la justícia consent que puguin guanyar qualque cosa. El dimoni tempta els mercaders amb l'avarícia contra la virtut de la justícia i malgrat la veu insistent de la consciència. Tempta'ls també amb la supèrbia i els fa desijar l'ofici de burguès, apartant-los de la finalitat perquè estan establits en les ciutats, viles i castells; però el que els fa desitjar en primera intenció no és l'ofici de burguès sinó els honors i comoditats [137] que dit ofici aporta (paràgraf 5).

Els menestrals (ferrer, fuster, sabater, etc...) estan establits en la ciutat per exercir el seu ofici (fabreguejar). El menestral que treballa amb la intenció d'acumular grans riqueses i amb elles obtenir honorables i exalçades col·locacions dins l'ofici de burguès o mercader obra, segons Ramon, impulsat per la temptació diabòlica i «és ferrer sens intenció de ferreria, axí com mercader qui és fora intenció de mercaderia com jura falsament comprant e venent» (paràgraf 6).

Finalment ens diu Ramon en el paràgraf 7 que la intenció és compliment i la perfecció de tots els actes humans. Per això el dimoni tempta els homes amb més insistència que en cap altra cosa en fer-los desviar-se de la finalitat perquè han estat creats de la finalitat perquè han estat posats en el món i de la finalitat perquè han estat posats en tal o qual ofici o posició social; perquè destruïda aquesta intenció roman també destruït i corromput tot allò que no tenia altra raó d'esser més que aquesta intenció o finalitat. Qualcú dirà que no és ver que quedi destruït sinó que subsisteix després del desordenament i li respondrem que un os fora de lloc fa encara molt més mal que si fos aniquilat o extret del cos i el mateix cas es dna també en l'organisme de la societat.

Finíssima era la intenció sociològica de Ramon, el qual amb tot i haver nascut en el segle tretze podria servir de mestre a molts d'economistes, polítics i sociòlegs de l'avançat (?) segle vint. | [138]

EPÍLEG

Havem finit l'estudi del *Llibre d'intenció*, havem admirat sa lògica convincent; havem ensaborit sa bellesa; havem sentit d'aprop l'aleteig formidable d'una àguila gegantina de la Mallorca medieval; amb una paraula el nostre cor ha bategat a compàs del cor de Ramon romanent contagiats de la seva exalçadíssima i sobrenaturalitzada intenció.

Tractant-se d'un llibre de formació moral, estaria molt malament i seria un despreci de la gràcia que ens ha fet Déu de poder-lo llegir i ensaborir no treure'n cap conseqüència pràctica que ens sigui útil a l'esperit. Quina conseqüència en traurem? El Beat mateix al final del llibre la presenta al seu fill i a nosaltres: «Fill, si has uylls sapies ne veure e si as orelles sapies ne oir e si has memoria sapies ne membrar, per ço que ab ton enteniment sapies entendre e ab ta volentat amar ço que Deus ha ordonat en lo mon a ordonament de intenció». Ens havem de servir dels sentits corporals i de les potències de l'ànima per entendre quina | [139] és la voluntat de Déu per complir-la i amar-la en primera intenció. Però no basta això sinó que la caritat fraterna ens obliga a fer-la conèixer i amar al germà proisme. Per això Ramon ens presenta per darrera vegada l'espectacle trist d'aquest món tot torbat i desbaratat per les desordenades intencions dels homes per tal de commoure'ns a l'apostolat, mostrant-nos la necessitat urgent de «homens molt savis sants e devots ardits e fervents en la amor de Deu, que en breu temps venguen e vagen preycant per lo mon com a intenció sia restituïda veritat e consciència ordinació honrament e perfecció».

Siguem doncs apòstols imitant el Beat. Treballem en la pròpia satisfacció posant la primera intenció en Déu i la segona en les criatures que a Ell ens duen; mes no romangui la nostra virtut amagada del tot sinó que sia l'argument més convincent i el silenci més eloqüent de la nostra predicació segons allò del diví Mestre: *«lucet lux vestra coram omnibus hominibus ut glorificent Patrem vestrum qui in caelis est»*.

LAUS DEO

TAULA

Nota: marcam amb asterisc * els títols textuais del Beat

Pròleg	1
PRIMERA PART	
Mirada de conjunt al <i>Llibre d'intenció</i>	4
Circumstàncies que acompanyaren la naixença del llibre	4
Caràcter general del llibre	5
Caire moral i ascètic	10
Caire pedagògic i educatiu	13
Caire sociològic	17
La fesomia del Beat Ramon vista dins el mirall del <i>Llibred'intenció</i>	17
SEGONA PART	
El <i>Llibre d'intenció</i> explanat baix la llum doctrinal de l'Església i de Sant Tomàs	21
*I. divisió	22
*II. Deus	26
*III. Creació	35
*IV. Encarnació	48
*V. De temptació	49
Virtuts i vicis	50
*1. De fe	51
*2. De esperança	58
*3. De caritat	60
*4. De justícia	64
*5. De prudència	67
*6. De fortitudo	70
*7. De tempraça	73
*8. De glotonia	75
*9. De luxuria	77
*10. De avaricia	79
*11. De superbia	82

*12. De accidia	84
*13. De envetgya	87
*14. De ira	89
Punt de contacte entre les 14 primeres rúbriques i les 16 següents	90
*15. De oració	91
*16. De confessió	95
*17. De sacrifici	98
*18. De matrimoni	104
*19. De sciencies	106
*20. De infeels	109
Principis i fonaments de sociologia cristiana	112
*21. De riquesa	115
*22. De pobresa	116
*23. De honrament	118
*24. De elements	122
*25. De prelat	124
*26. De religiós	126
*27. De clergue	128
*28. De príncep	130
*29. De cavallers	132
*30. De poble	135
Epíleg	138
Taula	140

FINITO SCRIPTO
SIT LAUS ET GLORIA
CHRISTO

TEMA I: «ESTUDI SOBRE EL *LIBRE D'INTENCIÓ* DEL B. RAMON LLULL»

Lema: «Amable fill».

[1] Pròleg

Com l'infant qui demana a la seva mare l'objecte al que ell no pot arribar, així nosaltres ab tota la senzillesa possible i gran fervor d'esperit, demanam l'auxili del gran Mestre i Doctor Arcangèlic, Ramon Llull, perquè ens il·lumin la nostra petita intel·ligència, per tal que no diguem res contra la fe catòlica no contra son pensament grandió que ab ella se conforma.

A l'estudi del *Llibre d'intenció*, tema del present certamen científicoliterari, hem dedicat aquelles hores que una ociositat malsana ens podia retreure del dreturer compliment de les nostres obligacions, o almenys ens podia dur a una pèrdua de temps. D'aquest humil treball en feim ofrena a l'autor del llibre que estudiam, a fi de que, si a Déu plau, sia | [2] en honra i glòria seva i ens faci participants d'aquesta follia d'amor envers de Déu, que a ell el féu gran mestre i gran sant.

El departiment d'aquest estudi és en cinc capítols: I. centració, motiu històric i objecte del llibre. II. Ramon Llull, pare. ¿Pot formar-se un cos d'educació ab el *Doctrina pueril* i el *Llibre d'intenció*? III. Les intencions en Ramon Llull. Altres obres cronològicament escalonades, on en parla. IV Caràcter del llibre. V. Resum analiticointètic de cadascun dels cinc capítols. | [3]

Capítol I. Centració, motiu històric i objecte del llibre

1. Ramon Llull arrancat per una gràcia extraordinària de Déu, d'una impetuosa i ignominiosa lascívia, que per refrenar-la no havien estat bastants ni el vincle del sant matrimoni ni el respecte a sa muller, ni l'amor paternal, ni el perill de sa pròpia ànima, volgué compondre, ab totes les forces de la seva ànima, a l'amor paternal de Jesucrist, qui clavat en creu, li aparequé cinc vegades. Pensant quin acte i servei podria fer que fos acceptable al Senyor i remembrant les seves paraules evangèliques «major caritat no pot haver envers d'altri que posar la propia | [4] vida per ell», se sentí disposat a vessar

la sang per honor i glòria de Déu, i concretà un propòsit ferme: convertir els increduls i infeels a la veritat de la santa Fe catòlica, i enamorar-los de la Bondat infinita.

Des de llavors, a la realització d'aquesta gran empresa (1. morir per Crist i 2. propagar la Fe catòlica) dedicà Ramon totes les energies del seu geni i tota la tenacitat de sa niçaga. I per aconseguir la segona finalitat de la seva empresa excogità a) fundar col·legis de llengües orientals on se formaren predicadors de l'Evangelí i b) reduir a mètode científic els coneixements humans com armes per esgrimir en defensa de la Religió.

Ideats aquests plans, a pesar de la convicció de la seva procedència inspirada, los volgué sotmetre a la voluntat divina, i postrat en terra, dins lo Temple sant, l [5] amb gran fervor i plors los reté als peus de Jesús en creu i ab gran efusió de la seva ànima li suplicà fos del seu gust portar a bona fi i conclusió aquells propòsits.

Una volta desfet Ramon dels fermalls terrenals i familiars, deixada sa muller, fills i possessions emprengué una llarga romeria a fi de que el Senyor l'afinancàs en sos propòsits qui són una llum que aclareix aquella complicada vida de viatges, escrits i penitències.

Acabada aquesta romeria d'uns dos anys, el noble i gentil Ramon tornà a Mallorca i es vestí d'una tela gruixada en hàbit de penitència, volent reparar ab el bon exemple els escàndols de sa vida passada i encadenar sa primitiva supèrbia ab el cinyell de penitència. l [6]

Dins la vida de l'amor a son Amat, que ha abraçada Llull, s'hi poden destriar unes quantes etapes ben marcades, les quals ens mostren clarament el seu meravellós dinamisme literari i apostòlic.

I.

A Mallorca, entre els rigors d'una mortificació profitosa, unida a una continuada oració, es dedicà Ramon apassionadament a l'estudi del trivi i del quadrivi, de la gramàtica «e més avant compra un moro per so que de aquell posqués apendre sa lengo aràbiga» (*Vida coetània*).

En aquesta primera etapa o període, anomenat per Mn. Galmés «de gestació de la seva obra» i que comprèn de l'any 1261 a 1269? el temps li basta per tot. Estudia llatí i aràbic, teologia i filosofia, dret, medicina i ciències naturals, fulleja autors cristians l [7] i sarraïns; observa, rumia i assimila, i ple de coneixements, com a fruita madura que escampa la bona olor, crea o concep, ab l'auxili del cel, el vastíssim pla de la seva obra.

Dins aquest període de gestació concep la idea de crear o compondre el *Llibre de contemplació*, *Llibre d'Amic e Amat* i *Llibre del gentil*

II.

Abans d'emprendre Ramon l'apostolat oral, comença a escriure tan abundantment que en aquesta etapa de deu anys (1269 a 1279) es fa bona «la il·lustració divinal» de que ens parla la Vida Coetània. La producció literària és tan abundosa que par que faci falta el temps material, de tal manera que l'eminent lul·lista cistercenc, P. Antoni Ramon Pasqual, afiga dins una altra etapa l'aplec de les seves obres. | [8]

Dins aquest període cal distingir aplecs o millor, espelts de la seva producció literària. Són del primer esplet el *Llibre del Gentil*, bella controvèrsia religiosa sobre les tres lleis (cristiana, jueva i sarraïna), el *Llibre de contemplació*, monumental obra mística que conté en germen tot l'opus lul·lià; l'*Art abreujada d'atrobear veritat*, base i clau del seu sistema filosòfic i la seva *Lectura*, comentari de l'anterior.

Al segon esplet pertanyen el *Llibre de demostracions*, tractat molt suggestiu de teodicea racional per a la conversió dels infidels, *Començaments de medicina*, *Començaments de dret*, *Començaments de Filosofia*, *Començaments de teologia*, rames tots ells juntament ab el *Llibre de Sant Esperit*, el qual contra els grecs sostén la processió de l'Esperit Sant *ab utraque*, de l'*Art* | [9] *de trobar veritat*.

Fruit d'un tercer esplet són el *Llibre d'Àngels*, obra teològica i apologètica, el *Llibre de Caos*, que és un tractat de cosmologia, l'*Ordre de cavalleria*, a on ensenya què cosa és l'orde de cavalleria i la manera com pot esser honrada i conservada en l'honor que Déu li ha assignat; el *Llibre de clerecia*, que és un ensenyament catequístic, destinat als clergues més ignorants, i el *Llibre dels articles*, obra teològica i apologètica, sense comptar altres obretes curtes, com per exemple, el *Llibre de definicions*.

Aquestes obres de la segona i tercera tongada no són sinó aplicacions particulars de l'Art general o major.

Dins el quart esplet cal aficar-hi l'*Art demostrativa*, començada a Montepeller i acabada a Mallorca, la qual art «es per entenció d'enversar aquells | [10] homens qui son en error, los quals no an art ni doctrina com venguen a veritat».

D'aquesta obra troncal en deriven *Introductoria Artis demonstrativae*, *Lectura figurarum Artis demonstrativae*, *Regles introductòries*, *Liber propositiorum secundum Artem demonstrativam*, *Commentum Artis demonstrativae*, *Liber de figura elemental* i clou aquest esplet la *Doctrina pueril*.

III.

Acabada aquesta grandiosa tasca d'escriptor, n'era arribada l'hora d'emprendre aquell dificultós romiatge, tan desitjat en el *Llibre de contemplació*, no tan sols per satisfer aspiracions devotes sinó també per estudiar damunt el terreny el teatre de la guerra contra la infidelitat i així poder donar instruccions ben precises a la seva host.

Recorr tot el món conegut aleshores i per tot | [11] arreu deixa saonada la terra ab lluminor de la seva intel·ligència i ab la calentor de la seva voluntat. Ah! però abans d'emprendre aquest viatge, que constitueix el tercer període (1280-82), té que complir un deure personalíssim i intransferible, l'educació del seu fill.

El seu geni portentós arbitra un medi que suplesqui l'adoctrinament paternal directe i escriu la *Doctrina pueril* que, per més eficàcia, revesteix de la solemnitat emocional d'eixida a llarga durada.

IV.

Ab la tornada d'aquest llarg pelegrinatge comença la quarta etapa (1283 a 1290). Durant l'estada d'uns dos anys a Montpeller escriu el *Llibre d'intenció*, del que en fa ofrena a son amable fill, com a primícies de la seva represa activitat literària, després d'aquells anys de romiatges | [12] i de descans de les lletres.

Dins aquest període i per l'any 1282 ? s'escau la composició del *Llibre d'intenció*, seguint les petjades mestres que mos senyala l'eminent crític dels llibres lul·lians, Mn. Galmés.

Aquest llibre, que en totes les seves fulles ens mostra l'amor tendre i paternal de Ramon envers de son fill, Domingo, fou escrit després de *Lo pecat d'Adam*, obra rimada de 200 versos, i tal volta després, també, del *Llibre del passatge*, en què exposa Lull la tàctica militar a seguir per a la conquesta del Sant Sepulcre; però abans del *Llibre d'Evast e Blanquerna*, novel·la d'originalitat incomparable, plena d'imatges reals i anècdotes autobiogràfiques, en part utòpica i el conjunt un quadre preciós a on, ab pinzellades vives, hi ha retratades els costums de l'època. | [13]

Dins aquest mateix període escriví el *Plant* i les *Hores de nostra Dona*, les dues en vers. Hi cap, també, si no era escrit d'abans, el ja mencionat *Llibre de Passatge*, l'obreta *Art de Dret* i uns altres *Començaments de medicina*.

L'estada a Montpeller d'uns dos anys, n'és un moment de descans, però d'inactivitat. Dins uns vuit anys escassos que comprèn aquesta etapa, una activitat calmosa al principi va creixent fins arribar al frenesí. Ramon publica les grans obres literàries: *Llibre d'Evast e Blanquerna* juntament ab el *Llibre d'Amic e Amat*, la *Plasent visió*, el *Llibre de meravelles* ab l'episòdic *Llibre de les bèsties* i el *Llibre de Santa Maria*, *Liber superpsalmum*, *Quicumque*, l'*Art inventiva* i l'*Art amativa*. El seu (?) no té assossec ni el cansament ret: assisteix a cinc capítols generals de religiosos, va a Roma dues vegades, altres dues a París i en retorna tres a Montpeller. | [14] Les seves curolles el presenten davant papes, davant els reis i davant els doctors de la Sorbona, seguint l'avís de l'apòstol «*iusta opportune et importune*». I el fruit que recull és el fracàs i el moteig de foll.

En queden quatre etapes més o períodes, en què l'activitat bellugadissa i els afanys literaris de Ramon no minven, sinó més bé, si és que es puga dir, augmenten. Exposit emperò el lloc que dins l'opus lul-lià ocupa el *Llibre d'intenció* deixam de banda aquests períodes i passam a la segona part d'aquest capítol, això és, determinar el seu motiu històric.

2. Resolt Ramon a deixar la seva vida pecaminosa, es desfé de la família per entregar-se més lliurement al servei de Jesucrist, però no per això quedà deslligat del seu càrrec de pare que sols la mort podria abolir. Conscient del deure que reportla [15] en si el ser pare, i pare com pertoca i mana l'Església de son Amat, abans d'emprendre aquell viatge que constitueix el tercer període de la seva vida apostòlica, per suplir l'ensenyança directa a que, obligat, escriu la preuada joia literària d'educació anomenada *Doctrina pueril*.

Conté aquesta obra cent capítols, que es poden dividir en dues parts. A la primera pertanyen els seixanta-set primers, destinats a l'adoctrinament catequístic o religiós. A la segona pertanyen els restants que van encaminats a l'ensenyament moral i profà de la joventut.

Complert aquest deure personal parteix a recorre tot lo món conegut (?) l'ardent [16] desig d'expansió devota de romeu i al mateix temps fa una exploració metòdica d'estratega espiritual.

N'era acabada aquesta volta al Mare nostrum que en gran fonament podria dir-se també *Mare lulianum*, i duia ben preparats i estudiats els plans per combatre la infidelitat, quan trobant-se altra vegada a Montpeller, recorda a son fill que entra de ple

dins la vida «e novellament ve en lo món» i com per experiència sap que és el moment en què envesteixen, com a feres indomables, les passions, li adreça aquest *Llibre d'intenció*, a fi de que li servesqui d'estaló a on pugui aferrar-se enmig del tamboleig de la vida, puis ell n'és «regla moral», d'actualitat constant, en totes les èpoques i en totes les situacions de la seva vida (Mn. Galmés). | [17]

3. L'objecte del llibre és la intenció, mitjançant la qual el fill de Ramon, com també tota creatura racional, conegui, ami, honri, servesqui i beneesqui a Déu. El mòbil que impeleix a Ramon a la composició d'aquest llibre, és el desordre qui és en el món, al qual son fill, Domingo, entra de ple, i per tant, és un greu perill per a la salvació.

L'ordre establert en el món per Déu nostro Senyor, es du a la pràctica per mitjà de dues intencions: primera i segona. Per la primera tota cosa s'encamina al fi determinat per Déu (pla diví) i per la segona es fa ús de totes les coses que condueixen al fi pel qual tot ha estat creat. El desordre, per lo tant, està en què una cosa per la primera intenció cerqui un fi distint del que li ha senyalat Déu, o cerqui com a fi lo que sols és medi | [18] que condueix al fi, lo qual constitueix una inversió de la primera intenció en segona, o de la segona en primera.

L'home ha estat creat per conèixer, amar i servir a Déu en aquesta vida present per a després veure'l i goçar d'Ell en l'altra. Això és l'ordre, això és el pla posat a dins la naturalesa humana, i que la creatura racional té obligació moral de procurar per la primera intenció, ja que aquest pla o ordre és lo que pròpiament s'entén per primera intenció. Totes aquelles coses que condueixen a la consecució d'aquest ordre, pla o fi, es deuen procurar per la segona intenció.

Com l'home ha estat adornat d'una preciosa joia única i exclusiva, d'aquí que a voluntat pròpia pugui dir, fer, pensar o desitjar una cosa conforme a aquest pla o | [19] contrària a ell per la primera intenció. Lo qual no pot passar mai dins la naturalesa no racional, per quant no goça aquesta de llibertat i per lo mateix necessària i indefectiblement ha de seguir el fi que li ha estat designat, pla diví.

Suposada la llibertat humana, es proposa Ramon per via d'exemples donar a conèixer i en conseqüència fer estimar la primera i segona intenció en general i en casos concrets, per tal que son fill i tots els homes sien en rectitud d'intenció i per lo tant se restablesqui dins el món l'ordre establert per Déu al crear.

La raó per la qual la segona intenció deu esser la guia comú i sostén de la primera, es perquè així com Déu ha creat aquest món per raó de l'altre, i no al revés. (?)

que la segona intenció fos en l'home per raó de la primera i no la primera per raó de la segona (*llibre de contemplació*, capítol 45), o dit l [20] en poques paraules, és perquè aquesta ha estat la voluntat divina. l [21]

Capítol II. Ramon Llull, pare.

Pot formar-se un cos d'educació amb el «Doctrina pueril» i el «Llibre d'intenció»?

1. El deure dels pares, per raó del seu càrrec, és doble. En primer lloc, és obligació dels pares el procurar la formació material dels fills, el sostenir-los i vestir-los conforme la seva posició; i en segon lloc donar-los una educació científica i espiritual correcta.

A la primera part correspongué Ramon reservant una porció congrua del seu patrimoni per a la sustentació de la seva esposa i fills, venent la resta per distribuir-ho entre els pobres conforme el consell de Jesucrist: «*si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum un caelo, et veni, sequere me*». (S. Mth. cap. 19, v. 21).

A la segona correspon Ramon, deixant-los l [22] encomenats a sa benvolguda esposa i ell per son compte fa lo que pot, com ara veurem.

Encara que aquella violenta i ràpida conversió de Ramon el fes deixar sa muller i sos fills, no per això los abandonà per a sempre dins la negra nit de l'oblit, ans bé los va recordant amorosament en los seus escrits.

És veritat que la vida bellugadissa de Ramon no permeté tenir al seu costat a son amable fill, com ho féu el sant bisbe d'Hipona; no obstant això, el seu amor envers d'ell és gran i pur. És tal que, en distinta època i lloc, li adreça tres llibres, que en totes les seves fulles, hi deixen entreveure un pare amorosíssim i conscient del seu deure.

En el llibre de *Doctrina pueril* vol Ramon donar a son fill unes instruccions tals que sien bastants per a una educació completa, o almenys total. l [23]

El procediment que se segueix en aquest meravellós llibre d'estil planer, però agradable, és de lo general a lo particular, i de lo més principal a lo més secundari. Així és que comença la instrucció religiosa per acabar per la profana.

Tot escrit ab una claretat i senzillesa admirables i una tendresa paternal digna d'imitar conté dues parts ben clares. La primera és un adoctrinament religiós, la segona és complement de la primera, i té per finalitat la instrucció moral i profana de son fill.

En aquesta primera part que podríem anomenar precíós catecisme explica al seu fill els articles de la santa fe catòlica, els deu manaments que «Déu donà a Moisès en lo desert», els sacraments de la Santa Església, els dons de l'Esperit Sant, les Benaventurances, els goigs de nostra Dona Santa Maria, les virtuts teologals i les cardinals, els set pecats mortals i l [24] acaba amb dos capítols (59 i 67) sobre la salvació de cadascun segons que hagi obrat o no conforme a la llei cristiana.

En la segona part exposa al seu fill la llei natural, la llei vella (mosaica) i la llei nova (cristiana), en el capítol que tracta de Mafumet i en un altre de gentils, además de donar a conèixer qui era Mahoma i el mal que ha fet i fa, com també qui són els gentils i els seus errors, deixa entreveure els seus plans per a la conversió dels mahometans i gentils. Fa una exposició compendiosa dels coneixements i estudis generals d'aquella època: *trivium* i *quatrivium* (gramàtica, lògica, retòrica, geometria, aritmètica, música i astronomia), de parecuda manera i breument parla a continuació de la ciència de la teologia, de la de Dret, de la naturalesa (formació i composició de la matèria, aquí també dóna notícia d'alguns llibres d'Aristòtil), de la de l [25] medicina (malalties, complexions, remeis i procediments de que es serveixen els metges), de les arts mecàniques (fa notar especialment la conveniència de tenir ofici), de príncep i de clergues (dóna a conèixer la potestat civil i la religiosa), de religió (finalitat de la vida monàstica i ermitana); explica com poder, sabiduria i voluntat són necessàries coses per corregir els qui van errats; pondera l'eficàcia de l'oració, explica les potències de l'ànima i la vida sensitiva del cos humà; parla de la vida activa i contemplativa, de la mort espiritual i corporal; defineix la hipocresia i la vanaglòria i indica sos perills; dóna el crit d'alerta contra els perills de la temptació diabòlica i humana i declara el gran profit que es treu de la temptació angèlica; dóna consells per a l'alimentació i criaça dels fills. Un capítol va destinat a les set edats del món; parla dels àngels, de la vinguda de l'Anticrist, i finalitza el llibre en dos capítols l [26] dedicats a l'infern i al paradís respectivament a on descriu vivament el turment dels condemnats i la benaventuransa dels bons.

Sens dubte que n'era bastant el «Doctrina pueril» per presentar al Beat com a model de pare, pedagog i psicòleg, què no serà, doncs, ara si hi afegim el *llibre d'Intenció*, ab el qual resalta una vegada més el pare conscient del seu deure, l'eminent pedagog i el psicòleg consumat? Puis ab ell dóna una passa en l'educació del seu fill. En el *Doctrina pueril* dóna unes pinzellades per a l'educació global religiosa i profana de son fill. En el d'Intenció se fixa més en un caire, el religiós, i l'exposa més intensa i

extensament, de tal manera que ab una profusió admirable d'exemples par que li diga aquella frase tan terrible i vertadera que més tard digué Sant Ignasi de Loyola: de què et servirà tot el món si perds la teva ànima? | [27]

És clar que ab el *Llibre d'Intenció* dóna sàviament Ramon solidesa a la formació religiosa, sens la qual no hi pot haver vertader amor paternal.

La finalitat que Llull es proposa en aquest llibre és salvar l'ànima del seu fill benivolgut, aconseguir que guanyi la corona de la victòria en el combat d'aquesta vida; conduir-lo al fi que li ha assenyalat Déu. I per això li mostra la manera com ha d'usar de totes les coses naturals, artificials, científiques, puis tem que aquest fill «que natura el fa amar e novellament ve en lo món, haja defalliment d'intenció» per quant el món està en complet desordre perquè en ell no se segueix el camí que determinà Déu a totes les creatures.

La solució d'aquest problema qui és en lo món, la dóna Ramon en aquest llibre i és la vera intenció duita a la pràctica. Per això ens diu que és intenció, les dues classes que d'ella hi ha, primera i segona, i quan | [28] s'ha de posar en pràctica una i quan l'altra.

Una nova pitja a la formació religiosa de Domingo, son fill, dóna Llull a l'adreçar-li, uns nou anys més tard, l'*Arbre de Filosofia desitjada*.

N'era morta sa muller, com es manifesta en el mateix llibre, quan diu: «així com la tua mare, que sulia esser e es finita» (dist. 1a, 3a part, I, 6, núm. 2). Lo qual era ja un motiu per escriure-li un llibre més. Ademés feia llarg temps que no sabia noves d'ell i desconeixia, per lo mateix, si n'havia treta la deguda utilitat del *Libre d'intenció* «gran temps ha fill que te he tramés lo *llibre d'intenció* e car larg temps ha que jo no t'he vist, no sé si d'aquel has auda utilitat» (dist. 1a, 3a part 4t, pag. 414).

La finalitat per la qual li adreça aquest llibre és perquè cumplesca ab el fi pel qual ha estat creat i perquè li ajud, en quant li sia possible, en l'apostolat | [29] al que ell s'ha aplicat en cos i ànima, i ho diu ab aquestes paraules: «perquè ages membransa e sciència e que per aquela sciència e membransa, Déu ameses servís ab aquest libre, ab al qual anás per diverses terres e de Déu coneixensa e membransa donàs» (pròleg, 2). És tal el fervor ab que li recomana aquesta obra, que al final li diu: «sapiés lo bé de cor» ja que per medi d'aquest llibre «podràs atrobar noveles coses e respondre a les questions que hom te farà, e dels secrets de natura conexença poràs haver» (De l'habitació d'esta art, p. 6, pàg 5 a 7).

Si consideram la manera com tracta la matèria en aquests tres llibres mencionats veurem que la senzillesa i la claredat són escampades per tot arreu. No cerca paraules ampul·loses ni fa rodeigs de difícil intel·ligència, sinó que fent ús de lo més familiar, fa una composició de delitosa i agradable lectura. Pot ésser que l [30] el *Doctrina pueril* avantatgi literàriament al *llibre d'intenció* però així i tot, aquest és d'entretenguda i agradable lectura. Lo que a primera vista pareix que deuria empobrir i donar monotonia a l'obra és la repetició de la paraula *fill*, que usa tres-centes onze vegades, de les quals seixanta-dues va precedida de l'adjectiu *amable* i quatre està usada en to exclamatiu, i en canvi li dóna un interès constant; puix que pareix el crit d'alerta per mantenir una constant i ininterrompuda atenció.

Amb lo que acabam de dir i exposar ja un es pot fer càrrec de lo que és Ramon com a pare, ja que el sol fet de compondre tres llibres per a la formació del seu fill seria una demostració no sol d'un paternal afecte sincer i perdurable, sinó també d'una constant i efusiva sol·licitud envers d'aquell estimat ser del seu ser. l [31]

2. No creim que sia de lo més aventurat l'afirmar que es pot formar un cos d'educació bastant complet ab el llibre *Doctrina pueril* i el d'*Intenció*. Aquell, per si sol, ja és suficient per a una educació total, encara que no del tot completa; puix com hem dit ja, el *Doctrina pueril* es pot dividir en dues parts, l'una per a la formació religiosa o de l'esperit, començant de lo més principal a lo menys principal, a on exposa els articles de la fe, els manaments, els sagraments, els dons de l'Esperit Sant, les benaventuranses, els goigs de la Verge, les virtuts teologals i les cardinals, els pecats mortals i la salvació o condemnaió de cadascun; l'altra destinada a la instrucció profana, a on uns capítols, els més, van destinats a la formació científica, com són les tres lleis: natural, mosaica i cristiana, el trivi i el quadrivi, la teologia, el dret, la formació i composició de la matèria, la medicina, etc.; un altre va destinat a l'ensenyansa del treball, com es el l [32] de les arts mecàniques; un altre a la formació del cos, com és el de nodriment; uns altres a la formació social en què parla de la potestat civil i religiosa, etc. Ab una paraula, en aquest llibre es té en compte la formació moral, religiosa, científica, individual i social. Si al *Doctrina pueril* afegim el d'*Intenció*, arrela més la formació espiritual i és més completa, ja que ab aquest s'aconsegueix que l'individu obri per son compte en relació a Déu conscient de lo que pot i té obligació de fer o d'evitar. Tot ell va encaminat a senyalar el tirany pràctic pel qual l'home arribi al fi a que Déu l'ha destinat.

Per lo tant creim que d'aquests dos llibres, es pot treure material a bastament i apte per formar una obra a on es donin les regles per a una formació religiosa i moral sòlida i completa, i es doni una cultura científica general no gaire vulgar. | [33]

Capítol III. Les intencions en Ramon Llull. Altres obres cronològicament escalonades on en parla.

1. La intenció, en un sentit vulgar, és la determinació de la voluntat a un fi determinat. Així, per exemple, tenir intenció d'escriure un llibre no és sinó la determinació de la voluntat a escriure aquell llibre, de que en son enteniment ja en té una idea.

Considerada la intenció baix del punt de vista filosòfic, és un impuls intern en virtut del qual mos movem reflexivament a l'execució dels actes. Per exemple: tenc intenció de fer un treball manual. En aquest cas la intenció és aquell impuls intern i immediat en virtut del qual pos en moviment totes les facultats i membres necessaris per a l'execució d'aquella determinada | [34] obra. En què [sic] sentit emplea Llull la paraula intenció en el llibre que és objecte del nostre estudi?

Comença Llull per donar una doble definició de la intenció segons que aquesta es referesca a la creatura racional o a la irracional.

És pròpia de la intenció humana aquesta definició específica: «intenció és obra de enteniment e de volentat qui-s mou a donar compliment a la cosa desijada e entesa». Es refereix a la intenció de les creatures no racionals quan diu: «intenció és actu de natural apetit qui requer la perfecció que li cové naturalment» (*L. d'Intenció*, cap. 5, par. 1, pàg. 5).

Déu ha ordenat l'home dins dues intencions «per so car avets que sien dos segles, aquest segle e l'autre, per assó avets volgut que sien dues intencions» (*L. Contemplació*, cap. 45, par. 1, pàg. 227).

La intenció està departida en dues maneres, una anomenada [35] primera, que «és millor e pus noble» que l'altra anomenada segona, «per ço quor es pus util i pus necessària». La primera és començament de la segona, i la segona és moguda per la primera de tal manera que la segona es «instrument e aparellament con la primera intenció haja ço que li cové segons son compliment».

Essent la primera intenció tant en les creatures racionals com en les irracionals, el fi que Déu els ha donat, resulta que és immutable, ja que Déu, immutable per

essència, una vegada escollit un determinat pla, dins una innumerable multitud de possibles, no pot canviar-lo, puis de lo contrari Déu no seria infinit en les seves perfeccions, cosa absurda. Per lo tant, Déu ha volgut que «la primera intenció en l'home fos conèixer-lo, estimar-lo, honrar-lo i servir-lo, i que per la segona «aja en home en posseir los bens qui davallen per | [36] los mèrits de la primera intenció» (*L. de Contemplació*, cap. 46, par. 2). D'aquí que l'home conservarà l'amistat de Déu i la seva gràcia en tant en quant per la primera intenció treballi per amar, honrar, loar i servir a Déu, això és, el fi pel qual ha estat creat, i per la segona cerqui totes aquelles coses que li sien aptes per conservar la seva vida en aquest món, per tal de viure conforme a la primera intenció; en canvi es constituirà en pecat i en desgràcia de Déu sempre que invertisqui aquestes dues intencions, fent de la primera segona i viceversa, o sempre que faça primera intenció d'una cosa que no és segons el pla diví.

Per quant la segona intenció implica «menoritat», en Déu no hi ha divisió de primera i segona intenció, «quor tota sa intenció és infinida e eternal» (*L. d'intenció*, cap. VI, par. 3, pàg. 8). «Plora, fill, car elements, plantes, ocells, bèsties e totes les coses d'aquest món segueixen l'orde e la regla de la intenció perquè son creades, e home, a qui totes estes coses son dejús | [37] en intenció, es contre la intenció per que és creat, faent pecats, qui son contraris a la intenció de Déu» (*L. d'intenció*, cap. III, par. 7, pàg. 12).

D'on se dedueix que els únics que són en desordenat estament, són els àngels mals i l'home, qui pecant, obren contrari el fi pel qual han estat creats, cosa que no fan totes les demás creatures. Efectivament, l'home pot obrar de dues maneres: a) naturalment, obrant com les altres creatures irracionals que necessàriament obren conforme al pla diví, i b) moralment, això és, fent un mal ús de la llibertat de què ha estat adornat, pot desviar-se de la primera intenció o invertir les dues intencions, posposant la primera a la segona, de la qual manera es fa inimich [sic] de Déu i es constitueix pecador, i per això diu: «En la volentat, fill, dels homens qui amen més les coses terrenals que les coses spirituales, son enversades les dues intencions; e aquels | [38] homens són per ço pecadors, quor desordenen intenció contre sos ordonaments substancials» (Id. cap. I, par. 14, pàg. 7).

Així com en el capítol 45 del *Llibre de contemplació* dóna glòria e lloança a Déu per haver ordenat a l'home entre dues intencions, així també en el capítol següent, 46, del mateix llibre dóna «glòria e vertut e laor» per haver ordenat a l'home entre dos moviments. D'aquí que aquests dos capítols se completen mútuament. I així com a les intencions les ha dividides en primera i segona, també als moviments los ha departits en

primer i segon. El primer moviment és, diu, «dirivat de cosa essent», mentre que el segon és «dirivat de cosa privada de esser».

D'aquesta definició del primer i segon moviment dedueix que tot home quan es determina a obrar, s'inclina naturalment pel primer moviment a fer el bé, perquè «lo primer moviment ve dirivat de cosa qui es en | [39] esser», i al contrari, com el segon moviment prové de cosa privada d'esser, sempre que l'home s'inclina a fer una cosa segons la naturalesa del segon moviment, se mou a fer el mal. Mes com Déu hagués creat l'home perquè fes el bé i després de creat va caure en pecat accidentalment; d'aquí que el bé fos abans que del mal i, per això, és raó que el bé sia anomenat primer moviment i el mal segon. Per lo mateix, així com en l'home hi hagué primer el bé que el mal, d'aquí que el bé sia en l'home un accident inseparable i el mal un accident separable, per lo tant quan l'home es mou a fer el bé, es mou «segons natura de cosa qui és posseïdora de esser»; i quan es mou a fer el mal, es mou «segons natura de cosa privada qui no és posseïdora d'esser». Conclusió, que es treu en aquest capítol, és que el bé ve de cosa «essent» (existent), i el mal de cosa no essent (no existent).

Aquesta conclusió ens fa gran llum per donar | [40] a conèixer que quan l'home es mou al pecat o a fer el mal, no es mou en virtut de cap naturalesa o propietat creada per Déu segons el seu pla diví, per quant tot lo creat és bo, tot és bé. Per lo tant, l'ocasió del pecat, no s'ha de cercar en ninguna de les coses per Déu posades en la naturalesa humana segons son pla, puis que tot lo creat és bo, s'ha de cercar, doncs, en la privació, en el «no esser».

Com la lliure voluntat donada per Déu a la creatura racional neix d'aquests dos moviments contraris i com aquests moviments, per altra part, són iguals en acció, se segueix que el mal ha d'atribuir tot, ben merescudament, a l'home; tant és així que cada persona pot experimentar en si mateixa aquesta veritat.

De tot lo dit podem concloure que el tracta de les dues intencions té una importància capitalíssima | [41] dins l'ètica lul·liana, ja sia per la formació moral de l'home, ja per la formació mística.

2. Vegem ara tots els llibres a on parla Llull de les intencions i esmentam-los escalonats cronològicament.

a) Com a obra que conté en germen tota la demás producció literària lul·liana, el *Llibre de contemplació* n'és la primera, que en el capítol quarant-cinc, exposa clara i breument la doctrina de les dues intencions, donant a conèixer què cosa és primera i

segona intenció i també la necessitat que hi ha de fer bon ús d'elles per viure l'home en ordenat estament conforme l'ha creat Déu per aconseguir la glòria eterna.

b) A Montepeller pels volts de 1274, fou escrita l'*Art demostrativa*, que segueix la regla de l'*Art abreujada de trobar veritat*. Està dividida en quatre distincions. Les dues primeres són de figures i llurs condicions, i contenen primeres i segones figures. La tercera distinció és d'intenció I [42] i en ella exposa la finalitat de l'obra, la qual és per endreçar aquells homes qui són en error: gentils, jueus, cristians, sarraïns i totes aquelles gents qui estiguin dins qualsevol secta. La quarta distinció és un aplec de 1118 qüestions de tota classe, especialment teològiques, la solució de les quals és donada per l'autor en fórmules quasi totes algebraïques. L'estil d'aquesta és eixut i fred, com és d'esperar dins les obres a on campeja el pur raonament.

De la qüestió 122 a 126 parla de la primera intenció, a veure si hi ha concordança entre primera i segona intenció, si una pot esser sense l'altra, etc. De la qüestió 127 a la 130 tracta de la segona intenció i resol qüestions com si la grandesa de la segona intenció dóna perfecció a la primera, etc.

c) Un altra obra que feim sortir a rol·lo perquè en ella hi ha un capítol que parla de les dues intencions [43], és el *Llibre de demostracions*, obra escrita a Mallorca devers l'any 1275. El seu caràcter és teològic i apologetic. Està departit en quatre llibres, de cinquanta capítols cadascun, dedicats a provar per raons necessàries: I, que l'enteniment, per gràcia de Déu, ha possibilitat d'entendre els articles; II, l'existència de Déu; III, la santa Trinitat; IV, l'Encarnació i l'adveniment de nostre senyor Jesucrist.

Aquesta obra té bel·les encisadores i descripcions majestuoses. Mn. Galmés diu que n'és una selva imponent a on adesiara s'hi troben clapes de llum d'amor. La seva finalitat l'exposa l'autor en el pròleg ab aquestes paraules: «per tal que els infeels sien enduyts a la sancta fe catòlica e que al enteniment sia conegut l'onrament e la vera lum per la qual Deus l'á inluminat com pusca entendre los articles per rahons necessàries».

En el capítol trenta-vuit del segon llibre nos parla de I [44] les dues intencions. Mitjançant exemples exposa en què consisteix la primera i la segona intenció. Demuestra finalment que en Déu hi ha intenció, però que aquesta no es pot dir primera ni segona.

d) Cal fer esment també del *Llibre de sancta Maria*, obra de ferventíssima devoció, escrita dins l'any 1290, mitjançant la qual pretén el seu autor capturar la indiferència que existia envers de la Verge.

En aquest llibre evocant l'autor aquella llunyana i plàcida sol·litud de Randa, se retrata a sí mateix en la figura d'un savi ermità, qui desesperant de fer coses útils viu

retirat enmig de bèsties i aus qui no olviden la primera intenció per la segona. Allà acudeixen tres santes dones qui, tristes també per la poca devoció que hi ha en el món, acorden en l'ermità una santa conversa en la que (?) principi aquest funda grans esperances. En aquesta disputa intervenen tots els quatre personatges demostrant cadascun d'ells el caràcter de l [45] la idea que encarna. Així Lausor, personificació de l'enteniment, contribueix en alabances ordenada i metòdicament; Intenció, personificació de la memòria, intervé ab exemples, i Oració presenta gran profusió de raons per tal que les coses esdevenguin així com la voluntat desitja.

e) L'*Art amativa*, escrita a Montpeller l'any 1290, és una obra en la que l'autor vol que per ella «Deus sia més conegut e amat que totes les creatures, e com utilitat pública sia més desiderada e tractada que utilitat propia».

Així com en l'*Art inventiva* es mostra ciència, així en l'*Art amativa* es mostra amància; mes com amància sense ciència és defectuosa, així com ho és ciència sense amància, per això pren els començaments de l'*Art inventiva*. El departiment seu és en cinc parts. La primera és de figures, la segona de regles, la tercera de definicions, la quarta de condicions i la quinta de qüestions.

En la segona regla de la segona part parla d'intenció l [46] i de fi. Intenció, diu, és en dues maneres: primera i segona. La primera és la més gran, noble, útil, bona i perfecta; i la segona és aquella qui s'endreça a la primera. Per lo tant, fi que és compliment de totes les coses, per raó de la seva perfecció és per la primera intenció. Després va analisant diverses coses i diu que cosa es deu apreciar per la primera intenció i què cosa per la segona.

f) A la ciutat santa, a la ciutat dels cèsars i dels papes, trist i ple de desenganys no es vol retre Ramon a la tribulació, ans al contrari, ab la fortalesa de roca marina, reprèn l'activitat literària i escriu dins l'any 1295 l'*Arbre de Sciència*, que més bé que un arbre, és un aplec de setze arbres distints: elemental, vegetal, sensual, ymaginal, humanal, moral, imperial, apostolical, celestial, angelical, eviternal, maternal, cristianal, divinal, exemplifical i qüestionial.

Una de les cent formes de l'arbre elemental és la intenció. l [47] De la intenció, diu, qui és en les creatures no racionals, pren l'home exemple a tenir intenció. Aquesta intenció és primera, la qual es «per la fi e-l compliment» i segona «la qual és en lo mig per lo qual passa lo començament a la fi».

g) Obra que aquí, també, hem de treure a llum, és la de *Mil proverbis*, llibre escrit a Mallorca per l'any 1302. Va departit en cinquanta-dos capítols i aquests, també,

en vint proverbis. La seva lectura és agradable, lleugera, bella i popular. La seva forma du el segell lul·lià i reflecteix arreu els proverbis de Salomó. La finalitat és la mateixa que en quasi totes les obres lul·lianes, donar doctrina «com hom se sapia haver en la fi a la qual és creat», i a tal efecte contribueix molt bé aquest llibre, «com sia açó que proverbi sia estrument qui breument certifica veritat de moltes coses».

El capítol darrer és el que parla de la intenció, i en ell resumeix en vint proverbis tota la doctrina de les dues intencions. Cada capítol és un axioma ple de doctrina. Per mostrar [48], n'és prou aquest: «A major bé, major intenció».

Aquestes són les obres en què hem vist que parlava de la intenció i que hem col·locades una darrere l'altra conforme anaven sortint a la llum pública. I [49]

Capítol IV. Caràcter del llibre

El caràcter que millor escau a aquesta obreta és, com manifesta Mn. Galmés en el proemi de l'edició mallorquina de 1935, el teològic. A nosaltres nos pareix que camina dins la teologia en sa triple manifestació de dogma, moral i ascètica. Es pot incloure dins el camp de la dogmàtica, per quant nos ensenya lo que hem de creure, estudiat especulativament; dins el de la teologia moral, en quant nos dona regles per evitar el pecat i practicar la virtut; i finalment, també, dins l'estimable clos de l'ascètica, per quant en l'explicació de les virtuts nos dona regles per practicar, en grau més o menys elevat, aqueixes mateixes virtuts.

En quant a la dogmàtica, en el segon capítol que I [50] té per títol Déu, nos ensenya Lluï que en Déu hi ha intenció i que aquesta és primera i no segona. El raonament que fa és d'aquesta manera: Déu és intel·ligible i amable, per lo tant té intenció en si mateix, puix que si no havia intenció en si mateix, hi hauria superfluitat en son enteniment si s'entenia, i en sa voluntat si s'amava. En Déu sols hi ha primera intenció, per quant és infinitament perfet, puix que si hi hagués primera i segona intenció en Ell, hi hauria majoritat i minoritat ab lo qual es destrueix la perfecció infinita de Déu, lo que és un absurd.

En el tercer capítol que parla de la creació, afirma que Déu creà lo món «per tal que sa justícia satisfés a la alta honor qui's cové a la bondat e a la granesa de Déu», és a dir, per manifestar la seva infinita perfecció mitjançant la bondat de que estan adornades les creatures i al mateix temps perquè li cantassin himnes de lloança. I [51]

La creació no era necessària a Déu per treure'n alguna utilitat, «mas així com al rey que sia larch de coratge e abondós de riqueses, se cové donar per sa bondat e per son

poder, en així a Déu, per complimet de infinida larguesa e perfecció en totes virtuts, se covench que creás lo món e que fes molt de bé» (*L. d'Intenció*, cap. III, par. 2, pàg. 11).

En quant a l'encarnació de la segona persona de la Santíssima Trinitat, Ramon Llull, concordant ab la sentència de Duns Scoto, diu que s'haguera encarnada encara que la creatura racional no hagués caiguda en pecat, per demostrar «als angels e a home gran granesa de bondat, poder, caritat, humilitat e larguesa» (Id., cap. IV, par. 1, pàg.

13); puis ab ella s'aconsegueix lo major que puga esser creat, perquè «poder divinal non pot pus exalsar poder creat que aquell que ha a si mateix ajustat» (Id., cap. IV, par. 3, pàg. 13).

S'encarnà el Fill de Déu «per ço que home per aqueyll cors gloriós de nostre senyor Deus pogués haver la major gloria» | [52] que d'altra manera no aconseguiria.

«Encarnà se, fill, nostre senyor Deus per recrear home, que era perdut e cahut en la ira de Déu, per lo pecat del primer pare; e aquella intenció que Deus hac en prendre carn per recrear home, no-s cové a esser primera intenció, e aquella intenció que Déus hac a prendre carn per demostrar ses virtuts, fos segona, com sia cosa que la justícia de Déu haja pus apropiada entenció a demostrar la granesa de sa bondat, poder e saviesa, que recreació». (Id., cap. IV, par. 6, pàg. 14).

Igualment en l'extens capítol de temptació hi trobam el caràcter dogmàtic; defineix les virtuts teologals i cardinals o morals i les explica ab exemples. Per no fer-nos pesats i llargs sols direm unes paraules de la fe.

Fe, diu, «és per intenció que hom cregua la veritat que l'enteniment no pot entendre». Per fer-se més assequible posa casos o exemples. Així diu que creu per fe aquell qui, sense que l'enteniment ho entengui, creu que el Pare engendra | [52] el Fill, i que del Pare i del Fill procedeix l'Esperit Sant, i que aquestes tres persones constitueixen un sol Déu. Té, també, fe aquell qui sabent que Déu té infinit poder, creu que Déu Pare engendra el Fill infinit en perfecció i etern, encara que son enteniment humà no pugui comprendre aquesta veritat.

Per convèncer-se de que aquest llibre té, també, un caràcter eminentment moral, basta tenir en compte que l'autor el compongué per a la formació de son fill.

En totes les fulles d'aquesta obra s'hi troben regles per fer el bé i evitar el mal, tant és així que cada capítol i rúbrica té l'avís per conduir l'acte humà a la consecució de la vida eterna. En el primer capítol, que intitula l'Arcangèlic Doctor de Divisió, posa, podríem dir, el principi general que regularà tots els actes (aplicats a la matèria que tracta) d'home al fi pel que ha estat creat, i | [54] es pot formular d'aquesta manera:

obrar sempre conforme a vera intenció. Com se lograrà això? Fent que la voluntat s'inclini sempre per la primera intenció, entesa aquesta ab el sentit de voler per la primera intenció lo que condueix al fi pel qual hem estat creats i per la segona allò que és ajuda i aportació a la primera. Aquesta és la significació pròpia de la primera i segona intenció.

Considerem uns quants trossos que confirmen lo que acabam de dir.

Al parlar de Déu, diu Llull que és més digne d'amor que de temor, per això aconsella al seu fill que vulgui tenir amor a Déu, perquè és bo, poderós, gran i digne de tots els honraments, per lo tant deu amar a Déu per la primera intenció i témer-lo per la segona.

En el capítol de creació, recomana tan fortment l'ordenament de la primera i segona intenció, que lo acaba manant l [55] a son fill que plori a vista de que totes les creatures irracionals segueixen la regla de les intencions, i l'home és l'únic que ofèn a Déu no seguint la intenció per la qual ha estat creat.

Després d'haver dit què cosa és fe, declara: quan sies temptat contra la fe «recorr a fortitudo e a caritat e a justícia que t'ajuden a conservar la fe e la intenció porque t'es donada». I explica a continuació com contribueixen aquestes virtuts a conservar la fe.

En quant a la caritat la defineix i diu que se conserva en la intenció per la qual es, fent ús de la mateixa caritat i de les altres virtuts teologals i morals.

De la mateixa manera procedeix ab l'esperança, prudència, justícia, fortalesa i tempraça. Diu de cadascuna d'elles la intenció per què són, com el dimoni cerca destruir aquesta intenció i senyala els medis per combatre-lo i conservar-les en la intenció per la qual són. l [56]

Dels set pecats mortals manifesta lo que és cadascun, diverses maneres com se comet el pecat, el gran desorde que és i com s'ha de combatre. Així, per exemple, gola diu «és vici per superfluitat de menjar e de beure, lo qual vici està en voler desordenat per absència de tempraça desamada per volentat». Per la gola l'home solament pensa en menjar i beure i procurar-se riqueses per menjar i beure, i es torna pererós, dormidor i malalt. És un dels pecats més freqüents i que hi ha que combatre ab la tempraça ajudada de la caritat, prudència i fortalesa.

Tres medis que condueixen a Déu són: l'oració, la confessió i el sant sacrifici. L'oració és per l'ànima lo que el menjar és per al cos. Una condició principalíssima és que es faci ab amor, demanant en primer lloc les coses espirituals i les temporals en quant són ajuda per obtenir les espirituals, i entre les temporals es deu cercar primer les

que miren al bé comú i en segon terme les que miren al bé propi. L'oració | [57] mental és millor que la vocal. A l'oració ha de precedir la preparació que recomana ab aquestes paraules: «con volràs fer oració tempta tu mateix si est pus aparellat a pregar Déu per utilitat de tu o de ton pruysme, o a demanar a Déu que-t don virtuts i que-t deffena de vicis» (Id., cap. V, De oració, par. 5, pàg. 39). De parescuda manera tracta la confessió i el sant sacrifici.

Per no allargar massa i no caure en repeticions direm en dues paraules lo que es proposa en les altres rúbriques.

Al parlar de les ciències, de la pobresa, riquesa i honra, ensenya lo que es deu pretenir en aquests casos per primera i per segona intenció, a fi de que, en lloc d'esser un estorb per aconseguir el fi sobrenatural a què estam destinats, sien una ajuda profitosa per alcansar-ho.

Finalment parla dels estaments i ensenya que en tots ells es pot arribar a Déu, tenint ben ordenades les dues intencions de tal manera que per la primera intenció sempre se cerqui | [58] lo que és propi d'aquesta i no s'invertesquin fent de la primera segona i de la segona primera.

Respecte de l'ascètica d'aquest llibre, cal tenir en present que els tres capítols de Déu, Creació i Encarnació són pròpiament dogmàtics i la base i fonament del darrer capítol. D'aquest sí que podem treure alguna cosa que ens reveli el caràcter ascètic.

Advertim, en primer lloc, que la doctrina de les dues intencions és la clau, sinó exclusiva, la més principal, de la mística lul-liana, puis que tot hom que primàriament procura amoldar-se a aquest sistema, pot alcansar una gran perfecció, ja que hem de tenir present aquell proverbi lul-lià: «a major bé, major intenció»; per lo tant el qui vulgui practicar una determinada virtut i obtenir tota la seva perfecció, deu procurar apreciar per la primera intenció el grau més elevat d'aquella virtut.

Segons el nostre parer, parla de perfecció, quan en la | [59] rúbrica de caritat diu que per vèncer la temptació contra la caritat hi ha que recórrer a la intenció perquè és caritat ab altres virtuts, «ab lo vensiment de la qual vensaràs los pecats e exalsaràs les virtuts» (Id., De caritat, par. 1, pàg. 18).

Com que segueix el mateix procediment en totes les altres rúbriques, de lo dit deduïm el caràcter ascètic de l'obra. | [60]

Capítol V. Resum analític sintètic de cadascun dels cinc capítols

En la dedicatòria se presenta el Beat autor del llibre ab aquestes senyes, mirall d'humilitat: «un homenet no conegut, pobre de virtuts e d'amichs, indigne per colpes e pecats». El destina a son amable fill per donar-li una formació sobre manera espiritual, perquè sia en vera intenció, és a dir, perquè en la mida de les seves forces, conegui, ami, honri, servesqui i beneesqui a Déu en aquest món.

En el preàmbol dóna a conèixer el motiu principal que l'empeny a escriure el llibre, i és que, estant en son llit, anava recordant com el món n'era «en torbat estament per privació de vera intenció», perquè pocs són els homes qui sien en bon estament comparats ab aquells qui pertorben el món i «tem-me (diu Ramon) que lo meu fill | [61] que natura me fa amar e novellament ve en lo món, haja defalliment d'intenció»; li escriu el llibre d'intenció per tal que conegui intenció i, coneguent-la i amant-lo, la doni a conèixer i a amar.

En recordança de les cinc llagues de Jesucrist, departeix l'obra en cinc capítols: Divisió, Déu, Creació, Encarnació i Temptació.

I. Divisió

Dóna dues definicions d'intenció. Intenció de la creatura racional és obra de l'enteniment i de la voluntat, qui es mou a donar compliment a la cosa desitjada i entesa. Intenció de la creatura no racional és l'acte de l'apetit natural que cerca la perfecció que li cové naturalment.

Aquesta intenció és doble, primera i segona intenció. La primera és millor i més noble que la segona, per esser més útil i necessària. Aquesta és instrument i aparellament de la primera [62].

Perquè sapi distinguir, son fill, la primera de la segona, li exposa en gran profusió d'exemples i li demana que treballi per entendre-la, ja que ell treballa per donar-li a conèixer.

Mitjançant exemples li destria després la primera de la segona intenció en les tres coses següents:

a) En les coses artificials. Si fas fer un llibre a un escrivà la primera intenció és fer el llibre, mentre que la segona és donar diners a l'escrivà perquè el faci, i la raó és perquè amàs més el llibre que els diners. Lo contrari passa en l'escrivà que vol per

primera intenció els diners i per la segona el llibre, perquè, si no fos així, no te donaria el llibre pels diners.

b) En les coses naturals. L'arbo és per segona intenció i el fruit per la primera, perquè millor cosa és el fruit que l'arbre. El cos humà és per segona intenció i l'ànima per l [63] la primera per quant n'és de major vàlua, perquè l'ànima pot «membrar, entendre e amar Déu e virtuts e bones obres».

c) En les coses espirituals. El llibre que has fet és per la segona intenció i la ciència que conté és per la primera, perquè més val la ciència que el llibre».

L'enteniment-potència és per la segona intenció, l'enteniment-activitat per la primera, car millor és entendre que poder entendre.

La bona obra que tens en ton enteniment quan entens, és per la segona intenció i el mèrit que n'has és per la primera, perquè tu entens perquè n'hages mèrit; i el mèrit que tens per entendre és per la segona intenció, i la que tindràs és pel mèrit, qui és per la primera car tu tens mèrit perquè glòria tenguís.

La glòria que tindràs en el paradís és per la segona intenció, la coneixença i amor de Déu per la primera. És millor cosa conèixer i amar a Déu que alcanzar la glòria per l [64] conèixer i amar a Déu i la raó és perquè Déu és més amable i intel·ligible que tu digne de glòria. És tan digne Déu d'esser conegut i amat, que la intenció que té l'home en conèixer i amar a Déu, no pot pujar a més alt grau. Aquest n'és fi posat per Déu a l'home, d'aquí que no pugui la intenció humana anar més allà.

Adverteix a son fill que accidentalment els homes inverteixen les dues intencions, que els qui amen més les coses terrenals que les espirituals inverteixen les intencions, és a dir, fan de la primera segona intenció, i per això mateix es constitueixen pecadors.

Finalment, amonesta a son fill que en tot quant faci, digui o pensi, tenguí coneixensa de les dues intencions, per quant en tota cosa hi caben necessàriament les dues intencions, i per lo mateix hi cap el desorde i l'orde.

En els capítols següents, segon, tercer i quart, estableix Llull els fonaments teologicometafísics de la intenció. l [65]

II. Deus.

1) Tot ser intel·ligent i amant, quan obra (i necessàriament obra) ho fa en determinada intenció. Déu que és infinitament intel·ligent i amant, té també intenció a l'obrar. Es dedueix de la seva infinita perfecció.

2) Si no la tengués (l'absurd) hi hauria en Ell superfluïtat, no hi hauria raó suficient, motiu del seu entendre i del seu amar.

3) En Déu no hi ha primera i segona intenció, a causa de la seva infinita perfecció. La segona seria inferior, més petita, indigna de Déu. De la seva intenció participa l'home amb ella, com si tancàs el cercle, coneix i ama a Déu.

4) Déu és més amable que temible. Millor és amor que temor. Amor és en Déu infinit; Déu és objecte limitat, condicionat de temor. Déu és essencialment amor, sols com a derivació de la seva justícia, és digne de temor. Per lo tant la primera intenció de l'home davant Déu és amar-lo; la segona és temer-lo.

5) Els homes inverteixen els termes; L'amen perquè los prelmii [66], el temen perquè no los castigui. Déu, en canvi, és digne d'esser estimat (motiu sobrenatural de la caritat) per quant és centre, mar i font de tot bé.

6) Els que l'estimen per esperança o el temen per temor, fan de la primera segona intenció, i d'aquesta primera; han invertit i desordenat el pla diví, per tant són dignes de càstig.

7) No hi ha home que hagi fet tant de mal com ha fet Mahoma, qui ha posat dins l'error a tants; emperò el qui no estima a Déu per la primera intenció, el supera en maldat; en canvi el qui estima a Déu per la primera intenció fa més bé que mal no és en tots els condemnats. D'aquí es dedueix el gran bé que se segueix de les intencions ben ordenades i el grau si les inverteixen.

8) Com el mal prové del pecat i aquest de la falta de vera intenció, es dedueix que tota la maldat és conseqüència de defalliment de la intenció. Per lo tant amar a Déu per la primera intenció i a si mateix i al proisme per la segona és el gran l [67] remei profitós.

9) Els beneficis que reben els qui per primera intenció estimen a Déu (virtut teologal), són innumbrables. Cura els malalts, enriqueix als pobres, dóna vista als cecs, consol als atribulats, esperança a sos servidors, etc.

10) Lo natural no és destruït per lo sobrenatural, sinó perfeccionat. Per lo tant, així com l'hortolà dóna aigua als arbres per raó del seu fruit, i el cavaller cuida son cavall per son servici i el mestre rep paga per instruir, així també, si estimes per la

primera a Déu, qui és abundant en justícia, poder, sabiduria i caritat, la segona intenció tendrà son compliment per la primera.

11) Suposat que en el món hi ha tanta maldat i aquesta ve de la falta d'intenció o del desordre de la mateixa, és manifesta la necessitat de mostrar a les gentes que Déu deu esser estimat per la primera intenció, i les demés coses en quant condueixen a aquest fi per la segona. | [68]

III. Creació

1) Déu que es coneix i s'estima, per donar compliment a les seves perfeccions, n'era convenient que creàs lo món. Posada la creació, com Déu no pot voler res fora d'Ell mateix, d'aquí que la intenció per la qual creà fou perquè la creatura l'estimàs i conegués.

2) Així com el rei abundant en valor i riqueses no necessita dels súbdits, així Déu no creà per haver utilitat de la creatura, sinó per donar una demostració de les seves infinites perfeccions.

3) Les divines perfeccions no es distingeixen realment ni s'oposen, es complementen unes ab les altres. La intenció divina és una perfecció; per lo tant la intenció divina en la creació estava d'acord en les altres perfeccions; de lo contrari hi hauria en Déu passió i defalliment (l'absurd).

4) Déu és infinit i etern i immutable, per lo tant al crear no sofrí cap mutació, de lo contrari seria mudable, lo que repugna a la infinita perfecció divina.

5) Intenció sense utilitat no es convé ab bondat i perfecció | [69] per això si Déu no tengués intenció d'engendrar i produir (procedir) Déu, la intenció en Déu seria més noble ara que el món és, que abans d'esser.

6) Déu ha posat un admirable ordenament en la creació, per lo mateix unes creatures són per intenció d'altres. La creació és un cercle meravellós a on els elements celestials són pels terrenals, aquests per l'home i l'home per Déu.

7) Tota creatura no racional infaliblement i necessària segueix l'orde i la regla d'intenció perquè ha estat creada, sols l'home a qui totes les coses són inferiors, fent pecats, és contrari a la intenció perquè fou creat.

IV. Encarnació

1) La segona persona de la Sma. Trinitat s'encarnà per demostrar als àngels i als homes «gran granesa de bondat, poder, caritat, humilitat e larguesa».

2) La bondat d'un compost és tant més gran i excel·lent, quant més grans i nobles són les parts components. Però la criatura i l [70] Déu són dues realitats nobilíssimes per quant participen de la bondat creada i increada. Per lo tant, l'Encarnació, compost de naturalesa humana i divina, és el millor bé. Per esser el millor bé, és digne de la més gran estima.

3) El poder diví es demostra de la manera més clara i excel·lent en l'Encarnació, puis que uneix en una sola persona dues coses tant distants (finit i infinit) com són la criatura i el mateix creador.

4) La intenció de Déu al pendre carn no és contrària a son poder, perquè si ho fos les perfeccions divines serien contràries entre sí, lo que és un absurd.

5) Per poder-se donar Déu, com a glòria a l'home s'encarnà, a fi de que per son cos gloriós l'home obtengués la major glòria, lo qual no ho aconseguiria d'altra manera.

6) Déu s'encarnà per redimir a l'home caigut en pecat, i aquesta fou en Déu segona intenció; la primera fou encarnar-se per demostrar la seva infinita perfecció, puis és més apropiat a la justícia [71] divina encarnar-se Déu per demostrar la grandesa de la seva bondat, poder, sabiduria, que encarnar-se per redimir a l'home.

7) A la caritat divina convé deixar a l'home en llibertat i donar-li el major poder de que és capaç, per amar i entendre l'Encarnació, que és l'obra divina més gran i millor.

V. Temptació

Aquest capítol està distribuït a significança dels trenta diners perquè fou venut Jesucrist, en trenta apartats, segons Llull, rúbriques. La seva finalitat és donar a conèixer a son fill, exemplificant aquestes rúbriques «en qual manera intenció e temptació són diverses, concordants e contraries». És de grandíssima utilitat per conservar virtuts, contrastar vicis i observar en totes les coses vera intenció.

En aquest capítol, com diu Carreras i Artau, es fa aplicació de la doctrina d'intenció a l'ètica individual i social. Podem fer un aplec de la matèria d'aquest capítol de la següent manera: 1) virtuts teologals; 2) virtuts morals; 3) pecats i [72] mortals; 4) medis de comunicació en Déu; 5) situacions; 6) estaments i 7) elements.

1. Mos parla, en primer lloc, Ramon Llull, de tres virtuts que miren immediatament a Déu, les virtuts teologals. Ens dóna la definició de la fe dient: «Fe es per intenció que hom crega la veritat que enteniment no pot entendre». Fa notar lo molt que contra aquesta virtut tempta el dimoni i senyala la manera de combatre'l, o sia, recorrent a esperança, caritat, justícia, prudència, fortalesa i tempança; per exemple: s'acudeix a la fortalesa per enfortir la caritat que ajuda a la fe, estimant la intenció per la qual aquesta virtut és.

En quant a l'esperança, diu que és «per intenció que hom esper de Déu justícia e misericordia e pietat». Obrant contra la intenció per la qual és esperança, es fa agravi a les altres virtuts; per lo tant recorrent a aquestes virtuts es combat la temptació que és contra esperança.

Caritat és «per intenció que hom am Déu e si mateyx e son pruysme». Per vèncer la temptació que és contra aquesta virtut [73] senyala dos remeis: a) recorre a la intenció per la qual caritat és, i b) recorre a la intenció per la qual són les altres virtuts; per exemple: estimar al rei o al príncep més que a si mateix, és per primera intenció, perquè la justícia així ho exigeix, per quant el rei o príncep és en més noble intenció que el súbdit, perquè dels béns temporals el rei o príncep en pot treure major utilitat i els pot evitar més del mal que no el súbdit.

En quant al primer medi: «Si tu, fill, ames Déu en ton pruysme per la primera intenció e ames ton proysme per la segona, e est temptat que faces lo contrari» recorre a la intenció per la qual és caritat, virtut teologal, que és amar a Déu per esser el qui és i al proisme per amor de Déu.

2. De les virtuts morals o cardinals senyala, com ha fet en les teologals, la intenció per les quals són i ensenya que la temptació contra elles s'ha de combatre mitjançant altres virtuts.

Justícia és «per intenció de egualtat feta entre major e major, major e menor e menor e menor contra desegualtat en coses on se l [74] cové concordansa». És contra la justícia la injúria i fer la primera intenció de la segona per la qual justícia és. Per rebutjar la tempta contra aquesta virtut, ens hem de valer d'una o vàries d'aquestes virtuts: justícia, esperança, caritat, prudència, fortalesa i trempança.

Prudència és «per intenció que ls homens sapien haver virtuts e esquivar vicis en amar Déu e conèixer e en amar cascun home, si mateyx e son pruysme». Prudència i sabiduria són quasi una mateixa cosa, per lo qual són contraris a la prudència, «la ignorància e follia». Remei saludable per combatre la temptació contra la prudència és

la voluntat il·luminada per l'enteniment ab la ajuda de les virtuts: esperança, caritat, fortalesa, temprança, etc.

Fortalesa és «per intenció que voluntat sia en humà coratge ab temprat voler». Per la fortalesa es robusteixen les virtuts contra els vicis, i a falta d'aquesta s'envalentonen els vicis contra les virtuts. Amb la fortalesa es venç un a si mateix, als enemics i se desprecien els enganys, orgulls, maldats, etc. Per vèncer la temptació contra la fortalesa, és bona cosa fer ús d'altres virtuts: | [75] prudència, justícia, caritat i tempransa; com, també, canviar els pensaments ab altres bones penses.

Tempransa és «per intenció que ab justícia estia en lo mijà de dos extrems, concordants ells ab injúria que és vici». Té lloc la temprança en el menjar, beure, parlar, vestir, anar, pensar, voler, entendre i altres coses semblants. La temprança consisteix en saber-se aguantar enmig de dos extrems, els quals es poden evitar mitjançant esperança, caritat, prudència i fortalesa.

3. Dels set pecats mortals, ens diu el Beat que no són per intenció que sia creada, sinó cosa accidentalment venguda per destruir la intenció que és en les virtuts a que s'oposen aquests pecats. Les coses virtuoses són creatures de Déu, puis Ell n'és Creador de tot bé; mes les vicioses són inclinacions per les que les creatures venguin a no res o sien contra la intenció per la qual foren creades.

Gola es «vici per superfluitat de menjar e de beure» i per destruir la intenció per la qual és la temprança. Per | [76] lo tant, es comet el pecat de gola, quan se menja o beu ab excés o solament pel plaer que ens produeixen les viandes, o quan se pren com a fi lo que no és mitjà per sostenir el cos.

Remeis per combatre la gola són la temprança, que n'és la virtut contrari a aquest vici, i l'exercici d'altres virtuts com són la continència. N'és un pecat dels més corrents.

Lúxuria «és pecat concebut en voluntat, on injúria s'esforça a destruir la intenció perquè és castedat». Convenen ab la luxúria, l'enveja, l'orgull, la injúria i la gola. Combatent per tant aquests vicis, fugint ocasions perilloses, practicant l'oració i mortificació, estimant per primera intenció la virtut contrària a aquest vici, la castedat, i per segona les virtuts que són el sostén d'aquesta, amant la prudència «on compars qual cosa és l'hom elegidora e amable, o vicis o virtuts o la presència de Déu o la absència, o sanitat o malaltia, e axí de les altres coses semblants a aquestes», es té a retxa la voluntat i és viu conforme a la voluntat divina.

Avarícia «és intenció enversada contra la intenció de l [77] larguesa». Uns homes són simplement avars i aquests per primera intenció estimen l'avarícia i per la segona les coses que serveixen per conservar-la. Uns altres són avars per segona intenció per tal que per la primera tinguin bones viandes, sien alabats i enriqueixin els infants. Aquest pecat fa obrar contra la liberalitat i la caritat, fa estar a l'home temerós i sospitos contra la llealtat o l'esperança; la peresa li fa desitjar mal i l'enveja el turmenta ab ira. L'avar no coneix en si mateix l'avarícia perquè el seu voler és desordenat en la primera i segona intenció. Déu li dóna la mort perquè els béns temporals no estiguin sens fruit dins son poder. Remeis contra l'avarícia és tenir ordenades les dues intencions, conforme al pla diví i practicar la generositat.

Sobèrbia «és possible obra de volentat contra humilitat». El soberb no reconeix que del no res és creat per Déu, soberà bé. El soberb vol esser honrat per tots sense ell honrar a ningú. Té per segona intenció la humilitat i l'honra per primera. Al l [78] humil les intencions el conserven dins l'honor, mentre que al soberb el capfiquen dins el deshonor. Per combatre la sobèrbia de riqueses, d'amics, de força, de bellesa, de ciència, d'ardiment hi ha que recorre a la prudència, fortalesa, que ajuden a la justícia per ordenar les dues intencions, donant la segona a les riqueses, bellesa, amics i força, i la primera a Déu que del no res ens ha creat. Per tant són remeis utilíssims l'ordenament de les dues intencions al pla de Déu, i la pràctica de la humilitat.

«Accídia, fill, és pecat confús contrari a la intenció comuna, per la qual són esperança, caritat, justícia, prudència e fortitudo». La peresa estima el mal i no vol el bé de les virtuts. Per la peresa es cau en la gola i la luxúria. Pels pererosos són despreciats i desamats els justs i amadors del bé en llurs obres. L'àngel bo mou a l'home a bons pensaments, quan comença la temptació de l'ociositat; per això l'home amador de bé rebutja l'ociositat i procura pensar i obrar el bé. Remeis contra l'ociositat són el treball continuat, l [79] el prendre solament el descans necessari pel cos, el donar la primera intenció a aquella virtut contra la que sorgeix la temptació produïda per l'ociositat i a les altres virtuts ab que es fortifica la primera, la segona intenció.

Enveja és «serventa de glotonia e de luxúria, de supèrbia, de avarícia, de accidia, de ira, contra esperansa, caritat, prudencia, justicia, fortalesa e temprança». L'enveja produeix tristesa i lleva l'alegria al veure que altres tenen béns que voldrien [sic] per nosaltres, i és causa de la ira. Hi ha homes que són envejosos, més perquè no ho coneixen ni saben com combatre aquest pecat permaneixen en ell. No hi ha que tenir enveja del béns del proisme perquè són una càrrega i un perill per l'ànima que n'està

lluny de la vida contemplativa que és millor que l'activa i aquesta és més fàcil en la pobresa que en la riquesa. N'és bon remei per combatre aquest pecat, recorre per la primera intenció a aquella virtut contra la qual el vici o virtut produït per l'enveja, i dóna la segona intenció al vici o virtut. | [80] Ira és «per intenció que paciència pusca nèixer de caritat, justícia, fortitudo e tempraça, contra la temptació que·l demoni fa a aquestes virtuts». La ira ve de sobte i creix recordant el falliment i la injúria que és feta a l'home. Es fa una negació del poder de la llibertat que radica en la voluntat, quan es deixen dur per la ira i la impaciència que llavors tenen poder contra la justícia, sabiduria i misericòrdia divines. No despreciem la llibertat que tenim de poder canviar la primera intenció en segona i viceversa, ja que d'aquest poder de la llibertat en surt la gran arma per combatre aquest pecat de la ira, donant la primera intenció a la paciència i la segona a les altres virtuts que ajuden a aquesta. Hi ha que tenir present que així com la nau, el castell i la ciutat no són obra d'un dia, així també la ira no mor repentíment, sinó que moltes de vegades dura llarg temps, per lo qual hi ha que recorre prontament a les virtuts contràries ordenant les dues intencions. | [81]

4. Senyala a continuació tres mitjans per posar-nos en comunió en Déu i cadascun d'ells ensenya qual sia la primera intenció i la segona, a fi de que tinguin la major eficàcia.

Oració és «per intenció que ànima haja Déu en son membrar, entendre e amar». L'oració és donada a l'home per sosteniment de l'ànima en ses tres potències, de la mateixa manera que el menjar és per sostenir el cos. Per entrar en oració hi ha que pensar primerament si estam preparats per demanar a Déu la utilitat pròpia o la del proïsme, per demanar virtuts o rebutjar vicis, que virtut prefereix adquirir la voluntat o de que vici es vol esmenar, quin lloc i quin temps és el més adequat. Una vegada feta aquesta preparació hem de tenir present que hem de voler a Déu per la primera intenció i els béns terrenals per la segona; per la primera els béns espirituals i els corporals per la segona; per la primera l'oració mental i la vocal per la | [82] segona; per la primera el bé comú i el particular per la segona. Remeis profitosos per rebutjar el dimoni que sempre procura que invertiguem les intencions, són: tenir ben determinada i inamovible la primera intenció; el preferir l'oració mental a la vocal, perquè en aquesta l'inimic procura tenir el pensament en vanes cogitacions; el procurar el treball de l'enteniment en les coses més altes, ja que així s'umpl millor de Déu la intel·ligència; el no excusar l'oració per vergonya.

Confessió «és acusament secret per entenció de penediment e de satisfacció, ab consell d'ome just, official del sant sacrament sacerdotal, donador de indulgència e de penitència per virtut de Déu». És confessió per primera intenció aquella que es fa amb contricció, mitjançant la qual la voluntat és ferma en no tornar a pecar. Confessió per segona intenció és aquella en què no hi ha perfet penediment del pecat, o es calla un pecat per vergonya o queda en peu la l [83] passió. Molts són temptas pel dimoni a que es confessin per segona intenció, vivint en folla esperança de confesar-se algun dia per primera intenció. Recomana Llull que es tengui confessió per segona intenció, si el cor és tan mesquí que no es decidesqui a fer-la per la primera, per quant la segona és més a prop de la primera, que no el fer-ne de cap casta.

Sacrifici «és per intenció que Déu en lo cors sagrat de Jesucrist vensa temps, loch, quantitat, moviment, a significança de la divina obra infinita e eternal que Deus ha en si mateyx sens temps e loch e moviment». Per quant l'essència divina no té temps, ni lloc, ni quantitat ni moviment, per lo mateix el sant sacrifici, on hi ha el mateix Déu, essència divina, no comprèn temps, lloc, quantitat ni moviment. En virtut de paraules hi ha en lo sacrament de l'altar el cos de Jesucrist, tal com està en el cel, i això és així per demostrar el poder, voler, sabiduria i justícia divines, car el sacrifici sant és lo més gran i noble que es pot fer. Veritat l [84] és en les coses espirituals per la primera intenció i en les corporals per la segona; per lo tant cal tenir-ho present quan els sentits ens diguin que aquella hòstia no és el cos del bon Jesús, a fi de que l'enteniment llavors s'aixequi a entendre la bondat, poder, humilitat i caritat de Déu en aquest sacrifici, que robusteix les virtuts teologals.

5. Segueixen cinc rúbriques (ciències, infeels, riquesa, pobresa i honrament) en què Llull determina qual sia la primera i qual la segona intenció, per tal que en cadascuna d'aquestes situacions en què es trobi l'home, no es desviï del recte camí que li ha estat senyalat per Déu.

Ciències són «per intenció de conèixer e amar Déu e de conservar lo món en bon estament». La més excel·lent, noble i amable de les ciències és la teologia, per quant la seva finalitat primària és Déu, mentre que aquesta finalitat és secundària en les altres ciències. Per temptació diabòlica inverteixen les intencions i per tant són desagradables a Déu aquells [85] qui amen la teologia per esser prelats o mestres o rics o honrats o alabats per la seva ciència; aquells qui amen la filosofia, el dret i la medicina, perquè les reporta utilitat, riqueses o honraments, i no perquè les dugui cap a Déu, intenció per la qual foren creades aquestes ciències. Remei profitós és usar d'aquestes ciències

conforme ensenya l'*Art abreujada de trobar veritat*, que Ramon Llull escrigué «per tal que ab los universals hom pogués trobar los particulars que ab la pràctica de les sciencies se convenen».

Infeels, criatures racionals qui no creuen en la santa fe catòlica, són per intenció que els cristians per via de treballs, predicació i martiri, los dugin al coneixement i amor de Déu. L'avarícia, peresa i enveja fan molt de mal en el món, desviant en les coses la intenció perquè són. Així és que el martiri deuria esser amat per primera intenció i els infeels per la segona; i no les terres i riqueses per la primera intenció, lo qual és temptació diabòlica. La primera intenció deuria esser la conversió [86] dels infeels i la segona la guerra contra ells. La major i la més alta intenció és convertir els infeels perquè coneguin i amin Déu, lo qual serveix per multiplicar la fe, esperança i altres virtuts, i puja a alta santedat i glòria als apòstols i als màrtirs.

Riquesa «és per intenció que sia comuna caritat». Per lo tant la riquesa és amable per segona intenció i la caritat, justícia i misericòrdia per la primera. Si els vicis contraris a aquestes vituts no fossen, els béns terrenals serien comuns. La bona administració de les riqueses exigeix que els homes tenguin justícia i facin llimosnes i hagin esperança, caritat, prudència i fortalesa. Per falta d'aquestes virtuts són mal atribuïdes les riqueses i donades a fills indignes. Perquè són estimats per primera intenció els béns temporals i per segona els espirituals; per això són molts els homes rics de béns terrenals i pobres de virtuts teologals i altres, i per lo mateix el dimoni los té temptats i són a Déu desagradables. | [87]

Pobresa és per intenció que l'home pugui millor dedicar-se a Déu en la memòria, enteniment i voluntat, cosa que impedeixen les riqueses d'aquest món. Pobresa és per la segona intenció i riquesa de virtuts per la primera. Temptació diabòlica és la inversió d'aquestes dues intencions, posar la primera intenció en les riqueses de béns temporals i plaers, i la segona en la pobresa en què convenen les virtuts de fe, esperança, caritat, fortalesa i tempraça, i per lo mateix són pocs els pobres d'esperit i molts els qui tenen llurs riqueses i tresors en los homes rics i no en els pobres honrats i agradables a Déu.

Honrament «és en los homens per ço que honren Déu». Per lo tant la primera intenció deu esser l'honor de Déu, i la segona l'honor humà. El qui per primera intenció vol el seu honor és orgullós perquè vol esser més honrat que Déu, envejós perquè vol l'honor que no li és degut, injuriós en la intenció perquè vol esser honrat, contrari a la fortalesa perquè és vençut per la soberbia, enveja i injúria, contrari a la caritat perquè prefereix el seu honor al de Déu. L'honor | [88] de les virtuts deu esser la primera intenció i el dels

béns terrenals la segona; i per això es deu estimar la deshonra pròpia si és en honor de Déu. Contra aquest honor tempta el dimoni, fent cercar l'honor, en deshonra de Déu, en los plaers, en les riqueses, vestits, corts i càrregs. Per això són perillosos els honors d'aquest món perquè se cerquen els oficis honrats, no per honrar a Déu sinó per esser els mateixos i per lo mateix pocs són els qui no vulguin l'honor contra la intenció perquè és desirable».

6. Un sisè aplec es pot fer dels estaments, on el Beat determina en cadascun d'ells qual sia la primera i la segona intenció. És en gran manera interessant i profitós, per quant tota la vida de l'home, qualsevol sia el camí que prengui, qualsevol sia la situació en què es trobi, qualsevol sia l'estat que abraci, sempre està dirigida i encaminada al fi i intenció designades per Déu en son meravellós pla invariable.

Prelat és «per intenció de regir e governar clergues qui li són dejús». Per tant la primera intenció als clergues, la segona a la [89] prelatura. La prelatura no està posada en linatge, ni en la successió de pare a fill, sinó en les virtuts teologals i altres. Per lo tant, alerta a la simonia, que comença en la inversió de la intenció perquè és prelatura, això és, desitjar-la perquè reporta riqueses i honres. Com treballa el dimoni per invertir les intencions! Fa desitjar la prelatura per honres i riqueses i bons menjars i vestits millors, en detriment de la caritat, justícia, humilitat i fortalesa, mitjançant les quals virtuts és mantenguda la legítima intenció. Que de vegades l'home té bona intenció quan desitja la prelatura; més quan la té, el tempta el dimoni i vençut per ell, obra contra la intenció perquè és la prelatura!

Religiós és «per intenció que haja vida contemplativa exalçada sobre vida activa». En el vertader religiós la vida contemplativa deu esser per primera intenció i l'activa per segona. En quant a aquesta els religiosos estan subjectes al Sant Pare i als prelats qui les [sic] ordenen predicar i confesar per conservar en el poble vida activa [90] i justícia que són conformes ab les virtuts teologals i altres. El dimoni tempta als religiosos, fent que desitgin vida activa i no contemplativa, belles paraules, i no bones obres; però el vertader religiós es defensa dedicant-se a la vida contemplativa i santa. La vida religiosa és la més alta i noble, puis los religiosos són llum i exemple per a les gents, apòstols per a dur la veritat als infeels, mitjansant la predicació i el martiri sofert per amor de Déu, donats a l'oració per la qual nosaltres pecadors alcansam gran misericòrdia de Déu.

Clergue és «per intenció que prech Déu per los homens seglars, per tal que Déu les don gràcia con facen bé e que no facen mal e que si fan mal, que Déu los ho perdó».

La primera intenció en el clergue és fer el bé i la segona evitar el mal. Al clergue no li és permès tenir muller ni ofici, per tal que pregui a Déu pel poble i per això perceb els deumes. El clergue deu mantenir i estendre la fe catòlica, celebrar el sant sacrifici, destruir heregies i errors, oir confessions, resoldre dubtes | [91] de fe, predicar i discutir ab els infeels, donar consell i pacificar als qui treballen. Treballa el dimoni per destruir aquestes legítimes intencions, per aconseguir clergues luxuriosos, avars, no repertint sos béns als pobres, injuriosos, orgullosos, golosos, ab una paraula, treballa perquè els clergues vulguin l'ofici de clerecia per segona intenció e les riqueses de l'església per primera.

Matrimoni és «per intenció que concordants volentats sien obedients a engenrar fills per ordonament de Déu; los quals fills amen Déu e coneguen e per ells sia conservada la humana natura en lo món». La primera intenció, per lo tant, és la generació dels infants i la segona el plaer carnal; igualment són segona intenció les riqueses, honres i belleses corporals, com també l'enriquir als fills; però és primera educar-los i sostenir-los. Tot lo contrari a lo dit o la inversió d'aquestes intencions constitueix el pecat i fa als homes desagradables a Déu.

Príncep és «per intenció que ab temor tinga justícia | [92] en son principat». Si no hi hagués injúries, no hi hauria prínceps, i si no hi havia prínceps, no hauria qui desitjàs justícia. Per lo tant la primera intenció del príncep deu esser tenir justícia i alcançar mèrit i altres virtuts, i la segona els honors, les riqueses, la bona salut, la llarga vida i el benestar d'aquest món. Mes desgraciadament el món és en tan gran desorde, perquè sos prínceps inverteixen les intencions i s'inclinen més als vicis que a les virtuts, tenint en oblid que la intenció és major i menor segons el càrrec sia més alt o més baix i per lo mateix el deshonor és més gran en la inversió de les intencions en el príncep. Que greu i digna de plànyer és la falta de vera intenció!

Cavallers són «per intenció de servir príncep ab justícia en temor, com sia cosa que príncep sia per intenció con ab temor regne justícia». L'amor i el temor es convenen, i com amor és una virtut més noble que el temor, convé que el cavaller tenga la primera intenció a amor i a temor la segona. | [93] La principal temptació del dimoni consisteix en invertir les dues intencions, fent-lo amar vicis contra virtuts, i privant-lo de vera intenció, la privació de la qual fa que sien indignes d'esser les coses que són. Lo propi del cavaller és defensar la legitima intenció en son ofici, lo qual s'aconsegueix adquirint virtuts i rebutjant vicis; i obra contra aquesta intenció el que procura més bé d'armes materials que d'armes espirituals. Que el cavaller sia un mitjà desordenat entre

el príncep i el poble és l'intent del dimoni, i per això el savi cavaller sap conservar la intenció perquè és cavaller, això és «salvar intenció en príncep e en poble».

Poble és «per intenció de congregació e ajustament de gents, per ço que y sien bones costumes, e que sien diverses mesters en ciutat, los quals són hom [sic] necessaries».

Entre dues coses de més vàlua i noblesa una que l'altra es deu donar primera intenció a la més noble i de més valor; l [94] així, per tant, el poble i la ciutat és per primera intenció i les viles i castells per segona; la ciutat per la segona i les arts mecàniques per la primera; les arts mecàniques per la segona i les set arts liberals per la primera; aquestes arts per la segona i la teologia i filosofia i dret i medicina per la primera; la filosofia i dret i medicina per la primera i la teologia i les virtuts teològals i morals i cardinals per la primera. Les virtuts aporten carreres de glòria i els vicis carreres d'infinitos treballs. La burgesia és perquè es mantenga el dret comú dins el poble, qui té privilegis, llibertats i franqueses, per tal que es conservin en ell bones costums. Els mercaders són perquè duguin a la ciutat les coses necessàries i la justícia les [sic] concedeixi un guany per llurs treballs. Tots els altres oficis tenen la seva legítima intenció, que és la primera i per la qual deuen obrar els qui vulguin fer el bé. Mes lo dimoni s'esforça per destruir l [95] l'ordenament de les dues intencions per constituir en pecat a l'home. Remei profitós per rebutjar aquesta temptació és guardar-se del dimoni en la intenció, que tinguem en tots els actes i així tenint la intenció ben ordenada serem agradables a Déu i a les gents.

7. La rúbrica vint-i-quatre, que, a primera vista, pareix un membre dislocat, és un meravellós pont per passar de l'ètica particular o individual a la social o dels estaments; en ella s'entrelliga hàbilment la intenció dins l'ordre natural i humà i s'aixeca a categoria doctrinal l'ètica dels estaments i jeràrquica de l'època. Per a confirmar-ho n'és prou la transcripció literal del primer paràgraf, que diu així: «Elements són, fill, per intenció de obra natural, per ço que sia cors humà e que dels elements sia compost e engendrat e sustentat, per ço que home pusca esser e haver vida en conèixer e amar Déu. Aquests elements, fill, segueixen lo cors e la intenció perquè són, a signifilcança [96] que els homens, en lurs oficis, servesquen la intenció perquè los officis són; car si-ls elements, que no han discreció ne rahó, segueixen la intenció perquè són, quant més home qui ha discreció e rahó, deu seguir en son offici la entenció perquè és son offici e la rahó perquè li es donat son offici!» La conclusió que treu el

Beat d'aquesta rúbrica és que prenguem exemple dels elements fent ús d'intenció ab virtuts contra vicis i donant a Déu la primera pardamunt [sic] totes les coses.

Conclusió

Dóna fi a l'obra unes encomanades a son amable fill, en què li prega i mana que planyi i plori el gran dany qui és en lo món, perquè les gents no són en vera intenció en llurs obres; i no solament això sinó que desitgi homes molt savis, sants i devots, ardots i fervents en l'amor de Déu, qui vénguin i vagin per tot lo món per tal que vera intenció sia restablerta. | [97]

Per lo gràfic i expressiu que és el darrer paràgraf, el copiam al peu de la lletra: «Fill, si has uyills sapies ne veure e si as orelles sapies ne oir, e si has memoria sapies ne membrar, per ço que ab ton [sic] sapies entendre e ab ta volentat amar ço que Deus ha ordonat en lo món a ordonament de intenció; car per ço, fill, ha lo ferrer e l fuster e lo sabater, e han los altres menestrals, tantes coses en lurs oficis que singularment ab cascuna de aquelles coses e comunament ab totes, seguesqui l'ordinació de intenció, per ço que per aquella ordinació ús hom de virtuts contra vicis sovinablement e longament e ferventment e justament, tement, coneixent e amant Déu».

Nota: Aquelles paraules i també línies entre comilles, que no deim expressament d'on són preses, són copiades de la rúbrica de que es tracta.

Obres consultades:

Totes les obres originals de Ramon Llull publicades a Mallorca des de l'any 1906.

Vindiciæ lulianæ, auctore D. D. Antonio-Raymundo Pascual.

Historia de la Filosofia Española de los siglos XIII al XV por Tomàs y Joaquín Carreras Artau.

Dinamisme de Ramon Llull, per Mn. Salvador Galmés.

Synopsis Theologiæ dogmaticæ, auctore Tanquerey

VI. DESCRIPCIÓ MECANOSCRITA DEL MS. M, PRING-MILL

Descriptive notes on three Lullian MSS.

INTRODUCTORY

1. These notes concern a group of three Lullian MSS, all in Catalan. They clearly belong together: they are all basically in the same handwriting and observe the same scribal conventions, and they are all of the same general appearance and dimensions. One, which may conveniently be designated MS. A, contains the Libre de mil proverbis (Avinyó No. 91); the second, MS. B, contains the Libre de intenció (Avinyó No. 32) (with interpolations from two other works), a composite meditation on the Ave Maria culled from different parts of the Libre de Blanquerna (Avinyó No. 37), and the Libre que deu hom creure de Déu (Avinyó No. 90); the third, MS. C, contains the apocryphal Art de confessió (c.f. Avinyó No. 188). Of all the ~~various~~ component texts (including the interpolations in the Libre de intenció) only the Libre que deu hom creure de Déu has never appeared in print, but it is also worth noting at the outset that the text of the Art de confessió represents a different version to the one printed by Obador in the first volume of the "Obras de Ramon Lull", and that the text of the Libre de mil proverbis is very much superior to that of the printed editions.

THE MANUSCRIPTS

2. Collective description

It will be best to begin with an enumeration of the features which these three MSS have in common, in order to show how clearly they do form a group which one is justified in handling as a single unit.

(a) Physical description

→ All three MSS have been newly rebound in parchment, and their external dimensions are 245 mm. X 175 mm.; the dimensions of the leaves are 240 mm. X 170 mm., with hardly any variation in MSS. A and B, although in Ms. C their height varies between 236 mm. and the normal 240 and their width between 166 mm. and the normal 170. They are all written on a combination of parchment and laid paper, chiefly on gatherings of six leaves of which the inner four are paper and the outer pair parchment. Many of these still show lightly pencilled lines drawn to ensure a regular margin on the inside, outside, and top of the page: the line across the top, which carries the first line of the text, runs about 30 mm. inside the edge: the outer margin is approximately 40 mm. wide, and the inner one 25 mm.; although no lines have been drawn at the bottom of the pages, the lower margin is fairly regular, ~~xxx~~ and averages 45 mm. Full pages normally contain from 25 to 27 lines, with a maximum of 29 and a minimum of 24.

(b) Handwriting and scribal conventions

All three MSS are in the same basic hand: a regular and calligraphic book hand apparently belonging to the middle of the

Fourteenth Century (the water-mark confirms this, see No. 1438 Vallis i Eubirà "Paper and Watermarks in Catalonia", dating it between 1323 - 1343). The text is in black ink, of varying density; the initia, rubrics, paragraphs, and the main initials are in red ink, and there is a red vertical strike (or, sometimes, merely a blob) to the black initial "P" of each item in the two taulas (to the Libre de mil proverbis in MS. A and to the Libre de intenció in MS. B), as well as to the initials of twenty proverbs on intention interpolated between the taula and text of the Libre de intenció; subordinate capitals are blacked-in with what was presumably once a golden-yellow ink, which has now turned brown. Apart from one later interpolator in the Libre de intenció, all the corrections are by the original scribe. He would also seem to have been responsible for numbering the leaves, and his foliation is correct in all three cases: certain leaves of MSS. A and B bear an additional but erratic numbering, apparently by the same hand but written with a finer nib (like the marginal indications of chapter-numbers made to ensure accuracy when the rubrics were subsequently entered in red).

3. MS. A

This consists of twenty-four leaves, of which 2,3,8,9,14,15,20 and 21 are of parchment, and the remainder of laid paper. They are correctly numbered, but f.18 is also numbered liij, f.19 numbered also vj, and f.20 numbered also vj. It contains one work, the Libre de mil proverbis (Avinyó No. 91, pub. "Obres" XIV, pp. 225-372), with the taula on f.1r, and the text running from f.1v to f.24r:-

f.1r Comença la taula dels versos e proverbis.
 De deu De satisfaccio
 De prelat De sanctetat
 De princep De abstinencia

f.1v Prolech Com hom sia creat per conixer mēbrar amar honorar e servir deu per aqo fem aquests mil proverbis ab que donē doctrina com hom se sapia hauer ala fi ala qual es creat...

f.24r (EXPLICIT) Comenat ofinit fo aquest libre vinent doltra mar per entencio de amar honorar e servir deu Enlany.m.ccc. ij, dela encarnacio de nostre senyor ihu xpist Amen Explicit

Of the forty-four full pages of text (from f.2r to f.23v), nineteen contain twenty-six lines, twelve contain twenty-seven, eleven contain twenty-five, and there is one each with twenty-four and twenty-eight.

4. MS. B

This consists of sixty-two numbered leaves, enclosed between two unnumbered leaves of parchment; ff.2,3,8,9,14,15,20,21,26,27,32, 33,38,39,44,45(blank),46,51,52,57, and 58 are also of parchment, and the remainder of laid paper. They are correctly numbered, but

f.4 is also numbered ij, f.5 is also ijj, f.6 is also iiij, f.7 is also v, f.16 is also vijj, f.17 is also ix, and f.18 is also x. The contents is as follows:-

(a) Tabla of Libre de intenció (cf. "Obras" XVIII, pp.451-452).

f.1r	De entencio	De infocle
	De deu	De riqueses
	De creacio	De potrea

(b) Twenty proverbs on Intention which ~~correspond~~ correspond to the section "XCVI De entenció" of the Proverbis de Ramon (Avinyó No. 61, pub. "Obras"XIV, of. pp. 96-97).

f.1v Tot quant ha en deu es per principal intencio...
f.2r ... Qui ha bona intencio ha totes excuses

(c) (ADDED IN A LATE FOURTEENTH CENTURY HAND) a definition of first and second intentions, with examples, taken from the Proloc to the Libre de Sancta Maria (Avinyó No. 42, pub. "Obras" X, of.p.5).

f.2r X de primera e segona intencio X
Primera intencio es la fi y complimēt dela cosa... E deus qui es per la primera intencio e les Creatures per la segona.

(d) Libre de intenció (Avinyó No. 32, pub. "Obras" XVIII, pp.1-66)

f.2v Deus intellegible e amable infinidament. Vn homenet no conegut pobr (sic) de uirtuts e de amichs indigne per colpa e peccats fa ab uostra uirtut aquest libre de intencio al seu amable fill per tal que intencio per gracia nra lendrec amos coneyer amar honrar aseruir e uera intencio sia en aquest mon en la alta e honor quali onse. R del prolech. Considerant e iaent en mon lit...
f.40r ... us hom de uirtuts contra uicis scuinablemet longamet feruetment iustamēt temēt conaxent e amat deu et ca.
E finito libro sit laus et gloria xpo Amen

(e) A composite meditation on the Ave Maria, in which passages taken from four different chapters of the Libre de Blanquerma (Avinyó No. 31, pub. as "Obras" IX) are juxtaposed in the following sequence :-

f.40v-f.42v Deus te sal maria la bonea del fill de deu qj pu gran ifinidamēt te saluda ... la nobilitat de ton senyoraatge

Blanquerma's meditation on the Ave in the Art de contemplació (itself the final part of the Libre de Blanquerma): the extract includes the whole of "Cap.8 De ave Maria" with the exception of the first sentence and the ninth (final) paragraph, which together constitute the narrative-

framework to the meditation (cf. "Obras" IX, pp.466-469);

f.42v-f.43r Deus tu sal maria saludet lo teu a(er)uidor...
... ajuda gracia obenedicció te deman

The first prayer to Our Lady in the Libre de Ave Maria (which is itself Caps.61-66 of the Libre de Blanquerma, being the last part of Book II: "De religió"); the extract incorporates paragraphs 3 to 5 of Cap61, ~~that~~ i.e. the whole of the Monjo de Ave Maria's prayer with the exception of his concluding sentence (cf. "Obras" IX, pp.211-212);

f.43r-f.43v Plena est regina de ole qui es ton fill ...
... per plorar nos peccata e mes coïpes

The second prayer in the Libre de Ave Maria; the extract incorporates paragraphs 8 and 9 of "Cap62. Gratia plena", i.e. the whole of the Frare de Gratia plena's prayer (cf. "Obras" IX, pp.217-218);

f.41v-f.44r Regina gloriosa ador e benerech lo teu fill glorios...
... li remembra de tu com te comenc asant iohan.

The third prayer in the Libre de Ave Maria (and the last which is not indissolubly linked to the narrative-situation); the extract incorporates ~~xxxx~~ paragraphs 3 to 13 of "Cap.66. Sancta Maria, ora pro nobis", i.e. the whole of the prayer which Blanquerma makes as an example for the Monjo de Ora pro nobis (cf. "Obras" IX, pp. 233-234).

f.44v-f.45v IN BLANK SPACE FOR NUMERATION

(r) Libre què deu hom creure de Déu (Avinyó Ms.90, unpublished).

f.46r Deus per uestra meritat virtut e amor comeca aquest Libre lo qual apellam libre que deu hom creure de deu
Com molts xpians sien qui no saben aquelles coses les quals son tenguts a creure de deu Enora los infels qui no saben quals coses creen los xpians de deu per ço nos fem aquest libre onque mostrarè ço que hom deu creure de deu ...

f.62v (EXPLICIT) Pfeni ramon aquest tractat alonor de deu en ermina onla ciutat de aleas enlo mes de gener en lay dels encarnacio de nostre senyor deus ihu xrist .M.CCC.i. lo qual tractat sia comanat aieu Amen. Amen etc

Of the one hundred and twelve full pages of text, thirty-eight contain twenty-seven lines, thirty-five contain twenty-five, twenty-nine contain twenty-seven, six contain twenty-four, and four contain twenty-eight.

5. MS. C

This consists of seventeen leaves, of which 1,2,7,13 and 14 are of

INFORME SOBRE EL TOPÒNIM DE VILAFRANCA

INFORME SOBRE VILAFRANCA DE BONANY

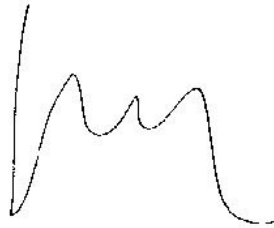
El nom de *Vilafranca de Bonany* prové d'un reial decret de 27 de juny de 1916 signat pel rei Alfons XIII: "Vilafranca, partido de Manacor, se llamará Vilafranca de Bonany" (Gaceta de Madrid, 2 de julio 1916, pág. 11). La denominació composta es deu a la necessitat de distingir les diverses poblacions espanyoles amb el nom de *Vilafranca*. El mateix decret disposava també les noves denominacions de "Campos del Puerto", "María de la Salud", "San Lorenzo de Descardazar" i "Santa Eulalia del Río".

La denominació de *Vilafranca* obeeix, com s'indica a la GEM (s.v. *Vilafranca de Bonany*) a raons d'exempció fiscal: "Respecte a l'etimologia de *Vilafranca*, el topònim és citat com a *Vilafranca de Sant Martí* en l'obra *Historia General del Reino Balearico* (1633), de l'historiador Joan Dameto. En aquest llibre també s'indica que el poble pogué prendre el nom arran dels drets de bolla i de segell que els seus habitants obtengueren..." També, en la mateixa entrada de l'obra esmentada, trobam: "Aquest fet suposà la fundació de Vilafranca, que, com que feia part de la baronia era un nucli de població franc de tot tipus de contribució i serveis respecte al regne, però no en relació als senyors, que exercien la jurisdicció sobre els habitants i percebien drets dominicals com a la resta de la baronia. Així i tot, els pagesos que s'hi instal·laren com a emfiteutes dels barons consideraren més favorable dependre de la jurisdicció baronial que de la jurisdicció reial. Així s'aconseguien avantatges de tipus fiscal, com no haver de contribuir a les càrregues, col·lectes, talles i imposicions. D'aquesta manera, els habitants de la cavalleria eren francs, lliures i immunes de tota contribució reial, universal i municipal i, fins i tot, de les temudes lleves..."

Trobam la denominació de *Vilafranca* en diversos documents de principis del segle XVII quan tot just havia estat fundada la nova pobla en terres de la cavalleria de Sant Martí de Lanzell, de Pau Surceda de Sant Martí, amb diversos llocs, en el terme municipal de Petra. Que sapiguem el primer document amb el nom de *Vilafranca* és datat el 23 d'octubre de 1630: "...ubi noviter erecta et fundata est popula nuncupata *Vila Francha*".

L'afegit de Bonany té l'origen en la tulla de la *Mare de Déu de Bonany*, al puig del mateix nom, que antigament trobam també com a *puig d'en Burguès* i/o *puig de Maria*. L'explicació del nom de *Bonany* adduïda per Manuel de Montoliu "de BONUS AMNIS "bon riuet" i de Joan Coromines (de l'àrab *bu'nīn* "edifici") no és creïble. Per contra, trobam impecable l'explicació de Mn. Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll indicada en diverses obres i, darrerament per la GEM (s.v. *Bonany, santuari de*): "La tradició avala, en certa manera, la tradició, però no fou fins al 1606 que el rector de Petra, en acció de gràcies per haver-se curat d'una llarga malaltia, bastí un oratori i hi col·locà una imatge de santa Maria. El 1609, una persistent sequera afectà el camp

mallorequí i els petrers pujaren al santuari en processó en petició de plaja, que no es
torbà a arribar i convertí la mala anyada prevista en un bon any, per la qual cosa la
Verge, el santuari i el puig es començaren a anomenar de Bonany”.

Joan Miralles i Monserrat
President de la Comissió Tècnica
d'Assessorament Lingüístic de la UIB

Palma, 30 de setembre de 2011

